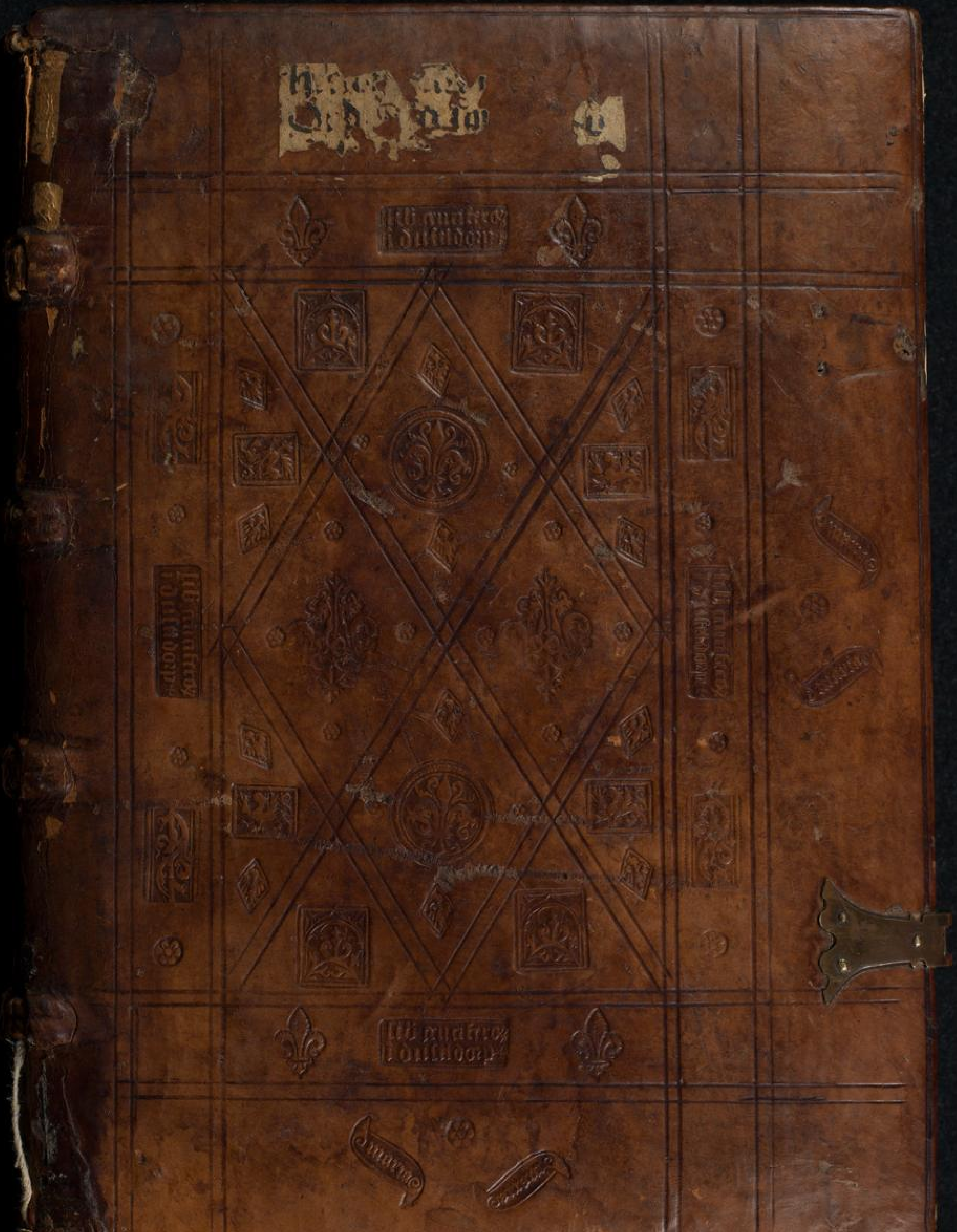

Liber fratrum Cruciferorum in Dusseldorp

Que continentur in eo.

Iheronimus in Ieremiam

Dydimus de Spiritu sancto

Eusebius de preparacione evangelica

B 89

Prologus sancti Ieronimi in explanatione Iheremie prophete

Post expla
natione
duodeci p
phetar · y
saie · dani
hel et eze
chiel · ul
timum
Iheremia
manu mittim⁹ · tibi eosdē fr̄
eusebi cōmētariolos dedicā
tes · ut euāgeliū uir mattheo
euāgeliste copules · quē ante
ānos plurimos · strictis sensi
bꝫ te hortāte disserui · Et quā
volumē longissim̄ ē · et i ple
risqꝫ mānifesta hystoria texit̄.
illud prudentiā tuā admo
neo · ne queras in hoc lata expla
nationē · sup hiis maxie · que
iā et in pphetis aliis dicta sūt ·
et p se patēt intelligēcie · sicqꝫ
conabor notarior manu sten
dē · ut nichil desit in sensibꝫ ·
cū multū desit i verbis · Dtam
na tibi atqꝫ ptegmina et lia
a pbo · tu pulcherimā vestē
ipse cōficito · ut nō solū nos
audire · sed et alios docē pos
sis · Libellū aut baruch · qui
vulgo editioni lxx copulat̄.
nec habet̄ apd hebreos · et
pseudographon epistolā iēmie
nequaqꝫ censui disserendā · s
magis iēmie ordinē librarior
errore cōfusū · multaqꝫ q desūt
ex hebreis fontibꝫ digerē · ac cō
plere · ut nouū ex vetere · vere
qꝫ pro corrupto atqꝫ falsato p
phetā teneas · pupd*** ob
trectator rabiē : q nō solū
vba · s sillabas quoqꝫ mor
vbor calumpniant̄ · in eo se
scie aliqd arbitrātes · si de a
liens opibꝫ detrahāt : ut nu
per indoctus calumpniator e
rupit · q cōmētarios meos i
eplā pauli ad ephesios repre
hendendos putat · nec intelli
git nimia stertēs vecordia ·
leges cōmētarior · in qbꝫ mul
te diuisor ponunt̄ opiniones
vel tacitis vel expressis auc
tor noibꝫ · ut lectoris arbi
triū sit qd potissim̄ elige de
beat decernē · Quamqꝫ et in p
mo opis libro pfat⁹ sim me
vel ppria vel aliena dictu
et ipos cōmētarios tā veter
scriptor ē quā nror · Quod nō
vides paurior ei⁹ grunnius
olim insus ē carpē : cui duo
bꝫ respōdi libris · q iste qua
si sua pferet · et alio iā calu

LANDES-
UND STADT-
BIBLIOTHEK
DÜSSELDORF

nīāte p̄gata ſē. Vt p̄terea cont̄
iouinianū volumīa. in q̄bꝫ do
let v̄ginitate nuptijs. et nup
tias digamie. et digamiā po
logamie ēē p̄latā. Nec recor
dat̄ ſolidiſſie. et ſtortor̄ p̄ul
tibꝫ p̄grauatas. nos in ip̄ſo
dīeiſſe op̄e. nō dāp̄no digā
mos. p̄mo nec trigamos. et
ſi fieri pt. octogamos: plus
aliq̄d inferā etiā ſcortatorē
recipe penitentē. Quitq̄d eq̄li
ter licet. eq̄li lance pēſandū
est. ¶ Legat eiuſdē op̄is apo
logiā. quā annos plīmos ad
uſus ingm̄ ei⁹ gaudens ro
ma ſuſcepit: et tūc adūltet
et adūltet alienis ſe vocibꝫ p̄
blaſphemaē. et ī tantū eſſe
īperitū: vt ne maledicta q̄
dē habeat p̄p̄a. Sꝫ timitor̄ etiā
olim ſepultor̄ con̄ nos vtat̄
rabie. Sꝫ iā p̄poſitū op⁹ ag
grediendū est

Incipit explanacio sci ihero'
i iheremiā. La. I.

Uerba iere
mie filij
helchie de
ſacerdotibꝫ
q̄ fuerūt ī
anathoth
in t̄ra ben
iamī. Et fc̄m est verbū dn̄i

ad eū in diebꝫ ioſie filij amon
regis iuda in tredecio āno reg
ni ei⁹. Et fc̄m est in diebꝫ ioa
chim filij ioſie regis iude. vſq̄
ad ꝯſūatione vndecimi āni
ſedechie filij ioſie regis iude.
vſq̄ ad tranſmigtionē ihr̄lm ī
meſe q̄nto. ¶ Ceti p̄p̄he vt
yſaias. oſee. iohel. fuerūt āte
captiuitatē decē tribuū iſrl'.
ſiue duar̄ tribuū iude et ben
iamī: alij poſt captiuitatē. vt
daniel. aggeus et zacharias.
Jeremias vō et ezechiel īminē
te captiuitate vaticiniū texue
rūt: ſꝫ alter eor̄ in t̄ra iuda. al
ter in babilone. ¶ Jeremias
cū eēt adhuc puer. p̄phare ce
pit āno tredecio ioſie filij a
mon. regis iude. p̄p̄hauit ꝑ
in īperio ei⁹ annis decē et nouē: et
poſtea ſb̄ ioachī. i. eliachim
filio ei⁹ ānis vndecī. et ſub ſe
dechia. q̄ vltim⁹ fuit regū iu
da ānis vndecī. vſq̄ ad q̄ntū
menſē. q̄n a babiloniis cap
ta ē ihr̄lm. ¶ Joachas vō et
iecome t̄m meſes q̄tuor. alt'
in egiptū. alter cū mr̄e duct⁹
ē in babilonē in ſupdictis ā
nis ꝯputant. Nec ꝑ hocab ex
ordio p̄phetie ſue vſq̄ ad cap
tiuitatē ihr̄lm. ī qua et ip̄ſe
capt⁹ ē. p̄ph'auit ānis q̄dra

gitavno. preter illud tempus quando
ductus est in egiptum: ibique prophetavit
in thaphnis. ut hoc ipso volumine
continetur. ¶ Pro verbis iheremie
septuaginta posuerunt. verbum dei
quod factum est ad iheremiam. hoc vide-
licet sensu. quod verba iheremie verbum
sit domini. Fuit autem de genere sacer-
dotum qui habitabat contra septen-
trionem ihrlm. in tercio miliario
ex viculo anathot. Simulque
admirabilis clemencia domini. quod iam
captivitate vicina. et babilonio
exercitu vallante ihrlm. nichilo-
minus populum ad penitenciam provo-
cat. malens salvare conversos. quam
perdere delinquentes. per transmigracionem
quod omnes alii voce consona. lxx
posuere captivitatem. ¶ Post ex-
ordium autem vaticinacionis iheremie
tricesimo quinto prophetie eius anno
ezechiel in babilone hiis qui
cum eo capti fuerant exorsus est
prophetare. Et factum est verbum domini
ad me dicens. priusquam te forma-
rem in utero novi te: et antequam
exires de vulva sanctificavi te. Non
quod ante concepcionem ut heresis fuerit
suspicatur iheremias. sed prescit
eum futurum dominus. cui nondum facta
iam facta sunt. secundum illud quod apostolus loquitur
qui vocavit ea que non erant. quasi
ea que sunt. Quod autem sanctificatur in
utero iuxta illud apostoli dem9ata
pere. Postquam autem placuit ei. qui
me segregavit de utero matris
et vocavit per graciam suam. ut revela-
ret filium suum in me. ut evangeli-
zarem illum in gentibus. Iohannes quoque
baptista sanctificatur in utero. et spiritum
sanctum accepit. et movetur in vulva
et per os matris loquitur. Quod autem
dixit. prophetam in gentibus dedi te. il-
lud vult intelligi. quod in ipso pro
propheta lectum sumus. quod non solum
ihrlm. sed et multis in circuitu
gentibus prophetavit. Quidam hunc
locum super salvatore intelligunt.
quia proprie propheta gencium fuit. et per a-
postolos vocavit omnes naciones. Iste
enim vere priusquam in utero virginali
formaretur. et antequam exiret de vul-
va matris sanctificatus in utero est.
Et notandum prius. quippe in presenti. et in
quo semper presens. ¶ Et dixi. A. a. a
domine deus: ecce nescio loqui. quia pu-
er ego sum. lxx. Et dixi o domine
deus nescio loqui: quia iunior ego sum.
Detestatur officium. quod pro etate
non potest sustinere: eadem verecundia
qua et moyses tenuis et gra-
cilis vocis esse se dicit. Sed ille
quidem magne robusteque etatis onus re-
cipit. huic puericie datur venia.
quam verecundia et pudore decoratur.
¶ Et dixit dominus ad me. Noli
dicere. puer sum: quoniam ad omnia que
mittam te ibis. et universa que

cui[us] mādaui[s] tibi loq̄ris. Ne ti
meas a facie eo[rum]: q[uia] tecū ego
sū vt eruā te dicit dn̄s. Ne eta
te m[u]ltitudi[n]e [con]sidēs. Alio eī [pro]pheta
loq̄nte didicisti: cum hōīe sa
piētia erit. Que sit tm̄ volū
tatis vt p[er]gas: me hēbis com
te. quo cūcta adiuuāte [con]ple
bis. Aperi os tuū. et i[m]plebo
illd. Nec [con]sidēs m[u]ltitudīē
eo[rum]. ad quos. et cōn[tr]a q[uo]s locutu
rus es: sed me q[ui] tecū sū vt
eruā te dicit dn̄s. Libat aūtē
dn̄s. nō quo [pro]ph[et]a [per]secutio
nib[us] et angustijs careat: q[uonia]m [pro]p
ter eū legam[us] eū m[u]lta [per]pessū:
s[ed] vt pacies oīa supet. nec ce
dat angustie. Et misit dn̄s
manū suā. et tetigit os meū:
et dixit dn̄s ad me. Ecce ego
dedi v[er]ba mea in ore tuo. No
tand[um] q[uod] hic man[us] mittat[ur] dei.
q[ue] tāgit os [pro]ph[et]e. et dicat[ur] ei.
ecce dedi v[er]ba mea i[n] ore tuo.
In ysaia at[tem] sc[ri]ptū est. [et] miss[us]
ē vn[us] ad me de seraphim. [et]
i[n] manū hēbat carbonē quā for
cipe tulerat de altari: et teti
git os meū. et dixit. Ecce teti
git iste labia tua. et aufer[et]
iniq̄tates tuas: et p[e]cc[at]a tua
mūdabit. Ibi eīm q[uia] sol[us] dei et
[pro]ph[et]e etatis erat. et ip[s]e simpliciter
[con]fitet[ur] q[uod] i[m]mūda labia habeat:

carbonē quē forcipe tulerat de
altari. et hītet i[n] medio [po]p[u]li i[n]
mūda labia hn̄tis. mittit[ur] vn[us]
de seraphin. qui nō manu. s[ed]
forcipe et carbone tangit os.
et iniq̄tates auferat. et mūdet
p[e]cc[at]a. Hic at[tem] ip[s]i[us] dei manus
mittit[ur] p[er] quā cūcta opatus ē.
et q[uam] in alio loco brachiū dicit. 27
nō vt p[e]cc[at]a auferat q[ui]a p[ro] pueri
tiā m[u]lta nō fecerat: sed ut
loq[ue]ndi gr[ati]am tribuat. Porro
ezechiel libru[m] deuorat i[n]t[us] et
foris sc[ri]ptū. ta[m] sarmeta di
na. q[uam] simplicē hystoriā conti
nente. Ieremie os tangit[ur]. [et] di[uin]a
v[er]ba tribuit[ur]: vt [con]fidentiā ac
cipiat p[re]dicādi. Pulchreq[ue] iux
ta[m] man[us] mittit[ur]: ut huma
no[rum] actuū videns similitudinē
tactū man[us] nō reformidet.
Ecce ego [con]stitui te hodie sup[er]
gētes. et sup[er] regna: vt euel
las et destruas. et disp[er]das [et]
dissipes. et edifices et plātes.
Hoc q[uo]d nos de hebraico addi
dim[us] dissipes sīu deponas. in
l[x]x. nō h[ab]et[ur]. Et [con]siderandū
q[uod] q[ua]tuor tristib[us] duo leta suc
cedūt. Neq[ue] eīm potant edifi
cari bona. n[isi] destructa essent
mala. nec plātari optīa. n[isi]
eradicarent[ur] pessīa. Oīb[us] eīm
plātatio. quā nō plātauit cel-

lestis pater eradicabitur. Et edifica
tio que super petram non habet funda
mentum. sed in arena constructa est.
sermone dei suffoditur. atque destruitur.
Illam autem quam construet ihesus spiritu
oris sui. et destruet presentia aduen
tus sui. omnem scilicet sacrilegam peruer
samque doctrinam disperdet in perpetuum.
Porro ea que eleuantur contra scien
tiam dei. et in sua confidunt scientia
sapientia que apud deum stulta est.
dissipabit atque deponet. ut edi
ficentur pro his humilia. et in locum
superiorum que destructa sunt et euulsa
extruantur atque plantentur que eccle
siastice conueniunt veritati. Et im
pleatur illud quod dicit apostolus. dei edi
ficatio: dei agricultura estis.
Multi hunc locum super personam xpi
intelligunt. Ieremias enim interpretatur
excelsus domini. qui destruxit regna
dyaboli que sibi in excelso monte
ostenderat: aduersarias perdi
dit potestates. delens cyrographum
errorum in cruce. De quibus et in psalmo
post hystorie veritatem *tropyce*
loquitur. quare fremuerunt gentes. et populi
meditati sunt inania: astiterunt
reges terre et principes conuenerunt
in unum. Pro his conuulsis. des
tructis. perditis. et in inferiora
detractis. edificetur atque plantetur
ecclesia dei. Super ieremie autem persona
nulla dubitatio est. legimus enim

in consequentibus. quod in manu accipi
at calicem meri plenum. et propina
re iubeatur cunctis in circuitu nati
onibus. ¶ Et factum est verbum domini
ad me dicens. Quid tu vides iere
mia? Et dixi. Virgam vigilan
tem ego video. Et dixit dominus ad
me. Bene vidisti: quia vigilabo
ego super verbo meo ut faciam illud.
Pro virga vigilante. lxx. baculum nu
ceum transtulerunt. Laborandum igitur
nobis est. ut breuiter hebream ethi
mologiam latinus lector intelli
gat. Soced nux dicitur. vigilia autem
vel vigil vel vigilare appellatur
soccer. Unde et in posterioribus par
tibus vigilans hoc nomine ponitur.
Videtur autem quod dicitur nux propter verbi
similitudinem ad vigilias intellige
ntiam nomen allusit. Quod quidem
et in daniele iuxta theodotionem
scriptum est ut ab arboribus ci
nu et prinu. id est videlicet ilice et len
tisco. scissio atque serratio adul
teris presbiteris decernantur. Illo
quoque et in principio geneseos a ui
ro qui dicitur his appellatur mulier
hissa quasi quedam virago. eo quod
de viro sumpta sit. Pro baculo
nuceo virgam vigilantem aquila et
symmachus. theodotion vero amig
dalinam transtulerunt. Vigilantem
virgam circa populi peccata conside
rans. ut puniat et corripiat

delinquentes. Unde ~~[illegible]~~
et apostolus scribit peccantibus. Quid
vultis? in virga veniam ad vos. an
in caritate et spiritu mansuetudinis?
Ista est virga vel baculus de qua
david loquitur. Virga tua et ba
culus tuus. ipsa me consolata sunt.
Ad hoc enim dominus corripit. ut e
mendet. Et quoniam nux sicut amyg
dalum. amarissimam habet corticem. et
testa durissima cingitur. ut detrac
tis austerioribus et duris. fructus
dulcissimus reperiatur. sic omnis
correptio et labor continentie. a
mara quidem videtur ad presens. sed
fructus parit dulcissimos. Unde et ve
tus illa sententia est. Litterarum ra
dices amare: fructus dulces. Et
dicam virgam vigilantem. atque nucem
intelligunt dominum. de quo dicit ysai
as: exiet virga de radice yesse.
Unde et virga aaron que putaba
tur emortua: in resurrectione domini
floruisse narratur. Et factum est
verbum domini secundo ad me dicens. Quid
tu vides? Et dixi. Ollam succen
sam ego video. Et faciem eius a fa
cie aquilonis. Et dixit dominus ad
me. Ab aquilone aperietur sive
exardescet mala super omnes habi
tatores terre. Quibusdam quidem
penitentibus tormenta tribuuntur.
ut paulatim veniant ad salutem
ut qui noluerunt [illegible] vir-

ga emendari. mittantur in ollam
erectam atque succensam. De qua ple
nius scribit ezechiel. Que a fa
cie aquilonis accenditur. babilo
niorum regem significans et urbem ierusalem
pulcherrimam incendit. ab aquilone ex
ardescet mala super omnes habitatores
terre. vel terre iude. vel certe univer
se terre. De quibus etiam in apocalipsi
scriptum est. Ve super omnes habitato
res terre. Sancti enim non sunt habitatores ter
re: sed advene atque peregrini. Unde al
terius unus dicit. Advena ego sum
super terram et peregrinus sicut omnes patres
mei. Et alius. Parvi sunt et pes
simi dies mei: quibus ego pere
grinor in terra. Unde et petrus ca
tholicam epistolam scribit advenis
et peregrinis. ponti. galatie et ca
padocie. Et iuxta misticos in
tellectus salomon loquitur. aquilo du
rus ventus. Nomine autem dexter vo
catur. ab hiis videlicet qui eius obri
guere frigore: et calorem fidei perdi
derunt. Quia ecce ego convoca
bo omnes cognationes regnorum a
quilonis. ait dominus. Et venient et po
net unusquisque solium suum in in
troitu portarum ierusalem. et super omnes
muros eius in circuitu. et super v
niversas urbes iuda. et loquar
iudicia mea cum eis. super omnia ma
licia eorum qui dereliquerunt me: et li
baverunt diis alienis. et adora-

nerunt opus manuum suarum. Nabu
chodonosor multas gentes et singularum
gentium reges babilonio regi fuis
se subiectas. Qui obsessa ierusalem
posuerunt in circuitu. et maxime in
exitibus portarum thronum suum. atque
tentoria: ne quis eorum qui clausi
erant posset erumpere. Et non solum
ierusalem. et omnes urbes iude simi
li obsidione vallates. Cumque
autem capta fuit civitas. tunc loquitur
ad eos iracta mea fuisse iudicia.
et recepisse singulos quod merue
bant. non pro ceteris urbes qui
bus subiacet humana conditio. sed
maxime pro ydolatria. per quam
deserentes me. adoraverunt opera
manuum suarum. Quamdam huic
loco in bonam partem accipiunt.
quod videlicet hii qui in olla enea
excocti fuerint per cruciatus. atque
purgati. postea principes sunt
ierusalem. Et postquam misertus eorum
fuit dominus. tunc exprobrat eis. quia
se deserto. simulachra veneratis
sunt. Sed hec violenta et prava in
terpretatio est. ne talis prima fiat
tractator indoctus. Tu ergo
accinge lumbos et surge: loquere
ad eos omnia que ego precipio tibi.
Et iob precipitur ut accingat lum
bos suos. Et apostolus. ut accinctos
lumbis. quos helyas et iohannes
baptista zonis mortificaverunt

pellitiis. lucernas teneant in
manibus suis. predicationis videlicet
evangelice. Quicumque igitur loquitur
sermones dei. debet accingere lumbos
suos. sciens quod dyabolus omnis virtus in
lumbis sit. et iustus dicat in psal
mis. lumbi mei impleti sunt illusioni
bus. Cumque accinxerit lumbos audiat
illud quod scriptum est: surge qui
dormis. et exurge. et illuminabit
te christus. Ut semper vigilans. et de
sopno consurgens loquatur que sibi
precipit deus. Ne timeas a fa
cie eorum. Nec enim timere te faciam
vultum eorum. Hunc ut lxx et ceteri
habent in plures. ne forte timere te
faciam. Et est sensus iuxta translatio
nem. Noli timere a facie eorum. Me
enim adiutorem. eos timere non po
teris. Iuxta lxx. noli timere a facie
eorum. ~~Me enim adiutorem eos timere~~
~~non potes.~~ Habeto mee confidentiam mis
sionis. Si enim non obtuleris quod
habes ut timere desinas. dereliquam
quod te et tradam timori. et quodam
modo videbor timere te facere. dum re
linquo formidini. Hoc autem sig
nificat quod semper amara sit veritas. nec
timenda hominum multitudo. qui iniquitate
pati correptionem non sustinent.
sed insidias tendunt ei a quo cor
ripiuntur. Denique iuxta lxx sequitur
quia tecum sum ut liberem te dicit dominus.
in hebraico non habetur. Et est sensus
eruam te non in eo ut tibi nullus

insidietur: sed ideo ut parietes in
sidias non declinet. Ego quip
pe dedi te hodie. sicut etc. posui
te in hac die in civitatem munitam
et in columpnam ferream. et in murum
eneum super omnem terram regibus iuda.
principibus eius et sacerdotibus. et
populo terre: et bellabunt adversum
te. et non prevalebunt. quia tecum ego
sum ait dominus ut liberem te. Desti-
bit sermo divinus cur propheta timere
non debeat. Ego inquit posui sive
dedi te hodie. hoc est in presenti vi-
ta donec vocatur hodie. quasi civi-
tatem firmissimam. non ut unam do-
mum. nec turrim. aut aliquam menia.
sed omnem civitatem que sita super
montem latere non potest. De qua scrip-
tum est. Gloriosa dicta sunt de te civi-
tas. et ego civitas firma. civi-
tas que oppugnatur. Et columpnam
inquit ferream. de qua scribit apostolus.
Columpna et firmamentum veritatis.
Unde petrus et iohannes. qui putabantur
columpne ecclesie. dextras dederunt
paulo et barnabe communionis. Per
hoc sufficiat. Sed in murum ere-
um. quem nulla violat rubigine.
nec tersus verberibus deperit. sed
vetustate fit fortior. Iste autem
talis contra reges et principes.
et populum. non cuiuslibet loci sed ter-
re. qui terrena sapuit. et celestia
non noluerunt. qui habent ymaginem
terreni ~~choree~~ et non celestis. Ipsi inquit

bellabunt adversum te. et non preva-
lebunt. Cur quasi dicit. Que est tante
fortitudinis causa. ut nec reges
nec principes. nec sacerdotes.
nec populi adversum unum prevaleat.
Sequitur. Quia tecum sum ait dominus ut li-
berem te. Sed quia reges iuda qui
interpretatur confessio et principes eius. et
sacerdotes et populi. episcopi videlicet
et presbiteri et dyaconi et vulgus
vile atque ignobile contra sermonem di-
vinum consurgere voluerint. habeat fidei
firmitatem. et timere desistat. quia
domino auxiliante superabit. ca. ii.
Et factum est verbum domini ad me
dicens. Vade et clama in auribus
ierusalem dicens. Hoc in lxx non habetur.
sed sub asteriscis et theodocio-
nis editione additum est. Quan-
dam verbum hebraicum pro quo nos
diximus clama sive predica. interpre-
tati sunt e lege. Et lectionem enim
et clamorem et predicationem pro
sui ambiguitate significat. Au-
res autem ierusalem. pro auribus audi-
torum eius debemus accipere. Hec di-
cit dominus. Recordatus sum tui mise-
rans adolescentiam tuam. et carita-
tem desponsationis tue: quando secuta
es me in deserto. in terra que
non seminatur. lxx. Hec dicit dominus.
Recordatus sum misericordie adolescen-
tie tue. et dilectionis perfectionis tue.
Plenius hoc in ezechiele dicitur. quando

sibi ihrlm i matrimonio dño copu
lat. et sub psona vxoris. sunsui
git aplexibz. Hunc vt ardentiore
mostret affectu. puellã eã 1 ado
lescentulã. et desposata vocat. Q̃
enim necdum potita sum: magis
vt ponam appetimus. Ctm mat
secuta me es in solitudine. et
istar sposaliorum et dotis. legis
tibi ornamenta. et vborum distri
buti monilia. Totu qz hoc nõ
ad iteritu eius refert: sz ad sua
miaz. pro quã et caritas psecuta
est. Hoc est qz posuit in deser
to. in tra q nõ seminat m lex
nõ hz. Scã isrl dño pmi
tie frugu eius. Oẽs q deuorãt
eu delinquet. mala venient
sr eos dr dñs. Scã n isrl dicit
pmitie frugu dm. ondit ppl'm
de gentibz cõgregatu ee post pi
mitias. Iux illud qd' in alio
loco scriptu est. Memor esto cõg
gationis tue: quã possedisti ab
initio. Pmitie at sr debent sac
dotibz. et nõ hostibz. Qd' sequit
oẽs q deuorãt eu delinquent.
mala veniẽt sr eos dicit dñs.
hunc sensu ht. Q̃ nõ q pmitias
deuorãt nequaqz de gñe sacer
dotali. sceleris rei sut: sicqui
cõtaminat isrl. mal' subiac
tur. Iuxta qd' in vigesio sex
to pso sts loqtur. Du appro
pinquãt sr me nocetes vt e
dant carnes meas. q tribulant

me 1 inimici. ipi infirmati sct et ce
ciderunt. Neqz enim ex eo q der ex
equunt sententiã i innocens erunt
a supplicio. mala qz veniẽt sup
eos. Oportet eni venire scandala:
veru ve ei p quẽ veniunt scanda
la. Audite vbm dm domus ia
cob: et oẽs cognatiões domus isrl'.
hec dicit dñs. qd' inuener't pres
vri i me iniqtatis. q elõgauert
a me. et ambulauerit p vanitate.
et vani fcti st. Huic sensui 1 alr
pphã testat. Quis ms qd' feci t. 7
quid molestus fui tri. de m. Qz
eduxi te de tra egipti: et de domo
seruientiu libaui te. Porro aut
nome iacob et isrl' ponit. nõ sm
eius et decẽ tribz: sz vniũ omne
pplm. qui et ipse iacob postea
appellatus fuit isrl'. Offensiu aut
se dicit a pribz. nõ quo peccata
prm filijs iputent. sz q et filij
imites prm similitudine. et suo et
parentu scele puniant. Sepe
legimus q propt scos pres filioz
misereat' ds. Deliquit at pres
ipli peccatis deu. et nõ breui p
sz longo tpe: et pro deo secuti
st vanitate. idola videl'. q n p
sut cultoribz suis. Et ipi sz simi
les fu st. sm id qd' scriptu est.
Similes ill' fiant q faciut ea: 7 oẽs
q cõfidut i eis. Et nõ dixert
vbi ẽ dñs q ascende nos fecit
de tra eg. Q̃ transduxit nos p de
sertu. p terrã inhitabile et i
uiã. p tra sitis. et ymagine mortis.

p terrā . in q̄ nō ābulauit hō-
vir nec hītauit hō. Per hoīe
lex filiū hoīs in pptati sūt &
per ymaginē mortis de theod
tione additū est vbū mortis.
~~per qmdiu in isto sclo sumus. &~~
~~de egipto~~. Et dū in ħ hystoriā
māifestū sit illud cōsiderandū est
secdm ~~sclm~~. anagogen. Quod q̄pdiu su
mus in isto sclo. et de egipto e
gressi paulatī ascendimus. &
pmū deserta trāsimus. & terrā
inhitabilē. quā scīs inhitāe
nō dz. et inuiā. ut difficulta
tē mōstret itineris. Per terrā si
tis. vbi sp maiora cupimus.
nec pntibz contenti sumus. et y
maginē siue vmbrā mortis. Se
per eīm in piclo cōsistimus. et
vbiqz draco tendit laqōs suos.
Per terrā in qua nō ābulauit
vir. q̄ pfēē etatis ī xpo ē. Omē
eīm resurgemus ī viz pfectū.
ī mēsuram etatis plenitudīs x̄.
Neqz vnq̄ in ea hītat q̄ hō
dei ē siue filius hoīs: sz semp
ad maiora festinat. Ex quo
psp̄icuū est nō eē ī uiā pfec
tionē. sz ī fine vie. et ī māsi
one que sūt in celestibz ppat.
Et qbz dr. Et stātes in domo
dni. ī atriis domus dei nri. Sicu
stra q̄ noua ex vetēri heresis
suspicat. hic pfectā eē victo
riā vbi pugna ē atqz certamē.
et ī terris exitus fit tor. ¶ Et ī
duxi vos in terrā carmeli. vt

comederetis fructū ei9. et bona
illi9. Et ingressi cōtaminastis
terrā meā : et hereditatem meā
posuistis ī abhoīacōez. Pro
labore durissimi itineris de
di vob oēm rez hndācia. Hoc
.ipsū signficat carmel9. q̄ he
braice appellat chermel. et ī
lingua nrā sonat cognitionē.
circūsionis. Quō aūt ille pste
stāz terrā et om̄ rez fertilē.
ydolatra polluit. atqz violauit
sic nos vē circūsionē accipie
tes sciaz. comedim9 fructū ei9.
Et si negligētia surrepsit
cōtamiam9 terrā dei. et here
ditatē illi9 abhoīabilē faci9.
Sacerdotes nō dixert v
bi ē dns. et tenētes legē meā
nescierūt me: et pastores pre
uaricati sūt ī me. Et pphe pro
phetauert in baal. et ydola
secuti sūt. Post tāta bnficia
vterit in cōtēptū pnilegia d
dignitatis. vt sacerdotes deū
nō q̄rerēt. vt doctores legis ig
norarēt eū. qui alios docere
debebāt. et pastores p negli
gentiā pnaricatores fierēt.
Et pphe q̄ in pplis disputant.
nō de deo loquāt. sz ydola et
sua figmeta venerent. Hoc
aūt vbiqz vtendū est aduersus
ordīs nri magros. q̄ deuorat
pplm dei velut cibū panis.
et p mala opa nō ī uocant

dominum. Propterea adhuc iudi
tio contendam vobiscum. ait dominus: et
cum filiis vestris disceptabo. Ne
videatur penitere propter potentiam. quasi
cum parvulis ratione contendit. Iuxta
illud quod david canit. et vsur
pat apostolus. ut iustificeris in ser
monibus tuis; et vincas cum iudi
caris. Quod quia possunt adhuc se
pe se fecisse testatur: et quod in bi
bit cum filiis vestris. similiter ostendit
etiam in filiis malorum permanere
Quod autem significat quod antiquam
in deum negationem etiam filii eorum
in adventu domini se secuti. Transi
te ad insulas cethim et vide
te. et in cedar mittite. et consi
derate vehementer. Et videte si fac
tum est huiuscemodi. Si mutavit gens
deum suum. Et certe ipsi non
sunt dii. populus vero meus mutavit glori
am suam in idolum. sive de quo ei non
proderit. Comparationem facit eius rei
que incomparabilis est: et verum deum
confert mendacibus. Ire mittit ad in
sulas cethim que vel italie vel
occidentalium partium demonstrantur.
ab eo quod tire iudee ex prius insu
la in qua urbs hoc vocabulo
nuncupatur vicina sit. de qua et
zeno princeps stoycorum fuit. Ce
dar autem regio est solitudinis. et
ismahelitarum. quos nunc sarra
cenos vocant. Non quam hi prius
applice in extremis partibus terre

vaticinium. et cuius meminit david.
dicens. habitavi cum habitantibus cedar:
multum peregrinata est anima mea. Ite se
sus. vel ad occidentem pergite. vel
in solitudinem mittite: et videte
si qua gens hoc fecerit. quod vos fe
cistis. Nulla enim fecerunt deos su
os. nec ligneos et lapideos au
reorum comparatione mutavit: sed eam
quam errorem semita tenuit. quod
a maioribus acceperat. Et certe
hoc cum nullus eorum deus sit. sed simula
chra hominum factura manuum. Populus vero
meus mutavit mendacio verita
tem. et idolum in pertulit. quod eis
necessitatis tempore prodesse non poterit.
Possumus hoc dicere et contra eos qui
maiori studio sequuntur vitia quam
virtutes. Quos monet apostolus dicens.
Humanum loquor propter infirmitatem car
nis vestre: sicut exhibuistis membra
vestra servire immundicie et iniqui
tati ad iniquitatem: ita nunc exhi
bete membra vestra servientia ius
ticie in sanctificationem. Obstu
pescite celi super hoc: et porte eius
desolamini vehementer. dicit dominus.
Duo enim mala fecit populus meus
me. Dereliquerunt fontem aque vi
ve: et foderunt sibi cisternas. que con
tinere non valent aquas. lxx. Obstu
puit celum super hoc. et inhorruit
extremum modum. et vehementer. Cetera
similiter. Celum cui dictum est. atten
de celum et loquar. et audi celum. et

quibus propter tamen videns dei precep-
ta inlicita inhorrescat: et stupo-
re dissipare non potest. Unde enim creatura
ingemiscat et condolet super peccatis
hominum. Duo autem populus dei fecit ad-
versa. Primum ut relinqueret dominum qui
est fons vite. et preceptum dedit di-
cens. Ego dominus deus tuus qui eduxi te
de terra egypti. Secundum quod in eodem lo-
co scriptum est. non sint tibi dii in con-
spectu meo. pro quo fecerunt cis de-
nes. quos dissipatas vocat. eo
quod dei mandata servare non vale-
ant. Et hoc attendendum quod fons
perpetuus est. et vitales habet aquas:
cisterne autem et lacus de torrentibus
vel ex aquis turbidis terre complentur
et pluviis. Portas autem celorum il-
las vocat de quibus et in vicesimo
tertio psalmo scriptum est. levate
porte capita vestra: et introibit rex
glorie. Pro quo lxx transtulerunt. le-
vate porte principes vestras. De qui-
bus plenius suo dicetur loco. Sed aqui-
la et symachus celos. lxx et theo-
docion celum interpretati sunt. nullum
moveat. hebraicum enim samaim
communis est numeri: et tam celi quam celum
eodem appellantur nomine. ut thebe.
salone. athene. Numquid servus
est israel aut vernaculus. Puto ex hoc
in superbiam elatos salvatorem dixisse
ad iudeos. Semen abrahe sumus. et
nemini unquam servivimus. Quomodo tu

dicis. liberi eritis. Nescientes quod
omnis qui facit peccatum servus peccati sit. et
serviat unusquisque illi a quo vin-
citur. Nati quippe de ancilla dei abraham
verno suo [illegible] sunt fratres sui qui filii
cham. Cui dictum est. maledictus
chanaan: servus erit fratribus suis.
Quare ergo est factus in predam.
Super eum rugierunt leones. et dede-
runt vocem suam. Posuerunt terram
eius in solitudinem. et civitates
illius exuste sunt. et non est qui
habitet in eis. Interrogat sermo
divinus. ut ipse videat. Leones
autem vocat principes babilonis.
Qui terram eius posuerunt in solitu-
dinem. et civitates illius incendio
deleverunt. Vel iuxta anagogen
leones autem intelligimus adver-
sarias potestates. aut hereticorum
principes. Qui terram ecclesie deso-
lantes omnes illius urbes heretico
incendio vastaverunt. Et illo igne
de quo scriptum est. Omnes adulte-
rantes quasi clibanus corda eorum.
Illi enim dederunt vocem suam. et hoc
in eodem propheta sub perdicis persona
clamavit. et congregant que non
peperit. Faciunt divitias non cum
iudicio. Propterea autem urbes illius
vastate et delete sunt: quia non habent
habitatorem deum. dicente scriptura.
Et non est qui habitet in eis. Filii
quoque mempheos et taphneos con-

stuprauerit te vsque ad verticem.
Nunquid non istud factum est tibi. quia dereli
quisti dominum deum tuum eo tempore quo ducebat
te per viam. Hoc quod nos diximus. eo
tempore quo ducebat te per viam in lxx
non habetur. Duas autem vrbes maximas
egipti memphim et taphnas no
minat: earumque dicit filios constu
prasse israel vsque ad verticem. illud sensu
sensu quo ysaias posuit a planta
pedis vsque ad verticem non est in eo sa
nitas. Tanta autem fuit libido egip
tiorum. qui sunt magnis carnibus. vt
nulli parcerent membro: sed omnia con
stuprarent. Iuxta literam refertur ad i
dola egiptiorum: iuxta intelligentiam
spiritualem a nigris prauis dogmatibus
cum eciam puritatem sua polluunt
fortitudine. Hec autem ideo euenit
ei. quia dereliquit dominum deum suum. in il
lo maxime tempore: quo ipsum ducto
rem sequi debuit. Et nunc quid tibi
vis in via egipti. vt bibas aquam
sior. Et quid tibi et vie assiriorum
vt bibas aquam fluminis. Pro sior
nos turbidam interpretati sumus.
quod verbum hebraicum significat. pro
quo sonis editio habet geon. Et
quia super filios memphis et taph
nis posuerat. qui constuprauerit
israel vsque ad verticem. nunc manifes
tius ipsam egiptum nominat. Nulli
dubium quin nilus aquas turbidas
habeat: et quod flumium assiriorum

eufraten significet. dicente scriptura.
quod in repromissione terra sit a torrente e
gipti vsque flumen magnum eufraten.
Cum autem xpm reliquerint fontem vi
te. et hereticorum sibi foderint lacus.
qui aquas doctrinarum continere non pos
sunt est vt leonibus subiaceant. qui
redigant terram eorum in solitudinem
et vniuersas ciuitates destruat. et
vsque ad verticem polluant. Et
bibat aquas turbidas. et fluenta
assiriorum fluminis et aquilonis. vnde
exardescunt mala super terram.
Arguet te malicia tua. siue
erudiet te preuaricatio tua. et
auersio tua increpabit te. Scito et
vide. quia malum et amarum est reliquis
se te dominum deum tuum. et non esse timorem
mei apud te dicit dominus exercituum.
Secundum quod et malicia sua preuari
catio postquam sanauit preuarican
tem et instar cotidiani vsque ad nau
seam venit. erudiat agentem peni
tentiam. Cum imperat. vt videat
quod reliquerit. quid secutus sit. et
quod spernens bona et dulcia.
mala et amara elegit. Hoc autem
totum factum est. quia dereliquit dominum deum
suum: et timor illius non est apud
eum. Principium enim sapientie timor domini.
Quae quia non habuit malo et amari
tudinem tradit. A seculo confregisti
iugum meum siue tuum. rupisti vincula
mea siue tua. et dixisti non seruiam

In omni colle sublimi. et sub
omni ligno frondoso tu prosterne
baris meretrix. Sive ibi diffunde
baris in fornicationem. Quia ad me
tricem loquitur a simili. que coniugalia fe
dera rupit et dixit. non serviam
subaudit domino vel marito. Scilicet
in omni colle sublimi. et sub omni
ligno frondoso prostrata fuit v
oluptate. Amena enim loca et excel
sa loca idolis dedicantur. Potest
hoc et ad eam dici. que ab initio vi
ciosus. et sanus ex parte lectionis erudi
tus. post desiderio scientie littera
ture que significatur in collibus et ame
ne eloquentie que in frondosis mon
stratur arboribus prosternit se demo
nibus. Cum sub occasione erudici
onis et sublimis scientie polluit
credentium animas. et divaricavit fe
mur pedes suos omni transeunti.

Ego autem plantavi te vineam
meam electam. omne semen verum. Quomodo
conversa es in pravum vinea aliena?
lxx. Ego autem plantavi te vineam fru
giferam. quomodo versa es in amaritu
dinem vitis aliena? Pro vinea
electa sive frugifera in hebreo
soreth habetur. quem in usque certa
to pomerio. Est autem genus vitis opti
me. quo surculo et israhel dominus
plantasse se dicit. Et miratur quomodo
semen verum. electaque vinea ver
sa sit in amaritudinem. Et ideo
est vinea aliena. Nullusque se
curus sit. si et plantatio domini. et
semen verum. et vinea soreth. in
tantum suo vicio commutatur. ut per
amaritudinem recedat a domino. et
fiat vitis aliena. Et in hoc con
siderranda clementia creatoris. qui
quod in evangelio dixit. ego sum vitis
vera. dicit quod suis dederit. et
credentium in se arbitrio ut vitis electa
vel vera sit. si voluntate in eo quo
plantata est permanet. Si la
veris te nitro. et multiplicave
ris herbam borith. maculata es
in iniquitate tua coram me dicit dominus
deus. Pro herba borith quam nos
ut in hebraico posita est vertimus.
lxx transtulerunt poan. ut signi
ficaret herbam fullonum. que iuxta
situm provincie palestine in virectis
et humectis nascitur locis.
et ad lavandas sordes eandem
vim habet quam et nitrum. Nitrum
autem nomen et herba fullonis peni
tentia est. Ecclesiasticus quoque sermo. qui
arguit et increpat. et corripit
delinquentem. mordacionis nitri
habet similitudinem. Cum vero levi pec
catorum sorde mundatum est lenioni
bus purgatur monitis. Porro pec
cata gravia que ad mortem trahunt.
nec nitro nec herba borith dilui
possunt: sed gravioribus tormentis in
diget. Unde unusquisque opus quale sit
ignis probabit. et in igne rue

labr͂. Pulchre q̃ȝ addidit. macu
lata es in iniq̃tate tua i conspcũ
meo. q̃ etiã si hoībȝ munda vide
aris. m̃ munda nõ sis. q̃ nouit co
rdas singlorũ. Vn̄ et in alio loco
dr̄. nõ iustificabr̄ in cõspcũ tuo oĩs
viues. Quomõ dicis nõ sum
polluta. post baalim nõ abij.
Vide vias tuas i cõualle fil. val
le que hebraice dr̄ ge. et a lxx int̃.
poliandrion. q̃d sermõe nr̃o dici
pt̃ sepulchrũ multitudis. Frustra i
q̃t nõ vis cõfiteri scelera tua ⁊ iac
tas munditiã que idolatrie polluta
es sordibȝ. et impudent̃ negas te co
luisse idolũ baalim. Respice cõ
ualle filiorũ ennon q̃ syloe fontibȝ
irrigat̃. et ibi cernes delubrũ baal.
quẽ relicto deo venerata es. Eiusq̃
addr̄. scito q̃d feceris. dancos odos
aperit denegantes. vt cernet q̃d cru
bescat aspicere. Iuxta tropologiã i
prudentiã frontis eorũ q̃ nolunt
sua vitia cõfiteri opibȝ arguuntur.
Huiuscemodi eni hoĩes nõ ambu
lant i arta et angusta via que
ducit ad vitã. sed in lata et spa
ciosa p̃ quã ingrediunt̃ plurimi. q̃
ducit ad mortẽ. Vn̄ et signifi
cant̃ p̃ poliandrion noĩata. et
sine iuxta hystoriã q̃ ibi i terfec
ta et p̃dita sit idolatrie malo
populi multitudo. Cursor leuis
explicans vias. onager assuetus i
solitudine in desidio aĩe sue attra
xit ventũ amoris sui. Illius autẽ
eã. Oẽs qui q̃runt eã nõ deficient
i menstruis suis inuenient eã. Lxx.
Ad vesperã vox eius vlulauit.
vias suas dilatauit sr̃ aq̃s so
litudis. in desido aĩe sue spũ
portabat. Tradita ẽ q̃s cõuertet
eã. Oẽs q̃ querunt nõ laborabunt.
in humilitate illius reperient eã.
Multũ in hoc loco lxx editio ab
hebraica veritate discordat. tamẽ
vtraq̃ h̃t sensum suũ. Quia supra
dixit. nõ sũ polluta. et q̃ ad
mulierẽ que tp̃e gesserat loque
bat̃ describit fornicationẽ eius.
Quomõ inq̃t impera leuis quã
nos cõi genẽ cursorẽ diximus. sig
nificantius q̃ȝ aqla et symachus ⁊ theo
dotion vertere dromeys kyrchi.
explicat vias suas. et velox
fert̃ ad pabula. et sicut onag
assuetus i solitudie trahit in de
sidio aĩe sue ventũ vel spm̃
amoris sui. vno eñ apd̃ hebreos
noĩe rua et ventus appellat̃ ⁊
sp̃s. Sic et ista iuxta in toto i
petu ad desideriũ libidinis fere
bat̃: et eĩ idolorũ amore ferue
bat. nullusq̃ȝ ẽ qui eã suis pos
sit monitis ab hoc impetu auertẽ.
Nõ quo i possibilitas hoc ferit
p̃phãrũ. sed malicia p̃ũsa incipi
entis. Quicũq̃ȝ ait eã q̃sierunt
nõ magnope laborabunt. In
menstruis et in imunditia eius
inuenient eã. p̃ q̃ aqla neomeniam

hoc est libidinis. Symmachus mense eius. pro quo
Theodotion humilitatis interpre-
tati sunt. Porro iuxta LXX hic sensus est:
meretrix Ierusalem iuxta illam mulierem
que in proverbiis describitur ad vesperam
ululabat voce sua, et amatores
ad libidinem provocabat, aperie-
bat vias turpitudinis sue. et di-
rigabat pedes suos in deserti. &
statat locum amenitate habens
aquarum fluentium. Cui delectabi-
lior sit quam in tanta solitudine.
ut nullus videat fornicationem. In
desiderio inquit anime sue attraxit
pneumatophorext — o sine
converso spiritu ducebatur sive trahe-
batur ventis refrigerium. vel certe ca-
nebat turpitudinis sue carmina.
Tradita est inquit voluptatibus suis et li-
bidini. Nullus eam avertere poterit.
Omnes qui voluerint eam invenient
in turpitudinis humilitate reperient
ut nunquam possit voluptatis ardore
saciari. Prohibe pedem tuum a
nuditate. et guttur tuum a siti.
Et dixisti. Desperavi nequaquam
faciam. Adamavi quippe alienos
et post eos ambulabo. Iuxta LXX. Con-
vertere pedem tuum a via aspera et
guttur tuum a siti. Que dixit.
viriliter agam. quia dilexit alienos
et post eos ambulavit. Pas-
cha factum calciamenta habere
iubentur in pedibus. et apostoli calci-
atos precipit pedes eorum evan-

gelizantium. ne dum per seculi huius soli-
tudinem gradientur venenatis
pateant animantibus. que debet evan-
gelico pede calceari et conte-
ri. Prohibemur a siti. quando
salvatoris precepta suscipimus
dicentis. qui sitit veniat ad me
et bibat. Que desperatione melio-
rum negavit se facturam quod dominus
imperavit. cuius sensum exposuit di-
cens. Adamavi alienos et illos
sequar impudenti confessione putans
se crimina declinare. Porro iuxta
LXX via peccatorum aspera est. que a domino
convertitur in viam planam. Quicunque
hereticos sequitur horum usurpat no-
tet elogio quod dixit desperavi. sum
in malo proposito agam viriliter. et
in meo confortabor errore. Nec mi-
rum est ut qui alienam ecclesiasticam
doctrinam sequitur alienos dili-
gat. et eorum sequitur vestigia. vel
demones vel hereticorum principes. qui
a deo alieni sunt. Quomodo con-
funditur fur quando deprehenditur. sic
confusi sunt domus Israel ipsi et reges
eorum. principes et sacerdotes. et pro-
phete eorum. Qui cum sit impudens
et procax vultu firmatus. tamen
erubescit cum in furto fuerit depre-
hensus. Et Israel ergo dicens lig-
no. pater meus es tu. et lapidi tu
me genuisti. ut eos vocaret
parentes quos ipse fabricatus est.
confunditur cum in sua idolatria fu-
erit deprehensus. Et ne putemus

cum hoc de plebe dicte · reges po-
nit et principes et sacerdotes et
prophetas eorum. Vtrum hoc testi-
monio. si quando principes mei et hij
qui in ecclesia putantur duces
in peccatis turpibus fuerint depre-
hensi. Verterunt ad me ter-
gum et non faciem. Qui proiciunt
sermones dei retrorsum. ipsi ver-
tunt contra eum tergum. et non faciem.
Quando enim magister eum precipit. obedien-
tie indicium est si dimisso quod sonat
audiat capite. Simulatque vertat
tergum. signum contemptus est: ut in
alio loco scriptum est. Et verte-
runt ad me scapulam recedentem.
In tantum inquit deus mea contemp-
sere precepta. ut ne audire quidem
ea voluerint. sed timore con-
gestu corporis indicarint. Et
in tempore afflictionis sue dicent
surge et libera nos. Qui per
beneficia non senserunt. per tormen-
ta sentiant deum. Vbi sunt dij
tui quos fecisti tibi. Surgant et
liberent te in tempore afflictionis
tue. Impudens postulatio.
tempore necessitatis et angustie ab eo
querere auxilium. quem in pace con-
tempserint. legendum quod in tempore
afflictionis. liberent te dij tui. quos fe-
cisti tibi. ut cum deus creator sit
hominum. homo faceret deum. probet
necessitas quod ~~sunt~~ possit. quos se-
cum pace (?) coluisti. Secundum
numerum ciuitatum tuarum erant
dij tui iuda. Vel eos deos vel sin-
gulos atque diuisos singule ciui-
tates colebant deos. ut nec in
impietate viderentur habere consensum.
sed pugnantes contra se superstitio-
nes diuisum sequerentur errorem. Quod quia se-
quitur. et iuxta numerum viarum ierusalem i-
molabant baal. a lxx additum
est. Quid vultis mecum iu-
dicio contendere? omnes dereliquistis
me dicit dominus. Prona est ad excu-
sationem sui humana peruersitas.
ut quicquid merito sustinet. iniuste
sustinere videantur: et proprium cri-
men referat ad iudicium dei. Et
frustra garrit obtrectantibus queri-
monias. et iniquum causam
iudicem. cum impietatis vestre sit quod
patimini. Quod quia scilicet et omnes iniquitates
egistis in me. sicut a lxx addi-
tum est. Frustra percussi filios
vestros. disciplinam non receperunt.
pro quo posuere lxx non rece-
pistis. Sensusque est in hebreo.
ipsi qui percussi sunt. disciplinam re-
cipere noluerunt. In lxx vero. ideo
percussi filios vestros. ut illorum ne-
ce vos erudiremini. Et ne forsi-
tan diceretis. peccantes corripere
noluisti. plagis disce filiorum
vestrorum emendatori (?) vos corripie-
ri curare medicamine. De-
uorauit gladius vester prophetas vestros.

nõ meos. ꝫ vros ꝓphās. neq̃
q̃m meus. sed vt gladius deuo
rauit. quē sustinuistis ꝑ pec
catis vris. Porro lxx nõ hnt
vr. ꝫ simplicit' intptati sut
deuorauit gladius ꝓphās vros.
vt ostenderet vl hostil' gladius
vel gladius meus ꝑ quē peccata
vrā cõfodi. Quasi leo vas
tat generatio vrā. lxx. Qui leo
vastat et nõ timuistis. Gladi9
inqt q̃ deuorauit ꝓphās vros.
haut dubiũ qn baal. et ydo
loꝝ ariolos significet istar leo
nis omnisa vastauit. Et tñ
vrā gnãtio q̃ paucoꝝ īterfec
tione debuerat emẽdari. ois
ꝑseuauit in scelẽ. Iuxta lxx
vero hic sensus est. Sic gladi9
dm̃ q̃ adũsarioꝝ gladiũ demo
strat deuorauit atq; lacerauit
ꝓsendo ꝓphās vros. qñ leo. q̃
audissim9 repta predã late
rat: et tñ nec ꝓphaꝝ vroꝝ
supplicio potuistis ad meliora
cõuti. Videte vbũ dm̃. Nũ
qd solitudo fcūs sũ isrl̃. aut
tra serotina. Quare ergo dixit
ꝑpls meus. recessim9. nõ veniem9
vltra ad te. lxx. Audite vbm
Nuq̃d solitudo dm̃. Hec dicit dñs. fcūs sũ
isrl̃. aut tra plena sentibus. Quia
dixit ꝑpls meus. nõ seruiemus nec
veniem9 ad te. Et moyses videbat

voce dei. et iohes aplus vbũ dei
vidisse et attrectasse se dicat.
Dicat at quõniã ꝑpls isrl̃
deũ habuerit in solitudinẽ cũ ydola
qui celebritate vrbiũ sit secutus
Terra serotina ē que ymbres
nõ recipit doctinaꝝ nec euã
gelii disciplinã. plena sentibus
q̃ exculta nõ fuerat. Pplus g°
qñdã dei ī eo scelerātioꝝ q̃ re
cessit a dño. et nõ vult vlt'
reũti ad deũ suũ. Grandis
offensa. nolle placare quē
offendis. Nũqd obliuis
cet' virgo ornamēti sui. aut
sponsa fascie pectoral' sue?
ꝑpls vero meus oblitus est mei
diebz inumeris. Per hec dis
cim9 sponsũ esse xpm vir
ginis ecclie. q̃ nõ ht macu
lã neq; rugã. Hic aut ipse
ē sponsus. ipius vba sũt. de q°
loq̃tur et iohes baptista.
Qui ht sponsã sponsus ē.
Ornamentũ g° suũ perdit.
q̃ recedit a dño. et amit
tit intelligẽciã doctinaꝝ. q̃
significat' in pectore. Vn̄ et
iohes euangelista recubuit sup
pectus dm̃. et sacerdotibz
int' cetera separat' pectu
sculũ victimaꝝ. Quãto autē
maior ē nũis tpoꝝ quibz
obliuiscim dm̃. tanto maior

pena pcti

pena pcti qd nec longitudine se
culorum potest edomari. Quid
niteris bonam ostendere viam tuam
ad querendam dilectionem: Que in
super et malitias tuas docuisti
vias tuas. et in alis tuis in ma
nibus tuis inuentus est sanguis
animarum pauperum et innocentum.
Non in foueis inueni eos sed in omnibus
istis. scilicet sub omni quercu. Ostendit
igitur te aupis verborum arte defe
dere. et quia bona ostendere opera
tua vt mereris dilectionem. quia in
super etiam alios docuisti vias
tuas. exemplo fuisti omnibus ma
lorum operum. Et malis quippe
siue in manibus tuis inuentus
est sanguis innocentum. quos idol'
immolasti. siue quorum animas per
didisti sacrificiorum similitudine.
Pauperes de hebraico posuimus.
quod in lxx non habentur. Hos autem in
quit pauperes et innocentes non in
ueni in foueis interfectos. quod
solet plerumque accidere latronum
insidiis: sed in omnibus que supra
memoraui. siue sub quercu que
hebraice dicitur ella. quod quidem et is
ta significat. vt sit sensus.
in omnibus istis scilicet sub quercu
atque terebinto. sub cuius vm
bra et frondibus qui in amenis
locis idolatrie scelerebus frue
baris. Et dixisti. Absque
pecto et innocens ego sum. Et ideo

tera auertatur furor tuus a me. Ecce
ego iudicio contendam tecum. eo quod dixe
ris non peccaui. Quam vilis es facta
nimis. scilicet quo contempsisti nimis
iterans vias tuas. Hic ostenditur
adiisu eos qui noluit sua peccata cog
noscere. sed in tempore afflictionis et an
gustie dicit se iniuste sustinere que
sustinet. magisque prouocat iram di
uini alterum. maiusque peccatum sit non
lugere quod fecerit. sed vanas excu
sationes obtendere peccatorum. Iudi
cio igitur contendam tecum pro eo quod dixeris
non peccaui. quia maius quippe sit hominis
peccato aliud habere in conscientia. aliud ser
mone proferre. Audiat noua ex
veti hereticum dei. et vel maxiam
nolle peccatum humiliter confiteri. sed in
pudenter iactare iustitiam. Et
ab egipto confunderis sicut confusa
es ab assur. Nam et ab isto egre
dieris. et manus tue erunt super ca
put tuum. quoniam contriuit dominus confide
ntiam tuam. et nichil habebis
prosperum. Vt egiptiorum imperium
declinaret confugiebat ad assy
rios. quorum tam fuit presidium
dictos. cum eos ab egiptiis lesus.
Rursum vt iram assyriorum fugerent
egiptiorum adiutorio nitebatur
quos ab assyriis superatos nar
rat hystoria. Increpant ergo
quod omissa spe in deum hominum nite
bantur auxilio. Quod cum contritum
est. et ita subuersum vt nichil in eo

utilitate valeat reprimere. Unde ait:
et ab ista egredieris. hoc est ab egip
to. sicut egressa es ab assiriis. Et
manus tue erunt super caput tuum.
Iungebisque te frustra ab egipciis
expectasse presidium. Recordemur
hystorie. quando ab amon fratre sce
leratissimo corrupta et violata
thamar super sparsit caput ci
nere manus posuit. et ita re
versa sit in domum suam. Ca. iii.

Vulgo dicitur. quod si lex tamen
dicitur. transtulerit si dimiserit
vir uxorem suam. et recedens ab eo
duxerit virum alterum. numquid revertetur
ad eam ultra. numquid non polluta
et contaminata erit mulier illa. sive
terra illa. Tu autem fornicata es cum
amatoribus multis sive pastoribus.
Verbum enim rehim quod quattuor
litteris scribitur ר ע ם
et amatores et pastores utrumque
significat. et si legamus
amatores sonat. si
pastores. Tamen revertere
ad me dicit dominus. ~~fine a[illegible]~~
~~tebaris ad me dicit dominus~~ In
hebreo etiam post fornicationem
suscipit penitentem. et hortatur
ut revertatur ad se. In lxx vero nec
provocat ad penitentiam. sed arguit
impudentiam meretricis. quod post adul
terium reverti audeat ad maritum.
Quodque ait. et contaminata erit mu
lier illa. pro quo in hebreo est

terra legimus. vel in quantum exemplaria ma
nifestius de terra loquitur in similitudine mulieris
que adultere in viri comparatur. Porro
in hoc testimonio admissum eos
qui fidem domini relinquentes et he
reticorum erroribus impediti post
multas fornicationes et de
ceptionem animarum simulant se
reverti ad pristinam veritatem. non
ut deponant venenum pectoris
sed ut tectius insinuent. Leva
oculos tuos in directum. et vi
de ubi non prostrata sis. In
viis sedebas expectans eos quasi
latro in solitudine sive qua
si cornix deserta. Pro latrone
et cornice in hebreo arabe
scriptum est. quod potest arabas
significare. Que gens latro
ciniis dedita usque hodie incur
sat terminos palestine. et descen
dentibus ierusalem iericho obsidet
vias. Cuius rei dominus in evangelio
recordatur. Leva inquit oculos tu
os o ierusalem. et huc illucque cir
cumspice. et vide ubi non prostra
ta sis. Quomodo eis solent latro
nes ad vesperam. et in deserti
locis viatoribus insidias tendere.
sic tu in te fornicaria publicorum
sedebas in viis ad vesperam.
ut totum ubi tu tuo animas interfi
ceres fornicantium. Et polluit quod univer
sa terra polluta est in fornica
tionibus tuis. Significatur iuxta

anagogen. hiis quod heretici
eos errores deserere se promit-
tunt propter ut leuet omnes
in directum. Nisi enim certa
vide exceperit: puritate pristi
na dampnare non possunt.
Et polluisti sine inter
fecisti terram fornicationibus
tuis et in maliciis tuis. Quod ob
rem prohibite sunt stille pluviarum
et serotinus ymber non fuit.
sine et habuisti pastores mul
tos in offensionem tui. Iterum sunt
est terra sive polluta per inf
fectionem eorum quod ydolatrie for
nicatione preierunt. Unde ablata
est omnium terra benedictio ut pate
rent similitudine symonie dei.
Nunc habent pastores per quos
offenderet deum. Ut quod magni
esse debuerant: ut alios ab
errore prohiberent. auctores
impietatis extiterunt. Frons
meretricis mulieris facta est tibi
noluisti erubescere. Lex. Fa
cies meretricis facta est tibi. Sine
rubore facta es ad omnes.
Quam supra dixerat. non peccavi.
et magis peccavit sua sce
lera denegando. Ideo nunc
arguit quia mulierem procacem
et nimie impudentie ut non
ad unum et alterum peccatum vul
tu ferat. sed nullum erubes
cat. Utamen hoc sermone adu

sum hereticorum conciliabulum. qui in
suis erroribus gloriantur. Ergo
saltem amodo voca me pater meus.
dux virginitatis mee es tu. Numquid
irasceris in perpetuum. aut perseve
rabis in finem. Erubescant heretici
quod noluerunt ad meliora converti. nec
regredi ad patrem creatorem suum.
et audiat. saltem amodo voca me
pater meus. dux virginitatis mee es tu.
Ipse desponsavit animas vestras am
plexibus suis. et docet quid amare
debeant. et agere primum. Quanto autem
ille clementior. qui salutis post
fornicationem condicit; tanto miserior peiora
nior meretrix. que non vult post
vulnera recipere sanitatem.
Ecce locuta es et fecisti ma
la et potuisti. Pro verbis peni
tentie verbis superbie blasphemas
ti. et implesti malam cogitationem
tuam. et ostendisti contra deum for
titudinem tuam: ut posses facere
quod sermone tractasti. Et
dixit dominus ad me in diebus Iosie
regis. Numquid vidisti que fecerit
aversatrix israel. Abiit sibimet
super omnem montem excelsum. et sub omne
lignum frondosum. et fornicata est
ibi. Et dixi cum fecisset hec omnia
ad me revertere. et non est reversa.
Et vidit prevaricatrix soror eius iu
da. quia pro eo quod mechata esset aver
satrix israel dimisissem eam. et dedissem
ei libellum repudii. et non timuit

prevaricatrix iuda soror eius
sed abiit et fornicata est etiam
ipsa. et facilitate fornicationis
omnes sue contaminavit terram.
et mechata est cum lapide et lig-
no. Et in omnibus hiis non est reversa
sa ad me prevaricatrix soror eius
iuda in toto corde suo. sed in men-
Aliorum dacio ait dominus. Maiorum tormen-
ta aliorum remedia sunt. cum
punitur homicida terrent ceteri
ipse quod fecit. sed alii deterrent
a scelere. Decem autem tribubus que
appellantur israel captivis ab as-
syriis mediam quia translatis. due
tribus iude et beniamin que vi-
derant similia formidare
et tota ad deum mente converti.
vicerunt decem tribuum scelera
et in tantum ydola secute
sunt ut in templo dei statuam baal
ponerent. que in ezechiele vo-
catur ydolum zeli ad zelum et e-
mulationem domini collocatum.
Loquitur autem sub figura duarum
sororum. que de una stirpe abraam
et ysaac et iacob stirpe ge-
nerate. et priorem aversatricem se-
quentem. prevaricatricem vocat.
Illa enim deum penitus aversata
est. statim adoratis in dan et be-
thel vitulis aureis. ista autem
apud quam erat templum. et veri
dei religio imitatione ger-
mane paulatim recessit a do-
mino. Et idcirco prevaricatrix
dicitur. Secundum anagogen autem
de hereticis prophetia est. quod falsi
nominis scientiam divisere atque iunt
heretica subtilitate secta.
ascendunt montem superbie
et carmis huiusmodi voluptatibus
delinita sub omni ligno frondo-
so et amene exponunt for-
nicationem suam. Sicut cum iuda
tur de ydra in ytalia carmine.
Et propter eicitur ut domus iuda.
id est confessionis et veri fidei ne-
quaquam tenuere extra. sed multo
maiora committat. et facili-
tate fornicationis sue tota
commaculet terram ecclesie. et mechetur
cum lapide et ligno ea scripturis
dogmata que ad ipsam facit de se.
Simulat ecclesiastica unitor cor-
rigere voluit erronte et pu-
ritatis resecare carnes. et
ad primam retrahere eos qui se cum
in fraude falsitate coniuncta
loquuntur illi sub specie ecclesias-
tice virtutis antiquum scrip-
tur errorem. dicitur enim de eis.
in omnibus hiis non est reversa
ad me prevaricatrix iuda in
toto corde suo. sed in mendacio
Fit autem hec prophetia iosie tem-
poribus regis iusti sub quo et
ieremias exorsus est prophetare
Et dixit dominus ad me. Ius-
tificavit animam suam aversa-
trix israel comparatione prevarica-
tricis iuda. Iustior est inquit
israel comparatione iuda quia illa
statim in principio periit. hec

illius tractatibus potuit emenda-
ri. Attendat nova ac veteri
heresis. quod istius comparatione peiores
iustificata dicatur. Verum tamen
hec de virginitatis sororibus
cum sodoma quod collatione istarum
iustitie nomen accipiat dicen-
te domino per ezechielem. Iustifica-
ta est sodoma ex te. et pub-
licanus pharisei comparatione fit
iustus. Vade et clama.
sive lege sermones istos contra
aquilonem. et dices. Revertere aver-
satrix israel dicit dominus. et non aver-
tam. sive non firmabo faciem meam a
vobis. sive super vos. quia sanctus sum vel misericors
ego sum dicit dominus. et non i-
rascar in perpetuum. Verumtamen scito
iniquitatem tuam. quia in dominum deum tuum pre-
varicata es. sive impie egisti. et
dispersisti. sive effudisti vias
tuas alienis sub omni ligno fron-
doso. et vocem meam non audisti ait
dominus. Verbum hebraicum קרא
et vocare sive clamare et legere intelli-
gitur. Unde aquila et symachus
clama. lxx et theodotio lege
interpretati sunt. Ad aquilonem autem
et contra babilonem captivos
sermo dirigitur. ad decem et ad duas
tribus. et earum universio predicatur.
Et non avertam inquit faciem meam
a vobis. sive non firmabo faciem meam
contra vos. ut nequaquam vos au-
steritate iudicans. sed vultu mite
suscipiam. Sanctus enim et misericors
sum. ut non recorder ultra iniquita-
tis vestre. nec meminerim quia a domino
recessistis. et pro illo vos idola
delectaverint. et fornicate sitis.
sub omni ligno frondoso atque umbro-
so. Hec quidem de ad ~~[illegible]~~ hereticos
vel in ecclesia negligentes dici con-
venit. Qui cotidie per ecclesiasticos
viros ad penitentiam provocantur.
et quibus prophetice aptari potest. et vocem
meam non audistis. Qui autem hereticus
habitat in aquilone. et calorem fidei
perdidit. nec audire potest illud apostoli.
spiritu ferventes. Et qui se volupta-
tibus tradidit recessit a domino. et
dispersit vias suas alienis dog-
matibus. et voluptati servit est.
Nulla enim heresis nisi propter gulam
ventremque construitur: ut seducant
mulierculas oneratas peccatis. que
discentes. et numquam ad scientiam veri-
tatis pervenientes. De quibus vere dicitur.
Qui devorant populum meum sicut es-
cam panis. Et quos christi apostolus no-
tat: devorantes domos viduarum
Cuique inquit misericors sum fuero.
memineris te esse peccatorem. sed semper me-
mento iniquitatis tue. et scito.
quia in dominum fornicata sis. et super-
bie colla dimitte. Ut quem offendisti
per arrogantiam. places deum per
humilitatem. Illud autem quod supra dixit
et non firmabo faciem meam contra vos

illud prophetam dicentem. Quia te sanc
tificavi a patribus meis; et omnes iniquita
tes meas dele. Convertimini
filii revertentes sine vagi et rece
dentes. dicit dominus. quia ego vir ve
ster dominabor vestri. Et assumam vos
unum de civitate. et duos de cogna
tione. et introducam vos in syon.
Et dabo vobis pastores iuxta cor
meum. et pascent vos scientia et doc
trina. Cumque multiplicati fueritis
et creveritis in terra. in diebus illis
ait dominus non dicent ultra. archa
pacti vel testamenti domini. neque a
scendet super cor. neque recordabuntur
illius. nec visitabitur nec fiet ul
tra. Iudei impletum hoc putant
post reversionem ex babilone.
sub cyro rege persarum et zoro
babel filio salathiel. etiam si
omnes non reversi sunt hoc signi
ficari. assumam unum de civitate.
et duos de cognatione. Sed
melius in adventu christi quando fratres sunt
reliquie salve. dicente apostolo et
exponente. nisi dominus sabaoth
nobis reliquisset semen. quasi so
doma essemus. et sicut gomor
re fuissemus. Hic introducti sunt
in syon. de qua scriptum est.
Gloriosa dicta sunt de te. civitas dei.
Et dati sunt pastores iuxta cor
eius apostoli et apostolici viri. et pa
verunt credentium multitudinem
non iudaicis cerimoniis sed in
scientia christi atque doctrina. et in toto
orbe predicatione evangelii semi
nata. nequaquam in archa domini
que custos fuit legis mosaice.
habebunt fiduciam. sed ipsi erunt
templum dei. Nec iuxta errantes
nazareos abolitis sacrificiis
in servient. sed spiritualem cultum
sectabuntur. Alii vero hoc in fine
temporum intelligunt. quando subintra
te plenitudine gentium omnis israel
salvus fiet. In tempore illo
vocabunt ierusalem solium domini et con
gregabuntur ad eam omnes gentes
in nomine domini in ierusalem. Et non
ambulabunt post pravitatem cor
dis sui pessimi. Neque quam dominus
sedebit super archam testamenti
et cherubim. cui presens ab illo
populo dicebatur. qui sedes super che
rubim manifestare: sed omnes per
fecta mente credentes erunt tro
nus dei. Vel certe melius to
tum de ecclesia intelligendum est. quia
congregantur omnes gentes in nomine
domini ierusalem. in qua est visio pacis
et nequaquam ambulant post pravi
tatem cordis sui pessimi. ut faci
ant que desiderant. nec suos se
quuntur errores. sed dicunt cum
propheta. Adhesit anima mea post te.
suscepit me dextera tua.
In diebus illis ibit domus
iuda ad domum israel et venient

simul de terra aquilonis ad terram
quam dedi patribus vestris. Hoc ipse
in christo conplet adventu. qui duo-
decim filios tribubus in eam regionem re-
duxerit. vel incipientes terram aquilonis
durissimi frigoris. et a dyabolo im-
perio recedentes. tunc receperunt
terram repromissionis quam pollici-
tus fuerat patribus eorum abraam y-
saac et iacob. Edidi enim nuper
parvum libellum de terra repro-
missionis. Ego autem dixi. Quo-
modo ~~fine~~ ponam te in filios. et tri-
buam tibi terram desiderabilem. here-
ditatem preclaram exercituum gentium.
Et dixi. Patrem vocabis me. et
post me ingredi non cessabis.
Pro hereditate preclara exercituum
gentium. quam lxx transtulerunt he-
reditatem nominatam dei omnipotentis
gentium. Sed theodotio significantius
transtulit hereditatem inclitam. forti-
tudinis robustissimi gentium.
christum significans. qui ductor et
dominus est omnium sanctorum gentium suo nomi-
passionis credentium. Ipse dixit
ad israel. patrem vocabis me. et qui
credit in me credit in patrem. Ipse
pollicitus est. ponam te in filios
in numero scilicet filiorum meorum. qui in me
de gentium populo crediderunt. et
quibus dedi terram desiderabilem.
Quotquot enim receperunt eum: de-
dit eis potestatem ut filii dei fiant.

Sed quomodo si contempnat mu-
lier amatorem suum. sic contemp-
sit me domus israel dicit dominus.
Tristis vox est iuxta ipsum inde-
orum. Cum dixerat. ponam te in filios
et dabo tibi terram desiderabilem.
et patrem vocabis me. et post me
ingredi non cessabis. Quomodo mu-
lier contempnit non virum sed ama-
torem suum. si semel commixta fuerit.
tenens illum sue libidinis servien-
tem. et non servitutem lege esse
natam. per quam viro quondam subiecta
fuerat. dicente domino. et ad te conver-
sio eius: sic domus israel hoc exemplo
iudeorum contempsit dominum salvatorem et
principem suum. Vox in viis
suis in labiis audita est. ploratus
et ululatus filiorum israel: quoniam
iniquam fecerunt viam suam. obliti
sunt domini dei sui. Convertimini fi-
lii revertentes. et sanabo aver-
siones suas contriciones vestras. Pro quo
symachus transtulit conversiones.
Libenter deus suscipit penitentes. et
occurrit filio inopia et squalore
confecto. statimque induit pristi-
nis vestibus. et reddit gratiam veni-
teti. Tantum dumtaxat pertinaciter in
ploratum et ululatum. Quo enim
vias fecerunt iniquam viam suam. et ob-
litus est domini dei et patris sui. Ad
quos sermo propheticus nunc loquitur
Convertimini filii revertentes. Quos

iocundo filios vestros. qui intellectis
peccatis vestris in ploratu atque ulula
tu reversi estis ad parentem. Tunc
vos autem reversi fueritis ad dominum. sa
nabit omnes aversiones vestras. Sive
aversiones quibus a domino recesseritis.
vel etiam divisiones. Cum enim propria
voluntate ad dominum revertamur. tamen
nisi ille nos traxerit. et cupiditatem
nostram suo roboraverit presi
dio. salvi esse non poterimus. Intel
ligamus hoc. et de iudeorum populo.
ad dominum revertente. et hereticis
qui dominum reliquerunt. Ecce nos
venimus ad te. tu enim es dominus deus
noster. et mendaces erant colles. et
multitudo sive fortitudo montium
Vere in domino deo nostro salus israel.
Liberat hoc penitentes. et omnem sup
biam derelinquentes. et multitudinem
sive altitudinem montium ac col
lium per quam superbierat contra deum
et humilitate prostratus loquatur
Vere in domino deo nostro salus israel.
Confusio comedit laborem
patrum nostrorum. ab adolescentia nostra
greges eorum et armenta eorum. fili
os et filias eorum. Nec hereticorum
labores de quibus scriptum est refere
nit simultates scrutinio. ab ado
lescentia eorum quas deceperant. fili
os et filias eorum qui in heresi
perierant. ~~vel tantum~~ luxuria tene
bant. comedit ~~enim~~ confusio. Unde i

et velut armenta

ferunt. Dormiemus in confusione
nostra. et operiet nos ignominia
nostra. quoniam deo nostro peccavimus
nos et patres nostri ab adolescentia
nostra usque ad hanc diem. et non au
divimus vocem domini dei nostri. Hoc
loquitur israel. quasi suum dominum non au
dierit. Hoc omnes heretici quos agit
penitentiam. et tamen pars salutis est
sua confiteri et nosse peccata.
Dicit magister tuus per vos iniquitates ve
stras. ut iustificeris. Vere enim
israel dominum sit xpm dominum dei filium.
et in eo peccavit. non solum illo
tempore. quando est visus in carne. sed
etiam adventum illius. Unde dicitur
Nos et patres nostri ab adolescentia
nostra usque ad hanc diem et non au
divimus vocem dei nostri. quando vatibus
patribus loquebatur. Si crederetis
moysi. crederetis etiam et mihi. de me
enim ille scripsit. Ca. iiij.

Si revertens israel ait dominus
ad me convertere. Pro quo
lxx transtulerunt. Si conversus fuerit
israel dicit dominus ad me convertetur.
Et est sensus. Si ad me fuerit re
versus. revertetur de captivitate.
Quare aliter. cui obtulit quod habet
quod enim habet dabitur ei. Qui autem non
habet. etiam id quod habere videtur auferetur
ab eo. Porro iuxta hebraicum.
hic sensus est. Si revertens ad me.
israel. et semel salutem desiderans

et peccasse te dicas. et voce dm̄ tu nō
audisse. plene auerte. crede
que negasti. et tunc erit plena
auersio. Si abstuleris offe
dicula tua a facie mea. nō co
mouebis. Qm̄ quomodo mouemur et
dicimus mei a facie mea: pene moti sunt
pedes. nō ex uerbi utilitate ne hoc
patiaris: sed quia ponimus offendi
cula et idola nostra coram deum.
Et iurabis. viuit dominus in veritate
et in iudicio et in iustitia. et
benedicent eum gentes. ipsumque lau
dabunt. Et quomodo euangelium
iurare nos prohibet. sed hic
iurabis per confessionem dicitur.
et ad condempnationem ydolorum
per que iurabat israel. demum
auferunt offendicula. iurat
per deum. Quidam dicunt viuit dominus
in testamento veteri iusiuran
dum est ad condempnationem mor
tuorum. per que iurant omnes ydo
latre. Simul quia nondum tenderet
quod iusiurandum hos habeat
comites. veritatem. iudicium.
atque iustitiam. Si ista defue
rint nequaquam erit iuramentum
sed periurium. Cumque autem hoc
fecerit israel et per apostolos magister
fuit gentium. tunc benedicent sibi
benedicentur in eo omnes gentes
et ipsum laudabunt. quia salus
processit ex israel. Hec enim

dicit dominus viro iuda et ierusalem.
nouate vobis nouale. et no
lite serere super spinas. Circumcidi
mini domino. et auferte preputia cor
dium vestrorum viri iuda et habita
tores ierusalem. ne forte egrediatur
ut ignis indignatio mea. et
succendatur et nō sit qui extin
guat propter malitiam cogitati
onum suarum adinuentionum vestrarum.
Secundum quod nos diximus circumci
dimini domino. et auferte preputia
cordium vestrorum simmachus posu
it. purificamini domino et auferte
malitias cordium vestrorum. circum
cisionem emundationem et preputia
intelliges. Hoc autem precipitur vi
ris iuda et ierusalem qui veram
sectantur fidem. et habitant in ecclesia.
ut nō seminent super spinas. que
euangelico sermone significat. que
suffocant sementem dei. Sed pri
us nouale faciant. et omnes
suffodiant vepres. sentesque
auferant. ut munda semina
munda terra suscipiat. Hoc
est quod in alio loco dicitur. ne mi
seritis margaritas vestras an
porcos: et ne detis sanctum
canibus. Quando enim prius audi
re sermonem dei. et tempore se
mina et frumenta facere. cuius a
nimus et corpus modis plenus
est. Quod sequitur. circumcidimini
domino. et auferte preputia cor

dun̄ virorum. nisi alii p̄p̄e misi
vino iuda. et h̄itatori ih̄rlm.
ut deserat occidentē litt. et
sequatur spm̄ viuificantē. Si
eni mat h̄ec nō fecitis egre
dietur ut ignis indignacio mea
et succendetur et nō erit q̄ exti
guat. Ideo aūt ... ante monet
et i'minencia p̄icul. ne facere
cōpellat q̄d et comminuit p̄ba
m9 q̄bz p̄dicta sententia ē. vt
iminentē furorē p̄ma decli
naret. Via aut h̄ec mala
vemet. p̄p̄t maliciā cogitati
onū suarū adinuentionū vestrarum
Ubi sūt qui in cogitacōibz
dicūt nō eē p̄ctm̄. cū oīa vi
ciauit ~~...~~ euāgeliū veri
tatē de corde p̄cedat.
Annūciate in iuda. et in
ih̄rlm auditū facite. loquimini.
canite tuba in tr̄a. clamate
fortit̄ et dicite cōgregamini
et ingrediamini ciuitates muni
tas. Hoc audiat iuda. hoc
ih̄rlm. in qua cōfessio fidei est.
et in qua xp̄i pax h̄itat. et
cui p̄ ysaiā dicitur. In mo
tē excelsū ascende. q̄ euāge
lizas syon. eleua vocē tuā
qui euāgelizas ih̄rlm. Cla
met fortit̄. et ita sapiat.
ingrediamini ciuitates munitas
hereticorū bella cōfingunt.
xp̄i munimenta nos teneat
veritate crucis signū in specu
la ~~...~~ sublimitate ecclesie.

Confortamini
~~...~~ nolite timere. no
lite stare. q̄z ad expāuestic..
cāte. Malū enim ego addu
co ab aq̄lone et cōtritione
magnā. Rex nabugodo
nosor q̄ idcirco in mūdo isto a
me eē p̄mittit̄. vt vīa forti
tudo et victoria cōprobet̄.
Ascendit leo de cubili suo.
et p̄do gentiū se leuauit.
Egressus ē de loco suo. vt
ponat terrā tuā in solitudi
nē. Ciuitates tue vastabūt
remanētes absq̄z habitatore.
Iste ē ut diximus verus nabu
godonosor. de quo et petrus
loquitur. Adūsarius vr̄ dyabls
q̄si leo rugiēs circuit. Ascen
dit aūt vel de abissis. in quibus
religatus est et ne mittat ex
ercitat. et p̄do siue vastator
gentiū se leuauit. De q̄ dm̄
est. Dum i'mmorā suorū dña
bit̄. Et q̄ glatur in cōspectu
dm̄. Circuiui oēz tr̄a. et cir
cuiui eā. Ille est enim que
dyabl9 venena nō tangat. n
ille solus q̄ p̄t dicere. Venit p̄
princeps mūdi huius. et in me
i'me michil. Iste crebro po
net oēz terrā eius in solitu
dinē. vt egressi de ecclia pu
gnet cōtra eccliā. De q̄bz loq
tur et iohēs euāgelista. Ex
nobis exierūt. s̄ nō fuerūt
ex nob. Si ei fuissent ex nob.
māsissent vtiq̄z nobiscū. Sunt

tates vastant terre inde et he
reorum floret cornabula. In
quibus querentibus et auctorum puer
sorum dogmatum de hoc dicta potest
Ascendit leo de cubili suo et p
do gentium se levavit. et reliqua
Super hoc accingite vos ci
liciis. plangite et ululate quia
non est aversa ira furoris domini
a nobis. sive ut lxx transtulerunt
a nobis. Alii leonem et seuis
simam bestiam vitare non possunt
nisi agant penitenciam et ad dominum con
uertantur non solum mente sed et opere.
Quidam enim ille vastat ecclesiam
et terram nudam. ita ut eius popu
latus dei iam pessima est.
Et erit in die illa dicit dominus
peribit cor regis. et cor principum
et obstupescent sacerdotes et prophete
consternabuntur. Vastante predo
ne ecclesiam domini. et iram contra nos
domini permanente. omne auxilium in
utile erit. Peribit cor regis.
cuius debet esse cor in manu dei. et cor
principum. qui putabant esse sa
pientes. Stultam enim fecit deus
sapientiam mundi: quia per illam non cog
noverunt deum. Ipsi quoque sacerdo
tes qui legem domini docere debent
et subiectos sibi populos a leo
nis furore defendere. quadam stu
pore infatuati. obtenti in a
mentiam. Hic enim lxx transtule
runt pro stupore excessum mentis

exprimentes. Et prophete conster
nabuntur. sive ut aquila transtulit
verbum hebraicum iethmahu. a
mentes erunt. Hos enim non insa
niat. non perdat cor. qui princi
pes et reges. et sacerdotes et
prophetas quidam suos sub leone
conspexerit. Et dixi. heu heu
heu domine. pro quo transtulerunt lxx
o domine deus. Ergo ne decepisti
populum istum. et ierusalem dicens. pax
erit vobis. Et ecce pervenit gladius
usque ad animam. Ita sup dixit
in tempore illo vocabunt ierusalem so
lium domini et congregabuntur ad eam
omnes gentes in nomine domini in ierusalem.
et nunc dicit. peribit cor regis
et cor principum. et obstupescent
sacerdotes et prophete consterna
buntur. turbat propheta. et ipse deum
putat esse mentitum. nec intelligit
illud multa post tempora repromis
sum. hoc autem vicino tempore futurum.
Iuxta quod et apostolus loquitur. Num
quid repulit deus populum suum. Ab
sit. Pervenit autem usque ad animam gla
dius. qui nichil vitale in anima reser
vavit. Simulque et hoc ostendit. quod
nisi gladius precesserit qui desecet
et purget anime vicia pax et p
missio non sequitur. In tempore
illo dicetur populo huic et ierusalem.
ventus urens sive toris in viis
que sunt in deserto vie filie populi
mei. non ad ventilandum et p

grandum spus plenus ex hiis veniet
m. Cum pervenit gladius usque ad
aiam et fuit area consumata. te
ventus urens veniet de deserto
qui eam purget et ventilet. ut pa
leis huc illucque dispersis frume
tum in horrea recondat. Sz spus
plenus neque pplo. Sz m veniet
ut meum triticum dissipet. Ventus
et spus eodem noie appellantur a
put hebreos. Tritura et plororum
qualitate vel ventum vel spm de
bemus accipere. Alii hunc locum s
edisseruit. ut postquam purgata
fuit area. reliquie salue fiant.
Unde et scriptum sit. Spus plenitudinis
veniet michi. dicente euangelista.
Omnes ex plenitudine eius accepimus
et spus sancti gratiam fortem. Ventum
aut urentem iuxta hystoriam cam
pe nabugodonosor qui omnia sa
consumat. Iuxta tropologiam ianil
furiam ptate. Qui veniens de de
serto et de solitudine ubi nullum
hospicium dei est. ecctiam eius co
netur euertere. Et nunc ego ~~sed~~
loquar iudicia mea cum eis Aposi
opositis. Iuxta illud virgilianum.
quos ego sed motos prestat com
ponere fluctus. Dicitur itaque
prospera retinet se. et tristibus
iungit tristia. Hec enim sunt iudicia
que cum pplo quondam suo loquitur
ds. ut sciant se iuste sustinere
quod sustinent. Ecce quasi nu
bes ascendet et quasi tempestas
currus eius. Velociores aquilis equi
illius. Ve nobis qm vastati sumus.
Pictura cernit prima. et babi
lonium describit exercitum. nimis cur
rum. totamque strepitus tempestatis
sensisse compat. et equorum velocitatem
aquilis iungit. Et cum propheta dixis
set. et qui venientes hostes digi
to demonstrasset. pplus ingemiscit
et nequaquam futura sz iam presentia sentit
mala. Ve nobis qa vastati su
mus. Hoc idem refertur ad ecclesiam
que cotidie veri nabugodono
sor nos impugnet exercitus. et cur
rus pharaonis. omnisque eius equita
tus aquilarum impetum superet. Ita
intelligantur ecclesiastici credentes
illi sententie. cum sub suo ingemu
erit hic salus erit. Dicet. Ve
nobis qui vastati sumus. Lava
a malicia cor tuum ierlm.
~~illa aqua~~ ut salua fias. Us
quequo morabuntur in te cogi
tationes noxie. Dicente pplo
ve nobis qa vastati sumus. Inducit
propheta primo p. propheta ds. La
va a malicia cor tuum ierlm
illa aqua de qua et ysaias
loquitur. Lavamini mundi estote.
aqua baptismi salutaris.
atque penitencie. Ad metropolim
autem loquitur iudeorum ut per urbem
intelligant pplum. Usquequo in
quo cogitationibus subiaces. que
procedunt de corde tuo. Ter
tium in scripturis suis est aia

et sensu demus accipere.
Vox enim annunciantis a dan
et notum facientis idolum vel do
lorem de monte effraym. Juxta
litteram tunc videtur divinus sermo
ne loquitur. Dan enim tribus
iuxta montem libanum et urbem
que nunc dicitur paneas aquilonem re
spicit. unde venturus est nabugo
donosor. Idolum autem vel bel
vel dolorem vel iniquitatem de
monte effraym venire describit.
Post tribum quippe dan succedit
terra effraym. per quam venitur ie
rusalem. Dan interpretatur iudicium.
effraym ubertas. Videt ergo iu
dicium dei in terram domini deli
quentem cum omni ubertate supp
licium. Dicite gentibus ecce
auditum est in ierusalem custodes
venire de terra longinqua. et de
derunt super civitates iuda vocem
suam. quasi custodes agrorum facti
sunt super eam in circuitu. quia me ad
iracundiam provocavit ait dominus.
Vult omnes in circuitu natio
nes dei nosse sententiam. et fla
gellatam ierusalem ceteros recipere
disciplinam. Celebri namque ~~ser~~
ierusalem sermone narratur ad
versarios venire de terra longin
qua. et fremitum contra eam sur
gere ululantis exercitus qui tam
diligenter obsideat civitatem
et claudat urbem munitioni

bus. ut non tam adversarios pu
tes esse quam agrorum vinearumque cus
todes. Hoc autem totum factum est non
hostium viribus sed culpa ierusalem.
quia deum ad iracundiam provocavit.
Ubi enim in portas non habent potes
tatem adversarie fortitudines. quan
to magis in homines. et homines
quondam civitatis dei. Vie
tue et cogitationes tue fece
runt hec tibi. Ista malicia tua
quia amara. quia tetigit cor tuum.
Facit apostropham ad urbem ihe
rusalem. quod vie illius et cogita
tiones quibus et opere et sermone
peccavit fecerunt ei venire
omnia que venerunt. maliciamque
illius que per se amara sit te
tigisse cor illius. et animam interna
penetrasse. Quicquid ergo mali
nobis accidit. nostrum accidit vi
cio: qui dulcem deum in amari
tudinem vertimus. et cogimus se
vire nolentem. Ventrem meum
ventrem meum doleo. sensus cor
dis mei turbati sunt in me. Non
tacebo quoniam vocem bucine audi
vit anima mea. clamorem prelii
Contritio super contritionem vocata
est et vastata omnis terra. Repente
vastata sunt tabernacula subito mea
pelles mee. Ubi nos iuxta sy
machum posuimus turbati sunt.
et in hebraico scriptum est ho
moe. lxx et theodocio po
suerunt mymasy. quod verbum

vel impresentiarum quid significet
ignoro. Aquila autem posuit orchila
xi. quod et ipsum tumultum sonat.
Hoc de verbo dictum sit, super quo scio
apud plerosque magnum esse certa-
men. Hoc autem propheta et ex persona
dei loquitur, et inducitur quod doleat
super contritione populi sui, et instar
hominis viscera eius interna lacerentur.
Quando et salvator super la-
zari morte doluit, et flevit
iherusalem, nec celare dolorem silen-
tio. Cumque clangor bucine et
fremitus filiorum illius turbat af-
fectum, dum mala cumulantur ma-
lis, et universa duarum tribuum ter-
ra vastatur. Dum non putabam in-
quit tabernacula quondam et pelles
mee babilonio furore popu-
lata sunt, et in predam hostium
mea quondam cessere hospitia.
Loquitur autem hoc idem de his qui sedi-
tionis turbas atque discordias
serunt in ecclesia, et in conventicul-
lis suis clamare predicare, et deum re-
quem in bella converti. Unde et sequitur.
Usquequo videbo fugien-
tem? audiam vocem bucine. vel
fugientes regem babilonium. vel
fugientes et a meo servitio re-
cedentes. Quia stultus populus meus me
non cognovit. Filii insipientes sunt
et vecordes. Sapientes sunt ut fa-
ciant mala: bene autem facere nescie-
runt. Causa destructionis vastita-
tis fuge bucine quia factus est stul-
tus populus, non natura sed studio
voluntatis. Ipsa autem stultitia hinc
probatur quia non cognoverit deum. et
quasi filius sapientibus stulti filii
facti sunt et vecordes. Que enim ma-
ior potest esse stultitia quam cognos-
centem bovem possessorem suum et
asinum presepe domini sui, israel autem
non cognoscere, et presentem contempnere
quem semper videre cupiebat. Quodque
infertur: sapientes sunt ut faciant
mala, bene autem facere nescierunt,
hic sapientia pro malitia accipi-
enda est. Iuxta quod et filii seculi huius
sapientiores sunt filiis lucis. et
villicum iniquitatis quondam sapienter
fecisse narratur. et serpens in pa-
radiso prudentior cunctis bestiis
legitur. Illa est igitur vera sapientia
que dei timore iungitur. Alioquin
ubi insidie sunt et tergiversatio,
non sapientia sed versutia et callidi-
tas appellanda est. Porro
quod nos diximus: quia stultus populus
meus me non cognovit. lxx
transtulerunt: quia principes populi
mei me non cognoverunt, ut ma-
gistrorum sit maior culpa quam populi,
qui scientiam non habent. Aspexi
terram, et ecce vacua erat et ni-
chili. et celos, et non erat lux in
eis. Vidi montes, et ecce mo-
vebant, et omnes colles contur-

batur sto. Intuitus sum et non erat
homo. et volatile celi recessit. In-
spexi et ecce carmelus desertus.
et omnes urbes eius destructe sunt
a facie domini. et a facie ire fu-
roris eius. Propheta cernit in spiritu
que ventura sunt. ut audiens
populus tremat. et tanta pena neque
quam sustineat quam formidat.
Vacua terra est habitatore dele-
to. Celi non habent lumen tenebris
magnitudine populo non vidente.
Ipsi montes et colles intuitu
habent labula et per yperbolem
moveri videntur atque turbari.
Intuitus est ~~ad~~huc et illuc car-
nis perit. nec avis quidem potu-
it inveniri. Ira enim dei et muta
senserunt elementa. et irrationa-
bilia pertimuerunt animantia.
Hoc verum esse non totus orbis os-
tendit. ut ~~cessa~~ cessa hominum multi-
tudine volatilia quoque que solent
habitatores sequi abierunt et pe-
rierunt. Ipse quoque carmelus
qui mari iminet magno. o-
leis consitus et arbustis. vine-
isque condensus. ad tantam venit
solitudinem. ut heremi habe-
at vastitatem. Deo quoque urbes
deserte fient. Et omnium horum
malorum hec causa est. quia vici-
o populi delinquentis ira domini con-
citata sit. Et quod in eo hysto-
riam de iherusalem diximus. et iuda

re feramus ad ecclesiam dei. cum
offendit dominum. et vel omnis fue-
rit vel persecutione vastata. ut
ubi quondam erat virtutum chorus.
atque leticia. ibi pavor et me-
rorum multitudo versetur. Hec
enim dicit dominus. deserta erit omnis
terra. sed tamen consummationem non fa-
ciam. Lugebit terra et merebunt
celi desuper eo quod locutus sum. Co-
gitavi et non penituit me. nec
aversus sum ab eo. Iuxta ira-
cundiam dei. omnis terra deseritur. Sed
non fit consummatio. ut sint qui
intelligant clementiam eius. Celum
quoque triste videbitur desuper. et ipsa
terra lugebit. eo quod domini sententia
ad finem usque pervenit. Nec peni-
tuerit eum super hiis que cogitave-
rit et locutus sit. Penitentia autem
dei dicitur. quando aufert predictam sententiam
et iram suam ad finem usque non
perducit. Comminatus est per ionam et in-
pendentem gladium lacrimarum ge-
mitusque multitudo superavit.
A voce ~~equitis~~ et mittentis (margin: equitis)
sagitta sui in[illegible]tentis arcum fu-
git omnis civitas sui regio. Ingres-
si sunt ardua. et ascenderunt ru-
pes. Et denique sequitur. et ingressi
sunt saltus sive speluncas a lxx
additum est. Universe urbes de-
relicte sunt. et non habitat in eis
homo. Describit autem tempore adventum
babilonii furentis exercitus. quia a
tremore eius cuncto populo derelic-
ta est civitate et ardua quoque

conscendit: et tamen ira domini non potuerit declinare. Quod autem ut supra diximus in hystoria intelligitur contra iherusalem. referri potest ad animam que offendit deum. et tradita fuit ad usuras. vel persecutionis tempore vel certe viciis atque peccatis

Tu autem vastata quid facies? Pro vastata quod hebraice dicitur sadud quod solus interpretatus est aquila. alii transtulerunt miseram atque miserabilem culpa sua. quia clementem offenderit deum. Deinde sequitur. Cum vestieris te coccino et ornata fueris monili aureo. et pinxeris stibio oculos tuos. frustra componeris. Contempserunt te amatores tui. animam tuam querunt. Sub figura mulieris adultere loquitur. Cum semel offendis deum. et qui virum tuum reliquisti creatorem. frustra ornamenta paras. Contempserunt te demones amatores tui. et nequaquam stupri immundiciam. sed animam tuam querunt interimere. Hoc vero intelligendum spiritualiter contra eos qui coniugales affectus. et vere fidei pudiciciam perdiderunt. Si te inquit vestieris coccino. sanguine christi assumpseris fide. si monili ornaveris aureo meditationibus habueris sensus et intelligentie spiritualis. et pinxeris oculos tuos stibio. habueris studium misteriorum. et dei

scientiam ostenderis. frustra componeris. Hec enim etiam tuis amatoribus preparas. et idcirco lectum angustum et tegere capere non potest. nec recipit ornamenta de his quibus amatoribus tuis placuisti. Vocem enim quasi parturientis audivi. angustias sicut primiparae. Vox filie syon intermorientis et expandentisque manus suas. Ve mihi quia defecit anima mea propter interfectos. Ad similitudinem mulieris puerpere. id est que primos parit fetus describit urbem iherusalem eiulantem atque clamantem. Quo enim mulier pariens. et necessitate dolore partus urgente nimium compressa intermoriens angustias sustinens vix potest respirare. et expansisque manibus collabitur. sic et filia syon cum suos vidit liberos interfectos in hec verba prorupit et dicit. ve mihi quia defecit anima mea propter interfectos. Duo autem exempla in uno capitulo comparata sunt. parturientis filios et lugentis. ut quasi quod mulier patitur in partu ut moriatur ibi filiorum iherusalem patiatur in populis.

Circuite vias iherusalem. Capitulum V.
et aspicite et considerate. et querite in plateis eius an inveniatis virum qui faciat iudicium. et querat inveniatis

fidē et ꝓpiciꝰ ero ei⁹. Qui si etiā
viuit dn̄e dicit. et hoc falso
iurabut. Beatꝰ ieremias iustē
et nequaquā iuxta interrogationē
abrahe et responsionē dei pro de
cem viris iustis de libet ciuita
tē. sed si vnū inuenit raraq̄
peritura ierłm q̄ faciat iudi
ciū et q̄rat fidē. sū vt symachꝰ
transtulit veritatē. tn̄ deus mi
sereat ierłm. Et q̄ potat si
vt aliq̄ inueirent in ppło. q̄
simularet cultū dei. et iniu
ret p dn̄m. hoc puenit q̄ neq̄
q̄ deus vanis sermōibz. sed
vītate fidei delectet et dicet.
Non ego diligo eos q̄ iurat
p me et iuramētum mēdacio. sz
quoꝝ corda labiaq̄ consen
tiunt. Domine oculi tui respi
ciunt fidē. Percussisti eos. et nō
doluerūt: attriuisti illos et re
nuerūt accipe disciplinā.
Indurauerūt facies suas sup
petrā: et noluerūt reuerti.
Post vba dn̄i quibz i pauc
tat dices. circuite vias iheru
salē ₇c̄. ꝓpha loq̄tur ad dn̄z.
dn̄e oculi tui respiciunt fidem
q̄ hebraice dr̄ (emmuna) nō
opa iudeoꝝ. In q̄bz iux leg
ceremonias exultabāt. sz fi
dē vanoꝝ p quā gēn salui
facti sumꝰ. hoc at capitlo
discimꝰ ideo iferri supplici
a: vt vicia corrigant. Demiq̄

ait. Percussisti eos et nō doluerūt.
attriuisti eos et renuerūt accipē
disciplinā. Poenā eni tormēta
et flagella emēdat ierłm. et sic
hec vniuersa ne verecundiā q̄dē
suoꝝ habuē viciorꝝ: sz instar
petre induratis frontibus i pude
nā noluerūt ad meliora cōuerti.
Ego at dixi. forsitā pau
pes sūt et stulti sū nō potuerūt
ignorātes viā dn̄i. iudiciū di
sui. Ibo ergo ad optimates. et lo
q̄r eis. Ipi eni cognouerūt viā
dn̄i. iudiciū dei sui. Pauperes
h̄ et optimates nō īopia dicat
et diuiciis. sz ipsłm principibz
cōparat. Et est sensus. Cernēs
infidelis ipsi ꝑtinaciā. et q̄ i
duratā faciē noluerit recipe
disciplinā hoc mecū ratione
tractabā. Forsitan vulgꝰ ig
nobile nō pt̄ dei nosse doctri
nā. et ideo excusabile ē. q̄a
ꝓpter īperitiā. dei nō valet
scire mādata. Pergā ergo ad sac
dotes. et ad eos q̄ presūt ppłis
et loq̄r eis. Ipi eni volūtatē
dn̄i cognouerūt: et sciūt iudi
ciū dei sui. Hoc at dicit simoē
dubitātis. in ꝰ euāgeliū.
Mittā filiū meū. forsitā ipz
verebunt: vt ex ābiguitate
sñie. et suspeccione verboꝝ
liberū hoīs mōstret arbitriū
Et ecce magis hii sil' co

fregerunt iugum. rupperunt vincula
Idcirco percussit eos leo de sil
ua. lupus ad vesperam vasta
uit eos. pardus vigilans sup
ciuitates eorum. Omnis qui egressus
fuerit ex eis capietur. Quia multi
plicate sunt preuaricationes eorum.
confortate sunt auersiones eorum.
Quos magistros putabam inue
ni sunt peiores esse discipulis. et
quanto in diuitibus maior auc
toritas. tanto magis insolentia
peiorum. Confregerunt enim iugum
legis dicente apostolo. Nunc ergo quid
temptatis deum imponere iugum su
per ceruices discipulorum. quod neque patres
nostri neque nos portare potuimus.
Sed per gratiam domini nostri ihesu christi cre
dimus saluari quemadmodum et illi.
Rupperuntque vincula preceptorum
dei et non phariseorum. de quibus in
secundo psalmo dicitur. disrumpamus
vincula eorum. et proiciamus a nobis
iugum ipsorum. Quia ergo ista fecerunt
percussit eos leo de silua. regnum
videlicet babilonium. lupus ad
vesperam vastauit eos medos per
sasque significans. Pro quo in vi
sione danielis vrsa ponitur. cuius
in ore tres erant ordines. Par
dus vigilans super ciuitates eorum
alexandrum imperatorem prefigurans
et velocem de occidente usque ad
indiam percussionem. Pardum autem
vocat ob varietatem. et quia
plurimis sibi subditis gentibus
confecit medos diminuit et per

sas. Et quatuor inquit capita e
rant in bestia. et potestas data est
ei. Et quod non de futuro vaticinatur
sed de preterito. vel iam iamque venturus
erit hystoriam. Idcirco autem de
romano tacet imperio de quo
forsitan dicitur. Omnis qui egressus
fuerit ex eis capietur. Causasque
reddit cur ista perpessi sint. quia
multiplicate sunt preuaricationes
eorum. et perseuerauerunt in trans
gressionibus. Unde dicitur. et confor
tate sunt auersiones eorum. Illud
quod in principio posuimus ver
bum hebraicum sacad. sonare
vigiliam in presenti loco ostenditur.
Ubi enim diximus nos pardus
vigilans in hebreo scriptum est
Iuxta tropologiam
qui magni putantur in ecclesia
quod confringunt iugum. et rumpunt
vincula. idcirco traduntur in ig
nominiam passionum. ut faci
ant que non conueniunt.
Super quo primus esse po
tero. Filii tui dereliquerunt me
et iurant in his qui non sunt dii.
Saturaui eos et mechati sunt
et in domo meretricis luxuria
bantur. Equi amatores in feminas.
et admissarii facti sunt. Unusquisque
ad vxorem proximi sui hinniebat. Numquid
super his non visitabo dicit
dominus. et in gente tali non vlciscetur
anima mea. Cathalogus
peccatorum ierusalem. dominus dicit se igno
rare deos. quod possit eis omni si
one misereri. Filii inquit tui

y

deliquerunt me neque quod mei
sed tuum. quia iuvat in hijs equi
non sunt domini. Saturavi eos et
mechati sunt. Audiant hec qui
incepti a domino divites in
ubertatis luxurie serviunt equi
amatores in feminas facti sunt.
Pro admissarius in hebreo scrip
tum est mosthchim quod omnes voce
consona elkontes transtule
runt: id est trahentes ut osten
datur magnitudo genitalium.
iuxta illud ezechiel qui asinorum
carnes carnes eorum. Hoc est
quod in alio loco scriptum est. Assi
milati sunt iumentis insipien
tibus. et similes facti sunt eis. De
mulieribus tantum ostendit insa
niam libidinis. ut non appe
titu voluptatis sed ehemeticas
monitis hinnitu vocet et ser
viet equorum furorem libidinem
metaphorice. Cum hec in quibus se
culis numquam non visitatione
condigna est. Et nota quod hic
visitatio ~~metire~~ pro pena
ponatur. atque suppliciis. Iuxta
illud quod scriptum est. Visitabo
in virga iniquitates eorum. Et in
gente tali non ulciscetur anima
mea. Postquam peccatis obliga
ta est nequaquam vocatur populus
dei. sed gens a qua recessit a
nima dei. Secundum illud quod scriptum est
neomenias vestras et sabba
ta et dies festos odit anima mea.

Quod autem in veteri testamento dicitur pro
ultione in novo scriptum est pro veri
tate. salvatore dicente. potestatem
habeo ponendi animam meam. et potesta
tem habeo iterum sumendi ~~illam~~ illam.

Ascendite muros eius sive
propugnacula et dissipate. consu
mationem autem nolite facere. Aufer
te propagines eius quia non sunt domini. quia prevaricatione pre
varicata est in me domus israel.
et domus iuda ait dominus. Imperat
gentibus de quibus supra dixerat. Per
cussit eos leo de silva. lupus
vastavit eos. et pardus in civi
tatibus eorum. ut ascendat mu
ros ierusalem sive propugnacula. et
dissipet ea. consumationem autem
non faciat. ut salventur reliquie.
et sit qui annunciet in gentibus glo
riam dei. severitatemque misceat cle
mencie. Deinde intulit. auferte
propagines eius sive sustentacula
omnia tolli auxilia iubet. que
suo vicio perdidit. eo quod prevari
cata sit in deum. domus israel et
domus iuda. decem tribus et du
as significans. Audiat hec eccle
sia quod et eius muri et propugnacula
dissipentur eorum. qui non habent
spem in ~~deum~~ domino et prevaricatur
in eum. Sed tamen non fiet consu
matio propter clemenciam iudicis
et non propter merita delinquentium.

Negaverunt dominum et dixerunt.
non est ipse. sive non sunt hec. neque

veniet super nos malum. gladium
et famem non videbimus. prophete
fuerunt in ventum locuti. et responsio
sive sermo non fuit in eis. Hec
ergo evenient illis qui negaverunt
deum. sunt mentiti domino et dixerunt
non est ipse cuius iudicio fiunt omni
a. sed fortuitu hec omnia acciderunt.
Neque eveniet que nobis prophetarum
voces minantur. Nec videbimus
gladium. nec famem sustinebimus
obsidionis. Et quod locuti sunt
prophete in ventum locuti sunt. et ir
rita omnia transierunt nec habuerunt
responsum. hoc est oraculum sive sermo
dei non fuit in eis. Ideo sustine
bunt que sequens sermo describit.
Audiat hoc etiam negligens et
prudentia dei resistens qui et gla
dium et famem sustineat non ven
tum credidit que dixit.

Hec dicit dominus deus exercituum
quia locuti estis verbum istud. ecce e
go do verba mea in ore tuo in i
gnem. et populum istum in ligna et
vorabit eos. Dixi supra. prophete
fuerunt in ventum locuti. nec ven
tura sunt que minantur. propterea
o propheta do verba mea in ore tuo
que igitur habeant potestatem. et populum
istum in ligna convertant. ut ser
mone meo et prophetia incendu
bi comburentur. Hic de igne sermo
nes dei. ut consumat in nobis
si super fundamentum christi edifi
caverimus fenum. ligna stipulam.

Ecce ego adducam super vos
gentem de longinquo domus israel
dicit dominus. gentem robustam. gen
tem antiquam. gentem cuius ignora
linguam bis. nec intelliges quid loquatur.
Pharetra eius quasi sepulchrum patens
universi fortes. et comedent sege
tes tuas. et panem tuum devora
bunt. Filios tuos et filias tu
as. comedet gregem tuum et ar
menta tua comedet. vineam tuam et
ficum tuam. et conteret urbes mu
nitas tuas. in quibus tu habes
fiduciam gladio. Verumtamen et in die
bus illis ait dominus non faciam vos in
consummationem. Neque enim quam multo
post tempore nec ut falso credidistis
prophetis vobis loquentibus in ventum.
sed iam nunc adducam super vos
gentem babiloniorum. que veniat
de longinquo. gentem robustam pro
quo in hebreo scriptum est etiam
gentem antiquam. cuius quondam dominator fuit
nebroth gygas. Cuius ignora
bis linguam. sive ut in hebreo
scriptum est. nec intelliges quid loqua
tur. Extremum malorum solacium.
si illos hostes habeas quos possis ro
gare. et qui tuas intelligant preces.
Quod quoque sequitur. pharetra eius
quasi sepulchrum patens. et in lxx edi
tione non dicitur. babilonia sig
nificat armaturam. Nec dubium
quin regnum assiriorum. babiloniorum
medorum atque persarum sagittandi
peritissimum sit. Hec in utroque descri
bit vastitatem iudee. inter
fectionemque multorum abactionem

~~pravorum~~ peccatorum. subversionem urbium atque
murorum et gladio hostili contra
capiantur. Et tamen in tantis
malis non eos perdat usque ad
consummationem. sed reliquias salvas
faciat vel eorum qui in babilonem
ducti sunt. dimissique ad cultum
agrorum sunt in iudea. vel eorum qui
post persecutionis ardorem vel fu
ga vel confessione fidem domini ser
vaverint. Quod si dixeritis
quare fecit dominus deus noster hec omnia
dices ad eos. sicut dereliquistis
me et servistis deo alieno. vel
diis alienis in terra vestra. sic ser
vietis alienis in terra non vestra.
Grandis stultitia nescire cur
passi sint cum tanta perpetraverint.
breviterque ad abiugentes (?) in isto
sicut servistis deo alieno. id est
baal. et diis alienis cunctarum
gentium in terra iudea. sic servi
etis diis alienis in terra non vestra.
haut dubium quin babilonis
atque chaldee. Si enim vos pe
regrina religio delectat. quod nunc
est longinqui erroris susceptione (?)
habitate cum talibus. immo servite
hominibus quorum deos colitis. Sed hoc
et super hereticos accipi de quibus
scriptum est. Ex nobis exierunt. sed
non fuerunt ex nobis. Si enim fuis
sent ex nobis. mansissent utique no
biscum. quod pertinet de ecclesia
hereticos exire. qui multo tempore sub
nomine eius mendaciorum suorum. si
militudine venati sunt. ut foris
colatur quod intus prius venabantur
et palee separentur a tritico.

Explicit liber primus commentari
orum sancti ieronimi in ieremiam.

Incipit liber secundus.

Dum Fr. eusebi in
ieremiam librum
celeri sermone
dictamus. aut ien
tes paruas aures ne audiamus
inuidiam sanguinis. et inter fer
torum animas deploremus. que opi
nione virtutum corruunt in super
biam. et deo se similes arbi
trantur. ut equalitatem quam im
pia arrianorum heresis in filio
negat. cunctis hominibus tribuat
et ponat ~~[illegible] os suum~~. in
celum os suum. et nichil futu
rorum beatitudini apostolis dere
linquat. Quorum furori res
pondimus ut potuimus. et si
dominus vitam dederit plenius res
ponsuri sumus. Nunc cepta re
penda est via. et dictandi co
mentarioli. nec nimia longi
tudine extendentes opus. nec
immoderata brevitate auferentes
intelligentiam. quorum alterum o
nerat sensus legentium. alterum
precidit studiosorum desiderium.

Annunciate hoc domui
iacob. et auditum facite in iuda
dicentes. Audite populle stulte. qui
non habes cor. qui habentes oculos non
videtis. et aures et non auditis.
Multis modis peccantes itinerem
hit ad salutem. et stultum vocat
populum qui sapientiam reliquit aucto
rem. comparatque eos simulacris. de
quibus scriptum est. Oculos habent.
et non vident. aures et non au
diunt. Similes illis fiant qui faciunt
ea: et omnes qui confidunt in eis. Pre
dicat ad iudam loquitur. et ad do
mum iacob. Israel enim multo iam
tempore in assiriis exulabat. Si
mul quoque dat intelligentiam. quod etiam
absque precepto naturali sensu de
beamus intelligere que recta sunt.
Me ergo non timebitis ait dominus.
et a facie mea non dolebitis. si
ue timebitis. Qui posui hare
nam terminum mari et preceptum
sempiternum quod non preteribit.
et commovebuntur et non poterunt sic turba
bitur et non poterit. Et intumescent
sive sonabunt fluctus eius et non
transibunt illud. Populo autem huic
factum est cor incredulum et exaspe
rans. recesserunt et abierunt. et non
dixerunt in corde suo metuamus
dominum deum nostrum qui dat nobis plu
viam temporaneam et serotinam in tempore
suo et plenitudinem annue messis

custodientem nobis. Narrat be
neficia. ut ingratos arguat.
me inquit non timebitis qui tanta
vobis prestiti. Non dilectionem desi
dero perfectorum. sed timorem in
cipientium. Qui posui arenam ter
minum mari. qui tam potens ele
mentum et immensos gurgitum
moles meo precepto litoribus re
frenavi. Iuxta illud quod scriptum est.
Preceptum posuit et non preteribit.
Audiunt me et sentiunt que
sensum non habent audiendi. et
populus quondam meus suo vicio stul
tus effectus non solum contempnit
sed et dulce exasperat deum.
Recesserunt a me. et in terga
verterunt. et contrario gradu abi
erunt. Nec tanta eos terreret
constantia ut dicerent in cordibus suis
metuamus qui dat nobis pluviam
temporaneam. et serotinam. Pro quo
omnia ostendidit bona. plen
tudinem annue messis. Pro quo
aquile prima editio et symachus
ebdomadas interpretati sunt. In
hebreo enim scriptum est sabaoth
quod pro ambiguitate verbi et sep
timanas significat et plen
tudinem. Iniquitates vestre
declinaverunt hec: et peccata
vestra prohibuerunt bonum a nobis.
Ergo si quis et mare transcen
dit terminos suos. et plu
viam retinuit. nequaquam abbreviata

ta est man9 oni. vt ista nō
faciat: sȝ pctā nrā her ad ⁊
nos venienciā declinarunt.
vt ad alios p̄genit q̄ nō per
muenit. Et p̄hibuerit m̄qr̄
iā venies ad nos bonū.
Iux' i° qd̄ scptū est. sm̄ his
mādabo nubibȝ ne pluāt
sup eā ymbrē. Possun9 autē
ymbrē teporaneū et seroti
nū, ampe legē. et euāge°l
et diuisas vocaciōes a pri
ma hora vsqȝ ad vndecimā.
In quibȝ opariꝫs vince vnū
vite et hīc premiū pollicet'.
Quia īuēti sūt in p̄plo
meo ipī. insidiātes q̄i au
cupes laqos ponētes et pe
dicas ad capiendos viros.
Sic decipula auibȝ: sic dom9
illoꝝ plene dolo. vt decli
naret ab eis ymber t'panes9
et serotin9. et bō oīa nō veī
ret. Cause sbiūcūt'. q̄ īuēti
sūt in p̄plō eius ipī. nō dixit.
miq̄s et p̄iores. vt noua
vult hēsis. sȝ ipos. Impie
tas apte negat deū. iniq̄tas
atq̄ pctm̄. si ɔfiteat' errorē
facile ad mīaz flectit deūm.
Q̄d' ꝗ nos diximus insidiātes
q̄i aucupes. et in lxx non
habȝ. aq̄la et symach' trās
tulerūt vm. hebraicū q̄i rethe

aucupis. Et etiā q̄ bon9 int' eos
videt' et iccirco int' aucupis ten istar
dat insidias. dū i iure se venat'
ad mortē. et alioꝝ dāpnis atq̄
dispendiis suas cōplet domos.
vt ipleat' philosophoꝝ illa
illa sniā. oīs diues aut iniq9 vᵒ
aut heres iniq̄. Itaq̄ vtinā ab
hīs tm̄ fiat q̄ videnť fcī9 ee
dn̄s et quos iudicat. et nō in nr̄is
ɔuētualis ipleant'. quos possi
det rabies oīm maloꝝ auaricia.
ita vt veniendū ad nos nō ora
ɔtēplaciōn sȝ manus. Ideo
magnificati sūt et ditati. īcrassati
sūt et impinguati et p̄terierūt ser
mones pessīe. Causā vidue nō
iudicauerūt. causā sui iudiciū
pupilli nō direxerūt. ⁊ iudiciū
pauperū sui vidue nō iudicaue
rūt. Nūq̄d sr̄ hīs nō visitabo.
dicit dn̄s. et sup huiusmoi nō
vlciscet' aīa mea. Si voluero
ānotare p̄ singula que in lxx e
dicione p̄termissa sūt. longū fiet.
Cum tendūt aūt insidias. et alio
rū nuditate letant'. ideo mag
nificati sūt et ditati. q̄a supiora
fecerūt. Incrassati sūt et ipm
guati. iux' i° qd̄ scptū est. Im
pinguata ē dilcā et incrassata.
et recalcitrauit. Et p̄terierūt ser
mones meos. q̄r diuinaꝝ con
sciencia illud dixerūt de euāge°.

Aia hec multa bona posita i(n)ter
nos plimos. requiesce. comede.
bibe. epulare. preterierunt aut(em) i(n)
i(n) malu(m) sui. ructosi homines
despicientes. no(n) posuerunt dei iu
diciu(m) ante oculos suos. pupillu(m)
et pauperes contempserunt. p(ro)p(ter) q(uo)d lex
contriuerunt viduas quod in hebraico
no(n) h(abet)ur. hebionim q(uod) p(ro)prie p(ro)p(ri)e pau
peres no(n) viduas sonat. Quod aut(em)
sequitur. numquid sup(er) h(is) no(n) visi
tabo dicit d(omi)n(u)s. aut sup(er) gente(m)
huiusmodi no(n) ulciscetur a(n)i(m)a m(e)a.
iam sup(er) dissertu(m) est. Stupor
et mirabilia facta s(un)t in terra. p(ro)phe
p(ro)phetabant mendaciu(m) siue iniq(ui)t(atem).
et sacerdotes applaudebant ma
nibus suis. et p(o)p(u)l(u)s m(eu)s dilexit ta
lia. Quid g(itur) fiet i(n) nouissimo ei(us).
siue post(ea) Sup(er) dicat ibo ad
optimates et loq(ua)r eis. forsitan
ipsi cognouerunt d(omi)n(u)m. Et ecce mag(is)
hi pariter confregerunt iugu(m). ruperu(n)t
vincula. nu(n)c describit q(ui) sint op
timates. p(ro)phete videl(icet) et sacer
dotes. quo(rum) alii futura p(re)dicunt.
alii facienda ex lege determi(n)at.
Et ecce magis isti mendaciu(m)
p(ro)phetantibus. sacerdotes manibus ap
plauserunt. Et tu co(n)dat nec
p(o)p(u)l(u)s e(ss)e sine culpa q(ui) a talib(us)
abducitur. scriptu(m) est. et p(o)p(u)l(u)s m(eu)s
dilexit talia. Quia d(ici)t me(us). et
post(ea) dilexit me(us) esse desinit.

Quid f(iet) fac(iet) i(n) nouissimu(m)
uidelicet t(em)p(o)r(e) aduenit s(ua)e cap
tiuitatis uenitas. Vn(de) stu
por et mirabilia s(un)t. q(uia) nec in
principib(us) nec i(n) p(o)p(u)lo inuentu(m)
sit q(uod) recta sentiret. Con
fortamini filii beniamin i(n) me
dio ier(usa)l(e)m. et i(n) thecua plangi
te bucina. et sup(er) bethacarim
leuate signu(m) siue vexillu(m). q(uia)
malu(m) visu(m) est. s(ed) apparuit
ab aq(ui)lone et co(n)tritio magna.
Ier(usa)l(em) i(n) tribu beniamin sita(m)
nullus ignorat. Thecua(m) q(uo)q(ue)
viculu(m) e(ss)e in monte situ(m). et
duodecim milib(us) a ier(oso)l(im)is
separatu(m) cotidie oculis cer
nimus. Int(er) hec aliu(m) vicul(um)
e(st) q(ui) lingua syra et hebraica
bethacarmim no(m)i(n)at(ur). et in
monte ipse posit(us). Quod ergo
dicit hoc e(st). q(uia) ab aq(ui)lone ca
ptiuitas e(st) nabugodono
sor. et iminet captiuitas.
o h(ab)itatores ier(usa)l(e)m arma ar
ripite. et in thecua bucina
co(n)crepate. et in bethacarma
leuate vexillu(m) ait. ut contra
hostes valeatis resistere.
Benyamin int(er)p(re)t(atur) filius dexte.
thecue tuba. bethacarma
villa vinee. Hec o(mn)ia refera
m(us) ad ecc(lesi)am. ut si delinquit
et p(re)sentis t(em)p(o)r(is) fuit. se

preparet ad resistendum.
Speciose et delicate assi
milaui filiam syon. ad eam
venient pastores et greges e
orum. fixerunt sibi figent in ea
tentoria in circuitu. pascet vni
quisque eos qui sub manu sua
sunt. Sanctificate sui pate super eam
bellum. consurgite ascendamus
in meridie. Describitur pul
chritudo ierusalem que erat pa spe
ut aliud tota urbe. aliud
arce urbis sonet. Syon enim
arx. id est specula interpretatur. et
speciose mulieri comparatur. Et
quomodo ad illam amatores
sic ad istam pastores convenire significant.
ut vel iuxta metaphoram
pulchre mulieris amatores.
vel iuxta eversionem urbis pa
stores intelligantur. quorum alii
scortum polluere festinant. alii
obsidere et subvertere civitatem.
In pastoribus et gregibus eorum
principes sentiamus et exercitum
chaldeorum. Figet autem tentoria
sua in circuitu in obsidione
urbis. et pascet unusquisque
eos qui sub manu sua sunt. sui
as videlicet turmas. et nu
meros. Omnes principes sive
pastores dicent gregibus suis.
sanctificate sunt ierusalem bellum.
Domini enim imperium est. Consur
gite et ascendamus in meridie.
non per noctem et insidias. sed ple
na luce pugnemus. Nullus enim
nobis potest resistere. Ve nobis
quia declinavit dies. quia longio
res facte sunt. sive deferunt umbre
vespri. Surgite et ascendamus
in nocte. et dissipemus domos
sui fundamenta eius. Illi dicunt surgite
gite et ascendamus in meridie
et clara luce pugnemus. ista re
spondet. ve nobis quia longiores
facte sunt umbre vespri. Iuxta
virgilianum. et iam summa procul
villarum culmina fumant. maio
resque cadunt altis de montibus um
bre. Et est sensus. Sub per die her
patimur. quasi pacem in nocte.
Cursus que qui super dixerat. sanctifica
te super eam bellum. atque consurgite.
nunc ipsi se provocant ad bellandum
dicentes. surgite et ascendamus
in nocte. ut sciat adversarium non
temporis victoriam esse. sed virium. et dis
sipemus domos que frustra mu
rorum firmitate vallantur.
Quia hec dicit dominus exercituum
cedite lignum sui ligna eius et effo
dite. comportate circa ierusalem aggerem.
Duo in quibus de victoria sum
sensum. quia preceptum domini est im
peratis chaldeis. ligna suc
cidite. et futuris muris aggeribus
aggerem comportate. Per quod ostenditur

corona

antequam veniat non statim urbem
corona est capienda. sed longa
obsidione. ut postea legimus.
Hec est civitas visitationis
sive mendax omnis calumpnia vel
oppressio in medio eius. Sicut fri
gidam facit cisterna vel lacus aquam
suam: sic frigidam fecit maliciam
suam. Precepit dominus ut arbores
succidant: vel fundant per circui
tum aggerem. quia tempore visitationis eius
advenit. ut recipiat pro operibus
suis. cuius maxime est sicophantia.
ut innocentem opprimat per calump
niam. Quomodo igitur cisterna vel la
cus frigidam facit aquam suam. sic in
medio ierusalem malicia que in ea est
omnem calorem perdidit vite. Et
hoc nondum est quod scilicet spiritu fervetes accensi
appellentur. mala autem frigida sit.
Unde et illud scriptum est quod in novissi
mis diebus quando multiplicata fue
rit iniquitas. refrigescet caritas
multorum. Quod puto et illud sonare
assimilatus sum descendentibus in la
cum. Hoc autem latinus lector intelli
gat. ut semel dixisse sufficiat.
lacum non stagnum sonare iuxta
grecos. sed cisternam. quam sermone sy
ro et hebraico cab appellant.
In presenti autem loco prolatum quem
ceteri similiter transtulerunt in hebrai
co hor dicitur. Iniquitas et vas
titas audietur in ea. coram me semper
infirmitas et plaga. Erudire

ierusalem ne forte recedat anima
mea a te. ne forte ponam te
desertam terram inhabitabilem.
lxx. Impietas et miseria au
dientur in ea coram facie eius
per omnem dolorem et flagellum eru
dieris ierusalem ne forte recedat
anima mea a te. ne faciam te in
viam. terram que non habitetur.
Per hec discimus quod flagellat
omnem filium quem recipit. Et
ideo plagis atque tormentis
erudit ierusalem ut corrigatur.
et non recedat anima dei ab
ea. et redigatur in solitudi
nem. Et quando grandibus angustiis
subiacemus recordemur in deso
latione nostra istius versiculi.
per omnem dolorem et flagellum
erudieris ierusalem. Hec di
cit dominus exercituum usque ad ra
cemum colliget quasi in vinea
reliquias israel. Converte ma
num tuam quasi vindemiator ad
cartallum. lxx. Quia hec di
cit dominus virtutum. Racemate
racemate quasi in vinea reli
quias israel. Revertimini quasi vin
demiator in cartallum suum.
Alii in bonam partem. alii in
malam hec dicta suscipiunt.
In bonam partem cum vastata
fuit ierusalem. reliquie salve fiant.
In malam sic. ne unus quidem

racemus et paruus botrus remaneat in vinea omnia colligantur. Et quotiens inuenero instar vindemiationis in cartallum ponite ut quomodo ille racemus ad torcular. sic tu captiuos pertrahas in babilonem. Ad quem loquar et quem contestabor ut audiat? Ecce incircumcise aures eorum et audire non possunt. Non possunt audire. quia aures cordis audire noluerunt. Nec tamen vacat supplicio impossibilitas que de contemptu et infidelitate descendit. In quo ergo dei verba non suscipiuntur. nec habet preceptorum eius intelligentiam incircumcisis auribus est. In multis nominibus quod circumcisio in scripturis tribus generibus appellatur. in preputio. in corde et auribus. Unde dicit et dominus. Qui habet aures audiendi audiat. Voluntate contra verbum domini non suscipimus. et ideo fit nobis in obprobrium. ut que data fuerant ad salutem nostro vitio vertantur in penam.

Ideo furore domini plenus sum. laboraui sustinens. LXX. Et furorem meum impleui et sustinui. et non consumpsi eum. Iuxta hebraicum ex persona prophete dicitur quod veniente ira dei ante prospiciat. et plenus sit furoris domini et iracundie. et ultra sustinere non possit. nec pro precibus audiatur dominum deprecari. Iuxta LXX autem nouus sensus ponitur quod ipse loquitur dominus et dicat furorem meum compleui fere dominum populum peccatorem. et tamen retinuerit illum. et non totum effudit. ut reliquie salue fiant. Quod autem videtur sibi esse contrarium. In eum complevit furorem suum. quod sustinuit ne compleret.

Effunde super effudit super paruulum foris. et super consilium iuuenum simul. Vir enim cum uxore capietur. senex cum pleno dierum. Et transibunt domus eorum ad alteros. agri et uxores pariter. Vel propheta precipit in spiritu venienti chaldeo. ut effundat furorem domini super paruulos. et innocentes quorum non parcat etati. Vel certe narrat quod factum sit super consilium iuuenum simul. qui ad repugnandum arma corripuerat. Vir enim cum uxore capietur. dulcissima inter se necessitudo pariter senserit captiuitatem. Senex cum pleno dierum. Ergo senectus non est etas ultima. sed eorum qui sunt pleni dierum. quos nostro sermone appellamus depositos. siue decrepitos. Hec. Et transibunt domus eorum ad alteros. captiuitatis malo. agri et uxores similiter. ut et coniuges ad hostes transeant et possessio. Et hoc iuxta litteram intelligimus super ierusalem. iuxta intelligentiam spiritualem referamus ad ecclesiam si offenderit. dein

Quia extendam manum meam super
habitatores terram dicit dominus. A
maiore quippe usque ad minorem omnes
avaritie student. et a propheta usque
ad sacerdotem cuncti faciunt dolum.
et curabant contritionem populi mei cum
ignominia dicentes pax pax. et
non erat pax. Quod in hebraico
dicitur. extendam manum meam super pretereuntes
sive habitatores terre. apud lxx sepe
levabo scribitur quod utrumque pertinet
est habitus. iuxta id quod scriptum est.
et adhuc manus domini extenta super
excelsa. habitatores autem terre semper in
vitio sunt. unde et in apocalipsi
dicitur frequenter. ve habitatoribus terre. A
minore usque ad maiorem omnes stu
dent avaritie secundum illud apostoli. Ra
dix omnium malorum avaritia. Et a
propheta usque ad sacerdotem cuncti
faciunt dolum. Alii in prophetando
mendacium. alii pervertere interpretan
do legem dei. Dicit enim et in ali
o loco propheta. Querite legem a sa
cerdotibus. Et cum iniquitate tanta facerent
prospera queque meo populo nunciabant. et qui curare cupiebant
vulnus et ignominiam filie populi
mei dicentes pax pax cum pax
omnino non esset. Hoc proprie de sacer
dotibus et doctoribus intelligendum
qui divitibus et eis quos vident
in honore maximo constitutos repro
mittunt prospera. et clementem pre
dicant deum. magis illos supplicio

et iracundie preparantes. Con
fusi sunt quia abhominationem fece
runt. quin potius confusione non
sunt confusi. et erubescere nescie
runt. Prius hoc legendum est
iuxta hebraicum. Et cum iniquitatem tan
tam fecerint nequaquam confusi sunt.
Nequaquam erubuerunt in sceleribus
suis. Quin potius in verecundiam tem
pus. et erubescere nescierunt.
Nescierunt autem hic posuit pro
noluerunt. sunt nimio contemp
tu et vitio soliti mali ne in
telligere quidem potuerunt.

Quamobrem cadent inter
ruentes in tempore visitationis
sue corruent dicit dominus. Cum
ait erubescere nescierunt. et
non solum opus. sed etiam conscientiam
quidem habuerunt et sensum
peccati. Propterea cadent quia prius
stabant inter eos qui iam se
se corruerant. Et cum visita
tionis et pene eorum tempus ad
venerit cunctis ruentibus sona
bunt. Grandis autem iniqui
tas non solum non cavere. sed
nec intelligere velle peccata. et
nullam habere distantiam bonorum
malorumque operum. Hec dicit
dominus. State super vias et vi
dete. et interrogate de semitis
antiquis que sit via bona. et
ambulate in ea. et invenietis re

frigeriū sui purificationē aīa
bz vris. Et dixerūt. No ambu
labim9. sive nō ibim9. Et cō
stitui sup vos speculatores.
Audite vocē tube. Et dixerūt
Nō audiem9. Ideo audite
sive audierūt gētes. et cognos
ce cōgregatio sive q̄ pastores
gregis. aut iux̄ symachū
et cognoscite testimoniū qd̄ i
eis ē q̄nta ego facturū eis au
di tua. Euāgelica parabola
si fuit ītellcā huius loci pre
bebit ītelligenciā. in q̄ ne
gociator bonus oēs vendere
dr̄ margaritas. vt de p̄cio
eaȝ vnā emat p̄ciosissimā
margaritā. q̄ sȝ p̄ patriar
chas et p̄phetas veniam9 ad
eū qui dicit. Ego sū via.
Standū est ī viis p̄phie. et di
ligentissime cōtemplandū. et int̄
rogandū de semitis antiq̄s
sive scripturis. q̄ maiorū scōȝ
sūt trite vestigiis. Que sit
in scriptura cōtrere appellant
[illegible] que sit via bona
in euāgelio et ambulandū i
ea. Que via cū īuenta fuerit
prebet refrigeriū sui purifica
tionē aīabz credenciū. Illi
cōtrario īdixerūt. Nō ambu
labim9 p̄ viā euāgelii. Prae
hoc p̄pha dicere de pfidia iu
deoȝ. Statimq̄ infert. et cōsti
tui sup vos speculatores. haut

dubiū q̄n aplos in directiōe
iuxta ezechiel. Fili hoīs. specu
latorē dedi te domui isrl. et p̄
cepi ut audiretis vocē tube vl̄
mādata euāgelii vel doctrinā
aplorū. Iuxta ī ysaie. In mon
te excelsū ascende tu qui euange
lisas syon. Exalta sicut tuba
vocē tuā. qui anuncias ihrlm
Quī dixerūt. Nō audiem9. Et ī
uitati ad cenā noluerūt venire.
Apostea dicit. Audite gētes. q̄ sc
ciunt scā apli q̄n loquitur in roma
nia. Vobis q̄d oportebat p̄mū
loqui verbū dei. sȝ q̄m repulistis
illud. et indignos vos iudicastis
eterne vite. ecce cōvertim ad ge
tes. Et cognosce cōgregatio. ne
quaq̄ iudaica. sed oīm natio
nū. sive qui pastores gregis. epi
et p̄sbiti. et oīs ordo ecclesiasti
cus. vel cognoscite testimoniū. qd̄
ī eis est. vel testiōȝ dei fidele. sa
piencia p̄stans puulis. Quibz
loquitur et dicis. noli timere grex
pusillus et ecce ego et pueri. q̄s
mi dedit ds. Cognoscite q̄ q̄nta
facturā ipso nō credenti. Quod ergo ī
fertur. audi terra. totus orbis
ad audiendū vocat. Sicut et ī
principio ysaie legim9. Audi celū.
et auribz p̄cipe terra. quesitz dnē
factus sit ipso iudeor. Ecce
ego adducā mala sup populū
istū. frūm cogitationū suaȝ aū

sionis eius. quia verba mea non audierunt. et legem meam proiecerunt. Mala appellat supplicia. penasque passionum hominum super gentes que venit ad evangelium dicentis. Sed et ipsum quod respondit non audiemus. et receptus est fructum cogitationum suarum aversionis sue: dicente David. Labores manuum tuarum manducabis. Causaque perditionis. quia verba domini non audierunt. et legem eius abiecerunt.

(de saba) Ut quid michi thus affertis. et calamum suave olentem de terra longinqua. Holocausta vestra et victime vestre non placuerunt michi. Et thura de saba venire nemo dubitat. unde et illud virgilianum est. centumque sabeo thure calent are. Calamum autem quod hebraice dicitur cane pro quo lxx et theodotio cynnamomum transtulerunt de terra venire longinqua propheticus sermo demonstrat ut intelligamus indiam de qua per mare rubrum plura veniunt aromata. Hoc genus pigmenti medici kassian syriggos appellant. Et est sensus. Frustra michi in ungenta conficienda que lege precepta sunt suavissimi odoris pigmenta confertis. et holocausta sine dubio, que michi in lege non facitis voluntate. Iuxta id quod supradictum

est. verba mea non audierunt. et legem meam proiecerunt. Hoc autem convenit hiis qui de rapinis et nudatione miserorum offerunt sacrificia. et elemosinis ex iniquitate se putant redimere peccata. (posse) dicente scriptura. Redemptio anime viri proprie divicie. que non de iniquitate sed de labore et iusticia congregant.

Propterea hec dicit dominus. Ecce ego dabo in populum istum ruinas et ruent in eis. simul in similitudine et infirmabit in ea. patres et filii simul. vicinus et proximus et peribunt. Impleta videmus omnia que dominus illi populo comminatus est. Cotidie enim ruunt in blasphemiis suis. nec quisquam in se habet forte. sed omnia apud eos infirmitas est. Filii patrum sequuntur blasphemias. et cotidie recipiunt illam imprecationem. Sanguis eius super nos et super filios nostros. Et non solum ipsi. sed et vicinus et proximus eorum omnes qui legem et prophetas sequuntur iuxta occidentem litteram. et non iuxta spiritum vivificantem. Et pariter omnes peribunt. quia pariter peccaverunt.

Hec dicit dominus. Ecce populus venit de terra aquilonis et gens magna consurget a finibus terre. Sagittam et scutum sive zibinnam arripiet. Cru-

delis ē et ipudēs. et nō im
serebit. Vox eius qui mare sona
bit. et sup equos ascendet ppa
ti qi vir ad preliū. adu͠ sū
te filia syon. Preterea hec de
babilonis ꝓphetīt̄. q̄ ven
tura sit cōtra ꝓplm iſrlm. et ō
nis armature ordo describit
et ipem ꝑlianciū. vt vons
tiore cōcussi agat ꝑmam
et clementissim̄ placent deū.
demq3 dat occasiōz loquendi
dn̄ dicat. adu͠ sū te filia syo.
Possum9 hoc testiōnio abuti
ꝑsecutiōis tpe qn̄ oēs adu͠
sū nos dya͠ⁱ inbiecs cōmt̄.
nllaq3 mīa ē. et qi vehemē
tissimi maris fluctꝰ ita op
primūt resistētes. Au
diuim9 famā ei9. dissoluta
sūt man9 nre. Tribulacio cō
ꝑhendit nos. dolores qi parturi
ent̄. Ostendit ꝑplis cū ꝑpha.
vmo ꝑ ꝑphetā dn̄s babilo
nios dominatꝰ ē q3 antequā
veniat. tremore supati sit
nec possint eleuare manꝰ
et angustia eos ꝯphendit
q̄m dolor parturientē quo
dolore nichil affirmat gra
uius q̄ senserūt. Nolite
exire ad agros. et in vineā via
ne ābuletis. qm̄ gladi9 in
imici pauor i circuitu. Do
cet euangeliū nō ee excedēdū

in agrū. nec detectoꝝ altitudīe
descendendū. Baudiendū illud
i monte. saluū te fac ad quē i
ysaia et michea iubemr currē.
atq3 conscendē. Saepit at in vita
lius3 ne foras exeat ne deserat
muros. sed vt mneant se firmis
munimēbz. Filia ꝓplī me
i accinge cilicio. et aspergē cinē.
luctū vnigeiti fac tibi. Planctū
amarū. Quia repente veniet vastator sup nos.
Ipsa suꝑ dīcat:
nolite exire ad agros. et in via
ne ābuletis. qm̄ gladi9 i
imici pauor in circuitu. et fugā
q̄ ꝓhibuerat. docet qd̄ facē
debeāt. vt cōuertāt̄ scz ad peni
tenciā. et hāc firmissimā et se
curā habeāt armaturā. Vbi
nos diximꝰ luctū vnigeniti
fac tibi. pro vnigenito in hebraico
scribit̄ iaid qd̄ magis solitariū
q̄ vnigenitū sonat. In eo eēt
dilectꝰ suꝰ amabil' vt lxx trāns
tulerūt idida poneret̄. qd̄ et
salomoni d̄s nomē imposuit.
Nichil at dolencius. q̄ vnū vl'
solū pdē filiū. Illudq3 qd̄ nos
i terpretati sumꝰ. q2 repente veniet
et vastator sr̄ miseria sr̄ vos
lxx sr̄ vos posuerūt. nī multo
d̄s misericordia dicit vt q̄ꝗd
sup sūt ventura ē ꝓplm. sr̄ se
quoq3 venie testet̄. Pastor

autem propter vel nabugodonosor vel
diabolum significat. Probato-
rem dedi te in populo meo robustum.
et scies et probabis viam eorum. Omnes
isti principes declinantes sive in-
obedientes. ambulantes fraudulenter
sunt per se. es et ferrum. Universi
corrupti sunt. Defecit sufflatorium
in igne: quod significantius greca
phisitkia appellatur. Consump-
tum est plumbum. Frustra conflavit conflator
sive argentarius. malicie enim eorum
non sunt consumpte. Argentum repro-
bum vocate eos. quia dominus proiecit illos.
Datur prophete in populo incredulo pro-
batorem robustum. quod hebraice dicitur
mabsar. quod vel munitum iuxta
aquilam. vel clausum sive circumdatum iuxta
symachum. et lxx sonat. instar
urbis fortissime nullas populi patimur
cat insidias. Ut tum probaret
aut et sciens viam populi delinquentis.
tunc intelligas argentum ere contrac-
tum. nulla posse racione purgari.
Quomodo enim plumbum miscetur me-
tallis quod adulterata sunt atque vio-
lata. ut materia separetur aliena
et si forsitan purgata non fuerit
plumbum omnia consumuntur. et in ni-
chilum redigitur: ita omne eloquium
doctrinarum et sermo propheticus
perit in hiis qui audire contempnunt.
Dicimus et super hiis qui simulatas
prides surde obturant aures suas
ne audiant voces incantantium.

Frustra et conflavit argenta-
rius sive conflator. malicie enim
eorum non sunt consumpte. Vel
nequam quod argentum. sed argentum
reprobum sunt vocati. quia dominus
abiecit eos. Principes autem sunt
a domino recedentes sive inobedien-
tes. qui perverse ambulant et frau-
dulenter. Capitulum vii

Verbum quod factum est ad Ieremiam
a domino dicens.
Sta in porta domus domini et pre-
dica. vel lege ibi verbum istud et
dic. Audite verbum domini omnis
iuda. qui ingredimini per portas
has. ut adoretis dominum. Hoc
in editione lxx non habetur. sed de
theodotione ex hebraico ad-
ditum est. Imperatur autem prophete.
ut stet in porta domini per quam ad
adorandum dominum ingreditur populi
multitudo. ut per plura commeancium
possint audire que dominus pre-
cipit. Per quod intelligimus divina
populi iudeorum. qui in medio tem-
plo atque vesanos huerunt prophetas
domini per omnes sic et celebrante
loci audire coguntur verba
domini. et non ipsi hoc quod verba
sunt domini. Hec dicit dominus
exercituum. deus israel. Bonas facite
te. vias vestras et studia vestra. sed adinventio-
nes vestras: et habitabo vobis-

num in loco isto. sive habitare
vos faciam in loco isto. Clemen
tissimus medicus omnium vulneratos
cupit sanare medicamine. Bonum
autem dicit bonas facite vias vestras. con
gruit vias vestras ostendit eas esse
perversas. et nichil in se habere
boni. Et quia naturale est ut unus
quisque genitale diligat solum. et
nichil dulcius habeat patria. pol
licetur premia obedientibus. Habita
bo inquit vobiscum. ut securos de
habitatione vos faciam. sive vos
ipsos iuxta symmachum firma
habitatione fundabo. quasi dicat. et
confirmabo vos in loco isto.

Nolite confidere in vobis men
dacibus dicentes. templum domini. tem
plum domini templum domini est. quoniam si
bene direxeritis ~~[illegible]~~ vi, direxeritis
as vias vestras et studia vestra.
si feceritis iudicium et iustitiam
inter virum et proximum suum. advene
et pupillo et vidue non fe
ceritis calumpniam. sive non oppres
seritis eos. nec sanguinem inno
centem effuderitis in loco hoc.
et post deos alienos non am
bulaveritis in malum vobismetipsis
habitabo vobiscum. sive habitare vos
faciam in loco isto. in terra quam
dedi patribus vestris a seculo usque in
seculum. Hoc quod lxx in hebraicis volumi
nibus addidere pro: in verbis men
dacii que vobis omnino non proderunt

in hebraico non habetur. Despiciunt autem
et hic populus iudeorum. et hoc tempore
quod videmus in ecclesia constituta ne fidu
ciam habeamus in edificiorum splendore
auratisque laquearibus. vestitisque pa
rietibus marmorum crustis. et dicamus
templum domini. templum domini. templum domini
est. Illud enim templum domini est in quo
habitat vera fides. sancta conversatio.
omnium virtutum chorus. Denique in
fert. et rectas feceritis vias vestras
et cogitationes vestras non abierint post
errorem. et secuti fueritis iustitiam.
et malum non feceritis. neque effu
deritis sanguinem innocentem simpli
ces quosque non scandalizantes.
et post deos alienos non ambula
veritis perversa adorantes dogma
ta. que de corde vestro simulastis
in malum vobismetipsis. vel habita
bo vobiscum in loco isto. quem vo
cavistis templum dei. et in terra quam
dedi patribus vestris apostolis videlicet. et
apostolicis viris. Vel certe firma
statione habitare vos faciam a
principio usque ad finem. Possumus
et hoc illis virginibus convenire
que iactant pudicitiam. et impudenti
vultu preferunt castitatem. cum a
liud habeant in conscientia. et nesciunt
illam diffinitionem apostoli virgina
lem. ut sit sancta corpore et spiritu. Quid e
nim prodest corpus pudicum mente
constuprata. si ceteras virtutes
quas propheticus sermo describit non

habuerit. Ecce vos confiditis
vobis in sermonibz mendacii vel men
dacibz. que non proderunt vobis. Fu
rari. occidere. adulterari. iurare
mendaciter. libare baalim et ire post
deos alienos quos ignoratis. Et
venistis et stetistis coram me in domo
hac in qua invocatum est nomen
meum. et dixistis. liberati sumus. eo quod
fecimus omnes abhomina
tiones istas. Frustra eos in tem
plo hec fiducia sequentia verba
demonstrant. Quod enim poterat audac
ter ingredi limen domus dei. exercita
tare certitudine. et non solum fure. sed
etiam manus habere pollutas furto. ho
micidio. adulterio. periurio. sacri
legio. et cultu deorum eorum quos
nesciunt. Hec spiritualiter in ecclesia contingere
nemo dubitat. quando presentis
temporis considerantes felicitatem. aeterni
tatem non reputant. et latere ar
bitrantur deum. quia non statim vindictam
consequitur. quam potius tantum per
cipiunt amentiam. ut liberatores se
putent. quia post mala opera
etiam a multis [illegible] dominum recesserunt.

Numquid spelunca latronum facta
est domus ista. sive mea. in qua
invocatum est nomen meum in ocu
lis vestris. Ego ego sum. ego vidi dicit
dominus. De hoc loco in euangelio
assumptum puto ut scriptum est. Do
mus patris mei. domus orationis
vocabitur. vos autem fecistis eam spe

luncam latronum. sive ut in
alio euangelio scriptum est do
mum negotiationis. Facta
autem videtur in spelunca latronum
quando furta. homicidia. adul
teria. periuria. sacrilegia
hereticorum adiunctio. et omnia in
ea scelera versantur. Cum autem
nunc facibus principes incendet
tur. et regnum quondam opibus
vile aut etiam non vile pal
liolum possidet. Unde infert.
Ego ego sum. ego vidi di
cit dominus. mei oculi contempla
ti sunt. quod putatis vos cela
tum. Tenebre thesaurorum meorum
non fugiunt conscientiam. Cum enim
dives esset pro nobis pauper
factus est. ne in nimiis divitiis
exuberet. et dicit. Ve vobis
divitibus. qui habetis consolationem
vestram. Ite ad locum meum
in Sylo. ubi habitavit nomen
meum a principio. et videte
que fecerim ei propter maliciam
populi mei israel. Pro Sylo dicitur
templum. et dicit templum. tem
plum domini. templum domini. templum
domini. et pro eo domus fulgo
re gaudentibus Sylo ubi pri
mum fuit tabernaculum dei re
cordatur hystorie de qua in
psalmo scriptum est. Et repu
lit tabernaculum Sylo. ut quod

illeclo̅cus in ruinas dicitur
collapsus est. Ita et templum
corruat. cum similium habitatio
fuit parorum. Sicut in sylo
templi exemplum est. ita templum
nobis quando tempus advenit illius
testimonium. putas veniens filius
hominis inveniet fidem super terram?

Et nunc quia fecistis omnia opera
hec dicit dominus. et locutus sum
ad vos mane consurgens et lo-
quens. et non audistis; et vo-
cavi vos et non respondistis. faciam do-
mui huic in qua invocatum est
nomen meum. et in qua vos ha-
betis fiduciam. et loco quem de-
di vobis et patribus vestris. sicut feci
sylo. et proiciam vos a facie mea
sicut proieci omnes fratres vestros. universum
semen effraym. Hoc quod po-
suimus mane consurgens et lo-
quens in littera non habetur. Mane
autem consurgit deus. non quod aliquod
tempus absque diluculo sit.
sed quod post noctis quietem vim
corporis instaurat et anima hominum
vegetior sit. et nequaquam vo-
luptatibus occupata. ab ipso
desiderio audire et facere valeat
que dixerit. Unde et illud in
psalmo legimus mane exau-
dies vocem meam. mane asta-
bo tibi et videbo. Et in ysaia.
De nocte mane diluculo consur-

get spiritus meus ad te. quia lux precep-
ta tua sunt super terram. Unde et filios
lucis paulus apostolus appellat. et
non noctis neque tenebrarum. nec
dormientes. sicut et ceteri dormierunt
qui dei mandata non faciunt. Ideo
enim deus vocavit eos de nocte con-
surgens ut et ipsos de tenebris
liberaret comminatur eis similia
se esse facturum templo in iherosolimis
que fecit loco sylo ubi primum
fuit tabernaculum. ut parem sibi
pari sententia ferant. Et quomodo
proiecit dominus semen effraym. id est
decem tribus que vocabantur israel
et habebant principes ieroboam primum
filium nabath de tribu effraym
que eadem appellatur tribus ioseph.
Sic etiam ierusalem et tribum iu-
da cum beniamin se abiecturum
esse testatur. Abiecit enim sylo. ab-
iecturus et templum. abiecit decem tri-
bus. abiecturus et duas. Et quod
illi populo dicitur intelligamus et nobis
si similia fecerimus. Tu ergo
noli orare pro populo hoc. nec as-
sumas pro eis laudem et oratio-
nem. nec resistas mihi. quia non ex-
audiam te. Ne videatur rogans
propheta non impetrare quod postulat
precipit deus ne pro populo peccatore et
nullam penitenciam agente deprecetur.
Quod autem dicit. et non resistas mihi
illud ostendit quod sanctorum preces

ire dei possint resistere. Unde et dominus
loquitur ad moysen. dimitte me.
ut perdam populum istum. et faciam te in
magnam. Et in psalmis scribitur.
Et stetit phinees et placauit et
cessauit quassacio. Et reputatum est ei ad iusticiam. Aaron
quoque arrepto thuribulo misit ignem
cucurrit inter populum stetit. et dei ira
cessauit. Ac ne putemus crudelitatem dei. quod ne rogaret ~~[illegible]~~ quod
de se permittat. reddidit causas
cur non exaudiret dicens. Non
ne vides quod isti faciant in ciuitatibus iuda. et in plateis ierusalem.
Filii colligunt ligna. et patres
succendunt ignem. et mulieres conspergunt adipem. ut faciant placentas sui chauonas regine celi
siue milicie celi. et libent dominus
alienis. et me ad iracundiam prouocent. Numquid me ad iracundiam
prouocent dicit dominus. Nonne semetipsos
in confusionem vultus sui. Vis in
quit audire propheta cur dixerit tibi
noli orare pro populo hoc. Hec faciunt que sequuntur. et in urbe et foris et in plateis. et in ciuitatibus
ierusalem. filii ligna comportant. et patres ignem succendunt. et mulieres
conspergunt adipem cum farina. ut
faciant chauonem. quas nos placentas interpretati sumus. siue preparationes. ut omne genus condat sac

rificii regine celi. quam lunam debemus accipere. vel certe
milicie celi. ut omnes stellas intelligamus. Et post hec libent
~~libent~~ dominus alienis non quo sunt
sed quo sub nominibus eorum demonibus thura succendunt. Aut
me ad iracundiam prouocent
ista facientes. Nec intelligentes miseri. quod ista contenciose
non me ledat quem nichil ira
~~commitat~~ commutat. sed semet
ipsos in confusione vultus sui
et ignominia sempiterna.
Criminetur ergo facimus non deum
ledimus. quem nunquam ledi potest.
sed nobis metipsis preparamus thesauros iram in diem ire. Id
aut diuisa officia filiorum patrumque et matrum ostendunt vel expressi. ut nulla etas sit que
ab impietate dissenserit.
Ideo hec dicit dominus deus.
Ecce furor meus et indignacio
mea conflata est. et stillauit et
super locum istum. super viros et
super iumenta. et super lignum regionis. et super fruges terre et succendetur. et non extinguetur. Secunda
supra dicebat. numquid me ad iracundiam prouocant dicit dominus.
quomodo nunc dicit. ecce furor
meus et indignacio mea stil
lauit super locum istum. Et est sensus.

Ergo q̄ de natālit̄ nō trāſ
eo. ſed illi ita agūt vt me
ad iracūdiā puocet. et meā
videar mutare naturā. Hec
aut̄ r̄ irati qd̄ q̄ntū in ſe
ē face conant̄. Pulchreq̄
nō ait. effuſa ē furor me⁹
ſʒ locū iſtū. ſʒ ſtillauit. vt
moderatā penā ſignificet
Permanē in ſtilla furoris
tāta duricia ē. q̄d fiet. ſi
ois vber fuit effuſa. Dʒ
et ꝯflatio ſic itelligi poteſt.
vt qd̄ diu face noluit p̄cō
nū multitudinē face cōpellat̄
Qm̄ aut̄ dō iratus fuit. et
hoīes et ea q̄ hoīm ſt̄ ſimi
le iudiciū ſentiet. Et ſucen
det̄ inqt̄. Haut dubiū q̄n fu
ror dn̄i. et nō extinguet̄. q̄
nō agit pn̄iā p q̄ poſſit extī
gui. Hec dicit dn̄s exer
cituū de⁹ iſrl̄. Holocauſtoma
ta vr̄a addite victimis vr̄is. et
comedite carnes. q̄z nō ſū
locut⁹ cū prib̄ʒ vr̄is. et nō
p̄cepi eis in die qua eduxi
eos de tr̄a egipti de v̄bo ho
locauſtomatū et victimaꝝ.
ſʒ hoc v̄bū p̄cepi eis dicens
Audite vocē meā. et ero vo
bis deus. et vos eritis m̄ pp̄ls. in oī
uia quā mādaui vob. vt bn̄
ſit vobis. Quoꝝ ip̄ bauit
teplū. ꝯſequēter reprobat et

et ſanctificia. Et obliq̄ arguit
eos q̄ nō venatione ſui. ſed
epulaꝝ deſidio īmolent victi
mas. Nō at ait. nō ſū locut⁹
cū prib̄ʒ vr̄is. et nō p̄cepi eis
in die qua eduxi eos de terra e
gipti ſʒ verbo holocauſti et vic
timaꝝ. manifeſte hic intelligit̄
q̄ primū decalogū dedit ī ta
bulis lapideis ſcriptū digito
dei. et poſt offenſā ydolatrie
capitis vituli. poſtea iuſſerit
ſibi magis fieri q̄ demoni. au
ferens purā religionē manda
toꝝ dei. et ꝯcedens ſanguinē vic
timaꝝ. carniūq̄ deſideriū.
Et nō audierūt. nec inclina
uerūt aurē ſuā. ſʒ abierūt in
volūtatib̄ʒ ſuis deſideriis. et p̄
uitate cordis ſui mali. factiq̄
ſūt retrorſū et nō in ante a die
qua egreſſi ſūt p̄res eoꝝ de tr̄a e
gipti vſq̄ ad hūc diē. Hec di
cente audite vocē meā. et ero
vobis deus. et reliq̄. nō audierūt
neq̄ īclinauerūt aurē ſuā. ſed
ſui cordis deſidia. Et cont̄ ferere
apli ſententiā. q̄ p̄teritoꝝ obli
uiſcebat̄. et in poſteriora ſe exten
debat ferere p̄miū. ut preciū
caperet. et futurā ꝯtēpneret. Qd̄
q̄ dicit̄ a die q̄ egreſſi ſt̄ p̄res
eoꝝ de tr̄a egipti vſq̄ ad diē
hanc. oīe tp̄s ī medio dicit.
eos p offenſā dn̄i traſegiſſe

vn̄ et n̄ra fuit euāgeliū grā.
que illos nō suo merito. sed diui
nā seruauit. Et misi ad
vos seruos meos prophas p̄ nocte
consurgens diluculo et mittens. et
nō audierūt me. neq̄ inclinaue
runt aurē suā. sed indurauerūt
ceruicē. et peius opati sūt q̄
patres eorū. Iusta ergo ira dn̄i q̄
conflata ē. et stillauit sup̄ po
pulū contemptorē. duricie ceru
cis. et nō audiēt vba nolentes.
Quomodo autē de vel de nocte
vel diluculo. et in die mittit
prophas sup̄ diximus. Et lo
queris ad eos oīa vba hec. et
nō audient te. Et vocabis eos
et nō respondebūt tibi. et dices
ad eos. Hec ē gens q̄ nō audi
uit vocē dn̄i dei sui. nec rece
pit disciplinā. Periit fides
et ablata ē de ore eorū. Ne
dubites inq̄t eos indurasse
ceruicē. et peiora patribꝫ suis
opatos. Ecce do loqui p̄ me.
nec ideo loquor vt fiat. sꝫ q̄
futurū sit. iccirco p̄dico. Aalter
nūc loqueris eis verbis meis.
et tamē nō audient te. Et vo
cabis eos et nō respondebūt
tibi. Tante ēm erunt supbie
vt tu vocabis eos ad audiē
dū nullus inde dignēt. Et di
ces ad eos. Hec ē gens que nō
audiuit vocē dn̄i dei sui. n̄
recepit disciplinā. Pul
chre ut ante iā diximus neq̄
quā ppl̄m suū. sꝫ gentē vo
cat. Sed licet et ī tpe prophe
tarū ex parte sit factū. et ī
vmbra p̄cessit et ymagine.
tamē plenius cōplet̄ in xp̄o.
qn̄ noluerūt recipe disciplinā
et vocē dn̄i sui contempserunt.
Vn̄ eleganter infert̄. periit fides
que prius ex p̄iano eorū ē. et ab
lata ē de ore eorū oīs vidē
licet filij dei. fideique confess.
Tonde capillū tuū. et
proice. et sume in directū sup̄
sup labia planctū. q̄ pro
iecit dn̄s et reliquit genera
tionē furoris sui. Et ob
audita filiorū et filiarū mor
te capillos legimus totondisse.
Et apud veteres hebre
os mos erat oīm consuetudo lugentiū
tondere cesariē. Et nunc eō
trario comā demitte̅. luctus ī
dicium est. Oīs aut̄ planctus
et lamētatio propheticalis ē
iccirco assumit̄. q̄ proiecit
dn̄s et reliquit gnātionē
furoris sui. haut dubiū.
qn̄ ppl̄m significat iudeorū
Et pprie hoc ad xp̄i tpa
referendū. quādo periit
fides de ore ipsorum. et ablata est
dn̄m blasphemantibus.

Quia fecerunt filii Iuda malum in conspectu meo, dicit dominus. Posuerunt offendicula sua in domo in qua invocatum est nomen meum, ut pollueret eam. Et edificaverunt excelsa sive aram Topheth que est in valle filii Ennon, ut incenderent filios suos et filias suas igni, que non precepi nec cogitavi in corde meo. Quod in templo dei filii Iuda statuam Baal posuerint, in Ezechielis principio discimus. Excelsa autem que hebraice appellantur   sive aram Tophet que est in valle filiorum Ennon, illum locum significat qui Syloe fontibus irrigatur, et est amenus atque nemorosus, hodieque ortorum prebet delicias. Hic autem gentilitatis error omnes provincias occupavit, ut ad capita fontium lucosque amenissimos victimas immolaret, et omnis prave superstitionis religio servaretur. Tophet lingua hebrea interpretatur latitudo. Scriptum quoque fertur in libro Iosue de hoc loco qui est in valle filiorum Ennon, et hebraice dicitur   hoc est vallem Ethennom vel hominis nomen vel gratiam sonat. Tradunt quoque hebrei ex hoc loco appellatam gehennam, quod scilicet omnis populus iudeorum ibi perierit offendens deum. In quo loco etiam filios suos in igne idolis consecraverit, sive holocaustum obtulerit que non preceperit eis, nec ulla legis iusserit sanctione. Et si Iepthe optulit filiam suam virginem deo, non sacrificium placet, sed animus offerentis. Neque enim si camelum aut asinum aut immundum quodlibet animal primum occurrisset patri a cede hostium revertenti, deo illud offerre debuerat. Ideo ecce dies venient, dicit dominus, et non dicetur amplius Tophet et vallis filii Ennom, sed vallis interfectionis. Et sepelient in Tophet eo quod non sit locus. Et erit morticinum populi huius in cibum volucribus celi et bestiis terre, et non erit qui abigat. Tempore obsidionis significat, quod ab anno nono regis Sedechie usque ad annum undecimum oppressi sunt. Et quod nequaquam vocetur vallis ipsa gehennon, hoc est vallis Hennom sive filiorum Ennom, sed ob interfectionem plurimorum vallis occisionis. Tanta autem cedes erit, ut in loco prius religionis sepulchra sint innumerabilia, et quos sepelire non potuerint lacerentur ab avibus et a bestiis devorentur.

nullus sit qui abigat. Similiter
metus et humani
vitiis officiis. Manifesta tamen sententia
ut sicut ibi locus fuit in obscuris
morem. Propter hoc sequentem librum magistri
de [illegible] pro facilioribus. quam te
magis si a nobis latine dixisset.
Et quiescere faciam de urbibus Iu
da et de plateis Ierusalem vocem
gaudii et vocem letitie. et vo
cem sponsi et vocem sponse. In de
solatione enim erit terra. Sicut lo
cus desolate versus fuit in se
pulchra. ut ubi deum offende
rant. ibi eorum inhumata iacerent
cadavera. De urbe quidem Ihe
rusalem et de ceteris urbibus. que
sub alterius ditione erant aufere
tur omnis letitia. et merore re
mittet quia et desolatione omnia
Ca^m viii complebunt. In tempore illo
ait dominus eicient ossa regum Iu
da et ossa principum eius. et os
sa sacerdotum. et ossa prophetarum
et ossa eorum qui habitaverunt Ierusalem
de sepulcris suis. et expandent
ea ad solem et lunam. et omnem mi
litiam celi quam dilexerunt. et quibus
servierunt. et post quam ambulaverunt.
et que quesierunt. et adorave
runt. Non colligentur. et non sepe
aut lientur. In sterquilinium super faciem
terre erunt. Et eligent magis mortem quam
vitam. omnes qui residui fuerint de cog
natione hac pessima in universis lo

cis. que derelicta sunt. ad que eieci
eos dicit dominus exercituum. Circa
quam prophetalis sermo describit
nostro tempore cernimus accidisse.
non solum Ierusalem que ista pressa est
a chaldeis atque romanis. sed
universo orbi. ita ut lacrimis
attriverit. et ossibus mortu
orum universa completa sint. Et
quia solebat iuxta antiquum mo
rem aurum et quedam ornamenta
vel mulierum vel virorum in sepul
cris condi. Hec quoque frangebat
et effodiebat avaritia pre
celo et luna poneret. Et ideo
primum regum Iuda. et princi
pum eius. sacerdotum quoque et prophe
tarum et universi populi qui fuerant
in Ierusalem ossa de tumulis pro
ferebantur. patentia soli et lu
ne. et omni stellarum aspectui.
ut quibus servierat derelicto deo
eorum paterent aspectibus. et a sup
ta in sterquilinium et cineres sol
verent. In quo autem multitu
dine possit effugere ad quemque
locum vasset mortem preferret
vite. et remedium infelicis omne
putaret interitum. Et di
ces ad eos. Hec dicit dominus.
Numquid qui cadit non resurget. et
qui aversus est non revertetur. Sive non
convertetur. Post tanta mala ad
penitentiam provocat eos qui potue
runt remanere. Sive postquam

verberat, quae minatur, hortatur
ad conversionem, et dat locum pae-
nitentiae. Quod autem iuxta hebraicum
scriptum est: et quare aversus est
non avertetur, illud significat:
quia a Deo aversatus est, si volu-
erit ad meliora converti, possit
et Dei furorem ad meliora con-
vertere, et venienti obsistere, et
plagis presentibus eruere.
Quare ergo aversus est populus
iste in Ierusalem aversione conten-
tiosa? Apprehenderunt mendacium
et noluerunt reverti. Quanto
ego monui magis ad penitentiam pro-
vocavi, tanto illi plus reces-
serunt a me, non tam perversi stu-
dio quam me superandi. Appre-
henderunt enim fortiter menda-
cium vel ydola, vel pravitatem
que vitatur iustitie contraria,
et noluerunt reverti. Non dixit
non potuerunt, sed omni studio in-
iquitatem sectati sunt. Attendi
et auscultavi: nemo quod bonum
est loquitur; nullus est qui agit pe-
nitentiam super peccato suo dicens: Quid
feci? Omnes conversi sunt ad cursum
suum quasi equus impetu vadens
ad prelium. Revocati ad pe-
nitentiam audire contempserunt.
Nec sufficit eis tantum deum
deliquisse et locutos esse blas-
phemiam, sed omnes instar equi
et furiendo cursu ad pluri-
[illegible] non recogitantur [?]

super peccato suo nec dixit: Quid feci?
Quod intelligimus vel de omni genere
humano: ista dicit, quod plurimi sint in
vitia; vel de tempore Salvatoris,
quando omnes declinaverunt, simul inuti-
les facti sunt, non fuit qui faceret bonum,
non fuit usque ad unum. Unde et
ipse mistice clamitat: Salvum
me fac Domine, quoniam defecit sanctus.
Dum autem hec ita se habent, ubi sunt
dicunt qui in nostra esse posita voluntate
omnia [illegible] predicant? Et eo quod bonum est
loquitur, tantum que etiam pro ocio-
so sermone reddituri sunt rationem
in die iudicii. Milvus in
celo cognovit tempus suum; turtur
et hirundo et ciconia custodierunt
tempus adventus sui: populus autem meus
non cognovit iudicium domini. Pro
milvo, que in editione est, Syma-
chus, LXX et Theodotio ipsum ver-
bum hebraicum posuere asida,
Aquila herodiana. Cursurque pro
hirundine Symachus cicada trans-
tulit, que hebraice dicitur sis. Pro
eo autem quod nos posuimus ciconiam,
et Aquila et Symachus, ita ut in
hebreo scriptum est, agur transtule-
runt, pro quo LXX agri passeres
interpretati sunt. Unde autem iste sen-
sus est, qui etiam in Ysaie principio
ponitur: Agnovit bos possesso-
rem suum et asinus presepe domini sui;
Israel autem me non cognovit, et
populus meus non intellexit. Quod

cenam parue aues sua norint
tempora. et sciunt quando ad calida fer-
tiliores loca rigorem hyemis
declinare debeant. et rursum ve-
ris principio ad solitas venire
regiones. Celum autem hic pro aere
qui supra est debemus accipere.
Quomodo dicitis sapientes
nos sumus: et lex domini nobiscum est:
Vere mendacium operatus est stilus
mendax scribarum. Confusi sunt sa-
pientes. perterriti et capti sunt. Verbum
enim domini proiecerunt: et sapientia
nulla est in eis. Ad scribas loquitur
et phariseos. qui legis iactant
noticiam. et scribentes scribunt in-
iquitatem. Et quod ait. confusi sunt sa-
pientes. perterriti et capti sunt.
non quo sapientes sint qui ista
faciunt. sed sapientes vocat ut
suo iudicio comprehendantur. et eorum
sapientia conuertatur in stulticiam. di-
cente paulo. Qui doces alium.
teipsum non doces. Et quia verbum
domini proiecerunt ideo nulla sapien-
tia est in eis. Frustra enim iactant
legis scientiam: qui doctrinam operi-
bus destruunt. Propterea da-
bo mulieres eorum in uxores ex-
terneis. agros eorum heredibus. quia
a minimo usque ad maximum omnes
auaricie student. a propheta usque
ad sacerdotem cuncti faciunt men-
dacium. siue iniquitatem. et sana-

bant contritionem filie populi mei
ad ignominiam dicentes pax
pax. cum non esset pax. Re-
ceperunt mercedem operum suorum
ut qui verbum dei proiecerant
ipsi abiciantur ab eo. Vxores
inquit eorum et possessiones
tradam hostibus. et ne mea
videatur puteturque sententia cru-
delis auditor agnoscat. A
minimo usque ad maximum
omnes auaricie student. Ra-
dix enim omnium malorum est a-
uaricia. A propheta usque ad sa-
cerdotem qui alios peccan-
tes plus increpare debebant. primi
sceleribus subiacent. et cuncti
vel iniquitatem faciunt dum aliena
diripiunt. vel certe mendacium
ut non sit veritas in ore eorum.
et post ista quasi boni medici
aliena vulnera verbis sanare
cupiebant. quia ipsi erant omnium
flagitiorum confossi vulneribus.
Hoc est quod dicitur in modo quos populo ce-
mimus dicente apostolo. Qui pro di-
tas non finiendum fuimus.
et reliqua. Cum patres et
diuites viderent. sanare cu-
piunt contritionem filie populi dei
ore cum ignominia vel
eorum qui deceperunt vel eorum qui
alios deceperunt. ut dicunt
in facinore proprio pax
pax. cum nulla sit pax. et

bellum imminentibus peccatorum.
Confusi sunt quia abhominationem
fecerunt: quinpocius confusione non
sunt confusi. et erubescere nescierunt.
yronice — hoc est legendum.
ut sit sensus. erubuerunt in sce-
leribus suis. intellexerunt abhomina-
tiones quas operati sunt ~~tam quam~~ neque
quod. sed in tantam proruperunt demen-
ciam ut nec confusionem caperent e-
mendare vicia. nec spe venie
sua scelera confiteri. Idcirco
cadent inter corruentes in tempore visita-
tionis sue. corruent dicit dominus.
Hec sunt prima eorum que erubescere ne-
scierunt. ut quorum dignitas erat
excelsior populis. ruina populi in-
ferrent. A minimo enim usque ad
maximum omnes avaricie student.
et a propheta usque ad sacerdotem cun-
cti faciunt mendacium. Visitacio-
nis autem tempus appropinquat captivitatis
est. Congregans congregabo eos.
dicit dominus. non est uva in vitibus
et non sunt ficus in ficulnea. fo-
lium defluxit. et dedi eis que preter-
gressi sunt. Quod sit tempus visitacionis
in quo corruent [illegible] manifestius docet dicens. Congregans con-
gregabo eos. haut dubium quin in Ihe-
rusalem ut obsideantur a chaldeis
longo tempore. et famis sustineant
mala. Cum inquit tempora preterierint
et estati succedat autumpnus et
hyeme arborum cadant folia. vi-
debitis cuncta de longe. et ex hiis

non capietis cibum. Non est enim
uva in vitibus vobis quam fruamini
sed consumitis. Et si sunt ficus in fi-
culnea obsessa populo quod solarum ar-
borum poma cernit ab hostibus
diripi. folia inquit defluent. et esta-
te autumpnoque transactis dedi ei-
eis que preterite cerneret in ma-
iore dolore amittens rerum omnium
habundanciam. quam eis tangere non
licebat. Quare sedemus? convenite et
ingrediamur civitatem munitam si-
ve civitates munitas. et sileamus
ibi. sive percamus ibi. quia dominus in-
abierit nos. et potum dedit nobis
aquam fellis. Peccavimus enim
domino. Expectavimus pacem et non
bonum. tempus medele et ecce for-
mido. Vox ipsi incentibus inde
[illegible]. et sua vicia confitentis et co-
hortantis se invicem ut civitates
ingrediantur munitas. sive unam
civitatem Ierusalem. Ibi enim cetere cap-
te fuerant. et sileamus inquit ibi.
quia dominus silere nos fecit. Non habemus
enim fiduciam deprecandi. Sive
abeamus ibi. sive pereamus in istar
sterquilinio. Ipse potavit nos a-
qua fellis: quia dulcem in amari-
tudinem [illegible] dei. Et ut ta-
les bibemus aque mortis [illegible] est.
Peccavimus enim domino. et expecta-
vimus pacem. quia nichil boni ope-
ris fecerimus. putabamus quod no-
bis tempus adesse medicine cum
formido et tempore omnia complent.

psonarum mutatio et maxime
in prophetis difficilem intellectum fa
ciunt. que si suis locis. causis temporibus
reddantur. plana fient que vi
debantur obscura. A dan
auditus est fremitus equorum eius. a
voce hynnituum pugnatorum suorum
capta est eius. commota est omnis terra.
et venerunt et devoraverunt. sui
et veniet et devorabunt terram
et plenitudinem eius. urbem et habi
tatores eius. Pro quo ut supra
septuaginta transtulerunt dixerunt
populi ingrediamur civitates muni
tas sive civitatem munitam ut sig
nificet ierusalem. Denique et nunc infert
urbem et habitatores eius. Descri
bit autem a dan per fenicem venientem
exercitum nabugodonosor.
In quo loco iordanis fluminis
oritur. Et que lxx fixa hebrai
ci pro vitase ... iure prima erat.

Quia ecce ego mittam in vos serpentes
regulos sive pessimos quos
lxx transtulerunt mortiferos. quibus
non est incantatio et mordebunt vos
ait dominus insanabili cum dolore
cordis vestri deficientes. Certe per
illi qui venerunt a dan et quorum
auditus est fremitus. et qui terram
deum in solitudinem redegerunt. sub
alia figura idem propheta sermo
demonstrat. serpentes eos appel
lans pessimos sive mortiferos.
Et ut aquila transtulit regulos

qui hebraice appellantur sapho
nim. Pro quo quid sibi voluerit
secunda eius editio ut speculatores
diceret non intelligo. nisi forte ob
hanc similitudinem. quibus non est
incantatio. Frustra enim preces ad
deum fundunt adversus serpentem an
tiquum. colubrum tortuosum. qui
dei precepta contempserunt. Utamur
hoc loco adversus eos qui salua
toris eloquia contempnentes tradunt
adversariis potestatibus. Dolor
meus super dolorem. in me cor meum
merens. Pro quo ut supra diximus
lxx superiori sententie que dicta
sunt copulaverunt ut poneret. et
mordebunt vos ait dominus insana
bilis cum dolore cordis vestri defi
cientes. In hebraico autem non tantum do
lorem qui querere dicitur. Osyni quam
ajosiamo. quod nos in latinum
possimus victum oris dolore con
tractum. et habentem visus simili
tudinem. Emphatice autem ex persona
dei legenda sunt plangentis ever
sionem ierusalem et eius miserias non
ferentis. Ecce vox clamoris
filie populi mei de terra longinqua.
Fletum describit et ululatum urbis
iherusalem ingressis hostibus.
Numquid dominus non est in syon. aut
rex eius non est in ea. Sive dominus
ipse rex est. aut certe dominus ad patrem.
rex refertur ad filium. Iuxta id quod
sub nomine salomonis scribitur. Deum

ix

dinu tui regi ca: et ius sicut tua
filio regis. vox clamoris sit in
ierlm. et clamor super veniat de tin lo
ginqua. causa manifesta est quia dominus non
sit in ea. et rex illius recessit ab
illa. Quare ergo me ad iracun
diam conmoverunt in sculptilibus su
is. et in vanitatibus alienis. Re
cessit autem magis ab eis dominus. quomo
do dominus et rex eorum erat. pro dolorum
culti ad iracundiam provocaverunt.
Transiit messis. finita est estas
et nos salvati non sumus. Ex iste
ipsius loquitur qui in diuturna
ierlm obsidione conclusa est. quoniam
tanta similitudo. et cum multis ceno
luctus sit. et omnes eorum spes inani
ta fuerit atque transierit.
Super contritione filie populi mei
contritus sum. et contristatus. stupor ob
tinuit me. Respondit deus quoniam
afflictione ierlm ipse videatur af
flictus. et in humana similitudine
stupore conterritus. Numquid re
sina non est in galaad. aut medicus
non est ibi. Quare ergo non est obduc
ta cicatrix filie populi mei. Non
solum igitur in presenti loco. sed et in illis
aliis testimoniis scripturarum inveni
mus resinam galaad pro penitem
tia poni atque medicamine. Nun
quam nec deum quare vulnera ierlm
nequaquam curata sint. et neque
cicatrices obductae sint. cum
non sint prophete nec sacerdotes quorum

debebat curari medicamine. ix
Quis dabit capiti meo a
quam. et oculis meis fon
tem lacrimarum. et plorabo die. et
nocte interfectos filie populi mei.
Sic totus micat heccarum fletu
et nequaquam sit gutte lacrima
rum. sed habundantia fluminis. inquit
interfectos filie populi mei dig
ne flere non potero. Tanta enim
sunt mala ut omnem dolorem suum
vincant magnitudine. Hoc autem
tam ex propheta quam ex domini persona
intelligi potest. Quis dabit me
in solitudine diversorium viatorum. et
derelinquam populum meum. et recedam
ab eis. Ieronimus. Quare dicam in soli
tudine mansionem novissimam
ut relinquam populum meum et recedam
ab eis. Melius enim nichil habitare
in extrema solitudine. quam inter tan
ta hominum scelera commorari. Unde
salvator in evangelio loquebatur. Usque
quo sustinebo vos. Et in alio
loco scriptum est. In tempore illo qui
intelligit [cancelled] tacebit et tacet
quia tempus pessimum est. Quia
omnes adulteri sunt. cetus prevaricatorum.
et extenderunt linguam suam quasi arcum
mendacii et non veritatis. Confor
tati sunt in terra: quia de malo in ma
lum egressi sunt. et me non cognove
runt dicit dominus. De malo in ma
lum transeunt peccatores. qui per dolum
militant diabolo. et de peccatis ad

33

ad prima descendit. vel ideo obs-
sidionis malo infelicitas capti-
vitate. Et de sanctis quidem dicitur. Ibunt de
virtute in virtutem. De pravis vero
de malo in malum egressi sunt.
Causa quoque omnium miseriarum quod non
cognoverint dominum. Tetenderunt sicut arcum
tamquam arcum et armatam linguam suam
istam extendunt iracundie in blasphe-
miam. Confortati quoque sunt in terra. ut
mererentur audire. Non est et in
terram ibis. Unusquisque se a
proximo suo custodiat. et in omni
fratre suo non habeat fiduciam. quia omnis
frater supplantans supplantabit.
et omnis amicus fraudulenter ince-
det et vir fratrem suum irridebit. et
veritatem non loquentur. Docuerunt enim
linguam eorum loqui mendacium. sive do-
cuerunt eam linguam suam loqui men-
dacium. ut inique agerent laborave-
runt. sive inique egerunt. et non pe-
nituerunt ut redirent. Habitatio
tua in medio doli. sive in dolo sunt
usura super usuram. et dolus in
dolo tenuerunt sive noluerunt scire
me dicit dominus. Hoc loco ut terminet
in tempore persecutionis et angustie.
quando autem nimia aut nulla fides. quando
ad nec fratri nec proximo credendum est.
et inimici eius domestici eius.
Quando iuxta evangelium tradet pater
filium. et filius patrem. et divi-
dunt duo in tres. et tres in duo.

dus quoque inferet. Docuerunt linguam suam
loqui mendacium. sive didicerunt lingua
eorum loqui mendacium. ostendit
eos consuetudinem mentiendi quo-
dammodo in naturam vertisse. studio-
seque agere ut agant inique. Quod vero sequitur
habitatio tua in medio doli sive
in dolo proprie ad prophetam sermo
dirigitur quod habitet in medio populi
mentientis. sive ut lex transtulerunt
usuram super usuram. et dolus super
dolum. et quod cotidie augeant sce-
lera. et nequaquam eos priorum
facti peniteat. Sed nominis scientiam ac-
mulet. Hec faciens omnia agat
studio ut nesciat dominum. qui hec
non facienda precepit. Prop-
terea hec dicit dominus exercituum. Ecce
ego conflabo. sive igne examina-
bo et probabo eos. Quid enim aliud
faciam a facie populi mei. sive
quid faciam a facie malicie filie
populi mei. Quoniam quoque angustiis
subiacemus mala recipimus a deo
et examinamur persecutionibus. ut quid-
quid in nobis adulterine materie est
tribulationum et miseriarum exequa-
tur ardoribus. Argentum enim domini
igne examinatum. probatum terre. pur-
gatum septuplum. Sagitta vul-
nerans lingua eorum. dolum locuta
est in ore suo. Pacem cum amico suo
loquitur. et occulte ponet ei insidi-
as. Numquid super hiis non visitabo
dicit dominus. aut in gente huiuscemodi

di. non ulciscetur anima mea? S
mis hebreis quod corda vulne
rat an di ~~...~~ eorum et nescien
cium scripturarum. Omni custodia serua
cor tuum. Sagittam possidet vul
nerantem. et in dolo loquitur.
Cum ore suo pacem proximo re
promittat. occulte tendit insi
dias. Precedentibus autem versibus similis
in quibus dicitur. Numquid super hijs
non visitabo dicit dominus aut in
gente huiuscemodi non ulciscetur
anima mea. Crebro in hoc prophe
ta abutitur. ut cum singula ma
lorum operum enumerauit inferat
se iuste facere quod faciat.

Super montes assumam fle
tum siue assumite fletum. et la
mentum. et super speciosa soli
tudinis deserti planctum. quoniam
incensa sunt. siue deseruerunt. eo
quod non sit vir siue homo pertransiens.
et non audierunt vocem possiden
tis sui substantie. A volucre
celi usque ad pecora migra
uerunt et recesserunt. De impugnacione
babilonis et cuncta vasta
te solitudo prouincie prophetatur
quod planctus in montibus. fletus
sit in deserto. siue in semitis
solitudinis. quod vniuersa deserte
sint atque succensa sint. et nul
lus sit qui per terram gradiatur.
Cessis omnibus. nichilque rema
serit quod spiritualiter possit cerni

nere. Unde pro possidentis vox trans
tulerunt substantie. que hebraice dicitur
macne. Et substantia hic non pro ensia
~~... tulerunt substantie~~ hore
cennia accipitur. sed pro opibus
atque diuiciis. Quodque infert
a volucre celi usque ad pecora re
cesserunt et abierunt. hoc ostendit
quod sepe diximus. vniuersa sentire iram dei
et non solum aves aeris. sed et
pisces aque deserere. Iuxta tropo
logiam fletus assumitur super mon
tes. et lamentacio super specio
sa deserti. quando principes peccant
ecclesie. et nichil in eis inueniunt sub
stancie dei. nec audiunt vocem domini
ecclesiam possidentis per sanctos et viros
apostolicos. et a volucre celi vs
que ad pecora. ab hiis videlicet
qui poterant in sublime ascendere
usque ad animales et simplici
ores. quique recesserint a co
nubulo dei. Et dabo ihe
rusalem in aceruos arene et ci
uem transmigrationem. et in cu
bilia draconum. et ciuitates iu
da dabo in desolationem. eo quod
non sit habitator. Cum ecclesiastici
viri et doctores quique dese
rerint. tunc datur ierusalem in transmi
gratione siue in aceruos are
ne. et hereticorum sermo mea
prualente et efficitur cubile dra
conum. et ciuitates illius redi
guntur in solitudinem. nec sit

nem ea dilectam sermonis habitatio. et
ille qui dicit inhabitabo et inam
bulabo in eis et ero deus eorum.
Quis est vir sapiens qui intel
ligat hec. et ad quem verbum oris
domini fiat. et annunciet istud. Qua
re perijt terra et exusta est quasi de
sertum. eo quod non sit qui pertranseat.
Et dixit dominus. Quia dereliquerunt le
gem meam. quam dedi eis et non
audierunt vocem meam. et non am
bulaverunt in ea. et abierunt post
pravitatem cordis sui. et post baa
lim quos didicerunt a patribus suis.
Interrogat propheta si quem sapie
ntum in terram valeat reperire.
et eorum ad quos sermo dei fi
at. et qui possit annunciare
domini voluntatem. et causas red
dere cur iudea redacta sit in so
litudinem. et omnibus interfectis et
nullus remanserit qui per eam tran
seat. Et inducit dominus responden
tem. causasque reddentem. quod dere
liquerint legem eius quam dederat eis
nec audierint vocem illius. nec fe
cerint que precepta sunt. sed abierint
post pravitatem cordis sui. Ergo
non in nostra voluntate. sed in domino
confidendum est. Pravum enim cor
in hominibus. et de corde nostro cogita
tiones male. Et post balaim id est
abierunt. quos didicerunt a patribus
suis. Baal ydolum sydoniorum.
et est numeri singularis. balaim
pluralis numeri. Ergo nec pa
rentum nec maiorum error
sequendus est: sed auctoritas
scripturarum. et dei doctrina in
perium. Idcirco hec dicit
dominus exercituum deus israhel. Ecce
ego cibabo populum istum absin
thio sive angustiis. et po
tum dabo eis aquam fellis. et
dispergam eos in gentibus quas
non noverunt ipsi et patres
eorum. et mittam post eos gla
dium donec consumantur. Et et
de vicino tempore prophetatur. quando
capti sunt a chaldeis. et proprie
de hoc tempore quando dispersi sunt in
gentibus quas non noverant ipsi
et patres eorum. et in toto orbe
divisi. cibantque sunt absin
thio suarum necessitatibus et angus
tiis. Et acceperunt potum aque
fellis. quod autem malorum signi
ficat magnitudinem. et sempiter
num captivitatis. et hec sunt per ig
nominiam legis dei pro verbo
autem xpm suscepti sunt. Immitti
tur gladius post eos. ut usque
ad interitum consumantur. vel certe
gladius qui eos dividat et
non patiatur in malum hec con
sensum. ut dispereat in eo quod ma
lum est. Hec dicit dominus exer
cituum. Contemplamini sive intel
ligite. et vocate lamentatri
ces. et veniant. et ad eas que

sapientes sunt mittite et properent
festinent loquantur. Festinent et
assumant super vos lamentum
siue super nos et deducant ocu
li nostri siue vestri lacrimas. et pal
pebre nostre siue vestre defluant
aquis. quia vox lamentationis
audita est de syon siue in syon.
propter futuram captivitatem. et
eversionem ierusalem lamentatri
ces vocari iubet. que solent in
luctu voce flebili et laceratos
manibus uberantes ad lacrimas
populum provocare. Hic enim mos
usque hodie permanet in iudea
ut mulieres sparsis crinibus. nu
datisque pectoribus voce modu
lata omnes ad fletum concitent.
Hec autem iungit sub apparentis af
fectu. siue propheta. ut quantum do
lorem populus sustinet ipsum sustinere
et sentire se dicat. Quod autem
fert quia vox lamentationis au
dita est de syon statim sequitur qualis
ista sit vox. Quomodo vasta
tati sumus et confusi vehementer
quia dereliquimus terram
et deiecta sunt taber
nacula nostra siue abiecimus taber
nacula nostra. Vox ista est la
mentantium syon. quomodo vastati
sumus quia dereliquimus terram
nostram uiro atque patrum. et deiec
ta sunt tabernacula nostra que
quondam parentes quondam posside
bant. Dicant hic etiam presenti
one quondam credentium turbe quomodo
ad tantam vastitatem sint atque confuse
quia dereliquerunt terram domini. et de
seruerunt tabernacula sua. Au
dite ergo mulieres verbum domini. et
assumat auris vestra sermonem o
ris eius. et docete filias vestras lamen
tum. et unaqueque proximam suam
planctum. quia ascendit mors per
fenestras nostras. ingressa est domos
nostras disperdere parvulos deforis. iu
venes de plateis. In superiori
capitulo dixerat. Vocate lamentatrices ca/
et veniant. et ad eas que sapientes
sunt mittite et properent; nunc quasi pre
sentibus loquitur in condempnatione
sacerdotum atque doctorum et virorum
omnium. ut illis cessantibus a doctri
na. hec audiant verbum domini. et as
sumant sermones oris eius. doce
antque filias et proximas suas plan
ctum. causasque lacrimarum. Quia ascen
dit inquit mors per fenestras nos
tras. ingressa est domos nostras. Quod
quamquam et spiritualiter possit intelligi.
eo quod per omnes sensus ad animam
tamen mors introeat peccatorum: tamen et
de babiloniorum impetu intelligi potest
quod tanta sit fortitudo et velocitas
chaldei. ut non expectet reserare
fores. sed per fenestras et tecta con
scendant. ut domos valeat irrum
pere. Pereunt autem parvuli qui foris sunt.

et egrediunt de ihrlm. ieremie ad
quos scribit et iohannes q no in
grediunt p arta et angusta via q
ducit ad vita. s ambulat per pla
teas. de quibz scriptu est qm la
ta et spaciosa via q ducit ad
morte. Loquere hec dicit dns.
et cadet morticinum hois sicut ca
davera hominum qui sterco sup facie
regionis. sicut campi. et quasi feni
post tergum metentis. et no est q
colligat. Verbum hebraicum. quod
tribz litteris scribitur ד ב ר
vocales enim in medio no habet
p consequencia et legentis arbitrio.
si legatur dabar sermone signifi
cat. si debar morte. si dabber
loqui. Vn et septuaginta et theo
docio iunxere illud precito capitu
lo ut dicerent. disperde parvulos
deforis. iuvenes de plateis mor
te. Aquila vero et symachus trans
tulerunt lalison. loquere ut ipe
ret deus prophete loqui q sequitur
hec dicit dns. et reliqua. Et e sen
sus. Qui ascendit mors p fenes
tras nras. et ingressa fuit dom
ihrlm. et parvuli iuvenes qui de
foris perierunt. et de plateis. et
erit morticinum eorum. sicut cadavera
mortuorum qui sterquilinium super
facie terre. et qui stipula que post
tergum metentis demittitur. et quasi i
utilis no colligitur. Atque omnem

vult tanta in ihrlm et tota
urbe cede futura. ut nullus sit q
sepeliat cornices. Hec dicit
dns dns. Non glorietur sapiens in
sapia sua. et no gloriet fortis
in fortitudine sua. et no gloriet
dives in diviciis suis: sed in
hoc glorietur q gloriatur scire et in
telligere et nosse me quia ego su
dns q facio miam et iudicium
et iusticiam in terra. Hec enim
placent m. sive istis est vo
luntas mea dicit dns. Ois
hominum aufert superbia. Dicit et
sapia et fortitudo et opes
eorum reputantur in nichilum. et
ista e sola gloriacio. ut sciat et
intelligat q ipse sit dns qui
facit miam et iudicium et ius
ticiam super terram. q oia dei pro
videncia et iusticia gubernentur.
et que nobis no videntur hec
racione iusticie plena sit.
atqz racionis. Hec enim sola
placent deo. et in hiis volu
tas eius e. Ubi est ergo qui
dicit. proprio hoim nec regi arbi
trio. et sic datam liberi arbitrii
potestatem. ut dei mia tollat
atqz iusticia. Vn et aplus
assumens hoc testimonium ponit
exemplum. Qui gloriatur in dno glo
rietur. Ecce dies veniunt.
dicit dns. et visitabo super

oem qui circumcisum hnt prepu
cium. sup egiptum et sup iudam
et sup edom. et sr filios am
mon et sr moab et sup oes
qui attonsi sunt in comam hita
tes in deserto. Quia oes gen
tes hnt preputium. ois aut domus
isrl incircumcisi sunt corde. Uul
tarum ex parte quadam gentium
et marie que iudee palesti
ne confines sunt usque hodie
preputium circumcidunt. et precipue egip
cii et ydumei. amonite et
moabite. et omnis regio sar
racenorum que habitat in soli
tudine. et de quibus dicitur. sup
omnes qui attonsi sunt in coma
habitantes in deserto. Non enim
gloriatur iudea. qui mixtus
est cum gentibus supscriptis. eo
quod preputium non habeat. Sed lege
dei incircumcisus sit. cum et aliis sig
ficat qui legis mandata
non servat. et ignorat deum is
rael. Nec prodest circumcisio. que
in signum data est. nisi precepta
dei compleant. sicut et come
que gentes significat. non ro
bora corporum. et fortitudi
nem pugnatorum. Quod quoque sequitur.
omnes gentes hnt preputium. ois
aut domus isrl incircumcisi sunt
corde. hunc habet sensum. cum
preter egiptios. ydumeos. am

monitas. et moabitas p ismahelitas in solitudine morantes. quorum plerumque pars circumcisa est. oes alie nationes in toto orbe incircumcisi sunt carne. omnis domus isrl incircumcisa est corde. non carne. que circumcisio ducit ad mortem. Illa enim carnis. hec est spiritus.

Ca. x.

Audite verbum quod locutus est dns sup vos domus isrl hec dicit dns. Iuxta vias gentium nolite discere. et a signis celi nolite metuere que timent gentes. quia leges populorum vane sunt. Apte adversum eos loquitur qui venerantur celestia. et que in signa sunt posita annorum. temporum. mensium et dierum: et ab hiis estimant regi humanum genus. et ex causis celestium terrena moderari. Quod quoque ait. leges sive legittima populorum vana sunt. omnem humanam sapientiam futilem esse demonstrant. nulla scilicet habere utilitatem

Quia lignum de saltu precidit opus manuum artificis in ascia. argento et auro decoravit illud. clavis et malleis compegit ut non dissolvatur sive non moveatur. In similitudinem palme fabricata sunt et non loquentur. Portata tollentur. quia incedere non valent. Nolite ergo timere ea. quia nec male facere possunt nec bene. Descriptio ydolorum que venerantur gentes. lignum inquit de

saltim perdidit. Materia quoque idolorum vilis et corruptibilis. Opus manuum artificis. Qui artifex mortalis sit, mortalia quoque et illa que fabricantur. Argento et auro decoravit illud, ut fulgore utriusque materie decipiat simplices. Cum quidem de error ad nos usque transiuit, ut religionem in diuinis arbitrentur. Clauis et malleis compegit ut non dissoluatur, siue ut non moueantur. Quanta idolorum potentia que stare per se nequeunt, nisi clauis et malleis compingantur. In similitudinem palme fabricata. Habent pulchritudinem metallorum et picturee arte decorata sunt, sed utilitatem non possident, que prebeat aliquos fructus artifici. Et non loquentur. Nichil enim in se vitale habet. De quibus scriptum est: Os habent et non loquentur; aures habent et non audient. Portata tollentur. Fortior ille qui portat quam illa que portantur. Immo in illo sensus est, in hoc figura sine sensu. Nolite ergo timere ea, quia nec bene possunt facere nec male. Docet enim plerosque gentilium demones colere ne noceant, et alios exorare ut prestent beneficia. Unde et illud Virgilianum est: Nigram hiemi pecudem, zephyris felicibus albam. Quidquid de idolis diximus ad omnia dogmata que sunt contraria veritati referri possunt. Ipsi enim ingenia pollicentur et simulacrum vanum cultus de suo corde confingunt. Iactant gnosia et ad decipiendos simplices quosque quasi auratis sensibus et eloquiis argenti splendore fulgentibus imperitorum obstringunt animos, et a suis inventoribus sublimantur. In quibus nulla est utilitas, et quorum cultura proprie gentilium est et eorum qui ignorant deum. Non est similis tui domine. Magnus tu et magnum nomen tuum in fortitudine. Quis non timebit te o rex gentium? Tuum est enim decus. Inter cunctos sapientes gentium et in uniuersis regnis eorum nullus est similis tui. Pariter insipientes et fatui probabuntur. Doctrina vanitatis eorum lignum est. Argentum involutum siue productum de Tharsis affertur et aurum de Ophaz. Opus artificis et manus erarii. Iacinctus et purpura indumentum eorum. Opus artificum uniuersa hec. Dominus autem deus verus est. Ipse deus viuens et rex sempiternus. Ab indignatione eius commouebitur

terra. et non sustinebunt gentes
comminationem eius. Hec
LXX non habent. sed de theo
dotionis editione in plerisque
addita sunt. Et tamen iuxta litteram
videantur perspicua iuxta a
nagogen magnam habent dif
ficultatem. Nullus enim similis
est deo vero eorum deorum que here
tica arte figuntur. Hec time
bunt eum qui rex gentium est.
Principium enim sapientie timor domini
et de eo perficimus ad caritatem
Tuum est inquit decus. In vel
tate deorum. in medio tur-
pitudo. Quamvis heretici
iuxta sapientiam mundi que destruitur
sibi sapientes esse videantur.
tamen in omnibus regnis quibus lace
rant ecclesiam nullus est similis
tui dicente simone dño. Per
dam sapientiam sapientium. et pru
dentiam prudentium reprobabo.
Simul sapientes et fatui sunt.
Doctrina eorum pro qualitate in
genii vel vilis est et ligno com
paratur. vel similis argento propter
eloquii venustatem. Affertur de
tharsis. vel indie regio est
ut vult iosephus. vel certe
omne pelagus tharsis. tharsis
appellatur. Et celi habet similitudi
nem. et tamen involuta est ver
borum artificio. Sed cum dissolu

poterit. decipere non poterit. Et
aurum de ophaz. Septem nominibus
apud hebreos appellatur aurum
quorum unum ophaz dicitur. quod nos
dicere possumus obrizum. ut splen
deat in superficie idolorum. quod in
interiori lignum est. vili scilicet mate
ria. Iacincto operiuntur et purpura
ut superficie sua oculos decipiant.
dum celorum sibi colorem et regna
celestia polliceantur. et tamen opera
sapientium sunt universa hec. que in
seculo sapientes putantur. Ceterum
apud deum stulti sunt. Dominus autem
deus in veritate deus verus est. illa ergo
universa mendatia. Et ipse deus
vivens. et illa mortua que fin
guntur. Et rex sempiternus. hereti
corum umbre ad tempus valent:
sed longo tempore corrumpuntur. Ab
indignatione eius commovebitur ter
ra. hii qui terrena habent opera. et ter
rena simulachra confingunt. Et
non sustinebunt gentes. nequaquam
populus domini. sed gentium multitudo
que dei comminationem ferre non
prevalet. Sic ergo dicetis eis.
Dii qui celos et terram non fece
runt pereant de terra. et de hiis que
sub celo sunt. Falsis diis et
artificiose compositis sunt. ista dire
cta sunt. Illi enim nec celos fecere
nec terram. Contra cooperatores christi
qui dii vocantur et domini per doctri

nā ecclīasticā mag̃r ex parte
fabricant. Q ne q̄ facit sil
facit terrā in fortitudīe sua.
p̄parat orbē in sapiā sua. et pru
dēcia sua extendit celos. Ad
vocē suā dat multitudīe aquā
in celo. et eleuat siue educit
nebulas ab extremis terre
fulgura in pluuiā facit. et
educit ventū siue vētos de the
sauris suis. Stultꝰ fcūs ē oīs
hō a sciā sua. cōfusꝰ est oīs
artifex ī sculptili. q̄m falsū ē
qd̄ cōflauit. et nō est sp̄s ī eis.
Vana st̄ opa et risu digna. et
i tpe visitatōis sue peribūt
Non ē hīs silis ps iacob. q̄
ei formauit oīa ipse ē. et isrl'
v̄ga hēditatis eiꝰ dn̄s exercituū
nomē eiꝰ illi. Qui facit terrā

in fortitudīe sua d's p̄r est.
facit aūt in fortitudīe sua dn̄o
saluatore. Iustꝰ ei dei virtꝰ
et dei sapiā. qui ip̄e et pru
dēcia in quo extendit celū. Ip
se eī dixit et fca st̄. ip̄e mā
dauit et creata st̄. loquēs ad
filiū. faciamꝰ hoīe ad ymā
gīne et silitudīe nr̄az. Ad
voce suā dat multitudīe aq̄
rū in celo. Vis enī doctrina
dn̄i de celestibꝫ fluit. dicēte
dauid. pluuiā voluntariā
segregabis d's hēditati tue

et ifirmata ē. tu v̄o pfecisti
eā. Et eleuat siu educit ne
bulas ab extremis t̄re. Ne
bule siue nubes quibꝫ mā
dauit dn̄s ne plueret sup̄
isrl' ymbrē educunt ab ext̄
mitatibꝫ t̄re. Quoꝝ vna ne
bula loq̄batr. Puto eī nos
d's aplos ondit nouissīos
tm̄ morti destinatos. Quā
spectaculū facti sumꝰ huic
mūdo et angelis et homībꝫ
Fulgura ī pluuiā facit. Cū
enī ymber de celo venit doc
trine. et arēna hoīm cor
da sanauit. tūc choruscati
ones īueniēs. et clara ful
gura sapīe. Et educit ven
tos de thesauris suis. ī qbꝰ
st̄ oēs thesauri sapīe et scīe
abscōditi. Stultꝰ factꝰ ē
oīs hō a sciā sua. licꝫ ille pa'
lus. licꝫ petrus. licꝫ moyses
et abraam sint. ad cōpatiōē
dei. cuncta eoꝝ sapīa ad nī
chilū deputabr̄. Vn̄ ī fatuū
dei sapiēciꝰ ē hoībꝫ. Cōfusꝰ
ē oīs artifex in sculptili. qui
de suo corde simulachra cōfin
xit. falsūq̄ ē qd̄ cōflauit. Si
aūt stultꝰ ē oīs hō a sciencia
stultū est qd̄. falsū q̄ qd̄ con
flauit. Et nō ē sp̄s ī eis. No
tandū q̄ et in isto capło vbi

x

et sp̄s uno noīe ap̄d hebreos
appellat̄ rucha. pp̄m ac sapiā
nomis uocat qui in h̄eticoꝝ me
tibꝫ nō potest inueniri. Vana sit
et opus risu dignū. Quis enī
nō uideat nī hereticoꝝ simulachra
pspexit? Aut enī rustica sūt
q̄ dicunt̄ et lignū est. aut pulchro
sermone cōposita. et depictura
gentiū. aut certe de pprio simu
lata sensu. et frustra auri uma
gine polliceant̄. In tpe uisita
tionis sue pibūt. Id tēpus ua
let heresis. ut electi quiqꝫ mani
festi fiāt. et pbati sint. Cū aut̄
uisitacio dei uenit. et oculos eius
stulta respexit oīa cōquescunt.
Nō est huiꝰ similꝰ pars iacob coꝝ
qui supplantauit iudeos. et toti
de destruūt̄ hereticos. Pars aut̄
scōꝝ dn̄s ē. de quo ppha dicit. ps
mea dn̄s. Qui enī formauit oīa
ipse est q̄ fecit oīa atqꝫ plasma
uit. tam in aīa qm̄ in corpe. Et isrl'
ūga hereditatis eiꝰ ē. Oīs qui di
rectus in dn̄o est. uel sensu cer
nit deū. sceptrū est hereditatis
eius. Cui nomē dn̄s ops est.
siue utitū. Hoc enī sonat dn̄s
exercituū qd̄ in hebraico scriptū ē
dn̄s sabaoth. Congrega de
terra confusionē tuā que hītas i ob
sidione. qr hec dicit dn̄s. Ecce
ego longe pijciā hītatores terre
in hac uice. et tribulabo eos. ut
nō inueniant̄. ~~Capit' ...~~
lxx. Congregauit ~~...~~ de foris
substanciā suā que hītat i mu
nitione. qr hec dicit dn̄s. Ecce
ego supplātabo hītatores terre
huiꝰ. et tribulabo eos ut inue
niant̄. Sūpsit usū. ut q̄cq̄d
foris hīt substāc̄e i urbe mun
tissimā cōgreget. et longe obsi
dionem paret alimēta. Hec enī ne
quaqm̄ ut prius de futuro et lōgo
tpe cōminatur dicit. sz iā de uici
na captiuitate. que iā iamqꝫ
uentura sit. Congrega inqt et de
foris. et de terra. hoc est ex agris
substanciā tuā in cōfusionē. Quic
qd̄ enī habes. cōfusiōe dignū ē.
Que liqꝫ ppares hec sup hīs
dn̄i dicta agnoscite. Ecce ego i hac
uice. i isto tpe proiciā. sz i istar
funde iaciā longe hītatores t'
re huiꝰ. pro quo lxx interptati
sūt supplātabo et eadē faciā.
pro quo ū bo hebraico id ē
aquila et simmachꝰ inter
ptati sūt sphenseni so.
et est sensꝰ. In istar funde cū oī
impetu abiciā. et sic eos obsta
ri faciā. sicqꝫ tribulabo et
coangustabo. ut eos i urbe
reppiant̄ et effugē nequeant
malū. Ve m̄ sup cōtritio
ne mea. pessima plaga mea.
lxx. Ve sup contritione tua.
pessima plaga tua. Juxta ho

braitū ipā ihrlm loq̄tur
q̄ vehement̄ afflicta sit.
et plagā sustineat misera
bilē. Iux̄ lr̄a hec ꝓph̄a
a loq̄tur ad ihrlm et plangit
eā sup̄ ꝯtricione et plaga sua.
Ego autē dixi. plane hec ī
firmitas mea ē. siue vulnꝰ
meū et portabo illā siue ap
hendit me. Ipa loq̄tur ihrlm
dicēs q̄d pacior mea culpa pa
cior. Intelligo vulnꝰ meū.
qd̄ apphendit me siue ecīa
dm̄ sustinebo q̄m peccaui ei.
Tabernaculū meū vastatū ē.
oēs funiculi mei disrupti
sūt. siue oēs postes mei cōfos
sosse sūt. Filij mei exierūt a
me. siue oues mee. et nō sūt.
Nō est q̄ extendat vltra tēto
riū meū. siue nō est locus
vltra tabnaclō meo. et qui
erigat pelles meas. Subuer
sionē vrbis sue tā [struck] plā
git ihrlm vt neq̄q̄ muros
et oīa menia fūditꝰ eruta. s̄
tabnaculi atq̄ tentorij abla
cionē putes. Tabnacl'z inq̄t
hoc ē hitacio mea repēte sub
lata ē. Omnes funiculi mei dis
rupti sūt. Seruat tabnaculi
methaphoram siue oēs pelles
mee cōsisse sūt. Filij mei exie
rūt a me. siue pecora mea. Qd̄
a lrā additū nō stat iuxta

siue oēs pelles mee contrisse sūt.

hystoriā. In longa eīm ..
obsidione. quō oues et pecora
aufferri poterāt de ihrlm. Que eciā
si fuissent. fames ꝯsūpserat. et
nō inq̄t subsistūt. siue nō sūt
Neq̄ eīm translati sūt in chaldeā.
sed magna pars eoꝝ īterfecta
penitusq̄ deleta. Nō est q̄ ex
tendat vltra tētoriū meū. nō
est q̄ me īstauret. et muroꝝ
meoꝝ iaciat fūdamēta qui
ad solū vsq̄ ꝓstrati sunt.
Quia stulte egerūt pastores
et dnm̄ nō quesierūt. ꝓpterea
nō intellexerūt. et oīs grex
eoꝝ dispersus ē. Per translaci
onē pastoꝝ atq̄ ouiū. pn̄a
pp̄ culpa. et dispsio ipsi de
scribitur. Quā eīm prīcipes stulte
egerūt. nec q̄sierūt dnm̄. quē
toto debuerūt corde ꝓquirere.
ideo et mala venientia non
viderūt. siue nō intellexerunt
dnz. Et oīs multitudo ihrlm
huc illucq̄ dispsa ē. Vox
audicionis. ecce venit. et motio
magna de tra aq̄lonis. vt po
nat ciuitates iuda in solitudi
nē. et hitaculū draconū. siue
cubile struconū. Et vt symma
chus interpretatꝰ ē sirenaꝝ. ꝓ
quo in hebraico po
situ est. Verba ꝓphete. ecce in
q̄t sonitꝰ et fremitꝰ babilonij
venientis audit̄. magnaq̄ cō

monio sive terremotu de terra aqui
lonis. ut omnes urbes iudee habitato
ribus interfectis. redigat in solitu
dinem. et faciat pro hominibus dracones
habitare. et cuncta venenata ani
malia. sive struthiones. Quod et ip
sum animal solitudinis familiare est. et in
desertis nascitur ac nutritur. Aut
certe syrenas monstra quedam et de
monum fantasmata possimus intel
ligere. Hec omnia que et preteritis et pre
sentis sermo descripsit. ad persecuti
ones ecclesie referamus tempora. quando
tabernacula domini subvertuntur. et
omnis habitatio eius redigitur in soli
tudinem. Et ut ista eveniant venit
ista pastorum est culpa qui stulte
egerunt. et dominum non quesierunt nec
intellexerunt eum. Et ideo grex
omnis dispersus est. Scio domine quia
non sit hominis via eius. nec viri est
ut ambulet. et dirigat gressus suos.
Erubescant novi predicatores. qui
aiunt unumquemque suo arbitrio re
gi. cum hic propheta dicat. non est
hominis via eius. et david in ly
rico canat carmine. a domino gressus
hominis diriguntur. et viam eius vo
let nimis. Juxta hunc sensum est.
Quod a babiloniis sustinemus non
est eorum fortitudinis. sed meri merita
et indignationis tue. Corripe me domine. verumtamen in iudicio
et non in furore tuo. ne forte ad

nichilum redigas me. Effunde in
dignationem tuam super gentes que non
cognoverunt te. et super provincias
sive generationes que nomen tuum non
invocaverunt. Quia devoraverunt
iacob. et locum eius consumpserunt.
et decus eius. vel pascua dissi
paverunt. sive ad solitudinem re
digerunt. Hunc locum in psalmo
legimus. Domine ne in furore tuo
arguas me. neque in ira tua cor
ripias me. Et est sensus. Quem
quidem omnia que sustinemus et in cetero
multo maiora quam patimur. Verumtamen
obsecro ut quasi pater me corripias.
non quasi adversarius. ut me emendes
quasi filium. et non punias quasi inimi
cum. Castigas enim omnem filium quem
recipis. et per omnem dolorem ac fla
gellum emendas ierusalem. Hostes autem
qui non noverunt. et provincie sive
regiones que non noverunt no
men tuum. nequaquam debent tuum
sentire iudicium. sed indignationem.
Tu indidisti enim nos ut emendare
mur. illi autem aggravaverunt iugum suum.
Hominem non pepercerunt. et parvulos af
flixerunt. Comederunt nos. et peni
tus devoraverunt. et in tantam soli
tudinem redegerunt ierusalem. ut et
publicum et privatum edificium
omnia dissiparent. et templum tuum in
cenderent. Ca XI

ca xi

Verbū qd̄ fcm̄ est ad iere
miā a dn̄o dicens. Audi
te verba pacti siue testamenti
huius. et loquimini ad viros iuda.
et habitatores ierusalē. et dices
ad eos. hec dicit dn̄s deus isrl̄.
Non q̄de positū est in titulo.
sub quo tpe vel sub quo rege.
et quoto āno eius hec pphetia
facta sit. Dz itelligimus vel p̄
ori pphetie et tpi hec eē iungē
da. vel certe post aliqd̄ tēpis
iteruallū prioris pphetie hunc
dn̄i ad pphetā factū eē sermo
nē. Notandū est aūt q̄ verbū
berith aqla et symachus sp
pactū. lxx et theodocio testa
mentū interptati st̄. pdicat aūt in ier
lm et ad viros tribus iude
sermo digitur. Maledictus vir q̄
nō audierit vba pacti hui. qd̄
pcepi patribz vris. in die qua e
duxi eos de tra egipti. de forna
ce ferrea. dicens. Audite [struck]
vocē meā. et facite oīa q̄ pcepi
pi vob. et eritis mi in pplm. et
ego ero vobis in deū. Nō ppter
genis priuilegia. nō ppt circū
cisionis iniuriā. ocii sabbi: sed
ppt obedienciā. et dei efficiatur
ppl̄s isrl̄. et isrl̄ ppl̄s eius. Et
hic quidē qi ad seruos loquit̄.
vt placeat deo. In euangº vō
dn̄s ad discipulos. Vos amici
mei estis. si feceritis que

ego pcipio vob. Iā nō dicam
vos seruos. q2 seruus nescit qd̄
faciat dn̄s eius. Vos autē dixi
amicos. q2 oīa que cumq2 au
diui a pre meo. nota feci vob.
Cumq2 aīa fuerit. de amicis tn̄
scēdit in filios. Quotquot autem rece
perūt eū dedit eis ptātē filios
dei fieri. Vn amicis et filiis
pcepit. Estote pfecti. sicut et pr̄
vr̄ pfectus ē. similitudinē īpans
nō equalitatē. et ibi obedie
cia mādatorum dei. hic similitudo
dei. Quodq2 ait. in die. qua
eduxi eos de tra egipti. de for
nace ferrea. dat nob intelli
gentiā q2 caminus et fornax fer
rea atq2 succensa tribulationis
et pene significet magnitudinē.
nō aliqū pene locū. Ferri ma
tiā paratū. Et suscitē iu
ramentū qd̄ iuraui patribz
vris datur me eis tra fluen
te lacte et melle. sicut dies hec.
Patres vident āimpe qui ac
cipiūt filii. et abrahe repmis
sio cplet in posteris. Terrā
aūt lacte et melle manantē
hyperbolice dēmus accipe
pro terrarū oīm huidācia. vt est
illud. Mella fluat illi ferat
et rubus asper amonium. Et
iterum. Et passim riuis currē
tia vina [struck] repressit. Aut

xj

ente hopo loue terrā lac
te et melle manantē. xpi
eciaz seruamus. In q̄ par-
uuli atq3 lactētes eo nutrim̄
p fide. ut possim9 solidū ci
bū cape. Et respondi
et dixi. Amen dn̄e. p quo
lxx. fiat dn̄e. hoc ei amē
significat. trāstulerūt. Dixāt
dn̄s. in diui pribz uris da
turum me eis terrā lacte et
melle ~~fluente~~ manantē
sic rebz ipsis hodie cōproba
tur. Ppheta diliges pplm.
suū occupat uocē dm̄. et
cupit uera eē et in ppetuū
pmanere que data st̄. Uerā
it. hec dn̄e ipleat qd̄ polli
citus es. siue fiat dn̄e. hoc
est sep maneat. qd̄ dedisti.
Et dixit dn̄s ad me.
Uociferare vl̄ lege oīa uer
ba hec ī ciuitatibz iuda et
foris irl̄m dicēs. Audite ū
ba pacti h9. et facite illa.
Clementissim9 ds̄ frequēt
uetura pdicit. ut faciē ad
credendū animo duri9 mol
liat. Dixit aūt tā in urbe
ihrlm q̄ foris ī agro. ut q̄z
tōe distinie ē. eadē peritu-
do sit. Quia cōtestans
cōtestat9 sū. patres uros in
die qua eduxi eos de terra
egipti usq3 ad diē hāc. ma
ne cōsurgēs cōtestat9 sū et dixi
Audite uocē meā et nō audie
rūt. neq3 īclinauerūt aurē suā.
sed abierūt unusquisq3 in pui
tate cordis sui mali. et iduxi
sr̄ eos oīa ūba pacti h9 qd̄ pre
cepi ut facerēt. Hoc ūsq3 ī lxx
nō habet. Cetera q3 sequūt. 7 nō
fecerūt ab eis positū est et nū
superioris capli fine sonatū ē.
ī quo scriptū est. audite uerba
pacti huiꝰ et facite illa et nō
fecerūt. Qd̄ si tāt demāe cō
surgē. et dei ūba p pphās eis
frequēt ingerē. et educē eos de
egipto. et sepi9 amonē 7 dicē
audite uocē meā. et illos abis
se post puitatē cordis sui. et
postea eis reddē que merent
cape. ante iam diximus.
Et dixit dn̄s ad me. Inuē
ta est cōiuratio ī uiris iuda.
et in habitatoribz irl̄m. reūsi
sūt ad iniq̄tates priū suoꝝ pi
ores. q̄ noluerūt audire ūba m̄.
Et hij g° abierūt p9 deos alie
nos. ut seruirēt eis. Irritū
fecerūt dom9 isrl̄ et domus
iuda pactū meū qd̄ pepigi
cū pribz eoꝝ. Pro coniuratōe
quā nos iux symachū int
ptati sum9. aq̄la. et lxx 7 theo
docio sucdēsmō trāstulerūt.
quā nos colligatioz possum9 dicē.

Vn̄ et athalia cū in teple sibi
insidias pari deprehendisset. eodē verbo
locuta ē. Coniuratio coniuratio.
Porro autē hoc v̄bo scriptura ab
utitur. qn̄ nō subito. fortuitoq;
pctō. s; pparatis insidijs et coniu
ratione tendit ad delictū. 7 pa
ri mente vnoq; studio id agit
vt dei mādata cōtēpnāt. Ci
uitas et p̄res et filios vna mē
te. pariq; sententia neglecto
deo idola venatos. tā isrl'
videlicet q̄ domū iuda. hoc
ē tā decē tribꝫ q̄ duas. Quorū
īperiū erat in ir̄lm. et quorū
in cōteptu dei vnū studiū fuit
par sit in captiuitate sustinēda
supplitiū. Quaobrē hec dicit
dn̄s. Ecce ego inducā sup eos
mala de quibꝫ exire nō pote
runt. Et clamabūt ad me. 7 nō
exaudiā eos. Et ibūt ciuitates
iuda. et hītatores ir̄lm et cla
mabūt ad eos q̄bꝫ libāt. et nō
saluabūt eos ī tpe afflictionis
eorū. Non exaudit deus in tpe
necessitatis et angustie. q̄ā et illi
audire vocē dn̄i noluerūt. Quod
et saul passus ē. Cū enim ag
mina philistijm reformidans
v̄bū dn̄i nō meruisset accipe.
cōuersus est ad phitonissā. vt ab
ydolis disceret. qd' ī sētētia oro
nis ac fletuū a dn̄o debuit ex

postulare. Per quē discimus q̄ et
si dn̄s nō exaudierit ne
quaq; eē cessandū. nec eō
fugiendū ad demones. qui
cultores suos adiuuare nō
nō pn̄t. sed ad dm̄ auxiliū
qui cito iratus flectitur 7 mu
tat sententiā. sicut hī q̄bꝫ
iratus fuit cōuertunt. Toti
autē nīc qd' dicit ad tribū iu
da ptinet et vrbē ih'lm.
quibꝫ instat captiuitas.
Secdm̄ numerū enim ci
uitatū tuarū erāt dij tui
iuda. et scdm̄ numerū
viarū ih'lm posuisti aras
cōfusionis ad libandum
baalim. Legamus regū et
palipomenon libros. et
īueniemus iudā et ih'lm
intātū q̄m isrl' peiora fecis
se. vt quot hēbāt vrbes.
tot hērent et ydolorū sp̄es.
et quot erāt in vrbe ihe
rusalē platee. et viarū
capita. tot haberent aras
ī confusione suā in q̄bꝫ
ydolis baalim victimas
īmolarēt. Tu ergo noli
orare pro pplo hoc. 7 ne
assumas pro eis laudē
et orōnē. q2 nō exaudiā.
ī tpe clamoris eorū ad me.
in tpe afflictionis eorū.

Ppi

Principi iemie ne velit pro
eis dnm deprecari i quos iā
est cosumata sententia · ne
videat' orō eius in firma z ppe
scelerib; nō exaudit · Noli
inquit orare pro eis neclau
de assume ut replicādo ve
tis hystorie clemenciā qua
semp es misertus sui · et lau
dando meū in talib' muta
re sententiā. Et si enim hoc
fecis nō exaudiā eos qui
me nititatis tpe rogare co
gunt'. Ex quib; discim' frus
tra aliq̄ rogare pro alio cū
ille nō mereat' auxiliū p
quo rogat' de. Quid ē
q̄ dilcs mē in domo mea
fecit scelera multa · Numq̄d
carnes sce auferet a te ma
licias tuas · in q̄b; glata
es. Oliuā speciosā · vberē · pul
chrā · fructiferā · vocauit dns
nomē tuū · Ad vocē loq̄le
grandis exarsit ignis i ea.
et combusta st' frutecta eius
Dilectū et amatissimū vo
cat ppl̄m iuda q̄ in templo e
ius posuit. et venatus ē ydo
la · et i eo se putat placare
irā dei si multas hostias i
molet · et glatur in sacrifi
cior̄ multitudīe. q̄ malicia
peccor̄ auferre nō pnt. Com

parat autē ierusalē sīu oem
ppl̄m iudeor̄ oliue pulchre · at
q; fructifere. q̄ exaltata p supbiā. neq̄q̄ egit hūilit' n' (neq̄q̄ egit hūilit' nō intelligit creatorē z dña
ꝑbia. et locuta grandia dm̄ i (torē suū. s; elata p supb
gne succēsa est. ita ut combure
rent'. et redigent' ad nichilū
rami sīu frutecta ei'. id ē oēs
ppls adūsarior̄ gladio delet'.
Hic sensus et i alio loco est u
bi dicit' ad ierlm. Ego te plan
taui vineā fructiferā ōēz verā
et quomō cōūsa es in amari
tudinē vitis aliene. Quādo
destruūt' materie illius et vas
tat eā aper de silua. et ōēs
bestie deuorāt fruct' illius. Pri
mum cap̄lm istud p̄ncipib;
ecclīar̄. Quod est q̄ dilcs mē
in domo mea fecit scelā mlt
ta. Vel de diuitib; · qui aīa
aliena diripiūt et nō au
ferūt malicias cordis sui.
putant dei se clemenciā mereri.
Numq̄d carnes sce auferūt a
te malicias tuas i quib; glā
ta es. Et nūc publice tractant'
offerētiū nōīa. et redēptio
peccor̄ mutat' in laudē. Nec
meminerūt vidue illius i euā
gelio q̄ in gazophilaciū duo
minuta eris mittendo. oīm
diuitū vicit donaria.
Et dns exaltauī q̄ planta
uit te locutus ē sr̄ te malū pro

~~neq̄q̄ egit hūilit' nō intelligit~~
~~creatorē et dominatorē suū. s; ela~~
~~ta p supbiā [illegible]~~

pro malis domus israel. et domus
iuda que fecerunt sibi ad irritandum
me. libantes baalim. Olivam
uberem. pulchram. fructiferam
vocavit dominus deus tuus atque plan-
tavit. Sed quia ad vocem loquele gran-
dis dei incensa flamma accendit. et con-
sumpsit omnes ramos tuos. Et dominus
qui te plantaverat ~~[struck]~~ locu-
tus est super te malum non iniquitate
sententie nec subita pravitate
sermonis. sed pro malis que fe-
cerunt sibi domus israel. et domus
iuda. et studiose egerunt liban-
tes baalim. ut me ad iracun-
diam provocarent. Licet possit deus
facere que vult reddit causas
ne facere videatur iniuste. Sicut id
quod scriptum est. ut iustificeris in
sermonibus tuis. et vincas cum iu-
dicaris. Tu autem domine demonstrasti
mihi et cognovi. tu ostendisti
mihi studia eorum. Et ego quasi agnus
qui portatur ad victimam man-
suetus. et non cognovi. quia super me
cogitaverunt consilia dicentes. Mit-
tamus lignum in panem eius. et e-
radamus eum de terra viventium
et nomen eius non memoretur amplius.
Tu autem domine sabaoth qui iudicas
iuste et probas renes et cor.
videam ultionem tuam ex eis. Tibi
enim revelavi causam meam. Omnis
ecclesia iste consensu est. ut sub per-
sona ieremie a christo hec dicantur in-

telligatur. quod pater ei monstravit
quod oporteret eum loqui. et
ostenderit illi studia iu-
deorum. et ipse quasi agnus ductus
ad victimam non aperuit os
suum. et non cognovit sub-
auditur peccatum. Iuxta illud quod
ab apostolo dicitur. quod cum non
cognovisset peccatum pro nobis
peccatum factus est. Et dixerunt
mittamus lignum in panem
eius. crucem videlicet in corpus
salvatoris. Ipse est enim qui
ait. Ego sum panis qui de
celo descendi. Et eradica-
mus eum sive conteramus de
terra viventium. Hoc enim sce-
lus animo cogitaverunt. ut
nomen eius deleret in perpetuum.
Sed econtrario iuxta assumpti
corporis sacramentum loquitur
filius ad patrem. et imprecatur
iudicium eius dum laudatur ius-
titiam. et inspectorem renum et
cordis. invocat deum ut ipse
reddat populo quod meretur. et
dicit. Videam ultionem tuam
ex eis. eorum videlicet quos in
scelere perseverare. et non eorum
qui convertuntur ad penitentiam.
De illis autem ait. Pater
ignosce eis. quod enim faciunt
nesciunt. Revelatque patri

et aperit causam suam. qui
nullo suo merito. sed scelere
populi crucifixus est. dicens.
Ecce venit princeps mundi huius
et invenit in me nichil. Iu
dei et nostri iudaizantes hec
ex persona ieremie dicta intel
ligunt. quod propter vaticinium
futurorum. et ignominiam captivi
tatis mala hec eum a populo
sustinuisse confirmant. Sed
nescio quomodo possint appro
bare crucifixum esse ieremiam.
cum hoc scriptura non memoret
nisi forte contigerit et non
fecerit. Propterea hec dicit
dominus ad viros anathoth.
qui querunt animam tuam et dicunt
non prophetabis in nomine domini.
et non morieris in manibus nostris.
Propterea hec dicit dominus exercituum.
Ecce ego visitabo super eos.
iuvenes eorum morientur in
gladio. filii eorum et filie eorum
morientur in fame. et reliquie
non erunt ex eis. Inducam enim
malum super viros anathoth
annum visitationis eorum. Vi
detur hoc superiori sentencie contrarie.
qua voluimus approbare ex
persona christi dicta esse que dicta
sunt. et non ieremie. qui proprie
habitabat in viculo ana
thoth. qui ab ierosolimis tri

bus distat milibus. Sed si intel
lexerimus ethimologiam oppidi a
nathoth quam interpretatur obedien
cia. liquido demonstrabitur viros a
nathoth quod quondam preceptis domini
obtemperaverunt omnes dici iudeos. et
maxime habitatores ierusalem. in quos
venit extrema sentencia. ut obsi
dionis malis. gladio et fame
et peste interirent. Oratque nos domini
in temptacionis molestia liberemur. tro
illam sequimur regulam quod omnes
prophete in typum domini salvatoris
pleraque gesserunt. et quidquid inter
prius tempus completum sit in ieremia. hoc
in futuro de domino prophetari.
Explicit liber secundus. Incipit
liber tercius commentariorum sancti ieronimi
in ieremiam. Ad Eusebium.
Lerneum anguem
fabule ferunt
multis ex medio
capite pullulasse
serpentibus et scillam similium mo
nstrorum fecit. sine que de virginali s
succincta canibus miserorum lace
rasse naufragia iuxta in eodem
litore syrenarum mortifero car
mine. Que ut vitaret ulixes
homericus clausisse aures di
citur. et malum inexpugnabile incorrupabile
prudenti vitasse consilio. Hoc ergo
cum facere cuperem. et hereticorum ra
biem declinare insurgit ismenium

poeta in cancres et noctes illud quod
revolverem prophetarum. nisi consisteret
adversum me pravorum obmutui et si
lui a bonis. non est passus dyabolus
me optatam quiete contentum scripturarum
sanctarum explanationi insistere. et
hominibus lingue mee hebreorum gre
corumque eruditionem tradere. Sed id
agit diebus et noctibus. et aperte.
et per insidias veris falsa miscen
do. primo universa mendacia sub
dolo melle circumlinies. ut qui
audit verborum dulcedinem venena
pectoris non formidet. Pacem pol
liceatur ut graviora bella exerceat.
Ridet ut mordeat. manum offert
ut ex improviso simpliciter interfi
ciat abner. Nimirum illud est quod et
apostolus loquebatur. non enim eius ignoramus
astucias. Hic tacet alibi crimi
natur. Mittit in universum orbem epistolas
biblinas. prius auriferas nunc
maledicas. et pacientiam nostram
de Christi humilitate venientem male
consciencie signum interpretatur. Ipse
mutus latrat per alpinum canem
grandem et corpulentum. et qui
calcibus magis possit sevire quam
dentibus. Habet enim progeniem
scotice gentis de britannorum ~~vici~~
vicinia. qui iuxta fabulas poe
tarum instar cerberi spirituali per
cutiendus est clava. ut eterno cum
suo magistro plutone silencio

conticescat. Verum hec alias.
Nunc in ieremiam tercium aggre
diar librum. In quo conabor
frater eusebi latissimos ex
planationum campos angus
tiis dumetorum semita coar
tare. Iustus quidem tu

Ca. xii

es domine si disputem tecum. sed
quia ~~fuero~~ satisfaciam tibi. Ve
rumtamen loquar ~~ad te~~ iudicia
ad te. Quid est quod via impiorum
prosperatur. bene est omnibus qui
prevaricantur et inique agunt.
plantasti eos et radicem mi
serunt. proficiunt. et generave
runt filios et faciunt fructum.
prope es tu ori eorum. et longe
a renibus eorum. Cunctis
quidem inique agentes ista
disputacio est. et septuage
simi secundi psalmi breviter
sententiam comprehendit. In quo
propheta ait. Quam bonus israel
deus hiis qui recto sunt corde.
mei autem pene moti sunt pedes.
pene effusi sunt gressus mei.
Quia zelavi in peccatoribus pa
cem peccatorum videns. et cetera.
Sed et prope contra hereticos dicit.
Qui cum sint impii via eorum
prosperatur. Generantque filios
eos quos in heresi deceperint.
et prevaricantur et inique a
gunt. ita ut ecclesiam spolient.
et dum in pluralitate sentencie

psenerat iactat se a deo ee
plantatos. et radice misisse.
generasse filios. et attulisse
fructum. Cum ihesum christum nomen se
pius replicat. habitatorem suum non
sunt deum. Iuxta illud ysaie. Po
pulus hic labiis me honorat.
cor autem eius longe est a me.
Et tu domine nosti me vidis
sti me et probasti cor meum te
cum. Congrega eos quasi gregem ad
victimam. et sanctifica eos in die occi
sionis. Nullum magis scandalum
est quam impium sine omnis heretica pro
spere floreat. tu enim domine nosti me
et vidisti me. et probasti cor meum
tecum. Cum ita noverit pater deus. quo
filium suum. Neo enim cognoscit
filium nisi pater. et nemo cognoscit
patrem nisi filius. et cui voluit
filius revelare. licet magis profi
ciat. licet filios generet et fac
iant fructum heretici. et prope sis tu
ori eorum. et longe a renibus eorum
id est a conscientia. tamen non prava est
consolatio quia qui pecora saginant
ad victimam. Congrega eos in
urbe ierusalem sive in sua conciliabula.
bula. ut quasi victime cedantur in
morte. et tunc sanctificentur. cum eccle
siastico fuerint mucrone iugu
lati. Interfectio enim hereticorum.
salus eorum est. qui decepti fuerant.
Usque quo lugebit terra. et her
ba omnis regionis siccabitur. propter
malitiam habitantium in ea. consump
tum est animal. et volucre. quoniam dixe
runt. Non videbit novissima nostra.
sive non videbit deus vias nostras.
Quicquid in mundo vel bonorum acci
dit vel malorum non absque providen
tia. et fortuito casu accidit. sed
iudicio dei. Terra nunc sterilis
est. herba siccatur. Vis nosse racio
nem. Malitie habitatorum eius hoc
faciunt. ita ut et animalia super ter
ram. et celi volatilia consumantur.
Tantam vsus hominum heretica spe
cie. Et in tanta consurrexerunt
blasphemiam. ut dicerent deum
ignorare vias suas et nescire
quod unusquisque passurus sit. Quod
autem dicit. usque quo. illud signi
ficat. permanere iram dei. quamdiu ipsi
peccantium non mutet. Si
cum peditibus currens laborasti. quo
modo contendere poteris cum equis. Cum
autem in terra pacis confisa eras. quid facies
es in superbia iordanis.
Si magis crebra te vici
narum gentium captivitas fatiga
vit moabitarum. et amonitarum
philistiim et ydumeorum. quid
facies ad longam captivitatem que
te chaldeam usque ductura est.
Et comparat pedites equitibus. quia
revera et iuxta hystoriam omnis
persis et universa chaldea. et re
gionum illarum exercitus grandis equi
tatu. Iste autem gentes quas super meo

rarii propter difficultatem locorum.
non tam pugne apte sunt quam latroci
nio. Seruatur methaphora.
et dicit. Si cum peditibus curriens
lassitudinem defecisti. quomodo facies.
si equis cursum tuum volueris coequa
re. Et si in terra tua aliquis huius
ta fiducia. quid acturus es cum ior
danen transieris. et illius gur
gites sustinueris. Nam et fratres
tui et domus patris tui ipsi pug
nauerunt aduersum te. et clamaue
runt post te plena voce. ne cre
das eis. cum locuti fuerint tibi
bona. In tantum inquit grauis
simis iordanis operiere fluc
tibus et equitum te delonge veni
entium multitudo vastabit.
vt fratres quoque tui ydumei. et do
mus patris tui. id est de loth stir
pe generati sunt. moab et amon.
etiam ipsi tempore necessitatis et an
gustie dimicent contra te. et in
sultent tibi. Unde caue ne velis
eis credere. et spem habere consan
guinitatis per quam maiore in te quam
hostes odio deseuiant. Potest
hoc et de saluatore accipi.
quod fratres eius et domus patris il
lius pugnauerunt contra eum
et clamauerunt plena voce
dicentes. Crucifige crucifige
eum. non habemus regem nisi cesarem.
Reliqui domum meam. dimi
si hereditatem meam. dedi dilectam
animam meam in manu inimi
corum eius. Facta est mihi hereditas
mea quasi leo in silua. dedit
contra me vocem. ideo odiui eam.
Quod in euangelio locutus est.
surgite. abeamus hinc. et
iterum. relinquitur vobis domus
vestra deserta. Hic etiam in per-
sona eadem comminatur. et
quod facturus est fecisse se di
cit. Hereditas eius dominus est ipse
et funiculus hereditatis eius.
Quod autem ait dedi dilectam
animam meam in manum inimi
corum eius. illud est. potestatem
habeo ponendi animam meam.
et potestatem habeo iterum sumen
di eam. Facta est autem hereditas
quondam domini populus iudeorum
contra eum quasi leo in silua
ut pari aduersum illum in pas
sione voce clamauit. Et
quia dedit contra eum vocem suam
ideo eam odio habuit et ab
iecit. Et que quondam fuit di
lecta atque carissima. nunc ap
pellatur odiosa. Numquid
auis discolor hereditas mea
mihi. numquid auis tincta per
totum. Venite. congregamini om
nes bestie terre. properate ad
deuorandum. lxx. Numquid
spelunca hyene hereditas mea
mihi. An spelunca in circuitu

eius sup eam. Pergite congrega
mini omnes bestias agri et
veniant et comedant eam. A
uem discolorem. tinctamque p
toto iuxta litteram pauum vo
cat. Tantam itaque pulchri
tudinem habuit israel et tantis
fuit ierusalem distincta virtuti
bus ut nichil esset bonorum quod
non cerneretur in ea. Quam igitur
michi facta est hereditas quondam
mea. id est populus israel. quasi leo in
silua. et dedit contra me vo
cem suam. et eam omni odio ha
bui vel detestatus sum. Idcirco
venite et congregamini contra eam
omnes bestie terre. dixi sathan gen
tium multitudo. et deuorate
eam. que sicut dominum non cog
nouit. Simmachus autem septua
ginta et alii interpretes trans
tulerunt. Numquid spelunca hye
ne hereditas mea michi. re
feramus ad similitudinem nocturne
bestie. que viuit cadaueribus
mortuorum. et de sepulchris so
let effodere corpora. nichilque
est immunditie quo non vescatur.
Talis est israel offendens dominum
suum. et omnium bestiarum morsi
bus tradita. Pastores mul
ti demoliti sunt. siue corrupe
runt vineam meam. conculcaue
runt. siue polluerunt partem meam
dederunt portionem meam de
siderabilem in desertum soli
tudinis. siue iniuiam posuerunt eam
vel posita est in dissipationem
luxitque super me. siue perijt
Audiant hec qui principes ec
clesie sunt populorum. et non solum p
se. sed pro commissis sibi gre
gibus reddituri sunt rationem in die
iudicij. Propter illos enim per domini
conculcatur atque polluitur. vt v
bi quondam dei erat hospicium.
ibi sit habitaculum bestiarum.
Alij vero non prepositos plebis et
sacerdotes. sed hostium intelli
gunt principes qui ierusalem. hoc est
vineam domini dissipauerunt. Luxit
que super me. Desolatione
desolata est omnis terra. quia nullus est
qui recogitat corde. Super omnes vi
as deserti. venerunt vastato
res. quia gladius domini deuorauit
ab extremo terre vsque ad extre
mum eius. Non est pax vniuerse
carni. LXX. Propter me dissipa
tione dissipata est omnis terra.
et reliqua. Neque enim pacem domini po
terro tempore. Sapientia enim carnis
inimica est deo. et qui in carne
sunt deo placere non sunt. Porro
iuxta hebraicam ideo iudea o
mnis est dissipata desolata. quia
nullus est qui corde recogitat
deum. nec residuus qui posset
euadere. Omnes enim vias solitu
dinis venerunt vastatores. hoc
est hostilis exercitus et gladius

dnī devoravit a termino usque
ad terminum. Nec reges ulla sunt
de urbe fugientibus. Unde dicitur. Non
est pax universe carni.

Seminaverunt triticum et spi-
nas messuerunt: hereditatem acce-
perunt. et non eis proderit. lxx.
Seminastis triticum et spinas
messuistis. clerici eorum non eis pro-
derit. Meliora inquit expecta-
verunt. et venerunt pessima. Spera-
bat prospera. et adversa perpessi
sunt. Acceperunt a domino regnum omnium
hn̄danaā. que eis non proderit.
Iuxta lxx vero omnes heretici qui tri-
ticum seminant et spinas metunt.
Expectatum autem a domino ut facerent
fructum. et non fecerunt. iudicium
sed clamorem. Dicatur autem hoc et
ecclesiasticis. qui verba dei et doctri-
nam eius mala conversatione dispen-
dunt. De quibus infertur. clerici eorum
non proderunt eis. Quid enim eos iu-
vare potest Christi nomen et presbiterium
vel reliquus ordo ecclesiasticus. cum
magis generentur dignitatibus su-
is. et potentes potenter tormenta
paciantur. et quanto amplius eis
creditum fuerit. tanto plus ab eis
requiratur. Confundemini a
fructibus vestris a gloriatione vestra propter
iram furoris domini. Sive ab opprobrio
in tempore iracundie domini. Hec dicit dominus adver-
sus omnes vicinos meos pessimos.
qui tangunt hereditatem meam quam
distribui populo meo israel. Ec-
ce ego evellam eos de terra sua.
et domum iuda evellam sive
eam de medio eorum. Et cum e-
vulsero eos convertar sive re-
vertar et miserebor eorum. et
reducam eos sive habitare fa-
ciam virum in hereditate sua.
et virum in terram suam. Dicatur ad
eos quibus clerici sunt. et ecclesias-
ticus ordo non prodit. ut
confundantur a gloriatione
sua. et ab obprobrio coram
domino. Deinde infert adversum
omnes vicinos meos pessi-
mos. iuxta litteram vicini ter-
re sancte. ydumei scilicet. philistiim
moab et amon. Iuxta tropo-
logiam vero omnes heretici. qui sub
nomine Christi censentur. et vici-
ni magis sunt quam habita-
tores terre sancte. qui tangunt
hereditatem dei et devastant
eam. Dicitur itaque de eis quod auferantur
de medio terre. et domus iuda
tollatur de medio eorum. Cum-
que evulsi fuerint. et de here-
ticorum faucibus liberati consequantur
misericordiam dei. et reducentur in here-
ditatem. et in terram suam.

Et erit si eruditi didi-
cerint vias populi mei ut iu-
rent in nomine meo vivit dominus

sicut docuerunt populum meum iu-
rare in baal: edificabuntur in
medio populi mei. Quod si non au-
dierint: euellam gentem illam euul-
sione et perditione ait dominus.
In translatione de heresi in ecclesiam
didicerint vias populi dei. et iu-
rauerint in nomine domini. et non
in nomine idolorum. que de suo
corde finxerunt. edificabuntur
a domino. et erunt pars populi eius.
Et si translati in ecclesiam prio-
rum dogmatum reliquias tenu-
erint. et non audierint verba domini
euelletur gens illa de medio
populi dei euulsione et perditione
perpetua. ut nequaquam eis ultra
locus penitentie relinquatur.
Hec totidem verbis et rebus
probamus quod ideo heretici fidei si-
mulent veritatem ut simpliciores
quosque decipiant. et non ipsi du-
cuntur ad fidem. sed fideles tra-
hant ad infidelitatem. xiii.

Hec dicit dominus ad me.
Vade et posside tibi lum-
bare siue cinctorium lineum. et po-
nes illud super lumbos tuos. et
in aquam non inferes illud. siue
pagina non transibit. Et possedi
lumbare iuxta verbum domini. et posui
circa lumbos meos. Et factus est sermo
domini ad me secundo dicens. Tolle
lumbare siue cinctorium quod posse-
disti quod est circa lumbos tuos. et

surge vade ad eufraten. et
absconde illud ibi in foramine
petre. Et abii et abscondi id
in eufrate. sicut preceperat mihi dominus.
Et factum est post dies plurimos. et
dixit dominus ad me. Surge vade
ad eufraten. et tolle inde lum-
bare siue cinctorium quod precepi tibi
ut absconderes id ibi. Et abii ad
eufraten et fodi. et tuli lumbare
de loco ubi absconderam id. et ec-
ce computruerat lumbare siue cin-
ctorium ita ut nullo usui aptum esset.
Et factum est verbum domini ad me dicens.
Hec dicit dominus. Sic putrescere fa-
ciam superbiam iuda et superbiam ierusalem multam. et populum
istum pessimum qui noluit audire
verba mea. et ambulat in pra-
uitate sua in directione cordis
sui pessimi. abieruntque post de-
os alienos. ut seruirent eis et
adorarent eos. Et erit sicut lumbare
illud quod nullo usui aptum est. Sicut
enim adheret lumbare ad lumbos
viri. sic agglutinaui mihi omnem
domum israel et omnem domum iuda
dicit dominus ut essent mihi in populum.
et in nomen et in laudem et in gloriam
et non audierunt. Cinctorium siue
lumbare quod deus renibus accingitur:
populus israel est. qui in lini similitudine
assumptus de terra et illotus. nec
candorem habuit nec mollitudi-
nem. et tamen per illius inimiciam adhesit

deo. Tuncque permisset. ronale
atque est hyrcanorum lineum atque lum-
bare. ductus est trans eufraten.
id est in assirios. et ibi abscon-
ditur. hoc est multitudine magnarum
et innumerabilium gencium quo-
dammodo absorta. et nichili re-
putatur. Post longum autem tempus
ipse propheta in typum dei populum li-
berat de captiuitate. qui ni-
chilominus et post reditum dei pre-
cepta non fecit. sed seruit deos
alienos. Ad extremum etiam in
dei filium manus misit. et etiam
passione contabuit. Prius vir-
go quasi sanis lumbare dei est. qui as-
sumptus de terra et de terre limo dei
consortio copulatur. Et quodammodo
que in cecitia eius vident obsce-
na maiorem diligencia operit
atque circumdat. ne gentilium atque
hereticorum moribus pateant.
Quod lumbare si aquis tetigerit
et eufratis fluenta transierit.
ita ut assyrie regionis humo-
ribus imbuatur. perdit pristinam for-
titudinem. et computrescat atque
dissoluitur. Et quamuis in usum
dei redeat. tamen pristinam pulchri-
tudinem habere non potest non dum
etiam dei. sed suo vicio qui noluit
audire verba eius. et ambulat
in prauitate cordis sui. siue quod
rectum est sibi videtur hoc facit.

Et ipse sermo diuinus ~~di-~~
cit hec posuerit similitudinem
exponit dicens. Sicut enim ad-
heret lumbare ad lumbos homi-
nis. sic agglutinaui michi
et adherere feci omnem domum
israel. et omnem domum iuda. di-
cit videlicet et duas tribus. ut
esset michi in populum nominatum. et
in laude et gloria. Et pro
hijs omnibus non audierunt me.
sed sua vicia sunt secuti. Ca-
ueat ergo qui post dicit. michi autem
adherere deo bonum est ne for-
te per negligenciam ab illo gre-
mibus separetur. et transeat eu-
fraten et detur in potestate re-
gis assiriorum. et nequaquam in so-
lidissima petra. sed in fora-
mine petre corrupte atque
viciate. hoc est hereticorum sordi-
bus atque vicijs occupetur. et in
tantum veniat putredinem ut
in usum. et in cinctorium domini ul-
terius redire non possit . . .

Dices ad eos sermonem ad populum
sermonem istum. Hec dicit dominus
deus israel. Omnis laguncula siue
uter implebitur vino. Et dicent
ad te. numquid ignoramus quia omnis
laguncula siue uter impleatur
vino? Et dices ad eos. Hec
dicit dominus. Ecce ego implebo omnes
habitatores terre huius. et reges de

qui sedent de stirpe sua filios
David super thronum eius. et sacer-
dotes et prophetas. et omnes habita-
tores ierusalem ebrietate. et dis-
pergam eos virum a fratre suo. et
patres et filios pariter ait dominus.
Non parcam. sive non desiderabo
et non concedam neque miserebor ut
non disperdam eos. Verbum he-
braicum ——— aquila prima
editione lagunculam. secunda ipsum
——— symmachus craterem.
lxx vero et theodotio vas inter-
pretati sunt. Quod omne non oleo
non aqua. non melle. non lacte
non alia qualibet materia liquen-
tis elementi. sed vino et ebrie-
tate completur. ostendens nos vas
esse fragile. iuxta apostolum dicentem
Habemus autem thesaurum istum in va-
sis fictilibus. nec posse fieri
ut non illud impleatur in nobis
quod scriptum est. non enim habitat
in carne mea bonum. Et iterum.
non enim quod volo bonum hoc fa-
cio. sed quod nolo malum hoc ope-
ror. Ac deinde miser ego homo
quis me liberabit de corpore mor-
tis huius. Hac autem ebrietate. que
obliviscitur preceptorum dei. et vi-
ciis atque peccatis omnibus impletur huma-
na conditio dicente propheta. Non
iustificabitur in conspectu tuo omnis
vivens. non ad comparationem dei.

ut veteris et novi testamenti voluit
et patrum sanctorum. sed ad staturam
eius. Homo enim videt in facie
deus in corde. Et quod nobis in toto
mundo videtur. illius oculis sordi-
dum deprehenditur. Non solum vulgus
ignobile. vilisque plebecula. sed
reges etiam de stirpe sua filii
david. qui sedent resupini. exer-
citaque terrenis et potentia aquali-
lo super thronum eius. Sacerdotes
quoque ipsi sedentes in ecclesiastico honore
gradus. et prophete qui videntur habere
scientiam scripturarum. et omnes ha-
bitatores ierusalem pro sua varieta-
te complentur. sive iudeam vel mo-
dicere lxx. Cumque ebrii fuerint
dispergentur a societate sui. patresque
a filiis. et filii a patribus separa-
buntur. ut diversis polluantur here-
sibus. et sub christi nomine inter se di-
gladientur. et dimicent contra ma-
trem suam. que eos genuit ecclesiam.
Unde dicit. non desiderabo eos. sed
odio habeo sepitho. non par-
cam et non concedam neque miserebor
non crudelitate sententie. sed veri-
tate iudicii. cum enim meos po-
pulos trucidavit. ipsi i[n]eter-
num peribunt. Potest hoc et iuxta
hystoriam simpliciter accipi. quod
reges et sacerdotes et prophete.
et omnis populus ierusalem inebriandus sit
calice babilonis et captivitatis

obruendus malis.
Audite et auribus percipite.
nolite eleuari quia dominus locutus est.
Quia super dixerat. omnes uteri in
plebe vino ita ut reges quoque
et sacerdotes et prophete. et omnes
habitatores ierusalem implerentur ebrie
tate. propterea inuitat et dicit.
Audite et auribus percipite. tam
exterius sensus quam interius. tam
mente quam corpore. et nolite ele
uari per superbiam. cogitantes sin
gularitatem vestram. et quod nullus sit
qui pro qualitate peccati hac
ebrietate careat. Unde disper
ditur atque corrumpitur. et dei nomina
indignus est. eleuans se aduersus
eum per superbiam. Date domino
deo uestro gloriam. antequam conte
nebrescat. et antequam offendant
pedes uestri ad montes caligo
sos siue tenebrosos. Expecta
bitis lucem. et ibi umbra mor
tis. Et ponent in tenebras. sed
iuxta hebraicum. et ponet eam in
umbram mortis. et in caliginem.
Quod si hoc non audieritis in
abscondito plorabit anima mea
a facie superbie siue iniurie.
Eos quibus dixit sermo di
uinus. audite et auribus perci
pite. et nolite eleuari. nunc
prouocat ad penitenciam. ut prius
quam ducant babilonem. et offen
dant pedes eorum in montes
tenebrosos siue caligosos
dent gloriam deo. Unde et pro
uerbium sepe dicitur. date gloriam deo
Quia autem babilon. et omnis regio
chaldeorum montes caligosi siue
tenebrosi appellentur in princi
pio ysaie contra babilonem lo
quimur ubi scriptum est. Super mon
tem caligosum leuate signum quod
hebraice dicit.
Hoc itaque precepit ut antequam
ducantur in captiuitatem et ser
uitutis mala sentiat agant
penitenciam. cumque expectet lucem
sessuri sunt in tenebris plora
bit anima uestra. Siue iuxta lxx.
a facie superbie. ut ne gemitus
quidem et ploratus liber sit.
ne uictorum offendant oculos.
Possumus autem et sic locum istum in
terpretari. Saluator loquitur.
operamini dum dies est. ueniet nox
quando nullus ultra potest operari.
De hoc tempore et ysaias uaticinatur
Stelle enim celi et orion. et omnis
ornatus celi lucem non dabunt.
et tenebrabuntur orto sole. et
luna non dabit lucem. Sophonias quoque in eadem uerba con
sentit dicens. Dies tribulationis
et angustie. dies miserie et
perditionis. ~~dies~~. dies tenebrarum
et turbinis. dies nubis et ca
liginis. Huius ergo quod iudicium tempus
adueniat et offendat pedes ...

Si in autem iniqui me audire noluitis
in abscondito, uix aliqua in tribus plo[rabit]

ad motes tenebrosos/ aduer
sarias scilicet fortitudines que
tormentis et cruciatibus preposi
te sunt. agam penitentiam.
ne expectantes lucem noctis te
nebris inuoluamur. si autem istud
nisi hoc fecerimus. ploratum
anima vel dei vel prophete. a fa
cie superbie. dei verba audire
nolentium. Vnde et ipse propheta
dicit. plorans plorabit ierusalem
salem. siue plorans plorabit.
et deducet oculus meus lacrimam.
doloremque meum. tantis gemitibus
bus dissimulare non possum
Dicat causa cruciatum est
quod captus sit grex domini. Ista
iudeis et nostris iudaizantibus
qui simpliciter tantum et occidentem
sequuntur litteram. nisi audiant
absconditum hoc in mysterio siue
in tenebris quas posuit deus
latibulum suum. et iuxta salo
monem. ut intelligant parabolam
et tenebrosum sermonem. plo
rabit anima prophete. siue ipsorum
a facie superbie. dum per contu
maciam resistunt deo. Vnde in fle
tus erit iugis lacrimeque pe
tue. eo quod a vero nabugodo
nosor captus sit grex dei. at
que corruptus. Dic regi et
dominatrici. siue dicite regi et po
tentibus. humiliamini. sedete. quoniam
descendit siue sublata est de ca
pite vestro corona glorie vestre. Ciui
tates austri clause sunt. et non est
qui aperiat. Translata est omnis
iudea. siue translatus est iuda trans
migratione siue captiuitate per
fecta. Propheta precipitur ut loquatur
regi iechonie et matri eius quam
dominam. et dominatricem siue regi
nam appellat. ut humilientur. et in
puluere sedeant. perdidisse eos
regiam dignitatem et regi tradendos
dos babilonie. Ciuitates au
stri clause sunt. id est tribus iuda
et ierusalem. que iuxta solitudinem
ad austrum versa est. et non est qui
aperiat obsidione vallata. Trans
lata est omnis iudea. siue omnis
iuda translatione perfecta. siue re
cepit quod merebatur. et completum est
in ea. Ita ei lex transtulerit. De
clinatur in hoc loco qui regem christum
et potentes angelos vel apostolos
intellexit. ut assumat corpus
humilitatis. et in puluere sedeat.
et amittat vel rex vel potentes
de capite suo coronam et gloriam
fortitudinis. Ciuitates quoque austri
clausas interpretatur infernum. et
que nulli aperiantur. omnemque iu
dee gloriam esse translatam quam in
passione completum est. omnes decli
nauerunt. simul inutiles facti sunt
non est qui faciat bonum. non est
usque ad unum. Verbum hebraicum
aquila et symachus
dominatricem et dominam interpretati sunt.

q̄d lxx putauerunt
potestesq3 dixerunt. Leuate
oclos vros et videte. q̄ venitis
ab aqlone. Ubi ē grex q̄ dat
ē tibi. pecus inclitū tuū: Quid
dices cū visitauit te. Tu em
doces eos aduersū te et erudis
in caput tuū. Precipit habitatori
bz ihrlm. ut eleuet oclos suos
et videat chaldeos ab aqlonis
parte venientes. interrogatq3 ip
sa ciuitas et dicit ei. ubi est
grex qui datus est tibi. pecus
inclitū tuū. Ubi ē ppls tuus
quē a deo acceperas. Ubi illa tan
ta et inclita multitudo vt totius
turbā putes in vnū locū crede
res cgregatā. Quid dices cū te
visitauit dns in virga sua: 7
et babilonijs tradidit hostibz:
Quos aduersū te vel in caput
tuū vel a principio ipa docuisti.
vt ad eorū auxilia cōfugeres. et
ipsorū idola sectareris. qui sb
occasione amicicie tue didice
runt. p q̄d iter ad te venire debe
rent. Audiat hoc ecclia negligens
q ipsa doceat adūsarios suos.
quomō eā possint spūali cap
tiuitate cphende. et pecus ei9
bestiarū crudelitate lacerare.
Nūqd nō dolores cpphen
dent te qsi mulierē parturientē.
Qd si dixis in corde tuo q̄re ve
nerunt in hec? ppt multitudinē

iniqtatis tue reuelata sunt ve
recundiora tua. pollute sc. siue de
honestate sc plāte tue. Qui ne
scis qr mulierēs partus subito
ita te captiuitas repentina cō
phendet. Et si causari volue
ris. et querere cur tradita sis
hostibz. audi manifeste multitu
dinē tibi hec fecisse iniqtatis
tue. vt qsi mulieris meretricis
sublatis vestibz reuelaret ig
nominia tua. et ostenderent
publice fornicationes tue.
P q̄d discam9 q̄mdiu fuerint
minora pctā / agere deū paciēt
et expectare nrāz penitudinē.
Postquam aūt voluerim9 delictis co
pulare delicta et cumulū fa
cere pctōrū. reuelabunt puden
da nrā. et ostendent cunctis
plāte nrē. vel in pnti seclō
vel in futuro. nichil enim est
occultū q̄d nō manifestet q̄n
cplebit illud danielis. Isti re
surgent in vitā eternā. et illi in
obprobriū. et in cfusionē sēpi
nā. Si mutare pt ethiops
pellē suā. aut pardus varieta
tes suas. et vos poteritis bn̄ face
re cū didiceritis malū. Hoc testio
nio vtunt aduersū ecclesiā. q
dum sas cupiunt asserere natura
et tantū dicunt ee vel ingredien
vel varietate pctōrū vt in can
dorē. et vnius coloris pulchri
tudinē transire nō possint. nō

attendentes hoc quod sequitur. et
vos poteritis bene facere cum didiceri-
tis malum. Quintum enim discitur
non nature est. sed studii et proprie
voluntatis. que nimia consue-
tudine et amore peccandi quo-
dammodo in naturam vertitur. Sed
hoc quod hominibus impossibile est.
deo possibile est. ut nequaquam ethi-
ops et pardus suam videantur
mutare naturam. sed ille qui in
ethiope operatur et pardo di-
cente apostolo. Omnia possum in eo qui
me confortat christus. Et iterum scrip-
tum legimus. Quid habes quod non
accepisti? Si autem accepisti.
quid gloriaris quasi non acceperis?
Unde et in alio loco. apostolus in-
quit illis omnibus laboravi. non e-
go autem. sed gratia dei que in me est
et vivo iam non ego. sed vivit in
me christus. Has ob causas non
glorietur sapiens in sapientia
sua. nec fortis in fortitudine
sua. nec dives in divitiis suis
nec pudicus in pudicitia sua.
sciens quod in omnibus hiis christi vir-
tus sit. non eorum qui in suis vir-
tutibus gloriantur. Et dis-
seminabo eos quasi stipulam que
vento raptatur in desertum. Hec
sors tua. parsque mensure tue
a me dicit dominus sum et pro inobe-
diencie tue a[...]sisti me. Quia ni-
mia consuetudine malorum non

potuerunt mutare naturam. non
vitio conditoris. sed studio mo-
lita sceleris. Propterea quasi stipulam ven-
to raptatam dispergam eos in so-
litudine. Iuxta illud quod scriptum est
tamquam pulvis quem proicit ven-
tus a facie terre. facit apostropham
ad ipsam ierusalem. quod hec sit sors eius.
et ista pars quam sibi ipsa ele-
gerit. mensuram cumulatam atque
perfectam et superfluentem sui ~~parte~~ parte
inobediencie sue. qua deum no-
luit agnoscere. In qua enim mensu-
ra mensuraverit remetietur illi.
Quia oblita es mei et confi-
sa es sive sperasti in mendacio.
Unde et ego nudavi sive nudabo
et revelabo femora et posterio-
ra tua contra faciem tuam. et pare-
bit ignominia tua adulteria
tua. et hynnitus tuus. scelus vel
alienatio fornicationis tue.
Causa discessionis ostenditur quod ob-
lita sit dei. et confisa vel spera-
verit in mendaciis. Qui preter
deum in rebus confidit seculi. oblivis-
citur dei. Unde revelantur femora
et posteriora eius. ut videat
ignominiam suam. et que retro
esse debent fiant in prioribus. cer-
natque ipse quod fecit. et appareat
ignominia eius. non tantum ipsi. sed
et omnibus. Adulteria inquit tua.
et hynnitus tuus. non solam li-
bidinem. sed infamiam ostendit libi-

dmis· equarum more q̄ ad coitu̅
gestiu̅t· vt ē illud virgilianu̅
hippomanes vero q̄d noīe dicu̅t
pastores · lentu̅ distillat ab in
guie virus. Rogemus ihm vt
nec in p̄nti seculo. nec in futuro
reuelet femora nec ~~confusionem~~
~~ma~~ posteriora n̄ra· sed vt dele
at iniq̄tates n̄ras ·et oīa scele
ra n̄ra apparere n̄o faciat.
Et sup colles ī agro vidi abho
minationes tuas. ve tibi ihe
rusalē. n̄o mundaberis · siue
q̄r n̄o es mu̅data post me. vs
quequo adhuc. Nō solu̅ in
media vrbe ilr̄m· sed ī oīn colle
uicūcisq3 regionib3 vidi ydola
tua. Vn̄ dr̄ ad ea̅· Ve tibi ieru
salē. q̄r n̄o es mu̅data post me.
cu̅ mea te iactares sc̄q̄ vestigia
et ↄfessionē tui noīs ventila
res. tamē nu̅q̄m purgata sis
q̄a oblita es mei · et sperasti
ī mendaciis. Vn̄ increpat ea̅
et dicit. vsq3 quo adhuc. Et
ē sensus. q̄ndiu te expectabo
q̄usq3 diu fera̅. Vsq3 quo obli
uisceris me in fine· et mea p̄
cepta ↄtēpnis. Fornicat̄ in
collib3 et in agris· et nunq̄
mu̅dat̄· qui erecta ceruice p̄
supbia n̄o humiliat̄ sub pote
ti manu̅ dei· sed in suis scelera
b3 vaneis sq3 confidit .
a14 Capitulu̅ ~~13~~ xiiii.

~~uiu̅ fitto~~
Quod fcm̄ est v̄bu̅ dn̄i
ad ieremia̅ de sermo
nib3 siccitatis. Iro dn̄i vni
uersa ↄsenuit. Vn̄ et sol sup
p̄dres occidit meridie .et
luna astraq3 cetera n̄o dat
lumē suu̅· Putandu̅q3 ē t̄pe
obsidionis pluuia̅ n̄o fuis
se. vt sterilitatē obsessi sus
tinerent aque. Vno quippe
fonte syloe. et hoc n̄o p̄pe
tuo vtit̄ ciuitas. et vsq3 in
p̄sente diē sterilitas pluuiaru̅
n̄o solu̅ frugu̅. sz et bibendi ī
opia̅ facit. Luxit iudea
siue iudas. et porte eius cor
ruerunt. siue vacue facte sunt.
et obscurate sunt contenebrate
sunt sup terra̅. Et clamor ilr̄m
ascendit. Maiores eius mise
runt minores suos in vmores su
os ad aq̄s. venerunt ad hauri
endu̅ sunt ad puteos. et n̄o ī
uenerunt aq̄s. Reportauerunt
vasa sua vacua. Confusi sunt
et afflicti sunt erubuerunt. et opu
erunt capita sua. Propter terre vas
titatē. sunt et opera terre q̄m de
fecerunt. q̄r n̄o venit· siue non
erat pluuia sup terra̅. Confu
si sunt agricole. operuerunt capita
sua. Tempore siccitatis· qui fame
patitur multitudo audiendi ē

distendi simonem dei. lugit
iudea cultum dei prius habere se
iactans. et confessionem vere fi-
dei. Porteque eius vel vacuantur
vel corruunt. quas ad sensus
referre debemus per quos anime
concipit disciplina. Tunc ob-
scurantur omnia. et involuuntur
tenebris. et nequaquam in ihe-
rusalem ratio regnat et sermo
doctrine. sed clamor atque con-
fusio. Maiores quoque qui deberent
ipsi pergere ad hauriendas aquas
mittunt minores in quibus me-
minimus non sunt sapientie. et idcirco ve-
niunt ad puteos et non inve-
niunt aquas. quos patriarchas
invenisse narrat hystoria.
Reportant vasa sua vacua
maiores videlicet. non quod a-
que non fuerint. sed quod illi in-
venire non potuerunt. Confu-
si sunt et afflicti. sive erubuerunt
et operuerunt capita sua. quia
non poterant dicere cum apostolo. nos
autem omnes revelata facie gloriam
domini contemplamur. Propter terre vasti-
tatem. sive et terre opera defecerunt
per que ad dei noticiam pervenimus.
causa quoque perspicua. quia non venit
pluvia super terram. mandatum est
quippe nubibus ne pluerent super
eam ymbrem. Agricole quoque. quorum
unus loquitur. dei agricultura
dei edificatio estis. et in alio
loco. dei cooperatores sumus. ope-
ruerunt capita sua et confusi sunt
intelligentes sine dei gratia et ad-
iutorio frustra se tendere.
Nam et cerva sive cerve in a-
gro peperit. sive pepererunt. et re-
liquit sive reliquerunt. quia non erat
herba. Et onagri steterunt in
rupibus. traxerunt ventum quasi
dracones. defecerunt oculi eorum
quia non erat herba sive fenum.
Grandis sterilitas. quando et cerve
in agro pariunt. et relinquunt fe-
tus suos. quia non sit herba vel fe-
num. ut que odore naturali serpen-
tes extrahunt de cavernis. et
venenata interficiunt. iam nec ci-
bo gramine non utantur. Onagri
quoque de quibus scriptum est. quis dimisit
in solitudine onagrum liberum. pla-
na et campestria relinquentes stete-
runt in rupibus et auram negant. et
attrahebant ventum in draconum
similitudinem. deficiantque oculi eorum.
et claram lucem cernere nequeant.
rationabilibus subtractis abis-
ditas hec sepe accidit in eccle-
siis. quando et cervi et onagri inve-
niuntur in populis. et magistrorum penu-
ria contabescit. Dum qui possunt
discere. et non sunt qui possint docere.
Si iniquitates mee respon-
derint. sive restiterint nobis. domine
fac propter nomen tuum. quoniam multe

aversiones meae, vel peccata nostra. Tibi peccavimus, exspectatio Israel, salvator eius in tempore tribulationis. Si dubitamus quare non descendunt pluviae super terram, quare contra ariditate marcescunt, audiamus: iniquitates meae restiterunt nobis. Propterea domine non secundum opera mea, sed secundum nomen sanctum tuum vitae multas aversiones nostras. Tibi enim peccavimus, quem cordis secreta non fallunt. Et te praestolamur, qui vera spes et exspectatio es Israel, et salvas eum in tempore tribulationis. Iuxta illud quod scriptum est: Ad dominum cum tribularer clamavi et exaudivit me. Dicamus et nos in tempore siccitatis aquarumque penuria: Tibi peccavimus, et malum coram te fecimus. Tuum praestolamur adventum, qui salvas Israel non suo merito sed tua clementia. Quare futurus es quasi colonus in terra, et quasi viator declinans ad manendum? Certe futurus es velut vir vagus, aut fortis, qui non potest salvare. LXX: Quare factus es quasi advena in terra, et quasi indigena divertens ad manendum? Numquid eris quasi homo dormiens, et quasi vir qui salvare non possit? Iudei hunc locum sic intelligunt: Quare segregas te a populo tuo, et

quasi viator post unius horae refrigerium non tuus quasi alienis utaris hospitio. Sed ad alia ~~transeuntis~~ transiturus, non salves plebem tuam, et templum quondam inclitum deseras. Nos vero de futura Christi dispensatione dicta putamus, quod futurus sit peregrinus in terra, et parvo tempore sit usurus hospitio, et quasi vir pertransiens, ac robustissimus relicto Israel tendat ad gentium multitudinem, ut de loco ad locum, de populo ad populum, de templo ad ecclesiam transeat. Quod autem iuxta LXX dicitur: Numquid eris quasi homo dormiens, et quasi vir qui salvare non possit, similitudinem posuit, non rei veritatem, secundum illud quod scriptum est: Surge quare dormis domine. Non quod dominus dormiat, de quo dicitur: non dormitabit neque dormiet qui custodit Israel, sed quod hominibus videatur dormire quos deserit. Denique etiam consequentibus non scribitur vir dormiens qui salvare non possit, sed quasi vir, ut in utroque antropopathos scribitur. Tu autem in nobis es domine, et nomen tuum super nos invocatum est, ne derelinquas nos. Sive ne obliviscaris mei. Ceterum apostolus

iudeos qi aduena futurus
es et viator et vir vagus
et antiquā desēns mā sio
nē. in nobis habitas. et
nomē tuū sup nos inuoca
tū est. vt appellem xpiani.
ideo ne derelinquas nos. neq
obliuiscaris nr̄i. q̄bus de
futuro aduentu tuo omn
pphetarum ora cecinerūt
Hec dicit dn̄s pplo huic
qui dilexit sic dilexerūt mo
uere pedes suos. et nō q̄e
uit. sic nō pepercerūt. Et dn̄o
nō placuit. siue et deus nō
cōplacuit sibi in eis. nūc
recordabitur iniq̄tatum eorū
et visitabit pcā eorū. Ri
cente pplo. Quare futurus es
vt aduena et viator. et
vagus vt tu a desertas mā
sionē. respondit dn̄s pplo
quandā suo. vis nosse causa
onē. Ausculta q̄d dicat.
Ita dilexit pplo mouere pe
des suos. et nō abstulit e
os de cōpede pctōrum suo
rum. siue nō quieuit. Ideo
et ego deserui eū. et nulla
m in illo est cōplacētia.
Cum igitur diu distulit. et p
pacia noluit punire pec
cātes. q̄a in scelere pman
serūt. recordabitur iniq̄tatum
eorum. et qui egrotauerāt. et deū
nō senserāt pctā visitabit
vt vltra peccare desistant. No
tandū aūt in scripturis sacris. q
semp pctōrum moueant pedes.
et sacra dicit cū in complexu vo
his sta mecū. Et alibi scriptū
sit. Laudate seruū dn̄m qui
statis in domo dn̄i in atriis
domus dei nr̄i. Et dixit
dn̄s ad me. Noli orare p po
pulo isto in bonū. Cum ieiu
nauerit nō exaudiā preces
eorū. et si obtulerit holocausto
mata et victimas nō suscipiā
eas. qm gladio et fame et pes
te ego cōsumā eos. Stulti est
orare pro eo qui permanent
ad mortē. dicente iohāne. Est
pctm ad mortē nō pro illo di
co vt roget q̄s. Vbi iniquitas
pctm est. et est pctm ad mortē.
Ieiunia et preces et victime.
et holocausta nō pficiunt. cum
recedimus a viciis et flemus anti
qua pctā. Pmanētes in sceleri
bus pmanentes putauerim votis
atq sacrificiis redimere nos au
res dei. vehementer errauim. cōm
quū arbitrantes deū. Cum enim
semel gladio. et fame et peste
fuerit destinatus nullis precibus
eruī potest. Vnde et ppheta dic
ne frustra roget q̄d īpetrare

nō possit. Et dixi. a. a. a.
dn̄e deus. siue q̄ es dn̄e deus.
ꝓphē dicūt eis. nō videbitis
gladiū. et fames nō erit in
vob̄. ꝫ pacē verā dabit vob̄
dn̄s in loco isto. Et dix̄ dn̄s
ad me. Falso ꝓphē vaticinā
tur ī nomīe meo. Nō misi
eos neq̄ p̄cepi eis. neq̄ locu
tus sū ad eos. visionē menda
cē. et diuinationē fraudulentā
et seductionē cordis sui ꝓphe
tant vob̄. Audiat hec ingrā
q̄ peccātibꝫ. et in suis viciis
ꝑmanētibꝫ ꝓspa pollicent̄
Qui dicūt diuitibꝫ. nō vide
bitis gladiū tormētorū dei ꝛ
fames nō erit ī vobis. Sa
turabimini q̄ppe sermonibꝫ dei
et pacē dabit vobis dn̄s ve
rissimā in loco eccl̄ie sue Ie
rusalē. Qd̄ at̄ dixit iux̄ he
braicā ēdo. a. a. a. ad priora
respondet. vbi dn̄s fuerat co
minatus dicēs. gladio et fa
me et peste ego cōsumā eos.
Cū ā igit̄ ꝓphete p̄mo pseudo
ꝓphete falsa pollicita sit̄ ideo
dn̄s locutꝰ ē ꝑ ieremiā. noli
te audire v̄ba pseudoꝓphārꝫ.
me qui nō a missi sūt. sed sua vo
lūtate venerūt. Vn̄ nequaq̄
ꝓphete sed diuini sūt appellādi.
qui seductionē ꝓplo loquūt̄.
Multo eñ melius ē tacere peccā

emēdare peccā. q̄s spe pros
peror dn̄e sentētias subia
cere. Ideo hec dicit dn̄s
de ꝓphetis q̄ ꝓphetāt ī no
mine meo. quos ego non
misi. dicētes gladius et fa
mes nō erit in t̄ra hac. in
gladio et fame ɔsumēt̄ ꝓphē
illi. et ꝓpli q̄bꝫ ꝓphetauerūt
erūt ꝓiecti ī viis iherusalē
pre fame et gladio ꝛ nō erit
q̄ sepeliat eos. ipi et vxo
res eorū filii et filie eorū. ꝛ ef
fūdā sup eos malū suū. siue
mala sua. Caueāt pseudo
ꝓphē q̄ ꝓspa ꝓmittendo sup
plantāt populū dei ne et
ipsi pereāt et decepti ꝓple
similit̄ deleant̄ in titu. Ia
centes ī viis ier̄lm et dm̄ p
cepta calcātes fame et gla
dio pereāt. et nō sit q̄ sepe
liat eos. nec ignominiā
eorū operiat puluis penite
tie. Et ipi enī ꝓphē et ꝓpls
vxoresq̄ eorū. et filii ꝛ filie
eisq̄ generatio absq̄ vllo po
lincitore in stercolinio erit.
Quanta iacet ī viis ihrlm.
q̄ntos cernimꝰ insepultos
recipe mala sua que dn̄o
offendente patiūtur.
Et dices ad eos verbū
istud. Deducāt oc̄li vel
mei lacrimas. sū deducāt

oculi uestri lacrimas per noctem et diem
et non taceant. siue non cessent.
quoniam contritione magna contrita
est virgo filia populi mei plaga
pessima vehementer. Dupliciter hic
locus intelligitur. quod vel ipse deus
plangit populum suum. et oculi eius
flere non cessent. vel etiam imperet
ut prophetarum oculi lacrimis fluant
nec leue esse quod plangendum sit
cum virgo populi sui filia. contritio-
ne maxima et plaga intolera-
bili percussa sit. Aliter ex persona
prophete hec dici arbitrantur.
Si egressus fuero ad agros
ecce occisi gladio. et si introiero
in ciuitatem. ecce attenuati fa-
me. siue dolore famis. propheta
quoque et sacerdotes. abierunt in ter-
ram quam ignorabant. Iusta cau-
sa plangendi quod virgo contrita
sit. filia percussa. populus quoque deletus
Si enim inquit foras exire volu-
ero. interfectos uidebo. si ingre-
di ciuitatem attenuatos. et os-
sibus vix herentes famis necessita-
te conspiciam. Et quid mirum hec
de plebe. et ignobili vulgo
dicere. cum prophete quoque et sacerdotes
qui aliis prospera prophetabant.
et qui debebant legis aperire
mandata. ipsi ierunt in terram
quam ignorabant. et captiuita-
tis sustinuerunt malum. Audiant
hec prophete nostri et sacerdotes quod
nec intus nec foris opere negli-
gentiam eorum sit ulla securitas.
et eos scandalizent qui foris sunt.
et eos qui intus fame interire
patiantur. et qui auctores fuerunt
peccandi. sint cruciatuum socii.
Numquid proiciens abiecisti iu-
dam. aut syon abhominata est anima tua
quare ergo percussisti nos ita ut
nulla sit sanitas. Expectauimus
pacem et non est bonum. et tempus cura-
tionis. et ecce turbatio. Interrogat
propheta quod iudam et ierusalem. duarum
uidelicet tribuum regnum. in quo erat
religio dei. et templi cerimonie
dominus tam repente proiecerit. et tanta
percusserit plaga. ut nulla possit
adhiberi medicina. Expectaui-
mus inquit pacem et tempus curationis.
et nullum est bonum. sed econtra
turbatio. Et ubi prius erat cultus
dei atque tranquillitas. ibi seditioni-
bus et hostili fremitu omnia comple-
rentur. Si quando ergo et nunc syon.
nosterque iudas abicitur. et abhomi-
natur illum anima dei. nequaquam mi-
remur. sed magis dicamus quod sequitur.
Cognouimus domine impietates nostras.
iniquitatem patrum nostrorum. quia peccauimus
tibi. Et nos inquit et patres nostri ea-
dem dementia dei precepta neglexi-
mus. et impleta est in nobis mensu-
ra maiorum. ut quicquid illis defue-
rat nostro cumulo compleretur. Unde
et de iuda dicitur. In memoria rede-
at iniquitas patrum eius in conspectu
domini. et peccatum matris eius non deleatur.

F 1

fiat tecum dnm sp. et dispeat
de tua meoria cor. Ne nos
des in obprobriu propt non
tui. nz sicias nob ztumelia so
lii glie tue recordare. ne irritu
facias fedus tuu nobiscu. So
lui glie dei no solu arbitrem
templu iudeor vl iudee. qd
sepe destructu est. s; oez scitu
que iuxta id scptu est. throna
eius in terra allisisti. Tu alli
dit. atq destruit solii dei. qn
multitudie pecor offendit deu.
Sz tame qui sua culpa perit.
dni clemcia sustentat. q mu
tat severitate sentetie si irri
tu faciat dns pactu suu. quo
nos saluos facturos esse polli
citus e. Nuq sit in sculptili
bz gentiu qui pluat. a celi pos
sut dare ymbres. None tu es do
mine ds nr. que expectamus.
Tu em fecisti oia hec. Pq mul
tos variosq; sermones redit
ad titulu pphetie in quo scrip
tu est. Qd factu e verbu dni ad
ieremia de sermoibz siccitatis
Ergo qd dicit hoc e qa demonu
simulachra no pnt pluere nec
celi per se dare ymbre suu. ideo
tu dne ds nr. que sempr exper
tamus qa que spes nras et vo
ta ducimus. tu da pluuia via.
Tua em sut oia. et qcqd bonu e
sine te cuius est dari no potest.
Dimm et hoc cont hereticos

qui pluuia doctinar tribue
no pnt. et cu se celos ee pro
mittat. et de se scptu glorie
tur. celi enarrat glam dei. tn
no pnt ymbres dare doctine.
Solus est em ds qui suu ascen
at pplm. et divisitate gre tribu
it expectantibus se. Et
dixit dns ad me. Ca xv
Et dixit dns ad me.
Si steterit moyses et
samuel cora me. sine coram me
no est aia mea ad pplm istu.
Hos em legimus nedm p po
pulo restitisse. et ia impende
te avertisse sentenciam. Et si in
qt illi steterit vel in cospectu
meo vel cont me. quor vm
dixit deus. dimitte me et per
cutia poplm istu. tame no ex
audia. qm cosumata st sce
lera delinquentis ppli. Eis
ce vel emitte illos. ante fa
cie vel a facie mea. et egre
diant. no loco recedunt a deo
proteres. sed volutate. Qm qk
gam et ada et caym electos
facie dm. Qd si dixerit ad te.
quo egrediem. dices ad eos.
hec dicit dns. Et ad morte.
ad morte. et qui ad gladiu. et q
ad fame ad fame. et qui ad
captivitate ad captivitate. et
visitabo sr eos qtuor species
dicit dns. gladiu a occisio
et canes ad lacerandu. et vo
ad gladiu

tilia celi et bestias terre ad de
uorandum et dissipandum. Quatuor
plagas quibus tradidit est populus
iudeorum etiam ezechiel propheta
demonstrat, gladium, pestilen
ciam et famem, bestias et captiui
tatem. Inter bestias quoque canes et
volatilia intellige quibus ad la
cerandum et deuorandum et dissipan
da corpora tradita sunt. Neque enim No
fieri potest ut creatore neglecto
non omnis creatura consur
gat in penas. Et dabo
eos in feruorem siue commotionem
et angustias omnibus regnis
terre propter manassen filium eze
chie regis iuda super omnibus que fe
cit in iherusalem. Legimus in dierum uer
bis manassen post captiui
tatem et penitenciam reuersum esse in
ierusalem atque regnasse. Perspicuum quo
modo scelerum memoria descendit ad
posteros, si tamen et ceterorum
sint patrum flagitia, si liberi nec
potestatem similia gesserint, ad pos
teros perueniunt. Quod autem dicit da
bo eos in feruorem siue in commoti
onem et angustias omnibus terre
et sub babiloniis ex parte com
pletum est et nunc expletur in toto
ergo pessimum regem et qui repleuit
iherusalem a porta usque ad portam cru
ore iustorum, ipsius imitatus est populus.
Sequuntur distinximus regum ac principum
et prepositorum scelera ipsi populi compleuerunt
delere. Quis enim miserebitur

tui iherusalem, aut quis contristabitur pro
te, aut quis ibit ad rogandum pro
pace tua? Nullus ei offenso deo
ut pro flagitiis rogare pertina
num. Quia nec tam clemens sit erga
tuam esse quam conditor, nec ita alie
nus extremis quomodo dominus suis
parcit. Tu reliquisti me dicit
dominus, retrorsum abisti. Causa red
ditur quare nullus misereatur iherusalem
nec contristetur pro ea nec pro pace
illius obsecret. Quod cum iuxta a
postolum posteriora obliuiscens ad
priora se extendere debuerit, econ
trario retroversa sit et egyptias
carnes desiderauit. Et exten
dam manum meam super te et inter
ficiam te; laboraui rogans siue ro
gatus. Pro quo lxx transtulerunt: neque
quam ultra dimittam eos. Manus
extenta puniencis indicium est.
Interfectio peccatorum iram significat
consummatam. Quod autem intulit: labo
raui rogans siue rogatus, duplicem
sensum habet: quia defecerit deus
crebro eis ignoscendo, et lassus
sit semper eos prouocans ad salutem.
Et dispergam eos uentilabro in
portis terre: filios populi mei. Interfeci
et perdidi populum meum, et tamen a
uiis suis non sunt reuersi. Quid
prodest sepius me rogari? Cum a
uiis suis pessimis non recedant
nec agant penitenciam. Dispersi
enim eos quasi uentilabro ut pur
garem aream meam, et dispersi in

F

in portis terre. ut in extremum quodam
modo calcaret limina. et inter-
fecit et perdidit populum meum. ut
victa malorum necessitate ipsa pen-
dentia vitaret mala.
Multiplicate sunt michi vidue
eius super arenam maris. in-
duxi eos super matrem adoles-
centis vastatorem meridie. mi-
si super civitates repente terrorem.
Diversis meditationibus cupit
deus saluare peccatores. ut quos
correxerat blandiente. terreat
comminante. Vidue multi-
plicate sunt super arenam maris
interfectis viris. matres pro-
priis liberis senserunt vastatorem.
non in nocte et per insidias. sed
clara luce. ut ostendat apertam
vim adversarii fortioris.
misi inquit super civitates haut
dubium quin iuda et populi peccatoris
repente terrorem. ut quanto fuit
subitum malum. tanto difficilius
esset effugium. Infirmata est
siue abient. et vacua facta est.
que peperit septem. siue plurimos.
defecit anima eius. et occidit ei
sol cum adhuc esset dies. cum me-
dius dies. Confusa est et erubu-
(residuos) it. et residuos eius in gladium da-
bo in conspectu inimicorum meorum
ait dominus deus. Sepe diximus quod ver-
bum hebraicum Sabe vel septem
vel iuramentum sonare vel plu-
rimos. Unde et diuisa est interpreta-
tio. aquila. lxx. et theodotione
septem transtulerunt. symacho

plurimos. Que ergo erat diues
liberis. orba subito facta est. lu-
ce dispexit. et confusa est in so-
litudine sua. Reliquum ait po-
puli tradam gladio. ut mor-
tem et iram dei nullus effugiat.
Alii ad synagogam referunt. que
infirmata est. ut ecclesie nescio
multitudo. Iuxta illud quod scrip-
tum est. Sterilis peperit septem.
siue plurimos. et que mul-
tos habebat filios infirmata est.
Unde et occidit ei sol iustitie. in
cuius pennis est sanitas. Et ideo
eterna confusione cooperta est. per-
dens populum suum gladio spirituali.
Ve michi mater mea. quare me
genuisti virum rixe
siue iudicii. virum discordie.
sum qui iudicor in universa terra.
Potest hoc synecdochice
de terra intelligi quod non in toto
orbe terrarum. sed in terra iudea sit
iudicatus. Vere autem domino compe-
tit saluatori. qui loquitur in euan-
gelio. In iudicium ego in mun-
dum istum veni. ut qui non vident
videant. et qui vident ceci fiant.
De quo scriptum est. Ecce posi-
tus est hic in ruinam et resurrec-
tionem multorum in israel et in signum
cui contradicetur. Cum enim philoso-
phorum. quibus gentilium. quibus here-
ticorum non iudicat xpm. ponen-
tium ei leges natiuitatis et pas-
sionis. resurrectionis scripture et
possibilitatis. Nec minus iuxta as-
sumpti corporis veritatem custo-

dicit. Ve mihi mater mea. cum etiam
alio loco per spiritum dicit persone eius con-
veniat quod dicitur. Ve mihi quia factus
sum qui colligit stipulam in mes-
se et sicut racemum in vindemia
non habens spicam ut comedat pri-
mitiva. Et ne putemus gemi-
tum vilitate refert ad verbum
dei. quis sit iste qui plangit
statim sequitur. ve mihi mea quia pe-
perit generes a terra. Non
quidam dividamus personas ut in
principium fuerunt. sed quo unus atque
tue dei filius nec ius carnis
nature iuxta verbum loquitur dei.

Non feneravi. nec feneravit
michi quisquam. omnes maledicunt
mihi. Pro quo lxx. non profui neque
fuit mihi quisquam. Theodotio. non
debui. neque debuit michi quisquam.
Quorum omnium hic sensus est. ex per-
sona christi. Nullus se prebuit qui
digne mea verba susciperet. nec
feneravit mihi quisquam in sanctis
atque pauperibus confovendis. meo
sibi faciens debitorem. Vive non
profui. nec profuit mihi quisquam. Nec
michi dedit. Nullus tan- eum
tum voluit accipere. quantum ego tri-
buere desideravi. Nec profuit
mihi quisquam. Salus enim creature
lucrum est creatoris. Aut certe
non debui nec debuit mihi quis-
quam. Nemo mihi dedit. quantum ac-
cipere cupiebam. nec me sibi fecit
in aliquo debitorem. Et rursum
fecit nec debuit michi quisquam.
hunc sensum habet. Nemo eum potest

tabunt in usuram debere. quia feneus non
est dignatus accipere. Omnes maledicunt
mihi. Quomodo enim hereticorum
atque gentilium non maledicunt christo
perversa credendo et perversiora
blasphemando. Dixit dominus.
si non reliquie tue in bonum. si non
occurri tibi in tempore afflictionis
et in tempore tribulationis et angustie
adversum inimicum. Potest et heret
ex persona ieremie accipi. quia pes-
simo tempore. et iam imminente captivi-
tate prophetare compulsus est. et diu
ex parte ex populo non credente. Et
ad quod perduxerat. ve mihi mater. utquid me
genuisti virum qui iudicarer et dis-
cernerer. in terra et reliqua. respondet dominus.
Non considerare presentia. sed futura. Re-
liquie enim tue et novissima erunt
in bonum. Denique et in presentiarum
cum te ceperint in omnia opprimere. as-
sum tibi. et meo es protectus auxi-
lio. Hoc autem tam ad ieremiam quam
secundum dispensationem carnis as-
sumpte ad salvatorem referri potest.
pro eo quod nos iuxta hebraicum in-
terpretati sumus. omnes maledicunt
michi usque ad eum locum ubi scrip-
tum est in tempore tribulationis adver-
sum inimicum. in editione vulga-
ta ita scriptum reperi. fortitudo
mea deficiat in his qui maledicunt
mihi. Fiat domine dirigentibus illis. si
non astiti tibi in tempore afflictionis
eorum. et in tempore tribulationis eorum

in bona contra inimicum. Et est sen
sus. Fortitudo mea defecit in his
qui maledixerunt mihi. Non enim in
telligunt virtutem meam que in in
firmitate perficitur. Et quanto plus mihi
maledixerit. tanto me in illis
amplius deficit fortitudo. Iun
gitur vel propheta vel dominus. et ait.
Fiat domine dirigentibus illis. hoc est
eveniat in maledictum quod locutus est
inimicus. et illi dirigantur in bonum.
si non in tribulationis tempore et an
gustie. quando eos vastabat inimi
cus et rapere festinabat. steti
in conspectu tuo. et rogavi
te pro illis. et dixi. Pater ignosce
illis. quod enim faciunt nesciunt.
sepe Sed et ieremias de propheta d... in
hoc volumine rogasse pro populo.
Numquid federabitur ferrum fer
ro ab aquilone et es. Symmachus.
Numquid nocebit ferrum ferro ab a
quilone et es. LXX et Theodotio.
Si cognoscet ferrum et operimen
tum eneum. Varietatis causa perspi
cua. Verbum enim hebraicum quod in presenti
loco scriptum est pro ambiguitate
enuntiationis et amicitiam sonat
et maliciam. Et si pro
littera que   lectio similis
est legatur   scilicet cogna
tionem significat. Quod autem dicit
sic intelligendum est. ne doleas
quod populus inimicus tuus sit. Te
enim dura nunciante. ~~non potest te~~

non potest te amare qui durus est.
Hinc babilonium qui ab aquilone
venturus. sitque ferrum durissimum
huic populo durior. et in eius si
militudine indomito non pote
rit amicitia copulari. Sive
ferrum durissimum hoc est populo
israel dei cognitione indignus
est. qui in tanta pervenit mali
tiam. ut durior metallo ere
tenaciorque sit. Divitias
tuas et thesauros tuos in di
reptionem dabo gratis. sive
absque precio. in omnibus peccatis tu
is. et in cunctis terminis tuis.
et adducam inimicos tuos. si
ve servire te faciam inimicis
tuis de terra quam nescis. quia i
gnis succensus est in furore meo.
super vos ardebit. Quem igitur
substantiam tradam inimicis
tuis absque ullo precio. propter
peccata que fecisti in cunctis ter
minis tuis. Postea adducam
inimicos tuos. sive servire
te faciam in terra chaldea. quia
ignis meus qui semel in meo fu
rore succensus est in te arde
bit. et extingui non poterit.
Tu enim prebuisti materiam
ardoris tui. ut meus ignis
tua que in te sunt ligna consu
mat. et fenum et stipulam. Ac
per hoc non est causa ardoris
in domino. sed in his. qui fo
menta incendio [illegible].
Tu scis domine. recordare mei

et visita me et tuere me ab
hiis qui persequuntur me. Noli in pa
ciencia tua suscipere me. Scito quoniam
sustinui pro te obprobrium. In
uenti sunt sermones tui et comedi
eos. Siue ab hiis qui reprobant
sermones tuos consume eos.
Et factum est michi. sic erit michi verbum
tuum. in gaudium et leticiam cor
dis mei. Quoniam inuocatum est no
men tuum super me domine deus exer
cituum. Hoc quod diximus. tu scis
in lxx non habetur. Felix est autem
illa consciencia. que propter deo sus
tinet obprobrium. Unde dicit. In
uenti sunt sermones tui. quos ore
meo loquebaris. et comedi e
os. id est in cibum michi versi sunt. Siue
iuxta symachum. suscipiebam
eos. ut michi in leticiam verterentur.
qui dudum fuerant michi obprobrium.
Unde et babilonii consitentur imple
ta que ieremias futura predixerat.
Siue hic sensus est. Sensi an
gustias. miserias captiuitatis populi per
sequentis. sed tamen gauisus sum.
me tuis paruisse preceptis. quia propter
nomen tuum omnia perpessus sum....

Non sedi in consilio ludencium
et gloriatus sum. siue metuebam.
A facie manus tue solus sede
bam. quoniam amaritudine replesti me.
Quare factus est dolor meus perpetuus.
Sunt quare qui contristant me confor
tant. et plaga mea desperabilis
renuit curari. Siue plaga mea

fortis. unde curabor. Facta est
michi quasi mendacium aquarum infidelium.
Siue aqua mendax non habens fidem.
Hec hebrei ex persona ierusalem di
ci arbitrantur. quod sola sederit et
amaritudine repleta sit. et
factus sit dolor eius perpetuus. et
quomodo aque pertranseunt. sic verba
prophetarum quibus sibi prospera pol
licebantur. transisse mendacium.
Ceteri autem ut ex persona prophete
hec dicta accipiamus. sermonibus
suis docet quod non sederit in consilio
siue secreto ludencium. quod timue
rit impendentem sibi manum dei.
Siue magis gloriatus sit se malo
rum non habere consorcium. Solus in
quit sedebam secundum illud quod scriptum
est. Non sedi inquit in consilio va
nitatis: et cum iniqua gerentibus
non introibo. Odiui ecclesiam
malignancium et cum impiis non
sedebo. Et in alio loco scriptum
est. Solitarius sum ego donec per
transeam. A facie inquit manus
tue solus sedebam. quia te timeo.
quia impendentem michi manum
tuam semper experior. In consilio lu
dencium sedere nolui. sed mea a
maritudine deuorabar. ut in
futuro michi pararem gaudium.
Nec habui interualla doloris et
mei. sed iugi miseria deprime
bar. ut nullam expectarem remedia.
Preualuerunt enim. qui contrista
bant me. et facta est plaga mea
fortis. sed in hoc huius consolacionis

quia fuit quasi aqua mendax atque pre-
teriens. Sicut enim aque prete-
reuntes dum fluunt videntur et labun-
tur. sic et omnes impetus iniquorum
te adunati contra te preterierunt. Utinam domine
possit et nobis non sedere in concilio
ludentium. et eorum que futura non
cogitant. nec adversis cedere. sed
semper dei sententiam formidare. et
dicere cum propheta. solus sedebam.
quia amaritudine repletus sum.
Gaudeat igitur in presenti tempore
nequaquam concilium sapientium. Sed
cachinnantium. secretusque ludentium.
michi adherere deo bonum sit. po-
nere in domino deo spem meam. satu-
rari obprobriis. et iudicias mei
expectare sententiam. Quia cum fi-
rad nis venerit opere monstrabit. omnem
tristitiam et amaritudinem instar
aquarum fluentium recessisse.

Propter hoc hec dicit dominus.
si converteris. convertam te. et ante fa-
ciem meam stabis. Et si separaveris
preciosum a vili. quasi os meum eris.
Et dabo te populo huic in murum
eneum fortem. et bellabunt adver-
sum te. et non prevalebunt. quia ego te-
cum sum. ut salvum te faciam. et eruam
dicit dominus. Et liberabo te de ma-
nu pessimorum. et redimam te de ma-
nu fortium. sive pestilentium. Mani-
festum est in superiora nequaquam
ihrlm. sed propheta dixit. Cui
respondit dominus. si converteris

a peccatis populum. et ego de tribula-
tione conversam te in letitiam. et sta-
bis ante faciem meam. sicut angeli
stant in conspectu dei. cotidie vi-
dentes faciem illius. Et si separave-
ris preciosum a vili. quasi os meum
eris. Nec putes magister homo
peccatoris non esse mercedem. si scolas
quosque meos denuo peccantium
tuis sermonibus segregaveris. eris
quasi os meum. et preceptis meis co-
pulabis. Debent enim illi imita-
tores tui esse. et non tu eorum. Nec
reformides et dicas. Quare factus est
dolor meus perpetuus. et plaga
mea fortis sive desperabilis. ut
me desperare possem curari. Ha-
beo enim te quasi murum eneum atque for-
tissimum. ut contra adversarium omni
resistas robore. et me habeas
adiutorem. et liberem te de manu
pessimorum sive pestilentium et re-
dimam te. vel meo sanguine. sive
in presentiarum meo auxilio. Con-
sideremus quantam mercedem habeat
sermo doctoris. si valuerit ab
errore quempiam liberare. et de
peccatorum nutu educere. Capitulum 16

Et factum est verbum
domini ad me dicens. Noli
accipe uxorem. et non sint tibi
filii in loco isto. et filie. quia
hec dicit dicit dominus super filios
et filias qui generantur in loco isto.
et super matres eorum que genuerunt

et super pres eorum. de quibus scriptum
pestilentia in terra hac. morbibus
egrotacionum morientur. Non
plangentur. et non sepelientur.
In sterquilinium super faciem terre
erunt. et gladio et fame consu-
mentur. Et erunt cadavera eorum
in escam volatilibus celi et bestiis
terre. Si tempore imminentis captivi-
tatis vetatur propheta uxorem duce-
re ne tribulationem carnis ha-
beat. et super dolorem propriam ux-
oris quam ac liberorum miseriis
torqueatur. quanto magis iubet a-
postolus. quia ad breviatum tem-
pus est et imminet consumatio. ut
eciam qui habent uxores sic sint
quasi non habeant. Unde superflua
novi heretici reprehensio quod do-
cuimus digamiam et trigamiam.
non ex lege descendere. sed ex in-
dulgencia. Aliud est enim facere
quod per se bonum est. aliud ideo
concedi ne peiora facias. Dicat
etiam et ipse causas cur velit
adolescentulas viduas nubere
inferens. Iam enim quedam earum abie-
runt retro sathanam. Simulque
et preceptor continentie et perpetue
castitatis et equale se blas-
phemans deo laudat trigamiam quod
ternam concubinam. quod ego non tam
dulgia dicam quam misericorditer solacia.
et extremam tabulam naufragi-
orum in forte indulgentiam amaro
nubus suis ut usque ad decrepitam
tribuit

senectutem bella libidinum ex-
pleant. Curavit propheta carentem
uxorem ducere. causa prophetica
quia obsidione vicina pestilencia
et gladio et fame universi inte-
rirent. et tantum sit nullus morien-
cium ut sepulture virtutem officium.
sed instar sterquilinii iaceat ca-
davera volatilibus. bestiis lace-
randa. Et hoc notandum quod
in consolationibus et longa infirmi-
tate tabescere/vel innui sit. Unde et
ioram filius iosaphat infirmita-
te consumitur. et apostolus docet egro-
tare eos et tabescere et mori
qui sacra violant. Hec enim dicit
dominus. ne ingrediaris domum con-
vivii neque vadas ad plangendum
neque consoleris eos. quia abstuli
pacem meam a populo isto dicit dominus.
misericordiam et miserationes et mori-
entur grandes et parvi in terra
ista. Non sepelientur neque plan-
gentur. et non se incidet. neque cal- fiet
vicium pro eis. et non frangent
inter eos lugenti panem ad conso-
landum super mortuo pro patre et
matre. et domum convivii non in-
gredieris ne sedeas cum eis. et
comedas et bibas. Apostolus pre-
cipit cum hiis qui averterent deum. nec
cibum quidem esse sumendum. etiam
plus ne aliquid quidem hominibus dix-
erit. et salvator apostolus in-
dicat ne quemquam salutet in iti-
nere. Unde et helizeus saluta-
tionem pergentis ad sanandum
puerum ... mandat. Amoris

ante est lugentibus ferre cibos
et parare convivium. quod greci
perideipna vocant. et a nostris vul
go appellantur parentalia. eo quod
parentibus iusta celebrentur. Dicit
et alibi scriptura divina. Date vi
num hiis qui in luctu sunt. ut vi
delicet obliviscantur doloris. Pre
cipitur igitur prophete ne ullum de populo
consoletur. nec se misceat simi
cum dei conviviis. ne iusta
celebret super funeribus defunctorum.
Aliud est enim mori communi lege na
ture. aliud dei offendisse sententia.
Abstuli inquit pacem meam a po
pulo isto. et misericordiam indignum sunt
nullique etati parcam. sed et gran
des et parvi peribunt in terra hac.
Ita ut sepultura quoque careant.
nec se incidet inquit neque cal
vicium fiet pro eis. Mos hic fu
it apud veteres. et usque hodie
in quibusdam permanet iudeorum.
ut in luctibus incidant lacertos
et calvicium faciant. Quod iob
etiam fecisse legimus. Unde propheta
precipitur ne frangat inter eos pa
nem. nec ingrediatur ad consolandum
pro mortuo. non potum tribu
at. non ingrediatur domum con
vivii. et ne misceatur eis. qui
dei sententie preparati sunt. Et ante
hoc de lugentibus dicitur quod fiet
de hereticis. Quorum sermo ser
pit ut cancer et cotidie prosterr
nunt in eternum funera deceptorum.

Quia hec dicit dominus deus exer
cituum deus israel. Ecce ego auferam
de loco isto in oculis vestris. et in
diebus vestris vocem gaudii. et
vocem leticie. vocem sponsi et vocem
sponse. Et cum annunciaveris populo
huic omnia verba hec. et dixerint
tibi. quare locutus est dominus super nos omne
malum hoc grande istud. Que
iniquitas nostra. et quod peccatum nostrum.
quod peccavimus domino deo nostro. Di
ces ad eos. Quia dereliquerunt patres
vestri me ait dominus. et abierunt post
deos alienos et servierunt eis.
et adoraverunt eos. et me dere
liquerunt. et legem meam non custo
dierunt. Sed et vos peius operati
estis quam patres vestri. Cum peccan
ti ecclesia. aufertur de ea omne gau
dium. et omnis sua leticia. de qua
apostolus dicit. gaudete in domino sem
per iterum dico gaudete. Vox sponsi
et vox sponse de quo scriptum est.
Qui habet sponsam sponsus est. Di
at inquit cum interrogaverit te populus
cur ista patiantur. et causas mi
seriarum suarum quesierit. respondebis
eis. quia dereliquerunt me patres
vestri ait dominus qui vobis prefuerunt
in ecclesiis. et abierunt post deos
alienos. Quorum deus venter est. et
avaricia et luxuria et gloria in
confusione eorum. et servierunt eis.
A quo enim quis vincitur. eius et
servus est. Et adoraverunt eos.
Adorat enim ~~quisque~~ unusquisque
quod diligit. Et me dereliquerunt. et legem meam non custodierunt.
Sacerdotum est precipue non solum
docere. sed et facere legem. ut neque

quia quomodo urbis subiectos sibi
populos et creditum gregem suis
exemplis docebat. Ac ne forsi-
tan dicerent: iniusta est sententia.
patres comederunt uvam acerbam
et dentes filiorum obstupescere.
infert. Sed et vos peius operati
estis quam patres vestri. ut super his
qui patribus peiora peccaverint
iusta supplicia deferantur.

Ecce enim ambulat unusquisque
post pravitatem cordis sui ma-
li ut me non audiat. et eiciam
vos de terra hac in terram quam ig-
noratis vos et patres vestri. et ser-
vietis ibi diis alienis die ac
nocte qui non dabunt vobis requiem.

Semel a domino derelicti faciunt
ea que non competit: ut vadant
post desideria cordis sui mali.
de quo exeunt cogitationes pes-
sime. Et iccirco de terra separantur
ut vadant in terram longinquam.
quam nec ipsi nec patres eorum no-
verant priusque peccarent. ut ibi
serviant diis alienis. qui non sunt
dii. sed eorum putantur errore qui
eos colunt. Quod autem intulit die
ac nocte perpetuam peccandi os-
tendit in scelere perseverantiam.
dum et in diebus flagitiis. et in
noctibus libidini serviunt. Qui
non dabunt vobis inquit requiem
haut dubium quin falsos deos si-
gnificet de quibus dixit. et ser-
vietis ibi diis alienis. Et quid
ergo peccamus. quicquid die ac no-
cte facimus et malorum operum perpetra-
mus imperium est demonum qui numquam
nobis dant requiem. et semper impellunt
delictis augere delicta. et cumu-
lum facere peccatorum.

Propterea ecce
dies veniunt dicit dominus. et non di-
cetur ultra vivit dominus qui eduxit fi-
lios israel de terra egipti. Sed vivit
dominus qui eduxit filios israel de terra
aquilonis. et de universis terris
ad quas eieci eos. et reducam eos
in terram suam quam dedi patribus eorum.

Quam manifeste futuram populi israel resti-
tutionem predicatur. et post captivi-
tatem misericordiam que iuxta litteram sub
zorobabel et iesu pontifice. et
esra ex parte completa est. Iuxta
intelligentiam spiritualem verius atque
perfectius in christo complenda de-
scribitur. Denique inquit temporibus quando
nequaquam dicetur quod populus reductus
sit de egipto per moysen et aaron.
sed reductus de terra aquilonis cy-
ro rege persarum laxante captivos
Et de universis inquit terris. quod
nequaquam cyri tempore sed ultimo fine
complebitur dicente apostolo. postquam sub-
intraverit plenitudo gentium. tunc omnis israel
salvus fiet. Possumus hoc et de
persecutionibus que acciderunt populo
a diebus neronis. de quo scribit
apostolus. et liberatum se de ore leonis
usque ad maximiani tempora dicere quo

dominus misertus est populo suo. et
reduxit eos in terram suam. haut
dubium quin ecclesiam quam dedit pa
tribus eorum apostolis et apostolicis viris.
Ecce ego mittam piscatores
multos dicit dominus et piscabuntur
eos. et post hec mittam eis mul
tos venatores et venabuntur
eos de omni monte. et de omni colle.
et de cavernis petrarum. quia oculi
mei super omnes vias eorum. Non sunt
abscondite a facie mea. et non
fuit occulta iniquitas eorum ab ocu
lis meis. Et reddam primum dupli
ces iniquitates et peccata eorum quibus
contaminaverunt terram meam in
morticiniis ydolorum suorum. et ab
hominationibus suis impleverunt
hereditatem meam. Diversa huius
capituli interpretatio est. Iudei enim
autumant significare chaldeos
qui sub piscatorum nomine descri
buntur. et postea romanos qui
venatoribus comparantur. et de mon
tibus collibusque et cavernis pe
trarum infelicem populum suum venati.
Hoc autem dominus fecisse se dicit. quia vias
respexerit eorum. et reddiderit iniqui
tates quibus contaminaverunt ter
ram suam simulachra venerantes
et abhominationibus ydolorum pol
luerunt hereditatem eius. Nostri
autem rectius et melius hoc de fu
turo vaticinatum prophetam pu
tant. Ita enim supra dixerat.

reducam eos in terram suam quam de
di patribus eorum. nunc ostendit quomodo
reducendi sint. quod primum mittat
apostolos quibus salvator dixit.
Venite post me. et faciam vos fieri
piscatores hominum. Et postea
venatores quos vel ecclesiasticos
viros vel angelos possumus
accipere. qui post consummationis
tempus advenerit venientur sanctos
suos qui de montibus dogmatum
excelsorum. et de collibus bonorum
operum. et de cavernis petrarum
apostolis et apostolicis viris. Non
solum enim christus petra. sed et petro
apostolo donavit ut vocaretur pe
tra. In cuius sensibus requiescen
tes. recte dicuntur translati esse de
petra. Ostenditque vel apostolos
vel eos qui postea venaturi sunt
huisse peccata. et recepisse dupli
ces iniquitates suas. Servus enim est
qui scit voluntatem domini sui. et
non facit eam vapulabit multis.
Dicendumque quod in hebraico po
situm sit primum. et in septua
ginta editione pretermissum. [illegible]
ante dicit. reddam primum dupli
ces iniquitates et peccata eorum sub
ostendit quod postquam receperunt
mala recepturi sunt et bona.
Hii enim qui postea transferendi
sunt. contaminaverunt terram domini
in morticiniis ydolorum suorum et
abhominationibus suis impleve
runt hereditatem eius. ut omnis mu

dus subditus fiat deo et neque
quod suo merito sed illius misericordie
tribuit. Quod hic de hebraico po-
suimus non absconditus est a fa-
cie mea in lxx non habetur. Domine
fortitudo mea et robur meum
et refugium meum in die tribu-
lationis sive malorum. Dicit hoc
num fortitudo sine dei virtute
que xpus est in bella reputatur
et nichili. Unde confugiendum ad
deum atque dicendum est. Domine re-
fugium factus es nobis in generatione et
generatione. Et in alio loco. Qui
habitat in adiutorio altissimi,
in protectione dei celi commorabitur.
Dies autem tribulationis sive ma-
lorum illa intelligenda est de qua
dicit et apostolus. ut eripet nos
de presenti seculo nequam. et redimen-
tes tempus quoniam dies mali sunt.
Ad te gentes venient ab ex-
tremis terre et dicent. vere men-
dacium possederunt patres nostri. va-
nitatem que eis non profuit. lxx.
Ad te gentes venient ab extremis
terre. et dicent. Quomodo falsa
possederunt patres nostri ydola.
et non est in eis utilitas. Post-
quam electus est israel a piscatori-
bus venatoribus translatus. conse-
quenter vocatur ad fidem gentium
multitudo. et confitetur se sive pa-
tres suos in priore errore versa-
tos. Qui autem dicunt. quomodo falsa

possederunt patres nostri idola. in
quibus nulla est utilitas. confitentur
vera esse ad que transeunt et om-
ni subnixa presidio. Numquid faci-
et sibi homo deos? Et ipsi non sunt
dii. Et hoc gentes loquuntur que
venerunt ad salvatorem ab ex-
tremis terre. suggillantes igno-
miniam tam suam quam maiorum suorum
qui putaverunt ab homine fieri deos
cum dei sit homines facere.
Ideo ecce ego ostendam eis.
per vice hac ostendam eis manum
meam et virtutem meam. et scient
quoniam nomen mihi dominus. Manus dei
per quam cuncta operatus est. et vir-
tus de qua dicit apostolus. xpum
dei virtus et dei sapientia ostendit
gentibus. filii passione completa.
Pulchreque dixit. ostendit eis
per vice hanc. ostendam autem mani-
feste. et non ut prius in umbra
et ymagine et vaticinio fu-
turorum. ut postquam cognoverint
sciant nomen meum. audiantque
filium dicentem. pater manifestavi
nomen tuum hominibus. Capitulum xvii.

Peccatum iuda scriptum est
stilo ferreo in ungue ada-
mantino exaratum super latitudi-
ne cordis eorum. sive in pectore.
cordis eorum. et in cornibus alta-
rium sive ~~arearum~~ eorum. De
gentibus que ad dominum converse fue-
rant. supra dictum est. Ecce ego os-

no

tendam eis prevaricabantur. Condam
eis manum meam et virtutem meam.
Hucusque de istis qui abiectus est lo-
quitur. Peccatum iuda scriptum est sti-
lo ferreo in ungue adamantino
et cetera. Quod circa lxx non transtulerunt
nescio. nisi forsitan pepercerunt
populo suo. sicut et in ysaia eos
fecisse manifestum est. Cunctis itaque
ergo ab homine aurisque penitus in naribus
eius. quia excelsius reputatus est
ipse. Nil tamen huiusmodi. quod si voluero
cuncta digerere non dicam libro. sed
libris opus erit. Gentium vero
peccatum deleta sunt. quia conversi ad
dominum ab extremis terre audierunt
illud. Laudate dominum omnes gen-
tes. laudate eum omnes populi. quia
confirmata est super nos misericordia eius.
et veritas domini manet in eternum.
Et de quibus dixerat ad moisen.
Dimitte me ut interficiam populum
istum. et faciam te in gentem mag-
nam. Peccatum autem iuda indelebile.
atque ut ita dicam nulla ratione abo-
lendum scriptum est stilo ferreo in
ungue adamantino quod hebraice
dicitur. samir non quo ullus sit
unguis. qui appelletur samir. sed
quo lapis adamantinus qui greco
quod indomitus sit et infrangibilis
hoc nomen accepit. tantum autem vito-
rem habeat et levitatem. ut absque
ullo impedimento scribi possit in
eo stilo ferreo. ut dura firma-

teries. scribatur in duriori tabu-
la adamantina. et duret quod
scriptum est in perpetuum. Ipsi enim
dixerunt. Sanguis eius super nos
et super filios nostros. Unde exara-
tum est sive sculptum in cornibus
altarium vel ararum eorum. ut opera
sacrilegii in eterna memoria perse-
veraret. Ubi autem hoc ita est. ubi
illud quod anus delira confingit
posse hominem sine peccato esse si ve-
lit. et facilia esse dei mandata.
Cum recordati fuerint filii eo-
rum ararum suarum et lucorum. lig-
norumque frondentium in montibus
excelsis sacrificantes in agro. for-
titudinem tuam. et omnes thesauros
tuos in direptionem dabo. ex-
celsa tua propter peccata in universis
finibus tuis. Et relinqueris sola.
ab hereditate tua quam dedi ti-
bi. et servire te faciam inimicis
tuis in terra quam ignoras. quoniam ignem
succendistis in furore meo. us-
que in eternum ardebit. Et hec in
lxx non habentur. eadem utique correpta.
quam supra diximus. ne scilicet eterna
in eos sententia permaneret.
Relinqueris ait sola ab heredi-
tate tua. quam dedi tibi. et ser-
vire te faciam inimicis tuis in
terra quam ignoras. vel sub ba-
bilonis. vel ut verius sub ro-
manis. Ipsi enim succenderunt
ignem. et dementissimi dominum in-

ire prouocauerunt. quod ignis furo-
ris eius ardebit in eternum. Pu-
det me detractionibus nostrorum qui hebre-
am arguunt veritatem. iudei con-
se legunt et quid pro se sit nesciunt
cuilibet. Unde nos qui sumus filii
apostolorum recordemur iniquitatum po-
nis populi et ultra eos professores esse
testamenti. Possunt autem excelsa que
hebraice — et tom he-
tacos atapi. Qui posuerunt in
celum os suum et lingua eorum tran-
siuit super terram. Et in tanta
vesania proruperunt ut soli abs-
que sancta spe gratia remanserint. et
perdiderint hereditatem domini priore-
videlicet fidem veritatis. Unde et
eternum eis paratur incendium. et
seruiunt demonum qui sunt inimici et
ultores. Hec dicit dominus. Ma-
ledictus homo qui confidit suam spem
habet in homine. et ponit carnem bra-
chium suum. et a domino recedit cor
eius. Erit enim quasi myrice in deser-
to et non videbit cum venerit bonum.
sed habitabit in siccitate in deserto.
in terra salsuginis et inhabitabili.
Si maledictus est omnis homo qui confi-
dit in homine. paulus autem samosa-
tenus et fotinus quamuis sanctum et mic-
tis excelsum virtutibus predicent sal-
uatorem. tamen hominem putant
confitentur. Ergo maledicti erunt
spem habentes in homine. Quod si
nobis oppositum fuerit quod et nos

credamus in eo quod dicit. Nunc autem
queritis me interficere hominem
qui veritatem vobis locutus sum quam
audiui a deo. hoc abraham non
fecit. Vos facitis opera patris vestri.
Respondebimus illud apostoli. Et si
christum aliquando iuxta carnem cogno-
uimus. sed nunc iam non nouimus.
Denique idem apostolus in principio
epistole sue scribit ad galathas.
Paulus apostolus non ab hominibus
neque per hominem. sed per ihesum
christum et deum patrem qui susci-
tauit eum a mortuis. et quamquam mea-
sit ocds fitee. Si enim mors ab-
sorta est in victoria. quare non car-
nis humilitas. que propter humanam
salutem assumpta est in diuinitatis
transierit maiestatem ut fieret
utrumque unum. et non adoremus cre-
aturam. sed creatorem qui est benedictus
in secula. Maledictus igitur est non so-
lum qui spem habet in homine. sed qui
ponit carnem brachium suum. vel
fortitudinem suam. et quicquid egerit
non domini clementie. sed sue puta-
uerit esse virtutis. Qui enim hoc a-
git a domino recedit cor eius. asserens
se posse quod non potest. Et erit
quasi myrice. quod hebraice dicitur ~
siis ut interpretatus est symmachus
lignum infructuosum in solitudine.
et non videbit cum venerit bona
que visitura est gentium multitudo.
sed habitabit in siccitate in deser-
to. Hec de populo dicit iudeorum qui ha-
bitat in deserto. fructusque non
facit. et sunt in terra salsuginis

que illos fructus sanat. et in
habitabili. que hospitē nō
ht deū. nec angelorum presidia.
nec spus sci graz. nec sciencia ma
gistrorum. Benedictus vir qui
confidit in dnō. et erit dns fi
ducia eius sū spes eius. Et erit
qsi lignū qd trāsplātatū est
sū fructū sua aquas. qd ad hu
morē mittit radices suas.
et nō timebit cū venit estus.
Et erit foliū eius viride. sive
ramusculi eius frondētes. et
in tpe sū ano siccitatis nō erit
solliatus sū nō timebit. nec
aliqn desinet facē fructū. Illud
de iudeis dictū est sit. et de
hereticis qui spem hnt in ho
mine. in xpo videl; suo. que
nō filiū dei. sed purū homīē
putant eē ventur. Et econtro p
virecclesiasticus q confidit in dno
audit illud. Et sciote qm dns
ipse deus. Confidit in dno &
illi ligno comparabit. de quo et
in primo psalmo canit. Et e
rit tamqā lignū qd plantatū ē
secus decursus aquarum. qd fructum
suū dabit in tpe suo. et fo
liū eius nō defluet. Sic aqs
autē spus sci grā diversas
donationes. qd ad humorē
mittit radices suas a dnō ac
cipiat ubertatē. Sz et aliter
possumus dicē qd de siccitate
iudaica trāslati sumus in bap
tismatis graz sempiternā. Et
nō mqt timebit cū venerit
estus. vel tpe psecucionis vel
dies iudicij. Et erit foliū eius
viride. sive erut ico ramus
culi frondētes et nūqm time
at siccitatē. Sz rictam virtutū
germinet graz/ cūctz tps sive
annus venit siccitatis nō me
tuet. qm dns nātus mādā
uerit nubibz ne pluāt sū
istis ymbrē. Et sz sequitur.
nec desinet facē fructū. il
lū locū qui i marco scriptus ē
qd venerit dns ad ficū et nō
invenit in ea fructum. qz necdū
erat tps et maledixit ei ut
fructus nō faciat metnū expone
potest. Qui eū confidit in dno.
et dns est fiducia eius. et in tpe
iudaice siccitatis nō metuit.
sed semp afferet fructus. credens i
eū qui semel pro nob mortuus
est. et ultra nō morit. et di
cit. ego sū vita. Pravū ē
cor hois. et iscrutabile. quis
cognoscet illud. Ego dns scru
tās cor. et probans renes. qui do
unicuiqz iuxta viā. et iuxta fru
ctū adinvencionū suarum. Ier. p
fundū est cor sup oīa et ho ē.
qs cognoscet eū. et recta simla.
verbū hebraicū. qua
tuor litis scribitur.
Prs legat
homo dīnt. Sz autē

inscrutabile sive desperabile
eo quod nullus hominum cor valeat in-
venire. Simachus vero hunc lo-
cum ita interpretatus est. Inscrutabile
cor hominum. vir autem quis est qui inveni-
at illud. Volentes tamen bono quidem
de voto. sed non secundum scientiam uti
hoc loco contra iudeos quod homo sit
deus atque salvator secundum dispen-
sationem carnis assumpte. nullusque
possit nativitatis eius scire miste-
rium. secundum illud quod scriptum est. ge-
nerationem eius quis enarrabit nisi
solus deus qui archana rimatur.
et reddit unicuique secundum opera
sua. melius autem est ut simpliciter
accipiamus quod nullus cogitatio-
num secreta cognoscat nisi solus
deus. Dixerat enim supra. maledictus
homo qui spem habet in homine. et econ-
trario benedictus vir qui confidit in domino.
Unde ne hominum certum putaremus
esse iudicium. intulit omnium prope
modum corda esse perversa dicen-
te psalmista. Ab occultis meis
munda me domine. et ab alienis
parce servo tuo. haud dubium
quin cogitationibus. Et in genesi.
Videns autem deus quod multa ma-
licia hominum esset in terra. et cuncta
cogitatio cordis intenta esset
ad malum omni tempore. Et iterum. Sen-
sus enim et cogitatio humani cor-
dis in malum prona sunt ab ado-
lescentia sua. Ex quo discimus

deum solum nosse cogitationes
eorum. Unde et de salvatore dicitur.
Videns ihesus cogitationes eorum.
nullus scilicet alius potest videre cogita-
tiones eorum nisi solus deus. ergo
christus est deus. qui scrutatur cor-
da et probat renes. et reddet
unicuique iuxta opera sua.

Perdix fovit sive congregavit
que non peperit. et ut lxx trans-
tulerunt. clamavit perdix. congrega-
vit que non peperit. fecit divitias non suas
cum iudicio. In dimidio dierum su-
orum relinquet eas sive in dimidio
dierum eius relinquet eas. et in no-
vissimo suo erit insipiens. Aiunt
scriptores naturalis hystorie tam
bestiarum quam volucrum quam arborum
herbarumque. quorum principes sunt
apud grecos aristotiles et theo-
phrastus. apud nos plinius
secundus. hanc perdicis esse naturam
ut ova alterius perdicis vel alienam
furetur. et eis incubet. foveatque.
Cumque fetus adoleverit avolare
ab eo et alienum parentem relin-
quere. Huiusmodi divites sunt. qui
aliena diripuit. et absque reco-
gitatione iudicii dei. faciunt divi-
tias non cum iudicio. Qui in me-
dio tempore derelinquunt subita
morte subtracti. quando dicitur eis
Stulte hac nocte repetitur animam
tuam a te. que autem parasti cuius
erunt. nichil quod nisi penitus non

prindere novissimam. et breviam
putare pertinam. Alii vero et
propter superiorem hystoriam et propter
alteram qua dicitur prodire pugna
assimum et in mundum. ita ut vic-
tum possuat. dyabolum sub eius
nomine interpretantur qui alienas
sibi divitias congregavit dicens
ad dominum. hec omnia tibi dabo.
si cadens adoraveris me. Que
reliquit divitie sue quia male
ab eo fuerant congregate. et per
apostolos redirent ad dominum. et
qui sibi videbatur esse prudentis-
simus. erit omnium iudicio insipiens.
Quod quia lxx dicunt. clamavit per-
dix. ad hereticorum personam refe-
rendum est quod perdix iste dya-
bolus clamavit per principes
hereticorum et congregavit que non
~~que non~~ peperit. et deceptorum
sibi multitudinem congregavit.
que postea dimittat eum. et omni-
um iudicio stultissimus comprobetur.
Solium glorie altitudinis a prin-
cipio. locus sanctificationis mee
expectatio israel. Domine omnes qui te
derelinquunt confundentur. rece-
dentes a te in terra scribentur. quoniam
dereliquerunt venam sive fontem aquarum
viventium dominum. Pro dicit propter
suam stulticiam delicto. expecta-
tionis israel id est populi dei et credentis
in dominum ipse est qui fecit omnia
Cuius solium gloriosum et excelsum
est a principio. locusque sanctifica-
tionis omnium credentium. ut non in
loco sit divus. sed ille ubi fu-
erit locus sanctificatus sit. Econtra-
rio qui derelinquunt dominum con-
fundentur confusione perpetua. et
recedentes sive declinantes ab
eo scribentur in terra. deleta de
libro viventium. Sicut enim quod
per tuum apostolum dicitur nostra municipatio
in celo est. in celestibus
scribitur: sic qui derelinquit dominum
vel declinat ab eo scribetur
in terra. cum hiis qui terrena sapiunt
Causamque manifestat cur scri-
bantur in terra. quia dereliquerunt fon-
tem vite dominum. sive fontem aquarum
viventium dominum. De quo loquitur
in euangelio. Si quis sitit veni-
at ad me et bibat. Qui cre-
dit in me sicut dicit scriptura
flumina de ventre eius fluent
aque vive. Hoc autem dixit de
spiritu quem accepturi erant cre-
dentes in eum. Ca. 17
Sana me domine et sana-
bor. salvum me fac et
salvus ero: quoniam laus mea tu es.
Multi medici in euangelio
emorroissam curare voluerunt que
omnem substantiam suam perdiderat
in eis. et tamen a nullo curari
potuit nisi ab eo qui verus
est medicus. et cuius sanitas
in pennis eius. Unde et nunc propheta
a populo passus obprobria.
et crebro insidiis circumventus
ab eo curari et salvus fieri

incipit cuius vera laus vera que
in medicina est. Ecce ipsi
dicunt ad me: ubi est verbum do-
mini? veniat. Ego autem non sum
turbatus te pastorem sequens
sive non laboravi sequens te
et diem hominis non desideravi. Tu
scis. Quod egressum est de labiis
meis rectum in conspectu tuo fu-
it. Sive ante faciem tuam est. Non
sis mihi tu formidini. Spes mea
tu in die afflictionis. Sive
non fias mihi alienus parte mea
in die pessimo. Qui non pu-
tant ventura que dicta sunt loqui-
tur ad prophetam: ubi est verbum
domini? veniat. dissimulatorem
sententie dilatione arbitran-
tes. Illis autem inquit ista dicen-
tibus ego non sum turbatus,
nec laboravi te pastorem se-
quens, sive post tua ingre-
diens vestigia. Nec hoc fui
sine contentus. sed diem hominis
non desideravi, vel vitam longi-
orem, vel prospera queque huius
seculi. ipsum quod vocat testem quem
et iudicem tu nosti. Sequitur
Quod egressum est de labiis me-
is rectum fuit in conspectu tuo.
ut numquam mentitus sit ut domini
voluntatem adversa non dixerit.
Non sis mihi inquit tu formidini.
spes mea in die afflictionis.
Quod prospinum est iuxta hebrai-
cum. Iuxta vero quod lxx transtule-
runt dicentes: ne fias mihi in alie-
num, parcens mihi in die malo est
sensus: ne parcas mihi in presen-
ti seculo quod malum est. sed redde mihi
iuxta peccatum meum, ut requiem ha-
beam sempiternam. Quoniam enim semper
quem diligit dominus corripit, fla-
gellat autem omnem filium quem recipit.
Confundantur qui persequuntur
me et non confundar ego. paveant
illi et non paveam ego. Induc
super eos diem afflictionis et du-
plici contritione contere eos. Im-
precatur adversum eos propheta qui
exprobabant ei verbum domini ut confun-
dantur qui persequuntur eum et eru-
bescant et redeant ad salutem.
ut illi paveant mentientes, et
non iste qui vera predixit. Cum-
que dies ultionis advenerit,
duplici contritione conterat eos
fame et gladio. Hec dicit
dominus ad me: Vade et sta in por-
ta sive in portis filiorum populi per
quam sive per quas ingrediuntur re-
ges iude et egrediuntur in omnibus
portis ierusalem, et dices ad eos:
Audite verbum domini reges iuda
et omnis iuda sive iudea cunctique
habitatores ierusalem qui ingredimini
per portas has. Cum inquit ver-
ba tua audire contempnunt, nec
ad te veniunt ut requirant que
sit sententia dei, tu perge ad

lon̄ celeberrimū vel portā te-
pli vel vrbis. p quas reges et
omē vulgus ingredit̄ et egredit̄.
vt necītate cogant̄ audire. et
ī oportune oportune predices
v̄bm dei. ne vlla apd̄ eos rema-
neat excusatio. q̄d si nō fece-
rint quia non audierint.

Hec dicit dn̄s. Custodite
aīas v̄ras. et nolite portare
pondera in die sabbi nec īfe-
ratis p portas ihrl̄m. et noli-
te eicere onera de domib3 v̄ris
in die sabbi sicut p̄cepi p̄rib3
v̄ris. et nō audierūt nec īcli-
nauerūt aurē suā. s3 indura-
uerūt ceruicē suā. et q̄d in he-
breo nō habet̄. sr̄ p̄res suos.
ne audiret me et ne accipe-
ret disciplinā. Et erit si
audieritis me dicit dn̄s. vt
nō inferatis onera p portas
ciuitat̄ hui⁹ in die sabbi. et
si sc̄ificaueritis diē sabbi ne in-
feratis ī ea oē opus. ingredient̄
p portas ciuitatis hui⁹ reges
et principes sedētes sup soliū
dd̄. et ascendētes ī curribz et e-
q̄s. ipi et p̄ncipes eorū. viri iu-
da et h̄itatores ihrl̄m. et habi-
tabit ciuitas hec ī ~~eternū~~ sempi-
ternū. Et venient de ciuitatib3
iuda. et de circuitu ihrl̄m. et de t̄-
ra beniamin. et de campestrib3 et
de montuosis. et ab austro. por-
tantes holocaustū ⁊ victi-
mas sīr̄ thimiamata ⁊ sac-
rificiū sīr̄ manna et thus. ⁊
īferet oblationē sīr̄ laudis
in domo dn̄i. Si at nō au-
dieritis me vt sc̄ificetis diē
sabbi. succendā ignē ī por-
tis ei⁹ et deuorabit domus
ihrl̄m. et nō extinguet̄. Ne
p̄ceptū sabbi instauratū
p ieremiā in frustra dister-
peret. totū ponē placuit vt
simul oīa agnoscam⁹. Custo-
dit animā suā q̄ nō porta-
uit pondera p̄ctōr in die q̄etis et
sabbati. nec īfert ea per
portas ihrl̄m. q̄s v̄tutes de-
bent accipe. Et nolite eic̄-
ere onera de domib3 v̄ris.
Non eni portāda sīt s3 por-
tis abiicienda. Et oē opus
ne faciatis vel seruile. vt
illud de quo sc̄ptū est. Ista
venit. et veter est. Et at
et huc et illa destruet. S3
illud opus operandū. de q°
saluator loq̄tur. Operamini
opus q̄d nō perit. Sc̄ifica-
te inq̄t diē sabbi. vt omē
tēpus vite mē in sc̄ificati-
one ducam⁹. Hoc fecerūt pa-
tres nr̄i abraā. ysaac et
iacob. Cū q3 ista p̄cepit d̄s
nō inclinauerūt aurē suā.
metis vtiq3 nō carnis. s3
indurauerūt ceruicē suā.

transferre nigrum legimus et per
metaphoram in domorum anima-
lium. homines filiis domine. Vide-
amus quod sit primum eorum qui
non portant onera in die sab-
bati et sanctificant illum. Ingre-
dientur per portas civitatis
huius reges quorum cor in manu
dei est et qui regnant corporibus
suis. et principes sedentes su-
per solium david ut imitentur
exemplum. et ascendentes in curri-
bus et equis. de quibus scriptum est.
Currus dei decem milibus mul-
tiplex milia letantium. dominus
in eis in synai in sancto. Et a-
libi. Et quadriga tua salus. Vis
viri qui confitentur deum. et qui habitant
in ierusalem de qua scriptum est et
factus est in salem vel in pace lo-
cus eius. et habitatio eius in syon.
Et habitabitur civitas dei in eter-
num. venientque de civitatibus
iuda ~~et de terra et de campe-~~
~~stribus~~ et de circuitu ierusalem de
quibus iam diximus. et de terra
beniamin. qui filius est virtutis
et dextere. et de campestribus. quod
hebraice dicitur   et pla-
nam hystorie significat intel-
ligentiam. et de montibus
excelsis videlicet dogmatibus.
et ab austro de quo scriptum
est. Deus ab austro veniet. Un-
de calor et plena lux est. et ubi
omne frigus expellitur. portan-

tes et holocausta sermones
confitentes deo. et victimam si-
cut thimiama ut dicitur. sacri-
ficium deo spiritus contribulatus. et christi
bonus odor sumus in omni loco.
Et alibi. Dirigatur oratio mea sicut
incensum in conspectu tuo. Et sacri-
ficium pro quo lxx verbum po-
suerunt hebraicum.   quod
pessima consuetudine primo scrip-
torum negligentia manna in mul-
tis libris legitur. Et thus de quo
dictum est. ut quid mihi affertis thus
de saba. et inferent oblationem
que hebraice dicitur   et in
gratiarum actionem vertitur. et quam
laudem lxx transtulerunt. in domum
david. haut dubium quin in ec-
clesiam. Hec sunt premia eorum qui
sanctificant sabbatum. et nullo pon-
dere peccati gravantur. Si autem non
audieritis precepta mea. et feceritis
que non facienda mandavi. suc-
cendam ignem in portis eius
id est ierusalem illum de quo dicitur. omnes
adulterantes quasi clibanus cor-
da eorum. qui devoret domos.
sive vicos ierusalem. quos lxx
aquila et symachus
bareis   Id est turritas domos.
interpretati sunt. appellanturque
hebraice.   et
numquam hoc extinguitur medium
dicente apostolo. unius cuiusque o-
pus quale sit ignis probabit.
Et alibi. Si cuius opus arserit
detrimentum patietur.
Iterat

salvus erit sic tamen quasi per ignem.
Nos autem non iudaizantes ex-
planationem tropicam reprehen-
dimus. aut iudei esse cogentur
et tam observationem sabbati cum
eadem pena. aut certe reprehendere
salvatorem qui iussit sabbato
paralitico portare lectulum suum
evangelista dicente. Propterea magis
querebant eum iudei interficere. non
solum quia solvebat sabbatum. sed
et patrem suum dicebat deum. equa-
lem se faciens deo. **Incipit**
quarti libri prologus in Ieremiam.

Semper diabolus
bono operi inimi-
cus ubique
gradientibus ponit
laqueos. narrante propheta de sa-
tellitum eius insidiis. Iuxta
semitam in qua ambulabam scandalum posue-
runt mihi. et evangelio hoc ipsum
plenius instruente quod volatilia celi
iuxta viam iacta semina di-
ripiant atque disperdant. Cuius
hoc principio fratris eusebii versus
sum. sequens sermo monstrabit.
Multis et de toto orbe huc
confluentium turbis. et sanctorum
fratrum monasteriique curis occu-
patus commentarios in ieremiam
per intervalla dictabam. ut quod
deerat otio superesset industrie.
cum subito heresis pitagore
et zenonis Apoteias kay .i.
~~nei~~ impassibilitatis et imper-
turbationis que olim in origene et
dudum in discipulis eius grunnio
ev agrioque. ponticus et iovi-
niano. iugulata est cepit revi-
viscere. et non solum in occiden-
te. sed de orientibus partibus sibi-
lare. et in quibusdam insulis. pre-
cipueque sicilie et rhodi ma-
culare plerosque et crescere per
dies singulos. dum secreto do-
cent et publice negant. Quibus
respondere dudum tacens. et dolo-
rem silentio devorans. crebra
fratrum expostulatione com-
pulsus sum. nec tamen huius-
cemodi propter auctorum nomina
ponere. malens eos corri-
gi quam infamari. Neque enim homi-
num. sed errorum inimicus sum.
qui me in iniurie talionis et ge-
minum sui doloris illiderent.
veteres magistrorum suorum calump-
nias concinnantes. tantum elin-
gues et miseri demonstrati sunt.
ut ne maledicere quidem suo ver-
bis potuerint. Quorum tunc temporis
editis adversum eos libris ~~nec~~
nemine confutate sunt. Quos qui
legere voluerit liquido perspiciet
tantos eos nequaquam putandos esse mu-
tos qui latrare nesciunt. ha-
bentes quidem voluntatem et rabiem
maledicendi. sed artem fingendi
et latrandi non habentes. Quibus
loquar compendio. Aut bona
sunt que doceo. aut mala. Si
bona. defendite libere. Si

mala. qd otulte miseros er-
rore uigilantis. tercio q fidei
ad decipiendos simplices quos
q iactatis exposicionē. Que
si vera ē. cur abscondit. Si
falsa. cur scribit. Rogo. q
est ista insania. Sapiente
aplo ut pati sim9 ad satis-
faciendū oī poscenti nos ra-
tionē de ea que ī nob' ē spe.
Et pheta clamate. loqbar de
testimōiis tuis in ɔspcū regū
et nō ɔfundebar. Isti fugiūt
publicū. et susurrāt ī angu-
lis q ditoꝝ. dolentq ꝗi ꝑ sui
que sua metuūt confiteri. Cū
q generalit aduersū viam qd
et hereticos dixerim9 se pari
ꝗunt. malū q ɔfacere dissi
mulata diu indignatione pro
nūciat. Quod si tacuerit no
bis ē. ne vetere lede videam
necessitatē. si supbissima
heresim spūali mucrone tru-
cemus. ergo sustinere nob erit
cū eos parte fidei. et dicendū
cū pheta. versat9 sū in miseriā
dū mī infigit̄ spina. Et po
ꝗ audiat illud apliū. S
bedire deo magis oportet q hoib
Et iterū. Si hoib9 placere t seruꝗ
nō essem. Heu heu in pprio misi
tu meruit ergo plenius exequem
mā receptū ī ieremiā carpam9

iter. et quartū meū volumē
breuit̄ ~~conuitiis~~ inserentes.
ī hijs tm̄ q obscura fuerit im
morem̄ur Ca 18

Verbū qd factū ē ad ieremiā
a dn̄o dicens. Surge et
descende in domū figuli. et ibi
audies v̄ba mea. Et descendi ī do-
mū figuli. Et ecce ipe faciebat
opus sup rotā sine lapides.
et dissipatū est vas qd ipe fa
ciebat e luto manib3 suis. Con
uersusq3. fecit rursū fecit illd vas
alteꝝ sicut placuerat ī ocul' ei9
ut faceret. Et factū ē verbū dn̄i
ad me dicens. Nūq sicut figul9
iste nō possū facere vob' dom9
isrl' ait dn̄s. Ecce sicut lutū in
manu figuli. sic vos ī manu mā
dom9 isrl'. Repēte sū asūmā ad
loqr adūsū gentē et aduersū
regnū. vt eradicē sū auferā
et destruā et dispdā id. Si pe-
nitentiā egerit gens illa a ma
lo suo qd locut9 sū adūsū eā.
agā et ego pniaz sr malo qd
cogitaui vt facere ei. Et sbi-
to sū adsumā loqr de gēte et
ī regno ut edificē et plantē id.
Si fecit malū in oculis meis
vt nō audiat vocē meā pnit
tiā agā sr bono qd locut9 sū
vt facere ei. Duces quidē re-
sus ad iudiciū et intelligentiā

animi percipit. auditu. odoratu. gustu. tactu. sed magis mente retinet quod oculis cernit. Unde iubetur propheta ire ad domum figuli. et ibi domini audiret precepta. Cumque ait perexisse et descendisse in domum figuli. faciebat ipse opus super rotam. quam hic vulgata ambiguitate seducti lapides transtulerunt. et pro qualitate locutionis et diversitate pronuntiationis et organum id est rota figuli vocatur et lapides. Cumque videret cernere vas e luto fieri. subito dissipatum est. hoc dei agente providentia. ut manus artificis dei necessaria errore suo parabolam figuraret. Rursumque ille figulus quod vas e luto rota currente perdiderat. fecit aliud sicut ei visum est. Statimque dominus ad prophetam. Sicut figulus ait hanc potestatem habet. ut ex eodem luto rursus faciat quod fuerat dissipatum. ego in vobis qui quantum in vobis est perisse videmini hoc facere non potero. Et ut liberum significaret arbitrium dicit se et mala comminari genti et regno illi vel illi. et rursum bona. nec tamen hoc venire quod ipse predixerit. sed e contrario fieri. ut et bona malis eveniant si egerint penitentiam. et bonis mala

si post repromissionem fuerint ad peiora conversi. Et hoc dicit non quo ignoret deus hoc vel id gentem aut regnum esse facturum. sed quod dimittat hominem voluntati sue. ut vel premia vel penas suo merito recipiat. Nec statim totum erit hominis quod evenerit. sed eius gratie qui cuncta largitus est. Ita enim libertas arbitrii reservanda est. ut in omnibus excellat gratia largitoris. Iuxta illud propheticum. Nisi dominus edificaverit domum. in vanum laboraverunt qui edificant eam. Nisi dominus custodierit civitatem. in vanum vigilabit qui custodit eam. Non enim volentis neque currentis. sed miserentis est dei.

Nunc ergo dic viro iuda et habitatori ierusalem. dicens. hec sunt sic dicit dominus. Ecce ego fingo contra vos malum. et cogito contra vos cogitationem. Revertatur unusquisque a via sua mala. et dirigite vias vestras. et studia vestra. Qui dixerunt. Desperavimus. post cogitationes enim nostras ibimus. et unusquisque secundum pravitatem cordis sui mali faciemus. Ideo hec dicit dominus. Interrogate gentes. Quis audivit talia horribilia que fecit nimis virgo israel. Implevit dominus parabolam quam

et a spiritu et sinonimis docue-
rit. et dicit. ecce ego fingo
contra vos malum quasi figulus lu-
tum. Malum autem iuxta ysaiam qui
dicit. faciens pacem et creans
malum. non quo per se malum sit
sed quod pacientibus malum esse vide-
atur. Et cogito contra vos cogita-
tionem. id est pro meritorum vestrorum sen-
tentiam. Mutate opera et dirigi-
te vias vestras ut et prosperis
pena mutetur. Quam magister eorum
dixerunt. Confortabimus in mali-
ciis opibus. sine iuxta aquilam
desperavimus. et iuxta symachum
defecimus. Et dicunt utrumque offende-
ret. ut aut nequaquam putet
se posse salvari. aut ad pla-
candum deum animo defecisse. Et post
~~passio~~ cogitationes nostras
ibimus. Ubi est que absque argua-
tio liberi arbitrii potestas.
et pravitatem cordis voluntatis
~~voluntatis~~. cum grandis of-
fensa sit dei. sequi cogitati-
ones suas. et pravi cordis
facere voluntatem. Propterea infert
dicens. Interrogate gentes et
omnes in circuitu nationes.
quis fecit que audierit probolus
serviens que fecit nimis vir-
go israel. Virginem autem vocat.
eo quod unum deo servierit dicente
propheta. notus in iudea deus
in israel magnum nomen eius.

Numquid deficiet de petra
agri nix libani aut evelli
possunt aque prorumpentes
frigide et defluentes. xxx. Hun-
quid deficiet de petra ubera. aut
nix de libano aut de sublimita-
tibus violenter sublato vento.
Tale quid et illud virgilianum
sonat. ~~Ergo~~ Ante leves ergo pas-
centur in ethere cervi. Et freta
destituent nudos in litore pisces.
Quam nostro illius labatur pectore
vultus. Et in alio loco. In fre-
ta dum fluvii current. dum monti-
bus umbre lustrabunt. convexa
polus dum sydera pascet. Semper
honos nomenque tuum laudesque
manebunt. Quomodo inquit nix
de libani summitatibus deficere
non potest. nec ullo unquam tempore liques-
cit solis ardore superatur. flu-
entesque de montibus rivi nequaquam
siccantur in fontibus. sic meum no-
men. quod per se stabile est a terra propri-
tium. non potest immutari. et ta-
men cum cetere nature ordinem
servent. populus meus oblitus est mei.
Sequitur enim. Quia oblitus est
mei populus meus frustra libantes
et impingentes in viis suis in se-
mitis seculi sine sempiternis ut
ambularet per eas in itinere non trito.
Qui obliviscitur dei et relinquit
eum. qui dicit. ego sum via. libat
quoque diis alienis. impingit in
viis suis. neququam dei sed suis.

et antiquas sempiternasque semitas dereliquit. quas omnes sanctorum trite vestigiis colentium deum.
Isti vero ambulaverunt in itinere non trito. et relicto cultu dei idola venerati sunt. propterque infertur pena que sequitur. Et fieret terra eorum ~~deserta~~ in desolationem. et in sibilum sempiternum. Omnis qui preterierit per eam obstupescet et movebit caput suum. Et quia dereliquerunt antiquum cultum dei et pravas idolatrie semitas sunt secuti. propterea terra eorum redacta est in solitudinem et in eternum sibilum. ita ut qui terram quondam et urbem florentissimam viderint in desertum et cineres esse collapsam admirentur et stupeant. et mentis confusionem gestu corporis indicent. hoc est enim movere caput. et stuporem mentis sibilo demonstrare. Quod plenius et rectius post adventum domini intelligimus esse completum. quando nullus iudeorum terram quondam et urbem suam ingredi lege permittitur. sed eam ad planctum venerint mirentur et defleant vaticinia prophetarum opere completa.

Sicut ventus urens dispergam eos coram inimico. dorsum et non faciem ostendam eis in die perditionis eorum. Usque hodie sententia dei permanet in iudeis. In toto orbe dispersi sunt coram inimico diabolo. vel inimicis demonibus. et cunctis diebus ac noctibus in synagogis sathane invocant nomen dei. dorsum et non faciem suam ostendit eis ~~eis~~ deus. ut intelligant eum recedentem. et numquam ad se venientem. Dies autem perditionis iudaice omne tempus est post passionem salvatoris usque ad consummationem seculi. ut postquam introierit plenitudo gentium. tunc omnis israel salvus fiat.

Et dixerunt. Venite et cogitemus contra ieremiam cogitationes. Non enim peribit lex a sacerdote. neque consilium a sapiente. nec sermo a propheta. Venite et percutiamus eum lingua. et non attendamus ad universos sermones eius. Ista et nunc iudeorum contra ieremiam sive dominum salvatorem. et hodie hereticorum contra servos eius cogitatio est. ut calumnias struant. et sanctos viros accusatione preveniant. nec cogitent quid illi veritatis loquantur. sed quid ipsi struant mendacii. Iactant enim in sacerdotibus et in sapientibus et pseudoprophetis suis. legem dei et consilium et eloquium permanere directe scripturam. In perversam autem animam non introibit sapientia. Attende domine ad me. et audi vocem adversariorum

meorum. Numquid redditur pro bono
malum. quia foderunt foveam anime
mee? Recordare quod steterim in
conspectu tuo. ut loquerer pro eis bonum
et averterem indignationem tuam
ab eis. Propterea da filios eorum in
famem. et deduc eos in manus gla
dii. Fiant uxores eorum absque
liberis et vidue. et viri earum
interficiantur morte. Iuvenes
eorum confodiantur gladio in pre
lio. Audiatur clamor de domibus
eorum. In typo quidem salvatoris
hec a populo iudeorum ieremias v
niuersa perpetitur. Que in postea ba
bilonis venientes vastant. sed
plenius atque perfectius complentur
in xpo. quando et urbe subversa
romano gladio truncati
sunt. Non ob idolatriam que eo
tempore non erat. sed ob interfectionem
filii dei. quem cuncti sil' ipsis con
clamavit. Tolle tolle talem
non habemus regem nisi cesarem. Et
imprecatio eorum eterna dampnati
one completa est. Sanguis eius super
nos et super filios nostros. Fode
runt enim xpo foveam et dixerunt
Auferamus eum de terra viven
tium. Qui tante ergo eos miserie
fuit. et stetit in conspectu patris.
ut loqueretur pro eis bonum. et a
verteret indignationem illius ab
eis. ut in cruce quoque diceret. Pater ig
nosce eis. Quod enim faciunt nesciunt.

Manifesta tamen sunt nimis ut in
obscurioribus immoremur. neque
deliramenta quorundam. et capti
vitatem celestis ierusalem interpre
tantes. sed per simplicem hystoriam
et manifestissimam prophetiam omni
verborum et sensuum considerantia perseq
tes. Adducas enim super eos la
tronem repente. quia foderunt foveam
ut caperent me. et laqueos abs
conderunt pedibus meis. Tu autem
domine scis omne consilium eorum adver
sum me in mortem. ne propitieris ini
quitatibus eorum. et peccatum eorum a fa
cie tua non deleatur. Fiant cor
ruentes sive impingentes in con
spectu tuo. in tempore furoris tui ab
utere eis. sive fac in eis. Si de ie
remia intelligimus repentinum
latronem referimus ad nabugo
donosor. Si de salvatore quod
melius et verius est ad roma
num exercitum. Et ne iniusta vide
atur sententia dei. exponit scelera que fece
runt contra xpm filium dei. et que
passi sunt. Quod autem infert ne
propicieris iniquitati eorum. et peccatum
eorum a facie tua non deleatur
nequaquam precum sive contrarium est.
in quo pro populo deprecatur patrem.
Sed postquam datum tempus penite
ncie preterierit. et illi in suo scelere
perseveraverunt populi ac seniores
non tam pro se puniuntur quam pro
aliis ne multi peccantes ceteris
noceant exemplo. Quod quoque infert

fiat i pingentes sunt corruentes
in conspectu eius illius psalme et
petri apostoli simile est. et non im
pingentes sunt in lapidem offen
sionis et petram scandali. Cuius et in
psalmis propheta meminit. lapidem
quem reprobaverunt edificantes
hic factus est in caput anguli. a do
mino factum est hoc. ~~et dixit~~
~~dominus~~ Capitulum xix.

Hec dicit dominus. Vade et su
me laguunculam figuli tes
team. et de senioribus populi. ac de
senioribus sacerdotum. et egredere
ad vallem filii ennom que est iuxta
introitum porte fictilis sive char
sith. et predicabis ibi clama
bis vel leges ibi verba que ego lo
quar ad te. et dices. Audite ver
bum domini reges iuda et habitatores
iherusalem. Pro laguncula figuli. quod
hebraice dicitur. lxx. dolio
lum transtulerunt. et pro porta fic
tili aquila. simachus et theo
docio ipsum verbum posuerunt
hebraicum. pro quo lxx
iuxta morem suum pro aspiratio
ne h. littera addiderunt X
grecum. ut dicant charsith pro
harsith. sicut illud est pro he
bron. chebron. et pro hiericho. thiericho
Vult autem scriptura divina non solum
auribus docere populum. sed et oculis
magis eum ut iam diximus mente
retineat quod visu quam quod auditu
ad animum pervenit. Tolle inquit la
gunculam sive doliolum testeum et de

senioribus populi ac sacerdotum
et egredere ad vallem filii enno.
de qua supra diximus. ubi erat
delubrum baal. et nemus ac lu
cus syloe fontibus irrigatus
Ipsa autem inquit vallis iuxta por
tam est que hebreo nomine
hoc est fictilis appellatur. et
predicabis vel leges ibi verba
que ego loquar ~~ad te~~ tecum.
ut ibi audiant que dicturus
sum. Ideo autem ut iam diximus et
predicabis et clamabis et leges
ponitur. quia verbum hebraicum
tria significat. vultque dicere
unus est et reges iuda audire
et habitatores iherusalem id est et
stirpes regia et omne populum. ut
inexcusabiles sint qui audire
noluerint. Hec dicit dominus
exercituum deus israel. Ecce ego indu
cam afflictionem super malam super locum
istum. ut omnis qui audierit illam tin
niant aures eius eo quod dere
liquerint me. et alienum fecerint
locum istum. et libaverint in eo diis
alienis quos nescierunt ipsi et
patres eorum. et reges iuda. et re
pleverunt locum istum sanguine in
nocentum. et edificaverunt excel
sa baal. ad comburendos filios su
os igne in holocaustum baali.
que non precepi. sed cogitavi nec
locutus sum nec ascenderunt in cor
meum. Et hunc locum qui iuxta
ad celestem refertur iherusalem. Ideo ne

sep admoneā tm̄ hoc dixisse
sufficiat vitandā istiusmodi
explanationē · p̄mo heresim
q̄ maiestatē subuītat · et presti
gias quasdā ecclesiis excona
tur inducē · nulli āt dubiū
qn̄ in tēplo dei baal ydolū
posuerit · siue in delubro qd̄
erat ī valle filii ennom · v
bi et lucus baal et ara ei9
fuit · sup quā īmolauerūt
et īcenderūt filios suos · q̄
dn̄s nō cogitauit nec locutus
est nec ascenderit in cor ei9
hō qͥ deus fitū nescierit · s
qͥ indigna sua noticia igno
rare se dicat · Iuxͣ illud eu
angelium · recedite a me · o
perarii iniquitatis · nescio vos ·
Sicut em̄ dn̄s eos q̄ sui sūt ·
et qui ignorat ignorabit̄ ·
vel cꝰ Andropopathos · et
hec de deo accipienda sꝰ talia ·
Oīs āt heretiais de sīnquit
deū · et alienū facit locū ha
bitatione dei · quē sua fraude
polluerit · et libat dn̄s aliēis
qͥos nec ipse nouerat · nec
pres ei9 · videl' apli et apli
ci · reges āt iuda hoc ē he
ticoꝝ priarche īplent locū ·
q̄ndā dei · sanguine deceptoꝝ
et īnocentiū · Nisi em̄ stultus
et simplex fuit nō cito p̄uer
tit · et edificat excelsa baali
ū de sublimibus disputare se

dicit · et cōburit filios ~~filios~~
~~filios~~ suos ydolo · q̄s in heresi
genuerit · Que oīa dn̄s igno
rare se dicat · nec vnq̄ ascēdis
se in cogitatione suam ·
Propterea ecce dies veniūt dr̄
dn̄s · et nō vocabit̄ locus iste
amplius tophet · et vallis filii
ennom · sed vallis occisionis ·
lxx · Ideo ecce dies veniūt di
cit dn̄s · et nō vocabit̄ locus iste
amplius ruina et poliandrion
filii ennon · sed poliandrion
occisionis · Que sit vallis filii
q̄ hebraice dicat̄
vn̄ et gehenna appellatā pu
tat sup̄ diximus · miror āt qd̄
sibi voluerit lxx · pro tophet
diaplosin · hoc est ruinā ·
ponē · et p valle poliandrion ·
qd̄ significat viroꝝ multitudinē ·
nisi forte ex eo qͥ ibi ppl's cor
ruerit · et cesa sit hoīm multi
tudo · vel spūalit' in errore ydo
latrie · vel iuxͣ lrām a babilo
nio exercitu · qd̄ in aseqͥtibus ma
nifestius legit̄ · Et dissipa
bo cōsiliū iude et ierlm · in loco
isto · et subuertā eos gladio
in cōspectu inimicoꝝ suoꝝ · et ī
manu q̄rentiū aīas eoꝝ · et da
bo cadauera eoꝝ escā volati
libus celi · et bestiis terre · et ponā
ciuitatē hanc ī stuporē · et in
sibilū · Oīs qui p̄terierit per eā

obstupescet et sibilabit super univ-
ersa plaga eius. Et cibabo eos
carnibus filiorum suorum et carnibus fi-
liarum suarum et unusquisque carnem
amici sui comedet in obsidione
et angustia in qua concludent eos
inimici eorum et qui querunt animas eorum.
Quamquam hec et in babilonica
captivitate otta disse noverimus
tamen plenius referuntur ad tem-
pora salvatoris. quando obsessi
sunt a vespasiano et tito. et ci-
vitas eorum ab adriani temporibus in
cineres collapsa est. ut
qui obtulerant filios suos ido-
lis. ipsi eos postea famis ne-
cessitate compulsi in ciborum usum
verterent. carnesque eorum darentur
volatilibus celi. et bestiis terre.
ut qui dei muneribus abusi
fuerant in impietatem. et propria
viscera idolis immolarant. ven-
tres suos sepulchra facerent liberorum.
Et conteres lagunculam in o-
culis virorum qui ibunt vel egre-
dientur tecum. et dices ad eos.
Hec dicit dominus exercituum. Sic
conteram populum istum. et civitatem
hanc. sicut conteritur vas figuli. quod
non potest ultra restaurari. Hec
spiritualiter non de babilonia. sed
de romana dicit captivitate.
Post babilonios quippe et urbs
instaurata et populus reductus

reductus in iudeam et habitandi
pristine restitutus est. Post capti-
vitatem autem que sub vespasia-
no et tito. et postea accidit
sub adriano. usque ad consumma-
tionem seculi ruine ierusalem
permansure sunt. Quamquam sibi iu-
dei auream atque gemmatam ierusalem
restaurandam putent. rursusque
victimas et sacrificia et co-
niugia sanctorum. et regnum in ter-
ris domini salvatoris. Que licet
non sequimur. tamen damnare
non possumus. quia multi ecclesias-
ticorum virorum et martires ista
dixerunt. ut unusquisque in sen-
su suo habundet. et domini cuncta
iudicio reserventur. Quomodo
autem vas fictile et testeum si frac-
tum fuerit in antiquam speciem
non potest reformari. sic et
populus iudeorum et ierusalem sub-
versa statum pristinum non ha-
bebunt. Denique et cassum nomen
est prius hodie civitatis. et ab
elio adriano elia dicitur. et ha-
bitatione pristina. pristinum
quoque nomen amisit ad decun-
dam superbiam habitatorum eius. Hec
autem ruinas et restitutionis
vocabula non urbem signifi-
cant. sed locum. nec divinarum
quondam magnitudinem per quam
perierunt populus iudeorum. sed gloriam
sanctitatis quam intra parvipula

possidet bethleem non habens
aurum et gemmas. sed panem qui celo
natus est. Et tamen tofeth sepe-
lient eo quod non sit locus alius
ad sepeliendum. sic faciam loco
huic ait dominus et habitatoribus eius
ut ponam civitatem istam sicut to-
feth. sive ut ruinam. eruntque domus
ierusalem. et domus regum iuda sicut
locus tofeth sive ruine. Quod autem
in lxx infertur omnes domus regum
iuda. pro locus tofeth in hebreo
non habetur. Et sequitur Immunde
omnes domus in quarum domati-
bus sive tectis sacrificaverunt
omni militie celi. et libaverunt
libamina diis alienis. Cum eo
super dixerat non vocabitur locus
iste amplius tofeth. et vallis
filii ennom. sed vallis occisio-
nis ponit manifestius quod tanta
in ipso loco futura sit cedes.
ut sibi acervatim populus sepeli-
atur. Et locus quondam religionis
fiat tumulus mortuorum. ipsa
quoque civitas que huic imminet
loco fiat sicut tofeth. pro quo
lxx ruinam transtulerunt. Domus
quoque ierusalem regumque palatia
in ruinas similes converterunt.
Causamque reddit. et quod immun-
de fuerint. et ydolatrie pollute
scelere. pro eo quod in domati-
bus et tectis eorum soli et lune
et stellis celi immolaverunt.

et thura incenderint. nec hoc
fuerint errores celi. sed immola-
verint demonibus et libaverint
vel fuderint diis alienis.
Venit autem ieremias de tofeth
quo miserat eum dominus ad pro-
phetandum. et stetit in atrio do-
mus domini et dixit ad omnem populum.
Hec dicit dominus exercituum deus israel.
Ecce ego inducam super civitatem
hanc. et super omnes urbes eius
universa mala que locutus sum
adversum eam. quoniam induraverunt
cervicem suam ut non audirent
sermones meos. Postquam in
tofeth presentibus populi sermonibus
quos dixerat senum ieremias
confregit laguunculam sive dolium et
prophetavit verbis domini ad ostendendum
populum. et civitatem ierusalem rever-
titur et stat in atrio domus
domini. et universe loquitur multitu-
dini. que ad locum tofeth venire no-
luerat. quod inducturus sit dominus
super civitatem ierusalem. et super omnes ur-
bes eius mala que locutus sit
adversus eam. Et ne putemus cru-
delem esse sententiam reddit cau-
sas cur inducturus sit mala
quoniam induraverunt cervicem
suam. ut non audirent sermones
meos. et post multa signa impie quidem
tatem noluerint agere penitentiam. Cam
Et audivit phassur 20
filius emmer sacerdos

qui constitutus erat princeps in do-
mo domini ieremiam prophetantem ser-
mones istos. et percussit phas-
sur ieremiam prophetam. et misit
eum in nervum quod erat in porta
beniamin superiore in domo domini.
Pro phassur lxx transtulerunt
phascor qui interpretatur oris ni-
gredo. et pro nervo quem nos
diximus. lxx et theodotio verte-
runt cataracten. symmachus
basanisyrion sive blotyrzy-
on. quod utrumque tormenta
significat. nos autem nervum diximus
more vulgari. quod genus tor-
menti in actibus etiam apostolorum le-
gimus. quando apostoli paulus et sy-
las in custodiam carceris traditi
sunt. Iste autem erat pontifex
templi. et datam sibi sacerdotii
dignitatem in perversum abutitur. non
ut doceat. et sermone corripi-
at. sed cruciatibus terreat. Unde et
salvator et apostolus paulus iussi-
one pontificis verberantur. Nec mi-
rum si hodieque servi dei ceduntur. et a
phascor mittuntur in carcerem et
horribili custodia reservantur.
Datur ei hec potestas a deo.
ut prophetarum ostendatur fides. non
tamen maior est ille qui cedit.
sed fortior iste qui ceditur. Et pa-
tiente propheta suscipit iudicium di-
vinum reclamat ad ubera. sed con-
siderat in penitentiam. Emmer ubu

sonat de quo sepe nigredo gene-
ratur. non parentis vitio. sed sce-
lere degenerantis. Tormentum
autem quo cruciatur propheta vocatur
in parte dextera quod interpretatur
beniamin. et in porta superiori
quae non veritate indicat. sed in-
iustam pontificis potestatem
Cumque illuxisset in crastinum
eduxit phassur ieremiam de ner-
vo. et dixit ad eum ieremias. Non
phassur vocavit dominus nomen tuum.
sed pavorem undique. Et hic iuxta
nomen pontificis quod tormenti genus
similiter omnes ut supra interpretati
sunt. Mutatur autem nomen ponti-
ficis ex nomine futurorum suppliciorum
demonstratur. Nequaquam inquit ha-
bebis omen nigredinis. et iniqua
imperium potestatis. sed captivus du-
ceris babiloniam. hoc enim signifi-
cat pavor undique sine pavore circui-
tu ut tremens et pro nece salutis in-
certus. huc illucque circumspicias
et venientes contra te adversarios
reformidas. Pro pavore quod in
hebreo scriptum est lxx
et theodotio metoikon. id
est migrantem aquila et secunda
editio peregrinum. symmachus circum-
spectionem. symmachus ablatum
sive congregatum et coactum interpre-
tati sunt. Quia hec dicit dominus
Ecce ego dabo te in pavorem
te et omnes amicos tuos. et cor-

ruent gladio inimicorum suorum. et
oculi tui videbunt. et omnem iudam
dabo in manum regis babilonis
et traducet eos in babilonem
et percutiet eos gladio. et dabo
universam substantiam sive fortitu
dinem civitatis huius. et omnem
laborem eius. omneque precium sive
gloriam. et cunctos thesauros re
gum iuda dabo in manu inimicorum
eorum. et diripient eos et tollent et
ducent in babilonem. Tu autem phas
sur et omnes habitatores domus tue
ibitis in captivitatem et in babilo
nem venies. et ibi morieris. ibique
sepelieris tu et amici tui quibus
prophetasti mendacium. Iuxta superio
rem interpretationem qua phassur
nomen fuerat interpretatum ut ap
pellaretur magur omnes similiter trans
tulerunt ut significaret vel pa
vorem vel peregrinationem vel sub
lationem. et transtulerunt et com
migrationem. comminatur ei
cum amicis suis iam iamque capi
endum. tradendumque hostium ma
nibus. et cunctum populum tribus iude.
babiloniorum regis manibus optime
dari. aliosque interficiendos gla
dio et alios ducendos in capti
vitatem. et universas divitias tam
urbis quam thesaurorum regni ab ho
minibus esse capiendas. ipsumque
phassur cum omni cognatione sua
et familia ducendum in capti

vitatem. et in babilonem esse mori
turum. eo quod populum suo mendacio
deceperit. nequaquam illi vera tris
tia. sed per mendacium prospera pol
licendo. Simulque animadvertenda
prophete paciencia atque prudencia
quod missus in carcerem tacet. et sile
ncio vincit iniuriam. nec tamen dissi
mulat quod sciat esse venturum ut sal
tim sic pseudopropheta pontifex
peccare desistat. et dei clemenciam
deprecetur. Seduxisti me domine
et seductus sum. sive decepisti me
domine et deceptus sum. Fortior me fu
isti et invaluisti. sive obtinuisti
et potuisti. Factus sum in derisum
tota die. Omnes subsannant me.
quia iam olim loquar vociferans
iniquitatem. et vastitatem clami
to. sive quia amaro verbo meo ri
debo. prevaricationem. et miseriam
invocabo. Dicit propheta se a domino
esse deceptum quia in principio au
dierat prophetam in gentibus dedi te. Et i
terum. Ecce constitui te hodie super gen
tes et super regna. ut evellas et de
struas. et disperdas et dissipes. et
edifices et plantes arbitratus sit
nichil se contra populum iudeorum. sed
contra diversas in circuitu nationes
esse dicturum. Unde et prophetiam libenter
assumpserit. et evenisse contrario
ut captivitatem iherusalem predicens perse
cutiones et angustias sustineret.
Et quia intulit. Factus sum in derisum

tota die. omnes subsannant me eo
quod estimerent illum dimissa mentitum.
et cuncta que predixerat esse ~~mentita~~
ventura mendacia fuerint. Et prophe
ta enim putaverat statim futurum
quod dominus comminabatur. et populus estima
bat nequaquam ultra venturum quod
statim non venerat. Atque vocife
ror vastitatem babilonis. et ini
quitatem hostium per quam opprimendus
sit populus meus. Quam autem sequitur
lex in eo quod dixerat quia amaritudine
o verbo video prevaricationem et mise
riam incombe. hic sensus a
dicto presentem tristitiam futuro
gaudio commutandam. Iuxta illud
quod scriptum est. Beati flentes quoniam
ipsi videbunt. Et idcirco miseriam
et iniquitatem afflictionemque libe
ter sustineo ita ut ea pro fide et in no
te eas et brevitatem immense felici
tatis eternitate compensem.

Quia factus est mihi sermo domini in ob
probrium et in derisum tota die. Et
dixi. Non recordabor eius. sive neque
nominabo dominum nec loquar ultra in
nomine ~~eius~~ illius. Et factus est in corde
meo quasi ignis estuans. claususque
in ossibus meis. et defeci sum disso
lutus sum ferre non sustinens. Audivi
enim contumelias sive vituperationem
multorum et terrorem in circuitu. sive
aggregatorum undique. persequimini et perse
quamur eum. Clamate me atque
dicite quia babilonis veniret

exitiis. et omnia hostilis gladius
predaretur. versus est mihi sermo domini
in obprobrium atque derisum. dum
tarditatem prophetie putant esse men
dacium. Quamobrem in mea mente
decrevi. ut ultra ad populum dei
verbis non loquerer. nec nomen
illius nominare. Quod cum pudore
superatus verecundie quidem. sed
stulte constituisse. factus est in me quasi in
corde meo quasi ignis exestuans.
claususque in ossibus meis. sive
undique dissolutus sum. ita ut fer
re non possim. Conceptus enim ardor
sermo divinus nec ore prolatus
ardet in pectore. Unde et paulus
loquitur. Si evangelizavero non
est mihi gloria. necessitas enim mihi incum
bit. Ve enim mihi est si non evan
gelizavero. Si enim volens hoc
ago mercedem habeo. si autem in
vitus: dispensatio mihi credita est.
Et in athenis videns ydolatrie
deditam civitatem. incitabatur
spiritu. et tota mente fervebat.
Et post modicum in eodem volu
mine legimus. Cum venissent autem
de macedonia silas et thimo
theus instabat verbo paulus
testificans iudeis esse christum ihesum.
Sed et plerique doctorum usque ho
die in ecclesia similia sustinent
audientes vituperationem mul
torum congregatorum adversum se in cir
cuitu atque dicentium. persequimini

et persequamur ~~eum~~ eos.
Omnes viri qui erant pacifici
mei. et custodientes latus meum
siquomodo decipiatur. et prevalea
mus adversum eum. et consequamur
ultionem ex eo. Dominus autem mecum est.
quasi bellator fortis. Cum adversa
rii surrexerint et amici quondam
atque pacifici fuerint ad bella con
versi. voluerintque nobis insidi
as tendere. non magnopere cure
mus. sed optemus hoc dicere. quod
et propheta loquitur. dominus autem mecum
est. quasi bellator fortis. Iccirco
qui me persequuntur cadent et in
firmi erunt. sive ideo persecuti sunt
et intelligere non potuerunt.
Confundentur vehementer. quia
non intellexerunt ~~pro~~ obprobrium
sempiternum quod nunquam delebitur. Quia persecuti sunt
ideo prophetiam non potuerunt intel
ligere sermonem. et ignorantia
iam confusio vehemens consecuta
est. nec intellexerunt ignominiam
sempiternam que obtinebat e
os et nulla oblivione delebitur.
Dicunt ergo quod voluit viri quon
dam pacifici. et qui custodiebant
latus meum. et decipere cupiebant.
dum modo iusti viri atque docto
ris eventum. post persecutionem. tan
ta vindicta sit atque premia conse
quantur. Et tu domine exercituum
probator iusti. qui probas iusta
qui vides renes et cor. videam
queso ultionem tuam ex eis. Tibi
enim revelavi causam meam. So
lus est dominus qui noverit probare
iustitiam. quod solus est qui cor
dis interna conspiciat. Unde et
ihesus sciens cogitationes homi
num non ex profectu ut quidam putant
sed natura deus est. Tale quid
et in psalmis sonat. Non iusti
ficabitur in conspectu tuo omnis vivens.
Si viventes virtutibus non iustifica
buntur. quanto magis qui peccato mor
tuus est. Cumque se sciat iustus
habere propugnatorem deum tamen in
patientia fragilitatis humane.
quod noluit esse vetitum. iam nunc
videre desiderat. Cui et revela
vit causam suam. qui dicit in alio
loco. Mihi vindictam. ego retri
buam dicit dominus. Felix autem con
scientia cuius causa domino reve
latur. dicente apostolo. Omne quod
manifestatur lux est. . . .
Cantate domino. laudate
dominum. quia liberavit animam pauperis
de manu pessimorum. Qui pau
per est spiritu. nec habet divitias
que recepit in hoc seculo con
solationem suam. et de quibus pau
lus loquitur. tamen ut pauperes
meliores essemus. cui fuit vindic
ta a domino consecuta dominum laudat
in spiritu. et se de manu pessimorum
eruitum gratatur. Hoc autem totum fit non
meo merito. sed eius gratia qui pau

perē l iberauit. nec hʒ diuinas
supbie correctiōs. sed humilitatem
paupis libati. Maledicta dies
ī qua natus sū. dies ī qua pepe
rit me mr̄ mea nō sit bn̄dicta
maledictus vir̄ sū hō qui annū
ciauit prī meo dicēs. natus ē
tibi filius masculꝰ. et quasi gaudi
o letificauit eū. Sit hō ille vt ciui
tates quas subūtit dn̄s. et nō
penituit eū. Audiat clamorē
mane. et vlulatū in tpe meri
diano. qui sū quia me nō interfe
cit a vulua. vt fieret m̄ mr̄ mea
sepulchꝝ. et vulua eiꝰ conceptꝰ
eternus. Quare de vulua egressꝰ
sū vt viderē laborē et dolorē
vt consumerent̄ in confusiōe dies
mei. Qui putant aīas fuisse in
celestibꝫ. et de meliore ī peiorē
statū pcipitatas. hoc et huius
cemodi vtunt̄ testimōniis. q scili
cet melius fuerit in celestibꝫ quasi ī
terrenis cōmorari. et corpꝰ humili
tatis assumē. noua quedā. imo
iā vetera heresceos sua ar
gumēta quirentes. Nos vero le
gētes illud beati iob. Maledicta
dies ī qua natus sū. et nox il
la in qua dixerūt ecce masclꝰ.
et maledictꝰ hō qui annūciauit
prī meo dicēs. natus ē tibi pu
er. huic testimōnio coaptamꝰ, q
sit melius sit. nō esse quam viuē
in suppliciis. Iuxta illud qd simp

tū est. Mors viro requies cui cō
clusit dn̄s viā suā. Et iterū. Cur
data ē misero lux. et vita hiis
qui ī amaritudīe aīe sunt. Et
in euangelio simplicit̄ dictū
legimꝰ. Melius ei fuerat si natꝰ
nō eēt. nō quo sit qui natus
nō fuerit. sed quo meliꝰ sit
nō esse quam male eē. Aliud est
enī omnino nō esse. aliud cū sit
absqꝫ vlla intermissiōe cruciari.
Quomō mortē quietā vite
misere pferimꝰ. Vn̄ et amos
diē appellat tenebrarū. diē af
flictiōis. et iacob eo quod vixit
in labore et angustia. dies vi
te sue paruos et pessimos vo
cat. Et paulꝰ aptus ~~dicēs~~ dicit. vt
eripet nos de pn̄ti sclo nequā.
Et iterū. Redimētes tps. quia
dies mali sūt. Hebrei quintū
mensē quo capta ihrlm. tem
plūqꝫ subuersū natiuitatē
~~[illegible]~~ ieremie supputant ī retrac
tabilibꝫ quibusdā et incredibili
bus argumētis. Quod si pbare
potuerit. quomō testimōniū
iob valeat in pretium nescio.
nisi forte et illū diē quādā p
figuratione et vaticinio fu
turorū subuersiōis templi an
tumēt. Quod quidem ī pretatur sili
tudinē subūsionis ciuitatū.
de sodoma et gomorra dici
arbitror et oē tps in luctu

vt mane sit clamor et vlu
latus meridie. Quod autem
fert. quod me non misereri vul
tu dei significari putatur et
est michi inquit cum precio etnus
que omnia dicuntur hyperbolice.
Deinde exponit causas cur
mortem preferat vite et omnino
non esse ipsi male esse subiun
gens. Quare de vulua egressus
sum vt viderem laborem et dolo
rem. et consumerentur in confu
sione dies mei. Capitulum 21

Verbum quod factum est ad ie
remiam a domino. quando misit
ad eum rex sedechias phas
sur filium melchie. et sopho
niam filium maasie sacerdotem.
dicens. Interroga pro nobis dominum. quia na
bugodonosor rex babilonis
preliatur aduersum nos. si forte fa
ciat nobiscum secundum omnia mira
bilia sua. et recedat a nobis.
Supra pontifex phassur si
ue phasror qui percussit ieremiam
patrem huius emmer. hic autem
phassur filius est melchie.
hoc ideo ne quis eundem putet.
Mittit autem sedechias rex ad pro
phetam nolens vel populum scire vel
principes vt credatur per legatos nun
cios recognosceret quam dominus
super vrbe ierusalem et populo iudeorum
habeat sententiam. Deinde infert
quod nabugodonosor rex babi
lonis preliatur aduersum nos.

ostendit iam obsessam ierusalem hec
a propheta scissitatur sedechiam
Et nondum est quod in prophetis
maxime in ezechiele et iere
mia neque regum temporum ordo ser
uetur. sed prepostere quod iuxta his
toriam postea factum est prius refer
ri. et quod prius gestum sit postea
Aliud est enim hystoriam. aliud
prophetiam scribere. vt in primo loco
sedechias qui in vrbe ierusalem
captus est mittens scribitur ad
ieremiam eo tempore quo obside
batur ierusalem. et postea nar
ratur hystoria. ioachim fratris sui
qui ante eum rex fuit et ioachim
idem iechonie qui fuit filius
ioachim. sicut quibus dicitur in consequentibus.
Interroga

Et dixit ieremias ad eos.
Sic dicetis sedechie. hec dicit
dominus deus israel. Ecce ego conuertam
vasa belli siue arma bellica
que sunt in manibus vestris et quibus
pugnatis aduersum regem babilonis
et chaldeos qui obsident vos in
circuitu murorum. et congregabo
ea siue eos in medio ciuitatis huius
et debellabo vos in manu exten
ta. et brachio forti siue excelso.
et in furore et in indignatione et
in ira grandi. et percutiam habitatores
ciuitatis huius. homines et iumenta
pestilentia magna morientur.
Frustra inquit repugnare vultis
chaldeis obsidentibus. et arma
bellica preparatis quia in media

tum urbe usum habebitis. ut
armata esse videamini. Ceterum illis
obsidentibus ego vos debella-
bo in manu extenta. et brachio
forti. meoque furore et indignati-
one pervinciam. ut et vos et omne
quod spirat fame et pestilentia
in media urbe moriatur. Et quod
quidem et factum legimus. Absque ul-
la enim corona sine pugna que pug-
tantum nandum urbem obsidione cap-
ta est. ut quos vinceret non
haberet. sed quos tantum caperet.
Meliores autem fuerunt vulnerati
gladio quam occisi fame.

Et post hec ait dominus dabo
sedechiam regem iude et servos
eius et populum eius. et qui dere-
licti sunt in civitate hac a pes-
te et gladio et fame in manu
nabugodonosor regis babi-
lonis. et in manu inimicorum
eorum. et in manu querentium animam
eorum. et percutiet eos in ore gladii.
et non flectetur. neque parcet neque mise-
rebitur. Hoc quod nos transtulimus
in manu nabugodonosor re-
gis babilonis. et in manu ini-
micorum eorum in lxx non habetur.
Et pro eo quod diximus non flec-
tetur neque parcet nec miserebi-
tur lxx transtulerunt non parcam
nec miserebor. Meliusque est
iuxta hebraicum ut crudelis et
inflexibilis sententia magis regis ba-
bilonis quam dei esse videatur.

Primum autem de universa urbe pro-
phetatum est. nunc proprie sede-
chie predicitur et populo eius qui
residui fuerunt post pestem
gladium et famem quod a nabugo-
donosor babilonis rege ca-
piendus sit. interficiendusque in-
imicis suis gladio. nec ullam
eius speret misericordiam. cuius federis
et necessitudinis periurio de-
seruit. Et ad populum hunc
dices. hec dicit dominus. Ecce ego
do coram vobis viam vite et viam
mortis. Qui habitaverit in urbe
hac morietur gladio et fame
et peste: qui autem egressus fuerit
et transfugerit ad chaldeos qui
obsident vos vivet. et erit
ei anima sua quasi spolium. Posui
enim faciem meam super civitatem
hanc in malum et non in bonum.
In manu regis babilonis
dabitur. et exuret eam igni. His
qui a rege missi sunt et ad prophe-
tam venerant deprecantibus. ut il-
le rogaret pro eis dominum. sic pro-
pheta responderat. et quasi referret
regi sedechie. nunc hortatur ut
respondeat populo. datque consi-
lium ut transfugiat ad chaldeos
contra regiam voluntatem. Quod
periculosum fuisse propheta nulla-
tenus ignorat. Unde et mortem sibi
previdens et dixit. maledicta di-
es in qua natus sum. et que de-

vulua egressus sit ut videret la-
borem et dolorem. Non quo leue sit
necdum captis dare consilium se vl-
tro dare captiuitati. qui si passum
naufragium imperet. utilitate nau
fragium et dissipatam nauem remos
tabulasque corripiat. et se vndis
tradant. Sed quo tolerabilius
sit totaliter captiuos viuere. quam gla-
dio fame et peste consumi. Sunt
qui hunc locum secundum tropologiam
sic edisserant. melius esse stantibus
se tradere discipline et maxime
philosophie. quam in illa permanere
ecclesia in qua famis sit sermonis
et auctoritas propheticus hereticorum gladio. dor
mireque penuria. et hereticam peste
moriatur. Et domui regis iu
da. Audite verbum domini domus da
uid. Hec dicit dominus. Iudicate iu
dicium. et eruite vi oppressum de
manu calumpniantis. ne forte egre
diatur sicut ignis indignatio mea. et succendatur. et non
sit qui extinguat. Sed quod sequitur
propter maliciam studiorum vestrorum in lxx
non habetur. Et ut supra dixerat. et ad
populum hunc dices. Hec dicit dominus. con
sequenter nunc infert. et domui re-
gis iuda. ut subaudiat dices. Hec
dicit dominus Apokonoyn
superiora et inferiora iunguntur. ut
sit sensus. et ad populum hunc dices
hec dicit dominus. Preterea et sermo fit
ad domum regiam. ob cuius maxime

culpam ciuitas obsidetur. ut emendet
errorem penitudine. et clementiam
domini consequatur. Iudicate mane
iudicium. non in tenebris iniqui
tatis. sed in luce iustitie. et erui
te vi oppressum de manu calumpnia
toris. ut non accipiatis personam
in iudicio. sed diuitibus pauperes
opprimentibus magis apud vos
dei imperium valeat. quam potentia
persequentis. Et si neque hoc feceritis
nequaquam succendetur in vobis ignis
furoris mei. nec inueniat materiam
quam consumat. Incredibilis quoque in
hoc loco dei clementia demonstra
tur. ut de quibus supra dixerat.
posui enim faciem meam super ciuita
tem hanc in malum et non in bo
num. et in manu regis babilonis
tradetur. et exuret eam igni. iam
domini sequente sententia eos pro
uocet ad salutem. non quo igno
ret urbem ierusalem esse capiendam. sed
quo liberum arbitrium hominis seruetur.
ut non ignorantia futuri. sed vo
luntate propria perire videantur. Quo-
modo et saluator sciebat populum
negaturum. et se esse crucifigendum.
quippe qui hoc a prophetis sepe predixe
rat. et nichilominus commonebat.
volens eos corrigere ad peniten
tiam. ut quamquam postea sustinue
runt filio vinee eius acciderit. non
diuina dominatione. Ecce ego
ad te habitatricem vallis solide.

atque campestris ait dns. quid dicitis.
quis percutiet. siue terrebit nos. et
quis ingredietur domos nras. Et
visitabo super vos. Et rursus sequitur.
iuxta fructum studiorum vrorum dicit
dns. in lxx non habetur. Et succen-
dam inquit ignem in saltu eius et deuora
bit omnia in circuitu eius. Pro habita-
trice vallis solide atque cam-
pestris lxx transtulerunt. ecce ego
ad te qui habitas in valle sor cam-
pestri. pro quo symmachus pe-
tram. theodosio obsessam interpre
tati sunt. aquila prima editione solidam
secunda tyrum. Sor enim siue sur li-
gua hebrea et tyrum et silicem et
coartatam sonat. Loquitur autem
contra ierusalem que obsidione valla
ta est. siue in similitudine tyri
que mari grandi. ita babiloni
o exercitu cingitur. et euadere non
potest. Aut certe que se instar pe
tre durissime inexpugnabilem
putat atque robustam pro soliditate murorum. et magnitudine.
et dicit. quis terrere nos po-
terit. et quis ingredietur domos
nras. Cui econtrario loquitur
deus. ego visitabo vos. meum
euadere ortum non poteritis. Visi-
tabo autem vos in pmicie. et red-
dam vobis fructum malicie vestre.
et ego succendam ignem in saltu
vro. non babilonius vt putatis.
non rex chaldeorum. sed mea her
omnia ira perficiet. Saltum autem

vocat ierusalem. et omnem circa regio-
nem. que frugiferas arbores bo-
norum operum non habet quod sit incendio
preparata. Quidam vallem ap-
pellat campestrem quod plana sit hos-
tibus. et non montem excelsum qui
difficulter ascendi potest. iuxta quod in
ysaia dicitur. visio vallis syon.
Ceterum tradunt ad domum regiam. et ad
vrbem metropolim prophetatur. re-
feramus ad ecclesiasticum ordinem.
et principes ecclesiarum eos dici tr-
at qui se superbie et diuiciis. las-
ciuieque tradiderint. Verstati
quod domus regia est ab initio li-
bitatur. quomodo et qui stirpe
fuere dauid pauci admodum re-
perti qui placuerint dno vt ip-
se dauid. ezechias et iosias.
magnaque per principium et stir-
pis regie. in vniuersum populum
iram dei prouocauit. xxij.

Hec dicit dns. descende
in domum regis iuda. et
loqueris ibi verbum hoc et dices.
Audi verbum dni rex iuda qui sedes
super solium dauid. tu et serui tui et po-
pulus tuus qui ingredimini per por-
tas istas. Hec dicit dns.
Facite iudicium et iusticiam. et li-
berate vi oppressum de manu ca-
lumpniatoris. et aduenam et pu-
pillum et viduam nolite contristare
neque opprimatis inique sue im-
pie. et sanguinem innocentem ne ef-

fundatis in loco isto. Si enim
facientes feceritis verbum istud ingre-
dientur per portas domus huius reges se-
dentes de genere David super thronum eius
et ascendentes currus et equos
ipsi et servi et populus eorum. Quod si
non audieritis verba hec per me-
metipsum iuravi dicit dominus quia
in solitudinem erit domus hec.
Hec visio sive sermo hic sermo domini
vel ante fit ad prophetam quam Sede-
chias ad eum nuntios mitteret
vel certe postquam nuntiis prece-
pit quid regi referre deberent. Pre-
cipitur Ieremie ut nequaquam per nunti-
os loquatur ad regem. sed ipse va-
dat ad palatium et ibi loqua-
tur ei. Similiter adiutamus di-
vinam sapientiam quod per nuntios iubet
tristia nuntiari mixtis et prospe-
ris si agere voluerit rex penitenti-
am. Hic vero quia ipsi imperat ut per-
gat non tristia nuntiat et capti-
vitatem iam iamque futuram. Sed mo-
net quid facere debeat ut vitet
impendentem sententiam dei. Regum
autem proprium est facere iudicium et ius-
titiam. et liberare de manu ca-
lumpniatorum vi oppressos. et pere-
grino. pupilloque et vidue. qui
facilius opprimuntur a potentibus
prebere auxilium. Et ut curam pre-
ceptorum dei eis incuteret. intulit.
nolite contristare. ut non solum
eripiatis. sed ne patiamini per
vestram conniventiam ab aliis con-
tristari. Et sanguinem innocen-
tem non effundatis in loco isto. Ho-
micidas enim et sacrilegos et ve-
nenarios punire non est effusio
sanguinis. sed legum ministerium.
Si autem hec feceritis o reges
iuda. tenebitis pristinam potes-
tatem. et cum ambitione ingre-
diemini portas ierusalem. Si autem
facere nolueritis. o domus regia.
non tam domini erit crudelitatis
quam tue voluntatis. ut omnis civi-
tas redigatur in solitudinem. Et
quod regie domui dictum est. in-
telligant episcopi. sacerdotesque eorum pres-
biteri atque dyaconi. et ordo ec-
clesiasticus. Quod si fecerint que pre-
cepta sunt. et inter cetera sanguinem
innocentem non fuderint. scandali-
zantes minimos quosque. et per-
vertentes conscientias singulorum.
obtineant traditam sibi a domino
dignitatem. Si autem facere no-
luerint atque contempserint ipsi re-
digant ecclesiam in solitudinem.
Ingreditur autem de genere david per
portas iherusalem. et sedet super thro-
num eius qui interpretatur fortis
manu. et ascendit currum et equos.
qui refrenat et suas et populi
perturbationes. et composito in
ecclesiam ingreditur gradu. et mi-
litum utitur choro. Abiciens ex om-
ni parte continentium. Et ut verum
hoc esse credamus iurat per se. quia

iuxta aplm maiorē aluī per
quē iuīrē posset nō habet.
Quia hec dicit dns sup do
mū siue ad domū regis iuda
Galaad tu m caput sū pria
pui libani si nō posuero te in
solitudinē vrbes ihabitabiles
et sanctificabo sup te iterficiente
viri et arma eius. et succidet
electas cedros tuas. et pcipi
tabunt. siue mittet igne. et p
transibunt gentes multe p ciuitate
hanc. et dicet unusquisque pximo
suo. Quare fecit dns sic ciuitati
huic magne. Et rndebunt. eo
q dereliquerint pactū dm dei sui.
et adorauerint deos alienos.
et seruierint eis. Galaad quā
possedit dimidia trib3 manas
se trans iordanē septentriōe me
morat. in quo mōte laban cō
secutus ē fugientē iacob. et mons
iuxta genesim nomē accepit
soros. id est tumulus testimo
nij. eo q ibi iacob labanq iu
rauerint. in aceruū lapidibus cō
gregatis. Est autē caput sū pri
cipium libani mōtis excelsi. qui
vniuersus cedris cōsitus ē. iuxta
illud dauid canentis. et cōmoue
bit dns cedros libani. Et alibi.
vidi impium supexaltatū et ele
uatū sicut cedros libani. Et i
zacharia legimus. apei libane
portas tuas. et comedat ignis
cedros tuas. Igitur psenti loco
qr ad domū regiam loquebat
p metha foram loquitur ad templū.
siue ad domū stirpis iuda. q
ipsa sit in excelso. siue q de tem
plo atq sanctuario omīn prouīu re
media poscebantur. Vnde et hiere
de ppha cōmemorat. nunquid resina
nō est in galaad. aut medicus
nō est ibi. Quare nō ascendit ci
catrio filie ppli mei. Cōminat
igitur regie domui et vrbi ihrlm
et teplo. qd vocat libani caput.
q redigendū sit i solitudinē.
cū vniuersis vrbib3 suis. nō
potentia regis babilonis. sed
dni iussione q dicit. sanctificabo sup
te iterficientē. Quē autē vocat
nabugodonosor. et oēs eius
exercitus. q exequitur sententiā
dei. Et succidet inquit electas ce
dros tuas. potētes quosque et
principes ciuitatis. et mittet in i
gnē vt oīa deuorans flāma cō
sumat. Cumq deleta fuerit vni
uersa. transibunt gentes multe per
ciuitatē et templū qd eis prius
ingredi nō licebat. Et vnusquisque
loquitur proximo suo. Quare fecit
dns ciuitati isti tā et magne
tā subitā et tā grandē euersio
nē. Respondebuntq inquit qui
iterrogata fuerit et exponet
causas ruinarum dicentes q reli
quirunt pactū dm dei sui. et
pro deo idola venerati sunt. Au
diat hoc etiam vrbis domus

regia et p̃ncipes ei⁹ et cedri que eleuāt vsq3 ad nubes verticē suū. et p̃ supbiā loquūt. quis nos videbit. q̄d cito flāma dn̄i ↄsumant. si noluerit illius preceptis acq̄escere. Alia aūt est sanctuarij sanctificatoris et armorū eius. alia sacerdotū et eorū qui ministrāt dn̄o. - -

Nolite flere mortuū neq3 lugeatis sup eū fletu. plangite eū q̄ egredit. q2 nō reūtet vltra nec videbit terrā natiuitatis sue. Quia hec dicit dn̄s ad sellū filiū iosie regē iuda. q̄ regnauit pro iosia patre suo. qui egressus ē de loco isto. nō reūtet huc āplius. sed in loco ad quē transtuli eū ibi moriet. et terrā istā nō videbit amplius.

Iosias rex iustus tres filios habuit. ioachas et ioachim et sedechiam. Quorū p̄mū rex egipti pharao nechao captiuū duxit in egiptū. ibiq3 mortuus est. et ↄstituit regē fratrē eius eliachim. Quo mortuo regnauit filius eius iechonias. quia nabugodonosor rege babilonio cū m̄re et p̃ncipibz ductus est ī captiuitatē. pro quo patruus ei⁹ regnauit sedechias. q̄ capta ierusalē ductus ē in babilonē. Queritur qui sit iste q̄ fleri nō debeat. ducendusq3 sit in captiuitatē et vltra nō reūsurus. cū tres capti sint atq3 trāsducti. Hebrei putāt hoc ōmbz ↄuenire. id est et ioachas et iechonie et sedechie. appellatiq3 omnes filios sellem siue sellū q̄d in nr̄a lingua ↄsūmatio vel ↄpletio dicit q̄ regnū iuda in ipsis finitū sit. Michi aūt ꝑprie hoc dici videtur de sedechia. de quo et p̃sentis et p̃teriti capli ꝑphecia ē. in q̄ vere regnū iuda finitū est. ꝑ Sub quo et vrbs capta ē. ductusq3 in babilonē. ibi mortuus scribit. Iste est sellū. id est ↄsūmatio atq3 ↄpletio filius iosia regis iuda. qui regnauit pro iosia pr̄e suo. Iechonias aūt nō fuit filius. sed nepos iosie filius ioachim. vt a p̃ncipio visionis q̄n misit ad ieremiā rex sedechias phassur filiū melchie et sophomā filiū maasie sacerdotē vsq3 ad istud caplm. oīa ad regē et de rege sedechia dicta ītelligamus.

Ve q̄ edificat domū suā ī iniusticia. et cenacula sua nō ī iudicio. Amicū suū opprimit frustra. et mercedē ei⁹ nō reddit ei. Hoc dicit. Edificabo mihi domū latā. et cenacula spacio-

spaciosa. Qui aperit sibi fenes-
tras. et facit laquearia cedrina.
pingitque synopide. Numquid regna-
bis. quoniam confers te cedro? Pater tuus
nonne comedit et bibit. et fecit iu-
dicium et iustitiam. tunc cum bene erat
ei. iudicavit causam pauperis. et
egeni in bonum suum. Numquid non
ideo. quia cognovit me dicit dominus.
Tui vero oculi et cor ad avaritiam
et ad sanguinem innocentem effun-
dendum. et ad calumpniam. et ad
cursum mali operis. LXX. O qui edifi-
cas domum tuam non cum iustitia
et cenacula tua non in iudicio.
Qui puteum proximus operatur gratis
et mercedem ei non reddit. Edi-
ficasti tibi domum parvulam cena-
cula perflatilia. distincta fenes-
tris. et contignata cedro et lita
synopide. Numquid regnabis. ~~quoniam~~
~~confers te cedro~~ quia tu contendis contra
achaz patrem tuum. Non comedent
et non bibent. Melius erat tibi
facere ~~iustitiam~~ iudicium et iustitiam
bonam. Non cognoverunt non iudi-
caverunt iudicium humili. neque iudi-
cium pauperis. Nonne hoc est igno-
rare te me dicit dominus. Ecce non
sunt oculi tui recti. nec cor tuum bo-
num. sed ad avaritiam tuam. et ut
sanguinem innocentem effundas. ~~[illegible]~~
et ad iniquitatem et homicidium.
ut facias ea. Utramque editionem

ex integro posui ut et hebraica ve-
ritas et difficultas vulgate e-
ditionis facilius cognoscatur. Est
autem sermo contra ioachym filium
iosie regis iude. de quo supra
diximus quem constituit nechao
pharao rex egipti pro ioa-
chaz fratre suo. quem victum dux-
it in egiptum. Regnum autem ut ita
regum et paralipomenon narrat
xy A hystoria ~~[illegible]~~ annis regnas-
se in ierusalem ioachim filium io-
sie. et regnasse crudeliter. et
exercuisse impium. et postea
mortuum. Verumtamen eius se-
pulturam narrant hanc habente
scriptura sancta consuetudinem. ut
omnes reges et mortuos refe-
rat. et sepultos. hic autem pro-
prie narrat mortuum. et non
sepultum. de quo diximus in pos-
terioribus. Plangit itaque supra-
dictum regem quod confidat in iniusti-
tia. et putat esse perpetuam regni
dignitatem. faciatque sibi cenacu-
la. et amicos opprimat ope-
rantibusque non reddat mercedem
suam. et eternam palmam sue
edificationis arbitretur. Numquid
ait sermo divinus regnare
potius in perpetuum. quoniam conferre
te cupis cedro excelso paren-
tis. iosie videlicet regis iuda?
Pater inquit tuus et comedit et

bibit et fruitus est copiis regni sed
nec tamen in eo offendit deum
quod habuit diuitias. sed ideo pla
cuit quod fecit iudicium atque iusti
ciam. Et idcirco tam in presenti seculo
quam in futuro bene ei fuit et erit.
Iudicauit namque causam paupe
ris et egeni et in eorum refrige
rium quos adiuuit. et propterea in
bonum suum. Hec autem omnia euene
runt ei prospera quia me cognouit
dicit dominus. Tui uero o ioachim
oculi declinant ad auariciam.
et ut innocentem sanguinem fundas.
ad calumpniam et ad cursum ma
li operis. Iuxta lxx uero que sensum
habeat intelligere non possum. Cum
enim cetera sibi aliqua ex parte
consonant. illud quod infertur. numquid
regnabis. quoniam tu contendis in
achaz patre tuo. pro quo in hebreo
scriptum est. et hic simo
cedrum significat manifestum est
quod nullum sensum habeat. illudque
quod sequitur non comedent et non
bibent. et cetera que inter se dis
sipata sunt atque confusa. ut absque
ueritate hebraice lectionis nul
lam intelligentiam habeant. Possumus
autem huius loci iuxta anagogen
contra hereticos accipere quod edificant
sibi domum non magnam et ede
ubertate latissima. sed paru
lam. Edificant autem non in iusticia

atque iudicio. aliena diripere
cupientes. Unde dicitur. edificasti tibi
domum paruulam. cenacula per
flatilia que immiserunt omni uen
to doctrine. et distincta fenestris.
Non enim habet precium edificii
nec solidam ~~[illegible]~~ firmitatem.
et consignata inquit cedro. Videntur
quidem consignatione sua pulcher
rima. sed ad breue. et paruum tem
poris tempestate cito putrescunt et
corruunt. Itaque simopide. Et
ipsi enim passionem domini et sancti
pollicentur. sed in perpetuum non
regnant. quia contendunt. et ad ia
ctanciam prouocant. Achaz idem ce
dri patre suo. Omnis enim hereticus
nascitur in ecclesia. sed de ecclesia
prodit. et contendit et pugnat
contra parentem. Quod autem infert non
comedent et non bibent subau
dit corpus et sanguinem saluato
ris. cetera que huius filia. Pro
rsus omnem dicit inde descendere.
quod ignorauerit deum. nec habe
ant rectos oculos. sed cor eorum
pronum sit ad auariciam. ut aliena
diripiant. et deceptorum san
guinem fundant. Hoc enim facere est
homicidium. Obscura latius
dissenda sunt. Propterea hec
dicit dominus ad ioachim filium iosie
regem iuda. Non plangent eum ve
frater et ve soror. non concrepa

buitei. vel domine et vel inclite. De
pultura asini sepelietur putre
factus et proiectus extra portas
ierusalem. Hoc quod nos de hebreo po
suimus. non plangent eum ve frater
et ve soror in lxx non habetur.
Precepit dominus contra ioachim regem
iuda. et aperit enigma quod
prius videbatur occultum. et in
fine tres ambiguum solvit. ut
non sit sermo de ioathaz neque
de sedechia. sed proprie de ioachim
quem in effectum a latrunculis chal
deorum syrie ammonitarum et moa
bitarum hebrea narrat hystoria.
Unde et ioachim mortuus scribitur
et sepultus tacetur. In libro die
rum legimus dormitum cum patribus et
ductum in babilonem. nec ultra
quod refertur de eo. Pulchreque se
pulturam asini dicit eum sepeli
endum. ut aliis verbis significet
insepultum. hoc est a bestiis avibusque
lacerandum. Hec est enim asini se
pultura. Ascende libanum et
clama. et in basan da vocem
tuam. Et clama ad transeuntes. quia
contriti sunt omnes amatores tui.
Locutus sum ad te in habundantia
tua. dixisti. non audiam. Hec est
via tua ab adolescentia. quia non
audisti vocem meam. Omnes pastores
sive amatores tuos pascet ven
tus. et amatores sive amici tui

in captivitatem ibunt. et tunc con
funderis et erubesces ab omni mali
tia tua. Que sedes in libano et
nidificas in cedris quomodo conge
muisti cum venissent tibi dolores ut
qui dolores parturientis. Per me
taphoram. libani et basan. regi
onum et montium trans iordanem
ad ierusalem dirigitur quod frustra in e
gipto sit confisa. sive ad ipsum ioa
chim qui eo tempore regnabat in ie
rusalem. et ab egiptiis fuerat
rex constitutus. quod frustra egipti
orum speret auxilium. et quod ipsi
quoque a babilonio rege supe
randi sint. et ducendi in capti
vitatem. Quod autem ait. locutus sum
ad te hoc est ipse deus per prophetas.
sive locutus sit ad te ut sermo audi
atur prophete mei. Et tu in habun
dantia tua dixisti. Non audiam.
Arguit enim eam superbie. et quod di
vitiarum magnitudine abusa sit.
in contemptum dei. Et narrat quod non
solum hoc tempore. sed ab initio quando
educta sit ab egipto non audie
rit vocem dei. Unde et omnes pasto
res eius et principes huc illucque
dispersi sunt et captivitati babi
lonie colla submiserunt. Quod autem in
fert. que sedes in libano. et ni
dificas in cedris. arrogantiam
suggillat. que de omni regum ha
bundantia tumuerat. Et quod instar

mulieris puerpere repentinus ei
dolor et subita veniat captivitas.
Quod ante nos diximus clamantes ad
transeuntes et in hebraico scriptum
est. lxx theodotioque
vitavit transferre. symmachus de-
contra. ut significet quod vox prophete
de ierusalem usque ad montem liba-
num et basan dicat pervenire.
Vivo ego dicit dominus quia si
fuerit iechonias filius ioachim
regis iuda anulus in manu
dextera mea. inde evellam eum
sive te. et dabo te in manu que-
rentium animam tuam. et in manu quorum
tu formidas faciem et in manu na-
bugodonosor regis babilonis
quod in lxx non habetur. et in manu
chaldeorum. Et mittam te sive pro-
iciam te et matrem tuam que genuit
te in terram alienam in qua nati non
estis. ibique moriemini. et ad ter-
ram quam ipsi levant animam suam
ut revertantur. illuc non revertentur.
Supra dixerat. domui regis iu-
da hec loquitur. et deinde descen-
de in domum regis iuda. et ce-
terum. Hec dicit dominus super domum
regis iuda et preposterio ordine
postquam locutus est de sedechia
qui ultimus regum fuit in ierusalem
revertitur ad ioachim fratrem eius.
qui ante eum regnavit. Cuius
vaticinatione completa nunc
loquitur ad filium ioachim nepo-
tem iosie regem ierusalem. iechoniam
qui et alio nomine appellatur ioa-
chim. Qui captivus a nabugo-
donosor cum matre sua princi-
pibusque et artificibus multisque
nobilibus ductus in chaldeam. ibique
mortuus est. Hoc itaque dicit. si
quomodo anulus non recedit de
manu portantis. et de digito dif-
ficulter elabitur: sic in manu mea
iechonias. tamen evellam eum. et tra-
dam regi babilonio. ibique cum ma-
tre et omnibus sociis suis morietur.
et ultra terram iudeam quam deside-
rat non videbit. Miserabilis quin-
tus qui ad calumpniandos sanctos vi-
ros aperuit os suum. linguamque
suam docuit mendacium. sexti pi-
tagorei hominis sceleratissimi unum
librum interpretatus est in latinum. di-
visitque eum in duo volumina. et
sub nomine sancti martiris sixti romane
urbis episcopi ausus est edere. In qui-
bus nulla christi. nulla spiritus sancti. nulla
dei patris. nulla patriarcharum et pro-
phetarum et apostolorum fit mentio.
Et huic libro solita temeritate
et insania anulum nominavit. qui
per multas provincias legitur. et
maxime ab hiis qui apacheian.
et impeccantiam predicant. Quomodo
igitur dominus iechoniam instar a-
nuli de manu sua et digito

precepta conformat. Ita lectorem obsecro ut ne forum librorum abiciat legatque si voluerit veteres philosophorum libros nec volumen ecclesiasticum. Soleo in commentariis et explanationibus que ad multorum diversas interpretum sententias ponere. huiusmodi miscere sermonem. Quidam hoc dicunt alii hoc autumant. nonnulli sic senciunt. quod et ipse miserabilis grunnius et post multos annos discipulus ioviniani. et illius calumpniatori sunt et calumpniantur me sub alienis nominibus proprias sententias ponere. quod ego causa benivolentie facio. ne aliquem de nomine videar lacerare. Sed hec benignitas versa est in calumpniam. nunc dico et illi qui mortuus est. et isti qui vivit. et heresim illius instaurare conatur magistrum eorum origenem hunc locum referre ad christum. quod de manu dei patris instar anuli avulsus sit. et missus sit in terram captivitatis in vallem lacrimarum. cunctisque traditus. matrem quoque eius. haut dubium quin synagogam captam atque proiectam. et non pertimescere ista inmemorans hoc quod sequitur. Terra terra terra audi verbum domini. hec dicit dominus. Scribe virum istum abhominatum. sive sterilem. et reliqua intellige

de deo maiestatis. Scribit autem hoc ne discipuli eius negare audeant in quinto stromatum libro. Numquid vas fictile atque contritum vir iste iechonias? numquid vas absque omni voluptate sive utilitate? Quare abiecti sunt ipse et semen eius et proiecti in terram quam ignoraverunt? Pro eo quod nos diximus. numquid vas fictile atque contritum symmachus transtulit. numquid purgamentum sive quisquilie viles atque proiecte. pro quo in lxx nichil habetur. sed hoc tantum interpretatus est. inhonoratus est iechonias quasi vas in quo nulla est utilitas. Et cum hoc de iechonia dicatur filio ioachim audet quispiam ad typum referre christi. et ex eo quod apostolus dicit. dominum salvatorem ymaginem esse dei invisibilis. primogenitum omnis creature. id est sapientiam. verbum. veritatem. vitam atque iusticiam. eum appellari anulum qui proiciatur vel avellatur de manu domini. et regi tradatur nabugodonosor. Abiecti sunt inquit ipse et semen eius. et proiecti in terram. quam ignorabant. Quod de iechonia factum nemo dubitat. Iechonias interpretatur domini preparatio. Cum in priori loco prima silla-

ba id est dñi nomē aufert et iec
honias ut pribandat pp̄ia
om etiã tũi ipa ratus.
Tercio. terra. terra. terra audi sermo
ne dñi. hec dicit dñs. Scribe
virũ istũ sterilē. virũ q̄ in diebꝫ
suis nō pspabit. nec enim erit
vir de semine eius q̄ sedeat sup
soliũ dauid. et potestatē habe
at ultra in iuda. Si voluero
p lõm notare singula quanta
lxx vel pt̄miserint vel muta
uerint longũ fiet. pfecti enim
possit diligens lector ex vtraq̄
editione ɔsiderare quid muta
tũ quid additũ. qd subtractũ
sit. pro sterili in hebreo scrip
tũ est : qd aq̄le prima
editio sterilē. sed̄a dianxitory
id est nō crescentē. symachus
vacuũ. lxx et theodocio abho
minabilē et abdicatũ inter
pretati sũt. Et orit̄ questio
quomodo possit stare ꝓphecia
de stirpe eius nullũ eē genera
tũ qui sedeat sup thronũ dd.
nec princeps fuerit ulterius in iuda.
cũ dñs atq̄ saluator de huius
moi sit semine. sup quo ad
tũ ~~~~ loquitur gabriel ad ma
riã. Ecce concipies in utero. et
paries filiũ et vocabis nomen
eius ihesum. Hic erit magnus.
et filius altissimi vocabitur. Et
dabit ei dñs deus sedē dauid

patris sui. et regnabit super do
mũ iacob in eternũ. et regni eius
nō erit finis. Possumus ergo hoc
dicere. q̄m illud qd̄ deest in lxx.
viz in diebꝫ eius nō pspabit.
sive nō crescet. ignorantibꝫ fe
cerit questionē. lxx enim tran
tulerunt scribe virũ istũ abdica
tũ hominē. q̄ nō crescet de seiē
eius vir. qui sedeat sup thronũ
dauid princeps ultra in iuda.
Qd̄ in hebreo bis positũ ē. qd̄
putantes qui ab initio scripserũt.
in grecis libris additũ subtraxe
runt. Videamus igitur q̄ in diebꝫ ie
chonie nō successit ei vir q̄ se
derit sup thronũ eius. Sꝫ multo
post tempore de semine eius natus
sit qui soliũ eius obtinuerit.
Potest autẽ et sic solui. Non se
debit quidem sup thronũ dauid
vir et homo. sed sedebit deus.
regnũq̄ eius nō erit terrenũ. et
breue ut fuit dauid. sꝫ ppetuũ
atq̄ celeste dicente scriptura. Reg
nabit sup domũ iacob in eter
nũ. et regni eius nō erit finis.
Natus est ergo de ioachim ie
chonias. de iechonia salathi
el. de salathiel zorobabel.
et p ordinē venit ad xp̄m. Sꝫ
in diebꝫ ioachim nō successit
ei rex filius quomodo pri ipse
successerat. sed fuit in captiui
tate. et salathiel et zorobabel

et usq ad xpm nullus regiā
obtinuit potestatē. Hoc aut̄ io-
nico q̄a in hebraico scriptū est
ē. In diebus ei9 et in tp̄e ipso
quo ille fuit. nō erit vir qui
sedeat sup soliū dd'. Omes
eni fuere captiui et de stirpe
dauid nullus dei reps in tra iu
dea tenuit p̄ncipatū. Vn̄ et
iosephus refert de sacerdota-
li gene et tribu leui fuisse p̄n
cipes q̄bz successerit herodes
antipatri ꝑselitū filius. et
postea sub vespasiano r̄gnū
hui9 gent̄s p̄mo ꝑ maximē i-
ꝑerij penit9 fuisse deletū.

Ve pastoribz **Ca. xxiij.**
qui dispdūt et lacerat̄
gregē pascue mee dicit dn̄s.
Hinc o pastores q̄ dispditis
et dissipatis oues pascue m-
dicit dn̄s. Ideo hec dicit ds̄
ds̄ isrl' ad pastores q̄ pascut̄
~~gregē~~ meū ꝑplm. Vos disper
sistis, eiecistis eos. et nō vi
sitastis. Ecce ego visitabo sr̄
vos. maliciā studioꝝ vroꝝ
ait dn̄s. Ego ꝯgregabo reli
quias greg' mei de oībz tris
ad q̄s eiecerā eos illuc. et ꝯu
tā eos ad rura sua. siue resti
tuā illos ad pascua sua. et
crescent et multiplicabūt. Et
suscitabo sr̄ eos pastores. et
pascent eos. Nō formidabūt

gregē meū

vltra et nō pauebūt. et nul
lus queret̄ ex numero d' dn̄s.
Ad pastores siue de pastoribz
ꝓphetiis sermo ē. Et q̄a de
iechonia pene vltīo rege iu
dee. q̄ fuit de stirpe dauid le
gim9 scptū. tra. tra. tra. au
di sermonē dn̄i. scribe virū is
tū abdicatū siue sterilē. q̄ nō
erit de semīe eius vir q̄ sede-
at sup soliū dauid. Om̄is q3
spes regni iudaici fuerat a-
putata. trāsit ad p̄ncipes ec-
clesie et synagoge cū suis
pastoribz derelicta atq3 dap-
nata. Ad aplos sermo fit. de
quibz dicit̄. et suscitabo sr̄
eos pastores. et pascent eos.
Nō formidabūt vltra. et nō
pauebūt. et null9 queret̄ ex
numero dicit dn̄s. Apli eni
ꝯfident̄ et absq3 vllo timore
pascēt ecclia siue gregē. et
reliquias ꝑpli isrl' saluabunt
de oībz terris. et ꝯuertentur
ad rura siue ad pascua sua.
Et crescent et multiplicabūt.
Sup malos aut pastores scri
bas et phariseos. visitabit
dn̄s ꝑpt maliciā studioꝝ
suoꝝ. Possu9 hoc iuxta tro
pologiā et de eccl'ie p̄ncipi
bz intelligē. qui tn̄ nō dig-
ne regūt oues dn̄i. q̄d illis
abiectis atq3 dapnatis sal-

uet ipsis alius tradit quod dig-
in exterrent et reliquie salua
fiant. Ve qui dissipant pastores
qui docent heresim. lacerant
et dissipant. qui scismata fa
ciunt. et excommunicatos quod contra iusti
ciam ab ecclesia separant. non visi
tant quod penitentibus communicent
manum. Quorum omnium miserebitur
dominus. reddens eis pessima pas
cua. et malos pastores in
feret. Ecce dies veniunt dicit
dominus. et suscitabo david germen
iustum sive orientem iustum. et reg
nabit rex et sapiens erit. sive in
telliget. et faciet iudicium et ius
ticiam in terra. In diebus illis salua
bitur iuda. et israel habitabit con
fidenter. Et hoc est nomen quod
vocabunt eum sive vocabit eum dominus
iustus noster sive iusticia nostra. quod
hebraice dicitur. hoc quod
in lxx male additum est. in pro
phetis ponitur apud iudeos. Alie
num enim capitulum sequitur. quod
ab eis pretermissum est. Secundo
fuerit titulus est ad prophetas
vel contra prophetas. de quo in suo
dicemus loco. Abiectis ergo pasto
ribus synagoge. scribis videlicet
et phariseis. et saluatis re
liquiis ex israel. apostolis et euangelistis
in locum principum constitutis
inducitur pastor pastorum et prin-

ceps principum. et rex regum. et
dominus dominantium. christus scilicet saluator
noster. Cui zacharie est germen
iusti. sive oriens iustus. De quo
legimus. Orietur in diebus eius iusti
cia et habundancia pacis. Et in alio
loco. Ecce vir oriens nomen
eius et subter eum orietur et edi
ficabit templum domini. Et qui nomen
in ysaia emanuel appellatur
hoc est nobiscum deus. sic in ieremia
nomen accipiat iusticia nostra
unde et apostolus loquitur. Qui factus est
sapiencia a deo nobis. et iusticia et
sanctificatio et redempcio. Cui contrarius
antichristus et imitator eius diabolus.
in zacharia stultus pastor di
citur. Et faciet iudicium et
iusticiam in terra. Non enim pater
iudicat quemquam. sed omne iudicium
dedit filio. In diebus illis et
due et decem tribus iudas et israel
pariter saluabuntur. et duabus vir
gis iuxta ezechiel una virga
fiet. Nomenque eius iuxta lxx quod
vocabit eum dominus appellabitur
iosedech id est dominus iustus. Si
secundum hebraicum qui dixerunt
nomen eius vocabunt dominus dicet
iusticia nostra. hoc est significat
adonay. pro quo sym
machus vertit. dominus iustificans
nos. Propter hoc ecce dies
veniunt dicit dominus. et non di
cent ultra vivit dominus qui eduxit

u filios isrl'

it filios isrl' de tra egipti. s;
viuit dns qui eduxit et ad-
duxit semē domꝰ isrl' de t'
ra aqlonis. et de cūctis tris
ad q̄s eiecerā eos illuc. 7 ha-
bitabūt in tra sua. Hoc ex-
mplm in lxx nō h;. Cuiꝰ h;
sensꝰ est q nequaq̄ p moy-
sen ppls dei de egipto libe-
ret'. sed p ihm xpm de oī
orbe trarȝ in quē dispsꝰ fuīt
Qd ex parte et nūc cplet' ī
mūdo. et ex toto cplebitur
qn de oriente et occidēte. sep-
tentrione et meridie veīet
et discūbent cū abraā. ysa-
ac et iacob. vt postq̄ subī-
trauīt plenitudo gencūi. tc̄
oīs isrl' saluus fiat. Ad p-
phetas siue in pphetis vel
con̄ pphas. hic titulꝰ qui sup
diximꝰ in edicione lxx finis
antiq̄ois capli positꝰ est vbi
sepe legimꝰ. et hoc est no-
men q̄ appellauit eū dns
iosedec in pphetis. Qd' plei-
q; ignorātes varia expla-
nacōis deliramēta confin-
gūt. mlto q; melius fuerat
simplicit' insciencia confiteri.
qm̄ ī pericie sue alios here-
des facē. Est aūt sīmo cont'
pphetas. pmo pseudo pphe-
tas. ihrlm et samarie. ques
nūc col' et vulgato nomīe
pphetas vocat. De qb; scrip-
tū est in cōsequētib;. et in
pphetis samarie vidi inq̄ta-
te. et in pphis ihrlm vidi hor-
ribilia. Cū aūt pomt iudicio
nē (et) ostendit supiora de pphe-
tis dicta dm̄. q̄ et ipsi pseu-
do pphetarȝ silēs extiterunt.
Contritū est cor meū in
medio mei. siue ī me. contre-
muerūt siue cmota sūt oīa
ossa mea. Factus sū quasi vir
ebrius. et qī hō madidus siue
soporatꝰ vino a facie dm̄. et a
facie vbor; scōr;. eiꝰ siue a fa-
cie decoris glorie eiꝰ. Conside-
rato vultu oīpotētis dei. hoc
est pris. et cōsiderato vultu
filij. qui iuxta aplm splen-
dor glorie illius appellat'. et
forma sbne dei/ppha et aīo
et corpe phorrescat et ītelligit
eē se nichili scdm q̄ in alio
loco dicit'. Sicut iumentū fcūs
sū apud te. Siue victimā con-
sciēcie et hūilitatis sue offert
deo. iuxta illud qd' in psalmis
scribit'. Sacrificiū deo sps cō-
tribulatꝰ. cor ctritū et hūiliatū
deus nō spernit. Ossa aūt q̄
ctremuerūt siue cmota sunt
illa ītelligamꝰ. de quib; idem
dauid canit. Oīa ossa mea di-
cent. dn̄e q̄s silis tui. Factꝰ est
qī ebrius. et qī hō madidus
siue supatus vino. nullā ha-
bens ītelligenciā. nullā q;
sapienciā. dns eī nouit cogi-

tationes hominum quoniam vane sunt.
Si autem hoc ita est, ubi sunt qui per-
fectam in homine iustitiam predicant?
Qui si viderint de sanctis se hoc di-
cere, non de semetipsis. Certe
nullum puto sanctiorem esse Ie-
remia, qui virgo propheta sancti-
ficatusque in utero ipso nomine
prefigurat dominum salvatorem. Iere-
mias enim interpretatur dominum excelsus.
Quia adulteris repleta
est terra, quia a facie maledictionis
omnis siue iuramenti luxit terra.
Arefacta sunt arva sive pascua
deserti. Factus est cursus eorum
malus, et fortitudo eorum dissi-
milis. Hoc quod nos de hebraico
posuimus, quia adulteris reple-
ta est terra in lxx non habetur. Quia iu-
ramentum dixere pro maledicti-
one. Redditque causas quare propter
adulteria et maledicta sive
fluui super [flumen] iuramenti pro
pluvia frugum sterilitas conse-
cuta sit. Quicquid de terra vide-
a iuxta litteram intelligis, re-
fer ad congregationem creden-
tium, quia propter adulteria et men-
dacia sive periuria virtutum et
donationum dei sterilitas fa-
cta sit. Propheta namque et
sacerdos polluti sunt et in domo
mea inveni malum eorum, dicit dominus.
Ideo via eorum erit quasi lubricum
in tenebris. Impellentur enim et
corruent in ea. Quia afferam inveni
feram super eos mala, annum visita-
tionis eorum, ait dominus. Credo in
ecclesia dei et maxime in principi-
bus eius inveniuntur mala. Secundum quam
esse completum propheta et sacerdos
polluti sunt. In domo mea inveni
mala eorum ait dominus. Domus autem
Christi ecclesia est, de qua et Paulus
scribit ad Thimotheum, ut scias
quomodo oporteat te in domo
dei conversari, que est ecclesia dei vi-
vi, columpna et firmamentum
veritatis. In propheta doctorem ac-
cipe, in sacerdote ministerii
dignitatem. Qui si pravamente
consenserint erit via eorum in lu-
bricum et in tenebris, nec habe-
bunt loquentem: Ego lux in mun-
dum veni, ut omnis qui credit in me
in tenebris non maneat. Unde scrip-
tum loquitur: Omnes tenebras fugiens
signatum est super nos lumen vul-
tus tui domine, dedisti letitiam in
corde meo. Cum autem fuerint
in tenebris et in via lubrica
errore videlicet hereticorum ad di-
versum motum impellentur et corru-
ent, et inferet super eos dominus ma-
la, non quo mala sint ut dominus
mala inferat, sed mala his
qui sustinent supplicia. Itaque
eadem et mala sunt et bona: ma-
la iuxta eos quos cruciant,
bona iuxta eos quos emendant

peccantium dicat XXIII

Et non dicit hoc quod annus visitationis
omnis domini correctio ~~peccati~~ atque
cruciatus. Iuxta illud quod scriptum est.
Visitabo in virga iniquitates eorum
et in verberibus peccata eorum. Miseri-
cordiam autem meam non dispergam ab eo.
Et in prophetis samarie vidi
stulticiam. sive iniquitatem. Propheta-
bant in baal. et decipiebant populum
meum israel. Ego prophetas samarie
iuxta misticos intellectus propter
hereticos dicta puto. et omnes qui iac-
tant falsi nominis scientiam. Quomodo
autem prophete samarie quicquid lo-
quebantur prophetabant in baal. ydo-
lo videlicet demonibus consecrato.
Sic heretici quicquid loquuntur in ecclesia
sive extra ecclesiam ut supplantent
populum israel qui plus tenebat deum.
loquuntur in demonibus. unde et signanter
ait. et in prophetis samarie
vidi stulticiam. Non enim [illegible] de quibus [illegible]
de christo dei virtus et dei sapientia.
Et in prophetis ierusalem vidi si-
militudinem sive horribilia.
adulterium et iter mendacii. et
confortaverunt manus pessimorum
ut non converteretur unusquisque a ma-
licia sua. sive a via pessima
sua. Facti sunt mihi omnes sodoma et quasi
habitatores eius quasi gomorra.
Non solum in quatuor in hereticorum
conciliabulis hec recepta sunt. sed
in prophetis quos ierusalem. id est doc-
toribus ecclesie vidi similia sunt
horribilia adulterium verum

dei et ingredientium per via men-
dacii. ut hereticorum fallaciis ac-
quiescunt. et confortant manus
pessimorum. eorumque mala sive sce-
leribus adiungent. Et quos cor-
rigere debuerant. converteret in inter-
itum. Qui hoc fecerit. non se et se-
met impunitos. Fuerunt et ipsi
et hii quibus favent qui sodoma
omnesque qui habitant cum eis nec
recedunt a talibus qui gomorra.
Multer igitur quantum vult doc-
trina pessima. et gloriantur pro-
phete ierusalem quod obtinue-
runt per mendacium. et confor-
taverunt manus pessimorum. Fi-
nis eorum erit ut sodoma et
gomorra. Propterea hec
dicit dominus exercituum ad prophetas.
Ecce ego cibabo vos absinthio ba
sive doloribus. et iuxta spina-
chium amaritudine. et pota-
bo eos felle sive aqua amara.
quia a prophetis ierusalem est egressa
pollutio in omnem terram. Vita-
mur hoc testimonio adversum
eos qui epistulas plenas menda-
ciorum et fraudulentie atque per-
iurii in orbem dirigunt. ut et
aures polluant audientium. et
existimationem simplicium le-
dant. ut quod est impleat hoc
in eis quod scriptum est. a prophetis
ierusalem est egressa pollutio in
omnem terram. Non enim eis suf-

fiat iniq̄tate. ppriā devorare.
et proximos lede͂. sed quos
semel oderint p̄ vniūsū orbē
īfamare conant. et vbiq; se-
minare blasphemias.
Hec dicit dñs exercituū. No-
lite audire v̄ba pphāꝝ q̄ pphe-
tant vob̄ et decipiūt vos. Visi-
onē cordis sui loquūt. ⁊ nō
de ore dn̄i. Dicūt hijs q̄ blas-
phemāt me. siu abiecit ver-
bū meū. locut⁹ ē dñs pax erit
vob̄. et oī qui ābulat ī pra-
uitate cordis sui dixerūt. Nō
veniet sup̄ vos mala. Ne pu-
taret se pp̄ls alienū eē a cul-
pa si puersis acq̄esceret docto-
rib;. nolite inq̄t audire v̄ba
pphāꝝ. qui vobis pphetant
mendaciū. et decipiūt vos.
Par enī erit pena et magrō
et discipulo. Nō loquūt ex o-
re dn̄i. sed ea que ī corde suo
simulauerunt. Dicūt hijs qui
blasphemāt. hereticis videl'
atq; puersis. siue q̄ abiecit
sermonē meū. scḋz dicūt. lo-
cutus ē dñs. pax erit vobis
~~atq; tranquillitas~~. Ne timea-
tis dira supplicia nec vanis
cōminationib; terreamini. pax
erit vob̄ atq; tranquillitas. et
qui qd̄ diximus et ānūciamus
vobis locut⁹ ē dñs. nec veni-
et sup vos malū qd̄ timetis

pro malo cōscia. sed bonū qd̄
vob̄ locut⁹ ē dñs. Quis enī
affuit ī consilio dn̄i. et vidit ⁊
audiuit sermones eius. Quis
cōsiderauit v̄bū illius et audiuit.
Ubi nos interpretati sum⁹ in
cōsilio dn̄i. et in hebreo scrip-
tū est basod. aq̄la secreti. sy-
machus sermonē. lxx et theo-
docio cōstanciā siue subsiste-
nciā. interpretati sunt. Et ē sensus
Nolite credere o vulgus indoctū.
pphetis vob̄ falsa nūciantib;.
qui dicūt. hec locutus est dñs.
pax erit vob̄. nō veniet super
vos malū. Quis enī potuit dei
nosse secreta. Nūquid quo ēn-
nūciante dn̄i didicere cōsiliū.
Quomodo ad eos diuine dispen-
sationis sermo puenit. Qui-
dā nrōꝝ in hoc loco se repe-
risse putant vbi dei scribat̄ sb-
stāciā. Ecce turbo sine tem-
pestas et cōmotio dn̄ice īdig-
nationis egredit̄. et tempestas eru-
pens sup caput īpioꝝ veniet.
et nō reuertet̄ furor dn̄i vsq;
dū faciat. et vsq; dū cōpleat co-
gitationē cordis sui. In no-
uissimis dieb; ītelligetis cōsiliū eius.
Quia supra dixerat. locut⁹ ē
nobis dñs. pax erit vob̄. et
q̄s corripuerat q̄ nō possent
vel ut tū cognoscere. nec dei
nosse secretā. nūc ostendit

e contrario eos omnino nescire. Propter
ea et saeviente tempestate venire
babiloniam. et venire non super quos
libet. sed super capita impiorum vel v
niversi populi vel eorum qui falsa po
pulo nuntiabant. Nec scire in praesen
tis temporibus dei mentem furoremque placan
dum. sed quod praedixit et saepissime co
minatus est opere complendum. et cogi
tationem illius atque sententiam impiorum
suppliciis comprobandam. Cum autem
extremum captivitatis tempus advene
rit. et obtinuerit vos victor exul
tans et magnus stridore innixerit
cathenarum. tunc intelligetis consilium
eius quod vos frustra nunc sentiatis iac
tatis. Non mittebam prophetas.
et ipsi currebant. non loquebar ad
eos et ipsi prophetabant. Si stetis
sent in consilio meo et nota fe
cissent verba mea populo meo aver
tissem utique eos a via sua ma
la. et a pessimis cogitationibus suis.
Hunc sensum et apostolus implicat
ad romanos. Et sicut non proba
verunt deum habere in notitia tradi
dit eos deus in reprobum sensum.
ut faciant que non conveniunt
repletos omni iniquitate. mali
cia. fornicatione. nequicia. ava
ricia. et ceteris. Cum enim semel
se tradiderint falsi doctoribus
mendaciis atque periuriis et mor
tibus deceptorum. non pedetemp
tim non considerato gradu. sed
praecipites ruunt ad interitum. et
sui et eorum quos deceperint.
nec loquitur eis dominus. sed ipsi
loquuntur quasi ex ore domini. De quibus
et dicit. Si stetissent in consilio meo
hoc est si mecum voluissent atque
esse voluntatis. et nota fecis
sent verba mea populo meo.
non blandientes eis. nec adula
tione pendentes. ~~falsas et mendaci~~
~~um~~ ut diceret. non habetis peccata.
perfectam iusticiam possidetis. sancti
tas et pudicicia atque iusticia in
vobis tantummodo reperitur. et ego
non tradidissem eos in immundi
ciam et ignominiam. ut facerent
que non conveniunt. et sequerent
cogitationes suas pessimas.
Contemplemur hereticos quomodo
semel desperantes salutem. gu
le se tradant et deliciis ves
cantur carnibus. frequenter adeant
balneas. musco flagrent. un
guentis variis delibuti querant
corporum pulchritudinem.
Semel enim futura non sperant.
non credunt resurrectionem. quam
cum sermone non pandant osten
dunt operibus. Si enim crederent
ista non facerent. Et in hoc loco
ubi scriptum est. si stetisset in
consilio meo. aquila. symachus
et theodosio. et lxx ut supra
similiter transtulerunt.

Nunquid deus e vicino ego
sum dicit dominus. et non deus de lon-
ge. Si occultabitur vir in abscon-
ditis et ego non videbo eum dicit
dominus. Nunquid non celum et terram e-
go impleo dicit dominus. lxx. Deus
appropinquans ego dicit dominus.
et non deus de longe. Si abscon-
ditur homo in absconditis. et ego
non videbo eum dicit dominus. Nunquid
non celum et terram ego impleo dicit
dominus. Aquila et symachus similiter
interpretati sunt. Nunquid deus de
propinquo sive vicino ego sum
et non deus de longe. lxx vero et theo-
dotio sensum vertere contrario ut di-
cerent. deus appropinquans ego dicit
dominus. et non deus de longe. Et simul
superiores asserant deum non tantum
vicina. sed et ea que longe sunt
cognoscere. nec presentia sed futura
conspicere. Isti vero ubique deum estiman-
tes esse presentem. nec aliquem esse
locum ubi non assit deus. Omnibus enim
et precipue sanctis appropinquat deus
quomodo si vestimentum adheret
cuti. peccatores autem longe recede-
tes ab eo peribunt. Hunc sensum
et in psalmis legimus. Quo i-
bo a spiritu tuo. et quo a facie tua
fugiam. Si ascendero in celum tu
illic es. et si descendero ad infernum
ades. Si sumpsero pennas meas
diluculo et habitavero in extremis

maris. Etenim illuc manus tua
deducet me. et ~~deducet~~ tenebit me dextera
tua. Amos quoque in hec verba
consentit dicens. Si descenderint
usque ad infernum. inde manus mea
educet eos. et si ascenderint usque
in celum inde detraham eos. Et si
abscondi~~verit~~ti fuerint in vertice car-
meli. inde scrutans auferam eos.
et si celaverit se ab oculis meis
in profundo maris. ibi manda-
bo serpenti. et mordebit eos.
Cuius similiter in superiori psalmo. quia
tenebre autem non obscurabuntur
a te. et nox sicut dies illumina-
bitur. sicut tenebre eius ita et lu-
men eius. Quod autem in prophetis
crebro dicitur. hec dicit dominus. propterea
semper infertur ne contempnantur que
verba prophetarum. sed admoneant
intelligi dei sermonem esse quos
loquuntur. Audivi que dixerunt
prophete prophetantes in nomine meo
mendacium. atque dicentes. Sompniavi
sompniavi. sive vidi sompni-
um. Usque quo istud est in corde
prophetarum vaticinantium mendacium
et prophetantium seductiones sive
sive voluntates cordis sui. Qui
volunt sive cogitant facere. ut ob-
liviscatur populus meus nominis mei.
propter sompnia eorum que narrat
unusquisque ad proximum suum. sicut
obliti sunt patres eorum nominis mei.
propter baal sive in baal. Quia

Ita superior titulus contra prophetas
est siue ad prophetas quos prophetice
pseudoprophetas intelligimus. Sunt
autem multa genera prophetandi·
quorum unum est somniorum quale
fuit in daniel. Porro et ad eos
propheticus sermo dirigitur qui cre-
dunt somniis· et omnia que cernunt
putant revelationem esse divinam·
que propter sanctos et servos dei aperitur.
Nam si legimus pharao· et nabu-
godonosor impios reges vidisse
somnia· que vera fuerunt· non eorum
fuit meriti qui viderunt· sed ut
comparatione eorum sancti viri ioseph
danielque clarescerent· et dura
corda atque indomabilia tiran-
norum propria conscientia sentirent
domini maiestatem· Sunt hodieque
somniatores in ecclesia· et maxi-
me in nostro grege· qui errores
suos domini iactant prophetiam· et ce-
rebro ingerunt somnia· somniatori-
busque corripit dominus dicens· Usque
quo istud in corde est prophetarum·
vaticinantium mendacium· et pro-
phetantium seductiones cordis
sui. Hoc autem faciunt ut quomodo
antiquus populus qui de egipto e-
gressus est oblitus est nominis mei.
sic et posteri eorum obliviscantur
mei· Huiusmodi sermo autem propheta-
tio non est in nomine domini· sed in
nomine baal· quod proprie idolum sy-
doniorum est· siue babilonium
et vicino nomine appellatur bel.
Propheta qui habet somnium
narret somnium· et qui habet ser-
monem loquatur sermonem meum
vere· Quid paleis ad triticum
dicit dominus? Numquid non mea ver-
ba sunt sicut ignis ait dominus· et quasi
malleus fortis conterens
petram? Eorum est exponere som-
nium qui dei merentur habere ser-
monem· et dicere· hec dicit dominus·
quibus locutus est dominus· in quibus
veritas est et non mendacium frau-
dulentum· Quid sibi volunt
hereticorum palee ad triticum ecclesie?
De quo iohannes baptista plenius
loquitur· quod purget christus aream suam·
et ventilabro paleas ventorum
flatibus dispergendas urendasque
ignibus derelinquat. Triticum autem
condat in horrea· ut fiat celes-
tis panis· Et loquitur unusquis-
que credentium· Gustate et videte
quoniam suavis est dominus· Et pulchre
doctrina perversa· paleis comparatur·
que medullam non habent· nec pos-
sunt nutrire credentium populos·
sed de inanibus stipulis consistunt·
Et quia solent semper heretici pros-
pera polliceri· et celorum regna
peccatoribus pandere ut dicant· parata
sunt tibi regna celorum· potes i-
mitari maiestatem dei· ut absque
peccato sis· Accepisti enim liberi ar-
bitrii potestatem· et legis scientiam

per quā ꝯſeq̄ris qđ volueris.
Decipiūtq̄ blandiciis miſeꝺs
et maxīe mlıercules oneratā
pc̄tis. que cırcuīſerunt oī ven
to doctrīne. ſemꝑ diſcētes. et nū
q̄ ad ſcienciā veritatꝭ ꝑueniē
tes. et omēs auditores ſuos
adulatione decipiūt. Ideirco
dn̄s verba ſua ıgni. hēticorū
paleis ꝯparās dicit. Nūquid
nō verba mea ſꝰ q̄ı ıgıs dicit
dn̄s. et q̄ı malleus cōterēs
petrā. Ignis enī ınq̄t ſermo
nūciat futura ſupplicia. vt de
ſīcat homīes a peccādo. et pa
leis pccōꝝ minat̄ īcendiū.
Vt hēticoꝝ dura corda. et ıſtar
ſilicis indomabilia ſmōis
ſui ~~mall~~ malleo ꝯterant̄. auſe
rens cor lapideū. vt ponat p
eo cor carneū. molle videlicet.
et qđ poſſit dei ſuſcipe et ſe
rue pcepta. Tale quid et per
ezechiel dn̄s loq̄tur. q̄ pſeu
do pphete blandiciis ſuis ~~la~~
liniant pariete abſq̄ tempe
ramēto. Qui poſtea ỹbre vehe
mēti et vītate uıdicī ſubru
atur. Et pſeudo pphete cōſu
ant ceruicalia ſub oī cubitu
manus. vt faciāt peccores re
quieſcē. et nequaq̄ ıra āı la
crimis mitigare dei. Pro mal
leo lex ſecurim ınſpıtati ſꝰ. illā
videlicet. de qua baptiſta io
hannes loquit̄. Iā ſecuris ad

radices arborꝝ poſita ē. Hec
ſecuris ın ſinıoſas ſuındit arbo
res. Et hic malleus conterit
duriſſiōs lapides. Vn̄ et nau
ppha loq̄tur. Furor eius. haut
dubiū q̄ıı dei cōſumet pncipa
tus. et petre ꝯterent̄ ab eo.
Hoc cont̄ hēticos. Ceterū eccle
ciaſticis vris ſcptū eſt q̄ mal
leus et ſecuris. nō ſut audita
in dome dei. Propterea ecce e
go ad pphas ait dn̄s. q̄ furant̄
v̄ba mea vnuſq̄ſq̄ a pxīo ſuo.
Ecce ego ad pphetas ait dn̄s. q̄
aſſumunt linguas ſuas ⁊ aiūt
dicit ſiue dormitāt dormitatio
ne. Ecce ego ad pphas ſopniā
tes medaciū ait dn̄s. q̄ nar
rāt ea et ſeducūt pplm meū ī
medacııs ſuis. et ī miraculis.
ſiue ſtuporıbꝫ. atq̄ terroribꝫ. cū
ego nō miſiſſē eos. nec mādaſ
ſem eis. Qui nıl pfuerūt pplo hu
ic dicit dn̄s. Semp imitatur
mendaciū vitatē. et n̄ habuit
aliquā recti ſilitudinē decipe
nō poteſt īnocētes. Quomō
ergo in pori poplo inuenıebāt̄
pphete. atq̄ dicebāt. hec dicit
dn̄s. et vidi dn̄m. et v̄bū dn̄ı
qđ factū eſt ad illū. ſıt ad illū.
ſic heretici aſſumūt teſtīonia
ſcptuꝛaꝝ de veteri et nouo teſ
tamēto. et furant̄ verba ſal
uatoris. vnuſq̄ſq̄ a proximo

suo prophetis et apostolis et euan
gelistis. Et assumunt linguas
suas ut colubris uenena ore pro
nuncient. et dormitant dormita
tione. De quibus uere dictum est. Dor
mitauerunt sompnum suum. et inue
nerunt nichil. Siue iuxta hebrai
cum. et audit dicit ut subaudiatur
dominus. aut certe sermo domini. Comi
natur itaque dominus seruum tamen ma
gistros huiuscemodi esse uenturum.
Qui seducunt populum eius in men
daciis suis. et in stuporibus siue
atque miraculis. magna enim et in
credibilia et ingentia repro
mittunt ut seducant miseros.
Qui nichil profuerunt populo dei. et
illud implent apostoli. docentes que
non oportet. turpis lucri gratia.
Qui solet malis prospera et contra
ria bonis nunciare. Si
igitur interrogauerit te populus iste. uel
propheta dicens. Quod est onus domini
siue que est assumptio domini. dices
ad eos. uos estis onus siue as
sumptio. Proiciam quippe uos allidam
uos dicit dominus. et propheta et sac
dos et populus qui dicit onus domini
siue assumptio. uisitabo super uirum
illum et super domum
eius. Hec dicetis unusquisque ad
amicum suum et ad fratrem suum. Quid
respondit dominus. et quid locutus est dominus.
Et onus siue assumptio domini ultra
non memorabitur. quia onus siue assumptio

ii aut sacerdos

erit unicuique sermo suus. Ver
bum hebraicum massa. aquila
Arma id est onus et pondus
interpretatur. Symachus. lxx.
et theodotio assumptionem. U
biquem ergo grauiter est quod dominus co
minatur et plenum ponderis ac
laboris et importabile. In titu
lo quoque lemma. hoc est pondus
dicitur. Ubicumque autem prospera
dominus pollicetur siue post commi
nationem meliora promittit. ibi
uisio dei. uel certe uerbum domini.
Et proprium erat ex ipso titulo
prophetie. ponderis siue uisionis
et uerbi domini qualis uaticina
tio sequeretur. Et quia propheta solebat
populo peccatori tristia nunciare. et
comminari supplicia ut eos terre
ret ad penitentiam. clemens autem
et misericors dominus diu sententiam
differebat. putabat deceptus
populus. et pseudoprophetarum fraudu
de seductus non uentura que dominus
minabatur. et rem seueram in ludum
et iocum conuerterat. prophetanti
busque prophetis qui irridentes di
cebat. Rursum hic uidet pondus
et onus domini. Atque ita fiebat
ut nequaquam ultra uisio. sed per
iocum atque derisum onus et pon
dus appellaretur. Precepit ergo
dominus ut siue populus siue propheta siue
sacerdos interrogauerit irridenter
quod sit pondus. uel que assumptio

domini. respondebitis eis et dicetis. Vos
estis onus et vos assumpsio. Ad-
sumam enim vos. et proiciam. alii
dicamque et interpretes fecerunt. Si quis autem
deinceps vel propheta vel sacerdotum.
vel populi ausus fuerit onus
et pondus domini nominare. visitabo
iniquitatem super virum illum. et super domum
illius. et eum delebo in perpetuum.
Dicat itaque unusquisque proximo
et amico suo nequaquam quod est
onus domini. sed quid respondit. et
quid locutus est dominus. Veteris ob-
liviscimini. onus et pondus sive
assumptio in ore vestro ultra non
resonet. quia singulis hominibus
sermo suus et opus suum in
onus. pondusque reputabitur.
secundum illud quod scriptum est. Ex
ore tuo iustificaberis. et ex ore
tuo condempnaberis. Et pervertistis verba
dei viventis domini exercituum dei
nostri. Hec dices. sed dicetis ad
prophetam. quid respondit tibi dominus. et
quid locutus est dominus.

Si autem onus domini dixeritis.
huiusque in lxx non habetur. Et sequitur.
propter hoc hec dicit dominus. quia dixis-
tis sermonem istum onus sive assump-
tio domini. et misi ad vos dicens.
nolite dicere onus sive assumptionem
domini. propterea ecce ego tollam. sive
assumam vos. et civitatem quam
dedi vobis et patribus vestris. a fa-
cie mea. et dabo vos in obp-
brium sempiternum et ignominiam
sempiternam. que numquam oblivione
delebitur. Precepit dominus ut neque
quam oneris et ponderis et as-
sumptionis sermo diceretur in
populo. sed responsionis et verbi
dei. quod quia populus implere contempsit.
ipsum verbum interpretatur super eos
dicens et dicit. Cum dixissem quod
nolui. et hoc sepe prophetas mit-
tere. et iubere ne diceretis. propter-
ea sermonem vestrum assumptionis.
oneris et ponderis in vobis
opere complebo. Assumam quippe
vos. et tollam atque portabo. et
alliidam. ac de finibus meis ter-
re eiciam faciam. Non solum autem vos
sed et urbem vestram quam dedi
patribus vestris. et dabo in qua(?) iniquitatem in
obprobrium. et ignominiam sem-
piternam. que numquam oblivione
delebitur. Hoc autem et tempore baby-
lonice captivitatis factum esse
novimus. sed plenius atque perfec-
tius post salvatoris passionem
resurrectionemque complebitur quod
locutus est dominus. Relinquetur vobis
domus vestra deserta. et usque
ad finem eius sententia permane-
bit. Diximus et aliter dimittat(?)
iuxta lxx lemma non solum
assumptionem. sed et donum mu-
nusque significat. Causa quoque sibi

ipse semper prospera promittebat
dicit eos nequaquam ultra hordi
te debere. Indignos enim esse eos
domus dei atque muneribus. quando
pontus abiciendos. et a dei auxi
lio penitus relinquendos. Et ver
bis autem et interpretatione nominis
sepe res ostenduntur. ut abraham.
sarae. et petri et filiorum zebe
dei vocabula esse mutata sig
nificat rerum mutationem. Et in hero
dem propheta phassur dicitur pa
nor sive translatio. et colonus
sive peregrinus. Nonnumquam verba
dei vinctus dicitur. Exercitium
dei nostri. latini et greci codices
non habeant. et hebrei in suis vo
luminibus contra se legunt. quod
apud nos misterium significat tamen.
Explicit commentariorum liber quartus.
Incipit liber quintus.

Quintus commentario
rum in ieremiam li
ber a duobus frat
eusebi. calathis
habet exordium. Quorum alter
recte fidei dulcedinem. alter heret
icorum perfidie amaritudinem de
monstrabit. Quamvis anamias
filius asur repugnet ieremie.
et semeias neelamites propheta
tam mittit. vinciat in carcere. et
sophonias sacerdos in pseudo
prophetarum verba consurrexit: tamen
veritas claudi et ligari potest

non potest. que et suorum pau
citate contenta est. et multitudine
hostium non terretur. Erigit itaque cum moyse
ad celum manus. et antiquum
serpentem in heremo suspendens.
statimque et amalech delebitur. et
venenatorum morsus non preua
lebunt. securusque populus domini cum ihe
su iordanis flumina transibit.
et post vastam solitudinem comedet
panem qui in bethleem nostro
natus est vitalo. Capitulum 20

Ostendit mihi dominus. et ecce
duo calathi. siunt uiii sy
machus duo cophini pleni ficis.
positi ante templum domini. postquam tran
stulit nabugodonosor rex babi
lonis iechoniam filium ioachim re
gem iuda et principes eius. et fabrum.
et inclusorem de ierusalem. et adduxit
eos in babilonem. Calathus unus
ficus habebat bonas nimis. ut
solent ficus esse primi temporis. et ca
lathus unus ficus habebat ma
las nimis que comedi non po
terant: eo quod essent male. Et dixit
dominus ad me. Quid tu vides ieremia?
Et dixi. Ficus bonas bonas
valde. et malas malas val
de que comedi non possunt eo quod
sint male. Et factum est verbum domini
ad me dicens. Hec dicit dominus de
us israel. Sicut ficus hee bone. sic
cognoscam transmigrationem iuda quam
emisi de loco isto in terram chal
deorum in bonum. Et ponam oculos

meos sup eos in bonū. et re
ducā eos in terrā hac. et edificā
bo eos et nō destruā. et plan
tabo eos et nō euellā. et dabo
eis cor ut sciant me. qr ego sū
dn̄s. Et erūt m̄ in p̄plm. et ego
ero eis in deū. qr reuertent
ad me in toto corde suo. Et si
cut ficus pessīe. q̄ comedi nō
pnt. eo q sint male. hec dicit
dn̄s. sic dabo sū tradā sede
chiā regē iuda et p̄ncipes ei9
et reliquos de ierlm q̄ remā
serūt in urbe hac. et q̄ hitant
in t̄ra egipti. et dabo eos in
vexationē. afflictionēq3 sū
dispsionē oibz regnis terre.
et in obprobriū. et ī pabolā
et ī puerbiū et ī maledictioē
vniūsis locis ad que eieci e
os. et mittā ī eos gladiū et
famē et pestē. donec consu
mant de t̄ra quā dedi eis et
patribz eorū. ¶ Duos cophinos
siue calathos. bonarū et ma
larū ficorū. quidā inƥpretant
in lege et in euāgelio. syna
gogā et ecclīa. iudeorū p̄plo et
xpianorū. gehēna et regnū ce
lorū. Quorū alterū ad suppliciū
ptinet pctōrū: alterū ad scōrū
hitaculū. Sz nos sectātes iux
aplm paulū legē bonā et scām
et mādatū bonū et scm. et v
nū esse utriusq3 testamēti deū

ad eos magis referam9 qui in
aduentu dn̄i saluatoris credi
derūt. et nō crediderūt. ut q̄e
a scribis et sacerdotibz conci
tati clamauert̄ dicētes crucifi
ge crucifige. Tales sunt calath9
ficorū malorū. Qui vō post a
scensionē ei9 de p̄plo crediderūt
ad bonas ficus. et ad calathū
cophinūq3. optimū referant̄.
Simpliciter aūt et verā sequimur
hystoriā. q bonarū ficorū cala
tū dicitur iechonia qui se iere
mie consilio et imperio dei tradi
derat regi babilonio. cui et p̄s
pera dn̄s pollicet̄. Malarū aūt
sedechiā. qui contradicēs sente
cie dei captiuus sit. excecatis q3
oculis. ductus in babilonē. ibiq3
mortuus. Intantū aūt deus
posuit oculos suos in bonū
sup eos qui ī pio eius acq̄e
uerūt. et reduxit illos in t̄rā
suā. et edificauit et non de
struxit. et plātauit et nō e
uulsit. dedit q3 eis cor ut sci
rent eū q ipse eēt dn̄s. et fieret
illi in p̄plm. et ipse eis eēt in
deū. Vt etiā in captiuitate posu
erit oculos suos sup illos. et
exercere terrā. edificare domos.
plātare pomeria ī babilonia
regione p̄misit. Daniel de
signorū miraculis de captiuo
subito p̄nceps sit f̄cus. et tres

pueri gloriose de fornace ignis incen-
dio liberati sunt. et expletis an-
nis septuaginta sub zorobabel et
iesu sacerdote magno et esdra
ac neemia plurima pars civi-
tatis sit ihrlm. Quorum numerus in
eiusdem esdre volumine continetur..
Notandum quoque quod hec visio sede-
chie temporibus facta sit ad prophetam. post-
quam iechonias ductus est in trans-
migrationem. non enim dixit cap-
tivitatem: quia se ultro tradiderat.
Fabros autem et inclusores. vel le-
gis interpretes atque doctores de-
bemus accipere. vel artifices clu-
sores que auri atque gemmarum. Que
ars apud barbaras nationes
preciosissima est. Pro inclusoribus lxx
vinctos interpretati sunt. ut cap-
tivitatis significaret malum. et
de suo addiderunt divites. quod
in hebraico non legitur. Comparat
autem calathum qui bonas ficus
habebat. et bonas nimis ficus
primi temporis que grece appellantur
Prodroma abraham videlicet ysa-
ac et iacob. et moysi et aaron.
et iob. et ceteris sanctis viris. de
quibus unus duodecim loquitur pro-
phetarum. Sicut uvam in deserto
inveni israel. et sicut ficus in ficulnea sicut
inveni patres eorum. Unde et nos ap-
pellamur filii abraham. Et econt-
rario dicitur ad iudeos. Si patrem vestrum es-
setis abraham faceretis opera eius.

Hii autem calathi qui bonas ha-
bebant et malas ficus non erant
foris et extra ecclesiam. sed ante tem-
plum domini. eo quod cuncta illius scientie
pateant. nec tantam habent amari-
tudinem he ficus que foris sunt.
quantam ille que post confessionem fi-
dei purificatione mutate sunt.
Nec tantam suavitatem bone ficus
que non sunt in corpore templi dei.
quales fuerunt mundi philosophi.
qui naturali bono et intelligen-
tia creatoris non tamen sequuti visi sunt
quasi laudare virtutes. quantam habent
suavitatem ficus que sunt in templo
dei. quales fuerunt prophete et apostoli.
De quibus una ficus loquebatur.
lac vobis potum dedi non solidum
cibum. Et filioli mei quos iterum
parturio. donec formetur xps
in vobis. Unde dicitur quod in corpore
templi dei ficus bone. fuerunt bone
valde: et ficus male. fuerunt
male valde. Ac ne putemus
nostrum sensum ponere. ipsa scriptura
se pandit. Sicut ficus iste
hee bone. sic cognoscam transmig-
rationem iuda quam emisi de loco
isto in terram chaldeorum in bonum
et principes qui cum eo capti sunt.
significans. Et econtrario de calato
qui malas habebat ficus ait. Et
sicut ficus ait pessimas que comedi
non possunt. eo quod sunt male. sic da-
bo sedechiam regem iuda. et prin-

npes eius et eos qui in egiptu transfugerunt et qui remanserunt in urbe hierusalem
in vexatione. afflictioneque omnibus
regnis terre. Crucando in egipto quoque
capti sunt. et nabugodonosor posuit in tafnis solium suum. misit quoque
super eos dominus gladium. famem. et
pestem. donec consumerentur de terra.
quam dedit patribus eorum. Quod autem
dixit de ficus bonis. dabo eis cor
ut sciant me. quia ego sum dominus. illi
simile est apostolico. deus est qui operatur
in vobis et velle et perficere. quia non solum opera. sed et voluntas nostra decernitur auxilio. Delirat in hoc
loco allegoricus sepe interpres. et
verum cupiens hystorice facere
vitati de celesti iherusalem captos
refert atque translatos in terra chaldeorum. rursusque ad locum pristinum
reversuros. ut ieremiam et ceteros
sanctos prophetas. alios vero qui peccatores
fuerint in terra hac et in valle
lacrimarum esse morituros. Totam
visionis huius simul proposui pericopen. ne sensum in expositione dividerem. Ca. xxv.

Verbum quod factum est ad ieremiam
de omni populo iude. in anno quarto ioachim filii iosie regis iuda. Hec
tempora sunt prioris visione. Illa enim
sub sedechia facta est postquam iechonias translatus est babilonem.
hec autem sub ioachim filio iosie
et patre iechonie. Non enim cumulat
propheta invitante iam domini tempora considerare que hystorie leges desiderant. sed scribe quod cumque audientibus et tunc lectoribus utile noverat.
unde et in psalterio male quidam
iuxta textum hystorie psalmorum requirunt ordinem. quod in lyrico carmine
non observatur. Iste est annus
primus nabugodonosor regis
babilonis. quod in lxx non habetur.
sequitur. quod locutus est ieremias propheta ad omnem populum iuda. et
ad universos habitatores iherusalem.
dicens. quarto anno regis ioachim
filii iosie. patris iechonie nabugodonosor in babilone suscepit imperium. atque ita factum est
ut annus qui primus erat nabugodonosor in babilone. quartus esset in
iherusalem regis ioachim. Denique
octavo anno regni sui iechoniam
cum matre et principibus duxit in
captivitatem. qui tribus tantum post
interfectionem patris ioachim regnavit
mensibus. Interfecto autem ioachim undecimo anno regni sui in
iherusalem. A tercio decimo anno iosie
filii amon regis iuda usque in diem
hanc. iste est tercius et vicesimus
annus factum est verbum domini ad me
et locutus sum ad vos de nocte consurgens et loquens. et non audistis.
Tercio vero anno regni iosie qui
regnavit in ierusalem annos triginta et uno. ieremias propheta

exorsus est. et prophetavit sub eo
annis decem et novem. Cum successis-
set in regnum filius eius ioachaz
tribus mensibus ductoque in captivitatem a
nechao rege egipti regnum
obtinuit frater eius ioachim. In cuius
regni quarto anno iste ad ieremiam
sermo factus est domini. Ac per hoc vicesi-
mus annus erat ieremie prophete. ex quo
loqui cepit ad populum et nunquam pre-
dicare cessavit. sed singulis die-
bus diluculo. et de nocte consur-
gens loquebatur ad populum. et non in-
quit audistis. Quomodo autem ut no-
vi ex veteribus hebreis voluit lex
semel ~~mandavit~~ in admonitionem da-
ta est. et constituta precepta quam in
arbitrium voluntate vel faciunt vel
non faciunt. quomodo propheta se-
mper ingerit. et cotidie replicat
mandata dei. que utique semel ac-
cepta sufficerent eis quibus data fu-
erant. nisi ut hoc ostendat. dei
nos semper indigere auxilio. et nunquam
posse sufficere quod semel datum est
nisi cotidie domini admonitione
renovetur. Et misit dominus ad
vos omnes servos suos prophetas
consurgens diluculo mittensque et
non audistis. Non per unum prophe-
tam. sed per omnes populum suum deus semper
admonet. et quamvis ipse in vigiliis
et excubiis constitutus surrexerit dilu-
culo. ut suum populum commoneret
et non inquit audistis. ut quanto

crebrior admonitio tanto con-
temptorum fuerint pena maiora.
Neque inclinastis aures vestras ut
audiretis cum diceret. revertimini u-
nusquisque a via sua mala et a
pessimis cogitationibus vestris. et habita-
bitis in terra quam dedit vobis et
et patribus vestris a seculo et usque in seculum.
Tanta fuit duricia populi ut ne
habitum quidem audientis assu-
meret. et inclinaret aurem suam
precipue domino commonente ut rever-
teretur unusquisque a via sua ma-
la. et a pessimis cogitationibus suis.
Et o infinita demencia. nec sup-
plicium infert pro scelere. sed ad pe-
nitenciam provocare tam malorum
operum que significat via mala
quam pessimarum cogitationum que
corpus absque opere reputantur in
in peccati. et promittit premium
si fecerit quod preceptum est. ut ha-
bitaret in terra que data sit
patribus. et propter filiorum vicia
sublata. Quodque ait. a seculo
et usque in seculum. sive ab eterno
usque in eternum ostendit dona
dei perpetua. si digni extiterint
hii quibus data sunt. Et no-
lite ire post deos alienos ut
serviatis eis. adoretisque eos
neque me ad iracundiam provo-
cetis in operibus manuum vestrarum.
et non affligam vos. et non au-
distis me. Et hec inquit mone-
bam cum superioribus ne alienos deos

servientes eis et adoraretis eos. et
ne ista faciendo me provocaretis
ad iracundiam propter opera ma-
nuum vestrarum. ut faceretis quod nolebam
et affligeretis vos. et non audistis
me. Quod sequitur. dicit dominus et
me ad iracundiam provocastis in
operibus manuum vestrarum in malum
vestrum in littera non habetur. Prop-
terea hec dicit dominus exercituum. pro eo
quod non audistis verba mea. ecce
ego mittam et assumam universas
cognationes aquilonis ait dominus. et
nabugodonosor regem babilonis
servum meum. Ita me ad iracun-
diam provocastis. et sensistis malum
in interitum vestrum. et provocantem ad
penitenciam superbo calcastis pede.
mittam inquit ad universas cognati-
ones sive nationes aquilonis. et
adducam principem earum nabugodo-
nosor regem babilonis servum meum.
Mittit autem dominus vel angelos ve-
concitent gentes. vel certe hominum
movet cogitationes ut faciant
domini voluntatem. Quod autem vocat ser-
vum suum nabugodonosor. non
sic servus vocatur ut prophete et
ceteri sancti. qui vere serviunt domino. sed quia
in eversione iherusalem domini servivit
voluntati. secundum quod et apostolus loquitur.
Quos tradidi sathane. ut discant
non blasphemare. In aquilonis
autem parte esse chaldeos iuxta si-
tum iherusalem nulli dubium est.

Et adducam eos super terram istam
et super habitatores eius. et super om-
nes nationes que in circuitu illius
sunt. et interficiam eos. et ponam
eos in stuporem et in sibilum. et
in solitudines sempiternas. Is-
ta sunt premia contemptorum. et dei
verba audire nolencium. Quid-
quid ergo super nos mali adducatur
nostra peccata fecerunt. Quodque gentes
ut tunc adducte sunt contra iherusalem.
sic hodie adducuntur contra hanc
ecclesiam negligentem ut interfici-
at eos. et ponat in stuporem et
in sibilum. et in solitudines
sempiternas. ut in exemplo sit
omnium et eorum miraculo. Sibilus at-
tonitantis? et stuporis indicium
est. et solitudo sempiterna in
hiis deprehenditur qui in presidem
non habent deum. Perdamque ex
eis vocem gaudii. et vocem leticie.
vocem sponsi et vocem sponse.
vocem mole. et lumen lucerne.
Et erit universa terra eorum in soli-
tudinem et in stuporem. Hoc cum
in babilo malignancium. et ho-
die reprobatum ut ingrati eorum non
doceant verbum dei. sed instar
colubri sibilent. Pereat quoque in eis
vox gaudii. vox quoque leticie. ut
numquam audiant illud apostoli. Gau-
dete. iterum dico gaudete. Vox
quoque sponse ecclesie sancte fidei.
et vox sponsi domini salvatoris.

Qui enim habet sponsam sponsus est
Vox mole, ut non conterant in ea
frumenta et populis vestienda tribu-
ant. Et lumen lucerne: doctrina
videlicet et sacra prophetarum. Denique
et de iohanne baptista dicitur: Ille
erat lucerna ardens et lucens.
Et psalmista: Lucerna inquit
pedibus meis verbum tuum domine
et lux semitis meis. Et erit universa
terra hec in solitudi-
nem et in stuporem, cum novissim-
eius insipiens fuit dementia.
Et servient omnes gentes iste
regi babilonis lxx annis. Cumque im-
pleti fuerint anni lxx visitabo super
regem babilonis et super gentem il-
lam dicit dominus iniquitates et super
terram chaldeorum et ponam illam in
solitudines sempiternas. Et ad-
ducam super terram illam omnia verba mea
que locutus sum contra eam, omne quod scrip-
tum est in libro isto, quecumque propheta-
vit ieremias adversum omnes gentes.
Sicut ierusalem post septuaginta an-
nos recepit pristinos habita-
tores et expletis suppliciis, quia
obedivit sententie dei, felicitate
pristina fruitur: sic rex babilonis
qui elatus est in superbia et su-
um arbitratus est ... cum regna-
vit in gentibus et non ad domini volun-
tatis medio prosperis eventi-
bus destruetur. Denique usque hodie
urbis babilonis reliquie tantum

manent. Et posuit illam dominus in so-
litudinem sempiternam. Et implevit om-
nia verba que in isto ipse propheta
volumine continentur. Nam in consequen-
tibus que mala passura sit babilon
ieremie sermo describit. Quia
servierunt eis cum essent gentes mul-
te et reges magni, et reddam eis
secundum opera eorum et secundum facta ma-
nuum suarum. Hoc in lxx non habetur.
Significatque non solum contra
babilonem prophetavit ieremias
sed et contra ceteras gentes que ba-
bilonio fuerunt exercitui et contra dei
populum dimicaverunt. Denique in sequen-
tibus dicitur contra egiptum et philisthim
et moab et amon et ydumeam
et damascum et cedar et regna
asor et elam et ad extremum
contra babilonem terramque chal-
deorum. Quia sic ait dominus deus
israel ad me: Sume calicem vini
furoris huius de manu
mea et propinabis de illo cunctis
gentibus ad quas ego mittam te. Et
bibent et inebriabuntur et vomet
et insanient a facie gladii quem
ego mittam in eos. Et accepi ca-
licem de manu domini et propinavi
cunctis gentibus ad quas misit me dominus.
In mero calicis et calicem me-
ri sine non mixti que grece dicitur
akraton. Domini furoris indicium
est, ut omnes gentes que contra dei
populum militaverunt bibant de calice

furoris dn̄i. Describit et ysai
as contra ierusalē scyphū fu
roris. calicē iramque ebibisti. et
euacuasti. propterea consurge. Iste
autem calix idcirco bibitur a cunctis
gentibus ut vomant et insaniant.
Quod quidam peritus interpres in
bonam partem accipit ut instar ca
tartice potionis que et colera et
pituite. et noxii humoris in
pectore est foras exire compel
lat. et restituat pristinam sani
tatem. Pro iemia quoque salua
torem accipit. qui predicatis genti
bus propinaret. ad quem et missus est.
ut abiectis ydolatriis. deo se cul
tui dedicarent. Quod contrarium esse
scripture sancte monstrabunt sequentia.
Non enim pro remedio utile vult
sed pro pena meracum calicem
propinari. Ierusalem. et ci
uitatibus iuda. et regibus eius
et principibus eius. ut darem eos
in solitudinem et in stuporem. et
in sibilum. et in maledictionem. si
cut est dies ista. Putabam
quod et solis gentibus propinarem.
et ideo me huic ministerio letus
obtuleram. sed inter ceteras gen
tes. primo ante ceteras propina
ui ierusalem. et ciuitatibus iude.
et regibus eius et principibus. ut
darem eos in stuporem. et in so
litudinem et in sibilum. et in ma

ledictionem. sicut experimenti probat
exemplo. Unde dicit et supra. Se
duxisti me domine. et seductus sum.
inualuisti et potuisti. Pha
raoni regi egipti. seruis eius
et principibus eius. et omni populo eius.
Post ierusalem bibit pharao rex
egipti et seruis. biberunt princi
pes et uniuersus populus. cunctisque
qui non quidem est egiptius. sed in
eius regionibus commoratur. Quos
lxx vertere symmiktons. id est
mixtos uulgus non egiptie regi
onis. sed peregrinum et aduenticium.
Cunctis regibus terre ausitidis
que hebraice appellatur hus. de
qua iob fuisse narrat hysto
ria. homo quidam erat in regione
ausitidi nomine iob. Et tamen sciendum
dum huic versiculum in lxx non ha
beri. theodotionemque pro hus interpre
tatum esse insulam. Et cunc
tis regibus terre philistiim. et as
calonis et gaze et accaron. et
reliquiis azoti. Generaliter posu
it philistiim. hoc est terram pa
lestinorum. et specialiter urbes eo
rum. ascalonem. gazam. accaron.
azotum. solam tacuit geth que conti
netur in reliquiis. Hoc est enim quod
scriptum est. et reliquiis azoti.
vicina enim atque confinis est azo
to. que hebraice dicitur esdod. re
gio urbis geth. palestinos autem

a babilonijs captos atque vas
tatos scribit et ysaias. Idu
mee et moab et filijs amon. et
cunctis regibus tyri. vniuersis regibus
sydonis. Idumea in qua sunt mo
tes seyr. et que hebraice appel
latur edom. moab et amon. ipsi
sunt filij loth. proximi maris mor
tui. Tirus et sydon in fenice lit
tore principes ciuitatis. que et ipse
babilonio veniente superate sunt.
Quarum cartago colonia. vnde et
peni sermone corrupto quasi
phoeni appellantur. quorum lin
gua hebree lingue magna ex parte
confinis est. Et regibus terre in
sularum que sunt trans mare. Tran
sit cyprum et rodum. et insulas
que appellantur cyclades.
Et hee enim a babilonijs occupa
te sunt. Et dedan et theman.
et buz et vniuersis qui attonsi
sunt in comam. Hee gentes in soli
tudine sunt vicine et mixte regi
onibus hysmahelitarum. quos nunc
sarracenos vocant. de quibus dicitur.
qui attonsi sunt in comam.
Et cunctis regibus arabie. Hoc
in lxx non habetur. Post dedan in
et theman et buz ~~et vniuersis qui~~
~~attonsi sunt in comam. hee gentes~~
et hysmahelitas / regionum ordinem
sequitur. Et cunctis regibus oc
cidentis qui habitant in deserto. et cunc
tis regibus zambri. Hoc quoque
in lxx non habetur. Et cunctis
regibus elam. cunctis quoque regibus medorum.
Ex eo quod zambri sequitur elam. re
gesque medorum arbitramur et zam
bri regionem esse persidis. non forte
ex eo quod pressit arabia. et hij re
ges solitudinis accipiendi sunt. Elam
autem regio persidis trans babilonem
vna et elamite. Medi quoque at
que perse a quibus capta et destructa
est babilon. Et ipsi enim mecani
talice alexandro rege macedo
num propinante potauerunt.
Et cunctis regibus aquilonis.
de prope et de longe. Cum persidis
et babilonis. elam atque medorum
enumerauerat regiones. nunc
generaliter ponit omnes reges aquilo
nis qui prope sunt et longe. Pro
aquilone quod hebraice dicitur safun.
lxx vertere Aphilotyn. quem
nos subsolanum possumus dicere.
Et omnibus regnis terre que super faciem eius sunt.
Ne cunctas orientalis plage re
giones enumerare per partes
longum fieret. generaliter posuit om
nia regna terre. que morantur in
terra. Quod autem dixit contra fratrem
suum subauditur debere meracam
potionem. vt omnes fineret vome
rent. insanirent. et mutuis inter
se prelijs dimicarent. Quod sequitur
tulit. et rex sesach bibet post
eos. et in lxx non habetur. hunc habuit

sensu. Omnes ergo nationes in communi nationes babilonio imperio subiacebunt. et uicta sue subiacet potestati. ita ut in uniuerso quos preteritus sermo narrauit gentes ipsi seruiant et bibant de calice eius. Unde et in uisione contra babilonem scribitur. Calix aureus babilon inebrians omnem terram. Nouissimus autem rex babilonis bibet hanc potionem. Expirante sibi ascensore bige. camelorum asinorum tyro rege medorum atque persarum. Quomodo autem babilon. que hebraice dicitur babel intelligatur sesach non magnopere laborabit qui hebree lingue saltem paruam habet scientiam. Sicut apud nos grecum alfabetum usque ad nouissimam litteram per ordinem legitur. hoc est alfa beta et cetera usque ad ω. rursumque propter memoriam paruulorum. solemus lectionis ordinem uertere. et primis extrema miscere. ut dicamus alfa ω beta psi. Sic et apud hebreos primum est aleph. secundum beth. tercium gymel. usque ad uicesimam secundam et extremam litteram thau cui penultima sin. Legimus itaque ~~thau~~ aleph thau. beth sin. Cumque uenerimus ad medium lamed littere. occurrit caph. Et ut si recte legatur legimus babel. ita ordine commutato legimus sesach. Uocales autem littere inter beth et beth. lamed et caph iuxta ydeoma lingue hebree in hoc nomine non ponuntur. Arbitror quoque a sancto propheta prudenter fuisse relatum. ne aperte eorum contra se in flammam commoueret. qui obsidebat iherusalem. et iam iamque eius potituri erant. Quod et apostolum contra imperium romanum fecisse legimus scribentem de antichristo. Non meministis quod cum apud uos essem adhuc hec dicebam uobis. et nunc quid detineat scitis ut reueletur in tempore suo. scilicet antichristus. Iam enim misterium iniquitatis operatur. tantum qui tenet ~~nunc~~ modo teneat. donec de medio fiat. Et tunc reuelabitur ille iniquus. quem dominus ihesus interficiet spiritu oris sui. et destruet illustratione aduentus sui. Eum qui tenet romanum ostendit imperium. Nisi enim hoc destructum fuerit sublatumque de medio. iuxta prophetiam danielis antichristus ante non ueniet. Quod si aperte dicere uoluisset. stulte persecutionis adu(e)rsus christianos. et tunc nascentem ecclesiam rabiem concitasset. Longius quam commentarii brevitas patitur. de hoc capitulo diximus quod greci forsitan. latinique fastidient. qui in suis codicibus non habent.

Sed quid hoc proderit cum in consequentibus hic ipse dicat propheta quomodo capta est sesach, et comprehensa est ~~iudea~~ inclita uniuerse terre. Quomodo facta est in stuporem babilon inter gentes. Allegorice autem per istes isti omnes locum ad nichilum redit nationes quas inebriatur orabilis ~~et alios priores~~ calice priorum meracissimo. et nouissimum etiam ipsum bibiturum supplicia acerbissima comminatus. De quo scribit apostolus. Quem dominus ihesus interficiet spiritu oris sui. Unde et in alio loco dicit. nouissima autem inimicus cadet destructus mors. Sed magnum uirium est ~~nasse~~ posse diuersarum uocabula nationum transferre sub ethymologye sue. et singula uiam singulis nominibus coaptare. Et dices ad eos. Hec dicit dominus exercituum deus israel. Bibite et inebriamini. et uomite et cadite et nolite resurgere a facie gladii quem ego mittam in uos. Postquam inquit cunctis gentibus propinauerit et impleuerit preceptum domini. rursum hec uerbis domini imperabis et dices. Bibite et inebriamini et uomite et cadite et nolite resurgere. Sed bibere inebriari uomere. et cadere salutis indicium est ut ista catartice potionis noxia que appellantur. quomodo sequitur. et nolite resurgere. Que sit autem potio que eos cadere faciat in eternum ponit manifestius. id est a facie gladii. quem ego mittam inter uos. Cumque noluerint accipere calicem de manu tua ut bibant dices ad eos. hec dicit dominus exercituum. Bibentes bibetis. quia ecce in ciuitate in qua inuocatum est nomen meum ego incipio affligere. et uos quasi innocentes et immunes eritis. Siue et uos mundicia mundi eritis. Non eritis immunes. siue non eritis mundi. Latenter ostendit preceptum dei. quod uoluntate facere noluerint suscepturos necessitate. et audituros bibentes bibetis. Velitis inquit nolitis dei complenda sententia est. Si enim ciuitas ierusalem in qua notum fuit nomen dei dicente propheta. notus in iudea deus. in israel magnum nomen eius. bibit meracissimum ~~...~~ furoris calicem. quanto magis uos non eritis mundi. qui pro dei nomine idola colitis. Gladium et ego uoco super omnes habitatores terre. dicit dominus exercituum. Ista est potio meracissima. iste calix furoris domini. qui non super solam ierusalem. sed super omnem uocatur terram. et cunctas in circuitu nationes De quo supra dixerat. et mittam ad nabugodonosor regem babilonis seruum meum. et adducam eos super terram istam. et super habita-

tores eius et sup oēs natiōes q̄
in circuitu illius sr̄. Et tu
ꝓphetabis ad eos oīa ūba hec.
et dices ad illos. dn̄s de excelso
rugiet siue responsū dabit. et de
hītaculo scō suo dabit vocē suā.
Rugiens rugiet sup decorē suū.
siue incedebit sup locū suū. Ce
leuma q̄i calcantiū concinet ad
uersū oēs hītatores t̄re. Puenit
sonitꝰ sui intiꝰ vsq ad extrema
siue sup partē terre. q̄a iudiciū
dnō cū gentibꝫ. iudicat ipē cū
oī carne. impios tradit gla. di dn̄s.
Primū dicimꝰ ut se interpretati
oīs vitas habet. Tu tu igt
gētibꝫ ꝓphetabis et dices. q dn̄s
de excelso rugiat. hoc ē det sui
furoris indiciū. Iuxta illud quod
sc̄ptū est. leo rugiet. q̄s nō ti-
bit. Dn̄s locutꝰ ē et q̄s non
ꝓphetabit. Et de habitaculo
scō suo dabit vocē suā. vt sc̄tos
faciat audientes. Rugiet aūt sup
decorē suū. hoc ē sup templū.
Sicut ille rugient istar calcā
tiū in torcularibꝫ celeuma cā
tabit. et in effusione sanguis
multi carmē lugubre conci
net. q̄d symachꝰ catali gma
aquila iasmon vocat. Cuiꝰ
celeumatis et carminis soni
tus vsq ad t̄re extrema p̄-
ueniet. q̄a iudiciū dei cū gē
tibꝫ. Si aūt iudiciū dn̄i cum

gentibꝫ est. sunt et gētiū merita
diuersa. Ad exponendū illū locū
vt quidā voluit. qui nō credit
iā iudicatꝰ q̄d est in eo q̄ nō
credidit. sed ipī q̄ nō credunt
inter se diuersis afficient sup
pliciis. Iudicatur ipē cū omi car
ne. vt illius iudiciū habeat.
Impios aūt hoc ē qui deū non
credit tradit gladio sepitho.
Allegorie interpretes iuxta lr̄a.
huius locū sic edisserūt vt ad
bonā partē referat apertā
dn̄i cōminatione. Dn̄s igitur
de excelso responsū dabit. his
videlicet quos saluaturus est.
Et de loco scō suo dabit vocē suā
responsdebitꝰ sermonē in lo
co suo. Illi aūt q̄i vindemiātes
p̄ter fructibꝫ illiꝰ sententie re
spondebūt. sup oēs hītatores
t̄re. veniet in talibꝫ. nō sup vniu
sa terrā. sed sup partē t̄re. con
scilicet qui nō credit. Iudiciū ē
enī in gētibꝫ. et ipē iudicabit
cū oī carne. ipi aūt tradent gla
dio. Hec dicit dn̄s exercituū.
Ecce afflictio sū malū egredietur
de gēte in gentē. et turbo mag
nus. Siue tempestas egredietur
a sūmitatibꝫ sū extremis t̄re. Et
erūt interfecti dn̄i. siue vulnerati a
dnō in die illa a summo t̄re vsq
ad summū eiꝰ. nō plangentur et
nō colligentur neqꝫ sepelientur.

in sterquilinium super faciem terre iace
bunt. Erubescant qui vi scripture
sacre fatue tonantur in bona parte
ea que comminationis plena sunt
dissentes. De hoc autem loco puto di
cisse et dominum. Consurget gens
adversum gentes et regnum contra
regnum. et cetera que in ipsa euan
gelii summa continentur. Intelligamus
hec facta iuxta hystoriam. quando a
rege babilonio cuncte nationes
in circuitu subiugate sunt. et im
perium eius sensere crudele. vel iuxta
prophetiam longo post tempore in consum
matione mundi futura. Dimi
nutique interfecti a domino. hoc est
quos ipse percuciat. scilicet quo in in
teritu pessimorum voluntas eius in
perium domini compleatur. Ulula
te sive iubilate pastores et cla
mate. et aspergite vos cinere
optimates gregis. sive plangite
arietes ovium. quia completi sunt dies
vestri ut interficiamini. et dissipa
tiones vestre. et cadetis quasi vasa
preciosa. sive quasi arietes electi. Et
peribit fuga a pastoribus. et sal
uatio ab optimatibus sive arietibus
gregis. Notandum quod in hoc tantum
loco lxx iubilum in mala parte
posuerunt. pro quo alii interpre
tes ululatum ut in hebreo scrip
tum est transtulere. Inter pastores
et arietes sive optimates gregis
ista est distantia. quod pastores ratio

nalium sunt. arietes autem et optima
tes referuntur ad divites. qui et
ipsi pars gregis appellantur. Quod sequitur
infert. completi sunt dies vestri ut in
terficiamini. tunc complebuntur dies e
orum quando fuerit peccatum completum. Et dis
pergentur et cadent sicut vasa pre
ciosa. ut confracta non valeant
instaurari. Et quanto ante fuere
preciosa. tanto maius eorum in con
fractione sit dampnum. Hinc quasi
arietes electi. ut pinguis hostia
sit devorare cupientium. Peribitque
que fuga a pastoribus. quando non
egerint penitentiam. Denique dicitur
ad phariseos. Genimina vipe
rarum quis ostendit vobis fugere ab im
pendente ira. Et in psalmis legimus
Periit fuga a me. Et salvatio in
quit ab optimatibus gregis sive a
rietibus Apokopnon. subauditur
peribit. Vox clamoris pas
torum et ululatus optimatum gregis
sive iubilum arietum. quia vastauit
dominus pascua eorum. et conticuerunt
arva sive speciosa pacis. a
facie ire furoris domini. Et hic
notandum. quod apud lxx iubilum
pro ululatu positum sit. Inter
pastores autem et arietes ista di
uisitas est. quod pastores putentur
qui presunt gregi in sapientia et eru
ditione atque doctrina: arietes
vero qui principes quidem videntur
in populo. sed nichil habent in se
doctrine atque sapientie. et per

nimia simplicitate. propter modum
stultitie vicium sit. Quia non autem habu
erimus pacem. et non intelleximus
vel bona vel speciosa pacis.
sed luxurie nos et ocio et vo
luptatibus dederimus? tunc conqui
escent sive conticescent bona pa
cis. et auferentur a nobis propter i
ram furoris domini. et implebitur illud
quod scriptum est. Cum dixerit pax.
et securitas. tunc repentinus eis
superveniet interitus. Quo veni
ente omnia conticescent

Dereliquit quasi leo tabernaculum
suum quia terribile sunt. et ut verius est
tabernaculum. hoc enim loco he
braicum sonat. quia facta est terra e
orum in desolationem vel in ruina a
facie columbe. sive a facie gladii
magni. et a facie ire furoris domini.
Dominus de quo supra dixerat de ex
celso rugiet. et de habitaculo
sancto suo dabit vocem suam rugi
ens rugiet super decorem suum. ipse
derelinquet tabernaculum suum. de quo
scriptum est. Factus est in pace locus eius.
sive in salute. et habitacio eius
in syon. Ipse deseret sedem suam.
et implebit quod per hunc eundem pro
phetam locutus est. Dimisi domum
meam. dereliqui hereditatem meam.
Reliquit ergo autem leo cubile suum ut
omnes bestie vastandi terram eius
habeant potestatem. Leone enim rur

sede et presidio. nullus ad eandem
audet accedere. Facta est inquit terra e
orum. haut dubium quin vel populi
iudeorum. vel recte universarum gen
cium in desolationem et in ruinam
a facie ire columbe. Non mirabitur
columbam domini intelligi nabugodo
nosor. qui super eum vocari servum
domini legerit. Pro quo lxx transtulerunt
gladium magnum. Licet columbam
et in persona iesum possumus acci
pere. quod irascatur et tristis sit. Sed eo
me sui perdidisse custodiam. et
terram suam perisse in desolacionem.

In principio — Capitulum 26

regis ioachim filii iosie regis
iuda factum est verbum istud a domino
dicens. Hec dicit dominus. Sta in a
trio domus domini. et loqueris ad o
mnes civitates iuda de quibus
veniunt ut adorent in domo
domini. universos sermones quos ego
mandavi tibi ut loquaris ad e
os. noli subtrahere verbum. si forte
audiant. et convertantur unusquisque
a via sua mala. et peniteat
me mali. sive quiescam a malo
quod cogito facere eis propter maliciam
ac studiorum eorum. Hec prophecia
superior est priore. licet sub eodem
rege sit facta. Illa enim facta est
in anno quarto ioachim filii iosie
regis iuda. hec autem in principio
regis ioachim filii iosie regis

iuda. Factum est verbum istud a
domino. Non est ut sepe iam diximus
prophetie hystorie ordo texendus
est. cum in precedentibus sub eodem rege
priora posterius et posteriora antedi
cantur. Qui autem verbum dicturus est
domini. debet stare cum moyse et
cantare cum psalmista. Stan
tes in domo domini. in atriis
domus dei nostri. Et precipit illi
ut loquatur ad omnes civitates
iuda. hec civitates licet non trans
tulerit. ne miremur forte vide
tur in atrio domus domini loqui
ad urbes que coram non erant.
Sed quando ad ipsos et ad cunctos
loquitur. ipsis civitatibus loquitur.
Pulchre autem stat in atrio atque
vestibulo templi domini. ut per ora
tionem orationis domini et adorandi
eum sermones prophete audire
cogantur. Noli inquit subtrahere
verbum. licet triste sit. licet adver
sum te audientium rabies concitetur.
Immo dicito quod tibi imperatum est.
Forsitan inquit timeant et con
vertantur. Verbum ambiguum forsitan
maiestati domini non potest convenire.
Sed nostro loquitur affectu. ut libe
rum hominis servetur arbitrium. ne
per prescientiam quasi ex necessitate vel fa
cere quid vel non facere cogatur.
Non enim ex eo quod deus scit futurum
aliquid idcirco futurum est. Sed quia

futurum est deus novit cum presciens futu
rorum. Et tamen sciendum iuxta hunc
eundem ieremiam. et si mala pre
dixerit dominus. et egerit populus pe
nitentiam. quod et ipse acturus sit peni
tentiam super his que facere commi
natus est. Et si prospera pollicitus
fuerit. et egerit populus negligenter
mutet deus sententiam. et pro bonis
mala inferat. Tale quid et in evan
gelio illud est. Mittam filium meum.
forsitan verebuntur eum. Quod
utrumque ex persona dei omnipotentis
dicitur. Denique in presenti ait.
si forte audiant et convertantur
unusquisque a via sua mala. ut
cum illi conversi fuerint. et me sen
tentie peniteat. et non faciam quod
eis facere cogito. Cogito autem facere
propter malitias studiorum illorum. que
si fuerint immutate. et mea sen
tentia immutabitur. Legamus hysto
riam ione. et ninive. Et di
ces ad eos. Hec dicit dominus. si non
audieritis me ut ambuletis
in lege mea quam dedi vobis. ut
audiatis sermones servorum meo
rum prophetarum quos ego misi ad
vos de nocte consurgens et diri
gens et non audistis. dabo do
mum istam sicut silo. et urbem
hanc dabo in maledictionem cunctis
gentibus terre. In nostra est posita
potestate vel facere quid vel non facere.

ita dumtaxat. ut quicquid boni operis
volumus. appetimus. explemus. ad
dei gratiam referamus. qui iuxta
apostolum dedit nobis et velle et per
ficere. Si autem sufficit semel ambu
lare in lege que nobis data est
per moysen. ut stulta heresis
suspicatur. quomodo addidit.
ut audiatis sermones servorum
meorum prophetarum. Quos utique post
legem missi sunt. et non semel. sed
frequenter. nec ociose et a securo
sed semper et a sollicito. Misi in
quit ad vos servos meos coti
die. et de nocte consurgens. Quod si
audire nolueritis. dabo domum
istam hoc est templum dei sicut silo
ubi fuit tabernaculum. Cumque tem
plum destructum fuit. consequenter et ci
vitas erit in maledictionem cunctis
gentibus terre. Sicut autem constructo
templo in area orne. et in mon
te moria hoc est visionis. in quo
abraam ysaac filium obtulisse nar
ratur. cessavit religio silo. nec pos
tea ibi sunt celebrata sacrificia.
sic extructa ecclesia. et spiritualibus
in ea victimis immolatis. cessave
runt legis cerimonie. et data est
urbs iudeorum in maledictionem cunctis
gentibus terre. de qua nos dominus libe
ravit dicente apostolo. Christus redemit nos
de maledictione legis. Factus
pro nobis maledictio.

Et audierunt sacerdotes. et
prophete. scilicet pseudo prophete. et omnis
populus ieremiam loquentem verba hec in
domo domini. Cumque complesset ieremias
loquens omnia que preceperat ei dominus
ut loqueretur ad universum populum ap
prehenderunt eum sacerdotes et prophe
te scilicet pseudo prophete. et omnis populus
dicens. Morte moriatur quare propheta
vit in nomine domini dicens. Sic silo
erit domus hec. et urbs ista deso
labitur. eo quod non sit habitator.
Sacerdotes et prophete quos pseudo
prophetas lxx. manifestius transtu
lerunt vim sciunt ieremie quod vera
predicat. et subverso templo et civita
te deserta sit peritura religio et
lucra ex religione venientia. Pro
pterea apprehendunt eum. et consenci
ente sibi populo morti destinant. Quia
dixit in nomine domini. sicut silo erit
domus hec. et urbs desolabitur
eo quod non sit habitator. Si quando igitur
propter mandata domini. et fidei veri
tatem. vel sacerdotes nobis vel
pseudo prophete vel deceptus po
pulus insanit. non magnopere
curemus. sed exequimur senten
tiam dei. nequaquam presentia ma
la. sed futurum bonum animo cogitantes.
Et congregatus est omnis populus
adversum ieremiam in domo domini
Et audierunt principes iuda ver
ba hec. et ascenderunt de domo

domo regis in domum domini. et sederunt
in introitu porte domini noue. Iemi
as in templo verba domini prophetabat.
et dixerat domum istam per sylo et
urbem hanc in maledictionem cun
tis gentibus terre. statimque a sacer
dotibus et prophetis et populo seditio
ne commota omnesque vulgus adu
sum prophetam congregantur in templum.
ubi erat propheta. et sacerdotum ac
prophetarum vulgique manibus tenebatur.
Quod cum audissent principes ciuitatis
qui in domo regia versabantur.
tristicie sunt ascenderuntque de domo
regis in domo domini. Notandumque
quare ad domum domini semper ascen
sus sit. sederuntque in introitu
porte domini noue. Principum enim
erat officium sedere in porta domus
domini. et ibi negocium seditionis
agnoscere veritatem. Noua autem
porta dicitur. quia qui sedebat in ea
et iudicio preerant sacerdotum
et pseudoprophetarum calumpnie re
sistebant. Et locuti sunt sacer
dotes et prophete ad principes et ad
omnem populum dicentes. Iudicium
mortis est viro huic. quia prophetavit
uit aduersum ciuitatem istam. sicut
audistis auribus vestris. Sedentibus
urbis principibus in porta templi et
in porta noua qui de regis pa
lacio ad templum ducebat. ut
seditio populi sedaretur. et [illegible]
concione populi congregata accusant

sacerdotes. et pseudoprophete iheremiam.
periclitatur propheta quantum fuerat in
sacerdotibus et prophetis si accusa
tores ipsi habuissent iudicium pro
certo. Ex quo intelligimus crudelio
res fuisse in prophetam pro inuidia
sanctitatis qui religioni videbantur
dediti. quam qui necessitatibus pu
blicis preerant. Et ait ieremias
ad omnes principes et ad uniuersum
populum dicens. Dominus misit me ut
prophetarem ad domum sic siue domum
istam et ad ciuitatem sic siue super ciuitatem
hanc omnia verba que audistis. Nunc
ergo bonas facite vias vestras et
studia vestra. et audite vocem domini
dei vestri. et penitebit dominum mali quod
locutus est aduersum vos. siue et
quiescet dominus a malo quod locutus est
contra vos. Ego autem ecce in manibus
vestris sum. facite mihi ut bonum et rec
tum est in oculis vestris. sicut expe
dit vobis. Verumtamen scitote et cognos
cite quod si occideritis me sanguinem
innocentem tradetis contra vosmet
ipsos et contra ciuitatem istam et ha
bitatores eius. In veritate enim misit
me dominus ad vos ut loquerer in
auribus vestris omnia verba hec. Cum
presente populo sederent in porta prin
cipes ciuitatis. et accusarent sacer
dotes et prophete ieremiam prophetam
et mortis ei crimen intenderent
ieremias ad principes loquitur. et
ad uniuersum populum quos sacerdotum

et pseudoprophetarum factio conci-
taverat. Prudenter pie et humiliter
Prudenter atque constanter quod a domino missus se
esse diceret. ut contra templum et civi-
tatem loqueretur. dareturque consilium.
quod si vellet eius audire consilium et
penitentiam. dominus quoque suam senten-
tiam commutaret. Humiliter autem. secun-
dum quod ait. Ecce in manibus vestris sum
facite michi quod bonum et rectum est
in oculis vestris. Porro constanter.
In veritate misit me dominus ad loquen-
dum in auribus vestris omnia verba hec.
Aliisque sermonibus loquitur. Si neca-
stis me cur contra templum et urbem
domini sim locutus et cuius vobis est
salus urbis et templi. cur
augetis vestra peccata et sanguinem
mei tam in urbem quam in habitatores fun-
teos. ditis. Signum igitur et nobis pro ne-
cessitatis angustiis humilitate
opus est. sic tamen assumamus ne
veritatem et constantiam deseramus.
Aliud est enim superbe contumeliam
facere iudicanti. quod signum stultitie
est. aliud sic impendens vitare
discrimen. ut de veritate nichil subtra-
has. Et dixerunt principes. et
omnis populus ad sacerdotes et prophetas.
non est viro huic iudicium mortis.
quia in nomine domini dei nostri locutus est ad
nos. Populus qui prius a sacer-
dotibus et pseudoprophetis fuerat
supplantatus iungitur principibus civita-
tis. et pro ieremia loquitur quod neque
quam reus sit mortis. quia in nomine

domini. et ex ore illius prophetaverit. Ci-
to enim vulgus indoctum accepta
ratione mutat sententiam. Dolor autem
accusancium precipue sacerdotum. et
pseudoprophetarum non potuit mutari.
Et ideo illis accusantibus et iam
sanctis perseverantibus populus communicat.
quod spem eis dederat indulgentie
domini si bonas facerent vias suas
et audirent vocem domini dei sui. ut
et dominus suam sententiam flecteret.
Surrexerunt ergo viri de seni-
oribus terre et dixerunt ad omnem cetum
populi loquentes. Micheas de
morasthi fuit propheta in diebus
ezechie regis iuda. et ait ad
omnem populum iudee dicens. Hec dicit
dominus exercituum. Syon quasi ager a-
rabitur. et ierusalem in acervum
lapidum erit. et mons domus
domini in excelsa silvarum. Numquid
morte condempnavit eum ezechias
rex iuda et omnis iuda. Numquid non timuerunt
deum. et deprecati sunt faciem eius.
et penituit dominum mali quod locutus
erat adversum eos. Itaque facimus
malum grande contra animas nostras.
Principes civitatis et populus intel-
ligunt iudicium veritatis. Senes
autem quorum proprie erat nosse ve-
tera replicant historiam. et
prophetiam michee de morasthi. qui
prophetavit sub rege ezechia. et com-
parant prophetie ieremie. qua
ei mortis discrimen intendit. os-
dis

tenduntur illum dixisse quamvis ignorarent tamen a iusto rege ezechia nichil est perpessus. sed iudeos ad penitentiam domini in bonam partem vertisse sententiam. Micheas ei dixit. Syon quasi ager arabitur. et ierusalem in acervum lapidum erit et mons domus domini in excelsa silvarum. Porro ieremias dabo inquit domum istam sicut silo et urbem hanc dabo in maledictionem cunctis gentibus terre. Quantumque ideo illum putantes nequaquam futurum quod micheas predixerat quia multo tempore non sit factum propter populi penitentiam. Ex hoc quoque quod ieremias locutus est nequaquam si iuxta consilium eius bonas fecerint vias suas et studia sua. et audiant vocem domini dei sui. ut dominus non inferat malum quod eis fuerat comminatus. Simulque frangunt accusatorum rabiem. et sic ~~nunc~~ inferet cunctis dictis. Itaque nos facimus malum grande contra animas nostras. hoc quod facere debeant. sed quasi si fecerint nequaquam noceant accusato sed animabus suis quas immutatione sententie potuerint liberare.

Fuit quoque vir prophetans in nomine domini urias filius semei de cariathiarim. et prophetavit adversum civitatem istam. et adversum terram hanc iuxta universa verba ieremie. Et audivit rex ioachim et omnes ~~principes et~~ potentes et principes eius verba hec. et quesivit rex interficere eum. Et audivit urias et timuit. fugitque. et ingressus est egyptum. Sed quod sequitur. et misit rex ioachim viros in egyptum elnathan filium achabor et viros cum eo in egyptum. in lxx non habetur. Deinde subiungit. Et eduxerunt uriam de egypto et adduxerunt eum ad regem ioachim et percussit eum gladio. et proiecit cadaver eius in sepulchris vulgi ignobilis. Verumtamen manus ahikam ~~ahikam~~ filii saphan erat cum ieremia ut non traderetur in manus populi et interficerent eum. Queritur cur urias filius semei de oppido cariathiarim eadem que ieremias prophetaverat timore perterritus fugerit in egyptum. et inde retractus occisus sit. quomodo ieremias potuit evadere qui hec non fugerat. sed audacter in proposita sententia perseverans liberatus sit. tam vulgi. principumque iudicio. quam consilio seniorum. adversum accusatores sacerdotes et pseudo prophetas. Ad quod breviter respondendum. nequaquam dei scire nos posse iudicium. cur eadem causa eademque sententia alius punitur et alius liberatur. Nisi forte hoc respondere possimus quod urias in condempnationem et accusatorum

et ipsi trucidatus sit. Ieremias
aut(em) reservatus iudicio dei ut reli
quos ipsi infelices perimeret. et eos
retraheret ad penitudinem. Quod
~~quondam~~ quidem et in apostolorum actib(us)
legimus iacobum apostolum statim here
dis protulisse sententiam et martirio co
ronatum. petrum aut(em) et ceteros
apostolos doctrine domini reservatos. Et
mandum tenda constantia prophetalis.
quia nec de egipto quidem retractus
urias mutaverit sententiam. sed
videns sibi imminere mortem in
chiloniis sit locutus quam precepit
dominus. Ergo timuit et fugit ac
et ingressus est egiptum. non infide
litatis sed prudentie iudicium
est. ne frustra nos offeramus
periculis. Alioquin et dominum sal
vatorem de manibus persequentium
lapsum legimus. et precipientem a
postolis. cum vos persecuti fue
rint in hac civitate ad aliam
fugite. Queritur quomodo
ioachim rex iuda parvi imperi
et debilitati. et iam quasi
peritum mittendi in egiptum ha
buerit potestatem et inde unam
educere. Quod facile solvitur si con
sideremus eum a rege egipti nechao
principem constitutum. et hanc prophe
tiam factam esse in principio regni
eius. Quod quoniam autem ieremias domini ad
iutorio liberatus sit. tamen et

illi reputatur in mercedem per quem
prophetam suum dominus liberavit. achikam
videlicet filio saphan. quod in po
sterioribus lecturi sumus quando de ci
sterna luti abdemelech spadonis
consilio atque presidio ieremias de
mortis periculo liberatur. Ca(pitulum) 27

In principio regni ioachim
filii iosie regis iuda fac
tum est verbum hoc ad ieremiam a
domino dicens. Hoc in editione
lxx non habetur. et mihi putatur sequen
tis capituli esse principium. Quod neque
quoniam ita est. sed iungendum superiori
ut quicquid dictum refertur et fac
tum in principio regni ioachim
factum esse credamus. Unde et mit
tendi in egiptum et ad amical
regem habuit potestatem. Videntur
autem michi lxx titulum istum hac
ratione siluisse. ne scripto dicere
viderentur. Iam enim in principio
posuerat in principio regni ioa
chim filii iosie regis iuda. fac
tum est verbum istud ad ieremiam dicens.

Hec dicit dominus ad me. Fac ti
bi vincula et cathenas fil dol
ons que hebraice appellantur
mittoth. et sermone vulgari
boiasvenit. ponesque eas in
collo tuo. et mittes ad regem
edom. et ad regem moab. et ad
regem filiorum amon. et ad regem
tyri. et ad regem sydonis per ma

nu

nuncior qui venerūt ierusalē
ad sedechiā regem iuda. et precipies
eis ut ad dnōs suos loquantur. hec
dicit dns exercituū. hec dicetis ad
dnōs vrōs. Factum est ita visio in prin
cipio fca est ad prophetā regni
ioachim filii iosie regis iude.
hec aut sub sedechia qui extremus
regnauit in ihrlm. et sub quo
urbs capta est atque subuersa. Precipitur
que iēmie ut cathenas fu
ficeat (?) furcas ligneas que ut
diximus hebraice appellant
muthoth. imponat collo suo. et
mittat eas ad reges edom. mo
ab et filior āmon. tyri et sido
nis per legatos qui venerūt ad
sedechiā et precipiat suis dnīs
nunciare q regi nabugodono
sor seruire debeant. et audire
que sequens prophete sermo prosequitur.
Et ne forsitan legati et
reges istarum gentiū responderent.
cur hoc tuo populo nō precipis. Et
sedechie quoque regi similia loquitur.
et sacerdotibus ac prophetis. Nunc
locū allegorice sem per inter
pres et hystorie fingēs veritatē
in preterit de celesti ihrlm.
q debeant habitatores eius spō
te assumere corpa et descendere
in babilonē id est confusionē mundi
istius qui in maligno positus est

et seruire regi babilonis haut
dubiū qn diabolo. Et si hoc
facere noluerit. nequaquam eos
gentiū corpa portaturos. sed
perituros gladio et fame et
peste. et nequaquam homines futu
ros. sed demones. hoc ille
dixerit ne defensores eius
nobis calūpniā faciat. Ceterum
nos simpliciter. et verā sequa
mur hystoriā ne quibusdā nubi
bus aut prestigiis inuoluamur.
Ego feci terrā et homīes
et iumēta que sunt super faciē ter
re in fortitudine mea magna.
et in brachio meo extento.
et dedi eā ei qui placuit in oculis
meis. Iuxta Anthropopatos.
hec scriptura loquitur quomodo
nos homines loqui possumus et
intelligere. tamē fortitudo dei
et brachiū eius ille est. de quo
et aplus loquitur. xpus dei virtus
et dei sapiā. Et ysaias. Dne
quis credidit auditui nrō. et
brachiū dnī cui reuelatū est.
Scribit et iohānes euangelista
Oīa per ipm facta sunt. et sine ipso
factū est nichil. Dauid quoque
in suo carmine loquitur. Verbo
dnī celi firmati sunt et spu oris eius
oīs virtus eorum. Quod autem ait
Dedi eā ei qui placuit in oculis
meis. hoc significat quod [illegible]onia

humano generi propter quem sunt tri-
buta. Ego enim feci terram et ho-
minem et iumenta. Ordo continua-
tionis in genesi est primitus fiunt ani-
malia et extremus homo. Sed hic
prius homo nominatur. et post
ea que subiecta sunt homini. Nunc i-
taque ego dedi omnes terras istas in
manu nabugodonosor regis
babilonis servi mei. Insuper
et bestias agri dedi ei ut servi-
ant illi. Et servient ei omnes
gentes et filio eius. et filio fi-
lii eius. Cuius infidelitatis est iste.
quem comparatione eius nabugodono-
sor servus dei appellatur? Sed respondendum
est in euangelio. mundus per ipsum
factus est. et mundus eum non cogno-
vit. In propria venit. et sui eum non
receperunt. Recte itaque condi-
tor creaturam suam tradit cui
voluerit. Denique et diabolus
in cuius typum processit nabugo-
donosor concitet. hec omnia in tra-
dita sunt. Quod autem intulit. Insuper
et bestias agri dedi ei ut ser-
uirent illi. vel simpliciter omne genus
animantium intelligere debemus. quia
homine enim et ea tradiuntur que ei
subiecta sunt. Aut certe bestias
feras gentes accipiamus. que etiam
illi serviant quae prius servire non
noverant. Filium autem eius et filium
filii iuxta hebraicam balthasar
vocat et euilmerodach de quo
scribit daniel. Donec veniat
tempus terre eius et ipsius. Pulchre
ne perpetuum nabugodonosor pu-
taret imperium. et regnum diceret a
medis. persisque capiendum. Hoc
est enim quod significat donec veni-
at tempus terre eius et ipsius. Sed nec
hoc habetur in lxx. Et servient ei
gentes multe et reges magni;
non dixit omnes. Hoc enim proprie christo de-
betur in regno. Et quoniam iuxta symma-
chum non legatur servient ei gentes.
multe et reges magni. sed subi-
cient eum servitutem gentes multe
et reges magni. ut ipse quoque
serviat medis et persis. cui o-
mnes ante servierant. Hoc quod ex
hebraico posuimus. dedi ei. ut
serviant illi. et servient ei omnes
gentes et filio eius et filio filii eius
donec veniat tempus terre eius et ipsius
et servitutem eum subiciant gentes mul-
te et reges magni. in lxx ut iam
diximus editione non legitur.
Gens autem et regnum quod non
servierit nabugodonosor re-
gi babilonis. et quicumque non
curvaverit collum suum sub iugo re-
gis babilonis. in gladio et fame
et peste visitabo super gentem il-
lam ait dominus donec consumam eos
in manu eius. Non solum dominus pec-
catrices gentes subiciat nabu

godonosor. sed et apostolus loquitur
de peccatoribus. Quos tradidi satha-
ne, ut discant non blasphemare.
Et in alio loco. Tradidi huius-
modi sathane in interitum carnis
ut spiritus salvus fiat. Potestati-
bus quoque obediendum monet: non
solum propter iram. sed et propter conscien-
ciam ne condempnemini ab eis.
Vos ergo nolite audire pro-
phetas vestros. et divinos et som-
niatores. et augures et male-
ficos qui dicunt vobis. non servie-
tis regi babilonis. quia mendacium
prophetant vobis. ut longe faciant
vos de terra vestra et eiciant vos et
pereatis. Gens autem que subiecerit
~~collum~~ cervicem suam sub iugo re-
gis babilonis. et servierit ei
dimittam eam in terra sua dicit dominus
et colet eam. et habitabit in ea.
Docet et in hoc loco allego-
ricus inspiciens et hortatur in ce-
lestibus positos ierusalem ne audiant
prophetas suos atque divinos et som-
niatores et augures et male-
ficos. sed ut potius serviant
nabugodonosor et corpus humili-
tatis assumant. et infanciam. va-
gitus. et cunabula puerorum.
Si enim hoc fecerit. expleto fa-
mulatu et conditione mortali-
tatis humane reversuros eos
ad terram suam et habitaturos in

ea. et operaturos que prius operabantur
dicitque se suspicari eos qui dei
precepta contempserit. huiusmodi cor-
poribus pergravari futuros de-
mones et immundos spiritus. et sedem
pristinam nequaquam recepturos.
Nos autem simpliciter exponamus
et prophetas esse in gentibus qui simulent
se divino spiritu vaticinia proferre.
~~divinos~~. et divinos. de quibus
et vulgare proverbium est. Divi-
nare sapientes. Et somnia-
tores. qui imitantur ioseph et dani-
el. et augures. qui volatu avium
et oscinum vocibus faciendum quod
vel non faciendum denunciant. Et
maleficos quos vel veneficos
possumus appellare. vel demonum
fantasmatibus servientes. Qui
hebraice dicuntur chassane.
Omnes isti decipiunt miseros et
quasi supplantant. ne serviant re-
gi babilonis. Multo enim melius est
servitutem sponte suscipere. et cum
habere cui servias. et terram tu-
am colere. quam vi et necessitate servire
captivus. Et ad sedechiam re-
gem iuda locutus sum secundum omnia verba
hec dicens. Subdite colla vestra sub
iugo regis babilonis. et servite
ei. et populo eius et vivetis. Quare
moriemini tu et populus tuus gladio et fa-
me et peste. sicut locutus est dominus ad
gentem que servire noluerit regi

babilonis. Nolite audire verba
prophetarum dicentium vobis. Nolite
servire regi babilonis quia mendacium
datum ipsi loquuntur vobis. quia ego
non misi eos ait dominus. et ipsi
prophetant in nomine meo mendaciter
ut eiciant vos. et pereatis tam vos
quam prophete qui vaticinantur vobis.
Post hunc missas gentes transit ad Se-
dechiam regem iuda. et eisdem quibus
gentibus comminatus est sermonibus
loquitur. Neque enim mereretur plus le-
nitatis gentis israhelitice quam ceteris
gentibus aut similia aut maiora
peccavit. Denique quia au-
dire contempsit populus perduellis
gladio. fame et peste consumptus est.
Observandum autem in scriptura sancta
quod pro pseudoprophetis appel-
lat prophetas qui vaticinentur in
nomine domini mendaciter. Hoc autem fe-
cit. ut ego mittam eiciam vos et
pereatis tam vos quam prophete qui
vaticinantur vobis. Et contra igitur
qui decipiunt et contra qui decipiunt
similis interitus est. Hoc quod de he-
braico posuimus sub iugo regis
babilonis. et servite ei et po-
pulo eius et vivetis. Quare morie-
mini tu et populus tuus gladio. fa-
me et peste. sicut locutus est dominus
ad gentem que servire noluerit
regi babilonis. nolite audire
verba prophetarum dicentium vobis. in lxx
non habetur. Et idcirco ammoneo ut pru-
dens lector intelligat. quantum desit
per singula grecis codicibus et latinis.
Et ad sacerdotes et ad populum istum
locutus sum dicens. Hec dicit dominus.
Nolite audire verba prophetarum vestrorum
qui prophetant vobis dicentes. Ecce va-
sa domini revertentur de babilone nunc
cito. mendacium enim prophetant vobis.
Hoc quod posuimus nunc cito. in lxx
non habetur. et illud quod sequitur. nolite
audire eos. sed servite regi ba-
bilonis ut vivatis. quare datur
civitas in solitudinem. Post gen-
tes autem et regem sacerdotibus loqui-
tur et populo. quia iam prophetis supra
iterum tamen minatus erat dicens. ut ei-
ciam vos et pereatis tam vos quam prophete
qui vaticinantur vobis. Loquitur autem
eadem que locutus fuit regi et gen-
tibus ne audiant verba prophetarum su-
orum. et dicentium. vasa templi domini re-
portanda iam nunc. que cum iechonia
principibus que et matre eius fuerant
asportata. Admonetque ut deservi-
ant regi babilonis et vivant.
et civitas sponte subiecta neque
quando tradatur incendio. Et in hoc
clementia domini leniori pene tra-
dere. ne sustineat graviorem.
Et si prophete sunt. et est verbum
domini in eis occurrant. Quod quia sequitur
et subditum sum usque ad finem
huius capituli. in lxx non habetur. denique
continuum ut non veniant vasa que

derelicta fuerant in domo domini et
in domo regis iuda et in iherusalem
quia hec dicit dominus deus exercituum ad co
lumpnas. et ad mare et ad ba
ses. pro quibus in hebraico scriptum est
mechonoth. et ad reliqua vasorum
que remanserunt in civitate hac que
non tulit nabugodonosor rex ba
bilonis cum transferret iechoniam
filium ioachim regem iuda de ierusalem
in babilonem et omnes optimates
eius iuda et iherusalem. Quia hec dicit
dominus exercituum deus israel. ad vasa
que derelicta sunt in domo domini et in
domo regis iuda et iherusalem in ba
bilonem transferentur. et ibi erunt us
que ad diem visitationis sue dicit dominus.
et afferri faciam ea et restitui in loco
isto. Hec ut diximus in lxx non ha
bentur. sed de hebraica veritate
translata sunt. pro quo aliud quod
scriptum non erat posuere dicen
tes. Occurrant michi quia sic dixit
dominus. et reliqua vasa que non tulit rex
babilonis. quando transtulit iecho
niam de ierusalem in babilonem in
troibunt dicit dominus. sensum magis
quam verba ponentes. forsitan irra
tionale arbitrati ut deus loque
retur ad columpnas. et ad mare
et ad bases. et ad reliqua vasa
que remanserant in iherusalem. Qui non
legimus et verum matutino tempore pulsisse/
precessisse dominum et ad mare locu
tum. tace et obmutesce. Quod quia ait

occurrant michi sive domino exercituum
illud ostendit verum propheta posse
precibus obsistere sententiam quia et moy
ses stetit in percussione contra dominum.
ut averteret iram furoris eius. Sa
muel quoque idem fecit. Et dominus ad
moysen. dimitte me ait ut per
cutiam populum istum. Quando autem dicit
dimitte ostendit se precibus servorum
posse retineri. Occurrant inquit
prophete. et quecumque predixerunt opere
completa demonstrent. et tunc vati
cinium veritate comprobabitur. Colump
nas ait et mare et bases et reli
qua vasorum in malachim et in extre
mo huius prophete volumine legimus
et enumerantur que vasa translata
sunt in babilonem. quando captus est
sedechias. et incensum atque templum
... Ca 28

Et factum est in anno illo in
principio regni sedechie
regis iuda. in anno quarto in mense
quinto dixit ad me ananias filius
asur propheta de gabaon in domo
domini coram sacerdotibus et omni populo dicens.
Hec dicit dominus exercituum deus israel.
Contrivi iugum regis babilonis
adhuc duo anni dierum. et ego re
ferri faciam ad locum istum omnia va
sa domini. Et nos hebraicam prophetas
hoc est nebiim lxx pseudo pro
phetas interpretati sunt. ut manifestius
ore facerent intelligentiam. Denique
et in presenti loco propheta dicitur hoc est

nebat et non pseudopropheta. Fa-
ctus est autem sermo domini sub rege sedechia
in anno quarto regni eius et in men-
se quinto. necdum propheta ezechiel va-
ticinante in babilone ad eos qui
cum iechonia fuerant transmigrati.
habentes fiduciam in templo domini lo-
quitur contra prophetam. et prospera populo
pollicetur. et libenter audiuntur men-
dacia. pro certo que leta promittuntur.
Ieremias dixerat etiam cetera va-
sa vel templi vel domus regie et
universi populi que nabugodono-
sor dimiserat transferenda in ba-
bilonem. hic autem econtrario etiam ea
que translata fuerant referenda
promittit. Que tulit nabu-
godonosor rex babilonis de
loco isto. et transtulit ea in babi-
lonem. et iechoniam filium ioachim
regem iude. et omnem transmigrati-
onem iude qui ingressi sunt babilo-
nem. ego convertam in locum istum ait
dominus. Conteram enim iugum regis ba-
bilonis. Pro quibus lxx transtulerunt
iechoniam et transmigrationem iude
quia conteram iugum regis babilonis
Breviter hebraice veritatis sensum
magis quam verba ponentes. Polli-
cetur autem ananias propheta ut tunc
populo videbatur non solum vasa sed
et regem iechoniam reducendum esse in
ierusalem. et iugum regis babilonis
conterendum. hoc est destruendum eius
imperium. et hoc necdum completo

finitum biennio. ut gaudium mag-
nitudine vicinum tempus repromissio-
nis augeret. Et dixit ieremi-
as propheta ad ananiam prophetam.
Amen. sic faciat dominus. Suscitet
dominus verba tua que prophetasti ut
referantur vasa in domum domini et
omnis transmigratio babilonis ad
locum istum. Optat fieri quod pseu-
dopropheta mentitur. Hoc enim signi-
ficat amen. Quo verbo sepius
utitur in evangelio dominus. Amen
amen dico vobis. et cupit pro ter-
re prosperitate magis illum quam
se vera dicere. Unde et alii prophete
testantur dicentes. Utinam non essem
vir habens spiritum. et mendacium potius
loquerer. Econtrario ionas contristatur
quare mentitus sit. Et arguitur a domino
utilius prophetie esse mendacium quam tan-
te ruina multitudinis. Ac ne videret
pseudoprophete comprobare vaticinium.
sub aliorum exemplo absque iniuria
mentientis asserit veritatem.
Verumtamen audi verbum hoc quod ego
loquor in auribus tuis. et in auribus
universi populi. Prophete qui fuerunt
ante me et te ab initio et prophe-
taverunt super terras multas. et super
regna magna de prelio et de afflic-
tione. et de fame. Propheta qui vatici-
natus est pacem cum venerit verbum eius
scietur propheta quem misit dominus in veritate.
Poterat ieremias ananie dicere. Fal-

in oculis sacerdotum. et in oculis omnis populi qui
stabat in domo domini. et ait ieremias pro-
pheta Amen. etc.

sum loquitur. decipis populum. Non es
propheta sed pseudopropheta. Quod si dix-
isset poterat et pseudopropheta in Ie-
remiam eadem retorquere. Ergo non fuit
iniuria. et qui ad prophetam loquitur.
non solum inquit ego sum propheta et tu.
sed fuerunt ante me et te mul-
ti alii. quorum fuit ysaias. osee.
iohel. et amos et ceteri. pro-
phetaverunt inquit contra terras mul-
tas et regna non parva sed mag-
na. bellum et adversa. et rerum
omnium penuriam nuntiantes. Et con-
trario fuerunt aliqui pacem polli-
cerentur et prospera. utrorumque sen-
tentia non adulatione mendacii.
sed rerum exitu comprobata est. Sub
aliorum ergo exemplo de se loquitur
et anania. quod cum rerum finis adve-
nerit. tunc prophetarum vitas ostendat.
Hoc idem et dominus locutus est per
moysen quod propheta vaticinium fi-
ne monstret. Et hoc animadverten-
dum quod non minaciter. non truculenter
sed fiducia veritatis increpet menti-
entem. et differat in futurum. ut cum
audierit rerum exitum prestolentur.
Et tulit ananias propheta ca-
thenam. sive furcam que hebraice di-
citur muthoth de collo Ieremie prophete
et confregit eam. Et ait ananias
in conspectu omnis populi dicens. Hec dicit
dominus. Sic confringam iugum nabugo-
donosor regis babilonis duobus
annis dierum de collo omnium gentium.
Et abiit ieremias in viam suam. Du-
os annos non transtulere lxx. prophe-
tam quem non dixere ananiam ne saltem
prophetam viderentur dicere. qui propheta
non erat. Et in non multa in scripturis
sanctis dicuntur iuxta opinionem illius
temporis quo gesta referuntur. et non
iuxta quod rei veritas continebat.
Denique et ioseph in evangelio pater
domini vocatur. et ipsa maria que scie-
bat se de spiritu sancto concepisse et res-
pondebat angelo. quomodo erit is-
tud. quia virum non cognovi. loquitur
ad filium. Fili quid fecisti nobis sic.
Ecce ego et pater tuus dolentes quere-
bamus te. Similiter considanda pru-
dentia ieremie. et humilitas atque
pacientia. Pseudopropheta rebus fa-
cit iniuriam et acceptam furcam de cer-
vice eius confregit. Quod utique infer-
re facere non potuit. Iste tacet. do-
loremque dissimulat. Nescit enim an a
domino quod loquitur fuerit revelatum. ut
tantum sancta scriptura demonstret ne-
quaquam prophetas suo tantum arbitrio
loqui. sed ex dei voluntate maxime
de futuris. quorum solius dei no-
ticia est. Abiit inquit et recessit.
in viam suam quasi victus. et illud implens
propheticum. Factus sum quasi homo non audi-
ens nec habens in ore suo increpationes.
Et factum est verbum domini ad iere-
miam postquam confregit ananias

propheta cathenam vel furcam de collo
ieremie prophete dicens. Vade et dices a
nanie. Hec dicit dominus. Cathenam vel
furcam ligneam contrivisti. facies sive fa
cias pro eis furcas ferreas. Quia hec di
cit dominus exercituum deus israel. Iugum fer
reum posui super collum cunctarum gentium
istarum ut serviant nabugodonosor
regi babilonis. Et reliqua. Sequitur. et
bestias terre dedi illi. in lxx non habetur.
Et in priori loco iuxta lxx ananias
propheta non scribitur. et in consequentibus.
ne scilicet ut prius dixi pseudo pro
phetam appellare viderentur prophetam.
Sed quid ad hebraicam veritatem. Propterea
abiit ieremias propheta in viam. et in
iuriam silentio devoravit. Factus est
sermo domini ad eum. ut non suis ver
bis propheta loqueretur ad pseudo pro
phetam mendacio gloriantem. Sed di
ceret. hec dicit dominus. quamquam et anani
as confringens furcam ligneam. eadem
auctoritate in conspectu domini sit lo
cutus. hec dicit dominus. Imitatur enim
semper mendacium veritatem. Quodque in
tulit. furcas ligneas contrivisti. et
facies sive fecisti pro eis cathenas
ferreas. hoc ostendit quod minorem
renuentes penam. maioris supplicii
causa fuerint in populo. Velim autem
in hoc loco allegorice interpres. fur
cas et cathenas ligneas et ferrea et
aerea appellans corpora demonum et
adversariarum potestatum. furcas autem

sive cathenas ferreas vincla crassio
ra. que nervis et ossibus. carnibusque
nervisque contexta sunt. ut qui nolue
rint de celesti ierusalem spiritualitate pati
minores submittantur in cathe
nis maiorum corporum. compedibus et
fame vagitus. pannorum vincula
sordesque sustineant. et serviant
diabolo regi babilonis. id est mun
di huius. dicente scriptura. Mundus in
maligno positus est. cum bestiis terre.
que in brutorum animantium sunt cor
pora religante. Compulit me tractatorum
indoctorum. et sertatorum calumpniantium
grunniantes aperte ponere aliena
vitia que prius cum simulatione dice
bam. lectoris prudentie derelinquens.
Et dixit ieremias propheta ad a
naniam prophetam. Audi anania. Non
misit te dominus. et tu confidere fecisti po
pulum istum in mendacio. Ideo hec
dicit dominus. Ecce emittam te sic eiciam
te a facie terre. Hoc anno morieris.
Quod sequitur. quia adversum dominum lo
cutus es. et mortuus est ananias pro
pheta in anno illo mense septimo. in
lxx non habetur. pro quo tamen posuerunt. et
mortuus est mense septimo. Et hic in
lxx ananias propheta non dicitur. cum
secundum hebraicum scriptum sit propheta
tam vocet. licet in eo quod arguit eum ie
remias dicens. audi anania. non
misit te dominus. prophetam tacuerit.
Quomodo enim prophetam potuit appel

lare· quē missū a dnō denega-
bat.· Et hystorie veritas et ordo
seruat. sicut sup dixim⁹ non
iuxta id qđ erat. ſ; iuxta id qđ il
lo tpe putabat. Decepisti i ast
ptm mēdacio. ne dei sententie
acquiesceret. vn̄ scias te hoc anno
eē moriturū. Si qn̄do morim̄.
de carceribꝫ corporū liberamur
scdm̄ illud testimoniū qđ male in
terpretant hebrei. Educ de carcere
aīaz meā. quomō nc̄ pseudo p
phete pro supplicio mors irroga-
tur. Et hoc nondū qđ ieremias
a pseudo ppha passus iniuriā.
merdū ad se facto simone dm̄ si
ler. postea vō missus a dnō.
audacter arguit mēntientē. et
morte ppinquā denūciat. Et q
in mense septio mortuꝰ est qđ sepi
terpretan solet requiē sb hoc nu
mero demōstran. Forsitan eū
id est mēse septio mortuū mē
nct. vt de malis corpis libera
ret. Iuxta illud qđ scptū pferunt.
mors viro requies. Nos autē
nouim⁹ corpa credentiū templa eē
dei si tn̄ spc scō habitat in illis

Et hec sūt vba Ca^m 29
libri que misit ieremias
ppheta de ihrlm ad reliquas senio
rū transmigracionis. et ad sacerdotes
et ad pphetas. et ad omnē ptm.
quē transduxerat nabugodonosor
de ihrlm in babilonē. postquam
egressus ē iechonias rex. et dnā-
tiue regina. et eunuchi et prin
cipes iude et ihrlm. sui de ihrlm
et optimates et artifices de ie
rusalē in manu helsata filij sa- — alis ellasa
phan et gamarie filij chelchie
quos misit sedechias rex iuda ad nabugodonosor regē
babilonis ı̄ b.
in babilonē dicens. Hec dicit
dns exercituū deus isrl' oī transmi
gracioni quā transtuli de ihrlm ı̄
babilonē. Edificate domos. et
habitate. et plantate ortos. et
pomeria. et comedite fructū eorū.
Accipite vxores. et generate fili
os. et filias. vxores date viris et
pariant filios et filias. et multi
plicamini. et nolite eē pauci nūero
Et querite pacē ciuitatis sui ad
ad quā transtuli vos. et orate pro
ea ad dnm. quia in pace illius erit pax
vob. Hec epla. primo libellus
ieremie pphe p legatos sedechie
hellasa et gamaria mittit in
babilonē ad eos qui cū iecho
niā et matre eius translati fuerāt
a nabugodonosor. vt post trāsmigrati
onē legationis regie suis qs
opus ppha compleret. et moneret
ptm transmigrantiū que sibi a dnō
fuerāt imperata. Pulchre qđ dix
it. egressus ē iechonias rex et
dnā eunuchi et principes iude
et cetera. et hec dicit dns exerciti

tum. ut non potestate regis babilonis sed domini voluntate translati esse videantur. Et primo ad senes dei. deinde ad sacerdotes. tertio ad prophetas. quarto ad omnem populum dei sermo dirigitur. ut secundum ordinem etatis prophete quoque ad eos qui monebantur littere pervenirent. Monet autem eos non suis verbis sed domini. ut edificent domus et habitent in eis. et plantent ortos sive pomeria. et comedant fructus eorum. accipiantque uxores. et generent filios et filias. et multiplicentur in loco transmigrationis. et non sint pauci numero. querentque pacem civitatis sive terre ad quam eos transtulerit dominus. et orent pro ea ad dominum. Causamque reddit dicens. Quia in pace illius terre erit pax vobis. Iheremie qui post breve tempus erat secutura ierusalem captivitas imperatur. ne accipiat uxorem nec faciat filios. Unde et nobis per apostolum dicitur. Tempus breviatum est. superest ut qui habent uxores sic sint quasi non habeant. Et si propter angustiam temporis habentibus usus uxorum tollitur. quanto magis non habentibus. ne accipiant imperatur. Hoc autem totum precipit vaticinium prophetale. ne audiant pseudoprophetas qui eis post breve tempus in ierusalem reditum promittebant. sed ut sciant multo se in babilone tempore moraturos. ita ut uxores acci-

pere. plantare pomeria. ortosque serere. edificare domos. et generare filios debeat. Quod precipitur tulit. querite pacem civitatis sive terre. et cetera. quia in pace illius erit pax vobis. Illud apostoli comprobatur in quo iubet. obsecro igitur primo omnium fieri obsecrationes. orationes. postulationes. gratiarum actiones. pro omnibus hominibus. pro regibus et cunctis qui in sublimitate sunt. ut quietam et tranquillam vitam agamus in omni pietate et castitate. Porro secundum misticos intellectus postquam de ierusalem. id est ecclesia propter nostra peccata eiecti fuerimus et traditi nabugodonosor. de quo dicit apostolus tradere huiusmodi sathane in interitum carnis. ut spiritus salvus fiat in die domini. Et iterum. Quos tradidi sathane ut discant non blasphemare. Non debemus esse securi nec torpentes ob salutem penitus desperare. sed primum edificare domum non super arenam. sed super petram. Et tales domos quales edificaverunt obstetrices in exodo qui timebant dominum. deinde plantare ortos sive pomeria quale et dominus plantavit paradisum in eden et posuit in eo lignum vite. de quo scriptum est. lignum vite est hiis qui apprehenderint eam. et qui tenuerit eam beatus. Tertio accipere uxores. quarum una est sapientia. de qua scribitur

lomon. Ama illā et seruabit
te. circūda illā et exaltabit te.
Et in alio loco. Hāc exquisiui
sponsā assumere michi. et ama
tor factus sum decoris eius. Nec
sufficit nobis vna coniux sa
piencia nisi habeamus et reliqua
fortitudinē. temperanciā. atque
iusticiā. vt plures ex eis gene
remus filios. Filias quoque nostras
demus viris. vt et fidei virtus
que interpretatur in filiis. bonis operi
bus copuletur que referuntur ad fi
lias. et opera bona iungantur fidei
sanitati. talesque filios generan
tes et filias multiplicemur nimio.
vt destructes ea que pululisset.
et in presentem crescentes virum audire
meamur. Scribo vobis pueri. quoniam
cognouistis eum qui ab inicio est.
Et cum apostolo dicimus liberis nostris
In christo enim ihesu per euangelium ego
vos genui. Ceteramus quoque patrē
eius ciuitati et terre mee. vt ad eā
redire meam. de qua diu vidi
no translatus sum vt habitarem
in confusionis errore. Si enim illa
suscepit nos. habebimus patrē.
Simulque considranda clemencia
dei. orare precipit pro inimicis
nostris. et benefacere hiis qui perse
quuntur nos. vt non solum nostra tantum
salute contenti. sed inimicorum quoque
queramus salutem.

Hec enim dicit dominus exercituum deus
israel. Non vos seducant prophete vestri
qui sunt in medio vestrum. et diuini
vestri. Et ne attendatis ad sompnia
vestra. que vos sompniatis. quia falso ipsi
prophetant vobis in nomine meo. et non
misi eos dicit dominus. Prophetas vero
mo pseudoprophetas et diuinos. et
sompniatores fuisse in babilone
inter eos quos nabugodonosor cum
iechonia et matre eius adduxe
rat ezechiel propheta testatur. scribens
contra eos. Ieremias quoque
precipit non credendum. Verum autem
eo tempore quo hec epistola dirigebatur.
ezechiel in babilone cepit pro
phetare. Iheremie enim sermo in prin
cipio sedechie regis mittitur. ezechi
el autem quinto anno transmigrationis
iechonie exorsus est prophetare.
qui idem annus sedechie regni erat.
Porro secundum tropologiam pseudo
prophetas eos debemus accipere qui aliter
scripturarum verba accipiunt quam spiritus
sanctus sonat. et diuinos eos qui con
iecturam mentis sue. et incerta futu
rorum quasi vera pronunciant absque diui
norum auctoritate verborum. Sompnia
tores quoque qui non audiunt il
lud scriptum. ne dederis sompnum o
culis tuis. neque dormitationem
palpebris tuis. De quibus et iu
das apostolus loquitur. similiter et hii
sompniatores carnem quidem macu-

lant . dnatione aut spernunt .
Qnorum mens nequaquam vigilat. sed
arrogantie et erroris sopore de-
pressa . noctis horrore turbidatur
Quibus loquitur et apostolus paulus .
Eleuare qui dormis . et exurge
a mortuis . et illuminabit te xpistus
Quia hec dicit dominus cum ce-
perint impleri in babilone sep-
tuaginta anni visitabo vos . et
suscitabo super vos verbum meum bo-
num . et reducam vos ad locum istum
Ego enim scio cogitationes quas co-
gito super vos dicit dominus . cogitatio-
nes pacis et non afflictionis . ut
dem vobis finem et pacienciam siue
spem . et inuocabitis me et ibitis .
iuxta symachum inuenietis et ora-
bitis me . et exaudiam vos . Queretis
me et inuenietis . cum quesieritis me
in toto corde vestro . et inueniar a vo-
bis . sic apparebo vobis . Nolite in-
quit credere pseudo prophetis . diuinis .
et sompniatoribus vestris qui vobis vi-
cinum ierusalem reditum pollicentur . In-
si enim septuaginta anni expleti fu-
erint . cyro rege persarum laxante
captiuos . nequaquam in patria re-
uertemini . et tunc mea promissa com-
plebo ut reducam vos ad locum is-
tum . Ego enim scio cogitationes
quas cogito super vos ait dominus .
Se dicit nosse quod cogitet . illos
autem non sinis prophetis . diuinis et
sompniatoribus ignorare . Futu-
rorum igitur sciencia soli deo competit . Ut
dem vobis inquit finem et paciam
finem captiuitatis et pacienciam la-
borum presencium . siue spem futurorum .
Tunc inuocabitis me et ibitis ie-
rusalem . et orabitis et exaudiam
vos . Certe absque inuocatione et
oratione captiuorum poterat implere
dominus quod promiserat . sed hortatur eos
ad preces . ut quod promissum est mere-
antur accipere . Queretis me et in-
uenietis . cum quesieritis me in toto
corde vestro . iuxta illud euangelicum .
petite et accipietis querite et
inuenietis . pulsate et aperietur
vobis . Secundum anagogen tradunt in-
scii huius (?) fusionem versam quondam
requiem septenarii numeri me-
rum accipere . et accepta penite-
ncia deus impleat quod promisit ut re-
ducamur ad locum nostrum ecclesiam .
Tociens enim dominus venit et visus est ut
sanaret . dabitur nobis finis labo-
ris nostri . atque paciencie . et inuoca-
bimus eum et reuertemur in ecclesiam .
et orabimus et exaudiemur . quere-
mus et inueniemus eum cum toto cor-
de quesierimus illum . et tunc apparebit
bit nobis . Quidam septuaginta an-
nos iuxta illud interpretantur quod
scriptum est . dies annorum nostrorum in ipsis
septuaginta anni . Qui cum exple-
ti fuerit tunc ad dominum reuertemur .

in toto corde meo ut exaudiam
et finis sit laboris nostri atque pace.
hinc enim in urbe nos omnia et
in ymagine possidere. Et
inueniar a vobis ait dominus. et redu
cam captiuitatem vestram. et congregabo
vos de uniuersis gentibus. et de cunc
tis locis ad que expuli vos dicit
dominus. et reuerti vos faciam de loco
ad quem transmigrare vos feci. quia
dixistis. suscitabit nobis dominus pro
phetas in babilone. hec enim dicit
dominus ad regem qui sedet super solium
dauid. et ad omnem populum habita
torem urbis huius et ad fratres vestros qui
non sunt egressi vobiscum in trans
migrationem. hec dicit dominus exer
cituum. Ecce mittam in eos gladium.
famem et pestem. et ponam eos quasi fi
cus malas que comedi non
possunt. eo quod pessime sint. Et persequar
eos in gladio. in fame et in pestilen
cia. et dabo eos in vexationem v
niuersis regnis terre. in maledictio
nem et in stuporem. et in sibilum. et in
obprobrium cunctis gentibus ad quas ego
eieci eos. eo quod non audierint ver
ba mea dicit dominus quam misi ad eos
per seruos meos prophetas. de nocte con
surgens et mittens. et non audistis.
Vos ergo audite verbum domini omnis trans
migratio quam emisi de ierusalem in
babilonem. Hucusque in lxx non
habetur que asteriscis prenotaui. Ce

tera enim in quibus vel singuli versus
vel pauca ab eis pretermissa sunt
verba vicius tedio annotare no
lui. ne fastidium legenti facerem. Pol
licetur autem dominus hiis qui erant in trans
migratione quod post lxx annos cap
tiuitatis eos redire faciat de vni
uersis gentibus. et de cunctis locis
ad que expulerit eos. et captiui
tate laxata pristinum statum et pa
triam recipere. Sciui ego hec inquit
mea sponte facturus sum. et certo
tempore reducturus vos frustra deci
pimini. et putatis vos habere prophetas
in babilone qui vobis falsa pro
mittunt. Ita enim sciatis nequaquam
vos reditum nunc sperare debere. Edi
ficate domos. plantate pomeria.
accipite vxores. et generate filios. et
multiplicamini numero. et tempus expecta
te promissum. Audite quid dominus loquatur
ad sedechiam qui nunc regnat in ieru
salem. et ad omnes habitatores vr
bis huius. id est ad fratres vestros. qui
noluerunt mee obedire sentencie.
et in babilonem migrare vobiscum.
quod nequaquam captiuitatem possint
effugere. sed gladio. fame et peste
moriantur. et ponat eos quasi ficus
malas. quas theodotio interpre
tatus est sudrinas. aquila pessimas.
symmachus nouissimas. que he
braice appellant suarim. Viri
no scriptorum pro media sillaba

siue littera alfa grecorum δ τ
olent. ut pro suarim legatur
sidrim. Cum ergo alter cophinus sit
calathus qui habebat ficus bonas
primitiuas habuisse dicatur. sic
alter cophinus qui habebat ficus
malas habuisse nouissimas scri
bitur. Et persequar inquit eos qui
nunc in ierusalem urbe versantur in gla
dio. fame et pestilentia. ut pri
mum obsidione confecti. qui rema
nere et effugere potuerant dispergantur
in uniuersas terras et exemplo sint om
nibus maledictionis. stuporis et
sibili. et obprobrium ad quos ego eici
am eos. quia non audierunt verba mea
dicit dominus que per seruos meos lo
cutus sum ad eos. de nocte consur
gens et mittens. et numquam monere
cessaui ut mitterent uos qui
nunc transmigratione [illegible] capto
perfruimini. donec permissio dei com
pleatur. Vos autem qui mee obedistis
sententie. et regi uos babilonis
tradidistis audite quid dicturus
sim. Et in hoc loco delirus inter
pres somniat ruinam celestis ierusalem
et ad eos prophetiam dirigi suspica
tur qui in huius mundi babilonia
regione versantur quia bene fecerint in
hec corpora sponte descenderunt
in terra chaldeorum edificare domos
plantare pomeria. accipere uxores
filios generare bonis operibus resti

tui. post septuaginta annos in lo
cum pristinum et in celestem ierusalem.
Illos autem qui noluerint propria volun
tate ad terrena descendere hec pas
suros que dominus sedechie et eius
populo comminatur qui noluerint mutari
sedes suos. nec venire in babilonem
quia mittat in eos gladium et famem
et pestem. hoc est rerum omnium penu
riam. et ponat quasi ficus pessimas
que comedi [illegible] non possunt.
et persequatur eos gladio sempiter
no et det uexationem uniuersis
regnis terre. quo scilicet nequaquam
homines sed demones eis fiant aduer
potestatis. et sint apud cunctos
angelos qui presunt singulis
prouinciis in maledictionem et in stu
porem et sibilum. et in obpro
brium cunctis gentibus. Et hoc eos
incurrere passuros quia verba prophetarum
in celesti ierusalem audire noluerint.
qui eos hortabantur ut ad ter
rena descenderent. et corpus
humilitatis assumerent. et ac
ta penitudine post uenium sabba
tismum locum pristinum possiderent.
Hec ille dixerit. Que cum au
dierint discipuli eius et grunniane
familie stercora putant se diui
na audire misteria. Hos ipsi qui
ista contempnimus quasi pro brutis
habent animantibus et vocant
pylonsiotas [illegible] eo quod in luto

ta i(n)stinct(us) corporis (con)stituti n(on) pos-
sum(us) sentire celestia. Hec
dicit d(omi)n(u)s exercituu(m) d(eu)s isr(ae)l ad
ahab filiu(m) colie et ad sedechi-
am filiu(m) maasie q(ui) p(ro)phetant
vobis i(n) no(m)i(n)e meo mendaciu(m).
Ecce ego tradam eos i(n) manu(m) na-
bugodonosor regis babilonis.
et p(er)cutiet eos in oculis v(est)ris. et as-
sumetur ex eis maledictio o(mn)i
tra(n)smigrac(i)o(n)i iude que e(st) in ba-
bilone dicen(ciu)m. Ponat te do-
min(us) sicut [illegible] sedechiam et sicut
ahab quos frixit rex babilonis
in igne pro eo q(uod) fecerint stulticia(m)
sue iniquitatem in isr(ae)l. et mechati
sunt uxores amicorum siue amicum su-
orum. et locuti sunt verbum in nomine me-
o mendaciter. q(uod) non mandaui eis.
Ego sum iudex et testis dicit d(omi)n(u)s.
Aiunt hebrei hos esse presbiteros
qui fecerunt stulticiam in isr(ae)l. et me-
chati sunt uxores ciuium suorum. quo-
rum loquitur daniel. inueterate di-
erum malorum. et alteri. semen cha-
naan et non iuda. species decepit te
et concupiscencia subuertit cor tuum.
Sic faciebatis filiabus isr(ae)l. et
ille timentes loquebantur vobis. s(ed)
non filia iuda sustinuit iniquita-
tem vestram. Quod aut(em) prophanum loque-
bantur. et locuti sunt verbum in nomine
meo mendaciter quod non mandaui
eis. illud significari putant

qui mulieres mulierculas que cir-
cumferuntur omni vento doctrine sic
deceperunt. quibus dicebant eis q(uod) de
tribu iude erat xp(istu)m de suo se-
mine esse generandum. Que illec-
te cupidine prebebant corpora sua
quasi matres futuri xp(ist)i. Sed illud
quod in presenciarum dicitur quos frixit
rex babilonis igne. videtur
danielis hystorie contra[illegible] rie.
Ille enim asserit eos ad sentenciam
danielis a populo esse lapidatos.
hic vero scriptum est q(uod) frixit eos
rex babilonis in igne. Unde
a plerisque ac pene omnibus hebreis
ipsa quasi fabula non recipitur. nec
legitur in synagogis eorum. Quo-
modo enim inquiunt fieri poterat ut cap-
tiui lapidandi principes et prophe-
tas suos haberent potestatem. Magisque
hoc affirmant esse verum quod scri-
bit ieremias coniunctos quidem esse
presbiteros a daniele. sed latam in
eos sentenciam a rege babilonis.
qui in captiuos ut victor et
dominus habebat imperium. Sentit et
et de nostro grege similes ahab.
et sedechie prophetant in nomine
domini mendacium. et faciunt stulticiam
in isr(ae)l. et mechantur uxores ci-
uium suorum qui in eadem ecclesie sunt
urbe generati. Quos verus na-
bugodonosor frigit in igne pec-
cati. dicente osee propheta. Omnes adul-
terantes. quasi clibanus succensus a
coquente. Felix qui tollit ingenium

ab adolescentia sua. et ~~sedit~~ se
det solus. qr amaritudine reple
tus est. Potestque dicere cum david
non sedi in consilio malignan
cium. et cum iniqua gerentibus non in
troibo. Quod que intulit necnon propheta.
ego sum iudex et testis dicit dominus
hunc habet sensum. Hec que dico
de duobus pseudo prophetis qui lo
quuntur verbum in nomine meo men
daciter. quod non mandaveram eis.
nequaquam opinione cognovi. sed
ipse scio vera esse que celare neque
potest nec effugere mei iudicium ve
ritatem. Et ad semeiam nechel
lamitem dices. Et quod sequitur. Hec
dicit dominus exercituum deus israel. pro
eo quod misisti in nomine tuo libros ad om
nem populum qui est in iherusalem. in lxx
non habetur. Rursumque addidere de suo
non misi te in nomine meo. et conse
quenter iuxta ordinem. et ad sopho
niam filium maasie sacerdotem. et
iterum de hebreo. et ad omnes sacerdo
tes. ac deinde hystoria texitur.
Dominus dedit te sacerdotem pro ioia
de sacerdote ut sis dux atque prin
ceps et episcopus in domo domini. super omnem
virum arreptitium et prophetantem. ut
mittas eum in nervum. et in carcerem. si
ue custodiam. et in cataractem. quem
simachus mochlon aquila symmachum ver
bum hebraicum posuit. simas. Et
nunc quare non increpasti ieremiam ana

thothiten qui prophetat vobis. quia
super hoc misit ad nos in babilo
nem. dicens. longum est. edificate
domos et habitate. et plantate
ortos et comedite fructum eorum. Le
git ergo sophonias sacerdos li
brum istum in auribus ieremie prophete.
Semeias de loco nechellami qui
interpretatur torrens cum rege iecho
nia ductus fuerat in babilonem
et prophetabat populo mendaciter.
eo quod celeriter iherusalem centum reuer
suri. Fuisse autem eum pseudo prophe
tam sequentia ieremie verba demon
strant. Hec dicit dominus ad semeiam
nechellamitem. Pro eo quod prophe
tauit vobis semeias. et ego
non misi eum. Scribit igitur ieremias
ad eos qui erant in babilone.
litteras miserat dicens. Edifica
te domos. et habitate. plantate
ortos. et comedite fructum eorum. ac
cipite uxores et generate filios.
et post alia inxerat. Non vos
seducant prophete vestri qui sunt in medio
vestri. et divini vestri. Ac deinde quia
falso isti prophetant vobis in nomine
meo. et non misi eos dicit dominus.
Intelligens semeias sub communi no
mine pseudoprophetarum contra se scripsi
mittit litteras iherusalem ad sophoniam
filium maasie sacerdotem et ad reli
quos sacerdotes contra ieremiam
quare non increpet a sophonia sacer-

dote. cuius officium est discernen-
di inter prophetas qui spiritu sancto loquuntur
qui contrario et includi iubeatur in
carcere. ut mendacii sui penas
luat. et populum ultra supplantare
desistat. Ioiada sacerdos fuit quem
ioas post interfectionem athalie
in imperium tradidit. et interfecit sa-
cerdotes baal. Hoc est ergo quod
scribit. Quare non imitaris io-
iada sacerdotem. et interficias
ieremiam pseudoprophetam. Dominus
enim te constituit pro ioiada. ut
habeas curam templi. et precipue
discernas. qui spiritu sancto loquatur.
qui demoniaco. Discretiones
autem spirituum donum esse gratie. apo-
stolus commemorat. Cur igitur
non increpuisti ieremiam anatho-
thiten. Quod ipse merebatur quasi
pseudopropheta refert in prophetam.
et fuerunt mendacio veritatem.
Unde et prudentiores putantur
filii tenebrarum filiis lucis in
generatione sua hac. Nobisque
agentibus patienter et expectan-
tibus miserorum salutem prevenient
heretici. et nos suo appellant
nomine dicentes ecce eos in fouea
Misit nuntium ad nos in babilo-
nem dicens. longum est. Hoc est omne
quod dolet. quare adversum suum me-
dacium ieremias scripserit veri-
tatem. longum esse reditum. Et post
septuaginta annos redituros
in iherusalem. Unde debere eos edi-
ficare domos. plantare pome-
ria. et comedere fructum eorum. acci-
pere uxores. et facere que preteritus
sermo narravit. Cum litteras
tunc accepisset sophonias sacer-
dos. ad cuius specialiter nomen
scripte erant legit ieremie quodam-
modo sugillans eum ex ipsa inter-
pretationis lectione. quare auderet in
babilone talia scribere.

Et factum est verbum domini ad iere-
miam dicens. Mitte ad omnem trans-
migrationem dicens. Hec dicit dominus
ad semeiam neelamitem. Pro
eo quod prophetavit vobis semeias
et ego non misi eum. et fecit vos
confidere in mendacio. Idcirco hec
dicit dominus. Ecce ego visitabo
super semeiam nehellamitem. et
super semen eius. Non erit vir sedens
in medio populi huius. et non vide-
bit bonum quod ego faciam populo
meo ait dominus. quia prevaricationem
locutus est adversus eum. Pseu-
dopropheta semeias vel nehella-
mites. qui de torrente alienas
et turbidas aquas superserat
ita sacerdotum mendacium suum ve-
ra scripsisse ieremiam. et ad sopho-
niam sacerdotem mittit epistolas
cur ausus sit propheta scribere
veritatem. et cupit eum includere car-
cere ne loquatur. Sophonias
quasi prophetam latenter accusat. dum

legit epistolam mentientis et accu-
satione eius haeresis eiectus est. Quan-
to magis sceleris reus sit, qui de-
fendit pseudoprophetas, et men-
tientes fovet, et aliorum male in-
venta sua facit esse peccata. Audi-
at itaque pseudopropheta, intelligat
sacerdos quod per eum et ipse audire
mereatur. Haec dicit dominus: ecce e-
go visitabo super Semeiam. Hoc
dominus loquitur, non propheta, quod visitet
super Semeiam Neelamiten, non
in remedium sed in supplicium men-
tientis. Iuxta illud quod scriptum est: Visi-
tabo in virga iniquitates eorum
et in verberibus peccata eorum. Nec
solum super pseudoprophetam visi-
tat, sed et super semen eius, omnes
discipulos quos suo errore de-
cepit. Non erit inquit vir sedens
in medio populi huius. Deleatur de
sanctorum conciliabulo stirps pessi-
ma, nec sedeat in medio congre-
tum, qui cum stantibus stare in ea
non potuit, nec audivit illud:
Si stetisset in substantia mea. Et
cumque dominus perfectionem virtutum
omnium finito septenario tempore per-
mittat: ille non videbit bonum
quod sibi in praesenti tempore vendicabat.
Hoc autem totum fiet quia praevarica-
tionem locutus est adversum dominum
ut diceret iam soluta captivitate
patrum reversuros esse in Ierusalem.
Quibus apostolus comminatur. Iam satu-

rati estis, iam divites facti estis,
sine nobis regnatis, et utinam
regnaretis ut et nos vobiscum
regnaremus. Amen. Explicit
liber quintus commentariorum sancti Ieronimi
presbyteri. Incipit liber sextus.

Prolixi Prologus
tas voluminis Iere-
mie prophete vincit
nostrum propositum, ut
quamvis breviter tamen multa di-
camus. Unde et praesens sextus liber
commentariorum in Ieremiam repromis-
siones multiplices continebit, quas
Iudaei putant et nostri iudaizan-
tes in consummatione mundi esse com-
plendas. Nec enim sub Zoroba-
bel patent expletas continere. Nos
autem sequentes auctoritatem apostolorum
et evangelistarum et maxime apostoli
Pauli quicquid populo israhelitico car-
naliter repromittitur in nobis esse
spiritualiter completum monstramus,
hodieque compleri. Nec enim inter Iudaeos
et Christianos ullum aliud esse certa-
men nisi hoc, ut cum illi nosque
credamus Christum dei filium repro-
missum, et ea quae sunt futura sub
Christo a nobis expleta, ab illis
explenda dicuntur. Qui cum Christum
venisse iam credimus, necesse est ut
ea quae sub Christo futura dicuntur
expleta doceamus. Nosque esse fi-
lios Abraham, de quibus scriptum est:
Potens est deus de lapidibus istis

suscitare filios abraam. Abrahe
facta est repromissio: et in semine
tuo benedicentur omnes gentes. Quam
benedictionem vas electionis in Christo
expletam docens, non dixit in quibus in
seminibus, sed in semine quod est Christus.
Ora ergo frater Eusebi dominum nostrum
Iesum Christum ut eodem labore et
spiritus gratia quo aliorum prophetarum et pre-
cipue Ysaie repromissiones interpre-
tatus sum, etiam huius prophete expla-
nare valeamus. Qui quantum in ver-
bis simplex videtur et facilis, tan-
tum in maiestate sensuum profun-
dissimus est.

Capitulum xxx.

Hoc verbum quod factum est ad Iere-
miam a domino dicens: Hec dicit
dominus deus Israel dicens: Scribe ti-
bi omnia verba que locutus sum ad
te in libro. Ecce enim dies venient
dicit dominus, et convertam conversionem
populi mei Israel et Iuda, ait dominus deus,
et convertam eos super sedem suam et in
terra quam dedi patribus eorum et pos-
sidebunt eam. Promittentibus in ba-
bilone pseudo prophetis cito po-
pulum qui cum Iechonia captus
fuerat reversurum, et Anania fi-
lio Azur in Iherusalem eadem predi-
cante, Ieremias propheta et illud
quidem futurum asseruit non intra
biennium ut illi mentiebantur, sed
finitis septuaginta annis. Et
scribere iubetur in libro et in memo-
rie tradere que dominus venturam pro-
nuntiat. Ex quo manifestum est
nequaquam vicinum tempus esse vatici-
nii, sed multa post tempora hec ex-
plenda, quando Israel et Iuda rever-
suri sint in terram suam, et implen-
dum illud quod Ezechiel prophetavit,
duas virgas sibi pariter copulan-
das, et imperaturum David regem,
de quo scribitur: Et servus meus
David rex super eos et pastor u-
nus erit omnium eorum. Et quidquid in
illa prophetia diximus, etiam in pre-
senti loco intelligendum est. Prophetave-
runt eadem de eo tempore Ezechiel in Ba-
bilone et Ieremias in Iherusalem pro-
phetaverunt. Et hec verba que
locutus est dominus ad Israel et ad Iudam,
quoniam hec dicit dominus: Vocem terroris
sive terroris audivimus, formido
et non est pax. Interrogate et vi-
dete si generat masculus. Quare
ergo vidi omnes viros manum super
lumbos suos quasi parientis, et conver-
se sunt universe facies in auruginem?
Primum tristitiam annuntiat ut post
malorum magnitudinem leticia succe-
dat. Terror autem est quasi sanitas egro-
tatione depulsa et dolorum magni-
tudo in magnitudinem vertitur gaudi-
orum. Quod autem dicit, hoc est: Tantus
erit timor tantaque formido ut
fugata pace bellis et sanguine
omnia compleantur, et viros quoque

quorum. proprium est contra adversarios dimicare. muliebris terror obtineat. manusque nequaquam ad arma. sed ad renes tenendos confugiant. quasi mulier pariens. illa lumbos que comprimat. Vultus et cunctorum faciés vertentur in auriginem pavore cordis vultus pallore testantes. Quidam hunc locum secundum tropologiam sic interpretantur. ut ponant illud testimonium. A timore tuo domine concepimus. et parturivimus et peperimus spiritum salutis tue fecimus super terram. Et illud apostoli. in quo dicit. Filioli mei quos iterum parturio donec christus formetur in vobis. Hoc exemplo comparant quod manifestum est non ad terrorem. sed ad gaudium pertinere. cum presens scriptura vastationem israel et ruine tempus significet. Ve. quia magna est dies illa. nec est similis eius. tempusque tribulationis est iacob. et ex ipso salvabitur. Veniet tempus in fine. ut inferat tempus gaudii. Cum magna tanta processerit mala. ut dolor virorum omnium dolori parturitionis femine comparetur. tamen tempus tribulationis iacob. hoc est populi dei mutabitur in prosperam. Et ex ipso quoque salvabitur. subaudit tempore. de quo sermo processerat. Iacob autem duobus tribus intelligere. que nequaquam sub zorobabel ut nonnulli falso putant. sed evangelica vocatione salvate sunt.

Et erit in die illa ait dominus exercituum. conteram iugum eius de collo tuo. et vincula illius dirumpam. et non dominabuntur amplius alieni. sed servient suo operabuntur domino deo suo. et david regi suo quem suscitabo eis.

Iste est david. cuius et evangelium meminit. Dabit se nobis. ut sine timore de manu inimicorum nostrorum liberati serviamus illi. in sanctitate et iustitia coram ipso omnibus diebus nostris. Quomodo enim primus adam. et secundus adam scribuntur iuxta corporis veritatem. sic et david atque salvator qui iuxta carnem ex david ortus est. ex sancta maria conferente quod ipsa fuit ex stirpe david. et habente originem atque conceptum de spiritu sancto. Ergo ait. conteram enim iugum de collo tuo. et vincula illius dirumpam. non dubium quin sub typo nabugodonosor de quo nunc ferendus sit.

Tu ergo ne timeas serve meus iacob. ait dominus neque paveas israel. Ecce ego salvabo te de terra longinqua. et semen tuum de terra captivitatis eorum. Et revertetur iacob et quiescet. et cunctis affluet bonis. et non erit quem formidet. quoniam tecum ego sum ait dominus. ut salvem te. Faciam enim consummationem in cunctis gentibus in quibus disp

sit te. te autem non faciam in consu-
matione. sed castigabo sicut eru-
diam te in iudicio: ut non tibi vi-
dearis innoxius. sive et mundans
mundabo te. Hec pericopa in
lxx non habetur. sed in plerisque codicibus
vulgate editionis sub asterisco
de theodotione addita est. Polli-
cetur autem sermo divinus et fami-
liaris vocat servum suum iacob
et israel. sicut abraham ysaac et
iacob vocantur servi dei. Moyses
quoque et alii prophete et apostolus
paulus in principio epistolarum suarum
hoc titulo gloriatur. ut et due et
decem tribus id est duodecim sciant
se de terra longinqua esse salvandas
et solvendam captivitatem redden-
damque pacem et omnia eos repleri
habundancia. Iuxta illud quod in psalmo
dicitur: Fiat pax in virtute tua et ha-
bundancia in turribus tuis. Hoc autem
erit quia primitia domini perfruentur quando
et gentes ad nichilum redacte que eos cepe-
runt disperserunt. et isti libera-
buntur e gentibus. docetque eos nequaquam
quam pene. sed eruditioni esse tra-
ditos ut iudicarentur quasi proprii
non perderentur quasi alieni. Qui enim
non credit iam iudicatus est. hoc est
preiudicatus in interitum. Quod autem in-
tulit: ut non tibi videaris innoxius
sive iuxta symmachum. et mundans
non mundabo te. vel iuxta aquilam.

nunc te erudiero per iudicium. nequaquam
innocentem faciam. hoc significat
quod omnis mundus indigeat misericordia dei.
et nullus quamvis sanctus sit securus
purgatus ad iudicium. tunc enim nova ex
veteri hierusalem que putatur in isto
seculo. et ista carnis mortali-
um tempore corruptivum hoc induat
incorruptionem. et mortale in-
duat immortalitatem perfectionemque ac
iniquoque. et omnes simul iustum pos-
se impleri virtutes. Quia hec
dicit dominus. Insanabilis fractura
tua. pessima plaga tua. non est
qui iudicet iudicium tuum ad al-
ligandum. curationum utilitas
non est tibi. Omnes amatores tui
obliti sunt tui. te non querent.
Plaga enim inimici percussi te. cas-
tigatione crudeli. sil forti. Propter
multitudinem iniquitatis tue dura
facta sunt sive multiplicata sunt
peccata tua. Quid clamas super con-
tritione tua? insanabilis est dolor
tuus. propter multitudinem iniquitatis
tue et propter dura peccata tua feci hec tibi.
Quasi ad speciosam mulierem loquitur.
cui supra dixerat. castigabo te in
iudicio. ut non tibi videaris in-
noxia. et per metaphoram loquitur
ad ierusalem. quod dei iudicio pessime
vulnerata sit. et nequaquam alio
nisi ipso qui percusserat possit
curante sanari. Non est ~~...~~ qui

qui iudicet iudicium tuum, recal-
tissimo vulneri [illegible] cicatrices ob-
duceret. quoniam utique te converteris utili-
tas non est tibi. quia offendisti eum
qui verus et solus est medicus.
Omnes amatores tui obliti sunt
tui. vel sacerdotes vel principes.
aut etiam angelorum presidia quibus
prius quam offenderes dominum vallabaris
te non querent. faciet tecum contra apostolum
qui querebat credentes. et non ea que
erant credentium. Plaga enim ini-
mici percussi te: castigatione crude-
li. Aliter amicus. aliter inimicus
percutit. aliter pater. aliter hostis. Il-
le cedit ut corrigat: iste percutit
ut occidat. Unde et propheta lacrima-
biliter dicit. Domine ne in furore
tuo arguas me: neque in ira tua
corripias me. Hoc autem factum est
quia propter multitudinem iniquitatis
tue durum factum est peccatum tuum. Quodque
sequitur. quid clamas super contri-
tione tua. insanabilis est dolor
tuus propter multitudinem iniquitatis
tue in lxx non habetur. videlicet
quia secundum deus. propter multitudinem
iniquitatis tue et dura peccata tua
et qui scribebant a principio ad-
ditum putaverunt. Et est sensus.
ut inimica te plaga percuteret et
cederet castigatione crudeli fecit
multitudo iniquitatis tue. et du-
ra peccata tua que sanari non po-
terant nisi mordacissimo pulvere.
et ardente cauterio. et ferro acu-
tissimo quo putridas carnes et in-
sanabiles amputaret. Et tamen propter
multitudinem iniquitatis tue et du-
ra peccata tua feci hec tibi. non mea
voluntate. sed medicina ratione cogente.
Propterea omnes qui comedunt te de-
vorabuntur. et universi hostes tui in
captivitatem ducentur. et qui te vas-
tant vastabuntur. cunctosque preda-
tores tuos dabo in predam. Ob-
ducam enim cicatricem tibi. et a vul-
neribus tuis sanabo te dicit dominus.
quia eiectam sion dispersam vocave-
runt te sion. hec que non habebat re-
quirentem. Et sub zorobabel hec
facta cognoscimus. quando assyrios hii
est ninivem vastaverunt babilo-
nii atque chaldei. et rursum babi-
lonios et chaldeos medi perseque
ceperunt. Et babilon destructa est.
Tunc sion cepit habere dominum requi-
rentem. et obducta est cicatrix vul-
vulneri illius. et sanata est a
plagis suis. Quod plenius atque per-
fectius completur in christo.
Hec dicit dominus. Ecce ego conver-
tam conversionem tabernaculorum iacob. et
tectis eius captivitati eorum misere-
bor. Et edificabitur civitas in excelso
suo. et templum iuxta ordinem suum
fundabitur. egredietur de eis laus
vox quoque ludentium. et multiplicabo

eos et nō minuent̄. Et q̄d seq̄t.
et glorificabo eos. et nō attenuabo
eos in lxx nō h̄r. Et erūt filii
eius sicut a principio. et cetus
eius corā me pmanebit. Et vi
sitabo adu'sū oēs q̄ tribulāt eū.
Et erit dux eius ex eo. et princeps
de medio eius pducet̄. et applica
bo eū et accedet ad me. Quis ei
iste est qui applicet cor suū vt ap
ppinquet m̄ ait dn̄s. Cuius siq̄
q̄d in hebraico nō habet̄. Et eritis
m̄ ait ꝓphā. et ego ero vob̄ i deū.
Cuius typus p̄cessit in zoroba
bel. et esdra. qn̄ reu'sus ē ꝑp̄ls
et cepit edificari ciuitas i excelso
suo. templiq̄ obseruari religio.
et cetera que prius esdre volu
mine continent̄. Plenius autē
atq̄ pfectius in dn̄o saluatore
apostolisq̄ cōpletū est. qn̄ edi
ficata ē ciuitas in excelso suo
de qua scriptū est. Nō pt̄ ciuitas
abscondi que in mōte sita est.
Et templū iuxta ordinē suū.
cerimoniasq̄ fundatū. vt q̄d
quid in priori ꝑplo fiebat car
naliť in ecclia spūaliť cōplere
tur. Et egressa ē laus siue g̃
ciarum actio. hoc enim significat thoda
vt oēs apl'i dicent. gr̄a vob̄ et pax
vocq̄ ludentiū. nō illo lusu.
quo manducauit ꝑp̄ls et bibit et
surrexerūt ludē. sed eo quo co-
rā archa dn̄i lusit dauid. et multi
plicati sūt et nō i minuti vt tota
orbis credēt in dn̄m saluatorē. et
glorificati sūt. vt i pleret̄ quod
scriptū est. Gloriosa dicta sī de
te ciuitas dei. Fueruntq̄ filii ei'
hoc ē apl'i. sicut fuerāt a principio
abrahā ysaac et iacob. prima
pes gentis isrl'itica. Inde visitau
dn̄s adu'sū oēs q̄ tribulauerāt
ꝑplm dei. adu'sarias videlicet
ptātes. et fuit dux eius ex eo.
haut dubiū. qn̄ dn̄s et saluator
sm̄ carnē ex gente isrl'. et prin
ceps de medio eius pductus est.
Applicauit eū pr̄ ad se. et acces
sit ad eū. vt diceret filius. Ego in
pr̄e. et pr̄ i me. Alia nullus pt̄ sit
suū cor applicare dn̄o nisi filius
prī cē iūctus. Quod q̄ dicit in
lxx et eritis in ꝑplm. et ego ero
vob̄ in deū cetimiꝰ ope cōpletū
ex parte in isrl'. et ex toto i gen
tibus cū in lr̄i merito. Ecce turbo
dn̄i furor egrediens. procella
ruens in capite impiorū cōquiescet.
Nō auertet irā indignationis dn̄s.
donec faciat et cōpleat cogita
tionē cordis sui. In nouissimo
dierū intelligetis ea. Turbo fu
roris dn̄i. et procella ruens atq̄ te
pestas requiescet in capite eorū.
vel demonū. vel eorū q̄ dei filiū
blasphemauerūt. Et nō auertet

irā indignationis sue. donec fa-
ciat et cōpleat cogitationē cordis
sui. et enim idem exercitus ihrlm et
penitus delearetur. Cum omnis autē
artifex nō pt intelligi nisi ope
cōpleto. nec medicine industria
nisi postquā fuerit sanitas conse
cuta. ita cū euersio fuit ihrlm.
et populi abiectio. tūc intel
ligent credentes quod repulsio in
deorum mē salutis occasio sit.

In tpe illo dī Ca 31

In tempore illo dicit dn̄s ero deus vniuersis
cognationibus isrl'. siue generi isrl'.
et ipi erunt m̄ in ppl'm. Nisi cogi
tatio dn̄i fuerit cōpleta. et furor
eius requieuit. sup̄ capita impiorum.
vniuersitatis dn̄s cognationibus
isrl esse deus nō poterit. hoc at dicit
reliquie q̄ salue facte sūt. Cū si oppo
nit̄ nob̄ ita qd̄ dictū est. ero deus gn̄i
isrl' siue vniuersis cognationibus isrl'.
assumamus exemplū. Si filii es
setis abraā. facite opa p̄ris
patris vrī. Et apls scribit. Vide
te isrl' iuxta carnē. ex quo docet
esse aliū isrl' iuxta spm̄. Ille est
isrl' igit̄. qui mēte cernit deū. si
ue rectissimus dn̄i est. et hoc erno
di israel erat populus dei.

Hec dicit dn̄s. Inuenit grām in
deserto pp̄ls q̄ remanserat gla
dio vadet ad requiē suā isrl'.
lxx. sic dicit dn̄s. inueni calidū i

deserto cū hiis q̄ perierāt gla
dio. Ite et nolite interficere isrl'.
Ridiculum in hoc loco latini co
dices ambiguitate greci verbi
pro calido lupinos interpretati
sūt. Grecū enim thermo vtrūq;
significat. qd̄ et ipm̄ nō habet
in hebreo. Est eī scriptū
qd̄ aqla. simachus. et theo
docio. charin hoc ē gratiā inter
pretati sūt. Soli septuaginta po
suere calidū. putantes vltimā
litterā in esse. Sicut legimus
p̄ lrāз gracia dicit̄. si per
calor interpretat̄. Est at sensus
iuxta hebraicū. pp̄ls iudeorum
qui romano remanserat gladio.
vel certe n̄ra furoris dn̄i potu
erit euitare inueniet graciā in de
serto gentiū. vt intret turbas na
cionū in ecclia saluet̄. Non va
dat et inueniat requiē suā isrl'.
quā semp sperauerat. quā et
prophetarum pmiserat vaticinia.
Porro iuxta lxx hec intelli
genda est. Pp̄ls inuenit calidos
atq; vrīcetes aplos et socios
eorum in deserto gentiū. inter eos
qui in fidelitate sua interfecti fu
erant. nec hebant calorē vite. Vn̄
p̄cipit angelis et hiis qui in
ministerio dei sūt. ne omes interfi
ciant. ne isrl' penitus deleat̄.
Dicit eis. ite et nolite int

fit ei isrl'. Sunt aliq̃ qui iuuãt. sic
qui calent ardore fidei. sunt q̃
frigus ĩfidelitatis et mortis ef
fugiant quos dñs inuẽiat in de
serto. Longe dñs apparuit m
hi ei. et in caritate ꝑpetua dilexi
te. ideo attraxi te miseraãs. rur
sumq; edificabo te. et edificaberis
v̈go isrl'. Adhuc ornabis tẏpa
nis tuis. sꝫ assumas tẏpana tu
a. et egredieris in choro luden
tiũ. Adhuc plãtabis vineas in
mõtibꝫ samarie. plãtate plã
taria. et vindemiate. Erit eñ
dies in qua clamabũt custodes
ĩmonte effraim. surgite et ascẽ
dam⁹ in syon. ad dñm deũ nr̃m.
Qñ offendit isrl' dñm et dixit.
nõ hẽm⁹ regẽ nisi cesarẽ. Et
venite et interficiam⁹ eũ. et recid
erit hereditas. et longe recesse
rat a deo. Postea dñs post mul
tũ tpis apparuit ei. nõ tpe zo
robabel, esdre. postq̃ rursum
capti sũt. Sꝫ ĩ caritate ꝑpetua
dilexit eũ. que nullo fine delebit.
Et attraxit eũ miseraãs. Neq̃
q̃ eñ merito. Sꝫ clemẽtia sal
uatus est. Rursũq; ait. Edifica
bo te. et edificaberis v̈go israel.
Hoc ꝑprie ĩtelligim⁹ in eccia.
Delirãt eñ qui auream atq; gẽ
matã suspirãt ihrlm. suã ana
tinã ĩ misterio vrbis dm̃ destitũ

tes. Adhuc ornaberis tẏpanis
tuis vt canas dño in ecclesijs
oĩm ĩtẽ malorũ operũ carne cõ
supta. Et egredieris in choro
ludentiũ cũ gemaũ turbis.
Plãtabis vineas ĩmõtibꝫ sa
marie. nequaq̃ ĩ vallibꝫ. et
humilibꝫ locis. sed ĩmõtibꝫ sama
rie. q̃ post captitatẽ ppli isrl' ab
alienigenis possessi sunt. Qui
bꝫ dicit. plãtate plãtaria. et
vindemiate. Tũc fuit dies dm̃
ĩ qua clamauerũt custodes. a
postoli videl' et aplici viri. in
mõte samarie. et ĩ mõte ephraĩ
q̃s alterũ custodiã. alterũ vber
tatẽ sonat. Quid vo dicunt
custodes samarie. vmo quid
clamãt ĩ monte effraĩ. Sur
gite qui iacetis. humilia relinq̃
te. victiarũ hostias spernite. sa
crificia dño sp̃s tribulatꝫ. A
scendam⁹ in syon. hoc ẽ in eccle
sia vbi ẽ speculatio et intuit⁹
dei. Siq; fuerim⁹ in syon. vmo
ascenderim⁹ pauł ad eã. asce
derim⁹ ad dnm deũ nr̃m. quia
hec dicit dñs. Exultate ĩ letitia
iacob. et hinnite cont̃ caput gẽ
tiũ. ꝑsonate. canite. et dicite.
saluũ fac dñe pplm tuũ reliq̃
as isrl'. Significant nõ totũs
isrl' saluat. sed reliquie isrl'.
Suscipere dño atq; dicere. Celi

te in letitia qui estis de iacob
et hinnite ad caput gentium cuncta
~~gentium cuncta~~ referentes. Cauda
quedam versa est in caput. personan
te et canite. et dicite. Quid est illud quod
iubentur dicere? Saluum fac populum
tuum domine. Quem populum? Utique
reliquias israel. que secundum electionem
salue facte sunt. De quibus et pau
lus assumens testimonium ysaie
loquitur. Nisi dominus sabaoth reli
quisset nobis semen. sicut sodoma
facti essemus. et sicut gomorra si
miles fuissemus. Ecce ego ad
ducam eos de terra aquilonis. et con
gregabo eos ab extremis terre.
Quod sequitur. in sollempnitate
phase et generabit filios multos.
in hebraico non habetur. sed in lxx
tantum legitur. pro quo apud hebre
os scriptum est. Inter quos erunt ce
ci et claudus. et pregnans et
pariens simul. ecclesia magna reu
tentium huc. Congregauit reliquias
populi israel per apostolos atque apostolicos
viros. de quibus super legimus. clama
bunt custodes in monte. et quibus
precipitur personate et canite et di
cite ut salue fiant reliquie israel.
Ipseque dominus pollicetur se reductu
rum eos de terra aquilonis que est ven
tus durissimus nomine at dexter vo
catur. de incredulitate. de frigore
dominice caritatis. et congregare eos
ab extremis terre. non in alio tempore
sed in solempnitate ~~phase~~ pasche
hoc est feriis dominice passionis quando
crucifixus est dominus. impletumque illud
quod ipse in euangelio repromisit.
Cum exaltatus fuero a terra omnia
traham ad me. Tunc generauit po
pulum multum. ut illud impleretur
ysaie. quia nata est gens simul. Uno
enim die tria milia. et quinque mili
a crediderunt hominum. Quodque in he
braico scribitur. inter quos erunt ce
ci et claudus et pregnans. et
pariens simul. ecclesia magna re
uertentium huc. quamquam et iuxta
litteram impletum sit quod ceci vide
rint. claudi ambulauerint. et
tamen melius iuxta anagogen
intelligi potest. quod qui prius ceci e
rant perfidia. postea crediderint
saluatori. Et qui claudi quibus
quondam loquebatur helias. usque quo
claudicatis utroque pede pos
tea viderint. et populus qui sede
bat in tenebris et umbra mortis
magnum lumen aspexerit. clau
dique cucurrerint. et pregnans pe
perit filios. ecclesia magna reuer
tentium ad fidem. Iudei putant
hoc esse completum quando sub esdra post
diem pasche regressi sunt de babi
lone ut reuerterentur ierusalem. In
quo tempus fuit et non veritas.
Neque enim in illo tempore vniuersa

que legimus et lectum sumus fuis-
se completa poterit approbare.
In fletu venient. sive egredi-
entur. et in misericordia reducam e-
os. et adducam eos per torren-
tes aquarum in via recta. et non im-
pingent sed non errabunt in ea. quia
factus sum israheli pater. et effraim primo-
genitus meus est. Si iuxta hebre-
um legerimus. in fletu venient. hoc
enim indicat tabu dicemus quod in me-
dio et in nimio gaudio fletus mix-
tus sit. iuxta illud lacrimo gau-
dio. Si autem iuxta lxx. qui
dixerunt. in fletu egredientur.
et in misericordia sive in consolatione re-
ducam eos. illum sensum ponemus.
quem etiam psalmus dicit. Euntes
ibant et flebant mittentes semi-
na sua. venientes autem venient in
exultatione. portantes manipu-
los suos. Fleverunt enim quamdiu cap-
tivi ducti sunt: et consolationem
maximam receperunt. quando in misericordia
domini sunt reducti. Et adduxit e-
os dominus per apostolos et apostolicos vi-
ros plenos aquarum et largissimi
fluminis in via recta videlicet fi-
dei. non in perfidia iudeorum. Et non
impingent in ea. quia recti esse
cessaverunt. Quibus quondam dictum est. Fi-
lii essetis non habentes patrem.
Hec vero que dicit quod videmus per-

titulum verum manet. Possumus
in ea rectam et christum intelligere. In qua
quicumque ambulavit non impinget.
Factus sum autem israheli pater. qui reductus
est. et effraim primogenitus meus est.
Ubi enim quondam habundavit
peccatum superhabundavit gratia. Effraym
autem in typo esse populi de gentibus
congregati scriptura testatur. Fuit
enim posterior filius ioseph. et sur-
ripuit primogenita manasse. qui
natura primogenitus erat. Sed in
ministerio crucis decussatis mani-
bus. qui stabat ad sinistram iacob.
dextere manus eius suscepit
benedictionem. et qui steterat ad
dexteram. sinistram benedicentis in sacramento
redactus est gradum. Et quomodo
iacob esau. sic effraym manassem
supplantavit primogenita. Denique plures de-
cem tribuum vocatus est effraym.
quia ieroboam filius nabath ex
hac tribu regnum primus obtinuit
in samaria. Audite verbum
domini gentes. et annunciate in insulis
que procul sunt et dicite. Qui disp-
ersit israhel congregabit eum. et custodi-
et eum sicut pastor gregem suum. quia
redemit dominus iacob. et liberavit
de manu potentioris sui. Et venient et laudabunt in
monte syon. et confluent ad bona
domini super frumento et vino et oleo.

P 2

et fetu pecoꝝ et armētoꝝ. eritq
aīa eoꝝ q̄i ortus irriguus. siu
quasi lignū fructiferū. et ultra
nō esuriet. Tunc letabit̾ virgo in
choro. siue v̄gines et iuuenes
ac senes simul. Et ꝯuertā luctū
eoꝝ in gaudiū. et ꝯsolabor eos
et letificabo a dolore suo. Et ie
briabo animā sacerdotū. pin
guedine. scilicet filioꝝ leui. et pl̄s
meus bonis meis adimplebit̾ ait dn̄s.
Prophetie vocatio gentiū demō
strat̾ dicente scriptura. audite
v̄bū dn̄i gentes et annūciate i
insulis q̄ procul sunt. et dicite
Quod annūciāt in insulis q̄ procul
sunt fite. Deꝰ dn̄s qui dispsit is
rael. ipse ꝯgregabit eū. Neq̄
quā ergo ut dispgerent̾ poten
ie sunt adu̾sarioꝝ. sed dn̄i vo
luntatis. Et custodiet eū sicut
pastor gregē suū. pastor ēi bo
nus ponit animā suā pro ouibꝫ
suis. Redemit dn̄s iacob.
precio sanguinis sui. et libauit eū
de manu potencioris sue fortioris
p qd̾ ostēdunt̾ fortiores adu̾
sarie ptātes. natā fragilitate
humane. Et quātū in vtraq̄ vi
rtū est. illas fortiores eē natā.
sed nos fortiores fide. si tamē
meam̄ liberari ab eo qui potest
alligare forte. et domū eiꝰ di
ripe. Et venient inquit haud du
biū quin liberati de manu potenciū

et laudabunt liberatorē suū in mōte
syon hoc est in ecclia. Et ꝯfluent
ad bona dn̄i ieꝝ oīm habūdātiā.
que nō in frugibꝫ et cibis carnis
istius. sed in v̄tutū varietate se
titur. Sup frumēto inquit et vino
et oleo. de quo ꝯficit̾ panis dn̄i
et sanguinis eius īpletur typus.
et bn̄dictio sctificationis ostendit̾.
dicente scriptura. Unxit te deꝰ deꝰ tuꝰ
oleo leticie pre ꝯsortibꝫ tuis. Et fe
tu pecoꝝ qui in ecclia simplices st̾.
et armētoꝝ que cornuta sūt et
adu̾sarios ventilāt. Vtāt scam̄
bn̄dictiones has nequaq̄ ad cor
pus. sed ad animā ptinē seq̄tur.
Eritq̄ aīa eoꝝ q̄i ortus irriguus
siue quasi lignū fructiferū. quod
plantatū est secus decursꝰ aq̄ꝝ.
et paradysus deliciaꝝ. Et ultra
ait nō esuriet. nequaq̄ ea esu
rie de qua scriptū est. Bti qui esu
riūt et siciūt iusticiā. sed ea que
saturitate mutat̾. et ex eoꝝ oīm ex
cludit penuriā. Tunc letabit̾ vir
go in choro. de qua scribit aplꝯs.
despondi eīn vos vni viro virgi
nē castā exhibē xpō. Et iuuenes.
ad quos loq̄tur iohēs. Scribo vo
bis iuuenes. q̄m vicistis malig
nū. Et senes. ad quos idē inslu
co sermone testat̾. Scribo vobis
pres. q̄m ꝯgnouistis eū qui ab i
nio est. Et ꝯuertā inq̄t luctū eoꝝ
in gaudiū. ut quos fuerat eui

leti fiet resurrectio. Et consolabor
eos. et letificabo a dolore suo.
Iuxta illud quod dominus loquitur. beati lu-
gentes. quoniam ipsi consolabuntur. Et in-
ebriabo animam sacerdotum. qui
habent scientiam dei. de quorum ore in-
terrogant legem domini qui credunt in
eum. ad quem propheta canit. Tu es
sacerdos in eternum. secundum ordinem mel-
chisedech. Quod autem sequitur iuxta
lxx. filiorum levi in hebraico non habetur.
Et perspicuum est nequaquam hic dici
de hiis sacerdotibus qui sunt filii levi.
sed de hiis quorum typum precessit
melchisedech. Ebrietatis autem sacer-
dotum et in apostolis comprobatur. quando
fervebant fide et musto pleni di-
cebantur. Unde et locus in quo com-
prehensus est dominus vocatur gethsema-
ni. quod in lingua nostra vallem pin-
guedinis sonat. Cumque sacerdotes
pingues fuerint doctrina domini. et ine-
briati in convivio ioseph dixerit.
mihi tunc inebrians quam preclarus.
tunc erit et hoc quod nunc dominus polli-
cetur. et populus meus bonis meis ad-
implebitur. Que omnia nunc ex parte tri-
buuntur. tunc autem dabuntur in pleno
gaudio. quando videremus faciem ad fa-
ciem. et corpus humilitatis nostre fuerit
resurrectionis gloria commutatum.

Hec dicit dominus. Vox in excelso
audita est fletus et luctus. lamen-
tationis. rachel plorans filios
suos. et noluit consolari super fi-
liis suis. quia non sunt. lxx. Hic dicit
dominus. Vox in rama audita est. lamen-
tationis fletus. et luctus. rachel plo-
rantis filios suos. et noluit quiescere
quia non sunt. Nec iuxta hebraicum
nec iuxta lxx matheus sumpsit
testimonium. legimus in eo post de-
scriptionem necis infantium. Tunc im-
pletum est quod dictum est per ieremiam
prophetam dicentem. Vox in rama
audita est ploratus et ululatus
multus. rachel plorans filios su-
os. et noluit consolari. quia non sunt.
Ex quo perspicuum est evangelis-
tas et apostolos nequaquam ex he-
breo interpretatione alicuius secu-
tos. sed quia hebrei ex hebreis.
quod legebant hebraice suis sermoni-
bus expressisse. Rachel mater io-
seph cum venisset bethleem subito
partus dolore correpta. peperit
filium. Cumque obstetrix. quia moriebatur
parens vocavit benoni. hoc est
filius doloris mei. Pater autem iacob
mutavit vocabulum. et appellavit
eum beniamin. hoc est filius dex-
tere. Queritur itaque quomodo ma-
theus evangelista testimonium prophete
ad interfectionem transtulerit par-
vulorum. cum perspicue de decem tri-
bubus scriptum sit. quarum princeps fuit
effraym. et effrata nequaquam
sit in tribu effraim sed in tribu

iuda. Ipsa est enim et bethleem Dyopnmos unde et nomina utriusque concordant. Bethleem vocatur domus panis effrata karpophora quam nos ubertatem possumus dicere. Rachel igitur in effrata hoc est in bethleem condita est. sicut scriptura sancta et titulus sepulchri eius hodieque testatur. flere dicitur pueros qui iuxta se et in suis regionibus interfecti sunt. Quidam iudeorum huius loci sic interpretantur. quod capta ierusalem sub vespasiano per hanc viam gazam et alexandriam infinita milia captivorum romam directa sunt. Alii vero quod ultima captivitate sub adriano. quando et urbs subversa est ierusalem innumerabilis populus diverse etatis et utriusque sexus in mercato terebinthi venundatus sit. Et ideo execrabile esse iudeis. mercatum celeberrimum visere. Dicant illi quod volunt. nos recte testimonium sumpsisse dicimus evangelistam matheum. pro loco in quo rachel condita est. et vicinarum in circuitu villarum filios qui suos fleverit.

Hec dicit dominus. Quiescat vox tua a ploratu. et oculi tui a lacrimis. quia est merces operi tuo dicit dominus. Et revertentur de terra inimica sive inimicorum. et est spes novissimis tuis ait dominus. Et revertentur filii ad terminos suos. Hoc iuxta litteram nondum factum est. Neque enim decem tribus que in civitatibus medorum exulant atque persarum reversos in terram iudeam legimus. Sed iuxta spiritum in passione domini completum est. et huc usque completur. quando de toto orbe salvatur israel. et rachel dicitur. quiescat vox tua a ploratu. et oculi tui a lacrimis. Et est sensus. Plorare desiste. plora enim opera tua. respexit dominus. Et revertentur filii tui. de terra inimica. nec presenti dolore teneantur. Est enim spes in novissimis tuis ait dominus. et revertentur filii tui ad terminos suos. quos habuerunt patres eorum abraham ysaac et iacob. Melius autem de parvulis intelligimus quod mercedem habeant effusi pro christo sanguinis. et pro terra herodis inimica teneant regnum celorum. et reversi sunt in sede pristina. quando pro corpore humilitatis corpus receperint gloriosum. Ista est spes novissima. quando iusti fulgebunt quasi sol. Et infantes quondam parvuli atque lactantes absque etatum incremento et iuvenis ac labore corporeo resurgant in virum perfectum in mensuram plenitudinis christi.

Audiens audivi effraym

transmigrantem. siue lamentantem.
Castigasti me et eruditus sum sicut
iuuenculus indomitus. sum sicut vitulus
et non didici. Conuerte me et con
uertar. quia tu domine deus meus. Postquam
enim conuertisti me. sum raptus sum. egi
penitentiam. et postquam cognoui sum osten
disti michi. percussi femur meum. siue in
gemui. Confusus sum et erubui. sum
ex die confusionis. quoniam sustinui obp
brium adolescentie mee. Loquitur deus
quod effraim dicentem audierit. et
lamentantem. Nulli autem dubium
quin decem tribus significet. quibus
primus imperauit ieroboam filius
nabath. Qui et vitulos au
reos fecit in dan et bethel. ut
hoc ipso errore seductus deum
istum colere et adorare desisteret.
Castigasti me inquit et castiga
tus sum. Omnis correptio proficit in
salutem. que ad presens videtur esse
tristicie. sed postea fructum affert
pacificos. Quod autem ait quasi iuuen
culus indomitus sum vitulus. et
non didici. hoc significat quod multo
labore atque verberibus erudi
tus sit ut ad penitentiam converte
retur. et non profecerit. Conuerte
inquit me et conuertar. Ergo in ip
sum quod agimus penitentiam nisi dei mi
sericordiam auxilio implere non possumus
Postquam enim conuerteris me. et ad
te conuersus fuero. tunc cognoscam quod
tu domine deus meus es. et nequaquam

errores meos atque peccatum [interficiant me] Et post
quam conuertisti me egi penitentiam.
Vide quantum sit auxilium dei. et quod
fragilis humana conditio. ut hoc
ipsum quod agimus penitentiam. nisi dominus an
tea nos conuerterit nequaquam im
ple~~nam~~ valeamus. Et postquam autem
ostendisti michi vel ipsam peni
tentiam. vel tuam noticiam. sum cog
noui te. percussi femur meum. quod
dolentis et plangentis. et super er
rore pristino plorantis indicium
est. ut femur manu percutiat.
et stultum se ante fuisse fateatur.
Confusus sum inquit et erubui. Si
ue ex die confusionis. Quoniam enim tempus
non est confusionis mee. sed recordem
antiqua peccata. et omnia que
male egimus in perpetuum memoria.
Quod quidem dixere lxx. et ostendit ut
significat quod postquam ingemuit.
et sua delicta cognouit. tunc in
tantum profectum venerit ut etiam a
liis ignorantibus deum ostenderit.
Iuxta illud quod et dauid penitens
loquitur. Docebo iniquos vias tu
as. et impii ad te conuertentur. Quoniam
sustinui obprobrium adolescentie
mee. Peccatum ignorantia pec
casse se dicit. ut facilius veniam
~~veniam~~ consequatur. Iuxta illud quod
et dauid canit. Delicta iuuentu
tis mee et ignorantie mee ne me
mineris. Unde etiam in sequentibus deus
paruulum eum vocat et delinquens af

fluente. Hoc autem dicit propter dominationem
aeque magnitudinem. et propter fertilita
tem. que effraym tribui eius scilicet habue
luxuriat. Si filius honora
bilis sed dilectus michi effraim. si pu
er delicatus ex quo locutus sum de eo
sunt verba mea in eo adhuc recorda
bor eius. ideo conturbata sunt viscera
mea super eo. miserans miserebor eius
ait dominus. Reiterata agere effraym
et dicente. in principio erudisti me.
et eruditus sum quasi iuvencus indomitus
indomitus. et in fine / quoniam sustinui
obprobrium adolescentie mee. res
pondit dominus. et plena ad se me
te conversum tali sustentat oraculo.
Filius dilectus michi effraim. quem
in tantum dilexi ab initio ut fratri
preferrem manasse. Filius honora
bilis qui contra nature ordinem pri
mogeniti honore dominum digna
tione suscepit. Puer delicatus
de quo scribit David. Filii effraim.
intendentes et mittentes arcum. conversi
sunt in die belli. contra quem et ad
quem totus osee liber est. Cui bene
dicat iacob. Delicias dat in hoc
loco iuxta illud accipiamus quod in
psalmo dicitur. Delectare in domino. et
dabit tibi petitiones cordis tui
dis tui. pro quo in greco. et in hebreo
o hebreo habetur delicias affluens
est. Unde et paradisus in eden de
liciarum paradisus appellatur. Quia
magis fuerint verba mea in eo | recor-

dationem magis recordans ero eius. Adiunge
ne putaret gratuita benedictione
et ex indulgentia potius largito
ris quam merito eius in quem confe
rebatur esse collata. ideo ait recor
dabor eius. quia verba mea fuerunt in
eo. non in ore eius. non in labiis
sed in ymo cordis affectu. propter
quam causam conturbata sunt visce
ra mea super eo. Cui loquitur et per
osee. Quid tibi faciam effraim.' Quid
tibi faciam israel.' Quasi adamam
et seboim. ponam te conversum est cor meum.
in me. et turbata sunt viscera mea.
Non faciam furorem ire mee. et non
dispergam effraim. Miserans mi
serebor eius ait dominus. Fuere quidem
sermones mei in eo. et omnia man
data mea avide suscepit animo
et in suo corde servavit. sed tamen
miserans miserebor eius. ut os
tenderet omnem hominem iusticia in
digere et misericordia dei.
Statue tibi speculam. pone ti
bi amaritudines. dirige cor tuum
in viam rectam in qua ambulasti. Re
vertere virgo israel. revertere in civita
tes tuas istas. Usquequo deliciis
dissolveris filia vaga.' Quia creav
it dominus novum super terram femina
circumdabit virum. Ieronimus. Statue
tibi speculatores. Fac penam. da
cor tuum in humeros. viam in qua
ambulasti. Revertere virgo israel.

~~ambulasti~~. revertere in civitates
tuas lugens. Usquequo dissolveris
[respecta] filia ~~desponsata~~. Quia creavit
dominus salutem in plantationem no-
vam. in salute tua circuibunt
homines. Ubi nos diximus usque-
quo deliciis dissolveris. Syma-
chus posuit. usquequo dimer-
geris in profundum. Praeterea autem
editionem ex toto posui. ut capit-
ulum obscurissimum. et ecclesie conti-
nens sacramenta a lxx sive quos alius
interpretatum est aut neg-
nominis aut omissum ostenderem.
verbum hebraicum [ ] vel
in speculatores vel in speculam
vertit ut aquila et symachus inter-
pretati sunt. Unde miror quod sibi vo-
luerit vulgata editio. ut pro
sionim hoc est speculatoribus sypo-
neret. turbaretque lectoris intel-
ligentiam. quod putaret post effraym
ad syon et ad tribum iuda repen-
te dei factum esse sermonem. cum
propria oratio sit ad effraim. cui
et supra locutus est. Audiens au-
divi effraim sive puer delicatus [effraym]
qui et nunc loquitur. Statue tibi
speculam sive speculatores. qui
tibi pronuncient adventum tanto-
rum omnium felicitatem. Quodque sequitur
amaritudines. que hebraice di-
cuntur [ ] pro quibus syma-
chus interpretatus est transmuta-
tiones. hoc indicat quod flere de-

beat. vel antiquam penitentiam vel gau-
dium magnitudinem et totam ad deum
mentem collectam. et pone sive diri-
ge ~~mentem~~ cor suum in viam in qua
profecta est. Inde enim illam esse redi-
turam. Quodque pro hoc dixere lxx.
da cor tuum in humeros contempla- [illud significat quod cogitaciones debeat operibus iungere sive humeros]
te portantium. Sedet captivitate
reducendam. quod psalmus plenius
exsequitur in camelis et curribus
et basternis eos asserens redu-
cendos. Revertere inquit virgo
israel. revertere in civitates tuas
quas captivus deseruisti. usque-
quoque negligentia dissolveris
et pristino errore vaga haberis.
Respice quid dicturus sit. et [unde]
tibi tanta beatitudo speranda sit
diligenter attende. Audi quod
nunquam ante cognoveras. nova-
m rem creavit dominus super terram. abs-
que viri semine. absque ullo coi-
tu atque conceptu femina circum-
dabit virum gremio uteri sui.
Qui iuxta incrementa quidem e-
tatis per vagitus et infantiam profi-
cere videbitur sapientia et etate. sed
perfectus vir in ventre femineo
solitis mensibus continebitur. Unde et
symachus et aquila iuxta nos-
tram editionem interpretati sunt.
Quid sibi autem in loco hoc volu-
erit editio vulgata posse dicere
et sensum aliquem reperire. in side

verbis dei humano sensu argumen-
tari esse sacrilegum. Theodotio autem
et ipse vulgate editioni consen-
tiens interpretatus est salutem novam. [margin: Creavit dominus in salute]
circuibit homo singulare pro plurali [margin: ponens]
Similiter hoc nondum quod nativi-
tas salvatoris atque conceptus dei
creatio nuncupetur. Hec di-
cit dominus deus exercituum deus israel.
Adhuc dicent verbum istud in terra
iuda. et in urbibus eius cum conver-
tero captivitatem eorum. Benedicat
tibi dominus pulchritudo iustitie.
mons sanctus. et habitabunt in eo iu-
das. et omnes civitates eius
simul agricole. et minantes greges.
Iuxta LXX. Hec dicit dominus deus
israel. Adhuc dicent sermonem istum
in terra iuda. et in urbibus eius.
quando reduxero captivitatem
eius. Benedictus dominus super iustum et
montem sanctum eius. et qui ha-
bitant in terra iudea. et in omni
civitate eius. cum agricola. et
elevabitur in grege. Iuxta he-
braicum manifestum est quod in reduc-
tione israel et in terram suam captivi-
tate conversa habitet ab eis iu-
da. et dicatur eis per singula bene-
dicat tibi dominus qui est vere pul-
chritudo iustitie. et mons sanctus in quo
qui habitaverint nullas timebit insi-
dias. et habitabit absque iniqui-
tate iudas in civitatibus suis.

Cunctique agricole et pecorum mul-
titudo. Quod ex parte videtur sub
zorobabel et esdra completum. Ple-
nius autem vaticinium ad Christi tempora
refertur. vel in primo adventu
quando spiritualiter hec facta sunt. Vel in
secundo universa complentur iuxta nos-
tros spiritualiter iudeos. et nostros
iudaizantes carnaliter. Porro
iuxta LXX hic sensus est. Adhuc ser-
mo iste dicetur in terra iuda et in
civitatibus eius quando convertero cap-
tivitatem eius. Quod dicetur? Benedic-
tus dominus super iustum montem sanctum eius.
Mons qui iustitie et sanctitatis nomen
mereatur accipere ~~meat~~ nullus alius
nisi salvator. Ceterum stultum
est irrationabilem et insensibilem
montem. errore iudaico iustum
et sanctum credere. Ipse est de quo in
consequentibus scribitur. et in omni civitate eius
commorantur salvatoris cum agrico-
la non dubium quin deum significet.
De quo in evangelio scriptum est. E-
go sum vitis. vos palmites.
pater meus agricola est. Unde et apostolus
loquitur. Dei agricultura. dei edi-
ficatio estis. Quod sequitur. et e-
levabitur in grege. hoc ostendit
quod in singulis gregibus iustorum et
sanctorum et agricola ipse elevetur. et in
servis suis atque credentibus ad ex-
celsa conscendat. Quia ine-
briavi animam lassam. sive quod inebria-
bo

ui omnem animam sitientem. et omnem esu
rientem saturaui siue repleui. Ideo
expergefactus sum et vidi. et sompnus
meus dulcis michi. Mutacio perso
narum obscuram facit intelligenciam
prophetarum. Dixerat dominus. adhuc di
cent verbum istud in terra iuda et in
urbibus eius. cum conuertero captiuitatem
eorum. Iudei autem dicent: Haud du
bium. quia hoc quod sequitur. benedicat
tibi dominus pulcritudo iusticie. mons
sanctus. etc. Rursusque illis hoc dicen
tibus. respondit dominus. quia inebriaui ani
mam lassam siue sitientem. et omnem
animam esurientem saturaui. Illoque
ista dicente respondit propheta qui de
captiuitate venerat. ideo exp
ergefactus sum. et vidi. et sompnus
meus dulcis michi. Vere dominus inebri
at animam lassam seu sitientem. et dicit
in euangelio. Qui sitit veniat ad
me et bibat. et qui credit in me
sicut dicit scriptura. flumina de ven
tre eius fluent aque viue. et om
nem animam esurientem saciat atque siti
entem. De qua siti et esurie idem in
euangelio attestatur. Beati qui esuriunt
et siciunt iusticiam: quoniam ipsi saturam
buntur. Nondum quod ebrietas in hoc
loco in bonam partem ponatur. de qua
et in cantico dicitur. Comedite amici et
inebriamini karissimi. Qua ebrietate
et ioseph inebriatus est cum fratribus suis
in meridie. Inebriati autem atque satu

rati sunt qui lassi fuerant. atque esu
rierant. agunt gracias respondentes. Ex
pergefactus sum. et vidi. dominum scili
cet suscitantem. atque dicentem. Surge
qui dormis. et eleuare a mortuis.
et illuminabit te christus. Et sompnus magis
meus dulcis fuit michi. ut imitaretur
dominum mei verba dicentis. Ego dor
miui et soporatus sum. et resurrexi.
quoniam dominus suscepit me. Ecce di
es veniunt dicit dominus. et seminabo
domum israel. et domum iuda semine
hominum et semine iumentorum. Et sicut
vigilaui super eos ut euellerem. et
demolirer. et dissiparem. et disp
derem. et affligerem: sic vigilabo
super eos ut edificem et plantem ait
dominus. In diebus illis non dicent vltra
patres comederunt vuam acerbam. et den
tes filiorum obstupuerunt. sed vnus
quisque in iniquitate sua morietur. Omnis
homo qui comedit vuam acerbam: ob
stupescent dentes eius. Domum et do
mum. id est domum israel domum iuda.
in lxx non habetur. sed israel et iudam. ut sit
et semine israel et iuda. Quod quoniam intulit
semine hominum et semine iumentorum ad
rationales et simplices referre debemus.
Et sicut in principio Ieremie dictum est ad
eum. Ecce constitui te hodie super gentes.
et super regna. ut euellas et destruas
et disperdas. et dissipes. et edifices
et plantes. et vigilaui super eos ut
facerem quod minatus sum. sic magis nunc

vigilabo super eos ut edificem et plan-
tem. Dei enim agricultura, dei edifi-
catio estis. Omnes hec temere repro-
missiones iuxta iudeos et nostros
iudaizantes in mille annorum regno
putantur esse complende. Nos autem
dicente apostolo: ego plantavi, apollo
rigavit, sed deus incrementum dedit,
prophetiam prophetatam quam salvator edifi-
cator semper et domorum cementario
rerum in primo adventu christi spiritualiter
impleta defendimus, et impleta ex par-
te non ex toto. Ex parte enim nunc in speculo
videmus et in enigmate, et nescimus
sicut oportet nos scire. Cum autem ve-
nerit quod perfectum est, tunc quod ex
parte est destruetur. Aut certe in secundo
implenda credimus, quando in sua ma-
iestate dominus apparebit et subintra-
verit plenitudo gentium ut omnis
israel salvus fiat, et nequaquam ex
parte per singulos, sed sit deus omnia in
omnibus. Ex quo infertur: In diebus illis non
dicent ultra: patres comederunt uvam
acerbam et dentes filiorum obstupuerunt,
et reliqua. Hec in explanationibus eze-
chiel plenius disseruimus, quando inter-
pretati sumus illum locum: Fili hominis,
quid vobis et parabole isti inter fili-
os israel dicentium: patres comede-
runt uvam acerbam et dentes filiorum
obstupuerunt. Vivo ego dicit dominus,
si fuerit adhuc hec parabola in israel.
Ecce omnes [anime] mee sunt. Sicut anima patris sic
anime

et anima filii mea est. Anima que pecca-
verit ipsa morietur. Per que discimus
mortem non facere deum, sed peccatum.
Anima enim que peccaverit ipsa mo-
rietur. Hoc quod in presenti loco dicitur
quod nequaquam patris peccatum in eternum
offendit israel, sed propria merita
et fide in christum post tempora multa
salvetur. Et observandum quod unicui-
que peccatum uva acerba dicatur,
ut comedentium dentes obstupes-
cant et non possint suavitatem
eius sentire, de quo dicitur: gustate
et videte quoniam suavis est dominus.
Quicumque scripturam non ita intelli-
git ut rei veritas habet, uvam acer-
bam comedit. Unde omnes heretici pu-
ta credentes panem de celo descen-
dentem comedere non possunt, quia obstu-
pescunt dentes eorum non ciborum au-
steritate, sed vicio dentium.
Ecce dies veniunt dicit dominus
et feriam super domum israel
et domum iuda pactum sive
testamentum novum, non secundum pactum
quod pepigi cum patribus vestris in die qua com-
prehendi manum eorum ut educerem e-
os de terra egypti, pactum sive testa-
mentum quod irritum fecerunt, et ego
dominatus sum eorum, sive ego neglexi eos
dicit dominus. Sed hoc erit pactum si-
ve testamentum quod feriam cum domo
israel post dies illos dicit dominus:
Dabo legem meam in visceribus suis
in mente eorum et in corde eorum scribam

eorum. et ero eis in deum. et ipsi erunt mihi
in populum. Et non docebit ultra unusquisque
quisque fratrem suum dicens. cognosce
dominum. Quia omnes scient me a minimo
eorum usque ad maximum ait dominus. quia
propiciabor iniquitati eorum non memor
ero amplius. Hoc testimonio apostolus
paulus sive quis alius scriptor fuit epis-
tole usus est ad hebreos. ostendens
deinceps ecclesiastica uiri in primo sal-
uatoris aduentu dicti uniuersa
completa. et nouum testamentum hoc est eu-
angelium successisse ueteri testamento
a quo legem littere in legem spiritus com-
mutatam. ut omnia quoque sacrificia. et
circumcisio et sabbatum spiritualiter com-
plerentur. Quia autem pactum pro testamen-
to ponimus hebraice ueritatis est. licet
testamentum recte pactum appelletur.
quia uoluntas in eo. atque testatio eorum
qui pactum ineunt continentur. Cum
educta est israel de terra egipti. tanta
dei in populo illo familiaritas fuit.
ut manu eum apprehendisse. pactumque
fecisse. quod illi fecerunt irritum. et prop-
terea dominus neglexit eos. Hic autem
in euangelio post crucem et resurrec-
tionem et ascensionem dare se pac-
tum. non in tabulis lapideis. sed in
tabulis cordis carnalibus pollicetur.
Cumque scriptum fuerit domini testamen-
tum. in mente credenciam christum esse
eius in deum. et ipsos esse illi in po-
pulum. ut nequaquam iudaicos que-

rant magistros. et tradiciones et man-
data hominum. sed doceantur a spiritu
sancto. si tamen audire meruerint. tem-
plum dei estis. et spiritus dei habitat in
uobis. Spiritus autem spirat ubi uult.
et diuisas habet gracias. Noticiaque u-
nius dei. omnium uirtutum possessio
est. Et hoc in quo fiet. quia propicius
ero iniquitati eorum. et peccatorum eorum non
recordabor amplius. Ex quo per-
spicuum est secundum h' perykopeis
intelligencia. superiora in primo intel-
ligenda saluatoris aduentu. quan-
do utrique sibi populus israel et iudas
copulatus est. Sin autem scrupulum
facit. quare dixerit disponam do-
mui israel. et domui iuda pactum
sive testamentum nouum. non secundum pactum
quod pepigi cum patribus uestris. intelligatur
prima ecclesia christi ex iudeis. et ad
illos uenisse dominum saluatorem. at-
que dixisse. non ueni nisi ad oues
perditas domus israel. Et ideo apostolum
plurimum commemorasse. uobis quidem op-
tebat primum loqui uerbum dei. sed
quoniam repellitis illud. et indignos
uos estimatis uite. eterne conuertimur ad gen-
tes. Non enim oportebat dare panem
filiorum dare canibus. Sed quia filii pa-
trem in sua uenientem suscipere nolu-
erunt. dedit omnibus potestatem ut quicumque rece-
perint eum fiant filii dei. Hec
dicit dominus qui dat solem in lumine
diei. ordinem lune et stellarum in lu-

mine noctis. qui turbat mare
et sonant fluctus eius. dominus exercituum
nomen illi. Si cessaverint leges is-
te sive statuta hec coram me dicit
dominus. tunc et semen israel deficiet ut
genesis non sit coram me cunctis diebus. Et in novissimis diebus
in genesi principio legimus. solem in
celo positum in lumine diei. lunam quoque
et stellas in noctis lumine. Et in
psalmo. dies diei annunciat ver-
bum. et nox nocti indicat scientiam.
quod invicem sibi dies noxque succedat
Quomodo inquit rerum et maxime ce-
lestium astrorum non potest ordo
mutari. et sonantis maris fluc-
tus volvuntur ad litora. fragorque
gurgitum et undarum intumescen-
tium terribilis auditur. nec ultra
procedere quam dei iussione precep-
tum est. Iuxta illud. Terminum po-
suisti quem non transgredientur. neque
convertentur operire terram. Sic inquit
semen semen et gens israel coram me erit volun-
tate perpetuum. nec aliquando deficiet.
leges autem hee. non mosaice intel-
ligende sunt sed constitutio et ordo na-
ture. Interrogemus iudeos si celi
peribunt. et omnes quasi vestimentum
veterascent. et ad deum dicitur. tu autem
idem ipse es. et anni tui non defici-
ent. quomodo semen israel potest esse
perpetuum. Aut enim pereuntibus celis
peribit et semen israel. aut si fuerit
perpetuum. ergo nec celi peribunt.

Et si scriptura mentiri non potest
et perituri sunt celi. peribit ergo et
semen israel. maxime cum et iacob lo-
quatur ad filios. Venite et annuncia-
bo vobis quod futurum sit in novissimis
diebus. Mundo quoque dicitur. ergo mundus
esse cessabit. et alia fiet rerum dis-
positio. hoc adversum illos. Cete-
rum nostris mundum istum non esse perpe-
tuum etiam euangelium demonstrat di-
cens. Celum et terra pertransibunt. Et
ecce vobiscum sum omnibus diebus usque
ad consummationem seculi. Dicimusque et
aliter. Quamdiu mundus iste fuerit
semen israel et gentem iudaicam per-
mansuram. non in hiis qui incre-
duli sunt. sed in hiis qui cum
apostolis et per apostolos crediderunt. ut
reliquie salve fierent. Hec di-
cit dominus. si mensurari potuerint
celi sursum. et investigari funda-
menta terre deorsum. et ego abiciam
universum semen israel propter omnia que
fecerunt dicit dominus. LXX. Hec di-
cit dominus. Si elevatum fuerit celum sub-
limius. et si humiliatum pavimen-
tum terre deorsum. et ego non repro-
babo genus israel dicit dominus pro
omnibus que fecerunt. Multum in hoc
loco distat hebraicum ab editio-
ne vulgata. Dicimus primum iuxta
hebraicum. Si mensurari potue-
rint celi sursum. et eorum altitudo
cognoscatur vel investigari funda-
menta terre. et extrema eorum ...

ɔphendi. Et ego mq̄t abiciā v
niūsū semē isrł ꝑpt oīa que fece
rūt dicit dn̄s. Quomō illd̄ ipos
sibile ē vt celoꝝ sūmitates et t
re fūdamēta inuestigari sic et hoc
īpossibile erit vt abiciā vniuer
sū semē isrł. Si aūt abiciendo vniū
sū semē isrł. ergo mēsurabit celo
rū sūmitas. et extrema terrarū.
hic silogismus et ī euāgelio texi
tur. qn̄ impossibile ī possibili cōpa
r̄. facilius camelus ītrabit p fo
ramē acus. q̄ diues ītrabit in
trabit in regnū celoꝝ. Quō eī
illud fieri nō potest. sic nec hoc
fieri potit. Qꝫ si hoc factū fuerit
ergo fiet et illud qđ īpossibile
putabat̄. Errāt ergo q̄ hunc locū
edisserūt alit̄. ponētes et illud
testioꝝ q̄ potuerit petē patrē fi
lius vt duodecī legiones āgloꝝ
adducē in suū auxiliū. hunc sē
sui lxx. ɔtrariū trāstulerūt. dicen
tes. Si exaltatū fuit celū subli
mius. et humiliatū pauimētū fie
deorsū. et ego nq̄t nō reproba
bo semē isrł dicit dn̄s ꝑpt oīa
que fecerūt. Qđ si ita ē reprobabit
gens isrł. Quomō eī celū nō pt
eo qđ est ee sublimius. nec tra humi
lior ee eo qđ ē: sic et gens isrł
nequaq̄ potit reprobari. Si vi
derimus iudeos iuxta hebraicū
hoc testioꝝ ꝓtari. assentiam

eis q̄ nō sit abiectū vniūsū semē
isrł. Neqꝫ eī oēs abiecti sūt. sꝫ hij
tm̄ q̄ fuere ī credulī. Ecce dies
veniūt dicit dn̄s et edificabit ciui
tas dn̄o a turri ananehel vsqꝫ ad
portā anguli. et exibit vltra nor
mā. sū iux̄ symachū funiculus me
sure eius ɔtra eā sup collē gareb et
circuibit goatha. sū iux̄ lxx de electis
lapidibꝫ. et oēm vallē ruinarū. p
q̄bꝫ theodocio ꝑpm̄ v̄bū posuit he
braicū. phagarim et cinereꝫ. et
oēm asaremoth. qđ melius legim̄
asademo. pro q̄ aquila suburba
na interptatus ē. vsqꝫ ad torrentē ce
dron. et vsqꝫ ad angulū porte
equoꝝ orientalis. sanctū dn̄i nō euel
let̄. et nō destruet̄ vsqꝫ inetnū.
Hunc locū iudei in tra iudea regnū
xpi capiūt. iudei videlicet et nri
iudaizātes conant̄ ostendē turrī
ananehel a porta anguli et collē
gareb. et goathā. et valle faga
ri. et omnē asademoth et torrē
te cedron. et locū anguli porte e
quoꝝ orientalis. et ibi dicūt sac
tuariū dn̄i. id ē templū esse con
dendū. mansuꝝ qꝫ in ꝑpetuū. Qđ qꝫ
post captiuitatē tpibꝫ zorobabel
et esdre nō posse monstre cōple
tū. trāsfeūt ad xpi tpa. quē in ɔsū
matiōe mūdi dicūt ee ventuꝝ.
vt aurea atqꝫ gēmata iux̄ apo
calipsim iohis descēdat ihrłm ī

li sic spatio. hoc est ab illo usque ad il-
lum locum edificetur per circuitum. suspicio-
nisque sive habitaculum capiunt. Est autem
turri anatoht. que hodie appellatur
iemme. tribus ab ierusalem miliaribus separata. usque
ad torrentem cedron. quem scribit in euan-
gelio. et est in valle iosaphat ubi
ortus erat in quo iudas proditor
tradidit saluatorem. ciuitatis fun-
damenta iaciuntur. Legimus inquit
sumus in consequentibus ananehel filium
salon patruelem fuisse iemmie. cuius
emit agrum. et hec est turris anane-
hel per nun videlicet litteram mediam.
ibi autem ecce anamehel filius sellum
patruelis tuus veniet ad te per me-
diam in litteram. Inuocantes igitur dominum sal-
uatorem qui habet clauem dauid que aperit
et nemo claudit. qui claudit et
nemo aperit. Cuius signatum quoque psalte-
rium et omnium prophetarum aperuit. et adora-
uerunt viginti quatuor seniores tenentes
cytharas quia solus potuerit diuina
misteria reserare. aggrediamur edifi-
cium ciuitatis ad quam propheticus ser-
mo dirigitur. glosa dicitur sit de te ciui-
tas dei. et fluminis impetus letificat
ciuitatem dei. Edificatur itaque etiam
a turri obediencie sive gratie. et donorum
dei. hoc enim interpretatur ananehel.
usque ad portam anguli. que lingua nostra vide-
atur minimum tre sublime. quod in tri-
sta carne consistimus. rectam veritatis
lineam non possumus possidere. secundum angu-

lo stamus et fractis lineis circa id quod ul-
tra funiculus mensure contra eam. ad por-
tam anguli. super collem gareb qui in
lingua nostra vertitur aut iocularis aut sca-
bies ut doceat nos aduenas esse atque
peregrinos et non auribus prurientes. et ad
nouitatem vel noticiam dogmatum pes-
simorum facile prebere consensum. Et cir-
cuibit inquit goatha pro quo interpre-
tati sunt lxx per gyrum electis lapidi-
bus qui voluuntur super faciem terre. et an-
gulari lapide constringuntur dicente
apostolo petro. et ipsi tanquam lapides vi-
ui superedificamini domos spirituales.
sacerdotium sanctum. offerentes spirituales
hostias acceptabiles deo per ihe-
sum xpistum. Et omnem inquit vallem pha-
garim. quod interpretatur ruinarum et cinerem
subaudis circuibit. ut quamquam nos
videamur in collibus. tamen semper time-
amus ruinas. et considerantes cineres
et penitentes ~~...~~ dicamus cum dauid.
Quia cinerem tanquam panem manducabam.
et poculum meum cum fletu miscebam.
Dominum et iacentibus dicit. Nunquid qui cadit non
resurgit dicit dominus. Et vniuersam inquit
sademoth quod nos vertimus in regio-
nem mortis. vnum nomen in duo ver-
ba diuidentes. sade quod dicitur regio
et moth quod interpretatur mortis. Per quod
aliqua sunt suburbana siue atria.
et rura. Regio autem mortis regio
peccatorum est. et suburbana regio vo-
luptatis. que pergit usque ad torrentem

cedron. vbi traditus est dominus quod inter-
pretatur tenebre. Vide quanta habeat
loca cetera. et quod illud apostoli ut sit
sine macula et ruga in futuro in celes-
tibus reseruetur. Audis angulos. au-
dis scabiem. audis ruinas et ange-
res et regionem mortis et tenebras.
de tua virtute et in permissa gloriaris.
Denique sequitur. et usque ad angulum
porte. et hic angulus ut nec ulla
vera iusticia nec certa victoria
in isto seculo demonstretur. Ipse quoque an-
gulus porte quamquam sit orientalis
unde lumen ingreditur. tamen equorum
appellatur. ut indigere nos doceat
cursu atque certamine. et tandem a
domino audire mercedem. Ascendisti
equos tuos. et quadrige tue salus.
in porta orientali. in porta qua-
drigarum sanctificatio domini est. ut te-
nos perfectos arbitremur qui dice-
remus ad dominum. Currus dei multi-
plex milia letancium. Do-
minus in eis. Istiusmodi edificatio
que super fundamentum christi posita est
de qua loquitur et apostolus. Ut sapi-
ens architectus fundamentum posui.
nequaquam destruitur. sed manebit in per-
petuum. Obscura et difficilia latius
dissenda sunt ut manifesta breuius
percurramus. Capitulum 32

Verbum quod factum est ad ieremiam
a domino in anno decimo sede-
chie regis iuda. et ipse est annus
octauusdecimus nabugodonosor.
Tunc exercitus regis babilonis obside-
bat ierusalem. et ieremias propheta erat clau-
sus in atrio carceris quod erat in do-
mo regis iuda. Clauserat enim eum
sedechias rex iude dicens. Quare vati-
cinaris hec dicit dominus dicens. Non
solum verba sed et opera prophetarum no-
bis exempla sunt ad virtutem. Poterat
ieremias prospera nunciare. et regis
frui sedechie ~~fruigi~~ amicicia. sed ma-
lebat deo magis obedire quam hominibus.
et ei qui potest et animam et corpus perdere in
gehennam. quam illi qui tantum in corpus
habere potuit potestatem. Et hoc considerandum.
quod decimus annus erat sedechie regnum
obsessa iam ierusalem. et gladio et fame
ac peste consumpta. et captiuitate vici-
na. et tamen sedechias perstat in
sententia. et ex parte aliqua illius cle-
menciam demonstrat. quod nequaquam eum in
carcere. sed in vestibulo recludi ius-
serat carceris libera videlicet custo-
dia ne posset effugere. Certe non omnis
ierusalem clausa municionibus velut
unus carcer fuerat habitancium. Ipse
est annus octauusdecimus regni nabu-
godonosor. qui quarto anno regis ioa-
chim cepit imperium. Cuius autem causa
rex regis ista est. cur loquitur ex domini no-
mine que ei fuerant imperata. Ecce
ego dabo ciuitatem istam in manu regis
babilonis. et capiet eam. et sedechi-
as rex iuda non effugiet de manu
chaldeorum. sed tradetur in manu regis ba-

bilonis. et loquitur os eius cum ore illius. et oculi eius oculos illius videbunt. et in babilonem ducet sedechiam. et ibi erit donec visitem eum ait dominus. Quod si pugnaveritis contra chaldeos. nichil prosperum habebitis. Hec ergo causa ire regis. quare preferat mendacio veritatem. et tam urbem therusalem quam sedechiam regem dicit esse capiendum. quodque gravius est in suum cum ora regis babilonis loquitur humilem atque captivum cum potentissimi regis infamia. Gravior ei terror est videre quem timeas et ante increpationem verborum quam penarum sustinere cruciatum. Et in babilonem inquit ducet sedechiam. et ibi erit. Pro quo lxx transtulere. et babilonem ingredietur. quorum alterum invitum trahi. alterum voluntarie pergere significat. Et ibi inquit erit. Verbum posuit ambiguum. ne videatur crudelitatem et miserias prophetare. Et quod sequitur. donec visitem eum ait dominus. et si pugnaveritis adversum chaldeos nichil prosperum habebitis in lxx non habetur. Prudenterque sententiam temperavit que ad bonam et malam partem referri potest. Visitatio enim ut sepe dixi. et consolationem significat et supplicium.

Et dixit ieremias. Factum est verbum domini ad me dicens. Ecce ananehel filius sellum sui salom patruelis tuus. quod hebraice dicitur dodah [?] veniet ad te dicens. Eme tibi agrum meum qui est in anatoth. tibi enim competit ex propinquitate emptio. Promittitur ad ieremiam factum esse sermonem dei. neque scire potuit. nisi ipso indicante. ad quem facturus fuerat. et predicatur ei quod venturus sit ad eum anamel patruelis suus. et possessionem agri qui suus fuerat delaturus. erat autem ipsius locum in anathoth de suburbanis que sacerdotibus per singulas tribus et civitates dabantur ex lege. Nec licitum erat possessionem de tribu transire ad tribum. nec de familia ad aliam familiam. Unde et filie saphad acceperunt sortem inter fratres suos. Papuerque [?] suburbana sacerdotum nulli alii poterat vendi usque ad annum remissionis. nisi ei quem propinquus sanguis expetebat. Venit igitur ad eum patruelis suus. et offert emptionem. que illi ex propinquitate debetur. Chelchias et sellum fratres fuere ieremiam. Chelchie filius ieremias. sellum ananehel. Chelchias interpretatur pars domini. ieremias sublimitas domini. Vel excelsitudo domini. de parte domini nascitur. Sellum vero in lingua nostra vertitur pax sive pacificus. anamel. donum vel gratia dei. Nec mirabimini quod sibi pax iungatur et gratia. cum et apostolicarum epistolarum hoc principium sit. Gratia vobis et pax. Primum quippe pacem meremur dei. et post pacem nobis gratia nascitur. que non in possidentis. sed in donantis arbitrio est.

Defert autem emptionem gratia dei il-
lis in solitudinibus collocatus est. ut quam-
uis videatur excelsus. tamen gratia dei indi-
geat. quod in canticis sepe cantatur
a sposo fratruelis meus. id est adelphi
dosmo in hebraico doda dicitur. Ergo non
fratruelis sed patruelis ~~frater vel pa-
truelis~~ dicendus est. Fuisse ieremiam vel
filium chelchie de sacerdotibus qui fuerunt
in anatoth in terra beniamin et vo-
luminis huius testatur exordium. Et
venit ad me anamel. filius patrui
mei secundum verbum domini ad vestibulum
sui atrium carceris et ait ad me.
Posside sive eme agrum meum qui est
in anatoth in terra beniamin. quia tibi
competit hereditas. et tu propinquus ut
possideas sive emas. Quod futurum
propheta verbum domini nuntiarat statim
opere completum est. Venit inquit ad me
anamel gratia dei filius patrui mei.
hoc est filius patris. Venit autem in ves-
tibulo carceris. dixitque ad me ea
que dominus ab eo dicenda predixerat. Ager
autem iste sacerdotalis quia emptio atque
possessio ieremie deferebatur in ana-
toth est in terra beniamin. Quod prius
obedientiam secundum filium dextere sonat.
et consequenter eius appetit emptionem
in quo obedientia et virtus domini ver-
sabantur. Propinquus lxx presbiteron.
id est seniorem interpretati sunt quod hoc loco hu-
ic non conuenit. Intellexi autem quod
verbum domini esset. et emi agrum ab ana-
mehel. filio patrui mei qui est in
anathoth et appendi argentum.
stateres vii. et decem argenteos. et
scripsi in libro. et signaui et adhi-
bui testes. Et appendi argentum in
statera. et accepi librum possessionis
signatum stipulatione et rata et
signa foris certus. Dux quidem erat et
propheta in eo sequens. nisi quia dignum cum
iam iamque capiendum prophetabat ieru-
salem. et omnes deducendos esse capti-
uos vel gladio vel fame et peste
perituros. agrum in anatoth emere
qui non erat possessurus. Sed intel-
lexi inquit verbum domini esse. et emptionem
meam argumento et vaticinio domini
comprobandam. Et ideo argentum precepto
eius ut emerem nec frustra ad me
super hoc sermonem dei factum esse et sermone.
Et appendi argentum x et vii
argenteos quos nos in stateres ver-
timus. Siclus autem viginti habet obu-
los ut ezechielis extremo volumi-
ne scribitur. Fecitque pretium decem et
septem siclis. In quo numero cantauit
puer domini dauid in die qua eruit
eum dominus de manu omnium inimicorum eius
et de manu saul. et dixit. Diligam
te domine fortitudo mea. dominus firmamen-
tum meum et refugium meum. et liberator
meus. Deus meus adiutor meus spera-
bo in eum. protector meus et cornu sa-
lutis mee. Denarium numerum esse
ministerium ostendit decalogus qui scriptus
fuit in tabulis lapideis digito dei

et dieb9 ieiunii et ppiciatiōis men-
sis septimi. Septē quoq; ī quo ve-
nis ē sabbatism9 et reqēs eē sem-
pitnas scripturaȝ testimōiis ӡpro-
bam9. de qb3 saltē pauca posuis-
sem. nisi ociosū eēt docē q nota
sūt. In hoc q̄ numero a ppheta
et sacerdote emit possessio. scri-
bitq; in libro atq; signat. et
adhibent testes. argentūq; di-
ligent appendit. vt oīa vendi-
tionis et emptiōis iura fuerint.
et sit certa possessio. stipulatio-
nib3 et spōsionib3 roborata. Ut
hoc audiāt q falsa testamēta
et īterdū nec testamēta quidē
sibi adhibitis testib3 vendicare
conant. Et dedi libȝ posses-
sessiōis baruch filio neri. filij
amasie ī ocul' ananehel. patru-
elis mei. et in ocul' testiū qui
scripti erāt in libro emptiōis
ī ocul' oīm iudeoȝ q sedebant
in atrio carceris. Remiq; statū eēt
possessio relinqnda pximo emēda
posteris. et ab eo emēda q filios
nō hēbat. Neq; eīn vxorē acce-
perat. tamē obediēs īperio dn̄i
oīa rite celebrat. signatū q; li-
brū possessiōis dat baruch filio
neri filij maasie. Baruch ī lin-
gua nr̄a bndictus dr̄ q erat filius
neri q̄ int̄ lucerna mea dicēte
pphā. lucerna pedib3 meis ver-
bū tuū. et lux semitis meis ar-

dens. Neri q; baruch filius maa-
sie idē factū et opus dn̄i. Animad-
uertamus q̄ quantis virtutū priuilegiis
discipls baruch ieremie ministra-
uerit dicēte dauid. Ambulās ī
via ī mādata. hierem̄ ministrabat.
Vn̄ et heliseus minister helye pla-
cuit deo in tantū. vt post trāsla-
tionē magri etiā duplicē spm̄
mereret accipe. hoc dico ad ammo-
nitionē eoȝ. q malorū hoīm ab-
utunt ministeriis. et nō audent
abice quos male ӡscientie nouit
sibi glutino copulatos. Tradidit
āt librū baruch tanto et tali vir
videte ananehel. q vendiderat
et testib3 q subscripserāt. et quoȝ
nōīa in emptiōis volumie te-
nebant. et in cōspectu oīm
iudeoȝ q sedebāt in atrio carcis.
q videlicet vel ad pphetā venerat
ӡsolandū. et studio doctrine dei.
dn̄i v'ba audire cupiebāt.
Et precepi baruch corā eis di-
cens. hec dicit dn̄s exercituū. de-
us isrl'. Sume libros istos. librū ē-
ptionis hūc signatū. et librū hūc
q apt9 ē. et pone illos in vase
fictili. vt pmanē possīt dieb3
multis. hec eīn dicit dn̄s exercituū
ds isrl'. Adhuc possidebunt do-
mus et agri. et vinee in terra hac.
Cunctis quos pītus sermo narra-
uit p̄sentib3 et videntib3 baruch

mistio scribitur. et discipulo nostro ser-
monibus preceptoris. fidei iubetur im-
perio. ut assumat libros unum sig-
natum. alterum apertum. que emptionum
consuetudo huc usque servatur. utrumque in-
terius clausum signacula continet.
Ita legem accipientibus apertum volumen ex-
hibeat. utrumque ponat in vase
fictili. ut permanere possint diebus
multis. Firma quidem erat. et longo post
tempore futura possessio que tanta custo-
dia servabatur. ne vel foris emp-
tionis libri positi paterent rapi-
ne ~~vel~~ vel humo conditi. humore
terre solverentur. Hoc autem totum fit ut
intelligant quod videbatur inutile ha-
bitandi iterum in possidendos a-
gros. quod licet absque sermone Ie-
remie debuerant intelligere. tamen domini
sermonibus commonentur. Et dicit ad eos.
Hec dicit dominus exercituum deus israel.
Adhuc possidebuntur domus et a-
gri et vinee in terra ista. Hoc est
illud quod Ieremias dudum dixerat.
intellexi verbum esse domini. Et ideo
emit agrum quem possessurus non erat.
Et oravi ad dominum postquam tra-
didi librum possessionis baruch fi-
lio neri dicens. Heu heu heu domine
deus israel qui es domine deus. ecce tu fecisti
celum et terram in fortitudine tua
magna. et in brachio tuo extento.
sive excelso. non erit tibi diffici-
le sive impossibile. ol. symm. vel iux-
ta lxx nichil apud te est absconditum
qui facis misericordiam in milibus. et reddis
iniquitatem patrum in sinum filiorum eorum
post eos. Fortissime magne et magne
potens. quod hebraice dicitur gibbor.
dominus exercituum sit virtutum nomen ti-
bi. magnus consilio. et incomprehen-
sibilis cogitatu. Cuius oculi aperti
sunt super omnes vias filiorum adam.
sive hominum. ut reddas unicuique secundum
vias suas. et secundum fructum adin-
ventionum suarum. Post emptionem
agri iure celebratam. et post sen-
tentiam domini. qua pollicitus est. domos
agros et vineas deinceps possi-
dendas orat propheta ad dominum. et dolorem
gemitibus exprimit dicens. Heu
heu. heu. domine deus. pro quo lxx tran-
stulerunt o.on. ... id est qui es domine
deus. iuxta illud quod moysi dicitur. vade
dic populo isti. qui est misit me. non
quo non sint alii. sed aliud est crea-
toris esse beneficio quod subsistant aliud
eternitate nature. laudat deum. et
ex creaturis predicat creatorem. Pri-
mumque potentiam eius magnam atque iusti-
tiam in omne hominum genus declarat bo-
cabis. Deinde transit ad israel et que
ei prestiterit. celebri sermone describit.
Et post tanta beneficia dicit imme-
mores ~~beneficiorum~~ bonorum illius cleme-
ntiam in amaritudinem provocasse
ita ut obsideatur civitas. et ante
hostium in ea fuit irruptio gladiorum
fame et peste. Conscripta sit. Herat
omnium sancta promisit. ut consequenter illos

infert quod in reprehensione divine sen-
tentie facere videbatur et tu dicis mihi.
domine deus. eme agrum argento et
adhibe testes. cum urbs data sit
in manus chaldeorum. Hec iterum locus totius
istius continet perycopen. huius ad
singula veniamus. Tu fecisti celum et
terram in fortitudine tua magna et
iohannes dicit de filio. omnia per ipsum
facta sunt. et sine ipso factum est nichil.
Hec est enim fortitudo domini apostolo compro-
bante. christus dei virtus et dei sapientia.
Et in brachio tuo extento sive ex-
celso. quorum utrumque pariter indicatum
est. Hoc autem brachium de quo ysaias idicar V
loquitur. et brachium domini cui reve-
latum est. Non erit tibi difficile omne ver-
bum. Que enim apud homines impossi-
bilia sunt. apud deum possibilia sunt.
sive cui nichil absconditum. iuxta
illud psalmigraphi dicentis. quia te-
nebre non obscurabuntur a te. et
nox sicut dies illuminabitur. Et facis
misericordiam in milibus. et reddis iniquitatem
patrum in sinum filiorum eorum post eos.
Grandis clementia creatoris. mi-
sericordiam suam in mille generationes
extendere. et iusticiam suam in altera
generatione demonstrare. Que tamen et
ipsa mixta est misericordie. Non enim statim
punit delinquentes. sed expectat
penitudinem. ut si liberi imitatores
fuerint parentum vitia. diu dilata
pena reddatur. Fortissime. magne

potens. dominus exercituum. sive virtutum.
nomen tibi. Ista nomina potentiam in-
dicant creatoris. Ceterum proprie nomen
dei patris est. quod in euangelio per dominum
revelatur dicentem. Pater revelavi
nomen tuum hominibus. Magnus consilio
et audet se quisquam in domini inferre secretis.
et de illius iudiciis iudicare. Et in-
comprehensibilis cogitatu. quia non com-
prehendit cogitacio. Quod pater sermo compre-
hendere. cuius oculi aperti super omnes
filios adam. Frustra ergo homo putat
se dei celare notitiam. Unde et infert
ut reddas unicuique secundum vias suas
et secundum fructum adinventionum suarum.
Hoc interdum pro nimia sapientia iudi-
cia eius iudicantur iniusta. Quem lo-
cum apostolus plenius explicat. ad romanos
Ignoras quoniam benignitas dei ad peni-
tenciam te hortatur. Secundum autem du-
riciam tuam. et impenitens cor thesauri-
sas tibi iram in die ire et revela-
tionis iusti iudicii dei. Quanto ergo
serior vindicta pervenerit. tanto
iustior in similitudine pharaonis. qui decem
plagis commonitus. non punitus in
duritia perseveraverat. ad extremum ru-
bri maris fluctibus obrutus est. Qui
posuisti signa et portenta in terra
egypti usque ad diem hanc. et in israel
et in hominibus. sicut hodierno fecisti tibi
nomen sicut est dies hec. et eduxis-
ti populum tuum israel de terra egypti in
signis et portentis. et in manu ro-
busta. et brachio extento. et in ter-
re magno. et dedisti eis terram hanc

quã iurasti pribz eorum. ut dares
eis terrã fluentẽ lacte et melle.
Et ingressi sũt et possederũt eã. et
nõ obedierũt voci tue. et in lege
tua nõ ambulauerũt. Omnia q̃ mã
dasti eis ut facerent nõ fecerũt. et e
uenerũt eis vniuersa mala hec.
De generali transitad speciale. et qr
quid ptie prius prefatum est. isti breui
sermone pertrãsit. Qui posuisti ait
signa et portẽta in terra egypti q̃
bz afflicta ẽ egyptus vsqz ad diem
hanc et in isrl' et in hoĩbz sine
discrimine. hoc qd dr vsqz ad diẽ
hãc. posterioribz copulandũ ẽ. vt
legam'. et in isrl'. et inter mor
talibz cotidie tua signa cõplentur.
Hinc alit'. signa atqz portenta
nõ solũ in egypto perpetrasti. sz vs
qz hodie eadẽ tue misericordie forti
tudo saluauit pplm tuũ. et vni
uerso generi humano creatoris sub
uenis ptãte. Et hoc nõ solũ qr
isrl' ab hoĩbz separauit atqz terri
genis iuxta illud filius primogenit'
meus isrl'. Et fecisti tibi nomẽ
sicut dies hec. laudes inquit
tue totius orbis sermone celebra
bant'. Et eduxisti pplz tuũ isrl'
de terra egypti. pulchre dixit po
pulũ tuũ. Eo enim tpe quo eductus
ẽ. dñm ĩperpetuũ seruiebat. Edux
isti aũt signis et portẽtis q̃bz
puniebat' egyptus. et in manu ro
busta et ĩbrachio extento. et ĩ
terrore magno. qñ mare rubrum

transierunt pplo isrl'. via̋ pbuit. et
et egypti oppressit exercitũ. Et dedis
ti eis terrã hãc quã iurasti pri
bz eorum vt dares eis. abraã viz
et ysaac et iacob. Ergo nõ suo
merito terrã pmissiõis. sz pa
trũ accepere virtutibz. Terrã fluẽ
tẽ lacte et melle. Verũ enim pote
rãt solidũ cibũ capere. sed melle
et lacte nutriebant' infãtie. Vel
certe melle et lacte rerum oĩm vber
tate et habũdãcia. Et ingressi sũt.
et possederũt eã. statimqz int' pos
sessionẽ et ĩobedientiã nulla fuit
mediũ. Vbertas enĩ securitatẽ. se
curitas negligentiã. negligentia
contemptũ parit. Et nõ obedierũt
inquit voci tue. et in lege tua nõ
ãbulauerũt. Frustra g' in here
mo pmisere dicẽtes. Omnia quecũ
qz dñs pcepit faciemus. Nõ enĩ in
sponsione. sed ĩ ope premiũ ẽ.
Ad retundendã eorum ĩpudenciã
qui putãt homĩe oĩa posse cõplẽ
que se facturũ ẽẽ polliceatur. Oĩa
q̃ mãdasti eis vt facerent nõ fe
cerũt. et certe se facturos pmi
serãt. Et euenerũt eis vniuersa
mala hec. mala patientibz iux
dm̃ sentenciã bona. qui reddit
vnicuiqz scdm̃ vias suas. . .
Ecce municiones et cistern
extructe sũt aduersus ciuitatẽ.
vt capiat'. et vrbs data ẽ in
manus chaldeorum. q̃ pliant' ad
uersus eã a facie gladiĩ et famis
et pestilencie. et quecũqz locut'

es acciderunt ut ipse tu cernis.
et tu dicis m̄ dn̄e deus. eme
agrū argēto. et adhibe testes. cū
urbs data sit ī man⁹ chaldeoꝝ.
Decim⁹ ānus erat regis sedechie
Ita enī sc̄ptū est. v̄bū qd̄ fc̄m ē
ad ier̄miā a dn̄o in ān̄o decīo
sedechie regis iuda. Tunc exercitꝰ
regis babilonis obsidebat ieru
salē. et ier̄mias pp̄ha erat clau
sus in atrio carceris. Recteq; nc̄
dicit̄. ecce municiones extructe
sūt aduersū ciuitatē ut capiat̄.
et urbs data ē in man⁹ chaldeo
rū. nec h̄nt quos vincāt aut q̄s
capiāt. Iam enī gladio et fame
et peste ꝯsūpti sūt. et quecūq;
dixisti videm⁹ eē ꝯpleta. Quō
ergo dicis m̄ dn̄e. eme agrū argē
to. et adhibe testes. cū urbs da
ta sit ī man⁹ chaldeoꝝ. Igit̄ nō
rep̄hendit. sed int̄rogat nec tā
sibi q̄ alijs vult discere qui sede
bāt in atrio carceris. Et forsitā
taciti rep̄hendebāt. quomō ide
pp̄ha. quē veꝝ nūciare credebāt
et urbē dicat eē capiendā. et a
grū emat qī possessurꝰ. —— e

Et fc̄m est v̄bū dn̄i ad iere
miā dicēs. Ecce ego dn̄s d̄s vniū
se carnis. nūqd̄ m̄ difficile sit ī
possibile erit. aut abscondet̄ a
me om̄e verbū. pp̄terea hec dicit
dn̄s. Ecce ego tradā ciuitatē istā
ī manus chaldeoꝝ. et in man⁹
regis babilonis. et capiet eam

Et venient chaldei et ingredient̄
p̄liātes. sr̄ veniēt chaldei aduer
sū urbē hanc. et succendent eam
igni. et cōburēt eā. et domos in
quaꝝ domatibꝫ sacrificabant
baal. et libabāt diīs alienis li
bamīa ad irritandū me. Tur
ribꝫ leta subiūgit. et p̄mo cūsio
nē ierl̄m. captiuo ipso reditū pol
licet̄. P̄mū q; causas expoīt of
fensi et iusti furoris dei. ut qn̄
to maior culpa peccātiū. tanto
āplior in peccatores clemēcia crea
toris. Ego inq̄t dn̄s d̄s vniūse
carnis nequaq; cūctaꝝ gencīū.
nec ipsi ist̄l. aut certe ut de sc̄is
crebro dicē solet. d̄s abraā. deus
ysaac et d̄s iacob. si d̄s inq̄t vni
uerse carnis ut et racionalia. ⁊ bru
ta animalia ipse fecisse credat̄. Re
enī qui puidenciā creatoris vs
q; ad racionalia ꝯstituant̄. bruta āt
fortuitis casibꝫ asserāt vel perire
vel viuē. pp̄heticusq; sermo de
clarat nichil eē qd̄ fugiat puide
ciā et sciēciā dei. q̄ alia pp̄ter se
alia in vsū hoīm sīt creata. Nū
qd̄ m̄ erit difficile ā īmpossibile
aut ēte abscondet̄ a me oē v̄bū
et sup̄ ut diximꝰ q̄ apd̄ hoīes
īpossibilia sūt apd̄ deū possibilia
sūt. Verbū aūt hic et ī multis a
lijs locis p̄ rebꝫ dicim⁹ accipe.
Quid est aīt qd̄ factū est verbū

Propterea hec dicit dominus. quod enim precesse-
rat ut causalem coniunctionem poneret
dicens. Propterea hec dicit dominus. Ecce ca-
pta est urbs mea et omnia regem. universa
dispone. et reddere singulis iuxta
vias suas. Idcirco ego tradam civi-
tatem istam in manu chaldeorum. et in
manu babilonis regis. et capiet
eam. Primum enim vallat exercitu
et absente capitur nabugodonosor
sedechias quem duxit in reblatha.
et ibi regi tradit. Et venient in-
quit chaldei preliantes adversum ur-
bem hanc. Melius aquila quam procon
quod scriptum est venient. transtulit.
eiseli sonta hoc est ingredi-
entur civitatem. Neque enim absentes
erant ut venirent. Sed quia circumde-
derant iherusalem sicut scriptura testatur.
tunc exercitus regis babilonis ob-
sidebat ierusalem. ac deinde extra mu-
nitiones exstructe sunt adversum civi-
tatem ut caperetur. et urbs data est in
manus chaldeorum. Quomodo ergo
venient qui presentes erant. Ergo hii qui
obsidebant urbem ingredientur intra
et capient eam. et succendent eam ad
solum usque comburent. Verbum enim he-
braicum ambiguitate sui et ve-
nient et ingredientur sonat. Et do-
mos in quarum domatibus sacrifi-
cabant baal idolo sydoniorum. et li-
babant diis alienis libamina ad
irritandum me. ut non errore reli-
gionis sed intentione quadam. et in

creatorem contumeliam facere viderentur.
Quomodo autem periturus scribit mun-
dus iuxta illud quod scriptum est. celum
et terra pertransibunt. eo quod in maligno
positus sit. et domus ipsa. et loca in
quibus flagicia perpetrata sunt. ire dei
subiacent. Sunt qui contentiose il-
lud quod scriptum est locus in quo cru-
cifixus est dominus atque salvator spiritua-
liter gomorra et egiptus vocatur ad
ipsa loca referant. Alii vero univer-
sum mundum sub nomine egipti et go-
morre significari putant. Ut enim
gomorra divino igne deleta est.
ita et mundus divino iudicio est con-
cremandus. Erant enim filii israel et
filii iuda iugiter sive soli facientes
mala in oculis meis ab adolescen-
tia sua. Verbum hebraicum
aquila interpretatus est plyn quod con-
iunctionem unitatem significat. Sy-
machus prima editio et lxx et theo-
doto solos interpretati sunt. Secunda autem
symachi vertit editio. dislon que
et nos in precedentibus secuti sumus. ut
diceremus iugiter. Dicamus ergo primum
iuxta hebraicum. filii israel et filii iu-
da iugiter facientes malum. Et mater decem
et due tribus malum sine cessatione
fecerunt. et iugis fuit eis in pessimo o-
peribus perseverancia. Dicatur iugis et
semper in toto populo ubi est iusticia
sempiterna. Porro iuxta lxx qui dixe-
runt soli facientes malum econtrario.
nam et alie gentes eo tempore quo israel
et iudas peccabant malum non fe-
cerunt. Quod sic solvitur. Et habet

notitiam dei. et recedit ab eo solus
peccat in oculis dei. Qui vero in conti-
li primam servit. quasi illo non vidente
et negligente delinquunt. Unde et da-
vid vir sanctus. qui commiserat
in peccatum uxoris urie bethsabee.
agens postea penitentiam loquitur.
Tibi soli peccavi. et malum coram
te feci. id est in conspectu tuo. Item
quia iungitur soli facientes malum in
oculis et in conspectu meo ab ado-
lescentia sua. Quod sequitur. filii
israel qui usque nunc exacerbant me
in opere manuum suarum dicit dominus.
in lxx non habetur. in hebraico additum est.
Quia autem ab adolescentia sua usque
ad presentem diem iungitur delinquunt
ideo iusta sententia dei est. et meri-
to sceptum contraxit. in furore et in
indignatione mea facta est mihi civi-
tas hec. a die qua edificaverunt eam
usque ad diem istam qua auferetur a con-
spectu meo. Si ex eo tempore quo ci-
vitatis iacta sunt fundamenta usque
ad hanc diem quando capta est atque subver-
sa. sublataque de conspectu domini fuit semper
in vitio. et indignationem contra se
domini provocavit. ubi est ut sepe iam
diximus peccatorum quies. Propter ma-
lum inquit filiorum israel et filiorum iude
quod fecerunt ad iracundiam me pro-
vocantes. ipsi. et reges eorum. princi-
pes eorum. et sacerdotes eorum et prophe-
te eorum viri iuda et habitatores ierusalem.
Quod supra dixerat in furore et in in-
dignatione facta est mihi civitas hec. a
die qua edificaverunt eam usque ad
diem istam qua auferetur de conspectu
meo. et nullum generaliter absque pec-
cato fuisse monstraverat. nunc per
partes enumerat reges et princi-
pes. et sacerdotes et prophetas eorum.
et uno cuncta sermone comprehendens
viri inquit iuda et habitatores ieru-
salem. Pulchre quoque non dixit. reges
mei. et principes mei. et sacerdotes
mei. et prophete mei. sed quia peccave-
runt sacerdotes eorum reges eorum.
et principes eorum. et prophete eorum.
Et verterunt ad me terga et non
facies. iuxta illud quod alibi scrip-
tum est. dederunt contra me scapulam
recedentem. Qui enim peccat in dia-
ta cervice in terram pronus funditur.
Qui vero tergum vertit. ipso gestu cor-
poris indicat se negligere comminan-
tem. Et hoc ait faciebat cum doce-
rem eos diluculo. et erudirem et nol-
lent audire. ut acciperent discipli-
nam. Fugatis erroris tenebris. et
omni idolorum cultu. mea sententia
confutata. cotidie corda eorum illumina-
re cupiebam. et docere que recta sunt.
Et ut liberum servaret arbitrium iun-
git et dicit. et nollent audire ut ac-
ciperent disciplinam. scilicet. Et po-
suerunt ydola sua in domo in qua in-
vocatum est nomen meum ut pollueret
eam. Non solum eo tempore iudas posuit in
templo dei statuam idoli quam in eze-
chielis principio legimus. sed usque
hodie in domo dei. que interpretatur
ecclesia. sed in corde animeque credentium
ponitur ydolum quando novum dogma
constituitur. aut iuxta deuteronomium

adorat in abscondito. Nescitis
quia templum dei estis. et spiritus dei
habitat in vobis. Et edificaverunt
excelsa. sive aras baal que sunt in
valle filii ennom. ut initiarent fi-
lios suos et filias suas moloch.
Pro initiarent in hebreo scriptum est
ebir. quod aquila et symmachus tran-
stulerunt. lxx et theodotion offerrent
interpretati sunt. De valle filiorum
que hebraice dicitur gehenna supra
plenius diximus quod subiacebat siloe
fontibus et amenitate sui quod locus
irriguus est populum provocavit ad
luxuriam. quam ydolorum cultus sequi-
tur. Notandum quoque quod aras et excel-
sa hebraico sermone appellent
bamoth. propter eos qui in samuelis
et regum volumine quid significet hoc ver-
bum dubitant. Moloch ydolum am-
monitarum est. quod in regem vertitur.
Significat autem scriptura divina quod non
solum baal idolo sed et moab. tunc
temporis demonibus in ipso loco populus ser-
vierit. Quod non mandavi eis.
nec ascendit in cor meum ut face-
rent abhominationem hanc et in pec-
catum deducerent iudam. Pro tribus
iuda et beniamin in fano baalis
et moloch de co nunc similiter cetera ve-
nerata sit. Vitulos autem aureos in
betel et dan decem tribus que appel-
lantur samaria ioseph et effraim
coluisse perspicuum est. Tantique ma-
li fuit quod a populo factum est ut testetur

deus se numquam cogitasse nec ascen-
disse in cor suum quod illi facturi fue-
rint. Quod autem hoc anthropopathos.
Et nunc propter istud hec dicit dominus deus
israel ad civitatem hanc. de qua vos
dicitis quod tradatur in manum regis
babilonis in gladio et fame et in
peste. Dicit sperantibus auxilium
in murorum firmitate fratribus propterea
quod subvertenda sit ierusalem et popu[lus]
lus iam quod capiendus esset ante captivi-
tatem gladio et fame et peste ~~per-
tenda sit~~ peritura. Sic desperanti-
bus et post subversionem nullam sa[lutem expectantibus sive
auxilium pollicetur. ut et
confidentia atque superbia
iustam sententiam]
sententiam. et desperatio atque humili-
tas dei merentur auxilium.
Ecce ego congregabo eos de u-
niversis terris ad quas eieci eos in furo-
re meo et in ira mea et in indig-
natione grandi. et reducam eos
ad locum istum. et habitare eos fa-
ciam confidenter. et erunt mihi in populum.
et ego ero eis in deum. Et dabo eis cor
unum et viam unam ut timeant me uni-
versis diebus. et bene sit eis et filiis
eorum post eos. Et feriam eis pactum sem-
piternum sive disponam testamentum
eternum. et non desinam eis benefacere.
et timorem meum dabo in corde eorum
ut non recedant a me. et letabor su-
per eis cum bene eis fecero. sive et visi-
tabo eos ut bene eis faciam. et plan[tabo eos in terra ista in veri-
tate in toto corde meo et in
tota anima mea.]
tabo. ~~Sic salutem expectantibus sive au-
xilium pollicetur. ut et confidentia atque
superbia iustam eos in fine ista in veri~~

~~tate sua in fide in toto corde meo~~
~~et in tota anima mea~~. Multi putant
hoc tempore zorobabel filii salathiel et
iesu filii iosedech sacerdotis magni
quando aggeus et zacharias prophe-
tauerunt sub esdra sacerdote completum.
quando edificatum est templum. et sub
neemia constructi muri per circuitum.
ut quos ante eiecerat in furore et
in ira et in indignatione grandi de
ierusalem. et in toto orbe dispersat.
postea reductos habitare faceret confi-
denter. et fuisse eos in populum dei. et
deum fuisse in deum eorum. et cetera
que scriptura contexit. Sed quomodo
hoc possit illi tempori coaptari ~~non~~
~~potest approbari. Cumque quos lege-~~
~~rimus~~ habitare eos facere confidenter. et
feriam eis pactum sempiternum. siue dis-
ponam illis testamentum eternum. peni-
tus non potest approbari. Cumque quos
legerimus et facta narrat historia
non solum a vicinis gentibus. sed a persis
quoque et macedonibus et egiptiis ro-
manisque sepe captos. et huc usque
seruire. Omnia ergo ad aduentum refer-
renda sunt saluatoris. que nunc in fide
temporis videmus expleta. et electio iuxta
apostolum reliquiarum salua facta est. et in
christo habitant confidenter. et datum est
eis cor unum. iuxta illud quod scriptum est
Multitudinis credentium erat cor v-
num. et anima una. Et viam mittit vnam
illum qui dicit. ego sum via et veri-
tas et vita. Ut timeat me vniuersis
diebus. Principium enim sapientie timor
domini. Uniuersis autem diebus. Credo si

uideris non competit. de nostro populo acci-
piendum. cui et bene sit et esset et
erit. non solum ipsis. sed et filiis eorum post
eos. Nobiscum enim pactum pepigit sem-
piternum. nec desinet nobis velle bene-
facere. Ex eo quod sequitur. et timorem meum
dabo in corda eorum. ut non recedant a
me. Et liberum donat arbitrium. ut
tamen ipse timor quem tribuit gratia per-
maneat largitoris. Cumque eis ista
bene fecero. letabor et gaudebo. na-
turam videlicet suam esse saluatam.
Unde et gaudium est in celis angelorum
super vno peccatore penitentiam agente. Et
plantabo illos in terra ista in ue-
ritate. Siue ut lxx transtulerunt in fi-
de ut apostolus significet populum christianum.
cuius religio fides est. In toto corde
meo. et in tota anima mea. Di-
dum verba sunt saluatoris tam cor
et animam eius credit. qui dicit in euan-
gelio. potestatem habeo ponendi animam
meam. et potestatem habeo iterum su-
mendi eam. Siue autem ex persona dei
patris accipimus secundum illud intelligen-
dum est. neomenias vestras et sabba-
ta vestra. et dies festos odit anima mea.
Quia hec dicit dominus. Sicut adduxi
super populum istum omne malum hoc grande
sic adducam super eos omne bonum quod
ego loquor ad eos. Et possidebunt
agri in terra ista. de qua vos dicitis
quod deserta sit. eo quod non remanserit
homo et iumentum. et data sit in ma-
nu chaldeorum. Agri pecunia ementur

et scribentur in libro et imprimetur sig-
num et testes adhibebuntur in terra
beniamin et in circuitu ierusalem in ci-
vitatibus iuda et in civitatibus mon-
tanis et in civitatibus campestribus sive
sephela et in civitatibus nageb hoc
est que ad austrum sunt quia convertam captivi-
tatem eorum ait dominus. Hec iuxta litteram
licet in typo precesserint post reditum
de chaldeis quando ad cyri regis impe-
rium reversus est populus in iudeam: tamen
spiritualiter in christo et in apostolis verius
pleniusque complentur. Tunc et homines
et iumenta reducti sunt in ecclesiam.
Iuxta illud quod scriptum est. homines
et iumenta salvos facies domine. io-
nales quoque et simplices. Tunc agri
empti sunt pecunia ut faciamus nobis
amicos de iniquo mamona. qui
nos recipiant in eterna tabernacula.
Et scripti in libro haut dubium quin
viventium. Et impressum est signum vex-
illi dominice crucis atque victorie. Et
testes adhibiti sunt martires et omnis
sanctorum chorus in terra beniamin ubi est
dextera fortitudo. et in circuitu ierusalem
in qua est visio pacis et eterna securi-
tas. In civitatibus iuda in quibus est
christi confessio vera. et in civitatibus
montanis de quibus una est de qua
dicit. non potest civitas abscondi in mon-
te posita. Et in civitatibus campestri-
bus que hebraice appellantur se-
phela ut de profundis atque depres-
sis per camporum equalitatem ad summa
gradiamur. Et in civitatibus que ad
austrum sunt quod nageb littere transtu-
lere ubi est meridies et plena lux
veritatis. Cum autem hec omnia facta
fuerint. implebitur quod scriptum est. Co-
vertam captivitatem eorum ait dominus.
de quo scriptum est. Ascendens in al-
tum captivam duxit captivitatem. ac-
cepit sive ut apostolus ait dedit dona
hominibus.

Explicit liber sextus commentariorum
ieronimi presbiteri per manus fratris he-
nrici de werdenborch alias de brench-
husen. Anno domini m.cd.xij. ad
laudem domini. Cui sit laus honor et
gloria in secula seculorum amen. 13 obijt

LANDES-
UND STADT-
BIBLIOTHEK
DÜSSELDORF

Prefatio eusebij hieronymi
in dydimum de spiritu sancto
incipit feliciter

Dum in babi
lone versarer
et purpurate
meretricis esse
colonus et iu
re quiritum
viuere volui aliquid garrire de
spiritu sancto et ceptum opusculum
eiusdem urbis pontifici dedicare.
et ecce olla illa que in hieremia
post baculum cernitur a facie babi
lonis cepit ardere. et phariseorum
conclamauit senatus. et nullus
scriba vel fictus. sed omnis quasi
indicto sibi prelio doctrinarum
aduersus me imperitie factio
coniurauit. Illico ego velut post
liminio hierosolymam sum reuer
sus. et post romuli casam et lu
dorum lupercal diuersorium ma
rie et speluncam saluatoris aspexi
Itaque mi pauliniane frater quia
supradictus pontifex damasus qui
me ad hoc opus primus impulerat
iam dormiuit in domino. tam tuo
quam venerabilium mihi ancillarum
christi paule et eustochij nunc
adiutus oratu canticum quod can
tare non poteram in terra aliena
hinc a vobis in iudea prouoca
tus immurmuro augustiorem
multo locum existimans qui sal
uatorem mundi. quam qui fratris
genuit parricidam. Et ut auc
torem titulo fatear. malui ali
eni operis interpres existere. quam ut
quidam faciunt informis corni
cula alienis me coloribus adornare.
legi dudum de spiritu sancto cuiusdam
libellos. et iuxta comici sen
tentiam ex grecis bonis latina
vidi non bona. Nihil ibi dia
lecticum. nihil virile atque dis
trictum quod lectorem vel gratis
in assensum trahat. sed totum
flaccidum molle nitidum atque
formosum. et exquisitis hinc
inde odoribus pigmentatum.
Dydimus vero meus oculum
habens sponse de cantico canticorum
et illa lumina que in candi
dos segetes sublimari ihesus pre
cepit paulo altius intuetur. et
antiquum nobis morem reddi
dit. ut videns vocetur pro
pheta. Certe qui hunc lege
rit latinorum furta cognos
cet. et contemnet riuulos. cum
ceperit haurire de fontibus
Imperitus sermone est. et
non scientia. apostolicum
virum ex ipso sermone ex
primens. tam sensuum nomine
quam simplicitate verborum.

Dydimi de spiritu sancto liber
a beato hieronymo e greco in
latinam linguam transfusus incipit.

Omnibus
quidē q̄
diuina
sūt cū
reuerētia
et vehe
mēti cu
ra optet
impēdere: marie autē hec
que de sācti spirit⁹ diuinita
te dicūtur: presertī cū blas
phemia in eū sine venia
sit. ita vt blasphematis pena
nō solū in ōne pn̄s seculum
sed etiā in futurū tendatur.
Ait quippe saluator: blasphe
mātī in spm̄ sāctū non esse
remissionē neq̧ in isto seculo
neq̧ in futuro. Unde magis
ac magis oportet intendere
que scripturarū de eo reuela
tio sit: ne aliquis salti p ig
norātiā blasphemie error ob
repat. Expedierat quidē fideli
et timido moderanti vires
suas et magnitudinē p̄sen
tis questionis p̄terire silentio:
et rem plenā piculo in suū
discrimē non attrahē. Verū
qm̄ quidā temeritate poti⁹
qm̄ recta via etiā insuper
erigūtur: et hec de spiritu sc̄o
iactitāt que neq̧ in scripturis
lecta neq̧ a quoq̧ ecclastico
rū veterū vsurpata sūt: com
pulsi sum⁹ creberirie exhorta
tioni fratrū cedere. et sic q̧
nostra de eo opinione etiā
scripturarū testiōnib⁹ cōprobare
ne p imperitiā tanti dogma
tis. hi qui cōtraria opponūt.
decipiant eos qui sine discus
sione sollicita in aduersariorū
sententiā statī ptrahūtur.
Appellatio sc̄i spūs et ea q̄
mostrat ex ipsā appellatione
substātia: penitus ab his igno
ratur q̄ extra sacrā scripturam
philosophant. Solūmō enī in
nr̄atibꝫ litteris et notio et vo
cabulū eius refertur: tā in no
uis q̧ in veteribꝫ. Veteris quip
pe testamētī homo dauid p̄ti
ceps eius effectus: orabat vt
in se p̄manet dicēs. Spm̄ scm̄
tuū ne auferas a me. Et dam
eli adhuc puero suscitasse dicit
deus spm̄ scm̄ quasi iā habi
tantē in eo. Nec nō etiā ī no
uo testamēto hi viri q̄ deo pla
cuisse referūtur: spū sc̄o plenī
fuit. Johanes quippe adh⁹ ī ma
tris vtero exultat scīficatus.
Et ihs a mortuis resurgēs: cū
īsufflasset in faciē discipulorū
ait. Accipite spiritū scm̄. Ple
na sūt volumiā diuinarū scp
turarū his sermoibꝫ: quorū
congeriē in p̄nti ope digerere
miterī hortamī: quia facile est
ex his que assūpsim⁹ vnūque
q̧ lectore sibi similia reperiē.

Nemo autem suspicetur alium spiritum sanctum fuisse in sanctis viris ante adventum domini: et alium in apostolis ceterisque discipulis: et quasi nomina in differentibus esse substantiis. Possumus quidem testimonia de divinis litteris exhibere: quia idem spiritus et in prophetis et in apostolis fuerit. Paulus in ea epistola quam ad ebreos scribit, de psalmorum volumine testimonium proferens: ab spiritu sancto id dictum esse commemorat: et sicut dicit spiritus sanctus: Hodie si vocem eius audieritis: nolite obdurare corda vestra et cetera. In fine quoque actuum apostolorum cum iudeis disputans ait: Sicut spiritus sanctus locutus est per esaiam prophetam ad patres nostros dicens. Auditione audietis: et non intelligetis. Neque enim paulus alium habens spiritum sanctum hec de eo scripsit: qui in prophetis ante adventum domini alius fuit: sed de eo cuius et ipse particeps erat. et omnes qui in fide consummate virtutis fuerant. Unde et cum articulo eius meminit. quasi solitarium et unum esse contestans. Et sicut dicit non simpliciter πνευμα αγιον id est spiritus sanctus. sed cum additamento articuli Το πνευμα αγιον .i. hic spiritus sanctus. Et esaiam prophetasse commemorat cum articulata voce. Δια Το πνευμα αγιον id est. per hunc spiritum sanctum. et non simpliciter Δια πνευματος αγιος. Petrus quoque in eo sermone quo presentibus persuadebat. oportuerat inquit compleri scripturam quam prelocutus est spiritus sanctus id est Το πνευμα αγιον per os david de iuda. ostendens et ipse eundem spiritum in prophetis et apostolis operatum. Plenius de hoc in consequentibus tractabimus cum dicere ceperimus non solum dominum verbum factum esse ad prophetas sed et spiritum sanctum. quia et inseparabiliter possidetur cum unigenito filio dei. Ipsa vox spiritus sancti non vacua appellatio est. sed subiacentis essentie demonstratrix patri filioque sociata. et a creaturis penitus aliena. Cum enim creature in visibilia et invisibilia .i. in incorporalia et corporalia partiantur. nec de corporalibus substantiis est spiritus sanctus anime et sensus habitator sermonis et sapientie et scientie effector. nec de invisibilibus creaturis. Hec quippe omnia sapientie ceterarumque virtutum et sanctificationis sunt capacia: ista vero substantia de qua nunc agitur sermo est. sapientie et sanctificationis ~~effectrix~~ effectrix est. Neque enim inveniri potest aliqua in spiritu sancto fortitudo. quia ab extraneo quodam operatore sanctificationis virtutisque suscipiat: qua istius

modi natura motabilis e. Porro spiritus scus confessione omnium inmotabilis est: sanctificator scientie diuine et vniuersorum attributor bonorum. et vt breui dicam ipse subsistens in his bonis que a dno largiuntur. Nam eundem euangelij locum matheus lucas qz describens alter ex his ait. Quanto magis pater celestis dabit bona petentibz se. Alter vero spiritum scm plenitudinem esse donorum dei et ea que diuinitus administrantur non alia absqz eo subsistere. Quia omnes vtilitates que ex donorum dei gratia suscipiuntur: ex isto fonte emanant. Quod autem substantia liter bonum est. non potest extranee capax esse bonitatis: cum ipse tribuat ceteris bonitatem. Igitur manifestum e non a corporalibz solum sed ab incorporalibus creaturis extraneum esse spiritum sanctum. Quia cetere substantie hanc substantiam sanctificationis accipiunt: iste vero non tantum non est capax scificationis aliene: sed insuper attributor est et creator. Denique qui communione eius fruuntur participes dicuntur spiritus sci. sanctificati vtiqz ab eo vt perspicue scriptum est. Et spiritum gratie contumeliam faciens. in quo sanctificatus haut dubium quin

is qui post susceptione eius peccauit. Si autem sanctificatus est per communione spiritus sancti: ostendit qz ipse princeps eius fuit: et largitor spiritus sanctus scificationis spus sctus. Apostolus qz ad corinthios scribens: et enumerans eos qui non sunt regnum celorum consecuturi: addidit dicens. Et hec quidem fuistis: sed abluti estis sed sanctificati estis. sed iustificati estis in noie ihu xpi et spiritu dei nri: spm dei non alium asserens esse qz spiritum sanctum. Etenim in consequentibz idem approbat dicens. Nemo in spiritu dei loquens: dicit anathema ihu. Et nemo dicit dnm ihm nisi in spiritu sancto: spiritum dei spiritum scm ee confirmans. Si igitur sanctificator est: non motabilis sed inmotabilis substantie ostendit. Immotabilem autem substantiam dei. tantum vt vnigeniti filij eius. manifestissime tradunt eloquia diuina: conuertibilem atqz motabilem omnem creaturarum substantiam predicantia. Ergo quoniam substantia spus sci non conuertibilis. sed inconuertibilis demonstrata est. non erit creature ομουσιο. Esset quippe creatura motabilis: si cum patre non poneretur et filio. eandem habens inconuertibilitatem. Omne enim quod aliunde boni capax e: ad hanc substantiam reparatur. Tales autem cuncte sunt creature. Deus autem cum bonus sit: fons

et principiū bonoꝝ est. facit igit
eos bonos quibus se īpartit. bo
nus ipse nō factus ab alio ꝭ sub
sistens: ideo capabilis nō capax.
Unigenitus q̄ꝫ filius eius sapiā
et sanctificatio nō fit sapiēs sed
sapiētes facit: et nō sanctificatur
sed sanctificat. Unde et ipse capabi
lis est: et nō capax. Cū igitur ī
uisibilis creatura quā rationa
lē et īcorporabilē substantiā voca
ri consuetudinis est nō sit capabi
lis sed capax. si enī capabilis esset.
nullius boni capax esset. per se
simplex ipsa subsistēs et alterius
boni receptatrix. participatione
habeat bonū: et nō de his que
habent ab alijs. sed de his que
habēt alia intelligatur: patre et
filio habitis magis q̄ꝫ habētibus.
creatura vero habente nō habita
de spiritu sed retractem? Et si q̄dē
ipse q̄ꝫ participatiōe alterius sancti
monie factus ē: connumeret ceteris
creaturis. Si veō sanctos facit ca
paces sui: cū patre ponat et filio.
Qd autē capiatur ab alijs spūs
scūs et nō alia capiat. et nūc ꝫ
ī ceteraꝝ volumie pro ut potuim⁹
expressim⁹ et ex ōni scriptura
sermone nrm̄ affirmāe perfacile
est. Beatus q̄ꝫ aplus ad ephesi
os scribēs ait. In quo et credētes
signati estis spiritu pmissionis
sancto qui est pignus hereditatis
nre. Si enī signat quidē spiritu

sancto formā et speciē eius assu
mētes: ex his est spiritus que ha
bent et nō habent: habentibus
illū signaculo eius īpressis. Ad
corinthios q̄ꝫ idem scribens. noli
te inquit contristāe spiritū scm̄
ī quo signati estis: signatos
esse contestans eos qui suscepe
rat comunione sps sci. Quo enī
discipline virtutis assumūt
signaculū et figurā. ut ita di
cā in sensū suū recipit eius
scientiā quā assūpsit: sic et is
qui spiritus sci particeps efficitur.
per comunione eius fit spiritual'
parit et sanctus. Iste sps scūs si
unus de creaturis esset: saltē cir
cūscriptam haberet sbstantiā:
sicut uniūsa que facta sunt.
Nā etsi nō circūscribātur loco
et finibꝫ inuisibiles creature:
tamē ppetate sbstātie finiūt
Spūs autē scūs cū ī pluribꝫ sit:
non habꝫ sbstātiā circūscriptā
Mittens quippe ihs predica
toēs doctrīe sue repleuit eos spū:
et insufflans in faciē eoꝝ. ac
cipite inqt spm̄ scm̄: et eūtes
docete oēs gentes: q̄si oēs cunctis
gentibꝫ mittēt. Neqꝫ enī oēs
apli ad omēs gentes pariter
sūt pfecti: sed quidā in asiam
quidā in scythiā et alij ī ali
as dispsi nationes: scm̄ habe
bāt spiritū q̄mod et dnm̄. di
centē. vobiscū sū ōnibꝫ diebꝫ

usque ad consummationem seculi. Hijs et illud cognatum. Accipietis virtutem supervenientis spiritus sancti. et eritis michi testes in hierusalem et in omni iudea et samaria et usque ad extremum terre. Si ergo in extremis finibus terre ob testimonium domini constituti distabant inter se longissimis spacijs. aderat autem eis inhabitator spiritus sanctus. incircumscripta inhabitantis substantia demonstratur. angelica virtute ab hoc penitus aliena. Angelus quippe qui aderat verbi gratia apostolo in asia oranti non poterat eodem simul tempore adesse alijs in ceteris mundi partibus constitutis.

Spiritus autem sanctus non solum singulis a se hominibus presto est. sed et singulis quibusque angelis principatibus thronis dominationibus inhabitator assistit. Et ut homines significans alterius quam sunt homines esse nature. sic et alias creaturas significans alterius ab earum substantia. Quia omnis creatura non ex sua substantia: sed ex communione alterius sanctitatis sancta perficitur. Dicti sunt quidem sancti angeli in evangelio salvatore dicente venturum esse filium hominis in gloria sua et patris et sanctorum angelorum. Et cornelius in actibus apostolorum a sancto angelo scribitur accepisse responsum ut petrum christi discipulum ad se vocaret. Verum sancti sunt angeli participatione spiritus sancti et inhabitatione unigeniti

filii dei

qui sanctitas est et communicatione patris. De quo salvator ait pater sancte. Si igitur angeli non ex propria substantia sancti sunt sed ex participatione sancte trinitatis: alia angelorum ostenditur esse a trinitate substantia. Verum enim sanctificans alius est ab his quos efficit sanctos: ita et spiritus sanctus alterius est substantie ab his quos sua largitione sanctificat. Si vero heretici proposuerint ex natura conditionis sue angelos sanctos esse: consequenter cogentur dicere ΟΜΟΥΣΙΟΣ esse trinitati: et incommutabiliter iuxta substantiam sanctos esse. Si autem refugientes hoc dixerint unius quidem nature esse cum ceteris creaturis. non tamen eandem habere quam habent homines sanctitatem. necessario deducetur ut dicant multo meliores homines esse substantie. cum hi per communionem trinitatis habeant sanctitatem et angeli propria natura sancti ab ea sint alieni. Sed nota sunt hominum peccatorum ita ad consummationem sanctitatis venientium equales angelis fieri. Angeli quippe hominibus et non homines angelis auxilium tribuunt ministrantes eis salutem et annunciantes largitatem. Ex quo liquido ostenditur honorabiliores et multo meliores esse angelos hominibus: per germaniorem ut ita dicam et pleniorem trinitatis assumptionem. Quapropter cum alius sit spiritus sanctus

ab his que ipse sactificat: nō est
unius natu̾e cū ceteris creatu
ris que eū recipiūt. Si autem
alterius est natu̾e a ceteis crea
turis. et in ꝓpria sb̄sistit essētia:
icreatus et ineffectus ostendit.
Multe sc̄pture sūt que sine am
biguitate coīunicāt eū alterius
a cūctis ↄditioībus esse nature.
Quidā etiā spū̄ sacto pleni esse
dicūtur. nemo autē siue ī scrip
turis siue ī ↄ̄suetudine plen⁹
creatura dicitur. Neq₃ enī aut
sc̄ptura sibi hoc vēdicat aut ser
mo cōis: ut dicas plenū esse que
piā angelo throno dn̄atiōe. So
li quippe diuine natu̾e hic cō
uenit sermo. Dicim⁹ autē vir
tutis et disciplinę quosdā esse
plenos. et illud repletus ē spū̄
scō. nō aliud significātes quā
plenos esse ↄsūmate atq₃ ꝑfc̄e
Scriptū est de iohāne. Et spiri
tu scō iplebit adh⁰ ex utero ma
tris. Et iterū. Repleta est spitu
scō elizabeth. Et p⁹alia. Et spū̄
scō repletus est zacharias pat̄
eius. haut dubiū quī iohānis
et ꝓphetau̾. Nec nō ī actibus
aplōrū de multis credētib₃ qui
in unū conuenerāt refert. Re
pleti sᷓ spū̄ sacto. Cū autē pri
cipalis sit spiritus scūs ad simili
tudinē sapiētię ac disciplię: nō
inuassis nomīb₃ sciētię sb̄stātiā
posuit: sed ꝑ naturā sactifica

tem et implētem bonus uniu̾
sa. bonus ipse subsistit. Iuxta
quā et repleti quidā spiritu scō
esse dicūtur: ut in actib₃ aplōꝝ
scriptū est. Et repleti sᷓ uniuisi
spiritu scō: et loquebāt verbū
dei cū fiducia. Quō enī qui
alia disciplina plen⁹ est. quia
ꝑfecte eam tenet. erudite et
subtiliter pt de ea ꝓferre ser
mone: sic q̄ spm̄ scm̄ accepe
rūt ↄsūmate ita ut iplerent
eo. cū fiducia verbū dei loquu
tur: quia ꝑris spiritus sactus
dignā deo vocē ministrat. Vnde
et quidā cū supcilio ait. hec dic̄
spūs scūs. Et aplus. S₃ īplemi
inquit spiritu scō. Et ī multis
locis actuū aplōrū. pleni spū̄ scō
discipuli dn̄i scribūt. Considerate
ergo fr̄es viros ex vob̄ testīoniū
habētes septē. plenos spitu scō ⁊
sapiā. Et de stephano. Cū autē
plen⁹ esset spiritu scō. intuēs in
celū vidit glām dei. et ih̄m stā
tem a dextris dei. Et de electio
nis vase dicit̄. Saulus at̄ qui
et paulus plen⁹ spū̄ scō intuēs
in eū ait. Et ī cōe de uniuersis
credentib₃ annotatur. Discipu
li q̄q₃ replebant̄ gaudio et spitu
sacto. Angeli autē presētia si
ue alicui⁹ alterius excellētis na
ture que facta ē non iplet̄ me
tē atq₃ sensū: que et ipsa aliūde
cōpletur. Quomodo enī ex pleni

tudine quis accipiens saluatoris
plenus efficitur sapia et vtute
et iusticia et sermoe dei. sic qui
spiritu sco plenus est. statim vniuer
sis donatoibz dei repletur. sapia
sciencia fide ceterisqz vtutibz. Qui
igitur iplet vniuersas creaturas
que tamen possunt vtutem et sapientiam
capere: non est ex his que ipse co
plet. Ex quo colligit alterius eum
esse sbstantie: qz sunt oes creature
Diuini et alibi. quia supintelli
gatur in sancti spiritus sbstantia.
etiam plenitudo munerum diuinoz.
Denique ipossibile e gratiam dei sor
tiri quempiam: si non habeat spm
scm i quo approbantur cuncta dei do
na consistere. Nos vero is q ha
beat eum sermonem qz sapie et re
liqua bona pferre consequens sit:
et nunc manifestissime sermo de
monstrat. et paulo ante diximus
sbstantiam bonorum dei spm scm
esse cum posuimus exemplum. Dabit
pater spiritum sanctum petentibz se. et.
dabit pater bona petentibz se. Nec
existimare debemus spiritum sanctum
scdm sbstantias esse diuisum quia
bonoz multitudo dicitur. Im
passibilis enim et idiuisibilis at
qz imotabilis est: sed iuxta diffe
rencias et itellectus multis bonoz
vocabulis nuncupatur. quia parti
cipes suos non iuxta vnam eandem
qz vtutem comunionem sui donet.
quippe cum ad vniuscuiusqz vti

litatem aptus sit et repleat bonis
eos quibz indicat se adesse debere.
Denique stephanus primus ille
testis veritatis et dignus nomi
ne suo. plenus sapientia et spi
ritu sancto dictus est. consequen
ter sup intellecta comorate in
eo spiritu sco sic loquitur scrip
tura. Et elegerunt stephanum ple
num fide et spiritu sco apli. Et.
Stephanus autem plenus gratia et vtute
fortitudine faciebat portenta
et signa magna i populo. Et
adhuc de eodem. Et non vale
bant resistere sapientie et spiri
tui qui loquebatur in illo.
Plenus enim spiritu sco vir be
atus et fidei effectus e pticeps
que ex spiritu sancto venit iux
ta illud alij autem fides i eode
spiritu. et gratiam atqz vtutem
iuxta eundem spiritum habens signa
et pdigia magna faciebat in
populo: nec non et illis dona
tionibz scdm eundem spm afflue
bat que vocantur curationum
gratie atqz vtutes. Et hec enim
in ea numeratione bonoz dei
in spiritu et scdm spiritum: in
prima pauli apli ad corinthios
collocantur. In tantum autem ste
phanus diuina gratiam abundabat
vt nemo contradicentium et eorum
qui aduersus eum disputabant
valeret resistere sapientie et spi
ritui q loquebatur in eo. Erat qp

pe iuxta dnm et spiritu sanctu
sapiens. Unde et ad discipulos
suos ihs pspicue pclamat.
Cu introducti fueritis ad princi
patus et ptates et csilia et syna
gogas. nolite ee solliciti qd vos
oporteat dicere. aut qd loquami
in illo tpe. dabitur enim vob ab
spiritu sancto sermones sapientie
quibz nequeat cdicere ne hi q
dem q vehementer in disputatio
nibz callent. Sz ponam ipsu
testimoniu qd ita coteritur. Cu
aute introduxerit vos i synago
gas et principatus et ptates. no
lite esse solliciti quo aut quid
respondeatis. spiritus enim sanctus
docebit vos in eade hora que
oporteat dice. Et in altero eua
gelio. Ponite ergo i cordibus
vestris no pmeditari respode.
ego quippe dabo vobis os et sa
pientia cui no valeat cotradi
ce aut respode. Spiritus vero scs
tribues aplis vba adversu eos
qui euagelio cotraibat dilucide
ostendit in substatia eius supi
telligi sapientie scientieqz sermone.
Quo aute saluator in illa ho
ra os et sciencia discipul largi
atur quibz cotradice nequeat
ne hi quide qui apd homies
eloquentissimi putatur. no est
hui tpis differe. quia nuc ppo
suim ostende supintelligi sep
spiritu sancto dona virtutu. ita ut

is qui eu habet. donationibus
dei plenus habeatur. Unde et
in esaia ipse deus iuda dicit
Pona spiritu meu sup seme
tuu: et benedictiones meas sup
filios tuos. Nuqz accipiet qz
spituales bndictiones dei: nisi
precesserit spiritus scus. Qui ei
acceperit spiritu: csequet habebit
bndictiones id e sapientia et
intellectu et cetera: de quibus
aplus ita scribit. Propter hoc et
nos ex quo die audiuim no
cessam p vobis orantes et dep
cantes ut impleami agnitione
voluntatis eius in omni sapientia
et intelligentia spirituali ambula
tes digne deo. Eos enim qui dig
ne nob p opa et sermones et
sapientia incedunt impleri aut vo
luntate dei ponetis spiritu suu
sup eos ut impleant sapientia et
intellectu et reliquis spiritualibz
bonis. Sapientia at et intellectus
que in spiritu scto sunt a deo datur.
Dns inquit dabit sapientia. et
a facie eius sapia et intellect
cu ea sapientia que ab hoibus
venit no sit spitualis sz car
nea et humana. De hac ita
qz apls scribit. No in sapientia
carnali: sed i gra dei couersati
sum i mudo: carnale sapie
tia dices que in rebus corpo
reis ex humano subsistet cogi
tatu. Porro spiritualis sapientia

et ītellectualis circa īuisibilia
et ītellc̄ualia se tenēs p opati
onē spiritus sancti capientibꝫ se sui
presentiā tribuit. In multis
q̄ꝫ alijs locis aplus memorat ī
substātia sancti spiritus munera
commemorari: sicut ī illo. Deus
autē spei repleat vos om̄i gau
dio et pace ad credendū vt a
būdetis in spe et v̄tute spirit⁹
sancti. His qui habet illū et
gaudio et pace coplet eos: qui
imptubatā et sedatā cogitati
onē possidentes: letas habent
mētes et ab om̄i ptubationū
tēpestate trāquillas. Qui autē
ī virtute sp̄us sc̄i predicta bo
na fuerit consecuti: etiā rectā
fidem in trinitatis mysterio co
sequetur. In alio q̄ꝫ loco eius
dem ep̄le. nō est inquit reg
nū dei cibus et potus: sed ius
ticia et pax et gaudiū ī sp̄u
sancto. In sancto enī spiritu iusti
ciā id est vniuersā v̄tutem
et quā supdixim⁹ pacē dei
gaudio copulatā esse asserēs:
his qui se audire poterant
maīfestissime pbat nō alia
hec bona q̄ꝫ sp̄us sancti esse
substātiam. Cū ergo ad ho
mines hec bona ex largitiōe
sp̄us sancti veniāt vocatio gē
tiū quā introduxit p doctrinā
euāgelicā acceptabilis et sanc
tificata redditur ī spiritu sancto

qua et in hac sanctificatos ꝛ ac
ceptos faciens spirit⁹ sc̄us sub
stantiā bonorū dei. et qui illo
plenus est vniuersa iuxta ratio
ne agit. docens recte omnes itē
phensibit̄ signa atq̄ꝫ portenta
bene pfecte q̄ꝫ demōstrans. Habet
enī fortitudinē spiritus sc̄i prestā
tem sibi thesauri et causā ple
tudinis om̄i bonoꝝ. Nouit pe
trus discipul⁹ dn̄i ih̄u largitio
ne spiritus sc̄i donorū dei esse na
turā. Ait quippe ad eos qui ob
iurgabant introitū suū ad corne
liū. Si itaq̄ꝫ equalē gratiā dedit
illis deus pbens spiritū sc̄m quo
et nobis in principio: ego quis
erā qui possim phibere dn̄m.
Et insup ad suos agnitor inq̄t
cordiū deus testimoniū tribuit
eis dans spiritū sc̄m sicut ꝛ nob.
et nihil discreuit int̄ nos ꝛ eos
fide mūdās corda eorū. In hunc
sensū cogruit etiā illud. ī mltis
eī locis dicitur sp̄m sc̄m dari a
deo. Iacob puer meus suscipiam
eū: israel electus me⁹ suscipiet
eū anima mea: dedi spiritum
meū in eo. Et ad hoc. Et dat affla
tū pplō cōstituto sup eā (haut du
biū qui terrā.) et spiritū calcātib⁹
eam. Ostendim⁹ autē supra
nō aliū esse spiritū dei et aliū spi
ritū sc̄m. Paulus q̄ꝫ. Charitas
inquit diffusa est in cordibꝫ nr̄is
per spiritum sanctū qui datus est

nobis. Et illud. Quāto magis
pat̄ celestis dabit spm̄ scm̄ petē
tibꝫ se. Iste autē spiritus effusꝫ
q̄ ēe a deo sup̄ omnē carnē dicit.
ut ꝓphetent et visiones videant
qui eū acceperit scd̄m iohelem
q̄ ex ꝑsona dei loquit̄. Effundā
de spiritu meo sup̄ omnē car
nē. et ꝓphetabūt filij vri̅ et fi
lie vr̄e visiones videbūt. Effu
sio quippe spiritus causā extit
ꝓphetandi et videndi sensū pul
chritudineq̄ꝫ veritatis. Ipsum
q̄ꝫ effusionis nomē increatam
spiritus sancti substantiā ꝓbat.
Neq̄ꝫ enī deus cū angelū mit
tit aut aliā creaturā. effundā
dicit de angelo meo. aut prīci
patu aut throno aꝰ dn̄atione.
incredibili imo fallaci istiusmo
di dicto. His quippe que ab ali
is ꝑticipant̄ hic sermo cōsen
tit sicut et ꝑuc̄ et paulo ante
de charitatē dixim⁹ que effusa
est in cordibꝫ nr̄is p̄ spm̄ scm̄
qui datus est nob. Saluator
q̄ꝫ quia et ipse capabilis ē. in
similitudinē vnguēti effusus
dicit̄. Vnguētū effusū nomen
tuū. Nam vnguētū qd̄ vase
cōtinetur habet quidē odoris
sb̄stantiā. s̄ꝫ ꝓhibetur longius
spargi. quia vase intrīsecus
clauditur. Cū autē vas fuerit
foras effusū emittit ꝓcul bene
olentiā suam. Ita xp̄i nomē

ante aduentū eius in solo isrl̄
ꝓplo versabatur quasi iudeę va
se cōclusū. Notus enī ait in
iudea deus: in isrl̄ magnū no
men eius. Quādo autē chorus
cās in carne saluator in vniu
sam terrā qui potius ī omnē
creaturā extendit vocabulū
suū impleto eo qd̄ scriptū est.
q̄ꝫ āmirabile est nomē tuū in
vniuersā t̄ra. quibꝫ cōsequēt
aplus loquit̄: Nō enī aliud
nomē datū est sub celo ī quo
oportet saluari nos: Et ī psal
mis ad dn̄m loquit̄: Magni
ficasti sup̄ oīa nomē scm̄ tuū:
Tuc impletū est: Vnguētū effu
sū est nomē tuū. Significat er
go effusionis verbū largā et
diuitē muneris abūdantiam
Itaq̄ꝫ cū vnusquisq̄ꝫ alicubi
aut duo spm̄ sc̄tū accipiunt.
nō dicitur. effundā de spū meo.
sed tūc cū in vniuersas gentes
mun⁹ sc̄ti spiritus redūdauerit.
Et ad tytū apl's salutē factam
gentibꝫ mēorat. nō ex operibꝫ
iusticię que fecim⁹ hoīes. sed p̄
lauacrū scaīndē regnationis
et ī nouationis spūs sc̄i quē
effudit sup̄ nos abūdant̄. Et
hic enī largā attributionē sp̄s
verbū effusionis ostendit. Ex qui
bus vniuersis docem̄ capabilē
substātiā et ex hoc increatā.
Quippe statim capabili īcōuer

tibile et icomutabili eterna est co
sequens: quomodo ecōtrario. ca
pienti cōuertibile. et cōuertibili
creabile subsequēs ē. Nihil ergo
de creaturis icomutabile. ꝓpt' qd
neqꝫ sempitnū. Non solū ergo
qd in hoībꝫ est rationabile cō
uertit' et creatur. verū etiā in
omnibꝫ creaturis hec eadem
cōuersiones et ruinas diuina
eloquia demōstrāt. Licet eī mul
titudo angelorū et aliarū excel
lentiū virtutū in beatitudine
et sciencia ꝑseuerent. tamē cū
ea que simile habent naturā
cōuersa sint. dilucide ostenditur
eos statu nō ꝑ inmotabilitate
sbstancie sue. sed ꝑ se sollicitius
in dnī seruitiū ꝑmanē. Neqꝫ
enī potest coequaliū diuersa ēē
natura. Nā quia ōne hoīm
genus mortale est. et singuli
hoīēs st' mortales. vt e diuso
si qua de superioribꝫ imortalia
sūt. haut dubiū quī oīa in eo
dem gnē et specie ꝯstituta sūt
imortalia. Cū autē hec se ita
habeant. etiā si vnꝰ angelus
cōuertibilis apparuit oēs cōuer
tibiles erūt licet nō sint cōuer
si in beatitudine ꝑseuerātes.
quō et cūcta hoīm corpa diui
sibilia sūt quāqꝫ nō ōnia diui
dātur. Quedā enī eorū passa
diuisione et reliquorū similiū
sui naturā interpretāt'. His ita

edissertis alterius sbstātie a vi
sibilibꝫ et inuisibilibꝫ creaturis
spūs sactus ostendit'. Si autē
hoc verū est. impijssime qdā
inter ōnia cōnumerāt spiritū
scm̄. dicētes in eo qd oīa per
verbū a deo facta sūt. etiam
spiritus sancti facturā significari.
Neqꝫ enī vnū ex oībꝫ sed aliud
extra oīa ꝑ sbstātiā ex vtraqꝫ
demōstratus ē sp̄s sc̄s. Nā si
creatura vt superius ostēdimꝰ
diuidit' in corpalia ꝗ̄ incorpalia
et cōditus est spiritus sc̄us. vtiqꝫ
aut visibilis aut inuisibil' erit
creatura. id ē aut corpalis aꝰ
incorpalis. Verū neqꝫ erit sic'
prius diximꝰ. cū doceat et sci
entiā prestet et a sensu et aīa
capiatur. Sed neqꝫ inuisibilis
creatura ē vt paulo añ de eo
disputauimꝰ. Vnde et aplūs
in eplá sua ad ebreos scripsit
aliū esse ab ōmibꝫ dicēs. Cui eī āgelus
āgelorū dixit aliqn̄ Sede a dex
tris meis. donec ponā inimi
cos tuos scabellū pedū tuorū.
Nōne oēs st' administratores
spūs i misteriū missi ꝓpt' eos
qui accepturi erāt salutē. Et
post alia. Quō nos effugiemꝰ
tantā negligētes salutē. que
principiū accipiēs ad loquēdū
ꝑ dnm̄ ab his qui audierūt
in nos cōfirmata ē. testimoniū
dante deo signis et portentis

et variis virtutib; spūs scī di
uisionib; iuxta suā volūtate.
Hoc enī qd' ait. cui āgelorum.
que accipit' ac si dicet nulli. p
āgelicū nomē significās oīnem
sbstantiā īuisibiliū creaturarū.
Neq; enī ulli quidē angelorū
et aliquādā rationali creature
dixit deus sede a dextris meis.
In quo itaq; sermo pnūciat nō
esse dictū cuiquā creature. sede
a dextris meis. et hoc ī quo de
creatura. Et pnūcias de oīni
bus īuisibilib; creaturis. ait eē
eas administratores spūs. ppt' qd'
subicit. Nōne oēs st' admīistra
tores spūs ī misteriū missi.
Licet enī nō oēs singulatim
īuisibiles creature misse sint.
tn̄ quia eiusdē generis et hōris
alie misse sūt. quodāmō et ipse
possibilitate sume missarum
consors equalisq; sbstātie. Q°
modo igitur alius ē ab uniu'
sis creaturis dn̄s p quē prici
piū ad loquēdū acceperat illa
magna salus. cui' negligētes
nolens nos esse apl's ait. Quō
nos effugiem' tantā neglige
tes salutē. que pricipiū accipi
ens ad loquēdū p dnm ab his
q̄ audierūt in nos ɔfirmata ē.
Sz et deus q' testimoniū phibet
signis et portentis isti saluti a
lius est ab oībus administrato
riis spiritib;. sic et spūs sanctus

cui' diuisionib; iuxta volun
tatē eius testimoniū phibet de'
distribuēs eū nō p conditionis
ptes. sed p rōnem qb; eum
prestare decreuerit. alterius est
et ipse sbstantie ab his ī que
dispt'tur effusus. Igitur qm̄
approbauim' iuxta scripturarū
sensū aliū extra omnē creatu
rā esse spiritū sanctū. cōsequēs ī mo
impie quidā creatū eū esse os
tendē volentes utitur quo ō
nia p verbū esse facta referū
tur. ut sālicz in oībus eterna
sbstātia cōtineat'. Et quia ad cō
ditionē eius approbandā etiam
pphetical sermonē usurpant.
dicente deo. ego creo spiritū.
etiā in hoc mōstrare debem'
eos prsus ab intellectū veritatis
alienos. Neq; enī de spiritu
sancto ppositū pphete fuit. ut ex
ipsa serie et contextu eloquij
itelligitur. Siquidē amos ex
psōna dei. pparare mqt ad ī
uocandū deū tuū o isrl'. qm̄
ego sū firmās tonitruū et
creās spiritū et ānūcias in
hoīes xpm̄ suū. faciēs dilucu
lū et nebulā et ascendēs sup
excelsa terre dn̄s deus omps
nomē eius. Deus enī qui
se spiritū condē fuerat prelocu
tus. pariter et fassus est et to
nitruū se firmare et diluculū
et nebulas facē. Si igitur ī

predicta narratione psequa
mus. vt in tonitru et dilucu
lo et nubilis eundē narrationis
ordinē etiā in spiritu tenē debe
mus. vt id qd a deo dicit tale
sit. Ego q deus sū vniuersa pro
curo. qui et creator sū omnium. q
firmo tonitruū et creo spiritū.
qui diluculū et nebulā ad q̄s
dam vtilitates hominum facio.
Preparare vt inuocēs o israel vt cū
preparatus fueris ad inuocandū et meos
tabernaculis q supra dicta constitutio felici
tate temporum et aliorū bonorū lar
gitionibus conseruare et tibi per
singulos annos omnia iuxta natu
re ordinē ministrātē vt secunde
annus fluat vt certis spacijs
horarū momēta decurrāt vt
suo tempore tonitrua mugiāt vt sa
lutaris aura oportunis flatibus
inspiret. Si vero per allegorie
numerū tonitrus et diluculū
et nebula et creatio spiritus intel
ligant non substantiā rebus sed
figuratā interpretationē signi
ficant. Quod si ediuerso opposuerit
manifeste de spiritu sancto hec dici
quia imperatur ad creationē
spiritus illud qd sequitur. et annūci
ans in homines xpm suū. in ebreo
habet. annūciat in homines loque
lā suā. Qui scilicet q creator est
omnium ipse etiā prophetis inspiret
et suā per eos hominibus indicet vo
luntatem. Et ad hoc respondendū

est quia quidā heretici aliū extra
creatorē dnm patrē saluatoris
metiuntur hoc ipsissime predican
tes. nunc scelerata eorū suspitionē
prudenter a deo precauti dicere Ego
firmans tonitruū et creans spiritū
et alia. si mūdi partes faciens et gu
bernans annūcio in homines xpm
meum. Et hoc enī prudentie mee
opus super omnia opera est vt non solū
eorū qui foras sunt sed et que ad
emolumētū anime et mentis humili
tatē pertinēt causa subsistāt. Ergo
hoc qd dicitur. creo spiritū eque
arbitror positū acsi diceretur. cre
ans ventū. Deus quippe flatus
hos qui per aeris motū efficiunt
dispositione sua dicit fieri secundum
illud qd alibi legimus. Qui produ
cit ventos de thesauris suis. Be
ne autē qd et in ipsa sententia
non ait qui creaui sed qui creo
spiritum. Si enī de substantialitate
spiritus sancti sermo esset dixisset
vtique qui creaui. neque enī eundē
creat. Nunc autē consequenter de
flatu dictū est qui creo. quia non
semel venti facti sunt. sed in eo q
subsistit quotidie fiunt. Neque enim
frustra sine articulo singularita
tis significatore nunc spiritus crea
tus dicitur qui non est factus.
cū pene semper spiritus sanctus cū
articulo nominetur. vt in illo
αυτο πνευμα id est ipse spiritus.
testimoniū perhibet spiritui nostro

Et alibi idē ipse est qui
viuificat. Et rursū. Sic et que
dei sūt nemo cognouit nisi
το πνευμα θεος. i. spūs dei. το
πνευμα χαρ. hoc ē spūs enī oīa
scrutatur etiā alta dei. et mlta
que de sacris libris excerpē possi
bile est. Qz si alicubi raro sine
articulo noīatur spūs sctūs. sciē
dū ē cū additamēto eū noīari
significāte magnificētiā eius.
Siquidē dicitur aliquoties et
sine articulo. tunc nō ipse p se
sed pticipatio eius ostenditur.
vt puta spūs helie. et spiritu ā
bulate et queciqz his similia
sūt. Cū igitur et ex his que
meorauī et ex multis alijs nō
esse creaturā spiritū sctū demō
stratū est. nisqz cōditioibz cnu
meratus sed semp cū patre et
filio positus. Nūc videamus
quā cū vtroqz habeat idifferen
tiā. In fine eplē scdē quā ad
chorinthios scribit paulꝰ ait.
Gratia dnī nri ihu xρ̄ et chari
tas dei et cōicatio scī spūs sit
cū ōnibz vobis. Ostendit quippe
ex presenti sermone vna trinita
tis assūptio. cū is qui gratiā
xρi accepit habeat eam tā per
admīstrationē pris qz per lar
gitionē spūs scī. Datur enī a
deo patre et dnō ihu xρō iuxta
illud. Gratia vobiscū et pax a
deo patre et dnō ihu xρō. Nō

aliā dante gratiā a deo patre ꝛ
aliā a saluatore. Siquidē et a
patre et a dnō ihu xρō eā da
ri scribit spiritus sctūs cōicati
onē cōpleta. Nā et ipse spūs
dictus ē gratia scdm illud.
Et spiritui gratie iniuriā faci
ens in quo scificatus ē. In za
charia qz repmittit deus effu
surū se id est abūdātissiē tri
buturū hierusalē spiritū gra
tie et miseratiōis. Cū enī qs
spiritꝰ scī accepit gratiā. habe
bit eā datam a deo pre ꝛ ihu
xρō dnō nro. Vna igit gratia
pris et filij et scī spiritus opa
tione cōpleta trinitas vnius
sbstantie demōstrabit. In alio
qz loco. charitas mqt dei cū
omnibz vobis. que a trinitate
et tribuit et format. Ait qp
pe saluator. Qui audit mā
data mea et seruat ea hic ē
qui diligit me. Qui aūtē dili
git me diligit a prē meo et
ego diligā illū. Neqz eī alia
dilectio saluatoris ē sup his
que amant et alia dilectio
pris. Deus enī diligit i salutē
quia sic dilexit deus mūdū
vt filiū suū vnigenitū daret
vt oīs qui credit in eū non
pereat sed habeat vitā etnā
Similit et filius q vita est
et vitā tribuit et salutē dili
git eos quos vult fieri meli

ores. Unde amare se dicit eũ
qui amat a prẽ. Et de eodem
ponit in ꝓpha. Et ipse saluabit
eos quia dilexit illos. Hanc dilcõez
fructus ee spiritus sancti aplʾs cõtes
tatur. sicut et gaudiũ et pacẽ
que a prẽ ministrat et filio di
cens. Fructus aũt spũs charitas
gaudiũ et pax. que charitas ef
fusa ẽ in cordibz credentiũ ꝑ spi
tũ scm̃. Charitas quippe dei aut
effusa ẽ in cordibz nr̃is in spũ
sancto. Qui quippe qui cõicat spi
tui sancto ꝑ pticipationẽ eiꝰ iux
ta illud. et cõicatio sci spũs cum
oĩbz vob. et in alio loco. si qua
cõicatio spũs. cũ habuit sapiẽ
tiã dei et sermonẽ et ĩ oĩbus ve
ritatẽ. habebit qꝫ cõsortiũ sancti
tatis in prẽ et filio ⁊ spiritu sco.
Fidelis eni deus ꝑ quẽ vocati
estis ĩ cõicatione filij eius. Scri
bit et iohãnes de patre. Si in
lumĩe ambulamꝰ sicut ipse ẽ
in lumĩe cõionẽ habemꝰ cũ il
lo. Et adhuc. Cõicatio aut̃ nr̃a
cũ prẽ ⁊ cũ filio eius ihũ xp̃o.
Igitur qcũqꝫ cõicat spũi sco.
statĩ cõicat et patri et filio. et
qui charitatẽ habet pris. habet
eã a filio cõtributã ꝑ spm̃ scm̃.
Sꝫ et qui pticeps est grẽ ihũ
xp̃i eandẽ gratiã habet datam
a patre per spm̃ scm̃. In oĩbus
aꝓbatur eandẽ opationẽ esse
patris ⁊ filij et spũs sancti. Quorꝫ

autẽ vna ẽ opatio. vna est et
sbstãtia. Quia que eiusdẽ sbãe
ομουσια sũt easdẽ habet opa
tiones. et que alterius sbstantie
et ετερουσια dissonãt qꝫ. diuersas
Neqꝫ vero ex his tãtũ q̃ premi
simꝰ trinitatis vnitas edocetur.
sed ex ĩnũabilibz alijs. de qbꝰ
cursũ scd̃m suũ ordinẽ pauca
ponemꝰ. Arguens petrus ana
niã in eo q̃ ĩ venditione agri
cuius se totũ pciũ obtulisse di
cebat fraudẽ fecisset ex medio.
scĩ spiritus vnitatẽ ad deũ non
scd̃m numerũ sed iuxta sbstã
tiã ꝯprobauit dicens. Anania q̃
te cõpleuit sathanas cor tuũ
vt mẽtireris spiritui sco. et absco
deres de precio agri. Nonne ma
nẽs tibi manebat. Quare posu
isti ĩ corde tuo rẽ istã. Nõ hoĩ
bus mẽtitus es sed deo. Si eni
q̃ dño mẽtit̃. mẽtitur spiritui sco.
et q̃ spiritui sco mẽtit̃. mẽtit̃ deo
nulli dubiũ est cõsortiũ spiritus
esse cũ deo. Et quo scitas sbsis
tit in deo. eodẽ mõ et deitas in
telligitur ĩ spiritu sco. Iste autẽ
spiritus scus quẽ diximꝰ eiusdẽ
nature esse cũ patre. etiã a filij
diuinitate nõ differt. saluatore
dicẽte discipulis. Cũ in synago
gã et principatus et ptates intro
duxerit vos. nolite solliciti esse
quõ aut qd respondeatis. Spũs eni
scus docebit vos in ipsa hora

quid debeatis dicē. Ponite ergo in
cordibꝫ uris nō premeditari ad
rn̄dendū. Ego enī dabo vobis os et
sapientiā cui nō possint rn̄dē et
cōtradicē. Et in his quippe dicēs
nō debere eos esse sollicitos quid
respōderant cōtradicētibꝫ. quia
in eadē hora edocerent spū sc̄o
quid rn̄derant statī intulit que
sit causa fiducie. Ponite dicēs
ī cordibꝫ uris nō premeditari
ad rn̄dendū. Ego enī dabo vob
sapientiā cui nō poterūt resistē
aut cōtradicē. Ex quibꝫ ostēdit
sapientiā quę discipul' dat a fi
lio spiritus sc̄i esse sapientiā. et
doctrinā spiritus sc̄i dn̄i eē doc
trinā. vnius naturę et volūta
tis cōsortiū spiritus eē cū filio.
Et quia superi⁹ demōstratū est
spiritū sociū esse p natura unigenito
deo et deo patri. filius vero et pr̄
vnū sūt iuxta illud. ego et pa
ter vnū sum⁹ nō diuisa sed in
separabilis sc̄dm naturā ostēsa
est trinitas. In alio quoque euāgelio
dicit. Nō enī vos estis q̄ loqui
mini: sed spiritus pr̄is q̄ loquitur
in vob. Si ergo spiritus pr̄is ī
aplis loquit' docēs eos que de
beāt rn̄dere. et quę docetur ab
spiritu sapiā est quā nō possu⁹
aliā pret' filiū intelligē. liqui
do apparet eiusdē naturę spiritū
esse cū filio et cū pr̄e cui⁹ ē spūs.
Porro pat' et filius vnū sūt. Igi

tur trinitas sb̄stantie unitate so
ciat'. Per aliud quoque scripturarum
exēplū trinitatis vna et natu
ra et v̄tus ostendit'. Filius et
man⁹ et brachiū et dextra pa
tris dicit' sicut crebro docuim⁹
ex his vocabul' vni⁹ naturę in
differētiā demōstrari. Spiritus
etiā sc̄us digitus dei sc̄dm cō
iunctionē naturę pr̄is et filij
noīatur. Siquidē in vno de
euāgelijs aduers⁹ eos q̄ signis
dn̄i detrahebāt dicētes. ī beel
zebub pn̄cipe demōiorꝫ eiicit
demonia. sciscitās saluator ait.
Si ego in beelzebub eiicio demo
nia: filij vr̄i in quo eiiciūt
dēonia. Si autē ego ī digito
dei eiicio dēonia: ergo supuenit
in vos rēgnū dei. Huc eundē
locū alius euāgelista describēs
loquētē intulit filiū. Si autē
ego in spiritu dei eiicio dēonia.
Ex quibꝫ ostēdit' digitū dei eē
spiritū sc̄m. Si ergo cōiunctus ē
digitus manui. et man⁹ ei cu
ius man⁹ est. et digitus sine
dubio ad eius sb̄stantiā refert'
cui⁹ est digitus. Verū caue
ne ad humilia deiect⁹ et oblit⁹
sermōis de quo nūc disputat'
depingas in aīo tuo corporaliū
artuū diuersitates. et incipias
tibi magnitudīes et īequalita
tes et cetera corporꝫ maiora vl'
minora mēbra cōfingē dicens

digitũ a manu et manũ ab eo
cui⁹ est man⁹ multo ineq̃litatibꝫ
distrepare. quia de icorꝑalibus
nũc sc̃ptura loquit̃ unitate tm̃
volens nõ etiã mẽsurã substãtie
demostrãe. Sicut eñ man⁹ non
diuidit̃ a corꝑe ꝑ quã cũcta ꝑ
ficit et oꝑatur et in eo cui⁹ est
manus. sic et digitus nõ sepat̃
a manu cui⁹ ẽ digitus. Reiecta
ꝗ̃ inequalitates et mẽsuras de deo
cogitãs. et ĩtelliges ꝑ digiti et
man⁹ et totius corꝑis unitatẽ
quo digito lex ĩ tabulis lapideis
sc̃ripta est. sed ꝑ aliã sc̃pturã fidei
nr̃e ꝓbatione mõstrãi ꝑfacile ẽ.
Solus sapiẽs dictus ẽ deus. nõ
ab alio accipiẽs sapiẽtiã. neqꝫ ꝑ
cuiusdã alterius sapiẽtie ꝑtici
patione sapiẽs nũcupat̃. Siq
dẽ multi sapiẽtes dicũt̃. nõ ex
sua natura sꝫ ex cõione sapiẽtie.
Deus vero nõ alterius ꝑticipati
one sapiẽtie neqꝫ aliũde sapiẽs
effectus. dictus ẽ sapiẽs solus et
generãs sapiẽtiã et alios facit
sapiẽtes que sapiẽtia dñi nr̃i
est ihũ xp̃i dei v̓tus et dei sapiã
Sp̃us ꝗ̃ sc̃us dicit̃ sapiã. Siq
dem ĩ veteribꝫ libris refert̃ re
pletũ esse ihm̃ naue a dño sa
piẽtie sp̃itu. Sꝫ sapiẽtes faciẽs
et generãs sapiẽtiã solus ẽ sa
piẽs extra oẽs q̃ ꝑ nũcupatioẽ
eius sapiẽtes dicuntur. Multitu
do quippe sapiẽtũ salus mũdi
et q̃ semetipsos cognoscũt hi sũt
sapiẽtes. Et rursũ. Cũ fueris cũ
sapiẽtibꝫ sapiẽs eris. Sic et sp̃us
sc̃us nõ accipiẽs aliũde sapiẽtiã
dictus ẽ sp̃itus sapiẽtie. Hoc eñ
ipsũ qđ subsistit sp̃us sapientie
est. et natura eius nihil ẽ aliud
nisi sp̃itus veritatis et sp̃us dei.
de quibꝫ iã abũdant̃ ĩ sc̃darũ
voluminẽ disputauim⁹. Unde
ne eadẽ sup̃flue replicem⁹ con
tenti sum⁹ disputatione preteri
ta. Nã igit̃ sapiẽtie sp̃itus et
veritatis inseꝑabilit̃ cũ filio est
ipse ꝗ̃ sapiẽtia sb̓sistit et veritas.
Si eñ capax esset sapiẽtie et ve
ritatis in id aliquãdo descẽdẽt
ut desinẽt habẽ qđ aliũde susc̃
peerat idẽ sapiẽtiã et veritatẽ.
Et filius sapiẽtia et veritas ip̃e
subsistens nõ seꝑatur a patre
qui solus sapiẽs et verus sp̃itu
rarũ vocibus ꝑdicat̃. Eundem
circulũ unitatis atqꝫ sb̓stãtie
sp̃itus sc̃i sc̃dm̃ id qđ sapiã est.
veritatis ẽ sp̃us videm⁹ habere
cũ filio. et rursũ filiũ a patris
nõ distrepãe sb̓stãtia. Cũ autẽ
filius imago sit dei. et forma
sb̓stãtie eius. quicũqꝫ ad hãc
imaginẽ vel formã imagina
tur atqꝫ formãt̃ adducũtur ĩ
similitudinẽ dei. iuxta vires
tñ humãi ꝓfectus istiusmodi
formã et imaginẽ cõsequẽtes.
Similit̃ et sp̃us sc̃us cũ sit sig

culū dei. hi qui formā et yma
ginē capiūt signati p eū et in
eo ducūtur ad signaculū xpi
sapiētie et sciētie. et insup fide
pleni diuisioēs opacionū. idē
ipse spiritus q̄ opatur oīa ī oībz
Operāte ergo prē multiplicem
charismatū plenitudinē multi
plicat eā filius sbsistentē per
spiritū sctm̄. Alij enī p spm̄ dat
sermo sapiētie. alij sermo sciētie
scdm̄ eūdē spiritū. alij fides ī eodē
spiritu. et ceterā que ab aplo enu
merata st̄ dona. Quibz addit.
hec autē oīa opatur vnꝰ atqꝫ
idē spiritus diuidens vnicuiqꝫ si
cut vult. Unde discretes opatri
cē et vt ita dicā distributricē
naturā sps̄ sci. nō obducemur
ab his qui dicūt opacionē et
nō sbstātiā dei esse spiritū sctū.
Et ex alijs qꝫ pluribz locis sub
sistēs spus natura demōstrat.
vt in illo qd̄ apli scribūt. Uisū
est enī spiritui scō et nob. Nā hoc
qd̄ dicit. visū ē. nō opacionem
significat sed naturā. maxime
cū et de dnō similit̄ qddā repe
riatur. Ut dnō visū ē ita fac
tū est. Deniqꝫ et sermones eius
scripsisse lectitātur. vt ī illo. ieiu
nātibz eis et ministrātibz. id est
discipulis xpi. dixit spus sctus.
Separate mihi barnabā ꝛ paulū
in opus ad qd̄ vocaui eos. Que
vox diuinitatis et actoritatis in

dex. nō creatū sꝫ icreatū sbnā
demōstrat. Neqꝫ enī spus scus
ī aliud qddā opus vocauit
barnabū et paulū qd̄ nō sit
pris et filij. cū misteriū qd̄ eis
cōmisit et tradidit sps̄ pris sit
misteriū. Ad galatas paulus
loquit̄. Qui enī opatus ē pe
tro in aplatū circūcisionis.
opatus ē et mihi ī gētes ꝛ bar
nabe. Parit̄ enī ad nacioēs
spiritus sci actoritate directi st̄.
Xpo qꝫ opante ī aplis. spiritꝰ
cōpletū ē misteriū. vt ipi apli
ꝯfitent se in xpo loq̄ et id qd̄
suis oculis viderit et ministri
facti st̄ sermōis idē xpi et dis
pēsatores misteriorū dei. Deni
qꝫ qi principatū in sacerdocio pos
sidentes et iniciatores fidei a
xpo sint demōstrati dicēte. Eū
tes ite et docete oēs gētes bap
tizātes eos ī noīe pris ꝛ filij
et spus sācti. Et sicut paulus
scribit rectissīe. vnꝰ ē dns. vna
fides vnū baptisma. Nos nō
ex ipsa cogetur veritate suscipē
īdifferētiā trinitatis. dū vna
fides in patre et filio ꝛ spū scō.
et lauacrū detur atqꝫ firmet
ī noīe pris et filij et spus sci.
Nō arbitror quēqꝫ tam vecor
dem atqꝫ īsanū futurū vt p
fectū baptisma putet qd̄ detur
in noīe pris et filij sine assup
cione spus sci. aut rursꝰ ī noīe

pris et spiritus sci filij vocabulo
pmisso. aut certe in noie filij
et spus sci non pposito pris voca
possit bulo. Licet enim quis existe sacer
ut ita dicam cordis et penitus me
tis aliene. q ita baptizare cone
tur ut unum de pceptis nominibus
pmittat videlicet tocius ipi
legislator. tamen sine pfectione bap
tizauit imo penitus a pctis li
berare non poterit quos a se existima
uerit baptizatos. Ex hinc colli
gitur quamque indiuisa sit substantia
trinitatis et patrem vere filij esse
patrem. et filium vere pris esse filium
et spiritum sanctum vere pris et dei esse
spiritum et insup sapientie et verita
tis id est filij dei. Et salus ergo
credentium et dispensatio ecclastice dis
cipline in trinitate pficit. Nam
cum saluator discipulos suos ad pre
dicandum euangelium misisset et ad
dogmata veritatis docenda pater
in eccla constituisse dicatur primo aplos
secundo pphetas tercio magistros.
cetera
sup hac re apli congruente sen
tentia. Et sicut pbati sumus a
deo ad credendum euangelium. sic
non loqm ut hominibus placentes sed
deo qui pbauit corda nra. Hos
eosdem quos xpus magistros esse pre
cepit et pater pbauit et sps scus
dispensatores et ppositos in eccla
constituisse phibetur. Siquidem cum
miletum paulus aplus presbite
ros ex diuersis locis et plurimis

ecclesijs congregasset. attendite
inquit vobis et uniuerso gre
gi sup quos spus sanctus posuit
vos epos ad regendam ecclesiam
dni quam acquisiuit p sanguinem
suum. Si enim quos xpus ad euan
gelizandum et baptizandas nati
ones misit spus sanctus eccle ppo
suit patris sententia destinatos
nulli dubium est unam patris et
filij et spus sancti operationem et
pbationem et consequenter eandem
trinitatis esse substantiam. Nec
non et illud considerandum. quem
corde et sensu habitare non pt
creatura nisi deus et sermo eius
in spiritu sancto. Sicut ad quosdam
loquitur pater. Inhabitabo in eis et
inambulabo. Et ad ipsum quidam
voce dirigit. Tu autem in sco ha
bitas laus isrl. Altus quippe in
altis habitat uniuse creature
conditor. Habitat vero et genitus
filius in mente pura et corde cre
dentium. Per fidem quippe habitare
xpm in interiore hoie in spiritu
ait aplus ita scribens. In spiritu
in interiore homine habitare xpm
per fidem in cordibus vestris
Ipse quoque de se loquitur. Viuit in
me xpus. Et iterum. An in me
loquitur xps. Et saluator nr. ve
iqt niemus ego et pater. haud dubium
qui ad eum qui eius pcepta ser
uauit. et mansionem apud eum facie
mus. Porro sic sermo ipe conteritur

Si quis me diligit sermonem
meū servabit et ego diligā illū
et ad illū veniemꝰ et māsionē
apud eū faciemꝰ. In alio q̄ꝫ lo
co oīs natura rationabiliū crea
turarū domꝰ dicit̄ saluatoris.
Christꝰ autē sup domū suā. cuiꝰ
domꝰ sumꝰ nos. Ita domꝰ xp̄i
tēplū est dei in quo spiritus eius
dem habitat dei. Scribēs quip
pe corinthijs paulꝰ ait. Nescitis
quia tēplū dei estis et spiritus di
habitat in vob. Si autē ī domo
et tēplo quo saluator et pater
īhabitat ilico īuenit̄ ⁊ sp̄s sc̄s
et ex hoc īdiuisa trinitatis sb̄stā
tia demōstrat̄. Et pꝰ multa eiꝰ
dē epl̄e. nescitis inq̄t q̄a corpa
vr̄a templū spiritus sc̄i sūt quē
habetis a deo. Cū ergo sp̄us sc̄s
simili ut pat̄ et filius mentē
et interiorē hominē īhabitare
doceatur: nō dicā ineptū sed
impiū est eū dicere creaturā.
Disciplinas quippe v̄tutes di
co et artes et his cōtrarias per
turbationes ⁊ imperitias et
adiectas in aīābus habitare
possibile ē. nō tñ vt substanti
uas ꝫ vt accedentes. creatā ve
ro naturā in sensu habitare
īpossibile est. Q̄d si verū est. et
spiritus sc̄tus absq̄ʒ vlla ābiguita
te subsistens animę est habitator
et cordis. nulli dubiū est quī
cū patre et filio credi debeat ī

creatis. Ex omnibꝫ igit̄ quę p
cedēs sermo disseruit incorrupti
bilis et sempit̄nus scd̄m naturā
patris et filij. et spiritus sc̄tus de
mōstrat̄. vniuersā de se ambigu
itatē et suspitionē abstulit. ne
vnius de creatis sb̄stātijs estime
tur. is q̄ sp̄us dei sit et quē exire
de patre saluatoris ī euāgelio
verba declarēt. Cū venerit īquit
ꝯsolator quē ego mittā vobis
spiritū veritatis q̄ de patre procedit
ipse testimoniū dabit de me. Con
solatorē autē venientē spiritū
sc̄tū dicit. ab operatione ⁊ no
mē īponēs. quia nō solū ꝯsola
tur eos quos se dignos repperit.
et ab oī tristicia et pturbatiōe
reddit alienos. Verū incredibile
quoddā gaudiū et hilaritatē
eis tribuit. in tantū vt possit
quis deo grās referēs q̄ tali hos
pite dignꝰ habeat̄ dicē. Dedisti
leticiā in corde meo. Sempiter
na quippe leticia in eorū corde
versatur quorū sp̄us sc̄tus habi
tator est. Iste spiritus ꝯsolator a
filio mittit̄ nō scd̄m angelorū
aut pphetarū et aplōrū minis
teriū. sed vt mitti decet a sapiā
et virtute spiritus dei. īdiuisam
habentē cū eadē sapiētia et ve
ritate naturā. Etenī filius mis
sus a patre nō separatur atq̄ʒ dis
iungitur ab eo manēs in illo et
habens illū in semetipso. qui

sicut et spiritus veritatis super dicto modo
missus a filio de patre egreditur
non aliunde ad alia transmigrans.
Impossibile quippe hoc pariter et
blasphemum est. Si enim de loco in
veniet et spiritus veritatis iuxta
naturam corporeus certo spacio circum
scriptus aliunde deserens locum et in
alium commigrans. Sed quomodo pater non
consistit in loco ultra omnem cor
porum naturam. ita et spiritus veri
tatis nequaquam locorum fine clauditur
cum sit incorporalis et ut verius
dicam excellens universam rationabilium
naturam. Quia ergo impossibile est
et impium est ista que diximus in
corporalibus credere. exire de patre spi
ritum sanctum sic intelligendum ut se sal
vator de deo exisse testatur dicens.
Ego de deo exivi et veni. Et sicut
loca et commotationes locorum ab in
corporalibus separamus. sic et probationes
intus dico ac foris ab intellectua
lium natura discernimus. quia iste
corporum sunt recipientium tactum et
habentium vastitates. Ineffabili
itaque et sola fide noto sermone cre
dendum est salvatorem dictum esse ex
isse a deo. et spiritum veritatis a patre
egredi. loquente salvatore et pul
chre qui de patre inquit egreditur.
Cum enim possit dicere de deo sive de
domino sive de omnipotente. nihil ho
rum tetigit sed ait de patre. non
quod pater a deo omnipotente sit alius quod hoc sceleris
est etiam cogitasse sed secundum proprietatem patris
et intellectum

parentis egredi ab eo dicitur spiritus
veritatis. Licet enim ex deo frequenter
dicat se exisse salvator proprietatem
tamen et ut ita dicam familiarita
tem de qua iam sepe tractavimus
ex vocabulo magis sibi patris
assumit dicens. Ego in patre
et pater in me. Et alibi. Ego
et pater unum sumus. Et multa
his similia que in evangelio ob
servans lector inveniet. Iste er
go spiritus sanctus qui de patre e
greditur. testificabit inquit dominus
de me testimonium. simile ferens
ei patris testimonium de quo ait
Testimonium dicit de me qui me mi
sit pater. Mittente autem filio spi
ritum veritatis quem consolatorem vo
cavit simul mittit et pater.
Neque enim pater filio mittente
non mittit: cum eadem voluntate
patris et filii spiritus venit. et sal
vatore quoque per prophetam loquente sicut
manifestum esse poterit ei qui toti
perlegit locum: Et dominus misit me et
spiritus eius. Siquidem non solum fi
lium sed et spiritum mittit. Sed et apostolus
loquitur. Que nunc annunciata sunt
vobis per eos qui evangelizaverunt
vobis spiritu sancto misso de celis.
Et in sapientia que scribitur ponetur
ab his qui divina charismata con
secuti sunt vox gentes deo proferens
destinatur. Que autem in celis sunt
quis investigavit. voluntatem
autem tuam quis cognovit. nisi

tui tu dedisti sapietiā et spiītū
sactū misisti de excelsis et sic
correpte sūt semite eorū qui sup
terrā erant et placita tibi edoc
ti sūt hoies. Et in pnti siquidē
lectione nō sola sapiā dei id ē
vnigenitus filius eius datur a
patre sed et spūs sactus mittit
In ipō qḡ dari pdicat a patre
et mitti spūs scūs saluatore di
cēte. Et ego rogabo patrē meū
et aliū paraclytū dabit vobis
vt sit vobiscū in etnū spiritū
veritatis Et iterū. Paclyt9 au
tē spūs scūs quē mittet pater
i noīe meo ille vos docebit oīa
Ná et in his sermoibz alium
paraclytū dare dicit pat. aliū
autē nō ab eo q̄ a filio mitti
tur scđm illud. cū autē venit
paraclytus quē mittā spiritū
veritatis. quē aliū paraclytū
nomiauit nō iuxta nature
differentiā. sed iuxta opatiōis
diuersitatē. Cū enī saluator
mediatoris et legati psonā ha
beat ex qua pōtifex depitetur
p pctis nris saluās in sempiter
nū eos qui p ipsū accesserint
ad deū. qua semp viues intpel
let p eis patrē: spūs sactus
scđm significantiā paclytus
ab eo qđ cōsolatur in tristicia
positos nūcupatus ē. Verum
noli ex filij et spūs sci opatio
ne diuersa varias estimae na
turas. Siquidē in alio loco repe
ritur paraclytus spūs legati
ad patrē psona fungi. vt i illo.
Nā enī orem9 iuxta illud qđ op
tet nescim9. s; ipē spūs intpellat
gemitibz ienarrabilibz. qui au
tē scrutatur corda scit qđ desi
deret spūs. qm scđm deū postu
lat p sactis. Saluator qḡ cōso
latione a qua spūs scūs mitti
patus est paclytus. opatur in
cordibz eorū qui ea idiget. Sep
tū est enī. Et humiles ppli sui
cōsolatus ē. Vnde et is q̄ hoc
beneficiū fuerat cōsecutus eū
predicās loquebat. Dne scđm
multitudinē dolorū meorū
in corde meo cōsolatioēs tue le
tificauerūt cor meū. siue dilec
erūt animā meā. Vtroqz enī
modo scriptū esse i diuersis ex
emplaribz iuenit. Sz et ipse
pater deus oīs cōsolatiōis dicit.
cōsolans eos q̄ in tribulatioē
sūt. vt ex ipsis angustijs per
patientiā salutē pmū dehinc
coronā glē consequāt. Spirit9
igitur cōsolator et sactus i spūs
veritatis datur a patre vt sep
cū xpi discipulis cōmoret. cū
quibz et ipse saluator ē dicens.
Ecce ego vobiscū sū vsqz ad cō
sumatione seculi. Cū autē sep
aplis et spūs scūs assit i fili9
sequit vt et pat cū ipsis sit. qa
qui recipit filiū. recipit i patrē

Et mansione filius cum patre facit
apud eos qui digni aduentus
eius extiterint. Et ubi spiritus
sanctus fuerit. statim inuenitur et
filius. Siquidem cum in prophetis
sanctus spiritus sit faciens eos futu
ra precinere et alia que prophetali
operationis sunt: sermo dei dicitur
ad eos factus. ut ad id quod ad con
suetudinem prophetarum est. Hec dicit
dominus. etiam illud addatur. sermo qui
factus est ad ysaiam siue ad reli
quos. Nos autem prophete spiritum
sanctum habuerint deo manifeste
loquente cognoscimus. Nunc enim quod
ego mandaui in spiritu meo ser
uis meis prophetis. Et saluator
in euangeliis significat iustos
uiros et eos qui ante aduentum suum
populo futura cecinerant spiritus sancti
aspiratione conpletos. Interrogans
quippe phariseos quid eis de christo
uideretur. et audiens quia filius
esset dauid loquitur. Dixit dominus
domino meo sede a dextris meis.
Si ergo dauid in spiritu sancto uocat
illum dominum: quomodo filius eius est:
Et petrus ad consortes fidei loquitur.
Oportebat impleri scripturam quam
predixit spiritus sanctus per os dauid
de iuda et cetera. Et in eodem libro
Qui per spiritum magistri sancti in ore
dauid pueri tui locutus es. quare
fremuerunt gentes et populi medi
tati sunt inania. Ysaias quoque cum
sermone dei ad prophetandum fue

rat inpulsus spiritus sancti imperio
prophetasse perhibetur. ut in fine
eorundem actuum scribitur. Bene spiri
tus sanctus locutus est per ysaiam
prophetam dicens ad patres uestros dicens
Vade ad populum istum et dic. Aure
audietis et reliqua. Hanc igitur prophe
tiam quam apostolus paulus affirmat
spiritu sancto pronuntiatam ipse liber
prophete a domino dictam esse comme
morat. Et audiuit inquit ysaias
uocem domini dicentem. Quem mittam:
et quis ibit ad populum istum: Et
dixit ecce ego mitte me. Vade
et dic populo huic. Aure audietis
Et post alia ipse dominus ait. et con
uertantur et sanabo eos. Et sta
tim propheta. Quo usque domine: Cum
enim dominus ad prophetam dixisset ut ea
que in prophetia a domino dicta sunt
a spiritu sancto commemorata paulus
affirmat. Ex quo liquido osten
ditur ut sepe iam diximus una et
uoluntas et natura esse domini et
spiritus sancti. et in nuncupatione
spiritus etiam domini nomen intelligi.
Quomodo enim ad corinthios uocabu
lum dei super patre positum. et domini
super filio neque patri aufert do
minationem neque filio deitatem.
siquidem eadem ratione qua pater
et dominus nuncupatur. si autem dominus
consequenter et deus. ut paulo ante
iam diximus cum uoce apostoli petri
ad ananiam quippe cui iam sbtrac
tat, ponemus. quia et deitas

supintelligat in spū scō. Verū
qm̄ inde questionis ordo deductꝰ
est. cū autē venerit paraclytus
spūs sctūs quē mittet pat̄ in
noīe meo ille vos docebit oīa.
Ergo nūc ex ipso sermoē queram
siquid in eo īueniat cū his cōsen
tire spiritu scō que dicta sunt de pre
In suo mitti noīe saluator affir
mat. cū pprie nomē saluatoris
sit filius. siquidē nature cōsortio
met ut ita dicā pprietas psonarū
ex ista voce signatur. In qua ap
pellatione filij missus a patre
spiritus sanctus nō seruus nō alie
nus nō disiunctus. itelligit a filio
Et quō filius in patris appella
tione venit dicens. ego veni in
noīe patris mei. filij quippe tā
tūmodo ē in noīe pris venire.
salua pprietate filij ad patrem.
et patris ad filiū: sic econtrario
nullꝰ alius venit ī noīe patris.
sed verbi gratia in deo et dei et oī
potētis. qđ maifestius aīaduer
tet pphetas relegēs aīo. Nā et
moyses magnꝰ dei minister et fa
mulus. ī noīe eius qui est. et ī
noīe dei abrahā et ysaac et iacob
venit. deo ad eū loquēte. Sic di
ces filijs isrl̄. q̄ est misit me ad
vos. Seruorū quippe iustorum
quales erāt de quibꝫ dixit. mā
dabo in spiritu meo seruis meis
pphetis ī noīe meo. facta ē mis
sio. Et quia dignos se exhibuerūt

deo in noīe dei venisse referūt
rursus pficiētes in manus et
sub unius dei imperio ɔsistētes
in oīpotētis dei nūcupatioē ve
nerūt. Quia vero filij isrl̄ in
egypto ɔmorātes didicerūt eos
qui nō sūt quasi deos colē et
mūdi partes diuino honore vene
rari. cōsequēs fuit ut moyses sb
eius qui est ad eos vocabulo
mitteretur. et a falsis eos liberās
dijs ad verā traducēt natiuita
te et ad dnm̄ patrū abraham
et ysaac et iacob. Quō ergo ser
ui q̄ in noīe dnī venīūt p hoc
ipsū qđ subiecti st̄ et seruiūt in
dicāt dnīz pprietatē eius ferētes
serui quippe sūt dnī. sic et filius
qui venit ī noīe patris pprieta
tem pris portat et nomē. et p
hec unigenitꝰ dei filius approbat.
Quia ergo et spiritus sctūs ī no
mie filij a patre mittit habēs
filij pprietatē. ostendit qua uni
tate sit iunctus ad filiū. Vnde et
filij dictus est spiritus. p adopti
onē suā filios facies eos qui
se recipē voluissent. Quia eī
in quit estis filij dei misit pat̄
spiritū filij sui in corda vrā cla
mātē. abba pat̄. Iste autē spūs
sctūs qui venit in nomīe filij
missus a patre docebit oīa eos
qui in fide xp̄i pfecti st̄. Oīa
autē illa quę spiritualia st̄ et ī
tellectualia. et ut breuit uniū

sa cõcluda͞ veritatis et sapientie
sacrameta. docebit veͦ nõ quasi
doctor et mgr̄ discipline qua͞ ali
unde est consecutus. siquidẽ hoc
coru͞ est si qui sapietia͞ et artes
aliquas studio industriaq͞ didi
cere. sed quasi ipse ars atq͞ doct
na et sapietia veritatisq͞ spitus
inuisibili mēti isinuat scientia͞
diuinoru͞. Na͞ et pater sic doc͞
discipulos suos dicēte illo q ab
eo doctus fuerat. deus docuisti
me sapietia͞. et audacter alio con
clama͞te. docuisti me deus a
iuuētute mea. atq͞ ita omnes
fiu͞t edocti. Dei filius q͞ veritas
et sapietia dei. sic docet ꝑticipes
suos ut disciplina͞ nõ arte sed
natura doceat. Unde et eu͞ do
cetur solu͞ mgr̄m vocare discipli
has easdẽ dicit disciplinas q
datur a p̄re ꝛ filio in corda cre
dentiu͞ spūs scūs ministrare his
q aīales esse desierit. Animalis
quippe hõ nõ ꝑcipit ea que sut
spitus arbitrans esse stulticia͞ q
dicutur. Qui veͦ a ꝑturbatoi
bus purgauit mētẽ sua͞. sacti
spitus disciplinis idẽ sermonib
sapietie scietieq͞ ꝯplebu͞t i tan
tu͞ vt is q eas suscepit dicat. no
bis autẽ reuelauit ds̄ ꝑ spitu͞
scm̄. Deus autẽ his q se ita ꝑpa
rauerit spitu͞ sapietie reuelati
onisq͞ largitur ad cognoscendu͞
semetipsu͞. q accipietes spitu͞

sapietie nõ aliu͞ ab spitu sācto
efficiu͞tur sapietes. intelligu͞t
dnm̄ et eodẽ illu͞ spū reuelāte
cognoscu͞t. ita vt is q͞ fiu͞t spitu͞
reuelationis et sapietie ꝯsecut
sufficietes sit veritatis dogmata
predicare nõ huāna sed dī ar
te seruiẽtes. sicut et vnu͞ ex his
aplm possum͞ audire dicentẽ.
Et sermo me͞ ꝛ ꝑdicatio mea
nõ i ꝑsuabilibꝫ huāne sapie
verbis. sed in ostensione spitus
et veritatis dei. Equalẽ vero spi
tu͞ v̄tutẽ nõ possum͞ aliam
pret͞ xpm̄ dnm̄ interpretari. Ac
cipietis eni͞ v̄tutẽ spitus sācti
venientẽ sup vos. ad aplos di
citur. Et ad maria͞ archāgelus
spitus inquit scūs veniet sup
te. et virtus altissimi obu͞bra
bit tibi. Creatrix igit͞ v̄tus alis
simi spū scō supueniẽte i vir
ginẽ maria͞ christi corpus est
fabricata. quo ille v͞sus teplo. si
ne viri natus ē semine. Ex qbꝰ
ostendit spm̄ scm̄ esse creatorẽ
vt ia͞ in dogmatu͞ volumine bre
uit͞ ostendim͞. vt in psalmo ad
dnm̄ dicit. Auferes ab eis spi
tu͞ tuu͞ et deficient. et in terram
sua͞ reuertent. Emitte spitu͞
tuu͞ et creabu͞tur. et inouabis
faciẽ terre. Nec miru͞ si diui
tantu͞ corporis spūs scūs coditor
sit cu͞ patre filioq͞ sociatus ea
dẽ re et oīa que pat͞ creauit ꝛ

filius. Emitte enim ait spiritum tuum et creabuntur. Porro iam frequenter eiusdem operationis esse spiritum eius est pater et filius. et in eadem operatione una esse substantia. et reciproce eorum que operatione quod esse diversa. Ut autem et aliud testimonium quod nos possit in fide spiritus sancti adiuvare ponamus. in euangelio ita sermo contexitur. Adhuc multa habeo vobis dicere. sed non potestis ea portare modo. cum autem venerit ille spiritus veritatis diriget vos in omnem veritatem. Neque enim loquetur a semetipso. sed quecumque audierit loquetur. et que ventura sunt annunciabit vobis. Ille me clarificabit. quia de meo accipiet et annunciabit vobis. Omnia que habet pater mea sunt. propterea dixi vobis. quia de meo accipiet et annunciabit vobis. Ex his enim docemur quod cum multa docuisset discipulos suos ihesus dixit. Adhuc habeo plurima dicere vobis non ad novos quislibet et penitus ignaros dei sapientia diriget sed ad eos qui auditores eius needum fuerant omnia consecuti. Quecumque enim sufferre poterant tradens eis in futurum tempus reliqua distulit que sine disciplina spiritus sancti sciri non poterant. quia ante adventum dominice passionis non erat datus spiritus sanctus euangelista dicente.

Non enim erat spiritus cuique datus quia ihesus needum erat honorificatus glorificari dicens ihesum morte gustare pro cunctis. Itaque post resurrectionem apparens discipulis suis et insufflans in faciem eorum. accipite inquit spiritum sanctum. et rursum. accipietis virtutem spiritus sancti venientis super vos. Quo veniente in corda credentium impletur sermo sapientie et scientie. et sic spirituales effecti susceperunt spiritus sancti disciplinam que possit eos ad omnem deducere veritatem. Needum ergo instante hora in qua oportebat vos esse. adhuc multa habeo vobis dicere. consequenter addidit. sed non potestis ea sufferre modo. Adhuc enim typo legis et umbre et imaginibus servientes non poterant veritatem cuius umbram lex portabat inspicere. unde neque spiritualia sustinere. Cum autem advenerit ille hoc est paraclitus spiritus veritatis diriget vos in omnem veritatem. sua doctrina et institutione vos transferens a morte littere ad spiritum vivificantem. in quo solo omnis scripture veritas posita est. Ipse ergo spiritus veritatis ingrediens puram et simplicem mentem signabit in vobis scientiam veritatis et semper nova veteribus adiungens diriget vos in omnem veritatem. Ad deum quoque patrem quidam allegans preces loquitur. Dirige me in veritate tua. id est in unigenito

tuo, ppria voce testante ego sũ
veritas. quã pfectione tribuit
deus mittẽs spiritũ veritatis q̃
credentes in totã dirigat veri
tatẽ qui a patre mittitur et
sit paraclytus. Saluator ait.
Nõ enĩ loquetur a semetipso
id est nõ sine me et sine meo
et patris arbitrio q̃a ĩsepabil'
a mea et patris est volũtate.
Hoc enĩ ipsũ qd' subsistit et lo
quitur ego veritas loquor .i.
inspiro que loquitur. Si q̃dẽ
spiritus veritatis est. Dicere
autẽ et loqui in trinitatem
secũdũ consuetudinẽ nrãm
qua ad nos inuicẽ sermocina
mur et loquimur accipiedum.
sed iuxta formã incorpaliũ
naturarũ et maxĩe trinita
tis que voluntatẽ suã inserit ĩ
corda credentiũ et eorũ qui
audire eã digni sũt hoc est
dicere et loqui. Nos quippe
homines quãdo de aliqua rẽ
ad alterũ loquimur. pimũ qd'
volum' mẽte concipim' absq̃
sermone. in alterius sensũ
transferre lĩgue organa cõmo
uem' et quasi qddã plectrũ
cordis dentiũ collidentes vo
calem sonũ emittim'. Quo
modo igitur nos lĩgua quã
palato dentibusq̃ collidim'
et ictũ aerem in diuersa elo
quia teperam' ut nobis no

ta faciamus in alios. Ita et
auditorẽ necesse est patulas ha
bẽ aures et nullo vicio coar
tatas in ea que dicitur erigẽ
ut possit ita scire que dicitur
q̃modo nouit ille qui loqtur.
Porro deus simplex et ĩcompo
sita specialisq̃ natura neq̃
aures neq̃ organa quib3 vox
emittit habet sed solitaria
ĩcomphensilisq̃ sbstantia nul
lis mẽbris partibus q̃ cõpoit
que quidẽ et de filio et de spiritu
sancto similit' accipiẽda. Si quã
do ergo legim' in scripturis. dix
it dñs dño meo. et alibi dixit
deus fiat lux et si qua his si
milia digne deo accipẽ debem'.
Neq̃ enĩ ignorãte filio qui sa
piẽtia et veritas est pat' suã
inĩciat volũtatẽ. Cũ omne
qd' loquitur sapiẽs verũq̃ sub
sistẽs in sapiẽtia habeat et ut
substantiã. Loqui ergo patrẽ
et audire filiũ. vel ecõtrario
filio loquẽte audire patrẽ e
iusdẽ naturę in patre et filio
consensus. Cuius significatio ẽ
spiritus. qui est spũs veritatis
spiritusq̃ sapiẽtię nõ potest fi
lio loquẽte audire quę nesciat
cũ hoc ipsũ sit qd' pfertur a filio.
Deniq̃ ne quis illũ a patris
et filij societate discerneret. scrip
tũ est. nõ enĩ a semetipso lo
quitur. sed sicut audiet loqt'.

Cui simile etiã de seipso salvator
ait. Sicut audio iudico. Et alibi
Nõ potest filius facẽ quicquã nisi
viderit patrẽ facientẽ. Sic enĩ
unus a patre filius nõ iuxta
sabellij viciũ patrẽ et filiũ con
fundentis sed iuxta indistinctionẽ
essentie sive sb'stantie nõ potest
quicquã absq3 patre facẽ. quia
separatorũ diversa sũt opera
sed videns opantẽ patrẽ et ipse
opatur nõ in secũdo gradu et
post illũ operans. Alia quippe
patris alia filij opa esse incipe
rent si nõ equaliter fieret.
Scriptũ est autẽ. Que enĩ ille
facit haut dubiũ quĩ pater.
hec eadem filius facit similit'.
Id' si operante patre et filio nõ
iuxta ordinẽ primi et scd'i. sed
iuxta idem temp9 operandi ea
dem et isimili subsistũt vniũsa
que fiũt et filius nõ a semetip
so quid facẽ. quia a patre nõ
pt separari. sic et spũs sanct9
nequaq3 separatur a filio propter
voluntatis natureq3 consortiũ:
nõ a semetipso creditur loqui. sed
iuxta verbũ et veritatẽ loquitur
vniũsa que loquitur. Hanc
opinionẽ sequentia dñi verba
confirmãt dicentis. Ille me
clarificabit id est paraclytus: quia
de meo accipiet. Rursũ hic
accipere ut divine nature co
veniat accipiendũ. Quomodo

etiã filius dans nõ privatur
his que tribuit. neq3 cũ dãno
suo impartit alijs. sic et spũs
nõ accipit qd' ante nõ habuit.
Si enĩ prius qd' nõ habebat
accepit traslato in illũ munẽ
vacuus largitor effectus est.
cessans habere qd' tribuit. Quo
modo igitur sup' de naturis
incorpalibus disputãtes in
telleximus. sic et nũc spiritũ
sanctũ a filio accipẽ id qd' sue
nature fuerat cognoscendũ ẽ.
et nõ dantẽ et accipientẽ sed
unã significare substantiam.
Siquidẽ et filius eadẽ a patre
accipẽ dicitur que ipse subsis
tit. Neq3 enĩ quid aliud est fi
lius exceptis his que ei dant
a patre. Neq3 etiã alia ẽ spũs
sancti sb'stantia pret' id qd' ei
datur a filio. Propterea autem
ista dicuntur ut eandẽ in trini
tate credam9 esse naturã. Nã
enĩ omnis humana vox nihil
potest aliud dicere q3 corpora. et
trinitas de qua nũc nobis ser
mo est omnes materiales sub
stãtias superat. idcirco nullũ
verbũ pt ei proprie coaptari et
eius significare substantiã. sed
omne qd' loquimur καταχρησ
κωσ id est abusive et de incor
poreis dictis et maxime de
trinitate loquimur. Glorificat
itaq3 filiũ spiritus sanctus ostẽ

deus illū et in aptū ꝑseuens.
his qui mūdo corde eū intelli
gere et videre sint digni et sare
splendorem substantie et yma
ginē filij inuisibilis. Rursū ima
go ipsa ostendens se puris me
tibꝫ glorificat patrē. insinuās
eū nescientibꝫ. Qui enī ait me
videt videt et patrē meū. Pater
q̊ꝫ reuelans filiū his qui ad
calcē sciencie puenire meruē
rūt glorificat vnigenitū suū
ostendens eius magnificētiā
atqꝫ virtutē. Sꝫ et ipse filius tri
buens spm̄ sanctū his qui se dig
nos eius munē pparauerunt
et pandens eius sublimitatē
glorificationis et magnitudinis
eius glorificat illū. Deinde
interpretationē inferens q̊modo
dixisset de meo accipiet. ptin9
subiecit. Oīa que habet pater
mea sūt. pp̄terea dixi de meo
accipiet et annūciabit vobis.
quomodo loquens. licet a patre
pcedat spiritus veritatis. et det il
le deus spiritū sc̄m penitentibus
et tamē quia oīa que habet
pater mea sunt. et ipse spirit9
pr̄is meus est. et de meo accipi
et. Caue autē cū ista dicuntur
ne praue intelligētie labaris
in viciū et putes rem esse ali
quā et possessionē que a patre
habeatur ac filio. Verū que
habet pater iuxta substantiā

id est. eternitatē imotabilitatē
incorruptionē bonitatē de se
et in se subsistentē. hec eadem
habet et filius. et vt plus inse
rā quicq̄d filius ipse subsistit.
et quecūqꝫ sūt filij hec eadem
habet et pater. Procul hinc ab
sint dyalecticorꝫ tendicula. et
sophismata a veritate pellant̄
que occasionē impietatis ex pia
predicatione capientia dicunt.
Ergo et pater ē filius et filius
est pater. Si enī dixisset oīa
quecūqꝫ habet deus mea sunt
haberet occasionē impietatis
confingendi. et veri simile vi
deretur esse mendaciū. Cū vero
dixerit oīa que habet pater
mea sunt. patris nomine se
suqꝫ pposito. consequet' ea que
superius diximus patris esse. ha
bet et filius. et que filij sunt
habet et spiritus sanctus. Ait
quippe de meo accipiet pp̄terea
ventura annūciabit vobis. P
spiritū siquidē veritatis futuro
rū sanctis viris sciētia certa co
ceditur. et pphete hec eadē re
pleti spiritu q̄ nūciabat sensū et
quasi presentia intuebantur
que erant deinceps secutura.
Satis abūdeqꝫ hec iuxta nr̄i
ingenij paupertatē de presenti
euāgelij capitulo dixisse suffi
ciat. Siquibꝫ autē dn̄s reue
labit et in vicinia veritatis

adducti sunt magisq; possint
terrenē veritatē disputatiōi illo
rū concedamꝰ. ut petamꝰ eos q̄
lecturi sūt ut ignoscāt imperi
tie studioq; dent veniā totū deo
offerre qđ potui. licet sīilā nequi
uerī implē voluntatem. Ponā
mus autē et apli ad romanos
epistolā et testimoniū. que q̄
nobis in illo vident̄ presenti
materie congruē ventilemus
Ut iustificatio inquit legis ī
pleatur in vobis q̄ nō iuxta
carnē ambulatis sed iuxta
spiritū. Qui enī iuxta carnē
sunt: ea que carnis sūt sapiūt
Qui vero iuxta spm̄: ea que
spiritus sunt sentiūt. Sapiētia
quippe carnis mors. sapiētia
spiritus vita et pax. Nā sapi
entia carnis inimica est deo.
legi quippe nō subijcitur dei
neq; potest. Qui vero ī carne
sūt: deo placere nō possūt. Vos
autē non estis in carne. sed in
spiritu: si tn̄ spiritus dei habi
tat in vobis. Siquis autem
spiritū xp̄i non habz: hic non
est eius. Si autē xp̄s ī vobis
corpꝰ quidē mortuū ē ꝓpt̄ pecca
tū spiritus vero viuit ꝓpter
iustitiā. Si autē spūs eius
qui suscitauit ihm̄ a mortuis
habitat in vobis. qui suscita
uit ihm̄ xp̄m ex mortuis vi
uificabit et mortalia corpora

vestra ꝓpter inhabitantē spūm
eius in vobis. Ergo fratres de
bitores sumꝰ non carni ut scđz
carnē viuamꝰ. Si enī iuxta
carnē vixeritis moriemī. si au
tē spiritu facta carnis mortifi
caueritis viuetis. Quicūq; enī
spiritu dei ducitur hij filij dei
sunt. Nō enī accepistis spūm
seruitutis iterū in timore. sed
accepistis spūm adoptiōis. in
quo clamamꝰ abba pater.
Ipse enī spūs testimoniū ꝑhi
bet spūi nrō quia sumꝰ filij
dei. Si autē filij et heredes. he
redes quidē dei coheredes autē
xp̄i si tamē cōpatiam̄ ut et
glorificem̄. Ex presenti apli
capitulo plurima de societate
spiritus quā habet cū patre
et filio demōstrant̄. Ait quip
pe aplus iustificationē diui
nā spūalis legis expleri in
his nō qui iuxta carnē ambu
lant. eo q̄ ꝑ voluntates et vicia
carni copulatis ⁊ corpori. facit
ōnia que carnis esse et corpis
opa apliciis sermo descripsit
Porro iuxta spiritū ābulātes
eo q̄ in preceptis euāgelij gra
dientes spiritualiū sequūtur
ordinē mādatorū. siquidem
carnaliū viciū est ea sapere
que carnis sūt ea cogitare q̄
corporū. sicut ecōtrario spiri
tualiū v̄tutes semꝑ de celesti

bus et eternis et his tractare
que spiritus sunt. Sed carnis sapi
entia ilico morte sibi sociata
interficit eos qui iuxta carnem
gradiuntur et sapiunt. Sapientia
vero spiritus tranquillitatem men
tis et pacem et vitam habentibus
se largitur eternam. quam cum
possederint omnes perturbati
ones et genera viciorum et ip
sos quoque demones qui hec sug
gerere nituntur habebunt sub pe
dibus suis. Sapientia carnis er
go cum morti iuncta sit inimi
ca est deo. Inimicos quippe
eos reddit qui suis legibus
vixerint contraria semper et re
pugnans ~~legi dei~~ voluntati et
legi dei. Neque enim fieri potest
ut si quis in sapientia carnis
est dei precepta custodiat et
voluntati illius subiciat. Qua
diu servimus voluptatibus deo
servire non possumus. Cum autem
titillantem subiecerimus nostris
pedibus luxuriam. et totos nos
ad spiritum transferentes neque
fuerimus in carne id est in car
nis passionibus subiacentes deo.
Neque enim de carne hac in qua
vivimus et in cuius vasculo a
nima nostra continetur aposto
li sermo est: quia omnes facti
corpore et carne circumdati pla
cuerunt deo. Vos autem ait.
haut dubium quin discipuli christi.

qui sapientiam spiritus suscepis
tis et vitam et pacem non estis in car
ne id est in carnis operibus. Neque
enim eius operum spectatores. siqui
dem spiritum dei habetis in vobis
Idem autem spiritus dei et spiritus
christi est et ducens et copulans
eum qui se habuerit domino ihesu christo
Unde et in consequentibus scribit
Si quis autem spiritum christi non
habet hic non est eius. Rursum in
presenti discimus societatem quam
habeat spiritus sanctus ad christum
et ad deum. Sed et in epistola petri
spiritus sanctus esse et christi spiritus
comprobatur. Scrutantes inquit
et exquirentes id est prophete de quibus
ei fuerat sermo superior. in quo
aut quale tempus significabat
eis qui in eis erat spiritus christi
testificans passionem et ea que
post erant secutura decreta. in
quibus revelatum est quia non
sibi sed nobis ministrabant
ea que nunc annunciata sunt
nobis per spiritum sanctum. Iste autem spiritus
sanctus dictus est et spiritus dei
non in presenti tantum sermone
sed et in aliis locis compluribus
ut ibi. Ea que dei sunt nemo
novit nisi spiritus dei. Deinde
sequitur post hoc quod ait. si quis
autem spiritum dei non habet. iste
non est eius. et infertur. Si au
tem christus in vobis. et manifes
tissime demonstratur inseparabile

esse spiritū sanctū a xpō. Quia
vbicūq; fuerit spiritus. ibi et
christus est. Et vndecūq; xpi
spiritus discesserit inde parit
recedit et xpus. Si quis enī
spiritū xpi non habet. hic nō
est eius. Cui coniūcto si quis cō
trariū assumat dicē potest. Si
quis xpi est ita vt xpus in eo
sit in hoc spiritus xpi est. hoc
autē idem et de deo patre simi
liter vsurpandū. siquis spm
dei nō habet. iste nō est eius
Cui rursū contrariū quis as
sumet dicens. Siquis dei est.
in hoc spiritus dei est. Vnde
scribitur. Nescitis quia teplū
dei estis: et in vobis habitat
spiritus dei: Et in iohānis
eplā. In hoc cognoscitur deus
habitās in quibusdā. cū ma
serit in eis spiritus quē dedit
Ex quibz omnibz indissociał
et indiscreta trinitatis sbstā
cia demōstratur. Cū ergo ait
christ9 in vobis ē. corp9 quidē
mortuū ꝓpter pctm nequaq;
vicijs lasciuięq; deseruiēs. et
mortificatū peccato nō commo
uetur ad vicia. et nequaq; e
rit letale peccatū. Postq; au
tē corpus peccato mortuū fu
erit. xpus his qui sua corpa
mortificauerit ꝑ presentem
spiritū vitā ostendet ꝑ iusticia
am operū sua correptione v
tutū inmortaliū. siue fidei ihu
xpi his qui iuxta fidem illius
conseruatur. Deinde apls alio
coniūcto vtitur. qđ signantius
dyalectica aziaua vocāt. et ait
Si autē spiritus eius qui susci
tauit ihm xpm a mortuis ha
bitat in vobis. qui suscitauit
xpm a mortuis viuificabit et
mortalia corpa vrā per inha
bitantē spiritū suū in vobis
None videtur tibi dicē ꝙ spus
eius qui suscitauit ihm xpm
id ē qui eiusdē ihu xpi spirit9
est habitat in vobis. cōsequēt
viuificabūtur et mortalia cor
pora vrā. cū inmortaliū ani
inabus ab eo qui suscitauit ihm
christū a mortuis pricipem et
pmogenitū illū resurrectionis
Et quia tale tātūq; diuinitus
ꝑ spiritū nunc9 indultū est
debitores sumus spiritui nō car
ni vt iuxta eam viuam9 Si
quidē qui iuxta carnē vixe
rit morietur illa morte que
peccatū sequitur. Peccatum
quippe cū ɔsūmatū fuerit ge
nerat mortē sedm iacobum.
Sz et ezechiel peccantē ani
mā mori scribit. Separatur
iā a vita que in sapiētia spō
collocata est. Siquis autē trā
scenderit vitā carnis in spū
et opem carnis ꝑ opa spiri
tus mortificauerit viuet bea

te eterna vita relatus in filio
dei et directus in viam veram
propter spiritum sanctum qui et dei spiritus
appellatur. Si enim iuxta carnem
vixeritis moriemini. Quod si spiritu car
nis opera mortificaveritis vivetis.
Et in consequentibus. Quicumque enim
spiritu dei agitur: hi filii sunt dei.
Rursus refocillans eos et consolans
et provocans sperare meliora quibus
loquebatur. ait. Non enim accepis
tis spiritum servitutis iterum in
timore. i. non similitudine ser
vorum metu et terrore penarum
vos abstineatis a viciis. quia
habetis vobis datum a patre spiritum
adoptionis. id est spiritum sanctum qui
ipse spiritus filii dei et christi et ve
ritatis dicitur atque sapientie. Christi
autem iste spiritus adoptat in fi
lios dei eos quorum dignatione
sui habitator efficitur. Tibi con
sequentium super potentia eius intel
ligentiam derelinquo. Porro in hoc
adoptionis spiritu clamant qui
habuerint illum patrem deum. sicut os
tendit sermo dicens In quo cla
mamus abba pater. in ipso spiritu
qui nos adoptat in filios testio
nium prebente participatione sui
quibus a nostro spiritu possidetur. quia
filii dei sumus. Cui consequens
est deum quidem quasi patrem here
ditari a nobis. christi vero cohere
des nos esse eo quod fratres eius per
gratiam et benignitatem ipsius ap

pellemur. Erimus autem heredes dei
et coheredes christi si compatiamur.
ut et conglorificari ei ex passionum
societate mereamur. Verum quia et
ad hec iuxta id potuimus distinctum
est. proponens capitulum prophete quod
dam de spiritu sancto continens.
ut non solum de novo verum etiam
de veteri testamento super eius fi
de intellectumque doceam. Nam
et superius que prelocuti sumus
in omnibus sanctis tam his qui
post adventum domini nostri fuerint quam
etiam retro in patriarchis videli
cet et prophetis spiritus sancti gra
tiam fuisse versatam et eos diver
sis charismatibus virtutibusque
complesse. Unius enim eiusdem dei et
unigeniti eius gratiam possidebant
tam hi qui ante quam etiam illi qui
post adventum eius iusticie erexe
re vexillum. veritatis sunt scientiam
consecuti. sic et spiritus sancti grati
am possidebant. quia indissi
parabilem a patre et filio esse spi
ritum sanctum in multis super locis
frequenter ostendimus. Scriptum est
ergo in propheta. Misericordie domini
recordatus sum et virtutis eius in
omnibus que nobis retribuit do
minus iudex bonus domui israel.
miserens nobis iuxta misericor
diam suam et iuxta multitudinem
iusticie sue. et dixit. Nonne populus
meus filii et non prevaricabun
tur. Et factus est illis in salutem

ex omni tribulatione. Non le
gatus neque angelus sed ipse sal
uauit eos. eo quod dilexit eos et pe
percit eis. ipse redemit eos et sus
cepit eos et exaltauit eos in om
nibus diebus seculi. Ipsi vero non
crediderunt et irritauerunt spiritum
sanctum eius. et conuersus est ad in
imicitiam. Ipse debellauit eos et
recordatus est dierum antiquorum
qui eduxit de terra pastorem
ouium. qui posuit spiritum sanctum
congregans de dextera moysi.
Qui frequenter adepti sunt dei be
neficia. scientes gratia magis
et misericordia eius quam proprijs se
fuisse operibus constitutos. qua
si unus omnes sensu et animo
concordantes loquuntur. miseri
cordie domini recordatus sum. Cogi
tantes enim que ab eo frequenter
in moyse per dona susceperit
gratias refert. et tam misericor
dia etiam virtute domini recordatur
siue mirabilium que crebro pro
eis fecit in populis. siue perfectum
anime quibus per legem et pre
cepta illius eruditi sunt. Siquidem
in scripturis virtutis nomen
utrumque significat. Recordati
autem se misericordie et virtutum
eius inquiunt in omnibus quibus
retribuit eis non iuxta iusticiam
suam sed iuxta misericordiam et
bonitatem eius. qui est iudex do
mini videnti et sensu mundo

decernenti dominum. Hoc siquidem ex
ebreo sermone in lingua nostra
interpretatur israel. id est mens
videns dominum. Licet enim tor
menta et cruciatus iudex non
numquam inferat iudicatis mereri
se qui causas rerum altius in
tuetur. vides propositum bonitatis
eius quia cupit corrigere pecca
tem. bonum illum confitetur dicens
infert nobis iuxta misericor
diam. Si enim iniquitates eorum quos
iudicat attendat dominus: quis
sustinebit. Porro quia apud
deum propitiatio est. dominus videlicet
noster atque saluator infert nob
is suam misericordiam. et omnia
que nos perducebant ad salutem
inferens quos iuxta misericordiam
et hoc faciens in iudicio cum
iusticia nobis tribuit que ad
mixta misericordie bonitate
largitus est. Arguendus ex pre
senti capitulo hereticorum error
qui bonitatem a iusticia sepa
rantes. alium deum bonum alium ius
tum esse finxerunt. Ecce in presenti
arum ipse est deus et bonus et
iudex. et iuxta misericordiam
suam iusticiamque restituens. et pa
riter bonus iustusque subsistens.
Frustra igitur nunc dogmati
zant simulantes bonum deum
euangelij. et veteris testamenti
iustum esse defendunt. quia et
in pluribus alijs locis. et nunc

in pphetę sermone iudex bon9
scribitur deus. et econtrario
qđ nolunt in pauli apli eplā
qui certe noui ĩstrumenti
predicator est iustus deus re
fertur. Reposita ē mihi ĩquit
corona iusticię quā restitu
et mihi iustus iudex. Idem
est ergo licet nolint noui et
veteris testamenti deus visibi
liũ et ĩuisibiliũ conditor. Sal
uator etiā in euāgelio iustũ
et bonũ patrē liquido cōtesta
tur. Pater iuste et mũdus
te nō cognouit. Et alio loco
Nemo bonus nisi vnus de9.
Sz et in veteri lege alibi ius
tus: alibi bonus deus dicitur.
In psalmis. iustus ĩquit do
minus iusticias dilexit. Et cō
trario in hieremia. bonus de
us his qui sustinēt eũ. Rur
sus in psalmis. Quā bonus
israel deus his qui recto sũt
corde. Et hec quidē e latere
cōtra hereticos strictim dicta
sint: temp9 autē est vt ppo
sitũ pphetę ordinē psequa
mur. qui ita cōtexitur. Et
dixit haut dubiũ quĩ dns.
Nōne pplus meus filij. nec
preuaricabũtur. Non erāt
inquit similes his qui gene
rati sũt et exaltati. et eũ qui
genuit illos despexere. et fac
tus est eis in salutē. id ē illis
de quibz dns ait. Nōne pplus
meus filij et nō preuaricabũ
tur. Hoc enĩ ipsũ qđ nō p
uaricati sũt nec spreuerũt
patrē eis factus est in salutē
vel ob idipsũ qđ appellati sũt
filij causa eis salutis effectus
est. Que salus in xpo dnō
cōtributa. Angeli qz ad pas
tores voce firmatur dicentis
Ecce euāgelizo vobis euāgeliũ
magnũ qđ erit omni pplō.
quia natus est vobis hodie
saluator dns xpus in ciuita
te dauid. Ipse factus ē cūctis
qui in eũ crediderũt occasio sa
lutis ęternę. et ipse ē saluator
mũdi qui venit vt quereret
qđ perierat. Et de ipso chorus
pfectorũ canit. Deus nost' deus
saluādi. Quid igitur deus
erat qui salutē prebebat eter
nā: Dictũ est. nō legatus ne
qz angelus. id ē. nō ppheta nō
patriarcha nō legislator moy
ses saluauit eos. Omnes enĩ
quos noīaui: potuerũt ad diuĩ
legatione fungi pro pplō. De
niqz moyses interpellās eũ
pro delinquēte plebe ait. Si
dimittis eis pctm eorũ dimit
te. Sed obsecrauit veniā qua
draginta diebus ieiunans.
et misericordiā dei anime af
flictione puocās. Nemo enĩ
de eorũ nūo legatorũ potest

esse saluator. indigens et ipse
eo qui salutis largitor est ver?
Nam et angeli quamquam spiritꝰ
sint et ad diuersa propter eos q̄
salutē accepturi sūt ministeria
mittuntur: nō sūt tamē auc
tores salutis: sed eū qui fons
salutis est interpretātur et nū
ciant. Unde dictū est. Nō le
gatus neque angelus. sed ipse
dn̄s saluauit eos. nō propter ali
ud quid. sed propter id quod diligeret
eos propter eis. Parcē autē dici
tur quasi creaturis suis. iux
ta illud qd̄ alibi scribitur. P
cis autē omnibꝫ dn̄e amator
aiarū quia tua sūt: neque ei
odiens quid fecisti. Quapropter
et pro eorū salute proprio filio
nō parcens pater tradidit
eū in mortē. ut per mortem
filij sui destructo eo qui ha
bebat mortis imperiū hoc
est dyabolū redimerēt omnes
qui ab eo captiuitatis vincu
lis tenebantur. Unde subij
citur. Ipse redemit eos et sus
cepit eos et exaltauit illos.
Suscepit enī exaltatosque salua
tos. et redeptos in sublime
tollit virtutū alis et erudici
one et scientia veritatis nō
ad vnū tātūmodo et alterū
diem. sed in omnibꝫ eterni
tatis diebus habitans in eis
et cū eis et usque ad cōsūmatio

nē seculi vitā eis tribuēs sa
lutis quasi auctor existens. Om
nibus autē diebus seculi illu
minās corda eorū nō sinit
eos in tenebris ignorantie
et errore versari. Et hoc puto
esse qd̄ scriptū est. in omnibꝫ
diebus exaltari eos. Quia
vero mutabiles et ad vicia spō
te labētes post tanta benefi
cia a deo fuerūt increduli. et pre
cepta illius reliquerūt exacerba
uerūt spiritū sanctū dei qui
eis bona multa largitus est.
in peccatū simile corruētes
hi qui postque geniti sunt et
exaltati spreuerūt patrem
suū. Vel certe nūc ipsi descri
būtur: qui et ante descripti
sunt. Siquidē et ibi pro peccato
dicitur ad eos. Dereliquistis
dnm̄ et ad iracūdiam conci
tastis sāctū israel. Et nūc quia
ipsi nō crediderūt et exacerba
uerūt spiritū sanctū eius. Et
ex presenti ergo loco societas
spiritus ad dnm̄ ostenditur
~~cum dereliquit~~ dnm̄ et est
incredulus et ad iracundiā
prouocat sanctū israel. et exacer
bat spiritū scm̄ eius. et eadē
indignatio super peccatoribus
tam ad spiritū scm̄. quam ad sāc
tū refertur israel. Unde et in
consequētibꝫ similis copula
trinitatis ostenditur. dicēte

scriptum dominum ad inimici-
cias esse conuersum his qui exa-
cerbauerunt spiritum sanctum eius
et tradidisse eos sempiterno cru-
ciatui postquam non sermone sed
rebus in spiritum sanctum eius
blasphemauerunt. Ipse igitur qui
eis conuersus est ad inimicitias
debellauit eos et subiecit mul-
tiplicibus longisque cruciatibus
ut nec in presenti tempore nec in
futuro consequeretur ueniam
peccatorum. Exacerbauerunt eum
spiritum sanctum eius et blasphema-
uerunt in illum. Si autem uolueris
hoc de iudeis intelligere qui cru-
cifixerunt dominum saluatorem et id-
circo blasphemauerunt spiritum sanctum.
id quod scriptum est. ipse debella-
uit eos. ad illam intelligentiam
referendum quod romanis tradi-
ti sunt. quando uenit super eos
ira dei in finem. In uniuerso
enim orbe cunctisque regionibus
soli exules patrie in terra ua-
gantur aliena. non urbem anti-
quam non sedes proprias possiden-
tes. id quod prophetis et saluatori
suo fecerunt receperunt. Qua
enim sanguinarii et uesano semper
furore rapti non solum prophetas
occiderunt lapidaueruntque eos qui
ad se missi fuerant. sed ad im-
pietatis culmen egressi dominum
saluatorem qui pro cunctorum
salute descendere fuerat dignatus

ad terras prodiderunt et crucifixe-
runt. propterea expulsi sunt urbe quam
prophetarum et christi cruore macu-
lauerunt. Secundum igitur hunc
sensum debellatos eos a domino
intelligere debemus. non ad breue
tempus sed ad omne futurum
seculum usque ad consummationem
mundi. Quippe ut diximus pro-
fugi atque captiui in uniuersis
oberrant nationibus non urbem
non regionem propriam possidentes.
Attamen quia naturaliter be-
nignus et misericors in his quos
antea debellauerat tribuit e-
is locum penitentie si uelint ad
meliora conuerti. Unde dicit
Et recordatus est dierum secu-
li. Recordatus enim temporum futuro-
rum clausam ianuam aliqua ex
parte remittit. ut postquam intra-
uerit plenitudo gentium. tunc
omnis israel qui hac fuerit dig-
nus appellatione saluetur. Li-
cet enim in id temeritatis eru-
perint ut eum qui propter eos
missus fuerat interficerent
dicentes. sanguis eius super
nos. tamen deus suscitauit
eum de corde terre tribus diebus
et tribus noctibus ubi fuerat
commoratus pastorem ouium suarum.
Siquidem ita contexitur. Qui
eduxit de terra pastorem ouium.
Quod uero pastor ouium deus quem
nunc prophetali sermone describi-

tur. dnō sit manifestius in euā
gelio dictum⁹ ipso saluatore testā
te. Ego sū pastor bonus et ani
mā meā pono pro ouibz. Et ite
rū. oues mee vocē meā audi
unt. Post que oiā pphetes ait.
Ubi est qui posuit sup eos spm̄
sanctū. Admiratur quippe de
quāta felicitate ad quātas mi
serias puenerit. et quō loquit'
qui eos redemerat qui posue
rat in illis spiritū sanctū suū.
habitans cū eis vbi nūc est
q̄ habitet. Dereliquit eos qa
ipsi prius dereliqrūt et ad ira
cūdiā puocauerūt sactū isrl.
Posuerat autē in eos dudum
spiritū scm̄ deus cū adhuc bo
ni essent et preceptis eius obse
qui niterētur. His enī tātum
modo spūs sactus infertur. q
vitijs derelictis virtutū sectāt'
chorū. et iuxta eas et per eas
in christi fide victitāt. Ut si
paulatī negligentia suggere
te. ceperint ad peiora conflu
ere. concitāt aduersū se habi
tare suū spiritū scm̄. et eum
qui illū dederat vertūt ad ī
imicitias. Huic quid simile
et aplus ad thessalonicenses scri
bens ait. Neqꝫ enī vocauit
nos deus ad inmūdiciā sed ad
sactificationē. Itaqꝫ qui spnit
siue qd melius habetur ī gre
co. qui preuaricatur nō homi
nē preuaricabitur sed dnm̄ q̄
dedit spiritū sactū suū in vob.
Nam in his sermonibz deus
vocans per fidem in sanctifica
tionē. i. vt sancti fierēt crede
tes dedit eis spiritū sanctū.
et q̄diu precepta dei seruaue
rūt pmāsit in eis spūs quē
acceperūt. Quādo vero amo
rū lubrico corruerūt et ad ī
mūdiciā sunt delapsi spreue
rūt siue preuaricati st' dnm̄
qui dederat eis spiritū sactū.
nō vt inmūdicie seruirēt. sed vt
sanctificarentur. Unde penas
luent qui ista comiserit nō q̄
si hominē sed quasi deū sper
nentes. Et vt sciam⁹ dominū
esse spiritū sactū qui datur cre
dentibz. ex ipsius pphete esaie
dictam⁹ eloquio. qui īducit
ad quēpiā dicentē dnm̄. Spūs
meus est in te et vba mea
dedi in os tuū. Ostenditur
enī ex sermone preseti. q qui
acceperit spiritū dei. simul
cū eo et verba dei possideat.
sermones videlicet sapientie
siue scientie. Nec nō in alio
loco eiusdem pphete deus loq
tur. Dedi spiritū meū super
eū. Quia posuit ergo in eis
spiritū sanctū. moysen derte
ra sua sactificatū esse comme
rat siue illū illustrē virū et
mysteriorū dei iniciatorē.

de quo ad ihm filiū naue dn̄s
ait. Moyses famulus meus.
siue legem suā que ī veteri
scripta est instrumēto. Nam
crebro legisse me memini moy
sen appellatū esse pro lege.
usqz ad hodiernū quādo legitur
moyses. et abrahā ad diuitē
in suppliciis constitutū. habēt
inquit ibi moysē et ꝓphetas.
Et certe liquido cōprobatur
ibi moysen nō sup̄dictū virū
significatū esse sed legē. Por
ro que est dextera dei que ad
duxit moysen nisi dn̄s et sal
uator noster. Ipse est enī dex
tera patris per quē saluat et
exaltat et facit virtutē. sicut
alibi de eo dicitur. Saluauit
sibi dextera sua et brachium
sanctū eius. Et rursū. Dexterā
dn̄i fecit v̄tutē dextera dn̄i
exaltauit me. nō moriar sz
viuā et narrabo oīa opera
dn̄i. Et certe vocem hanc ex
p̄sona dominici hoīs ꝓferri
quē vnigenitus filius dei
assumē est dignatus ex vir
gine. ex ipso loco maīfestissiē
cōprobatur. quia ipse est et
dextera dei sicut sc̄ptū est in
actibus aplōrū. q̄ factus sit
ex semine dauid sc̄dm carnē.
genitus de virgine superueni
ente in ea spiritu sc̄o. et vir
tute excelsi obūbrante eam.

De quo dauid ꝓphetauit in
spiritu q̄ a mortuis resur
gēs assumptus sit in celos. de
dextera subleuatus scribitur.
Ibi autē in hūc modū ꝓui
dens idē dauid locutus est
de resurrectiōne xp̄i. qm̄ neqz
derelictus est in inferno. ne
qz caro eius vidit corruptio
nē. hūc ihm suscitauit deus
cui9 nos oēs testes sum9 Dex
tera igitur dei eleuatus. et
rep̄missionē sancti spiritus
accipiēs a patre. effudit hoc
qd̄ vos videtis et auditis. Ne
qz enī dauid ascendit in celos
Nulli quippe dubiū exalta
tū dextera dei et ab inferis
resurgentē esse dn̄m ihesum
christū. sicut ipse scripture
sermone testatus est. Iste ve
ro qui surgens a mortuis a
sermone dei est assumptus in
celū eleuatus ab ea de qua
sup̄ diximus dextera dei. predi
catur et accepisse rep̄missio
nes spiritus sancti. sicut ī euā
geliis scribitur. Ihs ergo ple
nus spiritu sancto regressus ē
a iordane. Et in alio loco. Re
uersus est ihs in virtute spi
ritus in galileā. Hūc autē
absqz ulla calūnia de dn̄ico
homine sensū debem9 acci
pere. nō quo alter et alter sit
sed q̄ denuo atqz eodē quasi

de altero sc̄d̄m naturā dei et
hominis disputetur. Et quia de
us v̄bū unigenitus filius di
us neq; mutatione recipit neq;
augmētū siquidē ipse est bo
norū om̄i plenitudo. satis
abūdeq; etiā de p̄phete testio
nio disputatū est. Nūc ad re
liqua p̄gamus et q̄modo a pa
tre effudisse illū in credentes
ita ut linguis loquerētur magna
lia dei. nā et dominus hō reci
pit cōnatione spūs sancti. pat
et filius sanctos et bonos sui cōi
catione p̄ficiūt. sanctus q; spūs
p̄ticipatione sui bonos efficit
suos credentes ut ex hoc etiam
cū patre et filio unius s̄bstātie
esse doceatur. Dicit in psalmis
ad dnm̄. Spiritus tuus bonus
diriget me in terrā rectā. Sci
mus autē in quibusdā exēpla
rib; scriptū esse. spiritus tuus
sanctus. Porro in esdra absq;
ulla ambiguitate bonus spūs
appellatur. Spiritū tuū bonū
dedisti ut eos faceres intelligere.
Qd autē pater sanctificet aplūs
scribit dicens. Deus autē pacis
sanctificet vos p̄fectos. Et salua
tor ait. Pater sancte sanctifica
illos in veritate quia verbū
tuū veritas est (p̄sprītue dicēs)
in me. quia verbū tuū sum
et veritas tua. Sanctifica illos
fide et consortio mei. Dictus

et alibi bonus deus. Nemo
bonus nisi unus deus. Supe
rius q; ostendim⁹ qm̄ filius
sanctificet paulo in verba eadē
congruēte. Etenī qui sancti
cat et qui sanctificatur ex uno
omnes. significās sanctificatē
xp̄m. et sanctificatos eos qui
possūt dicē. Factus ē nob' sapi
entia ex deo xp̄us et iusticia
et sanctificatio. Appellatur siq
dem et spūs sanctus sanctifica
tionis. Unde ad eū dicitur. Et
omnes sanctificati sub manib;
tuis et sub te sūt. Bonus dn̄s
noster ih̄us xp̄us bono patre
generatus est. et de eo legim⁹.
Confitemini dnō qm̄ bonus.
Confitentur autē illi qui aut
veniā obsecrāt peccatorū. aut
gratiā referūt eius clemētie
p̄ indultis beneficiis. Spirit⁹
q; sanctus quos dignatur i
plere sanctificat. iā superius
demōstratū est. quando osten
dim⁹ eū p̄ticipabilē et a mul
tis simul capi posse. et nūc
ex presenti pauli testīonio lar
gitor sanctificationis ostenditur
in eo qd' ait. Debem⁹ autem
nos grās agere deo semp̄ pro
vobis fratres dilecti a domino.
quia elegit uos deus p̄micias
in salutē in sanctificatiōe spūs
sancti et fide veritatis. Nā et
in hoc loco charismata dei

supintelligitur in spiritu. cũ
in sãctificatione spũs idẽ pari
ter pater et veritas possident.
Qd' ergo recte et pie et ut se ve
ritas habet hec diuinꝰ sãctita
tis bonitatis q; vocabulũ et ad
patrẽ et ad filiũ et ad spiritũ
sanctũ eque refertur. Sic q̃
ipsa appellatio spitus. Nã et
pater spiritus dicitur. ut ubi
spitus deus. et filius spiritus
dñs inquit et spiritus ẽ. Spi
tus autẽ semꝑ spitus appellati
one censetur. nõ quo ex cõstru
tio tãtũ nominis spitus cum
patre ponatur et filio. sed quo
una natura unũ possideat et
nomẽ. Nam spiritus vocabu
la multa significat. Enume
randũ est breuit' quibz rebus
cuis nomẽ aptetur. Vocatur
spiritus et ventus: sicut i eze
chiele. Terciã autẽ partẽ dis
perge in spiritu id ẽ vẽto. Qd'
si volueris scdm historiã illud
sentire qd' scriptũ est. In spiri
tu violento cõteres naues thar
sis: nõ aliud ibi spitus quã
ventus accipitur. Nec nõ sa
lomõ inter multa hoc q̃ a
deo munꝰ accepit ut sciret vi
olentias spituũ: nõ aliud se
in hoc accepisse demõstrãs q̃
scire rapidos ventorũ flatus:
et quibz causis eorũ natura
subsistat. Vocatur et anima

spiritus. ut in iacobi eplã. Quo
modo cor et reliqua maifestis
sime. Spiritus enĩ hic nihil
aliud nisi aiã nũcupatur.
Iuxta quã intelligentiã et
stephanus animã suã spiri
tũ vocãs: dñe ihũ ihu susci
pe spiritũ meũ. Illud q̃ qd' i
ecclesiaste dicitur. quis scit si
spitus hoĩs ascendat sursum.
et spiritus iumẽti descẽdat de
orsũ. Considera utrũ nã et
pecudũ anime spiritus appel
lentur. Dicitur etiã excepta et
excepto spitu nrõ alius quiѕ ẽẽ
in homine. Paulus scribit. Qs
enĩ scit hominũ ea q̃ sũt hoĩs:
nisi spiritus qui est in eo. Si
enĩ voluerit quispiã conten
dere hic animã significari i
spiritu: quis erit homo cuiꝰ
cogitationes et archana et se
creti cordis occulta nesciat aliꝰ
alius homo. nisi spiritus eius.
Nam de corpore solitario hoc
intelligẽ velle ꝑstultũ est. Qd'
si arguta nititur fraude surri
pere de spiritu sancto scripta
hec cõtestans. diligent' verba
ipsa considerans cessabit asserẽ
mẽdaciũ. Siquidẽ ita scriptũ
est. Quis enĩ scit homĩn. nisi
spitus hoĩs qui in eo est. Sic
et ea que sunt dei: nemo scit
nisi spiritus dei. Quõ aliusẽ
homo: alius est deus. sic et spũs

hominis qui est in eo separatur
a spiritu dei qui est in eo. quē spi
ritū sanctū frequenter ostendim⁹
Sz et in alio loco idem aplus
a nrō spiritu spiritū secernes
dei ait. Ipse spiritus testimoniū p
hibet spiritui nrō. hoc significās
q spiritus dei idē spiritus scs
testimoniū prebeat spiritui nostro
quē nunc dicim⁹ spiritū homis
Et ad tessalonicēses. integer
inquit spiritus et aiā ꝛ corp⁹
Sicut eni est aiā alia ꝛ corp⁹
aliud. sic et aliud est spiritus
ab anima que suo loco specia
liter appellatur. de quo et ora
uit ut integer cū aiā seruet
et corpore. Quia incredibile ē
atqz blasphemū orare aplm vt
spiritus sanctus integer seruet.
qui nec mutatione pt recipe
nec pfectū. De humano ergo
vt dicim⁹ spiritu intelligēdū
vt in hoc loco apli sermo testa
tus est. Appellātur qz superne
rationabiles qz vtutes quas
solet scriptura angelos ꝛ forti
tudines nominare hoc vocabu
lo. vt ibi. Qui facit angelos
suos spiritus. Et alibi. Nonne
omnes sūt administratores spūs.
Puto ad hunc sensū et illud
referri. qd̄ in actibus aplorū
scribitur. Spiritus dni rapu
it philippū: et non eū ampli
us vidit eunuch⁹. idē angel⁹

dnī in sublime eleuās philip
pū trāstulit in aliū locū. Ra
tionabiles qz alie creature et
de bono in malū sponte ppa
pfluentes. spiritus pessimi et
spiritus appellatur immūdi. si
cut ibi. Cū aute spiritus im
mūdus exierit ab homīe. Et i
consequētibz. Assumit alios
septē spiritus nequiores sēt
ipso. Spiritus qz demones in
euāgeliis appellant. Sz et hoc
notandū nūqz simpliciť sps.
s̄ cū aliquo additamēto spūs
appellatur. Sciendū qz q nome
spiritus et volūtate homis et
animi sententiā sonet. Volēs
quippe aplus virginē nō solū
opere sed et mēte sanctā esse: id
est nō solū corpe s̄ et motu
cordis interno. ait. Vt sit scā
corpore et spiritu. Spm volū
tate: et corpus opera significās.
Considera vtrū hoc ipsū
in esaia sonet qd̄ scriptū est.
Et scient qui spiritu errāt
intellectū. Qui eni errore
iudicii alia pro aliis bonis
existimāt accipient intellcm
vt corrigatur error illorū. et
ea que recta sūt diligant. Nec
nō et illud. Vna fortitudo spi
tus vestri videat idipsū osten
di. Et sup oiā vocabulū spūs
altiore et mysticū in scriptu
ris sanctis significat intellectū

Ut ibi. littera autem occidit spiritus autem vivificat. litteram dicens esse simplicem et manifestam iuxta historiam narrationem. spiritum vero. sacrum et spirituale nosse quod legitur. In hanc cogitur voluntate et illud. Nos sumus circumcisi qui spiritu domino servientes et non in carne confidentes. Qui enim non littera carnem circumcidunt sed spiritu circumcidunt auferentes eius superfluum quod generationum primum est et amicum. Hi vero spiritu circumcisi sunt in occulto videlicet vere israhelite in quibus non est dolus qui transcendentes umbras et imagines veteris testamenti cultores vere adorant patrem in spiritu et veritate. In spiritu quia corporalia et humilia transcenderunt. in veritate quia typos et umbras et exemplaria relinquentes ad ipsius veram venere substantiam. et ut iam supra diximus. humili et corporea verborum simplicitate contempta ad spiritualem legis noticiam pervenerunt. Et hec iuxta possibilitatem ingenioli nostri quot res spiritus significaret attigimus. sicut tempore quid unus significet quod differtum si christus tribuerit disseruimus. Utrumque autem spiritus et dominus noster ihesus christus

ide dei filius appellatur benignus. Siquidem est spiritus sapientie. et in alio loco. dominus autem spiritus est. ut iam ante diximus ubi etiam illud adiungimus. Spiritus deus est. non iuxta nominis tantum communionem sed iuxta nature substantiam. Interdum evenit ut communi vocabulo nuncupetur. et hec dicuntur ΟΜΩΝΥΜΑ. Ita eorum quorum eadem est natura atque substantia. cum societate vocabuli nature quoque equalitas copulatur. et discipline dyalecticorum est appellare hec ΣΥΝΩΝΥΜΑ. Iccirco et spiritus vocabulum et siquid aliud in trinitate usurpari solet ΣΥΝΩΝΥΜΑ est. Verbi gratia. spiritus bonus et cetera his similia de quibus pauloante perstrinximus. Porro ad hec necessaria devoluti sumus. ut quia frequenter appellatio spiritus in scripturis est respersa diversis. non labamur in nomine. sed unumquodque secundum locorum varietates et intelligentias accipiamus. Omni itaque studio et diligentia vocabulum spiritus ubi et quomodo appellati sunt contemplantes eorum sophismata et fraudulentas decipulas conteramus qui spiritum sanctum asserunt creaturam legentes enim in propheta. Ego confirmans tonitruum et creans

spiritũ. ignorãtia multiplicis
in hac pte sermonis putaue
rũt spiritũ sanctũ ex hoc vo
cabulo demõstrari. cũ impsen
tiarũ spiritus nomẽ significet
Nec non et in zacharia au
dientes locutũ deũ q ipse sit
qui creet spitũ homis in eo.
estimauerũt spitũ sctũ etiã
in hoc capitulo significari.
nõ oĩo aduertentes q animã
hominis aut spiritũ quẽ ter
tiũ in homine esse iã diximꝰ
spiritus appellatio significet
Ergo vt prelocuti sumꝰ. quid
vnũqđq dictũ sit considẽmꝰ
ne forte p ignorãtiã in bara
trũ incidamꝰ erroris. Siqdẽ
in alijs rebus ex consortio vo
cabulorũ error veniẽs confu
sionẽ et pudorẽ ei qui errau
importat. De supnis vero et
diuinis lapsus ad praua ad
eternã penã ducit et baratrũ
maxime cũ semel deceptus
noluerit respicere. sed vnum
defensãe impudẽter errorem
Decebat etiã quidẽ et mag
nitudo voluminis exigebat vt
finẽ acciperet oratio. verũ
quia infert se questio aduer
sus ea que superius disputa
uimꝰ quã iccirco hĩc preter
misimꝰ ne textũ sermonis
irrũperet et inter piã predi
cationem impia contentio

poneretur. necessariũ puto
ad ppositũ respondẽ. et lectoris
arbitrio quid sup his sentiat
derelinquẽ. Disputantibꝫ er
go sup q animã siue mentem
hominis nulla creatura nix
ta substantiã possit implere
nisi sola trinitas. quia tãtũ
modo scdm opatione et volũ
tatis errorem siue virtutem
animꝰ de his que creata sũt
impletur. oborta est questio
nrã quasi sententiã solueret
q creata substãtia que ĩ scrip
turis sathanas appellatur
ingrediatur in aliquos et cor
quorũdã implẽ dicatur.
Nã ad eum qui medietatem
precij de agro vendito sibi ali
ud pmdens reseruarat a petro
aplõ dictũ est. Anania q̃re ĩ
pleuit sathanas cor tuũ. Et
de iuda loquit ipse saluator
q intrauerit in eũ sathanas
ad quod postea respondẽdũ ẽ.
Inueni nũc aduersũ id quod
scriptũ est quare impleuit sa
thanas cor tuũ quõ sathanas
mentẽ alicuꝰ et pñcipale
cordis impleat. nõ ingrediẽs
in eũ et in sensũ eius atq vt
ita dicã aditũ cordis introiẽs
siquidẽ hec potestas est solius
trinitatis. sed quasi callidus
quidã et nequã ac fallax frau
dulentus q in eo animã hu

manaĩ malicia effectus tra
hat per cogitationes et men
tua viciorũ quib; ipse plenus
est Deniq; et elymas magus
filius dyaboli iuxta malicia
nequiciaq; subsistens plenus
omni dolo et omni nequicia
scribitur sathana patre eius
hanc ei volũtatẽ ex consuetu
dine quasi secundã pena in
iciente naturã. Arguens itaq;
eum aplus paulus atq; corri
piens ait. O plene omni dolo
et omni iniqtate fili dyaboli
et inimice iusticię dei. Versipel
lis et callidus omnẽ in se dolũ
fraudulẽtię susceperat Vnde
hic appellatur dyaboli filius
quia iplebat ipse omne pĩci
pale ipsius fraude et iniquita
te et omne opus nequã in
tantũ illiciens eum atq; de
cipiens vt ipse sathanas iplesse
se animã ipsius atq; habita
re in eodem putaretur. quẽ
ad omnes suę puersitatis dolos
ministrũ sibi ac famulũ pra
rarat Ad id vero qd' secũdũ
posuetam' exemplũ. quia in
iudã introisset sathanas hoc
dicendũ est. Obseruās dyabol'
quibusdã motibus et operati
onũ signis. ad que potissimũ
iudę cor esset vicia pclivius
deprehendit eũ patere insidi
is auaricię et aperta cupidi

tatis ianua. misit ĩ mẽtẽ eius
quomodo desideratã pecuniã
possit accipẽ. et p occasionem
lucri proditor magistri et sui
saluatoris existeret. argentũ
p pietate cõmotans et suscipi
ens preciũ sceleris a phariseis
atq; iudeis Hec ergo cogitatio
nis occasio locũ tribuit satha
nę vt introiens in corde eius
impleret eũ pessima volun
tate. Introiuit vero nõ sc̃dm
substantiã sed sc̃dm opatonẽ.
Nam introire in aliquem
increatę naturę est eius quę
pticipetur a pluribus. Impar
ticipabilis est dyabolus non
creator sed creatura subsistens.
vnde et cõuertibilis atq; mo
tabilis e sanctitate decidit et
virtute. Diximus supra. To
ΜΕΟϹ ΧΙΟΡ id est qd' pticipa
tione capiatur esse incorrup
tibile et imotabile et cõsequẽt
eternũ. qd' autẽ motari pt
factũ esse et habere principiũ
porro qd' incorruptibile sit
esse et retro et deinceps sempi
ternũ. Non ergo vt quidam
putãt participatione natu
re siue substantię inplet
quẽpiam dyabolus aut eius
habitator efficitur. s; p fraudu
lentiã et deceptionẽ et maliciã
inhabitare in eo creditur quẽ
repleuit. Hac autẽ fallacia

et contra presbiteros qui aduer
sus susannā seuiebant ī crude
litate visus erat et impleuit a
nimas eorū ex incendio libidi
nis et voluptate Scrip
tū est enī. Venerūt autē duo
presbiteri pleni iniqua cogita
tione. His insidijs inpleuit et
vniuersū p̄plm iudeorū dicente
p̄pheta de eo. Ve gens peccatrix
populus plenus pctis. semen
pessimū filij iniqui. Semen
quippe nequā filij dyaboli. et fi
lij eius p̄pter iniquitatē et ple
nitudinē dicti sunt pctorum.
Si autē ab his qui eius in scrip
turis filij nominātur iuxta
substantie pticipationē nō ca
pitur. siquidē impossibile hoc
esse in creaturis frequēter osten
sum est. neqꝫ alius quis potest
eum capere pticipatione sub
stantie. sed tantūmodo assump
tione fraudulētissime volūtatis.
Operationē quippe et studia
non solū bonorū operū sed eti
am malorū participales esse
etiā in creaturis diximus. na
turā vero atqꝫ substantiā soli
us in alios posse trinitatis in
troire. Abunde vt reor occur
sū est p̄posite questioni. Nimia
vero ineptiā et stultiā videtur
aduersus fatua respondere. et
si quid in buccā venerit impi
orū hoc velle dissoluē. nō enī
tantū impietas est scelerata
p̄ponere quātū et de sceleratis
saltē resistentem velle tracta
re. Idcirco illud qd̄ solent trac
tare pretereo sacrilega aduer
sus nos audacia p̄clamātes
Si spiritus sanctus creatus nō
est aut frater est dei patris
et patruus est vnigeniti ihesu
xpi. aut filius xpi est et ne
pos est dei patris. aut ipse fi
lius dei est etiā non erit vni
genitus dn̄s ihus xpus cum
alterū fratrē habeat. Miseri
atqꝫ miserabiles nō sentes de
incorporeis et inuisibilibꝫ iux
ta corporū et visibiliū dispu
tare nō licere naturā. Fratrē
esse vel patrem nepotem esse
vel filiū corporū nomina sūt
et imbecillitatis humane
vocabula. Trinitas vero oēs
has ptergreditur nūcupati
ones. et quotiēscūqꝫ aliqua
de his cadit nominibus ex con
gruis vocabulis nō suā natu
rā loquitur. Cū igitur sancta
scriptura amplius de trinita
te nō sentit nisi deū patrē
esse saluatoris. et filiū genera
tū esse de patre hoc tātūmo
do debemus sentire qd̄ scriptū
est. Et ostenso qꝫ spiritus sc̄us
increatus sit. consequēt intel
ligere qꝫ cui9 nō est substan
tia. recte patri filioqꝫ sociatur.

Uet iuxta eloquij nostri pau
pertatem in presenti dicta es
se sufficiant. Timore tame
meū in eo qd de spiritu sancto
loqui ausus sū indicaui. Q̄
cunqȝ enī in eum blasphe
mauerit non solum ī hoc
seculo. verū etiam ī futuro
non dimittetur ei. Nec ul
la misericordia et venia re
seruabitur illi qui cōculca
uerit filiū dei et iniuriā
fecerit spiritui gratie ī quo
sanctificatus est. Qd̄ quidē
et in deo patre est intelligē
dū. Nam qui blasphema
uerit in eum et impie ege
rit sine venia cruciabitur.
nullo pro eo dnm̄ deprecan
te. iuxta illud qd̄ scriptum ē.
Qui autē in dnō deo pecca
uerit ? quis orabit pro eo.
Nec nō et qui filiū negaue
rit corā hominibus. negabitur
ab eo corā patre et angelis
eius. Ergo quia nulla ve
nia in trinitate conceditur
blasphemātibus. omni stu
dio et cautela est puidendū
vt ne in breuē quidē paruū
qȝ sermonē disputātes laba
mur. Qui potius si quis
hoc volumē legere voluerit
quesumus vt mūdet se ab
omni opere malo et cogi
tationibus pessimis. quo

possit illuminato corde ei ī
telligere que dicuntur. et ple
nius sanctitate atqȝ sapientia
ignoscere nobis sicubi volū
tatem nostrā non impleuit
effectus. Et tantūmodo con
sideret qua mēte quid dictū
sit nō quibus expressum ser
monibus. Sicut enī pietatis
sensū nobis audacter iuxta
nostrā conscientiā vendica
mus. ita quantū ad cum
perciet eloquij venustatem
rhetoricam facūdiā. conseq
tiā textū qȝ sermonis procul
abesse simpliciter confitemur.
Studij quippe nr̄i fuit de
sanctis disserentibȝ pie itelli
gere que scripta sunt. et im
periciam mensuraqȝ nostri
nō ignorare sermonis. Finit.

Scripsit idem dydimus alia
valde multa que quia forte
interpretū negligentia ex gre
co in latinū nō sunt trāsfu
sa sermone apud nos mini
me reperiuntur. De quibȝ tn̄
hieronymus ī chronicis testatur dicēs
Anno valētiniani octa
uo dydimus alexādri
nus multa de nostro dogma
te per notarios cōmentatur.
Qui post quintū natiuitatis
sue annū luminibus orbatus
elementorum ignarus fuit.

Itē hieronym⁹ de viris illustribꝫ

Dydimus alexandrin⁹ captus a parua etate oculis. et ob id elementorū quoqꝫ ignarus. tātum miraculū sui omnibus pbuit vt dyalecticam qꝫ et geometriam que vel maxime visu indigent vsqꝫ ad pfectū didiceit. Is plura opera nobilia cōscripsit. Cōmentarios ī psalmos omnes. Cōmentarios ī euāgeliū mathei ⁊ iohānis. Et de dogmatibus. Et cōtra arrianos libros duos. Et de spiritu sācto librū vnū. quē ego in latinū verti. In esaiam tomos decem. In osee octo. scribens ad me cōmētariorū libros tres. Et in zachariā meo rogatu libros quīqꝫ. Et infinita alia que digerere pprij indicis est. Viuit vsqꝫ hodie octuagesimū terciū etatis sue excedens annū. ⁊c

Itē rufinus

Dydimus in pua etate aīpma adhᶜ elemēta litteārū ignoraret luminibus orbatus maiori desiderio sciencie veri luminis īflāmatus est. Audiens scriptū in euāgelio qᵈ apdᵉ hoīes impossibile est. possibile est apdᵉ deū confisus in dnō precabatur obnixius vt illuminatioꝫ cordis acciperet. miscebatqꝫ pcibus studia et labores et inges cōtinuacasqꝫ vigilias. vt qᵈ alijs vis⁹ illi cōferret auditus. Cūqꝫ post lucubrationis laborē vt fieri solet legentibꝫ somn⁹ adueisset. dydim⁹ tanqꝫ mūdū animal ruminās cibū quē ceperat ex integro reuocabat Et ea que dudū alijs percurrentibus ex librorū lectione cognouerat mēoria et aīo retexebat. Ita in breui deo docēte in tantā diuinarū humanarū rerū eruditionē ac sciencia venit vt schole ecclesiastice doctor existeret athanasio episcopo ceteris viris sapientibus in ecclesia dei admodū probatus. Sꝫ et in ceteris siue dyalectice seu geometrē astronomie qꝫ ⁊ arithmetice disciplis ita erat parat⁹ vt null⁹ vnqꝫ phoꝝ aliqᵈ ex his artibꝫ pponens obtinē eū vel cōcludē queriit. sed stati vt respōsiones eius acceperat magistrū eum illius de qua pposuerat credideit discipline. Eius scripta in magna oīm admiratione habēt Nos tamē qui viue vocis illi⁹ aliqua ex pte fuim⁹ auditores longe maiorē gratiam ac diuinū nescio quid ac supra humanā vocem sonās in illis magis sermonibꝫ qui de eius ore pferebātur audiuim⁹

Tunc etiam beatus antho
nius cum fidei athanasij testi
moniũ laturus aduersus
arrianos de thebaide alexan
driam descendisset magnificis
consolatus est verbis. Nihil
inquit te offendat dydime quod
carnalibus oculis videris or
batus. Desunt enim tibi illi ocu
li quos mures et musce ac la
certe habent. Sed letare quod ha
bes oculos quos angeli ha
bent. et quibus deus videtur
per quos tibi magnum scientie
lumen accenditur. Hec ibi

LANDES-
UND STADT-
BIBLIOTHEK
DÜSSELDORF

Prologus translatoris in Eu
sebium pamphili · ex greco in
latinum de euangelica preparacione
Feliciter

Eusebium
pamphili
de ewange
lica prepa
racione: la
tinum ex gre
co beatissime pater iussu tuo
effeci · Nam cum eum virum tum elo
quencia tum multarum rerum pericia
a · et ingenii mirabili flumine
ex hiis que iam traducta sunt
prestantissimum sanctitas tua
iudicet: atque ideo quecumque apud
grecos ipsius opera extent lati
na facere instituerit: euangeli
cam preparacionem que in urbe forte
reperta est: primum aggressi
traduximus · Quo quidem in
libro quasi quodam in speculo
variam ac multiplicem doctrinam
illius viri licet admirari · Cunc
ta enim que ante ipsum facta
inventaque fuerunt · que tamen
grece scripta tunc invenirentur:
multo cercius atque distinctius
ipsis eciam auctoribus qui
scripserunt percepisse michi vide
tur · Itaque cum constet nichil fe
re preclarum unquam gestum quod
illis temporibus grece scrip
tum non extaret: nichil in rebus
magnis naturaque abditis quod

a philosophis non esset explicatum:
omnia ille tum memorie tenacita
tis tum mentis percepit acumine
ac ut apes solent singulis insi
dere floribus · indeque quod ad rem
suam conducat colligere: non ali
ter ille undique cerciora verisimi
lioraque diligens mirabilem sibi
atque inauditum sciencie ~~[illegible]~~ cumulum
confecit · Multiplices variasque
philosophorum sectas non ignora
vit: infinitos pene gencium omni
um ~~religiosorum~~ religionis erro
res tenuit: orbis terrarum histori
am serie sua disposita solus ag
novit et ceteris tradidit · Nam
cum non esset nescius gestarum re
rum historiam titubare · sanctissi
me pater ni distincta temporibus
pateat: quippe cum natura temporis
faciat ut que in tempore fuerint ·
nisi quando fuerint scias · nec fuisse
quidem propter confusionem vide
antur: eo ingenio · studio industria
hunc incubuit rei · ut omnium
scriptorum periciam in unum conges
tam facile superaverit: distinctius
que cuncta ipsis suis ut diximus
cognoverit auctoribus · Confe
rendo enim inter se singulos: veri
tatem que ab omnibus simul emer
gebat nec ab ullo exprimebatur
consecutus est · Que omnia: ab
aliis que scripsit et ab hoc opere
perspicere licet · Quod ille ideo sus
cepit: quoniam cum apud grecorum preda

LANDES-
UND STADT-
BIBLIOTHEK
DÜSSELDORF

ros phos nobiliſſimus eēt. ac pri-
ſcā paternāqꝫ deoꝝ religionē ca-
tholice veritatis contēpſerīt: pti
accuſantibus ſuū ꝓpoſitū reſpon-
dere: parti nrā pro viribus ſuis
voluit confirmare Itaqꝫ ī duas
vniuerſū partes negociū parti-
tus eſt. quarū prima que iā nuc
traducta a nobis eſt. qua illis
reſpondet. qui eū qꝛ chriſtianis
inheſerat accuſabant ꝑparacio-
nē euangelicā: alterā veritatis
catholice doctrinā appellauit;
Illud ſane ꝑtermittendū nō ē
ne quis qm̄ nōnulla ī hoc li-
bro nō abſqꝫ tue ſanctitatis auc-
toritate concedimꝰ. q̄i traducto-
ris tranſgreſſos officiū nos accu-
ſetꝰ. ante primi conſilii tp̄a li-
brū hūc ab euſebio editū fuiſſe
Conſtat ipm̄ arriana hereſi ~~la-~~
~~boraſſe~~ ſiñaz ante ~~tēpus~~ cōſilii labora-
ſe Verū deinde patrū auctē li-
benter ſecutū: ſāctiſſiē atqꝫ pie
in orthodoxia vixiſſe Fertur enī a-
pud grecos ab eo iuſſu prim ſa-
cro ſcē illius ſynodi ſymbolū
ſcriptū fuiſſe: qđ ita cōpoſuit
vt ad decernendā abſqꝫ cōtrauerſia
perniciosā hereticoꝝ opinionē
filiū dei genitū nō factū cōſubſta-
ncialēqꝫ pri cōſcripſerit. ac ptibꝰ tr-
diderit: nec īuēcionū ſue qđqꝫ ad-
didiſſe aut inde aliqđ detraxiſſe
aut mutaſſe pres dicit. n̄ ſolū
illud deū verū de deo vero Na ꝛ ſi

genitū eē a pre nō factū cōſubſta-
ncialēqꝫ deo pri filiū ad refutacio-
nē hereticoꝝ ſufficerent: qꝛ tā de-
ū filiū. prem vero deū verū inter
hec diſtinguētes arriani pdicabāt
ne qm̄ deū de deo ille dixit anſā
captarent. deū verū de deo vero.
pres interiecerūt Hec res qm̄ nō
nulla ī hoc libro ſcripta īuenimꝰ
ab arriana ꝑuitate nō aliena:
firmo nobis fuit argumēto ātē
cetū illū ſacratiſſimū hec illi cō-
ſcripta ꝛ edita fuiſſe Quare ſen-
tibus tuo iuſſu āputatis: totas
ſolūmodo latinis hoībus hac
traductione obtulimus

Explicit ꝓlogus
Incipit liber ſancti Euſebii
ceſariensis epiſcopi de prepa-
racione euangelica Caꝭ
Primū.

Qum quid
ſit xpianiſ-
mus neſcīē-
tibus aperi-
re ſtatuerī:
hunc librū
quo euange-
lice doctrine
veritatem approbamus vt ora-
cionibus tuis adiutus ~~adopta-~~
~~tus~~ optatū finem perueniam
tuo nōi epiſcoporū ornamentū
theodore dedicaui Ac ī pmis qđ
nõie nobis hoc euangelii ſignificet
ꝛ q̄nā huius verbi ptās ſit: de

clarandum esse arbitror. Euangelium
igitur dicimus. quod eternorum atque incorrup
tibilium bonorum que certe suprema et
magna sunt: et ex antiquissimis predic
ta temporibus. nuper vero splendore suo
orbem illustrantia cunctis hominibus
annunciat quod non certas caducasque
huius seculi diuicias. nec breuem
hanc calamitosamque vitam. neque ista
bilia corporis commoda: sed animarum que
intellectualis substancie sunt. a quibus eciam
corporum bona que umbra consequencia
dependent. summam precipuamque nobis
affert felicitatem. Cuius quidem caput
religio est. non illa gentilis que falsa
et ficta erroribusque plena nomen
emendita est: sed hec nostra que ipsarum
rerum veritate appellacionem adinue
nit. quam animi ad vnum solum et verum
deum firmam stabilemque coniunctionem et
vitam que mandatis eius paratur
esse asserimus: qua quidem ex vita
amicicia eciam inter deum et homines
constituitur. Amiciciam vero beatitudo
illa ultima et felicissimus finis conse
quitur. que a superioribus dependet. idem
gubernatur ac rursus eo peruenit se.
Quid igitur hac inter deum et homines
amicicia melius nobis atque bea
tius excogitari potest. Nonne vite
lucis veritatis bonorumque omnium ipse
fons atque largitor est. An non
ipse ut cuncta et sint et viuant cau
sam in seipso complectitur. Qua
ergo re indigebit. qui eius amicici
am adeptus est. qui rerum omnium creatorem
caritate sibi coniunxit. qui patrem atque
tutorem illum sibi asscripsit. Non possum
profecto dicere quam omnia que ad animam
que ad corpus. quecumque ad extrina pertineant.
optime beatissimeque is possideat:
qui caritate primus deo fretus beatissimam
eius amiciciam exacta grauitateque re
ligione consecutus est. Hanc igitur saluta
rem hominum ad deum coniunctionem atque
amiciciam ab omnipotenti deo missus
deus verbum qui lucis infinite splen
dore cunctis annunciat. non hic autem
aliunde sed vndique cunctis ex gentibus ad
deum verum grecos similiter et barbaros. omnes
seruos. omni etate. dites et pauperes
sapientes et contra. liberos ac suos
magna voce conuocat: hortaturque
omni studio ac cura hoc donum suscipi
amus. Nam sicuti eiusdem nature
atque forme nos omnes creauit: sic
rursum cognicionem et caritatem suam
equaliter omnibus proposuit. qui graciam eius
ex toto animo complectuntur et colunt.
Hanc dei erga nos caritatem xpistus
qui ipsius dei patris verbum est ipse qui deus
non respiciens ad peccata hominum. sed seipsum
eis reconcilians: vnigenito sic diuina
exclamat scriptura orbi annunciat.
Venit namque autem et annunciauit
pacem illis qui longe sunt. et pacem illis
qui prope sunt: quam olim hebrei diuinitus
docti predicabant. Quidam enim eorum

clamant. Recordabuntur et convertentur
tre ad dominum omnes fines terre: et adorabunt
coram eo omnes patrie gentium: quoniam domini
est regnum terre et ipse dominabitur gentium.
Et rursus. Dicite quoniam in gentibus quia
dominus regnavit: etenim firmavit or-
bem terre qui non commovebitur. Alius.
Conspicuus erit dominus in ipsis: et conte-
ret omnes deos omnium gentium terre: et ado-
rabunt ipsum singuli ex loco suo.
Hec ex priscis temporibus dicta divi-
nis oraculis innuunt ad nos salva-
toris nostri ihesu christi predicationem perve-
nerunt. Hic predicta olim et expecta-
ta a sanctis viris omnium gentium vocatio-
nem veritatisque cognitionem verbum
dei quod nuper de celo dimisit opera que
fecit multo ante predicta nobis an-
nunciat.

Capitulum secundum.

Sed sentio me impetu quodam
animi et desiderio nimium pro-
vectum. Antea enim que nostra
confirmemus: que solent obicere refu-
tanda esse videntur. Nam cum multi
non nomine christiane religionis sed ipsa si-
ncera fide veri fideles appellantur
suscepta esse putentur: iure nos qui
veritatem evangelicam argumentis
signis atque vestigiis approbare his
libris aggressi sumus: ad preparationem
suscepti negocii respondendum ad illa
prius esse putamus: que vel a grecis
vel a iudeis et maxime a curiosis
nobis solent opponi. Non enim aliter
arbitror ordine certo ac serie oratio-
nem nostram progredi posse: quam si prius ea
que ad evangelicam veritatem iter preparare
et his qui a gentibus ad nos ducuntur
aptiora esse videantur exponamus:
deinde preparatione iam et prioribus ydo-
nea que ad veram salvatoris ac domini
nostri ihesu christi cognitionem adducunt
diligenti eius explanemus. Huius ergo
negocii ab illis initium sit. que tam a gen-
tibus quam a circumcisis in quesitu nostrum
quererent dici possent. Quereret enim
quispiam profecto: quodnam genus homi-
nis sumus qui hec scribere aggrediamur.
utrum greci an barbari vel si quid in-
ter hec inveniri neutrum: et quos ipsos nos
esse profitemur: non dico nomine. nam id quidem
una voce clarum fieri potest: sed vivendi
modo ac secta. Nec enim nigent-
(?) gentilium comprobatis religiones: nec
iudeorum vos moribus vivere videmus.
Quod igitur hoc mostri est. et quenam hec est
nova vivendi racio. Preterea quomodo
impii non erunt ac deorum omnium inimi-
ci: qui patrios mores patria iura
patrias cerimonias quibus gentes omnes
ac civitates continentur contempserint atque
abiecerint. quos salvatores ac benefacto-
res deos senserunt. Et quos deos
Eos videlicet qui ab initio seculorum apud
universos homines tam grecos quam bar-
baros per regiones civitates agros.
hostiis diebus festis ludis ac ceri-
moniis ab omnibus regibus tirannis.

proprijs philosophis legislatoribusque honorant
atque colunt: ac eorum loco impia quaedam
ac scelerata admirantur et colunt. Nec
iure venia digni. quin potius quovis cru
ciatu quodque supplicium non merentur.
qui patria neglexerunt: et aliena fig (patria)
menta spurca fedissimaque iudeorum fabu
lis nimia elegerunt. Aut quomodo non
extrema pravitate sunt. qui tam facile
propria reliquerunt: ac fatuam et omnis
rationis inopem fidem inimicis gentibus
iniquam ac impiam elegerunt. Nec
ipsi iudeorum deum secundum eorum cerimo
nias. sed contrariam religionem colentes:
inauditum ac novum iter sibi ipsis tempore
confecerunt. Sed haec quidem ex gentibus ali
quis nec sua nec nostra recte intelli
gentes: de nobis dicere poterit. Hebrei vero
ipsi quoque de nobis forsan conquerentur: quoniam
cum alienigene simus: sic scripta sua
nihil ad nos pertinentia impudenter abu
timur: ut nos in suam nobilitatem in
trudentes ac ipsos a patriis et proprijs ri
tibus extrudere conemur. Nam si christi
divinis oraculis venturum ante multa
secula scriptum est. si iudeorum prophete ad
ventum ipsius predixerunt. qui et salvato
rem et regem iudeorum non gentium ipsum
futurum predicarunt: si tandem aliqua
quedam meliora divinorumque scripta
promittat. ea quoque iudeis non gentibus
scripta fuisse. Itaque non recte nos
facere quod haec obtrudiamus: et quod

temporibus est: que iudeis propter errores
suos in commoda ventura scribunt. ea
iam ipsis accidisse asseramus: repro
missiones autem bonorum in nosipsos tran
feramus: quamquam mente capti hominis est:
pro dicta felicitate conservantibus legem
nobis ipsis attribuimus. et datas ab ipsa
lege cerimonias probamus. Capitulum iii
Hiis ceterisque huiusmodi cum
adversus nos utantur: age iam
deum omnium pro salvatore nostro ubi
ipsius qui pro pontifice innovationes primum
in nos argumentum suum refutando
calumniatores ipsos esse ostendamus. qui
nil nos comprobare posse. sed expertes ra
tionis fide persuasos asserunt: idque
tamen ex hiis probationibus quibus utimur cum
ad religionem nostram gentiles convertimus
redarguemus: quoque ex hiis que vel scri
bendo vel viva voce proferendo. et aut
privatim aut publice disputando ad
versarios opponimus: ac multo magis
per hos quoque libros. quia hoc totum evan
gelice veritatis negotium continent.
Beatam enim dei ac celestia beneficia
per dominum nostrum ihesum christum filium dei salva
torem nostrum nobis esse collata pluribus
ac perspicuis argumentis hic tractatus
probaturum se pollicetur. Nam cum primum
morum memoria nonnulli adversus
gentiles opponentes ac eis invidentes
alii divinas scripturas exponentes
alii veritatis dogmata subtiliter compro

bitres multa reliquit. Iure nobis
hunc modum tunc libentes insudamus
adinveniendum est: cum ipse primus omnium sacer
ille apostolus paulus probabilitatem omnem
cavillatoriam longe abiciens. ac
certitas assensus probationes ait. Sermo
ac predicatio nostra non est in persuasi
bilibus humane sapientie verbis: sed in osten
sione spiritus et virtutis. Et rursus. Sapientiam
loquimur inter perfectos. Sapientiam autem non
huius seculi neque principum qui destruuntur:
sed loquimur sapientiam in mysterio absconditam.
Preterea sufficientia nostra tamquam ex deo:
qui nos et ydoneos fecit ministros no
vi testamenti. Non minima quod omnibus nobis
preceptum est promptos esse ad reddendum
cuique rationem a nobis de spe nostra querenti.
Tertium est quod salvatorem nostrum predix
isse doctrinam suam in testimonium omnium
gentium per universum terrarum orbem predican
dam iri: et etiam quod postea virtute sua
constituta est invictam atque inexpugnabile
fore. nec umquam futurum ut a morte su
peraretur: sed firmam fore semper atque immobi
lem tamquam in lapide stabilitam atque
fundatam. Cuius divinationis effectus:
omnem impudentissimam linguam vana
contradicentem profecto arcere potest. Quis enim
non fatebitur cum sic apte rerum eventus
divinationum coequat. dei virtute non
naturam humanam illam fuisse: qui et
futura hec providerat et re ipsa perfecit
que verbis predixerat. Ita enim sui evange
lii fama totum ab ortu ad occasum

orbem implevit: omnesque gentes adyt
crescit indies predicatio sua. Ecclesia
enim hoc nomine ab ipso donata ra
dices egit: ac usque ad astra sancto
rum virorum orationibus glorificata luce ac
fulgore orthodoxe fidei splendet:
neque hostibus terga dat. neque ipsis
iam inimicis mortis cedit: propter pauca
verba que ille protulit dicens. Super la
pidem edificabo ecclesiam meam: et porte
inferi non prevalebunt adversus eam.
Sunt autem alia quam multa a salvato
re nostro predicta: que in suo a nobis
collecta loco. et rerum eventibus acco
modata. verum de ipso nostram oste
dunt opinionem ac fidem. Sed a nobis
hec omnia non sunt contenenda ad catho
licam virtutem comprobandam hebraice scrip
ture testimonia: quibus ante mille annos
iudeorum prophete et doctores hominum pisca
tionem universe vite hominum affuturam
predicantes: appellationem christi nomine
ipso expresserunt. et adventum eius in car
ne modum et ipsum quo doctrina eius
ad omnes gentes pervenire predixerunt:
nec tacuerunt futuram iudeorum infide
litatem: et que que adversus christum facturi
et quas penas paulopost essent da
turi. ut urbis eorum extrema obsidione
caderet regnumque suum omnino cessaret:
ac ipsi ad omnes gentes dispersi suis
inimicis ac hostibus pretio servirent.
Que omnia sicuti scripta sunt post ad
ventum salvatoris nostri evenisse

conspirauit. Preterea quos prophetas au
diens post Christi aduentum iudeorum
abiectionem. gentium vocationem a-
perte dicentes futuram: non admira
bitur cum videat res ipsas per doctrinam
saluatoris nostri oracula ipsorum ad
vnguem quadrare. Per saluatorem
enim nostrum factum est ut ex omni gente homines
pene innumerabiles spretis ydolis vnius
ac veri dei cognitionem religionemque
susceperint. quod ita futurum dei ora
cula et per alios prophetas cecinerunt
et per iheremiam maxime ubi dicitur.
Domine deus noster ad te gentes venient
ab extremis terre ac dicent. Quam falsa
nostri patres ydola possederunt et non
erat in ipsis utilitas. Ut faciet
homo sibi ipsi deos. Nec erunt isti dij.
Hec ergo vniuersam fidei nostre veritatem
astruunt: nec humana virtute sed
a deo predicta et prophetarum oraculis
scripta ostendunt. et ad hec a multis
varijsque gentium principatibus libe
ros quosque fusos homines vaticinantur.
Itaque cum omnes gentes antiquitus
multi reges ac tyranni urbes per
singulas tenerent. ac alij pluribus
alij paucis regerent: quod ex re bel
la ubique fremebant. captiuitates
depopulationesque urbium ac gentium
cotidie fiebant. plenaque erant omnia
seruitute: unde cogebant urbani
simul et agrestes ab ineunte etate
rei militari operam dare. ac

semper et ubique per urbes atque agros ar
mati procedere consueuerant. Christi potentia
de qua scriptum est in diuinis oraculis
orietur in diebus eius iustitia et mul
titudo pacis. et conflabunt gladios
suos in vomeres et lanceas suas in
falces. nec eleuabit gens in gentem
gladium. nec exercebuntur ultra in prelium:
rerum euentu verba prophetarum secuta sunt:
ac omnis principatuum multitudo ces
sauit ab augusto in ipso tempore in
carnationis domini nostri romanorum
imperio in monarchiam redacto. Ex
illo autem tempore usque ad modernos nostros
non inuenies ita populos populis oppo
sitos fuisse: nec gentem ullam ita
in aliam insurrexisse. nec humanam
vitam omnem confusione vexatam. ut
passim prius fieri solebat. Atqui
quomodo magis non est dignum admi
ratione si quis ita secum attente
cogitet. cur nam priscis temporibus quando
demones omnium gentium dominabantur
ac summopere ab omnibus colebantur tan
to alij ad alios furore ab ipsis
dijs suis concitati ferebantur. ut
nunc grecos nunc egiptios nunc sy
rios nunc romanos mutuo se bellare ac
seruos destruere regiones suas mu
tuis ciuitates obsidionibus desolare
videas sicut historijs sunt conscripta:
simul vero atque pijssima et pacifi
centissima saluatoris nostri doctrina
apparuit. multorum cultus deorum labe

bat. bella cessabat. et universum hominum
genus a magnis malis atque periculis
respirabat. Ad maximum ergo divine
ac ineffabile sue virtutis signum dicere
non dubitaverim. At vero ex sua pre
dicatione quantum homines profecerint
quantamque utilitatem ex huius vite conse
cuti sunt ipsis oculis cernes: si atten
deris numquam alias in memoria hominum
ab aliquo illustri viro a seculo fuis
se nunc sicut dilatatur verbis atque
doctrina per universum orbem transfusa
ut omnium natura gentium terre atque huma
nitas sentiat. Illa ipsa namque natura
que ante adventum suum tetra feda
inhumana erat. Non enim iam perse que
enim secuti sunt matres suas nefandis
nuptiis cognoscunt. non humanis
vescuntur carnibus scithe quando ad
eos usque predicatio christi pervenit:
nec chrissios falsa religione impulsi
iugulant filios. Hec et alia ac talia
pene infinita: hominum quondam vitam
vexabant. Massagete ac derbi
ces propinquos atque affines suos
qui senectute conficiebant infirmos
putasse traduntur: ac ideo immolatorum
carnes eorum quibus plurimi fuerant
epulabantur. Tibareni vivos
seniores suos precipitare: hirca
ni rapaci genti avium: caspii ca
nibus proicere soliti. Que quidem
certa religiosissime prius fiebant.
nunc vero sola euangelica virtute

undique crudelissima hec pestis
explosa est. Dii vero minime dii pu
tantur aut ianua et sunda scilicet
maleficia demones in ipsis habitantes
a partes mundi quam conspiciunt. a mor
tuorum hominum ubique a quamque cura
tamen notissima. sed plus omnibus
unius salvatoris sola doctrina cuncti
simul greci ac barbari qui non ficto
animo verbum christi audiverant ad tantam
philosophie pervenisse ut solum verum deum regem
ac dominum celi et terre solis stellarum to
tiusque mundi creatorem colant atque se
quantur? quique certis viribus conantur sic
vivere ut vel oculos coherceant ne quid
cupiditate tracti turpiter videant
sed ab ipsa mente omnem animi morbum
depellant et hec omnia quanamodo an
debit negaverit quispiam non esse felicis
vite. At vero quorum vite pariter omnino
laudant tantum a pluribus absunt:
quam ab ipso non esse iurandum au
dierunt: sed omni iureiurando abiecto
sufficere hominibus ita et non. quippe nec
in cotidianis sermonibus vanum vel
perfidiam sed ita diligenter in omnibus tempus
custodire: ut nec falsum nec iniuri
osum nec turpe in labiis verbum habeas
quam ille dixit. De omni ocioso ver
bo rationem dabitis in die iudicii. hor
quam philosophorum vitam non credit.
Adhec et quod simul cuncti et mirabiles
viri et mulieres seniores ac pueri
servi et liberi nobiles atque ignobi

les docti simul atque indocti in omni
ab ortu solis ad occasum loco ubi ho
mines habitant cotidie ferme ad
percipiendam disciplinam christi. qua
non solum a turpi facinore verum etiam
a cogitationibus inhonestis abstinere:
quoque ventrem ac ea que sub ventre sunt
domare docentur confluant. quod vim
usi in divina pariterque disciplina exer
centur excelso animo contumelias
sic nullam vindictam appetere
iram et appetitum omnem temerarium
superare ac vincere: indigentibus de
re sua offerre: omnem hominem nature
parte: fratres ac proprii loco diligere.
Hec omnia si quis sibi collata considerat:
non confitebitur maxima et sola
vere bona debet esse hominibus predicatore
christi oblata: nec ab alio quam
ab ipso potuisse unquam homines huius
vite felicitatem recipere. Illud
vero quale tibi videtur. quod universum genus
hominum non eorum solum qui aliquam huma
nitatis predicti sunt. verum etiam crude
lissimorum et in extremis oris terre
habitantium ab inmanitate reuel
sit: ac ad opiniones vere philosophie
inductum est. Hos etiam immorta
lem esse animam non credit. Hos non
spernet esse apud deum cum nature conces
serimus virtuti deposita premia.
Quibus inducti nostri hanc vitam omnino
ita contempserit: ut pueros et illustres
philosophos mulierculas parentes si ad

hos conferas: Ludumque puerorum non
iniuria existimes omnia que de contem
nenda morte aut verbis aut exemplo prisci
philosophi docuerint. Fere apud nos atque in
finitos viri barbari et indocti philo
sophantur salvatoris nostri virtute ad
iuvante immortalitatem nostre opinione
re longe magis quam verbis veram esse compro
bavit. Quam magnum est illud quod omnes
gentes non aliunde quam a doctrina nostri
salvatoris providentiam dei esse que
cuncta prospiciat atque gubernet didice
runt: nec est iam aliquis qui non acceperit
sic doctrina de iusticia et iudicio dei
ut non fateatur caute ideo vivere
dum ac longe a viciis esse fugiendum
Et caput beneficiorum omnium que a sal
vatoris predicatore christi adepti sunt
in confitenda cognoscere. si calamitosam
prisce idolatrie fraudem quam omnes quondam
homines demonum artibus premebant
diligenti animo volueris. Verum qui
ita natura fieri aptum est ut hominum
genus eorum non expers illa vincere
re aggrediatur nisi suasione induc
tum credat sibi profuturum: non temere
ad ima confugientes ac maxime rudi
ores quos ad veram religionem introdu
cimus fidei remedium adhibemus:
hortantes suadentesque ut de providen
tia dei deque immortalitate animi de bo
na vivendi norma que a spe atque
fide solum dependet recte sentiant
Nam et medico a quibus cavendum

et quibus utendum consulenti? nisi quod credat pro eorum si peritia ipsius conferre poterit; nec plus doctor discipulus quam non credunt utilitatem quandam a doctrina se consecuturos; nec philosophie sectam [ullam quispiam unquam susciperet] si antea crediderit commodo sibi futuram. Ita diversa suasione ducti ac fide alii epicureorum attrahuntur voluptate, alii cinice vite duriciem admirantur; alii platonem proponunt, alii aristotelem; nonnulli stoicos diligenter sequuntur. Sic artes quas alii alias quamvis omnes medie sint meliores honestioresque si utiliores persuasi crediderint. Itaque videbis rei militaris ab aliis, ab aliis mercature et edificandi studium esse propositum; agriculturam alii exercent ac semine sulcos agrorum commissum et mortuum revivisce posse non dubitant. Cum igitur admirabiliter cuncta universa vita hominum duobus hiis fide et spe gubernetur; si mirum esse quod sola artis conducunt multis fide tamen traduntur qui ratione altiora consequi non possunt. Nonnullis ad fidem ratio quedam ac doctrina subtilior comminuit. Nunc quoniam breviter hec que fundamenta iacta sunt, ad primam accusationem veniendum; et quam fuimus quicquid sumus dicendum. Nunque quid negaturos sciat quam hec respuuntur grecos nos esse patrios primosque gentis deorum cultus tenuisse: quod nunc respuimus atque abominamur; iudaicis attendentes scripturis a quibus quamvis plurima nostre religionis pertinencia colligamus; fatemur tamen cerimonias iudeorum vivendique morem non imitari. Sed non videbuntur hec aliter nobis recte conferta; quod si tamen ipsa que a maioribus nostris accepimus que iudeorum priscos virtutes in medium ut omnibus pateat protrahamus.

Sic enim similiter et evangelice doctrine vis constabit; si ante oculos omnium ponemus a quibus per ipsam erroribus sumus liberati; et ad hec qua ratione iudeorum scripturas admirantes penitus eorum vitam recusamus. Postremo quam ratio evangelii sit, quod proprie atque sincere christianismus dicatur; quod nec grecorum gentilium nec iudeorum; sed nova quedam ac vera religio ab ipso salvatoris nomine appellata. Age iam primum omnium priscas ac primas ipsorum theologias per singulas usque in presentia urbes divulgatas ac probas sapientum philosophorum de diis de constitucione mundi opiniones perspiciamus. Hinc enim cognoscemus recte ne ipsa spreverimus an non.

Scribam autem non mea, sed eorum ipsorum qui apud eos studiosissimi rerum humanarum divinarumque fuerunt verba; ut nemo a nobis commentam fictamque narrari fabulam suspicari possit. Capitulum iiii.

Diodorus qui siculus vir
apud grecos clarissimus quippe
qui universam historiam ad unum omnio
distinctionis corpus collegit, statim incipiens
hic de origine hominum conscripsit. De
prima vero hominum origine ut a nature
libris et historicis colligitur bine fue
runt opiniones. Nam alii cum mundum
ingenerabilem atque incorruptibilem puta
vissent genus quoque hominum sempiternum esse
asseverunt: ita nunquam initium ipsorum fu
isse arbitrati sunt. Alii cum generabilem
atque corruptibilem putarent homines
quoque appositis certis temporibus incepisse aff
marunt. Unam enim ac eandem initio omnium
celi et terre extitisse similem confusam formam fuis
se. postea disseparatis divisisque mo
libus universi ordinem mundi conspiciatque
aeremque motum habuisse continuum.
cuius partem quidem igneam ad superio
res ascendisse partes sursum sua propter
levitatem natura semper tendere: quam
ob causam solem ac stellarum multitudinem
volucrem totam circumferri. Partem autem
limosam atque terrestrem una cum hu
midis ad infima propter gravitatem
loca descendisse: quia parte continue
longo tempore in se ipsa convoluta maria
ex humiditate, ex durioribus terram
lutosam ac teneram creasse quam pri
mum postea quam solaris calor ex
estuavit conspissatam fuisse deinde
superficie calefacta pluribus in locis
corruptionem humidi esse secutam:

ex qua ut etiam nunc in paludibus fieri
solet cum subito ad terrae siccitatem frigus
calor crevisset animalia creata
fuisse que noctu a circumfusa ca
ligine alebantur: in die a calore
solidiora reddebantur: ac postremo
sufficientibus iam incrementis concepta
erupisse ab illa colluvione va
rias habentia animalium formas. Ex his
calidiora leviora que ad altio
ra loca evolasse volucres appel
latione nuncupata: segniora vero
ac graviora serpentibus ac ceteris
connumerata. Eodem quoque modo humi
diora in convenientem sibi speciei loca
confluxisse aquatica nuncupata:
et sic animalium diversa genera produc
ta fuisse. Terra vero postea magis
sole ac ventis durata nil ex
conceptionibus producere posse: ac ideo
ex mutua ceterum coniunctione per
species generant. Hanc rem ita
se habuisse tragicus et euripides
anaxagore phisici auditor
in fabula quam menalippen nominat
his verbis testatur. Una celorum oli
ac terre forma: sed separatio data
in lucem tulit volucres ac feras
similiter arbores genitaque natantium
mortaliumque genus. Hec de
rerum origine prima a priscis ac
cepimus. Cum igitur divisio variis sit
in partibus orbis terrarum ita producti
sunt homines in non iuria una

eadem que una lingua nequiverit. cum aliter alibi vocabula rebus imposita sint. Et primos quidem homines nulla re utili a arte ad hoc ad vivendum inventa: fertur laboriose vitam egisse nudos absque tegmine atque tecto. Quamobrem multos frigore atque estu nonnullos etiam inedia periere passi: sed paulatim experientia rerum docente ad spelea hyeme refugere fruges deponere didicerunt. Igne deinde adinvento artes que ad vivendum necessarie in dies crescentia et usu hominibus duce ac principe sunt excogitate. Hec nobis ille scriptor Diodorus de origine mundi et prima hominum vita breviter retulit: in quibus nulla dei mentio fit. casualis quedam universi productio extimatur. quibus concinna omnes fere gentilium philosophi conscripserunt. Quorum opiniones si diligenter inspexeris: a variis quibusdam fatuisque coniecturis profectas invenies. Quod ut facilius facere possis: a plutarcho tractatas tibi ante oculos ponam. Tu autem attende diversitatem eorum inter se quidam. Cap. v.

Thaletam ferunt primum omnium principium aquam posuisse et ex ipsa cuncta esse: ac in ipsa demum devenire arbitratum. Post eum anaximandrum thaletis sodalem ipsum infinitum rerum omnium generationis atque corruptionis causam dixisse. Nam ex ipso aiunt celos segregatos celosque mundos numero infinitos: corruptiones vero et generationem multo prius ex infinito arbitratum seculo in se ipsis revolutis. Hunc cylindri forme terram asserunt: tantamque profunditatis ut ad latitudinem profunditas tertia pars inveniatur. Aiunt preterea separationis vires ex spiritu calido ac frigido in origine temporis mundi fuisse decisas: ac reliqua ex flammea pila aere hoc terrestri circumvoluta ut testa nucleus disrupta et in quosdam circulos explicata solem ac stellas constituisse. Ad hec hominem primo ab aliis animalibus natum. Nam alia mox in deinceps cito posteaque nata sint ad propria pabula per se venire; hominem vero diutina egere lactatione. Quare nunquam si in primis initiis ab aliis natus aliorum nove servatus fuisset: nunquam educari potuisset. Hec anaximander. Anaximenem autem principium rerum aerem opinatum: in quem genere infinitum qualitatibus finitum autem: cuius condensatione ac rarefactione cuncta gigni arbitratum. Motum vero ab eterno esse dicit: Terram ex aere compacto primum omnium factam latam magis

ideo nõ absq̃ vice sup̃ aere ꝯti-
neri. Solē vo ac lunã cetasq̃
stellas a t̃ra ortũ tp̃e. Itaq̃
sole t̃rã ee ait: velocitate mot᷒
caliditatē assecutũ. Xenopha
nes colophoni᷒ nouũ q̃ddam
nec p̃ter p̃decessores s' fabricat᷒: nec gñã
tionē reꝝ nec corruptionē ullã ee ꝯte
dit. Esse nãq̃ sile q̃cq̃ ē. Nã si ali
q̃d nũq̃ gn̄et. id nõ fuisse ãtea ne
cesse ē: q̃d aũ nõ est. id gigni nõ
posse. Nã neq̃ nõ ens facē aliq̃d:
neq̃ a nõ ente fieri q̃cq̃ posse. As
serit aũ sensus oẽs falsos ee: vnde q̃
p̃na cũ sensibꝫ videt abiće. Ter
rã vo ꝯtinue aq̃s delatã p̃latã
ĩ maria lõgo tp̃e abiturã cẽset:
soleq̃ atq̃ alias stellas a nubibꝫ
gigni. Parmenides eleata xeno
phanis auditor atq̃ amic᷒, p̃i
mũ xenophanē deinde opposita
q̃ndã via secut᷒ ē. Sp̃ituũ ei
atq̃ imobilē censet esse vniu᷒su
q̃d est ens sc̃dm v̇itatē reꝝ: so
lũ ei esse sipl'x ⁊ ĩtrepidũ atq̃
ĩgenitũ. Gñacõeꝫ vo eoꝝ esse
q̃ falsa extimacõe videnť ee cũ
nõ sint. Nã sensus semouendos
a v̇itate putat. Affirmat eni si
q̃d ē p̃ter ens: id ee nõ ens. Nõ
ens aũ nõ ee in rebꝫ: ⁊ sic ens
sibi ĩgenitũ relinq̃t. Terrã vo den
sioris aeris defluxu fcãm arbi
trat᷒. Democrit᷒ abderita. i.

finitũ dixit ee vniu᷒sũ. q̃m a
nullo creatũ: ĩmutabile ee esse;
eoꝝ vo q̃ nũc gignuť nullũ tp̃e
p̃ncipiũ: sꝫ ex ĩfinito tp̃e ꝯcta
sipl'r q̃ sũt q̃ fuert q̃q̃ futa sũt
necitate p̄destinata fuisse. Sol'
ac lune gñacõem p̃pria sep̃ataq̃
ab aliis ee dicit: natãm q̃ ip̃oꝝ
nec calidã nec splendidã fuisse
sꝫ ꝯtra gñacõis sue natē simile:
sꝫ postea cũ maior orbis solaris
fcũs eẽt: ignē in ip̃m fuisse ĩtru
sũ. Epicur᷒ neoclis atheniẽsis
fili᷒ maiestati deoꝝ detrahe'
conat᷒: nec aliq̃d ex nõ ente fieri
asserit: ac sic vniu᷒sũ sic se ha
buisse: neq̃ aliq̃d nouũ fieri pt'
id q̃d tp̃e ĩfinito iã fcm̃ est. cor
pusq̃ esse vniu᷒sũ nõ solũ ĩmu
tabile verũ etiã ĩfinitũ. Finē bonoꝝ
voluptatem statuit. Aristipp᷒
cyrenaic᷒ voluptatē bonoꝝ do
loꝝ maloꝝ finē ꝯstituit. Ceteras
sciãs excludit: illã solũ ee utile
putãs: ut q̃ras si q̃d domi mali a
boni ti ꝯtigat. Empedocles agri
gētin᷒ elemēta q̃tuor ponit. ignē
aq̃ᷓ ethera t̃rã: q̃ꝝ causam amiciciam
⁊ litē. ac a p̃ma elementoꝝ ꝯplexione
segregatũ aera cũ istis fuisse ꝯ
tendit: post q̃ ignē erupisse: cũq̃
aliũ locũ nõ reperiret sursũ a stri
ctore aeris repulsũ. Circa t̃rã aũ
duos cũ istis dimidiatos orbes. al

terram ex igne totum, alteram ex aere maximeque ex igne admodum exiguo;
et illum diem, hunc noctem esse putat. In
omni vero noctis a die propter impetum ignis
solem natam non esse ignem sed ignis
expressionem et similem quam ab aquis
fieri cernimus: lunam ex velato ab igne
ne aere congelato sicut grando congelatur
per se factam, lucem a sole recipere. Mentem
non in capite nec in pectore, sed in sanguine
diffusam esse: ac ideo partibus hominis
magis sentire, quibus plus meruit esse.
Metrodorus Chius spiritum esse universi
ait: nam si factum esset, esset a non
ente. Infinitum esse quoniam sempiternum, cum
non habeat principium unde incipiat, nec
exitum quo terminetur. Immobile quoque
asseruit: quoniam moveri non possit quod
non transeat. Transire autem necesse est aut
in plenum aut in vacuum: quorum alterum
non est; in alterum transitus fieri non potest.
Ex ethere autem fieri nubes deinde ac deinde
aquam, quae ad solem decurrens extinguit
ipsum: quae rarescens rursum accedit
in solem, siccitate constipatum ex
aqua splendida stellas efficere: diem
esse ac noctem inde fieri quod sol extinguatur
atque incendatur. Eclipsim quoque extinctione
fieri. Dyogenes apollo
niata elementum aera ponit: omnia
moveri dicit: mundos infinitos asserit,
quos factos esse arbitratur inani
motu, quod huc atque illuc latum
ac alibi rarefactum alibi constipatum
ubi forte constipatum fuit ibi globum
factum et mundum, in quo quae leviora sunt
superiora petierunt. Hec plutarchus.
Quamquam Socrates quoque vir ille illustris
furoris atque insanie plenus putatur.
Siquidem fide dignus Xenophon testis
est: qui sic de ipso in libro de Socratis
memorabilibus dictis scripsit. Neo
autem unquam Socratem impium quoddam et
irreligiosum aut facere vidit aut dicere
audivit. Non enim de natura rerum neque
de altioribus sublimioribus que rebus
ut plurimi faciunt disputabat:
nec considerare unquam voluit quonammodo
quoque necessitate et serie hec moles quam
mundum sophiste appellant: aut singula
celestium corpora facta sunt: sed eos qui
assidua cura atque studio hec tractant
stolidos vanosque homines esse
ostendebat. Et paulum post hec.
Valde autem mirabatur quod non potuerunt
intelligere non posse homines hec
adinvenire: cum non parvum signum
est quod qui maxime hanc rerum scientiam profitentur
quamquam ceteris sapientiores videntur
non eadem sed pugnantia dicunt ad invicem.
Sed hec quidem Socrates ut Xenophon
testatur: quibus consona in libro
de causa ipsi Socrati orationem
attribuens plato conscripsit. Nam ego
unquam o Cebes cum iunior essem quoque
mirabili exarsi cupiditate eius
sapientie quam naturalem sapientiam appellant.
Preclarum enim mihi videbatur

causas rerum scire: cur singula quem
modo gignantur atque corrumpantur
et cur sint atque permaneant: ac se
penitus me ipsum huc et illuc versabam:
talia diligenter considerans: Num postea
quod frigidum et calidum ad putredinem
quidam ut quidam aiunt pervenerint
tunc animalia oriantur: et utrum san-
guis est quo sapimus vel aer vel ig-
nis an nihil horum. sed cerebrum potius a quo
audiendi videndi olfaciendique sensus
nobis prestantur. quibus quidem sensibus memoria
constat atque opinio. Ex memoria porro
atque opinione cum tranquillitate in his
acceperint originem scientie prosilire. Rur-
susque horum ipsorum corruptiones. Co-
gitando sic ad hanc considerationem
in ipsa inceptione visus sum: ut nil supra.
tamen ita signum tibi sufficiens afferam.
Nam ex hac consideratione vel ipsa que
prius plane sciebam ut tamen mihi quidem ce-
teris videbar dedidici: sic tardior
vel cecus omnino factus sum. Hec Socrates
dicit apud omnes grecos clarissimus.
Quare si huic tanto tamque prestantis-
simo philosopho amentia visa est doctorum
de natura virorum doctrina: iure nos
quoque imperitiam illorum omnium recusamus.
presertim cum errores de multitudine
deorum sint ab his qui de natura dixerunt
non sint alieni: quod loco suo osten-
demus: ubi doctrinam Anaxagoram
primum grecorum intellectum rebus constituis-
se. Nunc vero ad Diodorum transeamus:

ac ipsum de prima hominum theologia
scribentem audiamus. Ca. vi.

Egyptios ferunt primos omnium
cum in celos oculos sustulis-
sent motum ordinemque magnitudinem ce-
lestium corporum admiratos solem et
lunam deos putasse: ac solem quidem
Osirim lunam Ysim nuncupasse: a proprie-
tate quadam inditis sibi nominibus. Nam si
quis ad latinam linguam verba transferat:
multioculus Osiris dici potest. Neque id
ab re. Radios enim suos quasi multos
rebus immittit oculos: quibus omnia prospi-
cit ut ex poeta dicitur. Sol qui terrarum fla-
mis opera omnia lustras. Quidam no-
nulli grecorum poete Dionisium esse
Osirim confingant. Sirium quoque ipsum tamquam
nomen de nomine ductum sit appella-
tum existimant. Nam Eumolpus in
bacchicis carminibus igni oculum ra-
dijs Dionisium nuncupat. et Orpheus
splendoris auctorem Dionisium. Ysim
vero latine priscam dicere possumus.
lune hoc nomen indito: cum sempiter-
na priscaque sit. Cui cornua depin-
gunt: vel quod cum minoribus sit cor-
nuta videatur: vel quod bos ei apud
egiptios sit dedicata: quibus ut
Porphirius asserit in libro quem adversus
edentes carnes conscripsit. non sanguine
aut nidore offendebant sed fruges
terre: quas ipsas quasi deos adorabant.
Miserationem vero lachrimas atque
fletum gemitibus terre deflorescentibus

offerebant. Dilis p[ri]me aialium ex
tra gn[er]ationi: ea ex q[ue] ex dicentu
servum e: morti q[ue] aialium eode[m]
modo. Q[uo]d adorationis genus ex
aut p[ro]ferri ignauia: ifinitati eor[um]
eat accomodatum. Sacra g[ens] regi
one assulo h[ab]itata: ibi p[ri]mu[m]
ab hoib[us] sacra celestib[us] oblata s[un]t.
no[n] myrre no[n] cassie a[u]t croci pu
mitie: na[m] h[ec] loge postea fuerunt
i[n]uenta: sed h[er]bam videm q[ua]si
p[ro]uentuary tre p[ri]mu[m] p[ri]micias.
manib[us] offerentes dijs offerebant:
arbores eni[m] anteq[uam] aialia tra
p[ro]duxit. h[er]bas a[u]t multo prius q[ua]m
arbores. Ex h[er]bis ergo itegras
q[ua]sdam sumetes cu[m] folijs radicib[us]
ac fru[ct]i p[ar]tes sil[ic]et cremabat: ac
hac exalatione et fumo celestib[us]
litabant. Igne[m] q[uo]q[ue] i[n]extinctu[m] in
te[m]plis seruabant: q[ua]si celestib[us] si
milimu[m]. Ab hac a[u]t exalacoe
qua[m] greci thymiasi dicu[n]t. thi
sia q[uo]q[ue] qua[m] sacrificiu[m] latine appel
lamus apud grecos antiq[ui]tus dicta e[st]:
nunc vero no[n] rec[te] capim[us] thysia[m]
illu[m] cultu[m] appellantes q[ui] sanguine
celebrat[ur]. Et post paucia. Multo
a[u]t postea i[n]iq[ui]tate hom[inum] fedissi[mus]
sanguis atq[ue] hostiaru[m] mos i[n]
ductus e[st] crudelitatis plenus: omnibus
aialib[us] et eorum sanguine aris deorum
i[m]butis. Hec Porphirius.
Plato a[u]t i[n] cratillo sic scribit.

ad verbu[m]. Videntur m[ihi] p[ri]mi grecoru[m]
eos solummodo deos putasse q[uo]s et
nunc multi ex barbaris colunt: so
le[m] videl[icet] atq[ue] luna[m] telluri[m] stellas
ac celu[m]. Na[m] cu[m] ipsa cernerent thein
s[em]p[er]. hoc e[st] currere atq[ue] revolui: ab hac
ipsius thein natura ide[m] theos .i. de
os appellaru[n]t. Hec plato. Deorum q[ui]
p[ri]mi atq[ue] antiq[ui]ssimi homi[nes] nec
te[m]plorum molib[us]. n[e]c simulachrorum dedi
catoib[us] op[er]am dabant. q[ui]ppe q[ui] neq[ue]
pingere neq[ue] finge[re] aut celare. sed
nec edificare adhuc sciebant: vni
q[ui]sq[ue] facile cogitacoe p[er]cepti assequ[e]
p[ot]er[i]t. Deorum et nulla deorum atq[ue] heroum
iouis. saturni. neptuni. apollinis
minerue. iunonis. dyonisij. her
culis mentio apud illos erat: sed
n[e]c aliorum q[uorum] noia modo grecoru[m]
ac barbarorum aures multitudine
obtundunt. Preterea q[uod] n[e]c demon
q[ua]spia[m] p[ro]b[us] a[u]t [cor]p[o]r[i]bus admirac[i]o[n]e
h[a]bebatur s[ed] sola celestia ut d[ixi]. no[n]
victiarum cedib[us]. sed h[er]barum fumis
colebant[ur]: no[n] argumentis n[ost]ris
sed suis testib[us] p[ro]bati ex iam dictis
p[ate]t ex his q[ue] dicent[ur] facile p[ro]bat[ur].
Q[uo]d et sacre scripture i[n]violabili
p[ro]b[a]t[ur] auctore: q[uod] a ceteris hoib[us] celestia
corpa d[icun]t[ur] deorum noie adorata fuisse.
solis vero hebreis p[ri]mis ac veri dei
et creatoris omni[um] fide cultu[m] et pi
etate attribuit. Quib[us] oib[us] ap
tissime liquet no[n] fuisse apud
priscos vel grecos vel barbaros

sillactrorum dedicationes: que deorum dearum-
que genealogia: que deorum ac spirituum
inuocationes: que turpe heroum theolo-
gia. Sed ad hec omnia que ipsa deorum hu-
manorum que fecerant postea inuenta.
Hec omnia nil ulterius nugatorie supersti-
cionis que gentes omnes occupauit anti-
quissimis temporibus fuisse ostendit. Quare
nemo dubitare potest hominum esse hos deos
excogitationes et confictas mortalium
fabulas: immo uero improborum ac scele-
storum artificia quibus cupiditates su-
as assequi possent: ut sacratissimus ex sermo
apud nos dicit. Initium fornicationis
ydolorum inuentio. Gentilium quidem omnis
error quo deorum multitudinem esse fal-
so crediderunt a phenicibus atque egyp-
tiis incipiens et ab hiis ceteros homines
ac postea quoque grecos aggressus: multis
seculis postea orbem inuasit: ut ipsorum
phenicum testatur historia, quam Sa-
choniato vir priscus quem vel ante
troiana tempora floruisse dicunt phe-
nicum lingua exquisitissime conscripsit.
Traduxit autem in grecum philo non
hebreus sed biblius: quem magnis
laudibus porphirius in quarto eorum quos
aduersus nos libros edidit hiis uerbis
decorauit. Narrat autem iudeorum hy-
storiam verissime quoniam et locorum et
virorum nomina ita ponit: ut ipsi Sacho-
niato hierombus qui eorum rerum omnia
monumenta ab hierobalio dei ieuo
asserit habuisse. Quam quidem historiam

belbalo beritiorum inscripsit regi: cum propter
ueritatem hystorie eius gratissimus fertur
fuisse. Is Sachoniato phenicum ex
hystoria quam partim a singularum urbium
annalibus: partim a libris sacris qui dedi-
cari solebant sollerti collegit inge-
nio: quem non multo post moysen se-
miramidis fuisse temporibus scriptum est.
Huius libros uiri philobiblius in grecam
linguam exactissima cura traduxit.
Hiis uerbis porphirius ueritatem ac an-
tiquitatem sachoniatonis hystorie
testatur: in qua non creatorem omnium nec
celestia corpora sed mortales viros, nec
probos quos saltem propter virtutem admiretur,
sed sceleratos nefandorumque morum pheni-
cum egiptiorumque deos fuisse narrat;
isti uidelicet ipsi qui etiam nunc apud omnes
gentes quasi dii immortales hominibus
coluntur diuinis. Sed tempus est iam illos
ipsos audire. Philobiblius in exordio
statim totius negocii sachoniatonis
quod in nouem libros partitus est sic de
autore suo ad uerbum dicit. Sacho-
niato vir peritissimus atque curio-
sissimus fuit. Is cum nil omnium que ab
initio facta sunt memoratu digna
ignorasse uideatur: diligentius tamen
quam cetera ea quesiuit que taautus exco-
gitauit. Non enim latebat ipsum quod
primus omnium mortalium litteras taautus
adinuenit: et res memorabiles ausus
est eternitati commendare; quem egiptii thoit
alexandrenses thot, greci mercurium

appellarunt. Paulo deinde post hec
accusauit iuniores. qui ea que de diis
fabulose dicta videantur vel allego
rice ad naturam vel tropologice ad
mores student reducere non reducen
da. His verbis iuniores sacrarum
rerum interpretes res gestas repellentes.
fabulas fabularumque allegorias ex
cogitarunt: quas rebus naturalibus impo
nentes mysteria cum tanta obscuritate
induxerunt ut nemo facile veritatem
rerum possit perspicere. Veterum prisci ac
precipue phenices atque egyptii quos
ceteri sunt imitati si qui vita aliqua
re inventa extulerunt: eos benefactores
communesque patronos putantes quos deos a
dorabant: quibus statuas ac si
mulachra templaque statuentes. naturalium
etiam deorum nomina imponebant. Naturales
autem deos solem et lunam. ceteras tam
erraticas quam non erraticas stellas
et elementa omnia cum istis putabant. Ita
deos alios mortales: alios immortales
dicebant. His sic expositis: pheni
cum deinceps theologiam secundum sanchoni
atonem biblius philo sic ad verbum
ponit. Capitulum . vii .

Phenicum theologia principium
rerum omnium tenebrosum ac spirita
lem aerem esse affirmat: aut aeris tenebrosi
spiritum: et preterea chaos tenebrosum omni luce
privatum. hec infinita esse atque intermi
nata. Verum quando spiritus sua principia co
ncupivit. facta est complexio atque connexi

que cupido appellatur: quod creationis
rerum omnium principium est. Spiritus autem sua
non novit creationem: sed ex eius co
nexu factum est moth quod limum dicere
latine possumus: alii aquose mixture
putredinem ex qua semina creaturarum omnium
et generatio prodit. ac in primis animalia que
sensu carentia. ex quibus facta sunt animalia intel
lectualia que nuncupant theophasimi
id est celi conspectores in figuram oui confir
mata. Moth autem effulsit: sol et luna
stelle ac astra magna. Hec mundi origo
apud eos creditur: quam deorum apta religio
consequitur. Sed videamus quo certam mi
rabilis illa theologia constituit. Aere
terris et mari igneum venti emitte
ntes, splendore simul cum terra ac nubi
bus. et maxime de celo effusiones. Segre
gatis itaque omnibus atque a suo loco sol
calore depulsis: cum simul in aere con
currentia suo conflictu. tonitrua et ful
gura efferrent: quo sonitu animalia
ex limo que ex sono prosiliverunt erupe
runtque tam ex terra quam ex mari mas et
femina. His addit. Hec in libro taautis
de origine mundi conscripta reperimus:
~~[illegible]~~: qui ille ingenio ac cura inve
nit nosque illuminavit. Deinde veterum
nominibus ordineque ante oculos positis:
post pauca infert. Hii primum tales fuerunt
quibus et ipsi et qui ante eos fuerunt et posteros
vita trahebant deos putantes adora
bant: et infusiones et fumigationes
eis faciebant: et que adorationis modis

sue infinitati aciginanie cui congiu
gebat. Post hec autem ex vento colpia nun
cupato et muliere baau quod noctem
significare interpretatur natos fuisse
scribit. Ac primogenitum vivos mortales
ita nominatos: et a secundo primum ex arbo
ribus alimenta hominibus esse repertum ex
hiis vero natos genum ac geneam eodem
dictos phenicem habitasse; cum autem
fro palmas ad solem sustulisse quem
deum putabant beelsamen vocantes
id est celi dominum quem greci iovem vocant. In
cusat deinde grecos qui erroribus duc
tos hiis verbis. Non enim temere multis
hec nominibus distincta sunt: sed scilicet suscep
tas rerum nomina indita fuerunt quam genus
grecorum ignorans longe aliter intel
lexit: ambiguitate interpretationis
confusum. Addit deinde a genere secundum et
prothogoni mortales filios procrea
tos: quorum nomina. lux. flamma. ignis.
Ex confrictione lignorum ignem
reperisse ac usum eius docuisse; a
quibus vasto corpore natos filios as
serit quorum nomina montibus inhabita
vit imposita. cassio scilicet libano. atque
ipudico. Hii concubitusque obviam
fient commiscebantur. Tabnacla
excogitata refert ab ypso ex cannis
foliis atque papiro. Factiose quoque
adversus fratrem usonem eos vixisse;
qui corporibus tegumina primus ex pelli
bus ferinis confecit. Magna vero
tempestate precipitata flantibus vent[is]

atque choruscantibus undique fulguribus
tyr silvas apud crematas. Hunc usonem
arboribus amputatis ramis abustisque primum
cum hiis mare ingredi ausum fuisse;
stelasque duo igni ac vento erex
isse quas adorabat sanguine ferarum
profudens. Hiis omnibus cum natura concessis
sent virgas ac statuas a posteris
consecratas: annuasque celebritates sta
tutas. Longe autem post genus alti
celorum venatorem et piscatorem natos
piscatorem et venatorem invenisse;
ex hiis natos duos alios qui ferri
ferique usum invenerunt: quorum alterum
chrisora vocatum cantibus magicis
et hiis verbis plurimum valuisse. Hii
domibus porticus addiderunt et cavitates
et cameras. Ex hiis piscatores
et venatores et qui titanes appellantur
fuisse: ex hiis et amynum atque
magum qui greges fecerunt et ma
galia construxerunt. Ex hiis etiam
mysora et selech id est virum tenuem
atque iustum: isti salis usumque eius
invenerunt. A mysore tantum
fuisse natum qui primus elementa
litterarum conscripsit: quem egipcii thoor.
alexandrienses thooth. greci mer
curium vocant. A sedech dioscuros
natos quos babiros quos corybantes quos
samotracas. qui primum navem constru
xerunt: quorum nati libarum vires et cantus
ad medicinam invenerunt. Eo tempore
stare natum elium quod altissimus fuit

ɔgnoīatus · ⁊ mulierē beautħ voca
tatā : hos ī biblo ħitasse. Hij ge
nuerūt tixiū aut īdigenā : cui celꝰ
postea ɔgnomē fuit ⁊ a cuiꝰ noīe
mira varietate formosissi^m suꝑ
nū corpꝰ celū fuisse appellatū.
Hic ab eisdē tꝑib; nata soror terra
appellata : cui et ꝑ formā terra
cognoīs fuā. Hij pr̄i altissiō a be
stijs dilaniato : sacra ⁊ cerimoīas
ut deo īstituerūt. Ita patris regnū
celus possidēs. terrā sororē in mat
moniū duxit : q̄ sibi q̄tuor filios
ꝑepit. illū quē ⁊ saturnū dicit. be
tiliū. dogarum q̄ ⁊ frumētariꝰ ap
pellatꝰ. ac postremo athlāta. Ha
buit et alios liberos celꝰ ex m̄ltis
sibi vxorib; natos : quā re terra adeo
egre tulit ut celi diuorcio uti volu
erit. Celus tn̄ ab ea abstinēs ⁊ qn̄
cūq; ei volebat vi ei appinq̄bat :
⁊ īdignatōe īcensꝰ filios ab ea sibi
ꝑeratos necare trudē conabatꝰ. Qua
ex re coacta terra : socios sī ac adiu
tores ad defendēdos natos ɔcitiuit.
Interea saturnus cū in viꝫ euasisset
mercurij termaximi q̄ eiꝰ scriba
fuit auxilio usus : ad defensiōē
nr̄os ꝑrem ulciscitꝰ. Saturni deīn
liberi fuerūt ꝓserpina ⁊ minerua :
q̄꜔ ꝓma virgo obijt. Minerue aūt atq;
mercurij nouis artib; hastā ⁊ fal
cē fecās saturꝰ fabricatus ē. Deinū
mercurius artib; magicis saturnos
milites īllexerit ⁊ ɔmissū adūsꝰ
celū ꝑ terra ꝓeliū fusis fugatisq;
copijs : regnū suscepit. Ea in
pugna int' alios q̄dā celi co
iunx admodū ei dilcā capta
fuisse fert' : quā euagoni satꝰ
ī mrionū dedit. Apud quē ꝑhi
leuauit ventrē : ⁊ vocauit qd'
ꝑepit demaroū. Hijs ita gestis
edes suas saturnus menib; cīx
it : vrbēq; ɔdidit ꝓmā biblū a
phenicib; noīatā. Athlāti vo
fr̄i suspecto ⁊ mercurij ɔsilio ī
ꝓfūdo depulso foueā aggeris
supī iecit. Hijs tꝑib; dyosturorꝫ
posteri nauigia fabricati naui
gabat : tēpestatib; q; ad cassiū
montē eiecti tēplū ibi ɔdiderūt.
Deinde nō longo tꝑe facto tꝑe
celus ꝑulans filiā suā astar
tē forma ⁊ virginitate florentē
cū duab; sororib; rhea ⁊ dyo
ne q̄s suspectas ad īterficiendū
dolo saturnū emisit : sed varijs
modis allectas saturnus mrionio
sī sorores iūxit. Ea re cogni
ta celus : fato ꝓlchritudine
alijsq; socijs auctꝰ ī saturnū
īsurgit ⁊ qs videl; fatū ⁊ pul
chritudinē allectas ad se saturꝰ
attraxit. Recepit aūt ab astar
te saturnus nō paucos filios :
q̄꜔ iunior ɔtinuo sil' atq; ī lu
cē editꝰ fuit. ī deos abijt. Ela

ri vo fuerunt Amor atque Cupido.
Pago aut frutecta invenit atque
aravit : ac ideo Iuppiter aratrius
nuncupatur e. Dedech aut i. iusto
una tytanidum nupta escula
piu enutrivit. Preterea saturno in pereu
tres filii nati. saturnus pro genitoris
iuppiter. belus et appollo. Tunc etiam
nati sunt ponto. typho. nereus po
ti pr. A ponto neptunus procreatus
et sydon : cuius ab ore sonora sua
vissimaque vox profluebat. Hec
prima hymnos carminibus composuit.
Ademaroonte melcarthus qui et
hercules vocatur natus. Tunc celus
demaroonte sibi socio atque ami
co ponto bellum infert : sed victus
a ponto demaroon vovit pro
fugatione hostiumque solvit. Post trigin
ta duos autem annos regni sui :
saturnus insidiis celum premens prope
fontes fluctaque in valle quadam
insidiis locatus cepit et virilia
membra abrasit : et unde sacer
sanguinis in fontes fluctaque stil
lavit : qui locus ad hec usque
tempora monstratur. Hec sunt saturni
gesta : hec a gentibus predicata
tempora : hec aurea illa saturnia
regna : hec beatificata illa priscorum
felicitas. Sed redeamus ad no
bile istud theologum : videamusque
quid postea scriptum dicit. Astarte autem
maxima summaque ac Iuppiter

et demaroon et adolus deorum prin
ceps saturni iussu regnum guberna
bat. Imposuit aut astarte capi
ti suo regale insigne : thauri ca
put. Cumque orbem terrarum circuiret :
reperit forte stellam : quam in tyria
sacrata insula adductam consecravit.
Saturno aut quatuor oculos insigne re
gale composuit : duos in anteri
oribus duos in posterioribus partibus cor
poris collocavit : qui vicissim conni
ti quiescebant. Alas quoque in humeris
quatuor fixit : duas protensas qui
volaret : duas remissas qui staret.
Significabat aut ipsum dormientem
videre et vigilantem dormire. Bili
que pallas quiescentem volare et vo
lantem requiescere. Ceteris et diis
duas fecit alas in humeris : qui
saturno convolarent. Ipsi preterea satur
no duas in capite alas locavit :
unam propter principatum mentis : alteram
propter sensum. Cum vero saturnus austri
regiones peragrasset et universam egyp
tum deo tauto largitus ipsum ibi
regem constituit. Hec aut omnia a sep
tem dicit sedech filiis cabiris appel
latis : et ab octavo ipsorum fratre escu
lapio iussu eius taauti dei precepit
conscripta fuisse. Que thaonis filius
omnium primus apud phenices deorum inter
pres allegorice ad naturam acco
modavit : tradiditque posteris qui
orgia quedam atque mysteria.

Thaautus quē egiptij thot ap
pellant sapiā phenicū p̄stans
p̄mus religiōes deoꝝ ab ignorātia
vulgari ī dignitatē doctrine redux:
quē post multa tp̄a. deus surmobo
lus ac thurro que dicta ē chusar
tis secuti. abditā thaauti theo
logiā ⁊ allegorijs obstrusā in
lucē ptraxerūt. Et post aliq̄ dicit
morē p̄scis ī magnis calamita
tib; atq̄ p̄icul fuisse: ut ciuitatis
ā gentis p̄nceps dilc̄issimū ex fi
lijs ulciscenti demoni q̄si redēptōis
p̄miū traderet ⁊ sic traditū / in mysticē
cumularet. Cū itaq̄ saturn⁹ rex re
gionis quā phenices israhelem
vocāt. q̄ postq̄ hoiem exiuit ad
saturni stellā adductꝰ ē. ab anno
breth nympha vnicū hr̄et atq̄
charissimū filiū seud a re ipa dic
tū. sic eī et nūc phenices vni
cū filiū appellant. cq̄ maximo
p̄iculo atq̄ p̄iculosissimo bello ci
tas p̄mebatur: regio īdutū or
natu sup̄ cōstructā ad hec p̄parā
tāq̄ arā imolauit. Hec iste
philobiblus. Deinde vide q̄ a
sachoniatonis traducta dicit
de s̄pentib; ac feris venenosis
dr: q̄ usū ad vitā nullū: peste
vo ⁊ interitū venēoso morsu
hoīb; inferūt. Scribit g° ad v̄bū
sic. Draconū naturam atq̄ ser
pentū ipse thaautꝰ diuinā puta
uit: ⁊ post ipm et phenices atq̄
egiptij. Spiritalissimū enim
aīal omn est ⁊ igneū. Nam
spū absq̄ manuū aut pedū
⁊ oīo alicꝰ organi exterioris ad
iumēto ut cetra videmꝰ aīalia
ferri cōtinuā celitatē assequit:
variasq̄ figuras ⁊ formas gra
diens īuoluto reuolutoq̄ ad
quā vult celitatē gressū sua
limē p̄stat. Longeuū et est:
nec solū senectam cū pelle de
ponēs reiuuenescit. sed crescit
et in adolescentiā reductū.
Cūq̄ determinatos adimpleuit
terminos: ī seipm̄ reuolutū
rursū reuertescit: q̄uis semp̄
minus. Ita n̄ p̄cussū intereat:
vix naturali nece cōficit. Id phe
nices demonē felicē ⁊ egiptij vo
eneth appellarūt: cui accipitris
caput apponūt p̄pt actiuitatē
accipitris singularē. Idcirco
Epies qui summū deoꝝ interp̄tē
egiptij putarūt sacraꝝ līraꝝ
scriba. cuius libros arrius ī gre
cā linguā traduxit. allegorice
hoc tradens: ad v̄bū ait. Di
uinissimū aīal s̄pens: ⁊ acci
pitris hn̄s caput valde iocū
dū est: Id si palpebras erigebat
luce p̄mogenita oēm suā re
gionē replebat: cū vo clausos
retinebat oculos tenebre fundebāt.

Hoc significare voluit Epeis
igneam esse naturam eius. A Phenici-
bus Pherecides quoque principia pro-
sortitus divinis de deo quem Ophio-
nea grece vocavit, latine serpen-
tem dicere possimus, et de Ophio-
nidibus, nimirum in modum disseruit,
de quibus alio loco dicemus. Verum
egyptii universum depingentes
mundi hac ratione inducti simu-
lant circulum aereum igneumque in su-
perficie circumfusum serpentis ac-
cipitri formis figuram generan-
dum ut sit theta grece littere
figura consimilis. θ. magnitudinem
mundi ac formam per circulum sig-
nificantes: per serpentem vero qui in
circuli medio positus est bonum
demonem conservatorem omnium cuius
virtute mundus continetur osten-
dentes. Zoroastes quoque magus
in libro sacro in quo res persicas
collegit: sic ad verbum scribit.
Deus caput accipitris habet. Is
incorruptibilium primus est: spiritus
ingenitus, corpus partium sibi ipsi simi-
lis, bonorum omnium auriga, mu-
nera non expectans, optimus,
prudentissimus: pater iuris. Sine
doctrina iusticiam perdocetus, natura
perfectus sapiens, sacre nature unicus
inventor. Ideo sibi serpentibus
ut ceteris diis immolabant:

deos manes ac principes totius
arbitrantes. Capitulum viii.

Nos phenicum theologiam
iam per autores suos exposuimus, et
quam odio ut pestiferam fugien-
dam, et sanitatem tante insanie que-
rendam: salutare predicat evange-
lium. Quod autem non fabule dicte sint
a poetarum figmenta, alia quedam
que nucleum contegentia, sed sapientum
priscorum et theologorum, ut gentes
dicerent, vera certaque testimonia
contestes antiquiora poetis: inde patet
quod usque ad nostram memoriam in phe-
nicia ubi ipsi dii sic appellati
sic nati sic educati ut dicti
theologi tradiderunt dicuntur.
Quare nil agunt, cum ad natura-
lia quedam turpitudinem occultare
refugiunt: cum res se ipse ceri-
monieque deorum una clara atque
voce phenicum omnium ipsos redar-
guunt. Sed de phenicum theolo-
gia satis. Nunc ad egyptia-
ca transeamus: ut ex his videamus
recte an contra gentilium nu-
gas contempsimus, et salutarem evan-
gelii doctrinam secuti sumus, quam
maxime nunc neglectis suis sanctis-
sime colit egyptus. Universam autem
egyptiorum hystoriam et theologiam
ipsorum seorsum in libro quem sacer
conscripsit manetus quidam egyptius

greca lingua exquisitissime in
medium edidit. Sed Diodorus et
Sicaulus vir clarus. omnem ut diuini
historiam gentium diligenter bre
uius ac ordinate congregatam scri
bens: ab egyptiorum theologia
totius negocij fecit inicium. a quo
potius qui ab illustriore notioreque
grecis qui ab egiptio maneto se
ad ubi scribenda duximus.

Asseruit igitur Capitulum iv

Egipcij in rerum omnium origine
homines primum in egipto productos:
propterea propter celi temperanciam: propterea et
propter nilum et nasci et educari potu
isse. Nam nec hybernis frigoribus
nec estiui solis ardoribus regionem
premi: et solum irrigatione nili
sic esse fecundum ut alimentorum in usu
hominum nulla terra feracior sit. Deos
vero mortales homines fuisse: sed
virtute ac beneficijs vitam eorum exco
luerunt immortalitatem consecutos:
quorum nonnulli reges fuere nomina quoque
habuere. alij noua quedam. alij a ce
lestibus translata esse: quos maximos
deos solem. saturnum. cybelem. iouem
quem homines nonnulli nuncupant
iunonem. vulcanum. vestam. ac po
stremo mercurium. Solem autem
primum omnium apud egiptum regnasse
soli celesti cognomine: quamuis
nonnulli sacerdotum vulcanum afferant
dant primum igne inuento regnum

obtinuisse. Deinde saturnus
qui sorore cybele in vxorem ducta
osyrim et ysim genuit. aut ut
plurimi dicunt iouem et iunonem;
hos vniuersum orbem imperio sub
iugasse. ac quinque deos procreas
se autem. osyrim. ysim. typhonem.
appollinem. ac venerem. Osyrim
dyonisium. ysim cererem esse au
tumant: quos matrimonio iunctos
cum regno successissent plurima
genus hominum contulisse. Ita terra
thebaico centum portarum urbem
condidisse: quam alij iouis urbem
alij thebas appellant. Erexisse
autem osyrim iouis ac cereris paren
tibus ceterisque dijs aurea templa:
quorum singulis certas cerimonias
statuit. et sacerdotes qui earum cu
ram haberent constituit. Ab hos
vite inuenta et diuisis honoribus
homines distinctos: ut alij cole
rent alij colerentur. Musicam adeo
dilexisse ut secum semper non paruum gre
gem musicorum duceret: quibus
nouem virgines quarum apollo dux
erat. et alijs doctus et cane
di arte non mediocriter excellu
isse. Cumque omnes gentes propter eius
merita qui deum susciperent ubique
monumenta reliquisse in India
multas urbes construxisse. phri
giam domuisse: ac per hellespontum
angustias in europam traiectum.

macedona filium. macedonie regem
constituisse. Ab hoc Apyn et innume
ros consecratos: et apud egyptios
loco deorum publice cultos. quin fru
mentorum inventoribus ad committenda
cultoris semina profuissent. Ysim
iniurando nullius se preter osy
ridis complexum petituram decrevisse:
quam etiam postquam hominem gravit im
mortales homines consecratam videmus.
Osyride vero insidiis laniato et ali
a quidem membra non mediocri labore
ab yside inventa divinis honoribus
sepulta. Denis vero in flumine ni
lum a typhone proiectis constituto do
lo sacra ac cerimonias maioris
aliquanto cultus statutas fuisse. Hinc
grecos accepisse et dyonisii orgia
et dies festi cum honore huius membri
fierent: cuius simulacrum in mysteriis
ferentes phallum appellant. Fin
gunt autem ac commentari omnes
qui apud thebas boetias ex se
mele et iove hunc demum natum
existimant: quod orphea primum
ausum fuisse. Illum enim egyptum
petiisse. ac inde mysteria osirid
doctum in greciam retulisse. Et
quoniam cadmeis amicus esset generis
dei. magnis affectus honoribus
ad ipsos non invitus transposuisse;
multitudinemque alios ignorantia
nonnullos qui tale deum grecum
potius quam egyptium dici vellent

cultum et mysteria eius libenter susce
pisse. At vero poetam orpheum fa
cile totam rem ea de causa verisimiliter
finxisse: quoniam cadmus ex thebis
egypciis in boeciam profectus semelem
aliosque liberos genuisset: quam
ab ignoto pressam septimo mense
sic etiam de osyride prohibent egypcii
puerum peperisse. Hunc mortuum a
cadmo deauratum et quasi deum ingenti
cultu et sacrificiis decoratum fuis
se: penes quem eius iovem predicasse
ut semeles stuprum leniret. Hinc
apud grecos celebratam esse fabulam
quod semele cadmi osyrim ex iove
conceperit in lucemque edidisset. Quam
poete adeo amplificarunt atque auxe
runt: ut iam resonantibus theatris
nemo grecorum sit qui hanc rem aliter
gestam credat. Nec in hoc solum sed
in aliis quoque multis illustribus apud
egyptios viris heroibus quoque ac diis
id esse a grecis factitatum. Her
culem enim egyptium fuisse. cum virtu
te multas magnasque orbis terrarum
partes perdomitas. hunc grecos in
fusum. divinis honoribus colere quasi suus
non sit. sed magnus temporibus postea
adnatum ex Alcumena herculem
iniuria res gestas egypcii herculis
traductas. Persea quoque in egypto
natum et ipsius ysidis genus
ab egypto ad argivos transla
tum: fictis deinde fabulis. Yo. ipsam

esse quod in bovis formam mutata: aliqui
honore ferunt ut egiptii ~~assereunt~~ bovem
adorent. Quamvis alii antiquissimus
quibus animalium effigies ab egiptiis
ducibus atque imperatoribus galeis insculp-
tas ferri solitas in prelio dicant:
easque rei imperii signum ipsis fuisse.
Parta deinde victoria ea animalia
quorum ymaginem victoriosi duces
gestarunt, qui offensione belli ad
hostes ipsi repulissent: in deos re-
lata fuisse. Nonnulli insuper utilita-
tisque causa multa ex animalibus in
deorum numero apud egiptios suscepta
contendunt. Bovem enim ipsam tam partu
suo quam arandi opera conducere: oves
autem et partu et tegmentorum materiam
prebere et lacte ac caseo alere: canem
vero una cum hominibus venari et ad cus-
todiendos homines natum esse. Prop-
terea deum qui apud eos Anubis appel-
latur caninum habere caput. Ea e-
nim ostendit custodem ipsum Osiridos
fuisse: tam beluas quam homines qui ipsor-
tunc obviam fierent cohercente. Feles
vero quoniam ad sancta fienda conducat:
ichneumona quoniam ova cocodril-
lorum conterat et luto involutus cu-
os rapiant ita in ventres eorum insi-
re solebat ut erosis intestinis eos
interimat. Ex avibus ibicem quidem
utilem dicunt ad serpentum locustarum
et erucarum interitum. Accipitrem vero
ad scorpiones atque cerastas ne-

candos et alia huiusmodi venenosa animalia
quem esse nonnichil conferre arbitrantur.
Aquilam vero quia regia sit colunt et hir-
cum in divinis eam rationem dicunt suscep-
tum: qua primum apud grecos priapus geni-
talia membra cum id animal ad coniunc-
tionem seminum maxime omnium deferunt.
Membra vero genitalia apud eos
honorari: quoniam procreationis instrumenta species
animalium conservant: quod tamen non apud
egiptios solum: verum etiam apud plerasque
alias gentes quoniam quod ad generationem
animalium necessaria sit apprime co-
litur. Quapropter etiam antistites qui a
patribus secundum egiptios successione
sacerdotium acceperunt huius dei my-
steriis initiantur. Ad hos peanas
etiam atque satyros aiunt huius rei cau-
sa certis hominibus esse venerabiles: cuius
signum est quod simulacra eorum in templis
membris in more hircorum quod animal
traditur promptum semper esse ad coniunctionem
centigine affectis statuuntur.
Sacros autem thauros apim scilicet atque
mneuin divinis coli honoribus et
tamen propter agriculturam: tum quia fru-
gum inventio ad deos refertur.
Lupos quoniam canibus simillimi sunt:
et quoniam Iside una cum Oro filio cer-
tamen adversus Typhonem suscep-
tura Osirim asserunt ab inferis fi-
lio et matri auxilium ferentem adversus
se eisque in specie lupi apparuisse.
Nonnulli autem dicunt a lupis ad-

usum egyptum irruentes ethiopes
distractos fuisse: unum et regione
luparia nuncupatam. Crocodil
lum illis honori esse aiunt: quoniam eius
timore ab arabia atque libia la
trones in egyptum nare negant.
Preterea quidam de priscis regibus
suorum rabiem canum fugientem ad
paludem confugisse: qui preter opinio
nem hominum a crocodillo susceptus
in alteram ripam traiectus fuerit.
Sed cultum animalium alias alii causas
afferunt. Multitudine enim aiunt ac
bro in reges magno insurgente consen
su diversorum animalium cultum diversis
civitatibus a quodam rege statutum fu
isse: ut dum singuli venerentur
religionem suam et ceterorum contemnant:
non possent universi in unum egip
cii conspirare. Hec animalia linthea
mina post mortem plangentes et
pectora cum gemitu cedentes: in
sacris sepeliunt locis: quorum si quod
sponte aliquis interfecerit mortis
mulctatur supplicio. Felem autem aut
ibim sive sponte sive invitus quisquam ne
caverit: morte punitur. Preterea
in cuiusque domo canis mortuus
fuerit: omnes qui eam habitant universo
corpore raso magno luctu afficiuntur
et nec vino nec tritico ceterisque ad
victum necessariis que in ea domo re
condita fuerunt uti amplius licet.
Aliunt autem apim quidem in mephide et

mneuim in eliopoli: hircum in me
dente: crocodillum in palude my
ridos reliquasque feras in locis aliis
simulant aut pultem lacte coctam
afferentes et bellaria melle commix
ta et anserinas carnes tam elixas
quam tostas. Cum masculis autem animalibus
femineum quoque sexus summa fide sol
nutriunt: quas pellices appellant.
Cum vero apis mortuus fuerit. mag
nificeque sepultus: quousque simile
inveniatur in perpetuo luctu sunt. Quem
simul ac invenerunt et ad urbem
nili statim adducunt: quam solum
mulieribus videre licet. Obviam
namque facte: sublatis vestibus ge
nitales partes ei ostendunt: nec unquam
postea huiusmodi deum mulieribus aspicere
licet. In quem asserunt animam osiridis
post mortem traductam fuisse. Hec
illa est egyptiorum temporis impietas po
cius quam theologia: adversus quam
aliquid dicere cum per se iaceat tempus duco:
quam merito contempsimus atque de
spicimus christianitatis mulieres non nisi a
salutari et evangelica doctrina que
obcecatos mentis oculos per fidem illu
minavit liberati. Verum honestio
res harum nugarum in quibus natales
romanos paulopost sub cum grecanicarum
fabularum interpretacione facilius
enodabimus. Hoc igitur modo antiquis
sime temeritatisque phenicum et egip
tiorum supersticionis omnium gentium temporis

theologia plena est. Verum de grecorum
theologia quam silachius et mysteriis
sibi quodam ut eorum pacto uniuersis
modo dicamus: quam quidem uniuersam
collegit hystoriam in tertio et quarto
volumine diligentissime conscripsit: fuit
a Cadmi etate initio. Cadmum autem
post moysen fuisse ab exquisitissimis
gentium annalibus loco suo demonstrabi
mus: ut aperte pateat moysen ma
iorem natu quam grecorum deos fuisse.
Quidem post cadmum dii emerse
runt: quem non paucis annis moy
ses superauit. Sed iam diodori voces
audias. Capitulum x.

Cadmum agenoris filium
ex phenicia dicunt ad querendam
Europam que fuit a Ioue rapta
a rege missum fuisse: nec inueni
entem in boeciam tandem deuenisse
ac thebas ibi edificasse. Cumque Ar
moniam Veneris filiam in uxorem
duxisset: semelem et sorores eius ex
ea genuisse. Amoribus autem seme
les ioue capto ac exorato tanquam
ad iunonem diuino ad eam modo
accedere non tulisse: fulgura
atque tonitrua mulierem sed abortu
edito puero igne ipsam flagrasse.
A ioue autem mercurium accepisse
puerum eumque ad speluncas nises que
inter pheniciam et nilum sita est trans
misisse. Hoc pacto a nymphis
educatum dyonisium vinum et vitis
usum atque plantacionem homines docuisse:
inuenisse quoque potionem ex ordeo co
fectam quam ceruisiam appellant.
Hunc cum exercitu non virorum solum
sed et mulierum orbem lustrasse: in
iustos atque impios homines atrociter
punitos fuisse tum hastis thyrso
ornatis armatas mulieres.
Musas eum omnes secutas fuisse
virginitate omnique doctrine genere flo
rentes: que tripudiis et cantu deum
permulcebant. Pedagogum ei sile
num fuisse: cuius consiliis virtutem
fuit assecutus. Mitra vero caput
ei ligari propter dolores: quos e fumante
vino caput aggrediuntur. Bi
matrem autem appellatum: quoniam ex v
no patre et duabus matribus procreatus
fuisse videtur. Ferulam ei in manu
tradunt: quia cum non permixtum aque
vinum homines biberent ac in furorem
versi alter alterum baculis cederent
unde nonnulli moriebantur: pro
lignis ferula uti persuasit.
Bachum a bachis vocatum fuisse:
leneum quoniam leneus grece torcu
lar latine appellatur: bromium
a bromio id est ignis sonitu, quod
cum ab ortu cerneret insonuit.
Satyri quoque eum dicunt secuti fuis
se: qui saltando et tragice canendo
voluptatem ei afferebant. Ab hoc
primo theatrum et musicam fuisse
armoniam inuentam. Hec de dy
onisio tradunt. Musas vero
iouis Celi et terre filias opinantur
quas plurimi virgines fuisse confingunt:

et sic appellatas: quod nuptum grece
honesta bonaque doctrina instituere
significat. De hercule autem sic grec
ci asserunt. Acrisii filia danae ioui
persea genuit: perseo andromeda
Alectriona peperit. ex quo alcume
na procreata. cum se iupiter tripli
cata nocte cognouisset. non cupidi
tate ut plerisque aliis mulieribus:
sed liberorum procreandorum gratia. Quod ob
rem cum iuno zelotipia exarsisset:
alcumene quidem partum retar
dauit: euristea uero vel ante tempus
in lucem edidit. Nam fertur quod prodi
disse ioue audierat illo die ex
prosapia persei regem nasciturum. Her
culem vero alcumene iunonem
formidans exposuit. Cui iuno
minerua suadente mamillam
prebuit: et a puero vehementius
quam etas patiebatur attracta ma
milla. Iuno commota duos ad
necem pueri misit dracones.
Ille autem nullo modo territus alteram
altera manu dracones ex collo
apprehensos interficit. Esculapium
Appollinis atque phoronidis filium
fuisse aiunt: adeoque medici
ne artibus excelluisse: ut ab in
curabili morbo multos liberaret.
Eum ioue commotum fuisse ful
mine ipsum interemisse: cuius mor
te irritatum appollinem cyclopas
a quibus illud fulmen ioui construc
tum fuerat interfecisse. Unde iratus
iupiter ad seruitium admeti ap

pollinem compulit: et hoc modo delicti
penas appollinem persoluisse. Hec
in sexto bibliothece diodorus posuit:
qui reliquam theologiam ab aliis gen
tibus grecos accepisse in his verbis in
tercio scribit. Capitulum .vi.

Primum inquit apud eos Celum
regnasse athlantum asse
runt. Is quadraginta ut dicunt et qua
tuor filios habuit: quorum duos de vi
ginti Opis castissima quedam mulier
~~mulier~~ sibi enixa est. quam propter
virtutem in deos translatam titam nomina
rant. Filias quoque Celum habuisse basi
liam et Cibelem: quam et pandoram vo
carunt. Basiliam quam cunctis maior fratres
enutriuisset: matrem appellatam fuisse:
et post celi mortem hyperioni fratri
nuptam binos liberos solem atque lu
nam peperisse. Cibeles autem fratres futuram
formidantes: hyperiona interemisse:
solem ad fluuium eridanum precipitas
se. Hec cum luna sic factum percepisset:
ab alto se ipsam loco deiecisse. Ma
trem autem furore concitata crinibus so
lutis tympanis et cymbalis bacchantem
primo circumagi: deinde postquam in
ueniri nullibi potuit in deos fu
isse translatam creditum. Aras ei ac
templa fuisse constructa. cuius sacra
cum tympanis ac cymbalis fiunt.
Solem vero atque lunam: ad luminaria
translatos fuisse. Phriges vero meo
nam phrigie antiquissimum fuisse regem
ostendunt: a quo nata cybele. fistulam
quam syringa greci vocant inuenisse

et montanam matrem appellatam: cum
magno et casto amore phrigius
dictus marsias dilectus. a quo venerem
cognitam fuisse negant et tybiam autem
inventam. Cybele autem attidi iuveni
ente cum venere: cum cognita res esset
interfecto attide ac sociis eius a patre
commotam furore per universam magnis
ululatibus regionem vagatam fu
isse. tympanis dolorem suum consolantem.
Marsie vero primum cum ea errantis
deinde et musica contentione ab Appol
line superatus: pellem vivo fuis
se detractam. Ab appolline deinde
adamatam fuisse Cybelem: et cum eo
ad hyperboreos usque errasse: et eius
iussu et attidis corpus sepultum.
et cybelem divinos honores consecutam.
Unde adhuc usque diem adolescentis
mortem phriges plangere. aras quoque
constructas attidi Cibeleque templo
in pissino sibi phrigie oppido magni
fice constituto ut deos colerent.
Post mortem autem hyperionis Celi
filios regnum inter se partitos fuis
se: quorum clarissimi Athlas et saturnus
fuerunt. Athlantem vicinas oceano
partes contigisse: et multam astrolo
gie operam datam septemque filias
natas quas athlantides appellant
a quibus complures dii et heroes na
ti: et a seniore ipsarum maia io
vi coniuncta mercurium paratum.
Saturnum quoque athlantis filium ava

ricia et impietate perditum sororem Cibelem
duxisse a qua iouem suscepit: quamvis
et alium iouem Celi fratrem et crete regem
contendunt fuisse. qui multo inferior po
steriore Ioue fuit. quod totius orbis impe
rium ac se solus obtinuit. Crete
autem regem decem filios genuisse:
quos curetos appellant. Eius sepulcrum
usque ad hanc diem ostenditur.
Saturnum vero in libia sicilie italieque
regnasse: a quo natus iupiter oppo
sitam patri vitam dicitur elegisse et regnumque
suscepisse et alii patre concedente tradi
derunt. alii odio populus a populis electum:
atque inde saturnum cum tytanibus bel
lum ei induxisse. Quo victo univer
sum sibi orbem subiugasse: et plurimum
autem et corporis robore et animi virtutibus
valuisse tradunt: ac summopere stu
duisse. ut et impii punirentur. et pro
bi summis afficerentur beneficiis. Unde
postea quamquam hominem exuit qui huma
nam vivens vitam iouem appellatum.
De terrestribus autem diis cum multa
variaque tam hystoricis quam poetis
scribantur: et inter hystoricos
Euemerus qui sacram hystoriam: ho
merus hesyodus orpheusque monstru
osa quedam finxerunt breviterque
utrique conscripserunt. explicare cona
bor. Deos quos honorabant Euemer
ait magni fecisse sacrificiis et
muneribus argenteis atque aureis
mirabili arte confectis: de quibus

lactantius in superioribus conscriptum est. Est autem
in ea insula que deo consecrata est in quadam
altissimo templo iovis triphilei tem
plum ab eo ipso qui totius orbis rex
erat constructum: statua est in eo mon
te aurea est: in qua panteus res celi satur
ni et iovis res geste summatim conscripte sunt.
Et paulo post. Celum autem instituit et brig
ma virum et astrologie non ignarum primum
regem fuisse: ea quod celestes deos sacrificiis
primo cultos verum celi cognomen habuisse:
duosque filios pana et saturnum: et filias
silicet rheam et cererem ab uxore vesta
suscepisse. Saturnum deinde regnasse
et a rhea quam in uxorem duxerat
iovem iunonem et neptunum suscepis
se. Iovem autem qui saturno in regnum
successit iunonem cererem et themin
in uxores duxisse et filios a prima
quidem curetas habuisse: ab altera
persephonas. a tertia minervam. His
dictis grecorum fabulas secundum hesy
odum homerumque subiciat. Ca. xii.

Sed de grecorum athlanticorum
phrigumque theologia hac
tenus: quibus non absurdum est sacre
ta mystica. et celatos addere cultus:
ut facile unusquisque videre possit utrum
sit aliquid in eis vere religionis signum
an a demoniaca superstitione ac erro
re profluxerit omni turpitudine atque de
decore plena. et lactantius potius quam ri
su dignissima. quod hermes ille in libro
quo gentiles ad fidem adhortatur

aptissime revelavit: vir ma
gnarum rerum scientia peritus et usu
plurimorum negociorum prudentissimus:
qui paganos nugas a salutari et
euangelica doctrina monitus cito
contempsit. Pauca igitur ab eo supta
diligenter audias. Abdita
inquit et invisibilia sunt. ac ideo dili
genti cura non inquirenda ba
ratri ora monstruorum plenissima
lebes thesprocius. tripes cireus
clena dodonea celo in deserto atque
cireus honoratus. et quod ibi ora
culum est. Iter omnia senescentibus
iam fabulis deiecta: penitus relin
quatur. Ultro cum silentio castalius
et colophonius fontes ceteraque
flueta que divinandi vim habere vi
debantur tradita extinctaque cum
suis fabulis defluxerunt: totumque
vinacionis potius quam divinati
onis nephanda mystia cecu
derunt. Iter ille. Silet darii
phicius. didimeius. Amphia
reus. Appollo. Amphilochius:
tacent aruspices. augures
somniorum interpretes. et qui farina et
ordeo vaticinabantur: qui quoque usque
ad hodiernum diem qui ab inferis
mortuos reduxerunt cum demonibus
colloquebantur. Pervenerunt egiptiorum
penetralia: tribus tradita sunt
necromantia tyrrhenorum capre
simul cum istis ad divinationem

preparate et eorum hominibus oracula red-
dentes deuolarunt. Quid dicam
de dyonisio quem menolem greci id est
latine totum furentem appellant et
cui bache orgia celebrant et cru-
das carnes comedentes sacro fu-
rore incitantur euhan euhan excla-
mantes que vox aspirata secundum exqui-
sitam hebreorum linguam feminei
sexus serpentem significat. Ceres
autem et bona dea mysterium fuerunt
quorum merores rapinam et luctum de-
usis docet. Quare non videtur si
quis derivationi verborum attendere
velit ab orge id est latine ira quam
aduersus iouem Ceres suscepit or-
gia: mysteria vero ad mysos quod
latine scelus est. Quod dyonisio
accidit appellata fuisse. Quorum si etiam
ab attico illo myente qui venando
periit ut appollodorus scripsit my-
steria vocantur non erunt certe glo-
riosa quedam hec mystica funebri
quodam honore tradita. Forte
autem mysteria id est mythaira quasi
fabule quedam latine appellata
sunt. Dicatur igitur qui hec primus
hominibus tradidit sive dardanus
qui deorum fabulas in mystica deduxit
sive Aetio qui orgia et cerimoni-
as thracibus adinvenerit sive phri-
gius ille mida qui ab odriso illo
didicit et subditis deinde artificio-
sum merorem tradidit sive ciny-

ras cyprius qui mulierem quidam te-
mere studens cpussia veneris
orgia ex nocte in diem transferre
ausus fuit. Quidam autem aiunt
melampodem amithaonis filium
ab egypto in greciam luctum Cereris
solenniter celebratum reportasse. Nos
omnes ego impiarum assero fabularum
autores et pernitiose superstitionis
inventores extitisse. Nec enim aliud
quam dedecus et aptissima turpitudo
sacra hec sunt. Sed multo turpiora
videbuntur si quis que sequuntur addi-
derit. Ceres peperit et educat pu-
ellam quam pherephatte nonnulli
appellant cui iupiter qui genuit
draco factus coniungitur. Unde in saba-
siorum mysteriis draco in specie inuo-
lutus in sacrificiis ad fratrum memoriam
immo vero in testimonium stante turpitudinis
ut ego dixerim adhibetur. Peperit
et pherephatte tauriformem filium
unde poete quidam nonnulli thaurum lau-
dant draconis patrem et rursus thau-
ri patrem et in monte hec archana
sacra dicentes pastoralem stimulum
celebrant pastoralem ut puto sti-
mulum ferula. quod genus ligni
bachantes ferunt. Nec ego latius
huius pherephatte sacra enar-
rare quos filium rapina ydonee the-
hyatum sues eubolei quos eodem
hiatu fuit et duas deas absortas
aiunt fuisse. Unde megarenses

in thesmophoriis suis immittunt: que sacra
variis modis mulieres quam hec fabula
varie narratur per civitates grecie celebrant
thesmophoria. scirophoria. ineffabile
phoria vocantes et multis modis phere
phatte rapinam deplorantes. Dyoni
sii vero mystica penitus inhumana. quem adhuc
puerum cum curetibus saliente dolo pueri
libus donis tytanes decepti ut et rap
tum dilaniaverunt ut orpheus poeta
cecinit. Munera vero quibus captus
dicitur pinea et aurea poma hesperidum
fuerunt: quorum sacrorum symbola non est inutile
audire pila pinea. speculum poma
vellus. Minervam vero dyonisii iam dis
cerpti corripuisse: pallasque a mo
tu cordis vocari dicitur. Tytanes autem dyo
nisii membra in lebete prius elixabant:
deinde verubus fixa vulcano torrebant.
Erumpit tytanes quidem fulmine
multavit: dyonisii vero membra
Apollini sepelienda tradidit. qui in
parnaso ipsa deposuit. Vis et cory
bantum audire orgia. Tertium
ab hiis fratrem interemptum fuisse asse
runt: cuius caput purpura tectum et
ero sacto coronatum ad radices oly
mpi montis portarunt ac sepelierunt.
quibus nomina baubo dysaul. trip
tolemo eumolpo et Eubuleo fuere.
Triptolemus bubulcus. Eumolpus
ovium pastor: suum vero Eubuleus:
a quibus eumolpides et preconum sacrum
genus dicitur. Cererem vero a bau

bone corribantum nobilis mulier
hospicio susceptam tradunt: poci
onemque multis confectam quam cyceram
vocant Cereri allatam fuisse.
Cumque ceres luctu oppressa potum
recusaret: quasi despecta baubo
doluit. Itaque sublata veste ge
nitalia membra deostendit: que
hoc spectaculo delectata: cyceram
vel cyceonam suscepit ac bibit.
Hec Atheniensium mystica sunt:
hec summus theologorum orpheus ut
ipsi dicunt carmine cecinit. a
quo non est ab re carmina quedam
testimonii loco apponere. Dixit et
obscenas vestes in corpore partes at
tollens vestem patefecit. tum dea
ridens Suscepit primum quod forte
astabat bryatum. Ingessitque sinu
vetule baubonis: et inde pocula
suscipiens. tandem cyceona per
hausit. Nocte certe ac tribus
ista mystica digna sunt: et mag
nanimo illo immo vero levissimo
erichtiadarum populo aliisque grecis
quos mortuos hec expectant. Quam
eis spe temerarii homines nutiant
quibus oracula ephesinus eraclytus
canit. Noctivagis maleficiis
bachis iniciatur simul atque tenacia
tibus quibus ignis ficta predicit quoque
apud cecos mystica putant san
ctitate peragunt. Ex quibus omnibus
ficta et inania et deceptionis ple

na certa probant : quorum symbola
(denudanda enim sunt eorum sacra) ex
ta fumantia polenta sal. draco
mala punica. trementia animalium
corda. ferula hedera. pultes pa
pavera. Hec ipsorum sacra sunt. the
mudos autem hec sunt sacratissima
symbola : origanum. lucina. gladius
pecten muliebris sic enim mystice
membra genitalia appellant.
O manifestam impudentiam. Nam
cum priscorum hominum petulanciam
nox cogeret : sacra modo nox
initiatis proderat : et facibus ebrie
tate petulcos sacrorum mores
ostendit. Extingue pontifex ignem et
verere faces que eas portas. Hanc
luce turpitudo yacchi manifestabit
patet ut nocte mysteria celent.
Verum historia videntur in tribus. Hec
orgia nescit ignis simulare : ape
riendo redarguendoque omnia punit.
Quis non merito impios hos appella
vit : qui deum verum ignorantes pu
erum a tyrannis laceratum et lugen
tem mulierem et membra turpitudinis
turpissime coluit. duplici quadam
impietate detenti. Nam et deum verum
ignorant : et errore decepti morta
les atque turpissimos homines deos
existimant. Hec quidem Clemens.

Quare non iniuria nos magis
quoque ista omnia detestatur xiii.
fatemur : a longissimo ac prisco er
rore gratia et misericordia dei omnipotentis et
ineffabili virtute salvatoris nostri. qui
ab incurabili morbo liberati. Nunc
enim secum nefandum atque ipsum divi
nius scientia dei appellacione morta
les et turpes viros honorare : qui
extreme petulancie crudelitatis
atque furoris exempla posterioribus
tradiderunt. Quam enim insaniam
non superemus : si modestiam pru
dentiam iusticiamque laudantes
petulcos ac incontinentibus omni furo
re plenis crudelibus quoque ac inhuma
nis homicidio similiter ac parricidio ma
culatis divinos honores reddimus.
Quis enim maior cumulus impietati
addi potest : quam si virorum mulie
rumque membra et turpitudinem nostram
natam scientiam dei appellacionem
quis attribuat et eaque turpia deo attri
buat. quam si de hominum aliquis diceret
legibus et consuetudinum civitatum gra
vissimo supplicio punirentur. Cur
longior sum omnibus. Breuis siquidem ac
barbaris luce effulsisse predicamus :
quod a falsa et impia religione ad
veram ac piam reducit. Multi enim
iam qui a sopore et profundo somno
expergefacti. oculos autem aliquantulum
apertos fabulas poetarum religionesque
priscorum esse cognoverunt : in quam
natura quedam secreta occultari
credentes nulli deceptum : quam quis
nos nunc utilitatem habeant : tamen ex

poneda nob videnť : ut ex eis q honesta ipi putaūt . nō iūi na ꝑceptis euagelica saluato ris predicacōe ꝑtulisse me rito apparebit . Nō rectius fa ciem⁹ : si altius ꝯer primū repeticrimus . Ca. xiiii.

Grecoꝝ q̄ ꝑplane ut ita dicā ⁊ fabulosior theolo logia ⁊ phenicū ac egiptioꝝ huiusmodi eē ondit . ut autorib ipsius ꝯprobatū est : quā non īiuria in pricipio ꝑparacōis euāgelice collocauim⁹ : ut ⁊ nos ī memoriā redigam⁹ ⁊ q̄ nes ciūt disce possint q̄lis maioꝝ nroꝝ erat religio . ⁊ q̄nta nos ipsi vitatis ignoracōe quasi vinoletia obruti emersim⁹ ꝑ euāgelicā pdicatōē ⁊ appen ciā saluatoris veri dei ihu xpi . q nō in pte vna orb̄ terrāꝝ n̄c apd gentem vnā sed ubiq̄ qi uāꝝ sol ꝑpos lucis radios īm̄r tenē a caligine ⁊ tenebris erroꝝ ad fulgētissiā vitatis lucē oēs hoīes ꝯuocauit . Antiquissie naq̄ ꝑnoiati eoꝝ autores mōtuoꝝ simulachra ⁊ ꝑ̄ssimoꝝ hoīū imā gines cultas : nullaq̄ mētio nē dei veri facta illi fuisse diui nā iusticiā ꝯtēnentib ⁊ in oīa scelā sponte ruētib ostē derūt . Nā cū nondū vita hoīū

legib ⁊ morib ꝯstituta eet ꝑpendū more ad nihil aliud nisi q̄ adimplendū ventrē men tē eleuabat : q̄s ꝑmū ꝑietatis gradū tenuisse ꝯtēden . Non nulli nāli quodā instinctu paulisꝑ ꝯmoti deū deiq̄ vtu tē salutarē esse mūdo putarēt ac ei q̄rentes ad celū aīos erexert . ⁊ celestiū pulchritudiē corpm amirati deos ipsa arbitrati st . Alij depssi oīno ī tris ꝑstantiores q̄ corporis robore q̄ prudētiā q̄ facultatib gigātes quosdā vl tyrānos vl magos ac maleficos viros q auxilio aliciu⁹ eoꝝ . q̄s a diuiniore statu decidisse cre diui⁹ miranda q̄dam facē videbant : vl eos q̄ huane vite aliq̄ modo ꝑfuerit cū vi uos tū maxie post morte de oꝝ honorib coluerūt . Quare deoꝝ et tēpla sepulchra eoꝝ fu isse multi testant : ut clemēs ī exhortacōē nonullos grecoꝝ autores scripsisse ꝯmeorat . Et si placet rursus audiam⁹ .

Cum et mag⁹ Ca. xv.
Asianus supsticio īicui cepit q̄ malorū oīm fons multitudiē deoꝝ ꝯstituit : q̄b hostias imolare solēnia facē simulachra statue ⁊ tēpla ꝯdē

perseuerauit. quod tamen deorum sepulchra pri-
us fuerint. et magnificentius edita
templorum appellatione vocata sunt.
Nam apud larisam ciuitatem. Acrisii
sepulchrum est: quod modo sacrarii loco
venerantur. Et in arce athenensi ut
Anthiochus in nono historiarum
conscripsit: cecropos sepulchrum fuit.
In templo vero palladis quam ciui-
lem appellant: erichtonius iacet.
Ismarus autem eumolpi atque dayre
filius in eleusine una cum celei
filiabus sepultus est. Quid multa.
Non enim latet a gentilibus sepulchra
hominum adorari. Haec quidem clemens.

Ca. xvi.

Nos autem rursus
altius haec repetentes dicere
non dubitamus naturam immo vero
diuinitus omnibus esse hominibus insitum non
solum utique quod atque adorabile dei
nomine significari verum etiam omnium rerum
creatorem sic appellari: et verbo
quidem ita omnes natura duce deue-
nerunt: re autem creaturas pro creatore
coluerunt praeter unum aut ad-
modum paucos ut verissimus
hebraeorum liber ostendit. qui a rebus
visibilibus ad intelligibilia men-
tis oculos sese reducentes. non cre-
aturae alicui. sed ipsi rerum omnium
creatori datorique largitori bonorum
dei appellationem attribuerunt.
Ceteri autem omnes tribus animo
luti. ad tantam impietatem de-

ducti sunt ut pecudum more honestum
ac adorabile bonorumque omnium extimum
voluptate corporis terminarent: et
hac ratione eos qui voluptatem ad-
inuenerint gratia vel auxerint atque
amplificauerint maleficos et morta-
les viros ut dictum est qui bonorum
largitores saluatores et deos
appellarunt: propterea huius nominis no-
tionem naturalem eis insitam ad eos
transferentes quos bonorum inuentores
putabant: tantaque mentis insania
valuit ut nec peccare se arbitra-
rentur. nec erubescerent diuinis honoribus
maleficos atque potentes homines
in regnis tunc primum constituta
colere atque admirari. Cumque ut iam
diximus mores hominum legibus
stabiliti non essent. nec supplicia
peccatoribus immineret: adulteria.
nefanda matrimonia maribus
accepta pedicatio. homicidia par-
ricidia. confecta scelere bella. quas res
pulcherrime gestas diis suis attri-
buebant: et earum rerum memoriam posteri-
oribus quasi perutile relinquere studebant.
Haec theologia priscorum fuit:
quam iuniores naturalium rerum scien-
tia non parum iactantes: ad honestio-
ra naturae secreta interpretati sunt.
Ita nec omnino impietatem maiorum
effugerunt: nec tantam turpitudinem
rerum ferre potuerunt: sed priscorum
peccata corrigere volentes deuteros

corporeas quibus generantur aluntur
et crescunt corpora, per fabulas sig-
nificari voluerunt. Et hunc ordinem
progressi non solum principia et rerum
elementa, ut solem lunam stellas
praeterea terram aquam ignem: verum etiam
composita et effectus eorum et fructus
terrae quos cererem bonam deam et bachum
nominant per fabulas violenta
quadam interpretatione significari vo-
luerunt. Ita iuniores quidem
maiorum theologia erubescentes
ac prae antiquitate atque consue-
tudine facientes: quasi remedia
turpitudinis deorum excogitarunt.
Vetustissimi enim animalia bruta
quaeque ad vitam conferre videantur
in deorum numero collocare ausi sunt:
et inanimis beluis cerimonias
statuere non erubuerunt. Ipsos
quoque audias graecorum per unum qui
praestantissimus omnium fuerat fa-
bulas nonnunquam suscipiendas
nonnunquam repellendas asserere.
Mirabilis enim apud eos Plato
modo sententiam suam aptius ex-
plicando negat ea dicenda
de diis esse quae ab antiquissimis
dicta sunt: modo de legibus scri-
bens oportere affirmat fabulis quae
de diis traditae sunt quamvis vel fal-
si in eis contineantur fidem adhibere.
Postremo a priscorum theolo-
gia suam dispensans cum de celo

sole luna stellis et de universo
mundo pulcherrime suis physice mo-
re suo locutus sit: demum de
priscorum genealogia deorum quid
particulariter sic in thimeo disse-
rit. De aliorum demonum atque
deorum generatione disserere maius
est opus quam humeris nostris fieri
possumus. Veteribus quoque hec tra-
dentibus credere debemus: qui cum
a diis orti sint, optime teneant
parentes suos qui sint. Nullo modo
fallunt. Nam quamvis neque necessario
neque probabiliter dicant: tamen quia res
suas enarrant equum est ut eis
fidem adhibeamus. Quare secundum
priscorum instituta genealogia
deorum terminetur credaturque celi
ac terre filios oceanum et thetys
fuisse, ex quibus phorcus saturnus
ops et alii plures nati sunt. A sa-
turno autem et ope Iupiter et Iuno.
Hec igitur plato secundum ius et phas
quamvis nullo modo probari possint:
credenda tamen esse in timeo censuit.
Attendere autem diligenter oportet:
quia vel altius in hac fabulosa
genealogia contineri ostendit.
Alio enim in loco hic ipse sententiam
suam aptius explicans his verbis
utitur. Primum quod ego dum magis
de maximis rebus mundanum efficere
ausus est quod quem celum fecisse
ab hesiodo dicitur, quique et saturno

multatus sit et Saturnus rursus a fi-
lio: Iove fuerit. Nam et si vera essent
tacenda omnino putarem. nec ita facile
ad omnes efferenda: sed maxime quidem
celanda. Nam si necessitas quedam dicere
cogeret: paucissimis tradenda sunt
se. Ardua enim sunt nec predicanda
o Adimante in civitate nostra. Nec enim
iuveni persuadendum est punire pa-
tres oportere: et si iniuriam inferant.
Nec omnino credendum est deos inter se
ita dissidere ut alius alii bella et
pugnam cieat: nec enim vera hec sunt
nec nobis conducibilia: qui si rempublicam
constituere volumus intestina bella odia
et simulaciones turpissimas ducere de-
bemus. Nec gigantum adversus de-
os pugnas. et heroum in cognatos
tos ad domesticos explicandas in-
dicio: sed si aliquomodo possemus
nunquam civem civi fuisse inimicum
libenter persuaderem. Nec enim maxime
adolescentibus hec viris hec senioribus
predicanda. Quare poete cogendi
erunt: hec carminibus suis ede-
Saturni autem vincula et Vulcani a
patre proiectio cum Iunoni pulsanti
matri afferret. deorumque pugne quas
homerus conscripsit: nullo modo au-
diende. Aptissime igitur Plato priscorum
fabulas et fabularum interpretaciones
contempsit. Ut romani intelligentes:
fabularum figmenta spreverint:
quod Halicarnasseo Dionisio conscribe
ab

potius: qui in secundo vetustatis romanorum
historie res gestas Romuli enar-
rans: summatim quoque illius viri de diis
hiis verbis ostendit. Non ignoravit
quoque diligenter condite leges et de
bonis rebus contencio et militaris
exercitacio optimam civitatem consti-
tuunt: quarum rerum magnam curam
adhibuit a cultu deorum incipiens.
Templa quoque lucos aras simulachra
formas et simbola virtutes benefi-
cia que a diis hominibus collata sunt
cerimonias ac celebritas so-
lemnitates quibus dii culti gaudent
et dies festos ceteraque sic constituit
ut optime grecorum republice
res romana conferri possit. Fabu-
las autem que de diis traduntur turpes
atque inutiles existimans non solum
diis sed neque probis hominibus dignas
detestatus eiecit: ac persuasit ut op-
time de diis romani et existi-
ment et loquantur. Nullum enim opus
immortali nature indignum illis
attribuunt. Ita nec Celius a
suis filiis virilia amputatur:
nec a Saturno liberi sui devorantur:
nec Iupiter in tartarum patrem
deicere. nec bella nec vulnera
nec vincula nec servitus deorum
apud eos ulla dicitur. Ergo nec sole-
nis unquam dies lugubri habitu
agitur: quemadmodum apud grecos
fletu et planctu proserpine ac

dionisi passiones celebrant n(on)
inspicare apud eos aliquis poterit:
quibus mores iam omnino corrupti sint.
furentes ac bacchantes virorum sil(mul)
atque feminarum in templis deorum per noctae.
Nec aliud quippe monstrum nefan-
dum: sed religiose omnia que ad deos
pertinent et dicuntur et aguntur: adeo
ut neque apud grecos neque apud
barbaros usque honestius ista
constituta sint. et quod ego maxime
mirari soleo. quibus ex vniuerso
terrarum orbe in vrbe multi confluant.
que res sacras patriis pagunt moribus
nil tamen alienum publice ciuitas imi-
tata inuenitur. quod multis aliis ac
audisse manifestum est. Verum et si
deorum iussu alienigena quedam
sacra suscepta sunt: omni eiecta fa-
bularum garrulitate romanis moribus
pagantur. sicut matris deorum sacra
quamuis clamibus ex consuetudine
romanorum fiunt. sacerdos autem utriusque
sexus vir et femina ex phrigia asce-
ruitur. et urbe ut solent tibiarum
et tympanorum sonitu plus trant.
Sic pie ac religiose romana ciuitas
spuriudine fabularum omnino spreta
deorum cerimonias pagit. Non
autem ignorare esse nonnullas fabulas
apud grecos hominibus utiles quarum alie
nature aperte per interem ondunt: alie
consolandi gratia ficte. plene utili
tatis sunt. Que quippe optime scia-
mus

tum romanorum theologiam multo plurium
rone duco. Vna quidem eius illa fabularum
utilitas. nec multis prodesse potest: sed
illi dumtaxat qui causas rerum curi
osius inuestigant. que certe paucis
simi sunt. Multitudo autem indocti
or ad peius solent h(ec) omnem (in)t
preari: et in horum alterum semper incurrit.
Nam aut despicabiles deos ducit.
siquidem eorum multa magnis
miseriis oppressi fuerint: aut nil turpe a
liquid deorum exemplis admonita
putat. Quare illi solummodo
relinquenda ista sunt. qui philosophie specu
lacionis insudarint. Verum quidem
philosophorum primi et vetustissimi romanorum
de grecorum theologia iudicarunt:
qui phisiologiam fabularum aptissime
sepelierunt. Nos autem qui ad
redarguicionem illorum producti sumus:
age iam interpretationes ac alle
gorias suas quam friuole atque in
digne sint inspiciamus: nil nisi
afferentes. sed illorum ipsorum producti
autoribus ab ipsis sublime hanc
theologiam predicatam. Verum cum
alii alii dixerint et vnusquisque
inuenta sua vera esse ostendat:
satis erit si que clarioribus grecorum
philosophis visa sunt posuerimus.

Primus igitur Cheronensis Ca. xvi.
Plutarchus: qui fabulas per
utens mysticam in eis theologiam
late ostendit. quam veluti a deorum

educatas penetralib; nō mortaliū
aliq̄ ut fabule volūt. ſ; temulē
tiā p dyonisū significari ondē
conat. Junonē vō nuptialē
viri ac fēīe ꝯiunctionē. Deni
q̄ oblit⁹ paloꝑ tria p iuno
nē ondi voluit. latonā vō
obliuionē ac nocte ēē: ⁊ ꝑ
latonā ac Junonē eandē ēē
putat. Jupit at p etherā si
ṽtute accepit. Q; ſſ mi ꝯſtrin
gūtur. cū liceat ꝑm audire. Sic
aūt i libro que de platonisi dedalo
conscripsit. archana pandentē theo
logie sacraria hiis ṽbis. Prisca
quidē tā apd grecos ꝙ apud
barbaros theologia. nalis ērat ra
tio. fabul' inuoluta occulte ac my
stice ṽitate doctis ſbapiens: qd'
carmib; orphei ⁊ egiptioꝝ sacris
⁊ phrigia doctrina ꝯpbatur. Max
ime at orgia ⁊ imolacōes ⁊ que
symbolice i sacris gerūt. fabularū
sensū aperiūt. Nā q iunoni sacri
ficāt. bilem i sacris nō adhibent:
ſ; iuxta arā infodiūt. Nā qm
viri ac mlieris ꝯiunctiōni sigificat
vitā: ea re ondit absq; ira ⁊ odio
⁊ amaritudine mrimoniū ēē
opte. Qd' sigificatiū docedi gen
in oīb; fabul' est. Ita cū iunonē
adhuc ṽgine ab euboea īsula ubi
educata fuit. furti a Joue abla
tā ferūt. ⁊ huc deportatā: opacū

eius thalamū a Citherone sum
fuisse. ac macride iunonis
nutrice ab eo scitari phibita.
q̄ iuppit' in ill' locis cū latona
ꝯqeſceb. Unde postea grato aīo
iuno easdē aras atq; tepla cū
latona voluit hēre: ita ut etiā
latona noctina appellet. apte
tā reb; ꝙ latone noctieq; noib;
occultū lateꝰ ⁊ umbrosū dinaꝝ
reꝝ significat. Illi at q ibi la
tuit iuno. noctinā dicūt appellatā
p̄mū fuisse: deinde re iā apta
nuptialē. Qui at nate secre
ta subtilius p fabulas inuesti
gāt: hoc pacto iunonis at la
tone ꝑtatē ꝯiugūt. Juno eni
tra ē: latona vero nox. Obliuio
eī quā ꝑbū hoc grece sigificat
i nocte fit ꝑpt' sonū. Nox porro
nl aliud est ꝙ tre toti⁹ ubra:
q radios solares excipiēs. atrū
atq; obscuꝝ aera reddit. Qz
at nō alia Juno ꝙ latona id
ꝑfecto ꝑtz: q dyanā latone
filiā oēs asserūt quā ⁊ lucinā
appellant. Noiā g' hec duo sūt
ꝑni dee īposita. Pretēa apol
line latona. marte Juno pe
perit. Appollinis atz martis
eandē ēē ṽtute aptissimū ē.
Mars eī ares grece appellat.
qd' a regim auxiliū pugna
ꝯpressis afferre significat. Apol

lo vero vocatur: quod appellatti .i. ab
egrotacionibus horrores soluat atque
liberet. Quamobrem ardentissimas
cristallas solem Apollini et nomine
martis appellatam marti accom
modant: nec absque cum eandem deam
nuptialem et lucinam atque solis mineruam
putarunt. Mineruam namque finis
peracta est: que nil aliud est quam a te
nebris ad solis lucem progressio. Vnde
poeta Siluana inquit illum in
lumen adduxit: tum solis cerne
quit fulgorem. Primum enim a dolore
partus liberatur per lucinam: deinde
solatur aspicere solem quod generacionis
finis est quando voluit. Sed non est
absurdum peruulgatissimam quoque fabulam
enarrare. Dicitur enim Iunonem ira
ta dissidenteque ab eo mestus
eadem tantum nimium fuisse: quem a
lalcomenes indigena docuit ut
alteram ducere simularet. Ita consilio
eius ex quercu simulacrum mulieris
effectum quod dedalem appellauit nup
tias preparare fingebat nymphe.
Igitur tritonides et vniuersa boecia
confluebant. Vbi rebus Iunone commo
tam a citherone descendisse: et pla
trensium multitudine mulierum seque
te ad iouem peruenisse: et simulacrum
patefacta summa cum leticia re
consiliatam fuisse: honorem autem
simulachro tantum fecisse ut dedala
nomine ipsius diem festum instituerent
quod tamen ex zelotipia ipsius omnia
expressum cremauit. Huius fabule
talis ratio est. Iunonis ac Iouis
bella et dissidia nil aliud quam elemen
torum intemperantie sunt: quia si certis proporcio
nibus contemperentur nata rerum so
luta magnam perniciem afferunt. Si
igitur Iupiter .i. calida virtus ac ignea
nimium excessit: siccitate omnia
perunt. Sin vero Iuno humida
scilicet et ventosa natura ioue aspernata
superauerit: magna vis pluuie
delata diluuio cuncta vastat. Ad
illis temporibus fertur boeciam maxime regi
onem proluit quod multitudine aquarum
tecta fuisse dicitur. Quare quam primum
tempestate transacta terra apparuerit:
deorum reconciliacio facta fingitur.
Prima vero arborum omnium quercus
effloruit: que non modo propter homines
ut hesyodus ait post diluuium
reliquos opitulata est cum glandes
alimenta fierent. Astapes cum tegat
truncus. Hys plutarchus ap
tissime nos docuit mirabilem
esse illam et mysticam grece theolo
gie inuentam: nil magnum nisi dignum
phia continere. Audisti quippe per
Iunonem modo uirionium modo
terram modo humidam significari substanciam.
Didicisti dyonisium nil aliud quam
temulentiam esse. Latona nocte

apolline͂ sole͂. Spm̄ deniq͂ ioue͂
calidā v̄tute͂ atq͂ igneā. Turpi
tudini q͂ fabular͂ accessit ut sec͂
tio͂ h͂ ⁊ mystica theologia nō ad
dinas q͂sdam ⁊ celestes v̄tutes
n͂ ad rōnales ⁊ icorpales s͂bnas
aductatib͂ n͂ isq͂ ⁊ temulentiā et
inepciar͂ opa ⁊ egitudines hoim
deducat. Et q͂d honestissi͂ ē ea ē
ad t͂rā igne͂ sole͂ religiosq͂ h͂ modi
ptes orbis tinnet͂ n͂ ultra h͂
q͂cq͂ asserat. Ndr͂ et Plato nō ig
norauit q͂ in eo libro q͂ Cratil
lū inscripsit nl͂ ult͂ mūdi visibiles
ptes priscos grecor͂ agnouisse ⁊
stellas deos putasse asserit. Ver
ba eius hec s͂t. Vetustissimos
grecor͂ celū stellas sole͂ ⁊ lunam
q͂ nūc ec͂ multi barbaror͂ colūt
deos putasse manifestū est. q͂ ⁊
q͂dem greci s͂ut. Ca. xvij.

Nunc Egyptior͂ mysticā
theologiā q͂ multo vetus
tior fuit videamus. Osyri͂
⁊ ysim sole͂ ⁊ lunā esse aiūt:
ioue͂ spm̄ q͂ p oīa transeat. Vul
canū ignem. t͂rā Cererem. Ocea
nū humiditatē ac nilū fluuiū
asserūt: cui deor͂ gn̄acōe͂ attri
buūt. Aere͂ minervā appellāt.
quos q͂nq͂ deos aera dico aquā
igne͂ t͂rā ⁊ spm̄ p vniūsū orbem
trāsire ꝯtendūt ⁊ in varias for
mas hoim atq͂ aīaliū ꝯmutari
quor͂ cognoīb͂ apd͂ se hoīes flo
ruisse. sole͂ saturnū spm̄. Pretea
ioue͂ Iunone͂ vulcanū ⁊ vesta
q͂ oīa. Manethus latius scripsit
cōpendiosius aūt Diodorus his v͂b.
Osyris ⁊ ysis. sol ⁊ luna s͂dm
egyptios s͂ūt: a q͂bus trinis tpib͂
vere estate ac hyeme inuisibili
motu circūductis mūdus gubnat͂
⁊ oīa nascūt͂ aluntur augent͂.
Hpa q͂uis int͂ se adiscentur:
mirabili tn̄ ꝯcordia anū con
fice͂. Hor͂ aūt deor͂ alter ignis
⁊ spc͂. altera humidi ⁊ sicci:
uterq͂ v͂o aeris naturam pducit
de q͂bus oīa ꝯ ouūt ⁊ ꝯsuant.
Ita toti quidē corp͂ naturē. om
niū ex sole ⁊ luna cōplec͂ p agie͂.
Partes aūt vniūsi q͂nq͂ illas
eē. spm̄ videlz ignē. siccū ⁊ hu
diū egiptior͂ lingua posuerūt.
Et spm̄ quidē diligētn̄ ad latinā
linguā interp̄tacōe͂ ioue͂ ap
pellare possim͂: q͂ aūt in aīalib͂
ipsi ut ita dicā aīalitatis cā
sit. q͂ parentē aliq͂ rer͂ aīar͂ q͂
eē putauit. Quib͂ maximus
poeta q͂ oim attestat͂ de ioue
dicēs. Pr͂ hoim deor͂q͂. Igne͂
v͂o vulcanū appellant mag͂
deū eē putātes. p multiq͂ ad
gn̄acōem atq͂ ꝯsumacōe͂ ꝯfe͂.
Terrā porro q͂i vas aliq͂d atq͂
receptaculū cor͂ q͂ oriūt͂ exist͂
mātes matre͂ nōiauerūt. Cui
rei Orpheus ꝯsentit dicēs.
Terra mr̄ cūctor͂ diuesq͂ ceres.
Humidū aūt Oceanū dixisse

quor͂ singula deos putarūt ⁊ nōia ve
tustissimā ac prima

dicunt: quoniam verbum expressum latine
delicias mire sonat. Oceanum autem
nonnulli grecorum generationis designare
putaverunt. Unde poeta quidam cecinit:
Oceanusque generatio divum. Egiptii autem
nilum fluvium esse contendunt: cui et
deorum generationem attribuunt. Plures
enim urbes in solo egipto quam in reliquo
terrarum orbe fuisse aiunt: a prefatis
diis iove videlicet, sole, mercurio,
apolline, pane, lucina aliisque
quam pluribus conditas. Aera minervam
appellaverunt: et filiam iovis ac vir-
ginem putaverunt. Nam et incorrupti-
bilem autem esse natam: et extre-
mum universi locum obtinere contendunt.
Quapropter a vertice iovis fabulose
nata fuisse minerva traditur.
Tritoniam vero appellatam: quoniam
ter in anno spacio vere, estate,
hyeme mutatur. Glaucopin
id est glaucam vocari contendunt:
non quod ut nonnulli greci puta-
verunt glaucos habeat oculos. quod non
proprie denotare videtur. Insaniunt enim
qui sic putant: sed quoniam aer visum
animalibus prebeat. Asserunt autem hos
quosque deos totum orbem peragrare et
hominibus in scariatorum animalium for-
mis apparere: quod et poeta ab e-
gipciorum sacerdotibus acceptum verum
esse huius verbis attestatur. Peregrinis
namque dii similes virorum urbes ingre-
diuntur equitatem ferentes.
Eosdem a celestibus diis quorum

eterna generatio est egiptum asserunt
alios deinde ab hominibus propter beneficia
que contulerunt omnibus consulerunt ad immorta-
litatem translatos: quorum aliqui ex
dns celestibus cognomines fuerint. Sol scilicet saturnus
iupiter quem nonnulli hamonem
appellant. Adhec iunonem vulca-
num, vestam, et extimum mercurium. Pri-
mumque enim solem in egipto regnasse.
Hec diodorus. Plutarchus autem
in libro quem de yside inscripsit his verbis
utitur. Sed quidam ab alio initio plurimorum
atque rudium sententiam considerantes, qui di-
cunt sic. Egiptios osyrim nilum flu-
vium esse putare. ysidem terram in matrimonio
coniunctam: typhona vero mare in
quod incidens nilus submergitur. Et
admodum greci saturnum tempus, iuno-
nem aera, vulcani vero generationem
aeris mutationem in ignem esse ar-
bitrantur. Huius dictis rursus fa-
bulas ad demones refert: et aliter
atque aliter interpretatur. Operepretium autem
est ab huius sciscitari, utrum simulachra
hec et simulachrorum figure demum an
ignis, aeris, terre, aque, a virorum et mu-
lierum brutorumque animalium formas osten-
dat. Nam quoniam celestium cognomines
mortales extiterint ut ipsi aiunt quos
in numerum deorum translatos existimant,
celestium ne formas in simulachris
exprimunt: an quod ipse visus ostendit
mortalium hominum. Et si ipsi rude
renuisent: reos tamen per se magis voce

clamant. mortales fuisse deos quorum
simulachra constituunt. Plutarchus
etiam in libro de yside vel qualitate cor
porum describit sic dicens. Egiptiorum
historia flaui corporis fuisse thy
phonam tradidit: martem albi :
sanguinis osyrim. hec plutarchus.

Mortales Ca. xvii.

Magis dii sui fuerunt : et interpre
tatio fabularum perijt vniuersa.
Nec enim necesse fuit hominum formas
elementis accomodare: cum et absque
his colere ea potuerint. Varro autem
hec appellaciones inditas primum fu
erunt: vtrum vulcanus, minerua.
iuppiter. neptunus, iuno. nomina de
elementis primo. deinde de hominibus eq
uoce dicta: an econtra hominibus
primum imposita ad elementa deinde
translata sunt. Cur autem mortalium
nominibus elementa nominarunt. Preterea
vinciantur et archana deorum my
steria. vtrum elementorum an mortalium
hominum symbolis pangunt. Errores
autem temulentiam. amores. mu
lieres raptas. et viros insidijs con
uolutos milleque alia dedecora:
quomodo elementis accomodari poterunt.
Apte igitur ex his omnibus mirabilis et
generosa physiologia: nil vitalis
hec ostenditur. Sed audi quod que
porphirius etiam in epistola ad anebun
quendam egiptium de istis scripsit.

Cheremo etiam magis et alij omnes
nil aliud preter visibilia putant
egiptiorum rationem ad vnguem scien
ti: qui nullos alios deos preter er
raticas stellas et signa que orbem
replent obliquum firmamentique stellas
que oriri atque occidere cum his dicunt
deos existimarunt. Nouorum preterea
alie alijs erraticis attributi sunt.
Ascendentem quoque particulam ac diuos
eius quos validos appellant
quorum nomina et potestates in libris al
menichiacis scripta sunt: vbi ortus
eorum et occasus et futurorum diuinacio
continetur. Vidit etiam cheremo solem
ab Egiptijs ut aratorem cultum:
nec ignorauit omnia que de osiride
et iside dicuntur: omnesque fabulas sa
cras que ad stellas et ortus et occasus
earum. preterea progressus atque regressus
que decrementa incrementaque
lune: que ad solarem cursum aut
ad nocturnum hemisperium aut ad
diurnum que ad fluuium nilum et
omnia ad res causasque naturales re
ferri: nullam de incorporeis co
viuisque substancijs facere mentionem.
Vnum omnia
nam quoque nescio quo insolubili
vinculo a motu stellarum necessita
no dependere arbitratur: quam
necessitatem fati appellant. Sic
omnia stellis attribuunt: quos so
los deos et fatorum dominos existi
mantes sacris et simulachris reli

quoque deorum cultum perpetuo sibi
reddere conantur. Sic praeterea illi qui
in caelo vident alios deos porphi
rio etiam teste theologia egyptiorum
non novit: creatorem vero rerum omnium
non intellectualem non incorpoream quandam
substantiam non virtutem quandam intellec
tivam sed visibilem hunc solem arbi
tratur. Ad stellas quoque omnia refert et
cuncta fatis et stellarum motui et as
pectibus attribuit: que opinio usque
ad hec tempora ab egyptiis tamquam vera
defenditur. Quod si hec visibilia elemen
ta mystica egyptiorum theologia
deos putat. hec autem omnia anime atque
rationis expertia sunt nec a corruptione
omnino aliena: attende diligenter
ad quantam turpitudinem sublimis
eorum theologia decidit, que ultra
hec nullum intellectum nullam se
paratam substantiam per cunctas res agnovit.
Neque enim tantum quoque credunt ab egyp
tiis in grecos theologiam affluxis
se: una cum egyptiis greci
etiam redarguuntur. Sed de his rebus
idem porphirius hec verba conscripsit
in libro quem de abstinendo a car
nibus animalium edidit. Ab hac pri
ma inquit egyptii ad agnitionem
dei processi cognoverunt non
ad hominem solummodo deum pervenis
se. nec in homine animam solummodo
habitasse: sed eandem animalia omnia
continere. Quia de re tamen homines quoque

belvas serpentia silvestria atque volatilia
quedam in deos susceperunt: et alius
apud eos deus hominis collum. facierum
alius aliudque membrorum aliusmodi
digeruit. Et rursus alius caput
hominis collum avis ceteraque membra
diversorum animalium conformia possi
det: quibus significat deorum sententia
animalia complura tum natura tum maxime
nobiscum amice vivere. Unde kom
pticula quedam egypti dedicata
leonina alia vero quedam bovina
alia canina nominatur. Virtu
tem enim que in omnibus est hiis animalibus
que a singulis deorum inventa sunt
colere statuerunt. Aquam vero atque ignem
apprime venerantur, et in omnibus sacris
adhibent: quod maxima salutis huma
ne causa hec elementa sunt. Nec
adhuc usque diem cum solliciti serapidis
templum aperitur: universus
cultus igne atque aqua peragitur.
Nam qui decantat vinos aquam
libat: et ignem tunc ostendit quando in
vestibulo fines egyptiorum lingua
deum excusitat. Ea vero animalia
magis colunt que rebus sacris magis
conveniunt. Nam et hominem apud Ana
bii oppidum adorant. Quare quemadmodum
ab humanis carnibus abstinendum
est. sic ab aliorum etiam animalium.
Hac illi cumulata sapiencia
in divinarum rerum consuetudine quadam

animalium magis quam homines a diis in
tellexerunt amari: et quod soli manu
consecrata putant: quae natura eorum
sanguine et spiritu copiosissime constet.
Et post pauca. Scarabeum vero
animal aiunt rerum divinarum indocti abo
minantur: quod egipcii summopere
venerantur animatam solis effigiem esse
putantes. Scarabeus enim omnis vi
rilis sexus est et spermate in sterco
infuso pila deinde confecta pedibus
involvit veluti sol celum et mense
lunari expectat. Sic de ariete de
crocodillo et vulture ceterisque animalibus
philosophantur. Ita ex sapientia et religione
ad cultum animalium pervenerunt. Hec
de gloriosa egiptiorum theologia lo
cupletissimus testis porphirius scripsit:
qui aquam et ignem adorantes et unam
rem aliam atque irrationalium sinarum
cur dicentes. non iniuria in deorum numerum
bruta egiptios accepisse affirmat.
Quomodo autem stultissimi non sunt in ma
nes belvas ideo ut deos venerantur:
quia similem hominibus animam habeant. Nam
si homines putant humanos honores
eis conferant: nunc autem feras quas na
tura rationis expertes finxit: quasque
homines appellare non dedignantur
non hominum honores sed prime cause
et appellacionem et gloriam attri
buunt. Ad hoc quare mutabiles egip

ciorum sapientia lupos canes leones
venerantur didicimus: nunc scarabei
miracula ignoramus. Non deride
bimus quod amplius hos deos. Mi
serabimur autem genus humanum: gra
ciasque largitori bonorum Christo red
demus. qui nos a vetustissima ista
cecitate per evangelicam doctrinam
sua liberavit. Iam enim ipsi fere
omnes egipcii ab hoc morbo
liberati vero militant deo. Habes
iam absolutam egiptiorum grecorumque
theologiam: a quibus didicisti num
incorruptum coluisse. Credunt
autem eas veram fabularum esse physio
logiam: sitque sol modo Apollo
modo Osyris: et luna nunc Ysis
nunc Dyana et quecumque alia dicere
velint. Solem ergo ac lunam stellas
quoque et reliquas mundi partes quasi deos
adorare debemus. Ita gloriosa
grecorum ac egiptiorum theologia
ad sublimiora nos portare fabu
larum allegoriis pollicita: ad
corpora rursus deduxit: nec aliud
quam ignem et aquam et partes mundi co
lere admonita est. Quomodo ergo salva
toris nostri eam mirabile non est
quod solis et lune totiusque mundi cre
atorem deum fide colere: nec clari
ta corporum nec visibilia quedam
sed eum qui per se invisibilis congsat

creantem intellectum solum animum
solumque adorare didicerint. qui per
omnia penetrans cum sit incorporalis
solo intellectu percipitur. immo vero
ineffabilis et incomprehensibilis est.
Pandit autem atque perspicit per ea que
facit preordinat gubernat continet.
omnibus invisibilis assistens: non ce-
lestibus solum verum terrestribus mag-
nificentiam operum suorum prebens ostendens
quod illi deos putaverunt. xviii.
Verum et fabulosa et mysti-
ca illorum theologia rebus
ipsis refutata. Capitulum xviii. ia-
rem horum et iuniorum cogitationes
inspice. Isti enim qui modo phanta[sias]
quod magno tempore post platonem de
intelligenciis et rerum creatore in-
venta sunt: theologie priscorum
attribuere conantur. magna cum
gratia fabulas laudant. quorum
phisiologiam huius verbis porphirius
addit. Explanabo quibus fas est
procul hinc abestote scelesti. quos
et vetusti celare volentes deum
et dei virtutes per sensibiles signi-
ficarent ymagines et ea que visibi-
lia sunt visibilibus significantes figuris
et simulachris qui sacris literis magna
mysteria tradiderunt. Non est
autem mirandum si ligna et lapides
a fatuis simulachra putantur.
Sicut enim etiam qui literas nesciunt

librorum volumina non aliud quam pretextum
putant papirum. Hoc exordio audito
res preparat. Iudicans igitur quod progrediens
scribit. Cum igitur deus lux sit et ignem
ethereum habitet. nulloque sensu capi
possit: lucida quadam materia ut
cristallo pario vel lapide ad com-
prehendendum lumen ipsius exhortantur
auro autem ignis illius immaculataque
natura intelligitur. Multi vero nigris
lapidibus invisibilem illius substantiam signi-
ficaverunt. Hominis autem formam diis
attribuerunt: quoniam deus racio est.
Pulchros fingunt: propter immarces-
cibilem illam pulchritudinem. Diversis
preterea figuris et etatibus: et alios
sedentes alios stantes: mares alios
alias feminas et aut virgines aut matri-
monio coniunctos diverso quodam animi
cui simulachra constituunt. ut diversi-
tas deorum non lateat. Unde sciendum est
ut omnia candida celestibus diis attri-
buantur: pila et rotunda omnia mundo
proprie soli et lune quibus nominibus
spei atque etiam fortune: circulus autem
et que circularia sunt: celi motum ce-
lestem et circulus qui in celo esse intelliguntur.
Circuli autem partes divisiones lune si-
gnificant. pyramides autem et obeliscos
ignis substancie et diis olimpijs tribuerunt propter
dictum. Ita conum quoque soli terre cylindrum
sationi et generationi penem et propter
muliebre sexum figuram triangularem.

Hec magnus ille philosophus. Quid autem turpius quam obscenitatem idolorum excusare. Quid autem amentius quam auro et lapide huiusmodique materia divinum lumen et celestem naturam significari putare. Quod autem a minoribus hec cavillaciones excogitate sint: quos prisci ne somniis quidem viderunt. quibus ex auro et preciosa materia ymagines deorum fingere tempore videbuntur. Verba plutarchi audias. Simulachrorum autem fictio vetustissima quidem res est: que prisci ex ligno fingebant. Siquidem ligneum erat quod in delo primum sub arisichtone apollini fuit consecratum. Ligneum et palladi ab indigenis constitutum: quod etiam nunc apud athenienses invenitur. Iunonis etiam simulachrum ex ligno apud samios erat ut callimachus asserit. Sic enim itaque deos vetusti fingebant. Peras et ille qui primus argolicum templum condidit et callithiam filiam suam antistitem consecravit: ex piri trunco simulachrum iunonis dicitur confirmasse. Lapidem enim rem duram et inanem: in deorum effigie celare nolebant. Aurum vero atque argentum infecunde terre atque infectionis: morbosos colores esse putabant. Ebore vero propter varietatem abusi sunt. Hec plutarchus. Plato vero magnis ante eius temporibus non decere ex auro et lapidibus et ebore aliaque materia inanimi deorum effigies fingere putans sic in legibus precepit. Terra inquit et vesta sacra deorum est habitatio: ne igitur ex his ceteris diis simulachra constituas. Aurum autem atque argentum invidiosa possessio est. Ebur etiam animal deposuit: ac ideo ad simulachra deorum ineptum est. Es et ferrum belli sunt instrumenta. Huius aperte refutatum porphirium esse puto: sed tamen reliqua etiam inspiciamus. Admiranda est inquit grecorum sapientia: qui iovem mundi mentem arbitrantes que in seipsa mundum continens producit. Sic a theologia orphei profecti de eo tradiderunt. Iuppiter altitonans: ante omnia secla primus

Iuppiter extremus longa est post secla mundi.
Iuppiter est summus vertex atque ima planta,
Iuppiter etiam solus est ac totus ubique
Sidereeque domus rex est et Iuppiter ipse.
Principium atque ortus rerum vis una deusque
Unus et omnipotens regali in corpore cuius
Singula ponuntur tellus undaque ignis et aer
Nox simul atque dies sapientia primaque origo
Ac lucidus amor magna hec in corpore regis
Sunt iovis excelsi cervicem namque videbis
Celi suspiciens renitentia magnifice tecta.
Hoc caput auricomum flavi de vertice crinis
Crea pandit
Stellarum crinitum radiis dehinc au
cornua bina caput capit quod sidimu
Ethani.

Unum est ortus occasus aliud.
Ast oculi fulgens igniti lumine phebus
Lunaque purpureo phebi redimita colore
Regia venti mens constat regius ether.
Quam strepitus nullus non vis non fama
Arcanum vel preterit penetretque potentia. Clate
victrix
Preterea invictum corpus sine fine modoque
Radiat. ast humeri magni sunt pectora
Est aer: alas quas venti possidet ille. Clata.
Hys ad cuncta volans curru celeriore ipso.
Tum sacer antiquam mire ex tellure tue sat
Venter. terre altus cingit montibus ingens
Quem medio pontus succingit rite sonorus
Ultima preterea terrarum luna et ampli
Fundamenta globi furibundaque tar
tara plantas
Esse pedum magnum constat tronus olimpi.
Hic cum sub terris celasset cuncta deum
Ex imis repetens in lucem protulit
alma. Universus igitur mundus
Iuppiter animal ex animalibus deus ex diis
constitutus. Iuppiter autem est in quantum
intellectus est a quo universa producit
et cuncta creat intelligendo. Hoc
igitur modo theologis de Iove sentien
tibus: impossibile est talem eius imaginem
fingere qualem carmina descripsere.
Iovem igitur esse credendum est virtute
prudentem atque munificam: quam
pila et rotunditatis figuris significabant.
Homines vero simulachra ei constituunt:
quoniam mens est que cuncta seminali
ratione producit. Sedere autem fingitur ut

stabilis virtus atque immutabilis exprimatur. Nuda autem atque superiora:
quoniam conspicitur intelligentias in superioribus esse.
Inferiora vero teguntur: quia occultantur
inferioribus creaturis. Sceptrum leva tenet:
quia in huius corporis partibus corum spiritualissime
vite domicilium invenitur. Creatura
enim intellectus rerum spiritualium munificus
mundi est. Dextra vero aut aquilam
pretendit aut victoriam: alterum quia
ceterorum deorum dominus quemadmodum aliarum avium
aquila est: alterum quia omnia sibi subiecta
sunt. Hec porphirius. xix.

Non est autem ab re diligenter
considerare quemadmodum Iuppiter esse
huius carminibus affirmat. Michi enim
non alius videtur quam hic visibilis
mundus: qui celo ethere aqua terra ceteris
partibus constat. Apte namque in ipsis
dei regali in corpore cuncta singula po
nuntur: et que sunt ista declarat.
tellus unda ignis et aer. nox simul
atque dies sapientia primaque origo
ac iocundus amor. Ad hec adiunxit
mentem atque intellectum Iovis etheram
esse. Ut stoici postea senserunt substanciam
igneam mentem esse mundi et deum esse
corpus. nec creatorem aliud esse quam vir
tutem igneam asseruerunt. Hoc enim a car
minibus istis eos accepisse arbitror.
Regia venti mens constat regius
ether. Hiis verbis manifeste magus
quoddam mundum esse animal declaravit:
quod cum Iove appellaverint: ethera

quidem mentem ipsius corporis, vero reliquas
partes mundi putaverunt. Cuius quidem
carminum interpres inquit: Iupiter
est animal ex animalibus, deus ex diis consti-
tutus. Ita nullum alium quam hunc visi-
bilem mundum significari voluit.
Sic et egyptiorum natio a quibus orpheus
ista recepit: mundum et partes eius
deos astruebat. Aliam deinde sententiam
a se adiecit, creatorem omnium deum pro-
videntem quendam intellectum esse affir-
mans. Quomodo enim separatum intellectum
in carminibus intelligi dicemus: quem
poeta ille sive orpheus sive alius
numquam intellexit. Sive enim a pris-
cis grecis, sive ab egyptiis didice-
rat theologiam, nec intelligibile
atque incorporeum tradi ab eis poterat.
Quidem locupletissimus plato testis
est qui in cratillo clamat ut dixi-
mus priscos grecos eos duntaxat de-
os putasse, quos modo barbari
solem lunam stellas et celum. Sed
cheremo quoque paulo ante a por-
phirio citatus testimonium perhibe-
bat non aliud quam mundum et partes
mundi deos ab egyptiis cultos,
nec quicquam ipsos de intelligibilibus
et vivis substanciis intellexisse.
Unde poeta quis ille deum qui sup-
ra omnia est universi creatorem per ipsum
universum et partes eius mente solummo-
do cognoscibilem cognoscere potuit.

Rei vero incorporee cognitorem vix habuit.
Nec certe quicquam incorporeum ab eo
perceptum carminibus ostenditur.
Creativa enim mens non a partibus est
constituta partibus: nec celum sicut caput
dici potest nec ignis aqua terraque corpus
eius efficiunt. nec oculi eius sol atque
luna possunt affirmari. Quo autem
humeros pectora terga et mentem
creatrix mens omnium habebit: aut
quod ether mens creatoris dica-
tur fingi potest. Ut quod hec cavillatur
carminis huius interpres nemini
fingere potest. Ego vero in profundum ipsi-
us errationis incidisse arbitror eum, qui
partes mundi partes dei putavit.
et ausus est mundum et deum eundem
affirmare, et ad hec quam animam
mundi esse intellectum qui omnia creavit.
Non enim parum est coniunctum mundo
creatorem, ut animam corpori putare.
Adesse autem ipsum universo mundo
providere ac gubernare: scriptura
divina docet. An non impleo mun-
dum ego celum et terram. Rursus.
Deus super in celo et inde intuetur.
Et alibi. In ipso vivimus et mo-
vemur et sumus. Non tamen ut partes
nec sic in mente anime nostre
sed si oportet similitudine uti: sa-
cras litteras audiamus. Celum michi
sedes: terra vero scabellum pedum meorum.

Sidera igitur quanto melius et expres-
sius hic dicta sunt. Nam qui celum
sedem appellat itaque scabellum et
universum mundum providentie dei
subicit: super omnia deum esse signi-
ficavit. quippe cum neque scabellum
neque sedes corporis sedentis appel-
lari possint sed nec partes eius.
Qui vero celum caput dei et men-
tem eius ethera et partes mundi
partes dei asserunt: nec creatorem
nec deum cognovisse redarguuntur.
Non enim ipse seipsum creavit: nec
mens ipsa potest dici: cuius mens
ether est. Quid enim deus erit cuius
terra et cetera corpora partes sunt res
corruptibiles et abiecte. Si
vero mens iovis nil aliud quam ether
est et si aer subtilissimus atque igneus
appellatur ether. id enim vocabulum
idem quam ignem significare arbitrantur
suntque ambo hec corpora aer dico et
ether: attendite quo mens io-
vis iam cecidit et cogita quod nisi
mente captus deum appellabit
cuius mens corporea quedam insen-
satum est atque ~~inane vel~~ inanime.
Quare merito theologia nostra
negative omnia hec appellat: quippe
sicut neque celum neque ether nec sol
et luna nec stellarum fulgor nec
universus ipse mundus deus sit. sed
opera manuum eius. Que omnia
pura quedam et vilia reputanti non
dico creatori sed et intelligibilibus
creaturis comparata: quas immortales
et longe corporibus prestantiores vere apud
deum vivere arbitratur. Orbem igitur de
mundi partibus hoc modo a scriptura
docemur. Videbo celos opera digi-
torum tuorum. lunam et stellas quas tu
fundasti: et opera manuum tuarum sunt
celi. Et rursus. Respicite in altitu-
dinem celi vos et considerate: quis omnia
ista monstravit. Sed age iam reliqua
perspiciamus.

xx.

Impossibile est itaque tale eius
ymaginem fingere qualem car-
mina descripserunt: et eius ideo
simulachra homines constituerunt: quam nec
est in certa sensuali ratione producat. Quod
igitur si mundi et spatium eius celi aeris
terre ceterarumque huiusmodi ymaginem qualem car-
mina descripserunt fingere impossibile est.
divine mentis effigiem fabricari sit:
Quod enim corpore intellectum divino simili-
tudinem habebit: cum nec mentis
humane ymaginem habere posse cognoscatur:
Humana enim mens incorporea est atque
simplex: corpus autem omne corruptibile
atque compositum. Quare mens ratio-
nalis atque immortalis anima et intel-
lectus eius ymaginem et similitudinem
dei habere dicitur. Immaterialis enim et in-
corporea intellectualis rationalisque persen

na. est virtutis et sapientie capax. Q
si humane anime atque mentis formam
et effigiem fingere impossibile est. quam nec
sensu percipitur: quis adeo stultus
erit ut ligneum simulachrum ac effigiem
dei creatoris omnium similitudinem habere
arbitretur. Nata enim divina confir
matiam et omnia que percipimus credidit
mente solummodo ac suis animis intel
lecta. Figura vero iovis quam in simulachris
conspicitur mortalis viri effigies est:
que non totum hominem sed peiorem eius partem
imitata expressit. Nullum enim vite
atque anime vestigium ostendit. Quo igitur
universi deus mentisque omnium creata
ipse iuppiter erit: qui aut in ere aut
in ebore cernitur. Aut quo pacto hercu
les est qui ab alcumena natus est
dicitur reliquorumque heroum. qui cum homines
fuerint mortales. sue mortalitatis
argumenta posteris non pauca
reliquerunt. Ut enim in tertio probavimus
vetustissimum phenicum theologi satur
ni filium mortalem ex mortali et ex
phenicia originem traxisse affirma
bant. Hec eadem egyptii nunquam ne
gavit: preterquam quod ab egypto fuisse
oriundum tradidit. Cretenses quoque sium
fuisse iove asserentes: sepulchrum
eius magnifice constructum apud se
ostendit. Athlanticum etiam et ceteri omnes
qui apud se iove natum fuisse asserunt
mortalem nunquam negarunt. Resque
ipsius gestas mortales enarrant.

fraque multa tempora omnis petula
cie plena conscribunt. Fabularum
vero priscus quidem illius expositoribus
modo calida quedam et ignea vis
modo spiritus quidam iuppiter videbatur.
Nunc autem nescio quo modo hijs
inventoribus creativa mens rerum
iuppiter appellatur. Interrogandi
igitur sunt qui dicunt preminentiam
atque pravum istius mentis esse.
Ut enim theologia eorum predicat.
saturni filius iuppiter fuit: et
orpheus in predictis carminibus
idipsum conscribebat. Saturnum autem
celi filium fuisse non negant.
Si igitur deus omnium intellectus qui
cuncta creavit iuppiter est. que necessitas
dicere esse saturnum patrem iovis
et celum rursus saturni patrem.
Nam si primus iuppiter omnium est quasi
creator: necesse est secundus et post
eum ceteros esse qui ab eo creati sunt.
Saturnus enim que tempora esse volunt
cum tempora motu celi constituant: a
celo genitus dicitur. Celum autem et tempus
ipsius causa est profecto mens illa creatrix
quam iovem appellant: quare non est
a celo natus iuppiter. Quo igitur tam
egiptiis et phenicibus quam grecis
et primis omnibus philosophis natus a celo
creativus iste intellectus in theologi
ca genealogia narratur.
Patefacta est igitur huius philosophie astuta
fictio in patefiet autem ex hijs magis

q subiicit dicens. Iungere ioui iuno
ne recte putaretur: etheream enim
atque aeream virtutem iunonem appel
larunt. Nam ether et aer subtilissimi.
Iouis certe mentem ethera esse
carmina significant. Modo autem
iste interpres diffiniendo aera ipsum
dicit esse subtilissimum: et quod
corpus atque mens natura diuisissima
videre esse intelligent. Deinde ne
scio quo pacto sui et carminum
oblitus quibus apte dixerat mentem
iouis ethera esse. expressa verum
mens constat ignis regius ether: iu
nonem etheream et aeream virtutem esse
ait. Diuisione deinde utitur
dicens. iunonem si aeris virtutem iuno
nem. inferioris autem que lunari luce
illustratur latonam nominari. Latonam
enim a latendo dici et obliuionem
significare: quia cum aer lunarem
orbem diuidendo transierit: delinquat
rerum obliuiscitur. Mater ea est apol
linis et dyane dicitur mater: quibus noctis
pellitur tenebre. Aer enim sine inferior
cum lune solisque mater sit: non immo
per latonam designatur. Ego vero non vi
deo quod aer sol et lune mater ap
pellari possit: cum potius magis
a lunaribus fiat et transmutetur
quam ab ipso lunaria. Paululum

corpus autem aer. corpus igitur ether
quare mens que iouis erit corpus
subtilissimum omnium.

vero progressus telluris virtutem vestam
appellat: cuius virginale simulachrum
in foro ignis statuunt. Que virtus
quoniam ferax est: mulieribus eam spetiem
denotarunt. Rhea vero quam opem
latine appellamus: lapidosae atque
montane terre virtutem designat. ceres
feracis et plane. Differt enim a
rhea que bonam ioui peperit deam:
ac ideo ymago eius spicis coro
natur et papaueribus que fertilitatis symbo
lum sunt. [struck] Hic diligenter aduerte
quod deorum ipsiusque iouis matrem
que rhea dicitur ad terram et lapides detra
hit: et eandem esse cererem ait: quibus ad
iecit. Nam est quedam virtus eius
preterea seminis in terra est quam sol
in hyemali solsticio fouet: bona
quidem dea quam et proserpinam vocant
virtus seminum est: pluto vero sol
qui tempore hyemis remoti orbis mundi
partem perlustrat. Ideo rapta ab
eo proserpina dicitur: quam ceres
sub terra latentem quaeritat. Plato
autem hanc virtutem dyonisum appellat.
Et bone quidem dee ymago ger
mina quedam que sunt symbola prebet.
dyonisus vero cornua habet et muliebri
bus formis est permissiuam virtutem
generationis plantarum significans.
Plutonis autem raptoris galea
caput tegitur: quod occulte virtutis
symbolum est. Breuiter vero breuem quod

tenet : iferioris regni si(m)bolu(m) est.
Saturnus at(em) ei(us) frugu(m) a t(er)ra p(ro)ue(n)tu(m)
aratione triptito i pictione aroem gmi
natioe(m) diuidi notat. Atys por
ro et adonis : ad fruges ac fru
ctus p(er)tine(re) vide(n)t(ur). Et atys flores
matur(os) desig(na)t : q(ui) anteq(uam) ad fruct(um)
ueniant defluu(n)t. Nu(n)qua(m) p(ro)pt(er)e
a ei fuisse i(n)cisa dicu(n)tur : q(uia)
flores desluu(n)t semina no(n) pro
ducere. Adonis p(er)fectos fructus
s(ig)n(ifica)t. Sylen(us) v(er)o sp(irit)ual(is) mot(us) si(m)bo
lu(m) est : q(ui) no(n) paru(m) vniu(er)so (con)ducit :
cui(us) caput ca(n)dore fulge(n)s celestis
motus : cesaries v(er)o q(ue) i(n)ferioribus
ymaginis p(ar)tib(us) apponit(ur) crassitu
dine(m) t(er)restris aeris s(ignifica)t. Per q(ue)m
vaticinandi e(st) quida(m) virt(us) e(st). the
mis · l(ite)ra latine carmenta vocitata
e(st) : eo q(uod) statuta vnicuiq(ue) precan
nat. Quib(us) oib(us) virt(us) l(ite)(ris) i(n)fior(um)
colit(ur) ut vesta et v(ir)go : sp(on)te sua
nascentiu(m) arbor(um) ferax ut p(ro)tu
nes? nutrix ut rhea lapidosa et
mo(n)tana. ut ceres herbosa. vati
cinatrix ut themis. His aute(m)
se(n)salis q(ue) in t(er)ra (con)didit q(uo)s priapus
horatur(?) : cui(us) q(uo)d ad fict(us) p(er)ti
net fructu(m) bona dea. q(uo)d ad pla(n)
tancia dyonisi(us) nu(n)cupat(ur) : ita bo
na dea a plutone l(ite)ra a remorio
re ac s(u)b t(er)ra i(m)morata(m) sole se(m)p(er)
t(em)p(or)e rapit(ur). Dyonisi(us) v(er)o gracia

hyeme q(uo)si renouat(us) t(em)p(or)ib(us) g(er)mi
nat : florendi virt(us) atyda ut diu
p(er)ficiendi adonis. sp(irit)ual(is) sylenu(m)
p(re)sid(en)s possidet : motio aut(em) cor(um)
q(uas)i q(ue)da(m) extensio p(er) bachu(m) deno
tat(ur). Satyri venerea(m) o(mn)em vir
tute(m) ondu(n)t : q(ui)b(us) oib(us) vniu(er)sa
t(er)restris virt(us) p(er)ficit(ur). Hec nota
ti exposui : ne pulchra hom(in)um
p(h)ilo(sopho)r(um) theologia(m) ignorares.

Cur aut(em) hec q(uo)si
dij hora(n)da sit q(uo)d ad al
meta aialium d(omi)n(u)s p(ro)duxit : aut
cur nob(is) terrestris virt(us) colenda e(st)
q(ui)b(us) celestis et i(m)mortal(is) a(n)i(m)a i(n)est.
p(er)spicax si a sordib(us) libera est
dei rex o(mn)ium creaturis. Cur e(ius)
si mot(us) sp(irit)ual(is) sylen(us) est et moti
na(n)da v(ir)tute s(ignifica)t : tu(m) celeste(m) cadore(m) ca
pitis tu(m) aerea(m) et crassiore(m) plu(ri)
tate ac densitate barbe. Non
magno ei honorari cultu vide(n)t(ur)
q(ui) o(mn)ibus erat p(re)ponendi : cu(m) ado
nis atq(ue) dyonisiu(m) fruges vide(n)
atq(ue) pla(n)tas diligentissime honora(n)
videam(us). Nos aut(em) no(n) mirab(imur) nisi
i(n)sanus sit cu(m) (con)p(er)tissimu(m) hom(in)um more
bi q(uo)si satyri et bachus colant(ur).
Sed no(n) est op(us) plib(us) ea (con)futare
q(ue) sponte iacent : exponenda p(ro)
tinus certa sunt ne q(uo)d archanu(m) et
sublime nos lateat. Aquariu(m)
in q(uo) et effectiua(m) v(ir)tute(m) occeanu(m)
si(m)bolu(m) aut(em) ei(us) thetis appellarunt.

Eius vo aq quā bibē possim⁹
virt⁹ achelous d̄r : marine nep
tun⁹ . quā maḡtū ḡnare p̄t a
phitrite vocat̄. Et aq̄z quide
dulciū p̄ticulares v̄tutes ny
phe : maris nereides nūcupāt̄
Ignis v̄tute vulcanū dicūt :
et in forma hoīs ei simulachz cōsti
tuūt : et ī eius capite pileum est
ceruleus . celestis s̄ȳbolū volu
tionis . ubi integer sincerusqz
ignis īuenit̄. Nā q̄ a celo in
t̄ra delapsus est . cū ībecillior
sit materiaqz īdigeat claudi
cās fingit̄ : quā v̄tute in sole
apolline vocarūt a radiorz vid;
motu : qui pallyn grece moue
est . Nouē at̄ circa apolline
muse canūt : septē videlz pla
netarz orbes . octaua spera . et
t̄r ultiā q̄ luna ē. Laurz ei de
dicarūt : qm̄ t̄r arbor ignea ē.
vnde odio a dēonibz maxime
h̄etur. Et qm̄ si urit̄ plimū
sonat q̄d p̄dicedi v̄tute f̄t.
Huic ipin q̄ egrotacōibz me
deat̄ et morbos pellat herculē
vocant . et duodeci ei attibuūt
certamina : qui p̄ duodena
signa p̄transeat . Clauā et leo
nis pellē accōmodāt : alterz
ut īequabilitatē mot⁹ signaret.
alterz qm̄ in leone maxime

vires suas ostēdat. Huius salu
taris v̄tutē esculapius designat :
cui baculū tradit̄ egrotanciū su
stentaclm . Serpens īuoluit̄ : cuie
atqz corpis signū salutare . Na
turales eī omes cetaqz quidē
reptilia crassioris dicūt et ter
strioris eē substancie . Serpentē
vo eē spitalissimū aīal dicūt : q̄d
et ībecillitate corpis exuat. et
ad medicinā p̄spicacissim⁹ eē
videat̄. Nā et ad acuendū
visū herbā īuenisse et renouaē
cedi q̄ndā herbā agsce tradit̄.
Ignea sol' virt⁹ q̄ fructus ma
turat : dyonisius nūcupat̄. Cui⁹
vo rōe āni tpa circūuolut⁹ ꝯficit
horus d̄r. Virt⁹ at̄ eius q̄ ex a
gricultura fructū p̄cipim⁹ quia
diciarz largitrix est . pluto eē
asserit̄ : q̄ cū v̄tute et corrupti
uā ꝯtineat vna cū serapide d̄r
habitare. Caberz tricipitē dicūt :
qz superiores sol' regiones tres
s̄t . ortus . occasus . meridies . Lunā
eī dyanā nūcupauit : q̄ q̄uis
v̄go sit lucina tñ ē . qm̄ nouit
luna virt⁹ ad p̄ciendū nō parū
ꝯferat. Qd̄ at̄ apollo ī sole ē
id ī luna mineruā : q̄ p̄udencia
dicit̄. Rursus luna hecaten d̄r
pp̄ varias eius corpis figuras :

quod a distantia solis lumen videtur.
Uniformis enim virtus eius est. Nam no
vilunium virtute candidiores et au
reis vestibus et ardentes facies sunt.
Crista vero cum iam media sit dextera:
quia crescente luna fruges matu
rantur. Plenilunium autem virtute fer
rugineo colore denotatur. Ra
mus ei laureus attribuitur: quia
a sole ignea fit. Papaver propter
fertilitatem et multitudinem animarum
que in ea tamquam in civitate inhabitant:
civitatis enim symbolum papaver est.
Arcum habet ut diana: quia partus
dolores acuti sunt. Parce quoque
ad virtutes lune referuntur: clo
tho ad generandum: lachesis ad
nutriendum: atropos quia immuta
bilis dea est. Trepin enim veteres gre
ce sunt strictum et generativam
virtutem quam cererem appellant
lune cohibitare dicunt: ad exau
gendam virtutem eius. Iungitur ei
bona dea lunari potestate. Dyo
nisum quoque si accedant: partim propter
cornuum productionem: partim propter nu
bium locum quem lune subiacet. Sa
turni autem virtute, quia tarda et fri
gida est. tempora attribuerunt:
quem seniorem depingunt quia tempore
universa senescunt. Occasiones
autem curetes significant: et saturni
custodes sunt. Temporis enim observatio
quedam occasio est. Quatuor vero
anni tempora alia soli que arietis ia
nuas aperire dicunt alia cereri
attribuimus: castas que ferunt
duas. alteram florum que ver. alteram
spicis que estas sunt. Virtutem vero
martis quia ignea est atque sangui
nea bellis prefecerunt: plurimumque
obesse atque prodesse putaverunt.
Venerem generandi virtutem possidere
dicunt: spermatis et cupiditatis
causam. Et mulieris formam ac
cedant propter generationem: pulchram
fingunt quia vesper est. quia pulcherrima in
celo stella videtur. cui cupido as
sistit propter cupiditatem. Pectora et
partes genitales tegunt: quia sper
matis et nutritionis hec membra
causa sunt. et ex mari esse pingebant quod
elementum humidum calidumque est. et
motu crebro spumas eiciat que
res spermatis symbolum est. Orationis
autem et interpretandi virtutem mer
curium appellarunt: quem pennis
atque talis fingunt propter orationis vi
gorem. Geminus dyonisi spermaticas
vires que per omnia tendunt significant
consummatum. Sed cum eadem composita sit
aliam in sole ponunt quam dianam
appellant aliam in luna quam
nuncupant hecaten. aliam in univer
so et appellant hymopyn. tribus
enim seminat vis est. Mercurium autem

filium cupidinem dicunt: quia amandi virtus omnibus attribuitur. Pani ipsi symbolum pana esse affirmant cui cornua dederunt propter solem et lunam, variam panthere pellem propter varietatem celestium. Hec de grecorum sunt.

Egiptiorum autem deorum symbola alia sunt. Creatorem namque cneph egiptii appellant. cuius ymaginem in forma hominis faciunt colore ceruleo zonam tenentem et sceptrum et cuius in capite pennam ponunt: significantes difficile inventu esse creatorem et nemini conspicuum: vivificum etiam et regem et intelligibili motu circulatum. Hic deus namque ovum ab ore producit a quo nascitur deus quem egiptii ptha, greci vulcanum vocant. Significat autem hoc ovum mundum. Huic ideo ovis dedicata est: quia prisci lactis potu degebant. Deorum mundi quem ipsi simulachrum tale finxerunt. Complicatos habet pedes: vestem variam usque ad talos indutum: auream pilam capite sustinet: propterea quod locum non mutat: propterea quod propter variam stellarum naturam, propterea quod mundus ipse rotundus. Solis ymaginem in navi collocant quam crocodilo fertur ut per navigium motus in humido per crocodilum autem potabilis aqua significatur in qua solem ferri ostendunt. Celestis autem atque terrestris telluris virtutem ysin appellant. Yson enim grece equale est: unde iusticia omnium. Celestem tellurem lunam esse asserunt. terrestrem vero hanc frugum procreatricem quam habitamus. Nam que ceres apud grecos est id est ysis apud egiptios: et rursus bona dea et dyonisius apud grecos ysis et osyris apud egiptios. Fructuum enim procreatricem virtutem osyrim putant: quam fletibus placant quia orationis tempore in terris occultet. Designat autem et pluvialem nili virtutem. Deorum qui quidem tellurem terrestrem per osyrim denotant, fecundantem intelligunt: qui vero celestem nilum esse aiunt. Huic enim osyrim id est nilum a celo defluere arbitrantur: quem et deflere solent lachrimis revocari virtutem eius putantes que certis temporibus desinere videtur. Ysis autem que secundum fabulas osyridi coniungitur terra egyptia est. Ysidos enim maritus osyris est, qui et frater et filius eius traditur. In elephantinopoli autem egyptia urbe simulachrum colunt cerulei coloris viri corporis caput arietis habens. Arietis quidem caput et frontes et capina cornua que habet: coniunctionem solis et lune in ariete significat. Ceruleus color enim

attribuit. quia lunaris auctio humidior est. Secunda vero lune lux in apollinopoli urbe consecrata est: cuius symbolum homo accipitris vultus faciem lancea typhona interficiens. Hoc simulachrum candidi coloris est. quo color ab alio lunam accipere lumen significat. Accipitris vero facies a sole id fieri denotat: vitam et spiritum attrahit. Soli enim accipiter dedicatur. quia lucis et spiritus symbolum apud eos est: alterum propter motus velocitatem. alterum quia in altiora volat que lucidiora inferioribus sunt. In mysteriis autem apud Eleusina antistes qui rerum sacrarum expositor est ymaginem fert creatoris: ille qui faces tenet solis: qui stat in ara lune. sacrorum preco mercurii. Castellum autem quoddam est egypti quod anabis appellatur ubi homo colitur: qui quem si ad sacrificium preparant comedit. Neque autem animalia deos non arbitrantur sed ymagines et symbola deorum putant inde patet: quia soli et lune boves sacrificant. et in helyopoli maximus bos et nigerrimus quem mineuin appellant ad ymaginem solis colitur. Nam et solis ardor nigriora humana corpora reddit. Habet autem caudam ille bos et toti corporis pilos ad contrariam partem quam in

aliis bobus inclinatos densissimos: quoniam et sol contrarium toti motum movetur. Testiculos maximos habet: quia venerea cupiditas caliditate viget. et sol seminarium nature appellatur. Lune thaurum dedicarunt quem apin nuncupant. nigrum pre ceteris et signa solis atque lune habentem. Habet enim ex sole luna lumen. Solis symbolum est coloris nigredo. et qui sub lingua est scarabeus. lune vero coloris divisio. Hec breviter a porphirii libro. ne quid mystice grecorum ac egyptiorum theologia nos fugeret conscribere placuit. Quos errores nos fugimus et tamen transfugas nos predicare non pudet. Non enim terrebit me arrogantis illa oratio explicantibus quibus fas est. procul hinc abestote scelesti. Non enim nos scelesti sumus qui hos errores fugimus: sed qui turpes atque obscenas has fabulas et scarabeos ac ceteras fabulas ad summam theologie sapientiam accepit. qui iuxta vocem apostolicam cum sapientes se dicunt stulti facti sunt et mutaverunt gloriam incorruptibilis dei in similitudinem ymaginis corruptibilis hominis. nec hominis solum verum etiam volatilium quadrupedum et serpentium commutarunt.

Verũ qm
mysticã ꝛ archanam
theologiã ad icorpeas
reducat v̄tutes ⁊ ne videatur ad
has visibiles mūdi ptes diuī
cultū referre : ↄsiderm⁹ ne oĩa si
rursꝯ labant cũ vna diuīa virtꝰ
nō multe colēde sint. Na quadꝰ
quius multe ptes ꝛ mēbra vnius
corpis sint nō tn̄ tot aīe ſʒ vna
ī hoīe vno aīa est : sic ꝛ ī vniū
so putandū vnū quidē ee vna
maria ee mūdū plurimis ptibus
ↄstantē. cuiꝯ nō multe ſʒ vna est crea
tiua virtꝰ veri dei v̄tus ꝛ sapiā.
Illud aūt ridiculū est q ex egyptioꝝ
nugas ad icorpeas trāstulit v̄tu
tes oblitus cheremona illū ab eo
pductū q pret hec visibilia nullū
aliū ab egypcijs cultū fuisse deū
testabat ⁊ oĩa ī res naturales nō in
rē icorporam illos traduxisse. Cur
g̃ cū ipsi egypty icorpeas ꝛ viuas
sb̄ias nullo se modo clamet cole ⁊
friuolas has inuentiones excogi
taste. Et vniusalr̄ quidē oĩa
sic refutant : ptlaꝝ aūt nō dif
ficil redarguitio ē. Na ut egyp
tiacas nugas ptereā ⁊ qs michi
non
ipos deridebit has grecoꝝ phisio
logias. Ni eñ Iupit̄ sedm̄ eos
ro ignea illa v̄tus atqꝫ etherea
ut teste plutarcho prisci putabat
ſʒ supiꝰ ipē in tellaris reꝝ oīm
creator ꝛ vita ē. quō saturnus
pr̄ eius erit p quē tp̄r significari
volūt. Ops aūt quo pacto
mr̄ ⁊ quā interpres iste lapidosā
ꝛ mōtanā v̄tutē esse asserūt.
Iunonē vero aera ee dicētes : nescio
quō ꝛ sorore ꝛ vxore creatoris
tellaris q viuifici ee affirmat.
Latona rursꝯ si eē q̄dā obliuio
sit q̄ aīas ad iferiora hꝯ lapsas
ↄseq̄tur ⁊ quō hec obliuio solis
ꝛ lune ꝛ mr̄ erit. Apollinē
quippe atqꝫ dianā latone liberos
ad solē ꝛ lunā tradunt. Cur
aūt opē ꝛ cererē .i. sedm̄ ipsū
lapidose atqꝫ mōtane telluris
ꝛ plane ac eq̄lis symbola colēdas
ee asserunt. Cur dionisiū ptea
ꝛ atym ꝛ adonyᵐ gⁱtatiuā sīꝫ
plantaꝝ v̄tutē. q̄ imature
defluctū floꝝ q̄ pferti fructus
symbola tm̄ dii colēdi st̄. cum
humanū genꝯ ad usū cui oīa
hꝯ a creatore pducit multo
atqꝫ multo ill̄ honorabiliꝯ sit.
Hoc modo ꝛ reliq̄ facile re
darguet ⁊ et si diligētiꝯ ↄsidera
bis mirāda īprudentiā eoꝝ
dices : q solē modo apollinē
modo herculē deinde dyonisiū
ac esculapiū dicē nō verent.
Quō eñ idē pr̄ ꝛ filiꝯ simul
ꝛ esculapius erit atqꝫ apollo.
Quō aūt sol herculeꝯ est. cū

alcumene mortal' fēie fili' her
cules phibeat. Aut quo furore
sol exagitabit' ⁊ liberos exagitat'
iꝺemet suos: qꝺ herculē fecisse
oēs fatent'. Sꝫ xii incq̄ certami
na: xii celestia sigͣ sūt. Nō igit'
Euristeus excogitabit' q̄ soli huc
certaꝺi labore iniūcto iponat.
Quo aut aꝺ solē ꝯmēꝯita festi
aꝺes ⁊ captiuaꝫ reliq̄ mltituꝺo
qbꝫ oībꝫ herculē ꝯuenisse fabu
lant' reddi potuit: pserti
cū mortales liberos ab ill' herculē
suscepisse ꝯfinent. a qbꝫ herculen
geni' tractu p longa qua successioe
durauit. Que porro ee certauꝫ
dicet: aui' sanguine cruētatam
veste soli Deianira obtulit: vl'
succēs' furore ꝺr fuisse. Vez nō
herculē ꝫ dyonisiū eē solē ponat.
Que gͣ eū genuit: siue semele
qꝺā siue pserphone. Quo aut
dyonisi' iste ⁊ sol fil' erit. a gmi
nadi mirāda vtute. Quā aut
dicem' mltituꝺiē mulieꝝ fuis
se q̄ cū dyoniso militauit.
Que vo sol erit ariadne. Nec
at nō oīm q̄ a t'ra nascūt' ꝫ vini
solūmodo largitor dyonisi'. q̄ si
esculapi' ei sol ē. quo a ioue tpi'
simi cū q̄lib' fulmine p̄cutit'
iuxta pinꝺaꝝ sic ꝺe ipso ꝺicent'.
Auꝝ illi nimiū p̄ciosaq̄ mu
nera nitē. horrendū inde p̄
dinoꝝ dat' ira. Itorsit fulmē
cu m' e corpe vulsit. Asclepi
adiu vo gen' qꝺ mltis sclis igre
cia floruit: vnde nā orti est.
Sit sane verissi ac certis roibꝫ
i sole ⁊ lunā ⁊ reliq̄s ptes mdi
fabule differant. Ergo vniu's cre
atore relicto: falso creaturas co
luerut. Cꝫ si nō pter mdi seꝺ
inuisibiles creatoris vtutes qbꝫ
oīa replet oībꝫ aꝺest oīa gubnat
⁊ ꝯtinet. coli' si dicet: q̄re nō
fabricꝫ
ꝯfectio sic tpus atq̄ tpissis aꝺ
ipm vexꝫ ⁊ vnū deū ~~no~~ ꝺitit.
Hoc ei fac' dicit: nō aut quasi
mete capti vniabile dei appella
tione creatis ascribe: nec i p
fund' ita scipsos tribus claude
ut int' se deū inuētiuos ꝯside
rideant': n' in scitachus t ia
ni matia diuias honari vtutes
putare n' sanguie ac nidore cq
reo gratias offerre creatori. a
qbꝫ oībꝫ liberatos optet tā viro'
phos machina voce predicare
non h' se visibilia ꝫ inuisibilem
solūmodo creatore ānuari. et
inuisibiles atq̄ icorpias ei' vtu
tes inuisibili colē. nō mactendo
igni. neq̄ ariete aut thauꝝ sac
ficando: nō sertis ⁊ scitachis
ꝫ pio aīo ⁊ cū de deo sui ⁊ v
tute q̄ut possibile hoī est aꝺ
dei nos aꝺduat similitudine.

Cu nullus vnquam barbarus nullus grecus
cum doctrinam saluatoris nostri hac
vitate agnouit. Saluator autem
noster solus omnes vndique gentes euange
lica predicatione ad veram religi
one inuitauit. Sapientes autem
huius seculi omnia se scire iactantes cum
deum cognouissent non ut deum glori
ficauerunt aut gratias egerunt sicut apostolus ait:
sed obtenebratum est insipiens cor
eorum et dicentes se sapientes stulti
facti sunt creaturas non creatorem cole
bant qui est benedictus in secula. Post enim
longam philosophiam et misticam immo
vero impiam theologiam theologiam
a phisiologia sua deuicti multi
tudini cesserunt: et multorum erro
res simulachris sacrificando adiu
gerunt. Quare pre pudore victos
se turpitudine theologie sue phisi
ologia celare voluisse, cum ope
fabulas composuerunt: quod nimirum ne
quaquam esse videtur. cum et ipsos deos vi
deo fabulas continere non posse.

Quippe operepretium
est apollinem ipsum et
esculapium audire: quod
de se ipsis dicant. Sic enim apollo
teste porphirio in libro quem de
visis scripsit de se ipso cecinit.
Cum latona grauis partus oppressa
dolore. Commotique erant gemini
intra viscera diuum. Stabat terra
aer. stabat fixa insula robur
decrepit. fluctuantem nutesce ponti
Caput. arcitenens vatesque erunt
apollo. Esculapius quoque de se ipso
sic cecinit. Natus ego ex sacra
trica cum tota medendi Arte. cum
sese omnes prius sapiam debet. Quem
mater peperit compressa ab apolline
magnum. Illum esculapium diuum
nuncque receptum. Mercurius autem sic
de se ipso clamat. Sum ioue mer
curius maiaque athlantide natus.
Formas enim suas ipsi describunt:
ut ex hoc panos oraclo aperte
monstratur. Exoluo pani mortal
vota bicorni. Deliciasque deo prius
bipedi corpicauro. Non enim vnum
sunt ipsum pan est. sed demon quispiam
talis videlicet qualem se ipsum hoc oraclo
descripsit. Non enim vniuersi mundi
hec carmina cecinit. Mercurius
enim quod interpretatiua oratio dici potest
cum maie atlantidos filium se fuisse
se fateatur. Esculapius quod
sol erit. qui se tricensem fuisse affirmat:
et a mortali se muliere natum non
inficiatur. Quid autem cum sit solis
filius sol ipse erit. Sol autem et mortalis
cuiusdam mulieris filium se appellat:
quod non erit ridiculum. Apollo
enim si sol est. quo pacto in delo insu
la genitum se a latona predicat.
Hec eos obijcienda eos tunc magni
censeo: quando inprudenter saluatoris
nostri vocem et partum deridere audent:

p̄certi cū nō a poetis illorū ab ipsis
diis dicta sint. Cūq̄ 7 poete fabu
lose theologiā tradiderīt : ph̄i phi
siologice fabulas ītelligāt : dij
vō ipsi apte q̄ vīi fuerint oracul'
suis declararunt : manifestū sīt
ē q̄ dijs credendū est vl q̄ dij sit
vl q̄ vir q̄sq̄ melius q̄ ceteri sīa
cognorit. Nā si ita ē phoꝝ phisi
ologie false oīo īueniūt. Enī nō
phi vitatē assequūt : ipoꝝ deoꝝ
de seipsis testīonia falsa relīqūt.
Sz illd forsitan q̄spiā obiciet : q̄
irrisū apollinis phoꝝ sīnē cōue
niēs hoc modo īuenit. Sol 7 osyris
itē dyonisius horus apollo. Rex
7 itē retinet lucas q̄ 7 noctis ha
benas. Rector q̄ dat vbertas q̄
tpa mutat. Stellaꝝ sūmus rex ī
mortal' 7 ignis. Idem g° dij et
poetaꝝ fabulas 7 phoꝝ sīnias
cōprobantes : pugnātia de seipsis
cōfirmāt. Nā si mortale sī ma
trē ascribit apollo 7 patriā vnī
orundꝰ fuit sponte fatet : quō
sol erit. Nā si sol ē. quō delos
īsula patria. 7 mr latona. Hc
eī vera de ipē apollo reddit.
Preterea si apollo sol est. quō hc
de seipso cecinit. Vtꝝ sol de
celo in aliq̄ hoiem descendit. 7
hc de se cecinit. Sz nō est pos
sibile tale tantaq̄ sīrnaz hoī
se subicere. An intelligētia 7 vtl

illa q̄ in ipso ē. Sz nulla aīa hoīs
vnq̄ suscipe potuit. Eadē utemur
rōe de luna : cōmuniꝰ ptatē q̄ in luna
ē hecatē appellātes 7 malignoꝝ
spītuū originē putātes cū ad amoꝝ
obscena īuocēt mistica. concedendū
eis fortassis videat. Quō aūt 7 plu
to 7 serapis ī solē refeīat : cū ma
lignoꝝ spītuū pnceps ē serapis
pdicetur. Ex qb; oīb; mystica phoꝝ
theologia falsa 7 cavillatoria v
nūsa vidēt. Oraculoꝝ aūt oīm au
tores demones ēe malignos q̄ non
nūq̄ fabulas. nōnūq̄ phoꝝ sīnias
ratā faciūt : ut 7 illos derideāt
7 hoc maiore arrogātia pdat
q̄s nō viderit.

His itaq̄ dictis : iā tēpus
ē in hoc volumē tīā ptē
gentiliū theologie p̄t
rire : quā ciuilē appellant.
Nā qm̄ in trīa gnā theologiā ptiūt.
ī fabulosū qd ēe hystoricū appellāt
poetis maxīe attributū : ī natalē
atq̄ mysticū. qd phi approbarūt :
7 ī ciuile qd in singul' citatib; cō
suetudīe ac legib; defensat. Et sīq̄
de duab; pmis ptib; ī supioribus
libris expositū 1 tpe iā est tīā quoq̄
portionē quā ciuilē appellāt testīo
nio s; ipoꝝ ueteres redarguere.
Ptinent g° in hāc tīā gnē oracula.
risa. cure morboꝝ ī hoib; pius : 7
conti uēti vl aucti morbi ī ipis.

Quar(um) o(mn)i(u)m re(rum) p(er)iculu(m) fecisse di
cetes p(er) se deos cole(re). nos v(er)o ip(s)i
fac(ere) affi(r)mat : q(ui) ta(m) ma(n)ifestas vir
tutes (con)tenam(us). leges patas trans
gredie(n)tes. q(uo)d ita op(or)tet vnu(m)q(uo)dq(ue)
s(er)uare ut nemo debeat res nouas
temeraria cura scrutari : p(re)serti(m)
cu(m) a legib(us) capital(i) pena adu(er)sus
eos determi(n)at(ur). q(ui) s(e)c(un)d(u)m leges (et) (con)sue
tudines patr(ie) deos no(n) v(e)n(er)antur
Sz p(ri)mu(m) q(ui)de(m) (et) fabulosu(m) theolo
gie gen(us). (et) s(e)c(un)d(u)m n(atur)ale s(ci)l(icet) ac alle
goricu(m) : vnusq(ui)sq(ue) sicuti placet i(n)
d(e)unt i(n)t(er)p(re)tet(ur) ac rep(ro)bet. Tertiu(m)
a(utem) q(uo)d singular(um) legib(us) citatu(m) (com)p
b(atur) : n(ec) poeta q(ui)sq(ua)(m) nec ph(ilosoph)us mo
ueat. n(is)i velit t(ame)n ip(s)ius iure patr(i)e
puniri. Ad h(ec) g(ra)(tia) nob(is) dice(n)du(m) r(e)sp(onde)q(ue)
reddenda q(ue) saluatoris n(ost)ri eua(n)
gelica p(re)dicatio o(mn)i(u)m gentiu(m) t(ame)n
legib(us) (con)temptis ad ve(rum) sui cultu(m) nos
re(u)ocat.

26 Quales g(ra)(tia) eas v(ir)tutes q(ue) in
silachijs h(ab)itant dic(er)e op(or)tet ? utru(m)
bonas (et) vere di(vi)nas an e contra :
Hoc e(st) modo m(ihi) nu(n)c placet eos
i(n)t(er)rogare. Na(m) alij fortasse no(n) ita
fac(iun)t. Sz nulla(m) o(mn)i(n)o v(ir)tute(m) i(n) sila
chijs e(ss)e (con)tendet : (et) ho(m)i(nu)m malicia
arteq(ue) malefica o(mn)ia fieri p(ro)bar(et).
Ru(r)sa e(st) ip(s)a ad decipie(n)dos au
ditores ab astutis (et) cautis ho(m)i(ni)b(us)
a(m)bigue ad utr(um)libet euentu(m) e(ss)e
a(n)te (com)posita. Miracla v(er)o que

silachijs attribuu(n)t natu(r)a re(rum) fieri.
Multa e(ni)m g(e)n(er)a e(ss)e h(er)bar(um). m(u)lta
lapidu(m) secreta q(ue)da(m) (et) multis ig
notata n(atur)a i(n)sita. morbos q(uo)sda(m)
pellentia. q(uo)sda(m) inducentia. Alia
e(ni)m (con)trah(er)e atq(ue) densare. alia dist
her(e) (et) rarificare. tende(re) aut o(mn)i(n)o
mutare (et) saluare nata esse.
Q(ue)d(am) alia breui t(em)p(or)e alia longo
efficiu(n)t. (et) alia i(n) longu(m) durant
alia cito dissoluu(n)t(ur) : ita no(n)nulla
(con)s(er)uatiua sanitat(is) i(n)ueniu(n)tur
no(n)nulla morbos i(n)duci(n)t. M(u)lta
e(ti)a(m) luce(m) lune ita sequu(n)t(ur) : ut sil
cu(m) ea crescat (et) decrescat. Alia
q(uo)q(ue) no(n)nulla. plate. lapides. a(ro)mata.
mag(n)os v(ir)tutes i(n)sita si(bi) n(atur)a possi
dent : ad q(uo)d o(mn)ia positio q(uo)q(ue) locoru(m)
m(u)ltu(m) (con)ducit. Instrume(n)ta eti(am)
ip(s)is ad h(oc) e(ni)m arte m(u)lto a(n)i(m)o (com)parata
(et) m(in)istros eis e(ss)e multos dicet :
q(ui) p(er) ciuitatem vagant(ur). i(n)uestigatores
cuiu(s) rei q(ua)libet egeat. ut i(n)telliga(n)t
q(ui)d petiturus a deo venit. Pretea
ex aditis (et) penetralib(us) (et) p(ro)fun
dissi(m)is pler(um)q(ue) speluncas m(iss)a fieri : ut
(et) tubre ip(s)e no(n) nichil (con)ferat. (et) no(n)
nulli latitant i(n) cauinar(um) secessib(us)
nu(n)cij atq(ue) ministri. ad q(uo)d o(mn)ia vi(delicet)
no(n) par(um) sup(er)sticio (et) op(ini)o faciat
ho(m)i(nu)m. Preterea mult(i)tudinis i(n)s(ci)a
cia(m) (et) eor(um) astucia(m) (con)ther p(er)egu(n)t
no(n) par(um) posse. q(ui) vel voluptate
capiu(n)t(ur) i(n)t(er)rogantes. bona sp(e)i sibi

composita. Vel si nonnulla coniectura
que eventura sint consequi potuerunt:
apte ut in ceteris credantur mala pro-
nunciet. Sunt vero nonnulla coniecturis inve-
nta et ambiguitate ita fallant: ut re-
dargutionem effugere videantur. Mul-
ta vero et confingere aliis quibusdam ca-
villationibus adhibitis. Nam et cantan-
do nonnumquam pangere quam videntur:
et inaudita quedam nomina invocant ut
divini videantur. Magne autem multos
decipi cum aliqualiter docti sint: quos
ipsa carminum mirabilis compositio et verborum
elegantia et orationis gravitas simul
et ambiguitas adeo trahit ut di-
vina esse facile credat. Et illa autem
carminis que ambitione dicta non sunt
sed quadam futurorum coniectura clarius
prolata multum immo vero pene omnia
falsa inventa sunt. Unde si quid etiam
eventu rerum comprobatum fuerit: casu potius
quam ratione id accidisse credendum est:
quamquam omnis pancassia sint: feruntur
tamen in primis et lapidibus insculpta
permanent. Que autem falsa fuerunt
pene innumerabilia: rerum nullus meminit.
Neque illud omnino volunt bellorum et se-
ditionum hec carmina deorum causa fu-
isse prolata: nec ex eo tempore quo Gre-
cia florebat et deorum superstitio in
ea vigebat clarum quod et utile fa-
tum praedictione deorum fuerit umquam
fuisse. In calamitatibus et bellorum

nil providentes deliquerunt eos quos in
summa bellorum pericula carminis impu-
lerit: quod loco suo planius faciemus,
probabimusque multos ab illis in
bella incertos nec utiliter umquam impulsos:
sed ambiguitate quam ignorantiam suam
tegebant delusos deceptosque fuisse
se querentes. Multa quoque et turpia ab
historiis colligere potes quibus sepe non
salutem et vitam egrotantibus promit-
tentes et qui dii crediti ac divine pre-
dictionis magna exacta mer-
cede. eventu ac morte languentium
patefacti sunt malefici quidam viri non
dii fuisse. Non autem oportet dicere quia
urbibus suis isti fatidici numquam profue-
runt: et eis qui de longe veniunt
ignotique sunt mirabilia promittunt:
cum certe oportet civibus magis suis
quam alienis deos propitios facere:
Sed quia peregrinos ignorantes maliciam
suam facile decipiunt: cives autem suos
longi temporis periculo doctos decipere
non possunt. Et hoc ita sic sit universa-
rum istarum humane inventionis opus
fuisse quispiam asseret. Unde ab omnibus
tem iam deo cum templis et simulachris
deserta omnia putrescunt. Ubi enim
est oraculum Delphicum quod magna
religione ab hominibus colebatur.
Ubi Apollo Pythius aut Clarius:
ubi Dodoneus Iuppiter. Delphicum
quidem oraculum ter a Thracibus cre-
matum fuisse traditur: nec umquam

ab appolline calamitas illa p
dicta. Ide de capitolino ioue
ptolomeoru temporibus fuisse audiuimus:
qui veste quoque templum spoliatum fuit.
Magna vero illa effigies iouis quam
darius qui vincisse grecie dicitur fuisse:
temporibus iulii cesaris in olimpiis certa
minibus fulmine diuinitus icta
flagrauit. Antiquioribus etiam temporibus
capitolinum arsisse templum fertur:
et pantheon fulmine disiectum
atque diruitum narratur. Serapis
quoque sacrarium in alexandria simi
liter arsisse: non ignoramus. Que
etiam ab ipsius gentilibus conscripta tenemus.
Quod quis miretur si aliis prodesse non
potuerunt? qui ab extremis se ipsos
periculis non defensarunt. Illud
autem quod maximo argumento est ab ho
minibus hec non ab alia virtute
fieri non pretermittam. Nam mul
ti vatum atque aruspicum non so
lum priscis sed etiam nostris temporibus
tormentis in iudicio coacti vni
uersam rem suis menioribus fieri e
diderunt a quibus modos et artifi
cia equitius patefactos non ig
noramus qui tamquam seductores et
malefici viri vltimo supplicio contra
leges effecti sunt que res adeo cla
re sunt vt neminem lateat. Non
enim deiecti quidam et ignobiles
sed alii generosam istam philoso
phia pallium induti et supercilium

eleuantes profitebantur. Alii prima
tes antiochene ciuitatis fuerunt
et illi maxime qui aduersus christi re
ligionem multa conati sunt nec
sum nescio philosophum qui illum
et vatem sibilam in mileto passum
interisse quibus omnibus in vnum collatis
non dubitabit forsan aliquis dicere
nec deos ... nec deones hec ora
cula constituisse sed seductorum atque
improborum hominum ad turpes questus ex
cogitationem fuisse. Qua opi
nione multis etiam grecis et illi
maxime qui nominatissimi philosophi fuerunt
placuisse non ignoramus. Nam
peripatetici hoc cinici atque epicu
rei sic senciunt quos ego ideo
summopere admiror quia nati et e
ducati moribus corruptissimus et
a parentibus tam deos quam oracula
tenerent docti sua sponte potue
runt ab erroribus suis emergere
adeo vt scribere quidam ausi sunt sit non
modo falsa veruntamen inutilia et e
multorum detrimentorum causam
oracula esse quorum scripta quorum
pene infinita sit vnius testimonium
michi nunc sufficit. qui quum christi
sius a predicacione deorum fatale vi
confirmare vellet, sic aduersus eum
conscribit redarguens quod male
responsa deorum que vt plurimum fal
sa sunt fatum esse ondat. Audias
igitur quod ipse ad verbum scribit. Id

hec alia que ratione in his que de fato
conscripsit Crisippus utitur Non enim
possent inquit predictiones va-
tum vere esse ac certe nisi fato
fieret universa: quod ratio multo
vanior est quam cetere Est enim
verum atque concessum esse verita-
tem in responsis deorum contineri. quasique
id manifestum sit omnia fatis fieri.
ex hoc intulit. Videmus autem
omnino contrarium aperte namque patet
pluria ex oraculis mendacio
ac fraude composita. verum Cri-
sippus ex alterutris hec comprobavit
Omnia enim fatis fieri inde ondit
quia vaticinacio sit. Vaticinacionem
enim vero esse inde probat quia omnia fata
sunt quo comprobationis nostro nichil
vanius excogitari potest Quod si non
nulla responsa eventu rerum vera
fuisse contendat. quia paucissima
illa sunt. patet non vaticinij cer-
titudine sed casu sic accidisse quod
nullam esse vaticinij artem ondit
Nec enim arcu aut funda arti-
ficiose uti eum dicemus qui quamvis
sepius atque sepius telum proiecerit se-
mel aut ad summum bis vel ter ad
signum pervenerit quamvis pene infi-
nities a signo affuerit. nec
ille certe medicinam tenet qui cum
multos interemerit vix tandem
unum a morbo liberavit Nulla
enim sciencia vel ars dicitur que omnia

vel saltem plurima ad debitum finem non
deducat Quod autem omnia fere falso
vates isti predicant universa vita ho-
minum testis est. et isti ipsi magis
quam vaticinandi artem profitentur quos
manifeste videmus cum sibi aliquid
agendum utile immineat senten-
cia et consilio aliorum uti diligenter qui
rerum periciam habere putant Nec
quod vaticinacio nulla sit in alijs
plenius comprobabimus ea etiam affe-
rentes que hac de re epicurus conscripsit
Nunc autem illud quod dixi confirman-
dum non esse scilicet artis sed casus veritatem
oraculorum Cum enim non semper neque ple-
rumque sed rarissime aliquid assequi-
mur nec sciencia nec arte sed casu et for-
tuna id factum dicimus si vocabu-
lorum proprietates recte rebus accomodamus

Ad hec etiam si concederetur
vera esse cuncta vaticina-
dicamque arte non ficta fatata quidem esse
omnia probe sequeretur utile vero esse
divinacione hominibus nullo modo
hinc demonstraret Quamobrem nam
quod vaticinaciones Crisippus lau-
dat tamquam humane vite perutiles
Sed que nam utilitas sequeretur si futu-
ra omnino mala predicas cum nullo
modo cavere possis. Nam que fata-
ta sunt nemo evitare potest nulla
igitur utilitas immo vero et dolor
inde sequitur Merore enim propter futu-
ra mala hominum animos perturbat.

letitia hoies afficiunt. Non enim solet hoies expectatione bonorum

Nec vero econtra tanta ex pdic
tione bonorum gaudere quantu timore
malorum exagitari. Preterea mala no
bis imminere nisi audiamus nullo
mo cogitamus. Bona vero huanu
genus expectare solet propter nature
mirabile ad ea iclinacione. Ita
fit vt bonorum nunciacione non
magnopere augeatur letitia imo
at nonunq etiam minuatur si ma
iora sponte sperauimus q vatici
nio pdicitur. Malorum at pdicti
one qm preter spem sepe nuncio a
nunciantur vehementer turbemur. Nec
etiam si hec ita non si haberent
nemine tn lateret nulla esse i diui
nacione vtilitatem. Quod si quis dicat
ideo ipsam conferre hoibus q futura
mala pdicat nisi caueamus. is
fatorum vim abstulit. Quid enim necariu
no cau... virtu est cauere. Et si necessario id
q fieri quispiam contendat vt
fati necessitas vniuersa compleatur
sic diuinacionis commoditas nulla
erit. Fiet enim omio quod fatatu est
etiam si oibus oracul pdiceret. Edipo
da quide et alexandru priami filiu
ipse q Chrisippus asserit non po
tuisse a parentibus interimi quamuis
summopere id facere studuisset vt ma
lu quod ab illis sibi futuru erat ef
fugeret. Sic nec diuinacio nec stu
diu eis siui profuit propter fatorum
necessitatem. Hec ille. Tu at illos
sp probe teneas peripateticos vt
diuinus quiucos atq etiam epicu

reos grecos hoies atq philosophos
et grecie moribus a puericia edu
catos et inquisicioni veritatis max
ime deditos oraculorum responsa
oia tanq inania contempsisse. quod certe
nequaq illi fecissent nisi aptissime
re falsa omio videret. Pluria
huiusmodi colligere i aio non est.
Na quamuis magna istorum copia
sit non tn hoc pacto q sit horum
inuencione ac acuta excogitacione
oracula penitus consent. Et sicut
incepi alia virtute fieri hec non
isiciatus respondere constitui. Non enim
paru huius loci confutacio euangelio
conducit. Na si oes simul greci
atq barbari ante aduentu salua
toris nri deu veru ignorasse et
a malignis demonibus i more ceco
fuisse ducti ostendetur. quis non ma
gis euangelice dispensacionis mis
teriu admirabitur q vndiq a se
ductione et oppressione demonu
liberati sumus. Ex illo enim tempore
ad huc vsq die cu ipsis simula
cris atq templis cuncta vbiq ora
cula iacent ac pro eis orando atq
hymnis efferendi veru deu et salua
torem nrm ecclesie i mediis vrbibus
euangelice doctrine virtute i toto
orbe conditi sunt vbi aies ppis
et cultu virtutis fulgentibus scdm
salutaria et diuina precepta cotidie
ab oibus gentibus hostie q sole deo pla
cent deo saluatori nro offeruntur.
Quibus cu simul etiam illud ondit

nō temere nos vti multi putāt
superstitione a parētib⁹ tradita
cōtēpsisse· s; vero certoq; iudicio
veritatē euāgelica ↄplecti sed
h(is) hacten⁹ Temp⁹ eni est iam
vt ꝓpositū negociū capiamus
Iam q̄ igit grā exq̄sitis
sime facultatis theolo
gi nō theologie modū quedā
vt in superiorib⁹ s; q̄si subiectū
ipsius pādūt In primis enī
deū prem oīm atq; regē locādū
putāt· deinde alioꝝ deoꝝ mul
titudinē sequi ↄtendūt tercio
loco demones quarto heroas
ponūt quos oēs luce ēē et appel
lari autumāt ꝑter malignos
demones qui tenebre appellāt
Demones enī alios bonos ali
os prauos arbitrāt et hos ita
ꝓmū locū in malis optinē que
admodū de⁹ in bonis ita reb⁹
diuisis diis q̄dē celestia et vsq;
ad lunā habitacula tribuerint
Demonib⁹ āt regionē lune at
q; aeris ais· terrestria et īferna
Deinde ꝑcipiūt celestes q̄s ethe
reos deos appellāt sūmo ēē reli
gione colendos: post eos bonos
demones tercio heroū aīmas
extremo ꝑuos demones placā
dos aiūt Hec vbis paucis tetigisse
opē malignas deonū vtutes
solūmō colere inueniūt Consi

deret enī vnusq;q; quales iā puta
ri oporteat eas virtutes que idolis
colūt· deos an ne demones· et vtrū
bonos deōnes an proteruos qd̄ fa
cile facē poterit si diligēt his li
bris attendet Ignorare āt non
oportet nullū deōne a diuina s
scriptura bonū appellari neq; deū
aliū ēē vere atq; ꝓrie ꝑter vnū
qui oīa creauit Virtutes āt bo
nas q̄ creaturis ↄnumerāt nec
deos nec deōnes· s; dei āgelos et
spiritales mīstros ꝑtātes dn̄as
archāgelos alijsq; noīb⁹ pulchre
accomodatis nūcupat Deōnes
āt si noīs ꝑtātē dicē licet· nō q;
deōnes sint qd̄ latine scientes dicē
possum⁹· s; q; dinenim solent pl⁹
therīe appellauit Id aū latine tū
timē tū terrē significat Absurdū
certe oīno ē bonas et malas vir
tutes q nullā opacionis silitudinē
habeat eadē appellacōe ↄfundere
Videam⁹ igit q̄ nā vtutes
oraculis et visis ꝑsint vt
īpietas gētilitatis oīb⁹ pateat n̄r
a incipō quicq; afferre ī aīo ē ne
criminadi ansas ꝑbeā nimias
s; testimonijs qd̄ adhuc fca eorū
ipsorū qd̄ ī mediū ꝑductis totam
rem peragam Cū āt innumerabi
les sint et plī et historici illī ido
neū magis ꝓposito meo iudico q̄
et deōnib⁹ maxīe amic⁹ fuit· et

multa nr̄is tꝑorib⁹ aduersus nos
medosissime cōscripsit Hic eni
gentiliū pene oīū deoꝝ ac deōnū
naturā maxīe inuestigasse et su
mopere falsitatē defendisse videt
Hic quam in libris q̄s de responsoꝝ
philosophia cōscripsit Appolli
nis ac reliquoꝝ deoꝝ et bonoꝝ
deōnū illa responsa collegit q̄b⁹
putauit et virtutē suoꝝ ꝺeonu
deōnū ostendē et ceteros hoīes
ad veriū vt ipse dicit deōnū cul
tū ipellē posse Ex istis igit̄ res
pōsis q̄ ab ipsis electa sint queq̄
q̄si veriora memorie tradita opē
preciū est totā hāc rē cōsiderare
atq̄ cognoscē q̄les nā sint eoꝝ
autores Sz p̄mū illud videam⁹
quō ī exordio libroꝝ iureiurādo
affirmat nichil se falsi allatuꝝ
cōstātib⁹ inq̄t atq̄ firmis hoīb⁹
que a bonitate deoꝝ atq̄ deōnū
spem salutis hauriūt nichil ad
dēs nichil auferēs hec tradere o
portet Nā et ego deos ipsos tes
tor nichil me ad responsoꝝ sensū
aut addidisse aut detraxisse nisi
forsan vbū aliq̄d correxeri. ma
gisq̄ ipietatē timui q̄z futurā
sacrilegii penā Colligem⁹ aūt in
his libris multa q̄ ad veritatē
dogmatū pertinet. et diuinacōis
negociū nō oīno cōtemnem⁹ Nā
et ad speculacōne harū rerum
cōducit et ad bene viuēdū hortat
Quā aūt vtilitatē hic labor af
ferret nr̄; illi maxīe cognoscēt q̄
cū veritatē magno labore q̄sisset
vota sepi⁹ fecerūt orauerūtq̄ vt
auctoritate doctrinū deoꝝ visione
dignati posset a dubitacōis vex
acione liberari huiusmōi vsus
exordiis obtestat̄ post ea ne ad
multos libri efferat̄ hiis verbis
Tu vero caueas ne lucri aut i
anis glie grā scelestis et idignis
hoīb⁹ hec tradas. nō eni paruū
tam tibi q̄ edes q̄z michi q̄ tibi
credidi periculū īminet Hiis
aūt solūmō hec cōmanda sūt qui
vitā ad aīe salutē direxert Nā
et ipī dii nō aperte sz enigmatē
ce hoīb⁹ ista tradiderūt Responsa
deinde appollinis collegit q̄b⁹ nō
solū deōnib⁹ et īfernis virtutib⁹
verū eciā celestib⁹ aīalia eē sacri
ficāda p̄cepit apollo Cū idē ipē
in aliis deōnes nō deos eē affir
met q̄b⁹ gentiles cede aīaliū sa
crificabat nō eni fas eē aīalia
deoꝝ grā īterficē Sz primū
appollonē ipz audiam⁹ qui de
cultu et sacrificiis deoꝝ sic per
responsa hoēs instituit
Iter age qui nutu diuoꝝ in
gressus amice es
Huius iter vite mactanda est
hostia cunctis

Multa deas ~~[illegible]~~ seu q̃ terrã
seu qui mare vastū
Aera seu qui habitant latū
seu q̃ ethera seu qui
Alta colūt celi seu qui ĩfima
regna barathri
Que quib⁹ obseruãda modis
sint singula dicam
Tu memori cõscripta aĩmo
mea dicta teneto
Terra quidẽ diuis celestibus
hostia et ip̃a
Candida mactãda est. terna
et terrestrib⁹ atq̃
Atra cadẽ gaudet porro et ca
puntur apertis
Terrestres aris foueas cũ nu
mina cõtra
Exposcant atro imbutas ĩfer
na cruore
Nec placeat nisi q̃ terre mã
detur humata
Hostia mel vero nymphe at
q̃ liquentia vina
Offerri letant̃. at ignẽ atten
dier aris
Que circũuolitãt terrã sibi
numina querũt
Imponiq̃ atrũ corp⁹ thũ thu
ra simulq̃
Inicier salsas fruges et dul
cia liba
Hec facito verũ q̃b⁹ est data
cura profundi

Quis ipso semp̃ fer sacra in lit
tore totum
Proiceq̃ in fluct⁹ animal celes
tibus autem
Extremas reddes partes atq̃
igne cremabis
Quod supest ppone tibi dapi
busq̃ reserua
Gaudet odoratis crassisq̃ vapo
ribus aer
Deinde hoc appollinis oraculū
exponit dicẽs Cũ igit̃ et terres
tres et inferni dii sint oĩb⁹ istis
atras q̃drupedes offerẽdas iubet
Mod⁹ aũt differt. nã terrestrib⁹
q̃dẽ sup aras. ifernis aũt si foue
is mactãdas ee hostias p̃cepit
Aereis aũt volatilia dicit offerẽda
corporib⁹ holocaustis. et sãguĩe
ad arã circũducto. volatilia enĩ
marinis s̃z vina ĩ fluct⁹ piicere
mãdat. itaq̃ oĩb⁹ diis p̃ter q̃ ter
restrib⁹ volatilia ĩmolari possũt
Sz marinis solũmo nigri colo
ris volatilia q̃re ceteris alba offe
renda sũt Celestib⁹ vero et ethe
reis bestiarũ q̃s albas ẽẽ vult
extremitates aũt cõseruãdas. re
liquas aũt partes cõmedendas
Ex hiis enĩ solũmõ cõmedẽ op̃z
ex aliis vero minime. ita q̃drupe
des et terrestres terrestrib⁹ sacrifi
cãda sũt simili naq̃ simile gau
det Omis porro terrestre aĩal est

et idcirco cereri gratissimū: atra
vero qȝ et terra naturaliter tene
brosa. Tres aūt simul qm̄ ter
restris corporis tria sūt sȳbola
et sup aras terrestrib⁹ qm̄ sup
terram versant. Ceteris vero
dys idcirco volatilia sūt offerēda
qm̄ vniuersi mouētᵉ. in motu e
nī sup maris aq est cui⁹ atre sūt
hostie. qm̄ et cerule⁹ color aq̄ru.
Alba vero aeris lucis enī recepti
uus aer est. Celestib⁹ aūt atqȝ e
thereis extremitates dat cōsecran
das qm̄ leuiores reliq̄ corpore sūt:
q̄ȝ sacrificijs cōicari oportet qȝ cū
alijs dijs acere mala soleāt celestes
bona nobis largiūtᵉ. Hec mira
bilis ille philosophus in libris
responsoꝝ cōscripsit

Ubi iam videam⁹ queadmo
dū cōtraria ōino ī eo libro
posuit. quē de abstinēdo a carnib⁹
aīaliū cōscripsit. Ibi enī primū
sacrificādū nichil. neqȝ icēdēdū
censet. deinde opiniones aliorū
reprobat asserēs nō ēē deos illos
q̄ cede aīaliū gaudēt. Scelestissimā
enī ēē beniuoꝝ. etiā aīaliū cedem
et abominabile nō solū deo p̄mo.
verū etiā celestib⁹ et diuinis vtutib⁹
Ita appollonē suū redarguit qui
etiā celestib⁹ aīalia ēē offerēda res
pōsis suis iussit. Theophrasti q̄ȝ
auctoritate vtitᵉ cui placuisse ondit
nō dijs sȝ demonib⁹ dūtaxat esse
sacrificādū. Quare si q̄s theop
hrasti et hui⁹ rōne acquiescat ap
pollo etiā ipē nō de⁹ erit sȝ demon
ceteriqȝ ōēs quos deos gētilitas
ducit q̄b⁹ vbiqȝ aīalia īmolantᵉ
demones erūt et demones perni
ciosissimi. Nā si cedes et īmola
cio hēt aīaliū sceleris et abomina
cionis sc̄dꝫ ipm̄ plenissimā est.
quō erūt ~~hōēs~~ boni q̄ hac re sūmo
pere gaudēt. Quod sꝫ nō solū aīa
lia. verū etiā crudelitatis cumulo
hōēs etiā mactari offerriqȝ sibi cu
piūt quō apertissie scelesti et in
hu**ma**nā nō erūt nichilqȝ aliud q̄ȝ
perniciosissimi demones. Aut quō
iure nos accusabimᵉ q̄ ōino im
piū ēē putam⁹ sāctissimā dei appel
lacionē atqȝ veneracionē īmūdis
spiritib⁹ attribuē̄. Solū enī
creatorē illū oīꝫ deū adorare di
dicim⁹ nl' terrenū et mortuū sȝ
integritatē aī ꝛ castimonia cor
poris veram sācā et ardētissima
fidē asserētes. quā ad extremū vsqȝ
spm̄ īteme**ra**tā auxilio saluato
ris seruabim⁹. Sȝ videam⁹ q̄bus
ondit rōib⁹ nec deo nec diuinis
virtutib⁹ terrenū aliquid offerē
dū aut incendendū ēē. Aliena
enī hec ait ab oī sūt pietate
nil enī materiale īuenitᵉ ꝓt
q̄d īmateriali deo nō sit obsc

nū. Idcirco neqȝ orō ei q̄ voce pfe
rat' couenit. ſȝ nec interior orō
ſi aīē vicio cōtaminat. Silēcio
aūt ſcō et cogitacione integra.
ab oīqȝ morbo remota eū colim⁹.
ſic illi et cōiūgim' et ſimiles vt
possibile hōi est effiam'. mūdiſ
ſimā veritatē q̄ſi sacrā hostia
ei offerentes. ita hymnis deū lau
dam⁹ ita salutē ac īpaſſibilitatē
aīi requirim⁹. Sacrificiū eīn deo
ē aliene ab oī vicio metis specu
lacio. Stutib⁹ ąt que circa ip̄ȝ ſūt
diiſqȝ intelligibilib⁹ hymnos orōne
offerre poſſum⁹. Primicias eni
offerre oēs ſolent earū reū q̄s
acceperūt et q̄bus ~~acceperunt~~ alit'
et cōtinet' ſubſtācia nrā. Que
admodū igit' agricola fructuū
p̄micias offert ſic hōes oportet
mūde īuēcione mentis intellige
ciis offerre grās agētes q̄ȝ hec
nobis tribuerit. et q̄ȝ nos mētēqȝ
nrām ſpeculacōe ſua cōtineant
atqȝ nutriāt iuuātes cōſulētes
et ad ſalutē nos nrām reducentes
Hec Porphiri⁹ q̄b⁹ ſilia in libro
de ſacrificiis de primo ac magno
deo Thyaneꝰ ille appolloni⁹ con
ſcripſit. Sic ēīʒ inquit maxīe de
centē aliq̄s curā de reb⁹ diuinis ſuſ
cipiet p̄piciūqȝ habebit deū ſi deo
primo qui vn⁹ eſt et ab aliis oīb⁹
ſeparat⁹ p⁹ quē longo interuallo

reliq̄ cognoſcūt' nullo mō ſacrificet
nec ignē incendat. nec ſenſibiliū
ei aliq̄d offerat. nulli⁹ eīn rei eget
nō dico a nobis ſȝ nec ab ītellige
ciis ipſis. Non ē āt in terris nec ī
aere quicq̄ȝ cui nō inſit aliqua
obſcenitas. Meliore igit' ac ſu
periore rōne atqȝ orōne ei offerre
debem⁹. Sic āt appello eā que nō
ore profert' q̄ illi offerēda ē. Na
ab optio atqȝ pulcherrīo reū oīȝ
~~bonorum rerum~~ poptimū ſilīc atqȝ
pulcherrimū oīȝ bonoȝ mōrū
Intellect⁹ vero hic ē organo īdi nō
gens bō nobis petēda ſūt. Sic
Appolloni⁹. Sȝ Porphiriū ruſ ſ⁹
Theophraſti teſtīōnio vtentem
audiam⁹. Gliſcente paulisper
inquit īiquitate. aīaliū crudel'
īmolacio ſuſcepta ē adeoqȝ creu t
vt ad cacumē ia maledictionis
peruētū ſit iugulatis hōib⁹ et
ſāguinearis hūano cruētatis.
Ita deōnes cōcitati iuſtas penas
ſupſert. Alii naqȝ hoȝ oīno ipi
ſcī ſūt nullos deos colentes alii
malos deos venerāt' q̄s hūana
meliores natura nō putāt. Nō
ēīʒ aīalia īmolāda ſūt ſȝ illa que
īmolata nichil oīno vlli officiūt.
Innocēs eīn īmolacio atqȝ ſācta
penit⁹ ēē dȝ. Si vero quiſpiā ob
iciet ita vſui nrō aīalia diuinit⁹
ēē cōceſſa queādmodū et fruges

terre seminat animalibus cesis non nichil
noxe committi. Priuat enim anima
violenter, non ergo sacrificanda pro-
fecto cum ut ipso nomine ostenditur res sa-
cra sit. sacer autem homo est qui ex aliquo
gratias refert. Nec enim fruges si
alicunde per vim acceperis offerre fas
est. Non enim aliorum iniuria deus placatur
quod si ablate fruges offerende non sunt
multo minus animalia vi anima inde
ablata offerenda sunt. profecto cum anima
multo nobilior frugibus sit. quare qui
animalia priuat magnopere peccat.
Preterea si primicias quasdam ex anima-
libus diis offerimus cuius rei gratia id
facimus? utrum honoris? quoniam ho-
nor hic potest esse qui ab iniuria originem
trahit? an potius dedecoris et vi-
tuperationis? Non possumus quippe
negare non iniuste agere cum animalia
nil iniuriantia interficimus. Sed neque
hac via gratie diis referende sunt. Qui
enim beneficii gratiam retribuunt non ma-
leficio id peragunt. Non enim magis
retribuere videbitur quisquam si rem a vicinis
raptam in gratiam et honorem retribueret
sed neque gratia impetrandi cuiusdam boni.
Nam qui alterum ledendo exorare deum
putat is ingratum se futurum ostendit
Quare nec spe futuri beneficii anima-
lia immolanda sunt: profecto cum non sit
possibile ita hec agere ut deum lateat
Si igitur rei alicuius causa immolandum est:
nullius autem rei gratia id faciendum ostenditur:

Reliquit profecto necessarium immolandum esse
et maxime cum nulla re deus indigeat
sed animam hominis respiciat: illudque sibi
satisfactissimum sacrificium sit. rectam de hiis
ipsis et de reliquis rebus habere sententiam.
Mens igitur sancta et anima omnis passi-
onis expers optime primicie deo sunt.
Aperte igitur omnibus hiis simul cum summos
grecorum philosophos patet nulla a-
nimantium litari posse. iniustumque ac
obscenum esse cede animalium deum credere
fore propicium. Quare non deus nec
demon quidem bonus sed seductor et
mendax fuit. qui nidore carnium et
libatione sanguinis petiit. et in
eodem libro ipse Porphirius non igno-
rat inquit cum curare pietas est nil
animatum diis offerri sed demonibus
aut bonis aut malis

Quoniam igitur alios bonos
alios malos demones putant:
age iam videamus certisque rationibus
approbemus malignos esse omnes
demones quos cunctis gentilitas loco
deorum eos veneretur. Quod quidem
hoc modo demonstrare conabimur.
Omne quod bonum est non prodesse non
potest et econtra quod malum est. Demones
autem et dii gentilium Saturnus Iupiter
Iuno Minerua et similes ac inui-
sibiles virtutes que in simulachris
et per simulachra operantur non so-
lum brutorum immolationibus animalium
quod iniuste et abominabile. Theo

phiraslo et Porphirio esse videtur. Verum etiam credo at sanguine hominum gaudet. quid igitur boni demones isti erunt et non scelesti atque perniciosi spiritus

Incipiam igitur lacius unde inquit error quantaque impietatis putredo humanum genus ante saluatoris nostri tempora detinebat que postquam incepit euangelium in orbe terrarum predicari. minui sic cepit vt adriani temporibus in morem sol euangelica iam coruscante doctrina apertissime dissoluta sit Gentilium quidem ipsorum vt adhuc fecimus vocibus ad declaranda priscorum temporum pestem vtemur. que adeo animos hominum inuaserat vt quasi demoniaci et a perniciosis perfecto spiritibus agitati liberorum sanguine scelestas pla placaret virtutes. Ita pater vnicum filium. dilectam mater filiam demonitaque oue sacrificabat Ita genus hominum quod humanum esse natura cognoscitur ad furiosam inmanemque crudelitatem a demonibus impellebatur. que ita se habere non modo apud barbaros verum etiam apud grecos omnis historia plena est. Nam et rhodij hominem Saturno sacrificabat quam rem magis temporibus postea mitigare volentes mortis supplicio aliquem dampnatum ad saturnia vsque conseruabat quem in ipso festo vino grauato immolabat. In salamine vero insula quam antiquissimis temporibus coroneam vocabat vsque ad Diomedis tempora agrauale cecropis filie homo cedebat. Postea vero in templo Palladis agrauale atque Diomedis vnum enim templum fuit. diomedi homo immolabatur qui ab adolescentibus ter circum aram ductus tandem a sacerdote hasta percussus et in rogo impositus cremabatur. quam rem Diphilus rex cipri Seleuci temporibus abominatus non hominem sed bouem Diomedi sacrificari statuit. Demon autem ille quamque fuerit non inuitus bouem pro homine suscipiebat Ita non multum interesse inter immolationem hominis et bestie videtur. Manethus autem historicus apud egiptios in heliopoli homines immolatos fuisse in libris de pietate testatur quem morem amasis improbauit Sacrificabant vero iunoni tres in die. quos inquirebant si mundi essent quemadmodum postea vituli. Ceros autem offerri pro illis tres Amasis iussit. Dionisio etiam omadio apud chios appellato homo crudeliter disceptus sacrificabatur. Lacedemonios etiam Apollodorus scribit hominem marti sacrificare solitos. et phenices bellorum aut pestilencie calamitatibus amicissimos Saturno solebat immolare quod omnes qui eorum historiam scripserunt testantur maxime autem Sachuniatho a philone biblio in grecam linguam vt in superioribus dictum est traductus.

Hystrus q3 q̊ cretense historia colle
git Curetas scribit saturno an
tiquit9 pueros sacrificasse Sed
pallas q̊ optie oiz mitre miste
ria edidit. sic hac de re scripsit
Immolaciones at hoiz iperato
ris Adriani tpib9 vbiq3 fere ces
sarūt Immolabat enī prius ī
laodicea sirie palladi virgo.
nūc at cerua. et arabes singul'
anis pueru imolantes sub ara
sepeliebant. cetesq3 greci coiter
ancq3 ī bella exirent. Philarch9
historic9 tradidit hoēz imolabat
Preterea thracas et scithas co
teracq3 prisca. Veru enā nūt
qs ignorat ī mag̃ vrbe latini
Iouis solenitate hoēz imolari.
et vsq3 ꝯhuc die nō in arcthadia
solū. Panlireo neci ī carthagīe
Saturno sz ces coiter hoes cum
dies statutus aduenerit q̊ sacri
ficare hoēz solebat ara sagūe
hois spargit. Philo enā qui
phenicu historia cōscripsit his
verbis ī primo vtit' libro Mo
re inquit priscis ī magnis ca
lamitatib9 atq3 periculis fuisse
vt ciuitatis aut gētis priceps
dilectissiz ex liberis vlciscēti deo
ni qi redep cois pmiu traderet
et sic traditu mistice iugularet
Sic igit saturn9 rex regiois que
phenices isrtalen vocat q̊ postea

q3 hoēz exiuit ad saturni stellam
adduct9 ē cu ab Anobret nym
pha vnicu haberet atq3 carissiz
filiu Ieudaie ipa dictu sic eni
enā nūc phenices vnicu filiu
appellant qr maxio atq3 pericu
losissio bello ciuitas pmebat'
regio idutu ornatu sup cōstructa
ad hec pparataq3 ara īmolauit
Non iniuria q̊ eximiu dicem illu
Clemēte in libro quo ad verita
te gētiles adhortat' his verbis
ista deplorasse Crudeles inanesq3
hoiz hostes dy vri sūt q̊ nō solu
amētia letant' vra veru eciam
mō per cōtēcionē certaminis mō
per cupiditatē victorie aīs vris
conatatis ad voluptate sua in
molaciones hoiz postulat qui
multis nonūq3 ciuitatib9 atq3
gentib9 tanq3 coes pestes et fulmi
na cadētes nō cessarūt atrocit'
hoes vexare quisq3 sagūe homi
placati sūt. Aristomenes enim
messenius ioui que illi appellat
Ithomete trecetos simul sacrifi
cauit ī qb9 Theopomp9 enā lace
demonior rex fuit nobilis scilz
ac regia hostia tauro. Scythe
at quoscuq3 aduenas ceperint
capiut at multos q̊ fluctibus
et tēpestate ad eos depellūt dia
ne stati imolare solent q̊ sacri
ficia tragice in scena Euripides

decantant. Monim vero i libro miraculor collectionis i pelle ciui tate thessalica hoiez achiuu Pe leo et thironi singulis anis i molatu fuisse narrat. Lyctii etia cretenses at isti sut ioui hoiez imolabat ut Anticlides scripsit. Iston qz Dio nyso et phoceses diane alteros Dosida. alteros Phitocles historia hoiez imolare solitos coscripserut. Herechthe vero at ticus et Marhari romanus filias suas alter proserpine vt demarat in pmo tradidit alter defensori demoni vt Do rotheus i quarto italicaru rez expo sint imolare no dubitarut. Perhuanos vero deones Quo enim no scelestissimi sut et illi q tuaz saluatores inocat et isti q salute ab isidiatorib petut li tareqz putat deis hoiz iugulo nec enim homindy crime effu giut etia si Joui hoiez offerut. Cur igit o prudetissimi beluas fugim. et si forte vrsa aut leone aut serpete vidim stati resilim vt poeta oiz maxim ait

Retroqz pede cu voce repressit
Impuisu aspris veluti q sentibus anguem
Pressit humi nitens trepidus
qz repente refugit

Attolletem iras et cerula colla tumentem

Perniciosos at deones fraudu lentos et pestes hoiz manifeste videntes a qb liberi etia vei ad cedem petut no fugitis hec ille Ego at etia Dionisiu hali carnassea viru rone historie at italice peritissimu hui sce leris teste adducta q i pmo de antiquitate italica ioue et ap polline qm decima hoiz imo lata no fuerat magnas italis calamitates iduxisse his verbis scribit. Nullus i arborib fruct inquit ad maturitate vsqz per masit. sz imatura oes defluebat nec spice semie replebat nec herbe pecori sufficietes geminabat fontes qz ipsi aliq bibi no poterat aliq estatis tpe deficiebat et a mu lieres abortu paciebat aut nati pueri manca et discrepti erant. Cetera qz hoiz multitudo egrota cione at morte creber qz solebat vexabat sascitatibusqz ipis qd i deos comisert qdqz factum vt ab his pestib liberaret ensu fue rat qz cu impetrasset q petierat no reddidert oia que vouerut sz maiora ad huc debet q si reddide rit coquiescet. Pelasgi enim et ab origenes nichil sibi terra pduce te vouert Joui atqz appollini ex

nasaturis decimā se parte imola
turos Cessauit igit postea tal
calamitas et illi fecundissimo re
rū vsi. prouētu decimā nasce
ciū oīz parte sacrificabat. Hec
Myrsin⁹ lesbius nō pelasgos
aut aborigines sȝ tyrrhenos
passos fuisse narrat Responsū
igit̄ recitatū magna oēs ābigui
tate tenebāt Senior deinde qdā
aliarū rerū pmicias dixit recte
dys cōsecratas fuisse: Nullam
āt ex hoīb⁹ parte quā dy marie
diligūt ee īmolatā Quare cala
mitatib⁹ sp inqt vexabimī nisi vt
ceteroꝝ aīaliū sic hoīz pmicias sa
crificabi⁹ Hac senis orōne cū aliy
pbaret aliy plenā insidiarū pu
taret sasatam rursus per oracula
placuit si hoīz decimā sacrificare
dys ḡtū eet Deo āt ānuēte māg
sedicione vexata sūt. et tūc pmū
pmates ciuitatū et reliq̄ multi
tudo atroci suspicōe ne dolo ista
pmates faceret cōmota sassi atqȝ
diuisi sūt. migrabatqȝ multi p
mo vero q̄i amēcia fuīētes pelle
bāt et pellebat multeqȝ ciuitates
destitute pene fuerūt Segbat
cū fugiētes filios q̄ genuerāt et
frēs cognati. et ꝓpiqui ꝓpiquos
ita ex italia fugiētes greciā et
barbariā repleuerūt qd malū
nō paucis annis italiā vexauit

Na et ciuitatū pricipes tum se
dicione timētes tū religiōi satis
faciēdū putātes ab adolescentib⁹
q̄ ad iuuētā ī annos proueniebat
pmicias diligebāt Et paulo p⁹
asserit at Saturno ī italia pris
cis tepōrib⁹ ita sacrificatū fuisse:
quēadmodū apud carthaginēses
āteqȝ vrbs eoꝝ dirueret Celti ve
ro ad hec vsqȝ tpa et occidētalio
res fere oēs homicidio sacrificāt
Hercules āt fert primū ī satur
nino ara edificata itemeratas
hostias īmolasse ac lege q̄ hoēs
sacrificabāt reuocasse. et ne q̄si
patrio ritu neglecto supsticione
inani icole turbarēt. simulacra p
viuis hoīb⁹ q̄s ī fluēta tiberis p
iciebāt hostiarū vīcē modo ī ty
berī imitte docuit q̄ res a rōnis
tpib⁹ q̄ nris idib⁹ maȝs diligēt
fieri solet Ea enī die pōtifices
aīalib⁹ pmo scdz leges īmolatis
vginesqȝ vestales ptores aliqȝ ci
ues q̄s sacris adēe fas ē xxx. si
mulacra hoīz q̄ argiuos appellāt
a pōte sacro ī tyberī demittūt. Hec
Dionisius Diodorus vero cōsentā
nea istis ī vigesio histori volumīe
carthaginēsib⁹ ac Agathode ty
ranno sicilie post morte alexādri
magni pmi Ptolomei tpibus
obsessis his verbis cōscripsit Di
cebat āt Saturnū illis intū fu

ipse qm primꝰ ipi excellentiores ex fi
lijs suis sacrificabat. postea vero
clam emptis infantibꝰ atque edu
catis liberorum loco immolabat. Cumque
diligenti facta inquisitione multi
ex suppositis inuenirent sacrificati.
facile animis induxerunt vt crederent
ad obsessionem vrbis hostes iratorum
diuinitus missos fuisse. qm pris
cos deorum honores non seruarent. Ita
que deos placare studentes ductos
ex nobilissimis adolescentibꝰ publi
ce sacrificarunt. Ceteri vero alij
qm suspectos se esse videbant sponte
se tradiderunt. Erat autem apud eos
enea Saturni statua magnitudinis
mirabilis. cuiꝰ manꝰ in terram extę
se ita erant in girum vt qui ad eum p
uenire adolescentes cogebantur in
ingentem foueam ignis repletam inde
rent. Iure igitur hebreorum scriptura
reprehendit eos qui moribꝰ patrijs
contemptis hec imitati dicens immo
labantque filios atque filias suas
demonibꝰ interfectaque terra est in sang
uinibꝰ et contaminata in opibꝰ eorum
Arbitror per ea que dicta sunt satis pa
tere non bonorum demonum inuentionem
fuisse priscam illam et primam simula
crorum institutionem et vniuersam re
ligionem gentilium sed perniciosorum omnino
atque scelestorum. Itaque verus profecto
inuenitur propheticus ille sermo. Dees
dij gentium demonia. Apostolicum etiam
illud quod dicitur quia que gentes sacrificant
demonibꝰ non deo sacrificant. Et cer
te si quid boni in deis gentilium esset
amatores profecto iusticie salu
tares et benefactores hominibꝰ essent
nec humano sanguine gauderent. sed
tristis et omnibꝰ modis a cede hua
num genus repellerent
Quod vero maligni ad ista
demones humanum genus instruxe
runt exinde per seipsum pateat. tu
inde quoque apertius videbis si adulte
ria et fornicationes gentilium que
vsque ad hunc diem in heliopoli phe
nice multisque alijs in locis peraguntur
in mentem tibi veniant. qui enim primi
as quasdam dijs debitas turpissi
mas huiusmodi operationes in templis
offerunt. Nam si nec homines quidem mo
desti ac mites cedibus et stupris
letantur. quanto magis dij aut boni de
mones ab his rebꝰ erunt alieni. Si
vero quispiam obijciet malignos
quidem esse demones eos qui hec petunt
alios autem illos bonos quos maxime
tanquam saluatores venerantur querendum
vbi nam isti saluatores sunt quos colunt
sunt et non possunt prohibere malorum vim ab hu
iusmodi facinoribꝰ atque flagicijs
auertere. Quomodo autem boni sunt si ma
los demones non depellunt. si cultoribꝰ
non auxiliantur. Aut cur humanum pri
us hominum genus atrocitate malorum demo
num vexari permittunt. Cur etiam

nō admonuerint hoīes nō vt
deū honorare᷑ sȝ vt pernitiosū
demonē odisse illū cui hec ūq̄
et turpia placeret. Quid ꝗ
verū isti deū coluit. q̄ nec rhodi
is nec salaminis. nec heliopo
litanis fugiendos ēē p̄uos de
mones significauit. nec ma
~~lignos~~ lignū / Junonis spm
cui tres q̄tidie sacrificari hoīes
solitū ab historia didicimꝰ cō
temnendū ēē vnq̄ȝ dixit. Nec
chios docuit. ne mēbratim
crudelissime discerptū hoīem
Dionisio imolaret nec tene
dos filiꝰ nec ꝓhibuit. Na
ucia hoīȝ vbiq̄ȝ offerri. Curigi
cū coluit q̄ vel in liberos p̄uis
demonibꝰ iugulantes neq̄q̄ȝ de
fendit. nec dixit in loadicia
syrie vbi singulꝰ annis virgīe
litabatᷣ pernitiosū demonē habita
re nec in libia atq̄ȝ arabia v
bi adolescentē sacrificantes sub
ara sepeliebat. Hec oīa verus
deus quē coluit quo nō admonu
it facienda nō ēē. Incestus
tua et adulteria verꝰ ille ac
bonus deus quō nō docuit
vero deo et bonis demonibus
placere nō posse. qd̄ nullus
vnq̄ȝ preterq̄ȝ verus deꝰ ꝓfitē
tur qui solus deꝰ est fecisse ī
uenit. Is enī per moysē vni

uersos p̄monuit hoīes nō ēē
colenda demonia. econtra vero re
pellenda contemnendaq̄ȝ tanq̄ȝ ꝑ
nitiosissimos spūs. templaq̄ȝ
ipoȝ ac ceremonias qbꝰ hono
rantᷣ sic ēē delenda vt nulla e
oȝ extet memoria. q̄ adeo ma
litiose humanū genꝰ inuaserunt
tantaq̄ȝ victoriā amentia oīȝ con
secuti sunt vt si colligēᷣ ī vnū
q̄ ab historicis suis dicitᷣ vo
lueris vniuersū istis scelestibꝰ
orbē spiritibꝰ subiectū fuisse
īuenies. greciā affricā thraciā
scythiā. prudentissimoȝ athenienses
suū genitem. ipāȝ q̄ȝ magnam
urbem siquidē etiā ibi dialibus
hoīes iugulabantᷣ. Rhodū pre
terea salamina īsulas ōēs chi
u. tenedū. arcadiā. lacedemō
egiptū. phenicia. libiā syriam
arabiā. vbiq̄ȝ vsq̄ȝ ad tpa sal
uatoris nr̄i tā aīalū q̄ȝ hoīȝ
cede et turpissimis pollutionibꝰ
pernitiosissimos demones placabat.
neq̄ȝ priꝰ vitā hoīȝ hec mala
reliquerunt q̄ȝ saluatoris nr̄i
doctrina fulgor orbē illustrarue
rit. historicos enī suos iā audi
uimꝰ ad Adrianū vsq̄ȝ tpa faci
nora et flagitia illa fuisse pro
tensa. Eius vero īperatoris tpibꝰ
turpitudinē hanc oīȝ intellectam
atq̄ȝ contemptam fuisse Illo vero mor

ane tpe salutaris euãgeln pdica
cio per orbem in modu fulguris
coruscabat Neneavit at quãdo
rebus victi priꝰ se deonib' sa
crificasse negant Illos eni ado
rabat. illis hões cedebat ad ho
noꝝ. illoꝝ turpissĩa admittebat
flagicia q̃s deos maxios ⁊ pu
tabat ⁊ appellabat Saturnu
eni Joue marte dionysiu Iu
none minerua venere ⁊ sapi
entissimũ atq3 pulcherrĩ Appol
line optimos et maximos deos
ac deniq3 saluatores ẽẽ pdicat
Isti ğ preciosissimi illi deones
sut Nã si huiusmoi sut q cede
hoĩz gaudet. gaudet at isti q̃b'
nisi hões imolet̃ ferre nõ pnt
scelestissimi certe sp̃s ẽẽ cõuinci
t̃ siue ipi talib' gaudeat quod
dubitari nõ pt siue aliis offerri
hec pmittat Cur eni si boni st
sp̃s hys scelerib' malignos pla
cari demones iubet cur adeo
errare hões patit̃ vt ad colen
dos p̃uos deones ignorãcia de
ductos despiciat. Cur huiusmoi
huãnũ gen' seruire spiritibus
nõ dedigniat cũ oporteat si bo
ni dy sut lõgissĩe ab hoĩb' õne
falsã religione diuina sua vir
tute pdicacioneq3 itegra pellẽ.
An pr bon' nõ negliget filiũ a
p̃uis hoĩb' circũuẽtĩ. nec huãn'

dnõs seruiũ. nec dux belli ad cap
tiuitate suos milites duci paciet̃
si aliq̃ eis mõ poterit puidere
nec pastor lupis pecudes tradt.
Dy at boni q miseros vt dicit
hões tutat̃ q pastores ⁊ saluato
res reges pr̃es ⁊ dñi nũcupãt
crucias demoĩb' qĩ atrocissis be
luis hões a q̃b' pie colũt crudeli
ter trucidandos tradet nec pro
pugnabũt ⁊ ꝓteget ĩbecillũ ge
nus gen' hoĩz nec hostes ⁊ pra
uos sp̃us tanq̃ imanes bestias
longe a grege hoĩz fugabũt nõ
docebũt hões q se remq3 suam
illis cõmedat nõ colendos sed
fugiendos ẽẽ p̃uos sp̃s. Cu
igit̃ hoc nec faciũt nec vnq̃ fe
cerũt. imo vero econtra oraculis
atq3 responsis suis hões imolãri
sibi petebãt ⁊ turpissĩa flagi
cia in tẽplis offerri. re ipa patz
passionis pessimos ⁊ nequissĩos
ẽẽ natura Ad hec quõ deꝰ aut
bonus aliq̃s demõ a gentibus
vnq̃ adorabit̃. si bonũ malo
nũq̃ cõuenire pt. nisi luce
ac tenebras ad idem cõcurrere
posse contendat. Quõ at dy
sũt aut oĩno boni deones qui
bonitate ab hoĩb' superãt̃. n
quĩ eni porphiri' scripsit non
dico hões solũ. s3 etiã q multo
min' ẽ aĩalia bruta occidere

Quare imolationes huiuscemodi
modesto atque prudenti viro fugien-
das nec placandos ipsos sanguine
sed animi virtute repellendos consulebat.
Mundum enim animum non inuadunt quoniam
eis dissimilis est
Si vero ciuitatibus necesse est
hos etiam placare nil ad nos.
Ciuitates enim etiam res externas
ut diuicias et omnia que corporis sunt
ut formam bona esse confirmant et
horum contraria mala. Parua enim
sunt in ipsis que animi curam habeant
Nos autem quantum nobis possibile
est istis non indigemus. sed omni studio at-
que opera deo similes fieri conamur
Quod fieri solet perfectione virtutis
et vera de rebus opinione. Econtra de-
to prius demonibus quam hominibus et omnibus
qui caducis atque materialibus rebus
gaudent dissimiles esse studemus
Non mirum igitur philosophus et
demones contempnere debet et diuinationes
negligere. Ea enim que homines vatici-
nationibus petunt negligit. Non
ergo de matrimonio. non de mercibus
non de seruo non de furto non de a-
liis huiusmodi rebus quos falsa opini-
one homines cupiunt ab extis animalium
quereret sed ipse per seipsum deo accedens
eternam solummodo vitam queret. quam
toto animo desiderat. In his verbis
Porphirius auguria et auspicatus
et vniuersam diuinationem quam

multi admirantur falsa opinione
hominum constare aperte ostendit quibus
philosophum nullo modo indigere dicit.
Si ergo modestus prudensque vir ea
fugit quibus demones placantur que sunt
gentilium sacrificia sanguine confecta | animalium |
Nemo priscorum prudens ac modestus
inuenitur. Deos enim ut diximus ante
saluatoris nostri aduentum vel hominum
sanguine demonibus offerebant. Neque
ergo secundum porphirium prudens modes-
tusque fuit gentilium. Preterea ipse
rationem sequens sacra demonum refu-
tat et mundo animo esse hortatur. quem
demones inuadere nequeunt quoniam dissimi-
les sunt. Appollo vero deus suus
rursus enim homini comparatus inferior
reperietur pernitiosissimo demoni.
quod videlicet ei amicus sit pernicioso
enim perniciosus amicus est sacrifican-
dum consulit quod ipse in libro de res-
ponsis conscripsit. Cum enim vates
festinaret quod querebat inspicere. Ap-
pollo ei respondit munera prius
demoni offerenda esse dicens. Ratio
autem humana duce natura hiis contraria
facienda probat mundiciam scilicet animi
adhibendam. et sacrificandum non esse demo-
nibus quoniam purum mundumque aggredi
non possunt cum ei dissimiles sint quod si
prudens et modestus vir est qui de-
monibus non sacrificat quid suis res-
ponsis sacrificandum consulit qualis
nam sit per te ipsum considera. Pessimi

ergo | atqȝ pernitiosissimi sūt q̇
cede ac sāguīe hoīꝫ gaudet · quē
more si quis laudat is oēs hoēs
q̇ modo viuūt vituperat · qꝑ si pru
denter nrā tp̄a huiuscemodi rem
contēpserūt prisci oēs stultissimi
id faciebant

H 34 is oībus hac luce clarius
patet nō dy nō boni de
mones · ſꝫ longe ab oī bonitate
remoti hostes veri dei ꝑniciosi
atqȝ impii gentiliū ee deos a q̇
bus nemo preter dnꝫ nrꝫ Jhesū
xp̄m hūanū gen⁹ eripuit · q̇ euā
gelio suo vniuersis barbaris sił
ꝛ grecis huic morbo medet̄ · ꝛ a
durissima antiq̄ssimaqȝ seruitute
liberat ac ad veram cōuocat liber
|quia| tatem ad curriculo tendē magna
voce oīb⁹ predicat clamans · sp̄s
dnī sup me ꝓpter qd̄ vnxit me
euāgelizare pauperib⁹ misit me
sanare contritos corde : p̄dicare
captiuis remissionē ꝛ cecis visū
Et rursus educē ligatos e vincul
et e domo carceris sedentes ī te
nebris Hec enī ab antiquissimis
tp̄ib⁹ vera hebreoꝝ oracula redēp
tionē nrām ꝛ cece mentis illu
minationē p̄dicentia cōfirmabāt
futura · vnde nos saluatoris nri
grā ꝛ patrocinio cōfirmati a fla
gicijs ad modestiā ꝛ ad prudēcia

cxameca liberi iā a demonū ser
uitute nec sacrificabim⁹ vnqȝ
nec seruiem⁹ dys gentiliū a q̇b⁹
prochdolor oppressi tenebam̄ · nūc
qꝛ liberati euāgelica doctrina ad
saluatorē nrm̄ dnm̄ ꝛ benefacto
rē creatorē ꝛ regē vniūsi adducti
sum⁹ quē pie adoram⁹ nō vt de
monib⁹ videt̄ ſꝫ vt ab euāgelica
doctrina didicim⁹ q̇ nutriti ꝑuos
demones atqȝ ꝑniciosos facile fu
dem⁹ Nā castitate ꝛ bonis morib⁹
nri eciāqȝ vite mundiciā adhibētes
quā nobis saluator tradidit · ne
quaqȝ illos timebim⁹ q̇ mūdū ag
gredi aīmū qm̄ dissimulos sunt
nequeūt vt philosophus credē
bat Sꝫ neqȝ diuinatiōis idigebi
m⁹ neqȝ auruspices īterrogabim⁹
nec qīcqȝ perit⁹ demoniacū per
scrutabim̄ Quoꝝ enī grā hec
petūt̄ ea nos cōtemnē xp̄s docuit
illaqȝ solūmō desiderare iussit · de
q̇b⁹ neō auruspex nulli⁹ hostie ex
ta significare aliqd̄ poterit · q̇
solus saluator nr̄ verbū dei q̇ sp̄
cū deo prē ē oīb⁹ significauit · q̇
aīmū atqȝ mētē suā domiciliū
illi cōstituerit de quib⁹ ip̄e dicat ·
habitabo ī ip̄is et ero sibi deus
ꝛ ip̄si erūt michi pp̄ls · Hec de
ꝑuitate demonū quos et deos
appellant dcā sufficiant

Nunc videam⁹ queadmodū
Necū esum carnīū porphirius
extermīnet apertissīe p̄uos istos de
mones in multas figuras ꝛ for
mas vt hoēs seducāt trāsmuta
ri bonorūqꝫ vt cupiditatu īflāma
cione multitudinē alliciāt ꝑsua
deant qꝫ deos ēē cū nō sint. effigiē
assumere consueuet. quos tantū
ait potuisse vt sapiētissimos po
etas ꝛ philosophos cōplures de
ceperint qꝫ eloquēcia multitudīēꝫ
euerterūt. Preterea oēs malefi
cas artes ab ipis demoib⁹ īuētas
fuisse. ad voluptateqꝫ hoēs ipulsos
vt titillacione obcecati p̄mū cor
pꝫ summū deū putaret Sꝫ v̄ba
eius ascribam⁹ Quecūqꝫ igitur aīe
vicijs subiecte appetitu ferūt. vel
cōcupiscēcieqꝫ seruientes ī natuā
demonū cōuertūt ac p̄ciciose si
cut illi fiūt Sūt at sicut ꝛ deo
nes īuisibiles atqꝫ īsensibiles hu
mano sensu Non eni habent
corpus qd soliditate sua sentirī
possit nec formā oēs vnā. sed
multis atqꝫ varijs trāsmutate
figuris modo apparet mō īuisibi
les sūt Sp̄s at qꝫ qd̄e corporal̄
ꝑpassibil̄ ꝛ corruptibil̄ ē. qꝫ vero
aīe colligat⁹ ē. longo tp̄is spacio
perdurat Eternus at ēē nō pt
qm mutat̄ et defluit Propōtio
nati aūt sūt bonorꝫ sp̄us sicut ꝛ
corpora fuerūt. malorꝫ at ypo
cionati Demones igit̄ vicijs
dediti quicqd male excogitare ac
efficere pnt libenter aggrediūt̄
violenti eni ōino atqꝫ simulato
res cū sint p̄uaticqꝫ luce meli
orꝫ insidiose aggrediūt̄ nūc oc
culte adulantes mō manifesti⁹
cogētes Et paulo post hēc igit
et similia faciūt a vera opini
one de cultu deorꝫ ad seipos trāf
ferre cupiētes oīb⁹ eni gaudent
malis et deorꝫ assūpta ꝑsona
temeritate nr̄a fruūt̄ Alliciūt
eni multitudinē adorādū cupi
ditatū diuiciarū potēcie volup
tatū vanis preterea glē appetitio
ne. vnde sediciones. bella. bellaqꝫ
nascūt̄. qdqꝫ oīū pessimū est de
os eciā ipsos ꝛ p̄mū vniuersi
deū similib⁹ scruire vicijs ꝑsua
dent. ita oīa sursū deorsūqꝫ per
turbāt Credūt eni eis nō solū
vulgus sꝫ multi eciā philosopho
rū alteri alteris causā prebētes
Qui eni philosophi cōes opini
ones nō cōtēpserūt ad ipietate
vulgi delapsi sūt. multitudo eciā
vicissim cōsentanea ipietati sue
a philosophis verba percipiens
ī falsa de dijs opinione cōfirmatē
Nā poesis qm ꝛ verbis sonātib⁹
ꝛ cōposicione magnifica vtit̄ ꝑ
suasit p̄mo vero īflāmauit hoēs

ad ĩpietatẽ· ita seducti nõ pñt p
spicere· nec bonitati nocere nec p̃
uitatẽ iuuare vnq̃ posse ¶ Nam
vt nõ pt caliditas vt Plato ait
frigiditatẽ inducẽ nec frigiditas
caliditate sic nec iusticia nocere
pt Iustissim⁹ at oĩz de⁹ ē. nõ est
enĩ deus nisi esset iustus ¶ Qua
re alia qdam ē virt⁹ bonoꝝ deo
nũ. alia maloꝝ ¶ Qui enĩ ad
nocẽdũ nati sũt. ⁊ istud oĩbus
peragũt virib⁹ bonis cõtrariꝫ sũt
cõtraria vero ĩ eodem ẽe nõ pñt
¶ Ab istis autẽ maleficiorũ artes
cõstituti sũt. hos enĩ sũmopere
⁊ p̃sidentẽ istoꝝ maleficii oẽs
venerat̃ ¶ Hij pleni sũt oĩ falsa
fantasticaq̃ visione q̃ sciale de
cepiũt nr̃a queda ⁊ prodigia sẽ
su ⁊ imaginacionĩ pponẽtes
vnde amatoria ⁊ incentiua libi
dinũ pparãt̃. q̃bus oĩs luxuria
⁊ diuiciarũ copia ⁊ ianis glorie
cumulus cõparari atq̃ acquiri
credit̃. hac falsitate hoĩes deri
piũt ¶ Dij enĩ ẽe volũt cũ nido
re carniũ ⁊ fumis gaudeant
¶ Hij enĩ vaporib⁹ confirmari et
roborari videt̃. hec oĩa eius sũt
q̃ exactissime ista sciebat. ¶ Pre
noiat⁹ enĩ phus q̃ maxĩe oĩm
ista scrutat⁹ ẽ p̃uos deones ō
nes qui sanguinẽ gaudẽt appel
lauit. ⁊ multitudini a poetis

⁊ nõnullis philosophis persuasis
se falso bonos videri asserũt
3A ¶ Idem declarat malignoꝝ
demonũ principes Sera
pim ⁊ Proserpinã ẽe diuina
vero scriptura beelzebub p̃ncipatꝫ
principẽ appellat ¶ Sũt at verba ei⁹
hec in libro respõsoꝝ cõscripta ma
lignos oẽs demones nõ temere
¶ Serapidi subiciam⁹ ¶ Nõ enĩ sacro
rũ eius simbolis solũmõ psuasi
sum⁹ verũ eadẽ q̃ q̃ciq̃ alliciũt
⁊ quecũq̃ repellũt. ¶ Plutoni at
tribuũt̃ vt in p̃mo libro mons
trauim⁹ ¶ Serapis at apud egip
cios deus ẽ q̃ apud grecos
¶ Pluto nũcupat̃ idcirco prauis
demonib⁹ iste princeps ẽ ¶ Nã
iste symbolaq̃ dedit hoĩb⁹ quib⁹
demones expellũt̃ ¶ Iste supplices
docuit q̃uo brutoꝝ assũpta figũa
demones hoĩb⁹ insiliũt vnde apd
egipcios et ceteros oẽs q̃ pruden
tes ĩ agendis cerimonijs deceũ
ẽe vident̃. corrigie ĩ tẽplis irrũpũ
deoꝝ | t̃ ⁊ aĩalia ante ĩuocacionem ex
pulsa multitudine cedũt̃. ita do
mo ceteris reb⁹ vacua ⁊ munda spũ
⁊ sãguĩe aĩaliũ de⁹ ĩuocat̃ ¶ Sũt
at corpora hoĩz istis plena ⁊ max
ime illoꝝ q̃ delicatis cibis viuũt
¶ Comedẽtib⁹ enĩ nobis aduenĩũt
et inherent corpori idcirco ieiuni
ũ ⁊ castitas maxĩe laudat̃ nõ q̃

pncipaliter de⁹ bonus istis placet
s(ed) vt recedant illi q̊ sāguine et ī
mūdicia gaudentes vt hys fru
ant in vtenciū corpora īgrediūt
Certū eni ē q(uod) vehemēs caduca
rū rerū cupiditas et appetitui
spūs īpetus nō aliunde q(uam) ex pre
sencia istorū maxime crescat·
Quare cū appetitio nimiū īflam
mata ē· et voluptatis ardor aīm
ita exagitat. vt oīs cogitacio ad
exteriora vaget tūc huiusmodi
demonū pncīā ee cognoscas q̊r
pncīa facit vt appetitiu⁹ spūs in
corpore nr̄o multiplicet Et paulo
post inq̊d ait isti sūt illi demones
q̊r princeps Serapis ē Simbolū
eni eciā hoc triceps canis ē ille s(cilicet)
qui in aqua terra ⁊ aere trib⁹ hys
elemētis versat perniciosissi⁹ demo
Js eni ceteros demones tanq(uam) prin
ceps expellit s(ed) Proserpina etiam
demonū princeps ē q(ue) in trib⁹ hys
elemētis plurimū p(otes)t Et p⁹ pauca
vnū inquit Proserpine respōsū
si apposuero volumē istud cōcludā

Nature triplicis ego sum lucina
puella
Taurea itaq(ue) triceps missa e celo
aurea phebe
Quam multe variant formeq(ue)
trinaq(ue) signa
Que terna ⁊ simulacra fero ter
re aeris ignis
Quippe meis curis terrarū est
cura molosis

Deinde quinā sint canes
patri clare īterptatur dites
perniciosos demones sit appellari
Verū et si satis a superiorib⁹ pa
teat nō bonos s(ed) perniciosos de
mones q̄i deos a gentilib⁹ cultos
nō tn̄ erit ab re. q(uonia)m multi adhuc
īberillitate quadā aīmi seducūt
religionē patrū laudantes cumu
lacius eandē rem ostendere a q̄
nō ab alio q(uam) a pdicacione xp̄i
liberati sum⁹ Ipsi eni fatentur
tēporib⁹ saluatoris nr̄i oracula
sua cessasse· ⁊ morte nōnullorū
demonū audisse· et ad hec vt ī
superiorib⁹ patuit post euāgeli
cā doctrinā diīs offerri hoēs im
probatū ee Adiciedū aūt ē non
solū supsticione demonū cuisse
verū eciā multos atq(ue) varios pri
cipatus cessasse· Fere eni p oēs
ciuitates ⁊ castella reges ⁊ tirā
ni antiquitus erāt ita vt non
pauciores pncipat⁹ eēnt q(uam) ciui
tates facileq(ue) a demōib⁹ īpulsi
alteri in alteros īsurgebāt Sic
depopulaciones regionū obsidio
nes vrbiū ⁊ seruitu⁹ maxima vi
gebat ī more iumētor captiuis
seruiētib⁹ Vnde facile cōsideratū
ē q(uam) ingens ante saluatoris nr̄i
tpa humanū gen⁹ calamitas p

meret Que oia diligenter in unu
collecta si no ante cessasse considerat
nec successione unu post alteru de
fecisse · sz oia simul qi terremotu
facto post dnm nri resurrectionem
ruerunt. quo no oportebit euange-
lice ac vere salutaris doctrine
misteriu admirari. cui predicacoe
factu est vt creatori et soli vero deo
per vniuersu orbe edes constitute ~~sut~~
sint. vbi tam vetus q noua scrip
tura ita publice legit vt ab oibus
audiat. Vnde audientes discut
suma virtute et vera pietate ac
religione viri simul et mulieres vi
uere. Perierunt at responsa demo
nu et auguria et aurispicia hoi
nec qs adeo nunc insanit. vt postea
q nome xpi i orbe claruit aude
at clarissimor sanguine aut cede
hois immanissimos demones placa
re. qua re prius no rudes aut pri
uati solummo. veru etia sapientes et
reges factitabat Quod at post
tpa salvatoris nri potentia deonu
fracta iaceat ipe Porphirius xpiani
nois hostis i libro que aduersus re
ligione nram conscripsit hos hoc mo
testat. Nunc vero mirant inqt si
tam multis annis peste ciuitas vex
at tum et Esculapius et alii dii longe
absint ab ea Postea enim q Ihesus
colit nil vtilitatis a diis consequi
possumus. Hec verba illius sunt

Sed si dii sunt o porphiri qre virib
suis ihesu virtute no deprimunt
Sique vt vos dicitis mortalis ho
ihs et seductor fuit. demones vero
veri et dii et salvatores cur igit
oes simul cum Esculapio terga
verterunt vniuersuqz humanu ge
nus fusi atqz fugati ihu tradide
runt. qui etia post morte apud oes
gentes indies crescit manifestis
sima viuere signa et virtutes vt
deus vires habere oibus ondens
qui aliquatisper voluit aduerte
tantu vnus solus et ipe mortuus
pt vt innumeros deos expulerit.
et honoribus eor destructis cultu
ad se transtulerit Illi at et multi
et viui vt dicitis nec apparet vsqz
iam nec operat Cum igit ita fit q
no dii sz pocius demones dii veri sut
Ihesus at et q eu misit pr deus
verus e at ideo gla sua crescit i
dies et humanu genus ad maiore q
tidie virtute progredit Cuqz o
porteret si dii esent et humanaru re
ru cura haberent religione xpi de
ponere et cultu suu corroborare n
nichil ~~efficeret~~ efficiunt sz conati q
de sepius sut et reges ac principes
vniuersuqz romanor imperiu ad
uersus salvatoris nri euuangelm
concitarunt iacet tn superati nec to
cius orbis vires q ius ipor sug
gestionib conspirasset contra paucu

los hoīes ac pauperrimos euangeli
nūcios q̄ꝗ3 efficere potuerūt. ihesu
enī mortui diuine vires pulsi de
monib' ac falsis deis q̄ terrestre
huc aere ⁊ cauernas terre habita
re cōdemnati ī sepulchris hoīz oīq3
īmūda materia vagāt̄ sāguīe ac
vaporib' gaudētes ad vera hūanū
genus pietatē attraxerūt

39 Principes certe demonū si
ue aerii siue inferni post
q3 viderūt ab hoīb' nōnullos mor
tales q̄ deos sāguīe ac nidore si
bi gratissimos honorari motib'
quibusdā simulacrorz q̄ hoīes in
memoriā mortuorz fecerūt. facile
amentes decipiebāt Preterea di
uinacionib' q̄s demoniaca opera
cione p̄dicere videbāt. et volupta
te corporis oēs alliciebāt adeo vt
nō celestes virtutes ac dei modo
herouū aīas q̄ post morte in celū
ascendissent ab hoībus crederent
Unde opinio de multitudine de
orz cū a simulachris ad īuisibi
les spūs q̄ p simulacra operabāt
et in eis habitabāt cogitacio ra
peret q̄ vera vehemeter creuit
ita terrestres ⁊ aerei demones.
malignitatis spūs dij maximi pu
tati sūt Priscorz etiā herouū qui
maxīe colebāt memoria ī maius
errorē extollebat. q̄rz figuras p sin
gulas ciuitates imaginibus atq3
statuis exprimere conabāt aīmas
vero prodigiose aut īcorporeas vir
tutes statuis pleruq3 ad eē demones
simulabāt. sic maleficiis artibus
et īuocacione aīarū oīa pturbabat
Isti ergo terrestres demones aerei
atq3 inferni spūs q̄s huiꝰ mūdi
principes diuine lrē nūcupat mo
bonos se demones. mō doctos ce
lestes. ⁊ nūc herouū aīas. nunc
alios atq3 alios fīgentes ī vari
os hūanū genus errores īiecerūt
vt alij deos alij heroas alij demo
nes eē contenderēt. et hos alij bo
nos alij malos q̄s tū ne nocerēt
placādos sacrificijs cēsebāt Ita
factū est vt multitudo īmo vero
īnumerabilitas deorz credita sit

40 Primū enī fulgencia in celo
corpora tū p̄pter p̄petuum
motū tū qm̄ cuncta hec īferiora
perspiciāt atq3 moueat deos ap
pellarūt Deinde qm̄ heroes vite
hoīz cōiter p̄fuerūt ī deorz nume
ro accepti sūt. q̄rz turpissima facta
ī theologie sue parte putātes fa
bulosam appellarūt. quā postea
detestati quāuis ⁊ vera ⁊ prista
sit. ad naturalia tū reducentes
fabulas negāt. nec fine h' fecerit
sz p̄prijs q̄s passiōib' adorabile no
mē dei attribuerūt. qd̄ theologie
genus ita per se ipm̄ iacet vt ra
cione cōfutatoria nō egeat Quid

enim turpius quam venere cupidine.
et priapum deos nuncupare. Res
quoque humanas deos fecerunt. Sermonis
enim vim Mercurium excogitationis
Palladem nominarunt. Ad hec opera
et artes alias marti et minerue
ut bellicas. alias vulcano ut omnes
que per ignem fiunt accomodarunt.
Extremo malignos quosdam demones
varias certe atque multiplices quos
modo deos modo animas mortuorum esse
credunt in theologiam suam susceperunt.
Hec cum ita se habeant ceteras que
manifeste friuola sunt pretermissis
de operatione demonum. quamuis in
superioribus dictum sit tamen que fere
omnes occuparunt nunc quam dicamus.

94 Primum autem plutarchi ver
ba in testimonium adducam
que in eo libro qui inscribitur cur oracu
la defecerunt conscripta sunt. Probe
inquit asserunt multi cum a Pla
tone quod questionibus subiit elemen
tum inventum sit. quia materiam vocat a
multis magnisque dubitationibus
philosophos esse liberatos. Michi autem videtur
pluribus atque maioribus satisfecisse
dubitationibus. qui genus demonum
inter deos et homines posuerunt. Mo
dum enim excogitarunt quo humanum ge
nus divino coniungitur. Laudandus
est ergo qui primo invenit sive Zoro
aster ut dicunt sive Orpheus sive quidam
phryx aut egiptius ut ab utro
rumque cerimoniis conicere possumus.
E grecis autem Homerus promiscue
hijs nominibus uti videtur. eosdem modo
deos. modo demones nuncupans.
Hesiodus primus horum distinctius
quattuor genera rationalis nature ordine po
suit. deos primum. deinde demones.
postea heroas. postremo homines. quibus
mutationem atque progressum in melius
facere videtur. Aurei quidem generis homines
in bonos demones transferens. semide
os autem viros in heroas reducens. nec
necesse est de spacio temporis cum Demetrio
contendere. Nam sive longo quodam
tempore. sive brevi sive certo. sive incer
to. demonis anima et herois vita com
mutetur. nil ad rem. cum priscorum hominum
atque sapientum testimonio pateat na
turas esse quasdam inter deos et homines
que susceperunt mortalium passiones
quos demones appellantes et hono
rantes leges patrias conservabimus.
Et post pauca recte michi dicunt vi
detur non deos qui longe a terris se
moti sunt. sed demones deorum minis
tros oraculis esse preesse. Cum vero
hijs demonibus peccata et errores at
tribuunt secundum Empedoclem. et ad
hec mortem atque luctum. hi michi
parum prudentes solent videri.
Et paulopost est enim ut in hominibus
virtutis diversitas et appetitive
atque irrationalis partis. sic in ipsis
quoque demonibus sed in aliis irrationalis

hec pars tenuis ẽ atqȝ imbecilla
ĩ alijs vehemẽs atqȝ ĩpetuosa. mi
rei vestigia testimoniaqȝ sũt sa
cra et cerimonie fabulose multis
adhuc vsqȝ diẽ in locis peracta
Nefastos enĩ dies et tristes ĩ qb'
ieiunia et planctus ĩ sacris adhi
bẽt ad pellendos p̃uos demones
cõstitutos ẽẽ crediderũt. cui rei ar
gumẽtũ est q̃ antiqt' fiebat hoĩ
ĩmolacio. quã nec diuinit' ĩtro
ductã fuisse credẽdũ ẽ. nec reges
neqȝ p̃ncipes temere carissĩos sibi
liberos iugulasse. ȝ perniciosorũ
demonũ irã et ĩpetũ retrudentes
fecisse Nã demones cũ nõ possĩt
aut nolint aĩe per corpus cõiungi
queadmodũ hercules et thaliam
amore virgĩs cõmotus obsidebat
sic aĩaȝ hoĩs corpore detentã pete
tes. bella. pestes aliasqȝ calamita
tes vrbibus ĩnexerũt. nec añ ces
sarũt qȝ habuerĩt qd cupiebat
his apertissĩe Plutarch' p̃apu'
apud gentiles ph'os ostẽdit p̃ni
ciosissimis demõib' hoẽs ĩmola
tos fuisse Quorũ si aliq̃ boni sĩt
cur ita p̃ui placabãt cũ possint
facile boni exorari vt p̃uos pel
lerent. Sut at cũ nũqȝ id fece
rint ȝ turpissima semp vita
et obscenis verbis et sanguine
brutorũ atqȝ hoĩ malignos de
mones placarũt. quõ hec facientes

q̃ p̃uis g̃tissima sĩt deo et bonis
virtutibus placere putabãt. Ne
minẽ enĩ fugit nõ posse bonorũ ẽẽ
amicũ eũ q̃ sic viuit vt mal' g̃ra
tissimus sit Nõ ergo deos ȝ neqȝ
bonos demones gentiles. ȝ p̃ni
ciosos solũmõ venerãt Quã rẽ
magis idem. Plutarchus cõfirt
dicens. fabulosas de dijs rõnes
res quasdã significare a demonib'
ãtiquissimis gestas tpib'. et ea que
de gigantib' ~~facta diuina scriptu~~
~~ra tetigit~~ ac de titanib' decantãt
demonũ fuisse operaciones Vnde
michi suspicio nõnũqȝ ĩcadit. ne
ista illa sint que ante diluuiũ a
gigãtib' facta diuina scriptura te
tigit de q̃b' dicit Cũ at vidissent
angeli dei filias hoĩ qȝ eẽnt speci
ose elegerũt sibi ex illis vxores. ex
quib' procreati sũt famosissimi gi
gãtes a sclo Suspicabat enĩ for
tasse quispiã illos et illorũ spũs ẽẽ
qui ab hoĩb' postea dij putati sũt
pugnasqȝ illorũ tumultus et bella
ẽẽ que fabulose de dijs cõscribebãt.
Plutarchus eciã in libro vbi de isi
de ac egipciorũ dijs cõscripsit hijs
verbis vtit. Multo meli' at dicũt
q̃ q̃ de typhone osiride et iside cõscri
bũt. nec deorũ nec hoĩ ȝ magnorũ
demonũ calamitates affirmãt fu
isse quos eciã Plato Pithagoras
Zenocrates et Crisippus priscos se

cuti theologos excellenciores quam homines
fuisse affirmat. Sed naturam sua
rum hominum superiorem animam tamen et cor
pore coniunctam dixerunt. Quare vo
luptate quoque atque dolore alios magis
alios minus affici. Ut enim in hominibus
ita etiam in demonibus virtutis et vicii
diversitas invenitur. Nam que de
gigantibus et titanibus greci decantant
et Appollinis adversus phitonem
bella dionisii preterea fuga et
ceteras peregrinatio nichil ab illis
differunt que de osiride et typhone
apud egiptios narrantur. Empedo
cles autem penas etiam dare demones
priorum confirmat. Ether enim eos in
quit et pontus expellit terra nul
lo modo suscipit. Sic ab alio in
aliud elementum depulsi atrociter
vexantur quousque purgati primum ad
locum redeant. Similia vero de ty
phone ferunt egiptii, que aiunt in
vidia commota terram simul atque aq
mare turbasse, deinde convenientes penas
persolvisse. Huius similia idem Plutar
chus in libro quoque de casu oraculorum
explicant. Ille maxime demonibus divina
cionem attribuens multa de delphis
et de Dionysio dicebat nec erat
nescius eorum sacrorum que apud grecos
celebrantur. Sed dicebat eis magis istorum
demonum fuisse calamitates signi
ficari. Appollinemque cum typhone in
terfecisset non annorum novem neque ad

tempus fugere necessarium fuisse. Sed in alium
mundum impulso post novem mag
nos annos penis purgato coegis
se ut ad oraculum quod interim themis
custodiebat rediret. Sic se habu
erunt que de typhone et de tytanibus
narrantur. Demonum enim adversus
demones pugne fuerunt et exilia
eorum qui victi fuerant atque supplicia
qualia typhon quem in osiri et Saturnus
quem in celum peccavit passus est. Quorum
honores aut omnino apud nos defe
cerunt, aut minores sunt cum in aliis
ipsi exulent mundo. Audio enim e
tiam solimos lyciorum vicinos Sa
turnum maxime veneratos fuisse
sed postquam archalum et arithon et
tosibin principes suos interfecit fu
gisse inde ipsum testantur ac ideo neque
lectum fuisse. Huius autem similia mul
ta possumus a fabulis accipere.
Si vero nominibus deorum nonnullos de
mones appellamus minime mirum
videri debet. Cuius enim deorum unusquisque
subiecitur, cuius virtute sustentatur
eius nomine solet nuncupari. Nam et
nostrum alius iovialis, alius mar
cialis, alius mercurialis est, et mul
ti forte ita nuncupati sunt ut nomi
ne ostendant: multi contrarias etiam
denominaciones habuerunt. Hec Plutarchus.

42 Nunc rursus de bonorum demo
num virtute atque operacione
a porphirio nonnulla colligamus

Iure namqz testimonio ipi⁹ crebrius
vtim̃ q̃ et nr̃e religionis maxie
hostis fuit. et exactissime theolo
giã gẽtiliũ scuisse putat. Is
igit' i libro de respõsis. pana Dio
nisi famuliũ enarrat fuisse. quem
cũ i nũo bonoꝝ demonũ colloceret
agricolis q̃busdã apparuisse con
firmat quos et repente mortuos
asserit sic dicẽs. Pana Dionisi
famulũ enarrat fuisse appollo is
to responso significauit. Nã cũ
noue simul hões i q̃dã branch
darũ agro mortui eẽnt iterroga
tib⁹ quenã necis eoꝝ causa fuerat
sic Appollo respondit
Cornus dionisi famulus pan
auriqz cornis
Per nemora obscura gradiens
montesqz per altos
Pmum vna atqz alia resonã si
tiga tenebat
Gestabatqz manu multos is
corpore vasto.
Prostrauit. mortiqz viros dedit
horridus ille
Audis homicidia. vides figurã.
perspicis res gestas panos q̃s
appollo exposuit. Quo igitur
bonus ẽ demon q̃ talia faciebat
Sz cõsidera etiã alioꝝ magnificum
facta. q̃z gracia celo relicto i ter
ra cõuersant. Nõ enĩ modestiã
aut iusticiã exẽplo docuerũt. Sz

alij obscenis voluptatib⁹ alij pug
nis alij venacoĩbus gaudent.
Cũ enĩ ab appolline q̃reret' si
ueradũ ẽ sic cãsũ fuisse ait
Sũt calami matri diuum. sũt
tympana cure
Femineiqz chori. dura atqz hoc
rentia bella.
Pallas amat. nemora et salt⁹
venatibus apti
Dianam capiũt iunoniqz hu
midus aer
Debetur: cereriqz seges pquirit
osirim
In latus mli cupis fidissia cõiux
Si ergo fistule atqz tympana ta
lesqz sonitus. et turba muliebris
matri deoꝝ gratissima sũt õni
virtute neglecta hec adhibenda
eẽ videt. Minerue q̃ pugne at
qz bella nõ pax nec quies hoim
et Diane varii canes tanq̃ vena
trici nimiũ placent. Cur igitur
relictis ceteris. que ad beatã vitã
cõducũt hec que grata dñs sunt
nõ applectũt.

Magnã vero naturã deonũ
ea que istis subiecit max
ime ostendũt. Recte igit a Pitha
gora dictũ ẽ nõ sponte iuocatos
deos sz neccãte q̃dã ipulsos accedere
q̃rũ alios maiore. alios minore
ipelli neccãte nõ ignoram⁹. Nõnulli
at q̃dam accedendi cõsuetudĩe et

maxime si natura boni sint faci
lius accedunt Nonnulli cum inuoca
ti aduenerint nocere conantur.
presertim si negligencius quispiam
in ea re se habuerit Hec enim
omnia vera esse ac necessitate omnes
inuocatos venire a responsis eorum
discere possumus non autem simpliciter
ducta necessitate sed persuasione quadam
perfusa coguntur
Exorata tuis veni sermonibus
istuc
Mortales quos consilio inuenere
deorum. Et in alio (multo clarius)
De celis hecate cur compulsa veni
re es Et paulo post respondet
Victa hominum precibus celestia
numina terram
Cogitur petere et casus aperi
re futuros
Apollo quoque inquit cogi se hic
responso declarauit
Carminibus domitus phebe ful
gor ab alto
Defluxit tantus. purusque per a
era vectus
Afflatu spirans. labensque in cor
da sonoro
Et subiit mente inuocacionem sancti
que capace
Numinis et peperit mortali ex
gutture vocem
Istis ipsis subicit dicens nichil hiis
clarius. nichil diuini nichil veri

excogitari potest Spiritus enim a celesti de
fluxus virtute animatum et orga
nicum corpus ingreditur. et quasi tamquam
basi vsus per instrumenta corporis
vocem reddit Hinc igitur patet
coactos accedere ab hiis vel qui se
quuntur nec posse quando cum velint
recedere perdiscimus
Cessa nunc tandem. et verbis
iam parce vtrosque
Da requiem soluens prisca se
densque figuras
Et remoue a membris ac lintea
dura resolue. Et in alio
Soluite serta pedes liquidis
et spargite limphis
Eque manu ramum laurus au
ferte virentis
Linea sitque omnis deleta. discque ca
racter
Quibus addit philosophus: lineas
ergo dicit deleas vt recedere possit
Ista enim et habitus corporis atque
vestitus quem inuocatores habent
deorum effigiem ne recedat facile faci
unt Quam quoque diuinitatem habent
qui ad tantam miseriam deiecti sunt
vt ab hominibus detineantur: neque vir
tute aut sapiencia coguntur sed arte
quadam maleficia appellatur Nec quoque
pythagoras nec tu Porphiri
nec quicumque illos appellat certe vnquam
dicere potuit. sed nec bonos quidem
appellare demones licet eos qui

a mortalibus presertim maleficiis
atque magis ita alligantur vt neque
recedere quidem possint cum velint.
Nam si diuina impassibilis omnino na
tura est quomodo dii erunt qui vestiti
lineis figuris coronis herbarum
floribus et verbis quibusdam inceptis
ac barbaris qui vinculis ab hominibus
vinciuntur. Quomodo autem boni saltem
demones erunt qui coacti hominibus adsunt
Nam si ad benefaciendum vocantur o
portet certe si boni sunt sponte absque
vlla illata necessitate accedere. Sin
autem ad malefaciendum quomodo boni e
runt qui mala peragunt. et quomodo ad
oracione atque cultu digni sunt
qui maleficiis hominibus seruiunt et mala
coacti et preter voluntatem suscipiunt
non virtutis aut alicuius boni gratia
sed pernitiosissimo magorum artificio
quod idem porphirius in epistola ad a
nebonum egypcium latius exposuit
petitque ab eo tanquam in ea re perfectis
simo. quare tantam illud artificium
vim habeat perdoceri. Sic enim
dubitando interrogat Magnam
vero michi dubitacionem illud affert
quare vt meliores rogant et vt peio
ribus imperant Deinde cum ipsi dii
iubeant ceteros esse iustos iussi
multa iniqua committunt. Nam cum
nullo modo velint exaudiri hominem
qui multis se diebus ab operaci
one venerea non abstinuit. ipsi

vocati ad iniusta venerea multos
impellunt. Preterea nolunt ab esu
carnium ad inuocandum vatem accede
re sed animalium cede inquinetur. ipsi
vero nidore ac sanguine maxime
ducuntur. Id hec quod mortuum tetigit
ei ad visionem accedere non licet mor
tuis autem et cadaueribus animalium ores
fere diuine res peraguntur. Illud autem
nullam michi racionem habere videtur
quod non dico demoni aut anime. sed ipsi
regi atque regine soli dico ac lune
aut alicui celestium deorum famulo
nonnunquam et scelesti homines terrorem in
ferunt et multa falso dicentes ad ma
nifestandam veritatem illos compellunt
Falsa enim pro certo dicunt atque impossibi
lia cum celum se fracturos. et arcana
isidos educturos: et membra osiridos
typhoni tradituros minantur nisi
dii respondeant Quomodo enim deiecti atque
formidolosi non sunt qui ficto huiusce
modi terrore tanquam infantes mouentur.
Moueri autem eos istis Cheremon
eciam sacer scriba testatur. et hec illa
dicit esse quibus maxime demones cogunt
Ipse vero quibus vtuntur rationes ac preces
qua ratione valeant non video Tu enim
inquiunt qui e limo emersisti. qui sedes in
loco. qui nauigio nauigas. qui singulis
horis formam commutas. et in singulis
zodiaci signis commutaris. His enim
oracionibus atque hymnis visum hominis dicunt
deum se subicere nescientes quare magi

nacionis sue passionem illi attribu
unt Si vero hec symbolice dicuntur
que virtutum signa suarum sunt expo
sicionem nobis horum signorum afferat
Non enim passio certe solaris aliquo
modo credi potest Nam si solis esset quem
admodum eclipsis sic ab vniuersis
hominibus videretur. Barbara vero
~~vero~~ verba et que nichil significant
quod sibi volunt Nam si ad verborum
significacionem demon respiciat quicumque
voce eadem res significatur mouebit
non enim egipcius erat deus si autem egipcius
fuit sed tamen non egipciaca lingua ymo
vero nec humana omnino vtitur Qua
re aut magorum malignitate hec
omnia sunt excogitata que nostras passiones
deo attribuere ausi sunt. aut aliter
homines de deo cogitant quam rei veritas
habeat Et post pauca. falsum ergo
omnino esse videtur. quod necessitas deo
possit inferri. nec enim permulcetur nec
cogitur deus Ita frustra per hanc vt ipsi
dicunt sapienciam de inueniendo fugiti
uo seruo. de prediis emendis. de vx
ore ducenda diuinum intellectum perturbat
Hec ab epistola Porphirii supra sufficiat
Magice autem artis ipsi demones genti
lium et inuentores et doctores
fuerunt Vnde namque homines quibus demo
nes coguntur quam ab ipsis ~~hominibus~~ demonibus
discere potuissent Neque putes id ita
a nobis dici Nichil enim nos harum
rerum scimus nec scire volumus. sed

ad redarguendum errorem gentilium
et ad defensionem nostram idem ipse
Porphirius testis citetur qui in libro de
responsis hijs verbis vtitur Non autem
solum felicem conuersacionem suam ve
rum eciam quibus rebus gaudeat et quibus
illigetur demones hominibus significarunt Et
ad hec quibus rebus cogatur et que sibi of
ferenda sint. et quos dies vitare o
porteat figuras quoque ipsas simu
lacrorum quales esse debeant et in quibus
locis ipsi versentur. et omnino nichil
est quod ab ipsis demonibus homines non didicerint
Quam rem cum multis approbare
possimus paucas tamen exempli causa colligimus
Primum enim Proserpine responsa
de simulacris quid et ex qua ma
teria facienda sint hijs verbis
hecate declarat
Quale michi facias simula
crum aduerte docebo
Siluestri rape nata loco atque
absinthia cernens
Ponito. tum totam celato et pin
gito mures
Qui solearit habitare domos
pulcherrime sinito
Hec ornamenta atque auro gra
tissima nobis
Cum myrra. thus. stiracem.
ipsorum quoque cruorem
Contrito pariter murium sacra
desuper inde. Verba tamen tot de
ro adhibe muresque repone

Quot mich[i] tu ce[r]e vides formas
tum sumito lauru[m]
Ex eiusq[ue] trunco vagina[m] aptato
piasq[ue]
Tunc effunde preces simulacro
et debita solue
Nota: hec si facies per sumnu[m]
meq[ue] videbis
Hys aliisq[ue] ~~pluri~~ huiusmo[d]i mag
nus apud gentes ph[ilosoph]us theolo
gusq[ue] mirabilis secreta deorum
misteria sublimia atq[ue] arcana
ostendit. q[ui]bus demonu[m] virtus et
malignitas p[ro]fecto manifestat[ur]. Q[ui]d
en[im] profuit malefice iste artes a[u]t
qua[m] vtilitate[m] maiata nobis simu
lacra afferunt. Quid a[u]t oportet
magicas artes i[n]sequi si virtus et
ph[ilosoph]ia ad felicitate[m] sufficiat. Sed
videamus q[ua]lia sint q[ue] subiecit carac
teras m[a]g[is]t[er] et figuras no[n] paru[m] a
deis diligi p[er]scrip[ti]a hys v[er]b[is] significat
Cuius na[m] ho[m]i[n]u[m] formas eris neg
lexerit vnq[uam]
Aut auri flaua: aut argenti ca[n]
dida dona
Quis no[n] miratur. quis no[n] h[abe]t
ipsa deoru[m]
No[n] a[u]t solu[m] figuras a d[e]is p[ro]pria
ri s[ed] ipsos etia[m] circu[m]scribi docuit
Contineri en[im] eos ait i[n] co[n]secrata
imagi[n]e q[uod] i[n] sacra quada[m] terra
Sacra en[im] est terra q[uod] dei h[abe]t ima

gine[m] q[ua] sublata illud stati[m] soluit[ur]
quo deus co[n]tinet[ur]. hys o[mn]ib[us] optime
astruit[ur] terrestres atq[ue] passibiles
demones a gentibus coli: q[uo]s no[n]
i[n]iuria no[s] peritus co[n]tep[ni]mus.
Vides en[im] q[u]a[m] theologus eor[um] et ab ill[is]
ipsis co[n]cedi figuris et caracterib[us]
eos detineri. cu[m] oporteret no[n] alibi
q[uam] i[n] a[n]i[m]o nec i[n] o[mn]i a[n]i[m]o. s[ed] ab o[mn]i ma
cula remotissimo et o[mn]i virtute p[re]
dito eos habitare. Merito en[im]
certe ad tale[m] c[ir]ca diuin[i] aduent[um]
sp[iritu]s. nec nobis v[ir]tute ac pietate
p[re]paratis ad suscipiendu[m] deu[m] ma
gicis artib[us] op[us] erit Sz de hys satis

94 Nunc a[u]t audeas q[uae] c[e]nsa de
or[a]c[u]l[is] de defic[i]e[n]tib[us] oraculis
i[n] eodem libro Porphirius recitat
Ablata est pythii vox haud re
uocabilis vlli
Temporibus longis. etenim iam
cessit apollo
Clauibus occlusus silet. ergo
rite peractis
Discedas patria. et redeas ad
limina sacris
Oportune istis adiicia[m] illa que
Plutarchus de deficientib[us] co[n]scrip
sit oraculis Cu[m] igit[ur] ait Amo
nius tacuisset. tunc ego ad Cle
ubrotu[m] dixi Narra nobis o a
mice si placet de oraculis de q[ui]
bus apud vos p[re]clara dicebat[ur].

Nunc aũt oĩa extincta ẽẽ videntᷣ.
hec ego Tacente aũt Cleubroto
et q̃i rubore cõfuso ac ĩ terrã
respiciente Quid oportet iq̃t
Demetrius de illis q̃rere. cum
oĩa fere hic p̃ter vnũ vel ad sũ
mũ alterũ defecisse pspiciam⁹
Quare cõiter iter nos cõsidere
q̃nã de causa oracula deorũ sic
debilitata ymo vero extĩcta sũt
Nõ enĩ ignoram⁹ boeciã mul
tiuocã ꝓpter multitudinẽ oracu
loꝝ appellatã fuisse. q̃ oĩa q̃si
aq̃rũ flueta desiccata sit Paul
libi enĩ nũc q̃z ĩ lebadia boecie
oraculũ in illis partib⁹ ĩuenitᷣ
Cetera vero vniuersa vel silent
vel penit⁹ desolata iacent

96 Ad hec alia q̃z subicit
plutarchus q̃b⁹ gẽtiliũ
demones mortales ẽẽ ondit Nõ
enĩ inq̃t male michi dicũ videtᷣ
nõ deos ſ; mĩstros deoꝝ deones
oraculis p̃esse. hijs aũt deonib⁹
errores et calamitates attribu
ere ac deniq; mortales ẽẽ optima
ri barbarice dictũ arbitror In
terrogauit igitᷣ Cleubrot⁹ phi
lippũ q̃s et vnde adolescẽs eet. cũ
q; audiss; neq; nos ignoram⁹
iq̃t o Eracleo ĩ absurda vba nos
ĩcidisse Ez nõ possum⁹ cũ de mag
nis reb⁹ dicatᷣ audacter magis

q̃z vere subiectis p̃ncipijs rẽe ad
vlteriora procedere: nec credo te
fugere datũ ẽẽ abs te q̃d negaue
ras Concedis enĩ demones ẽẽ
mĩstros deoꝝ Cr̃do aũt iter hos
et deos interierit si vtrisq; ĩcorrup
tibilitas et ĩpassibiliter essencialit⁹
ĩest. Ad hec cũ Eracleo silẽcio
cogitaret malos q̃de demones
ẽẽ ipẽ aũt philipp⁹ nõ solũ Em
pedocles. verũ eciã Plato ꝛ Xe
nocrates ꝛ Crisippus scripserũt
Democrit⁹ aũt cũ depcaretᷣ bona
sibi apparere demonia ondit nõ
ignorasse proterua q̃dã eciã ẽẽ
profecto De morte vero demonũ
audiui ego ab Emiliano rethore
viro prudente simul atq; mo
desto. quẽ credo multos vestrũ
cognouisse. q̃ cũ ĩ italiã pater
suus nauigaret circa insulas
quas echynadas appellat fla
tu ventoꝝ deficiente noctu prope
paxas deuenisse Cũq; oẽs pene
q̃ simul nauigabãt attẽciores
vigilarent repente a paxis ĩsu
la vocẽ magnã auditã fuisse q̃
Thamn⁹ q̃dã vocabatᷣ que vox
nouitate rei oẽs magno p̃culit
miraculo Thamn⁹ enĩ ille qui
vocabatᷣ hõ erat egipci⁹ cu⁹ ip̃i⁹
nauis gubernator. q bis vocat⁹
nĩl r̃ndit. tercio vero vocat⁹ mox

gessit vocati atq tacuit Illu vero
multo maiore voce sic exclamasse
quādo iuxta palude fueris ānu
ncia tūc pana magnū mortuū ēē
Quare audita magno dicebat
Epitherses sic enī Emilianu pat
appellabat oēs terrore perculsos fu
isse cūcq dubitarent vtrū ob
tēperadū ēēt illi voci an nō hoc
Thamu gubernatoris cōsiliū ab
oībus cōprobatū fuisse Si scdi
qdē spiraret venti nichil ēē di
cendū Sin vero tiquillitas ma
nsisset ꝛ vētoꝝ flatus cū ī eo loco
vēnit oīno defecerit nō ēē retinēda
que audiuere Cū igit̄ iux palu
dē venīt ꝙ nullus erat flat⁹ vētoꝝ
tūc thamnū ī mare pronū res
piciētē magna voce dixisse q̄ au
diuit Magnus pan mortuus ē
q̄re nūciata magnus multoꝝ
gemitus ymo vero innumerabi
liū miraculo quodā cōmixtus sub
ito audit⁹ fuerat. ꝛ qm̄ multi
fuerāt qui eā ī naui nauigabat
ato ac facile cū roma venissent
huiusmodi rei rumores vniuersā
vrbē repleuerūt ꝛ a Tyberio cesa
re q̄ tūc gubernacula rei publice
gerebat Thamnū accersitū fuis
se cui rei tātam fidē Tyberi⁹ p
buit vt phīs q̄ tūc rome reperti
erāt acitis quisnā diligēter ēēt
ille pan accurio se scrutarētur

Oēs aūt illos q̄busdā ī idē con
uenisse cōiecturis ac dixisse de illo
sibi videri nunciatū fuisse qui a
mercurio ꝛ Penelope nat⁹ fuit
Cū ītē hec philipp⁹ dixiss̄ nōnulli
eoꝝ q̄ aderat eadē ipa ab Emili
ano sene audisse testabāt Tūc
Demetri⁹ vltra britāniā inqt mul
tas ēē insulas desolatas quarū
aliq̄ demonib⁹ ac heroib⁹ sūt dedi
cate Nauigaui āt ipē iqt auxi
lio regis videndi grā ad proxima
britānie īsulā. vbi pauci quidē
īcole oēs vero sacro sci a britānis
habēt̄ cūcq ibi esse mag̃ tepestas
ī aere cōmota ymbris et fulmi
nibus oēs exterruit Qua rem
accidisse insulares dicebāt. ꝙ ex
demonib⁹ vel heroib⁹ aliq̄s defece
rit Sicut enī lucerna dū ardeat
nemini nocet. extincta vēo mul
tis. sic magnas aīas cuebant
ppicias ēē dū viuūt. dū vero ex
tīguūt̄ aut corrūpūt̄ aut ymbris
ꝛ grādine vt mō aut pestifero
aucta replent veneno Esseq ibi
narrabāt insulā vbi Saturnus nō
somno victus a briareo custodiret̄
Somnū enī q̄i nexū ipi ēē uīctū
multosq cū ipo ēē demones cul
tores atq ministros hec plutar
chus Animaduertēdū āt arbitror
diligēter q̄ tpe demonis morte
fuisse dicat Quippe Tyberii tpe

saluator et dns nr cu hoib' couer
satus oe demonu genus ab hu
mana depulit vita. Habes igit
etia a sumis apud gentiles vi
ros no alio tpe unq q tporibus
saluatoris nri demones extinctos
Uerum qm hec tuc C fuisse
tis nota sut ad ea trasgre
di aim' est q nemine e studiosis
fugere possit. Uetustissima eni
deor tnsa oes grecor ppli z vni
uersa solent gymnasia decan
tare Ea tnsis delphici Appolli
nis delusus Enomaus vir ap
grecos tam philosophia qua elo
quecia nobilis curiose collegit et
refutauit. Utar igit verbis ei'
vt videas genau deos ab ipoz
gentiu phis derisos. ~~oraculaq~~ ora
culaq deor figmeta hoiz putata
fuisse. Dic igit Enomaus in li
bro de falsitate oraculor coscripsit
Cu fame inqt athenienses ppter
Androgei cede agitarent z ad ~~...~~
~~filia~~ auxilia deor cofugeret. no
vt iusticia z humanitate aut salte
penitencia mentis contricione pla
candos deos. Apollo rndit sed
morte morti peste pesti crudelita
te crudelitati addidit. Jussit eni
singulis anis septe mares toti
demq feminas in certu sacrifica
dos mitteret. cui' rei memoria
pmo qda vestigia vel usq ad

tpa Socratis quingentis annis
postea durauere. Jo quippe fuit
quo mors Socratis remorata
fuisse dicitur
Diligite ex omni septem vos
corpora sexu
Atq ea minoi regi mandate
quotannis
Per mala sic hec vra dei pla
cabitis iram
Cur aut o deor optime si iustissimu
fuisse Minoa sciebas. q primus
leges sanxisse fert et apud infe
ros iudex ee ppter iusticia credi
t costitut' tanta ad eu morituram
iuuentute destinasti an vt fame
illius officeres. Interfectores eni
Androgei no inocentes si iustus
ille fuit petijsses. Cur at si de' es
ambiguus hoies oraculis i pnici
em deceptos crudeliter z iniquiter
intrudis. Cresus eni imperiu
lidie a maiorib' successione suscep
tu pietate i deos maiores suos
statuens superare vt eor patro
cinio tucior eet te o Appollo max
ime coluit. templuq tuu delphicu
auro atq argeto ita ornauit vt
ditissimu teplor oim z sit z videat
Unde iure tua beniuolencia
fretus aduersus persas arma
mouere statuit. neq id absq co
silio tuo. Tu eni ea de re inter
rogatus sic respondisti

Intrepidus si cresus alym trasmi
serit amnem
Imperiũ perdet magnũ regnũ
q3 superbum
Hac nisi ambiguitate tu numi
nis cultore q̃ te suis operib' dita
uit euertisti z regnũ lidie q̃d lo
gissiã successionis serie ĩ eũ de
uenerat ĩ persas trãstulisti nõ
sponte opinor Nõ enĩ tã piũ
religiosũq3 rege z propue tu am
cũ decipere vnq3 voluisse. s3 futu
rorz ignorãcia id factũ arbitror
Nã si tãq3 de' futura cognosce
res nõ latuiss3 te nõ intellecturũ
oracula ambigua Cresum Mi
ser igit' tu qui delphos habitas
inde ad vniuersũ orbem inania
fundis insa Insani at oẽs hoĩes
q̃ ad te q̃i ad veridicũ deũ accur
rũt. nec me q3 insanũ ~~infamẽ~~
fuisse ĩficior q̃ z bis abiguitate
me ignorãcia tua dictã decept'
tercio etiã nõ diuicijs aut bona
re quapiã Sz quõ facilius atq3
tutius philosophari possẽ abs
te quesiui Sz mea omittenda
forsan sũt alienaq3 simul que
tpib' nr̃is effecies oĩa cõfundis
Antiquissiã vero q̃ vniuersis
patent diuino p̃dicada Magno
Xerses terrestrib' copijs atq3 na
ualibus ĩ greciã ĩpetu ferebat'
Quare athenienses q̃b' maxime

infensus erat turbati cũ nulla sa
lutis spes sibi aliũde restaret ad
te delphice cõfugerũt Quid at
tu nun amicos atq3 cultores tu
os defendisti'. minime. s3 ligneo
muro munitos derelicta vrbe fu
gere consuluisti
Effugite extremas mundi et pe
netrate sub oras
Ne miseri tardate: feret fuga so
la salutem
Non saluũ caput vllius: nõ pes
ue. manusue
Vlla: nec in reliquo pars denuq3
corpore salua
Curribus ecce furit vectus de gẽ
te syrorum
Mitis erit nulli: rapiet ferus
õnia mauors
Non templis diuũ parcet: non
me nibus vrbis
Cuncta igni cõsumet: an ipa
exterrita magno
Sudore aspiratis superũ simu
lacra madere'
Hec ne diuinacio' ~~Apollo futura~~
~~q̃i p̃nci p̃uidẽ pt amissura foebat~~
~~filios~~ Nemo p̃stõ cõdicõe3 illorz
tpor3 p̃spiciẽs hoc ignorass3 Sz q̃d
Post multas tãdẽ pro Deinde seq̃t'
stratas incipit' vrbes
Lignea menia dat pallas quã cõ
didit vrbi. Unde optata salus
felix z palma seq̃t'

Si tantū pugnam non expecta
vit equestrem
Tu vero salamis vel cum suc
cesserit estas
Vel cum tristis hyemis ꝑtenis
primaberis gnatis
Quo pacto si Apollo futura q̄i
ꝓnicia ꝓuidere pt amissura faciat
filios salaminio vtrū vero hyeme
qn̄ ceralia semina iacuīt an es
tate qn̄ metūt ignorabat. q̄r vide
licet certū erat nō potuisse illos
ingētī persarū exercitui resistere.
q̊ at tpe aggrederet̄ maleficus ille
q̄ hec oīa iussa fingebat minime sci
re poterat Sibi tūc ruinā vrbis
athenīesiū ꝓuiderat ac ideo fuge
ill' naui' q̄i ligneos muritos muro
cōsulebat qd̄ etiam Themistocles
humanis virib' igenij ꝓuiderat Sȝ
anteq̄ȝ tu autoritate tua ꝑplexo
iusses ꝑsuadere nō poterat Aut
quid hac de re q̄retibus lacedemo
niis cōsiliū fuit videam' Qui spar
ta atiquā colitis vel menia vra.
Aspersis deiecta cadent: vel re
gis adempti
Heraclidis morte grauiter plā
getis amara
Hec certe si q̄eto tpe recinisses oib'
friuola visa fuissent. ſȝ terrore
factū ē vt ignorācia tua lateret
Nō eni solū vaticinia verū eciā
auruspicia et auiū volatꝰ atq̄ȝ
cantus in talibus solent tpibus
facile credi Considerasti eni vrbe
prostrata regē q̊ nō euasuru
Sin at rex egrederet̄ casurū illū
nemo dubitasset. q̄ et multitudiē
hostiū et virtutē lacedemoniorū
nō ignoraret. Ita fieri posse cō
iecisti vt perterriti hostes admi
ratiq̄ȝ aīos hoīȝ cōsiliū aggre
diēde vrb' relinqueret. quā sitī
cepissent ac diruissent rex eciā
euadare nō poterat Rege iter
empto posse vrbē euadere spe
rasti ac ideo ita ex ignorancia
|qq°| disiunxisti. vt q̊ res se verteret
veridicus videreris Preterea
multa q̊r ābiguitate magnas
vrbes pleruq̄ȝ scimus euersas fuisse
Nichil eni vnq̄ȝ hoīb' hec deorū ꝑn
sa cōtulerūt offuerūt eni sepiꝰ alios
ī alios cupiditate ac spe victorie
Apollinis autoritate concitancia
Sȝ audiamꝰ q̊d lycurgo reddit
Care ioui magno qui tēpla ad
nrā lycurge
Venisti: care et cunctis dilecte
q̄r diuis
Tene hoīem appellem ne deū.
ſȝ quādo sacrarū
Cura tibi tanta est documenta
exquirere legū
Te poci' natū celesti ex stirpe putāt
Has autē concedo libens cognos
cere binas

Prima vias opus est: bina & ves
tigia vite
humane: quarū vna fouet le
taqꝫ fouetur
libertate. hoīes semper cōtra al
tera tristi
Seruicō et turpi premit. hāc ig
nauia vecors
Seditōqꝫ parit. paxillam dulcis
amorqꝫ
hanc igitur fugiet. illam sed
quisqꝫ sequetur
Queris an deꝰ sit. et deū potius
fore putas etiā ne cōtinens illū
ꝓpter virtutē futurū memorie?
leges āt illi eas cōcedis q̄s am
cule ꝗꝫ mediusfidiꝰ & mēdacia nō
ignorāt Quis enī virtute atqꝫ
cōcordia ciuitates crescere. cōtrari
is libertatē amitti abigeret. Sꝫ
doce quō fortes. quō cōcordes ciues
erūt. nec mortales hoīes velis her
videre q̄ tu nescias Nō aūt de
rebꝰ publicas atqꝫ gradibꝰ solū
ſꝫ priuatis etiā ac leuioribꝰ iutilia
dabāt̄ cōsil. Deducenda enī vxore
īterrogatꝰ rndit. Arguiā eligito
puellā de filijs āt neue labdacides
vxor pariet tibi pernitiosū. de mi
gratione ad aureos migrate vi
ros de mani gloria
Crasꝰ cunctas exulta pelagica tellꝰ
Thraces equis prestant. virtus
sed maior eorum.

Est hoīm: que pulchre arethuse
e gurgite potant
Non vixeris certe o Apollo aruś
picibꝰ & augurībꝰ melior Multo n
te Socrates prestācior. q̄ cū ab eo
q̄dem quereret duceret ne vxorē.
vtrū facies īq̄t penitebit Illi vero
q̄ filios desiderabat dixisse fertᵉ nō
rēē ipꝫ facē ꝗ de habēdis cogitet li
beris cū potiꝰ cogitādū sit quō si
dabūtᵉ debeāt gubernari Ei vero
q̄ patriā deserere volebat q̄n ipse
liciter de ea degeret nō ꝓba ipꝫ
agitare rndit cōsilia patriā enī
relinquebat Sꝫ suā morositatē
que faciet vt apud alios q̄ꝫ nō
prospere viuat secū afferebat.
Tu āt o Apollo nō mō vocatꝰ
ſꝫ etiā sponte nōnullis cōsuluisti
Nā athenieńsibꝰ nichil petentibꝰ
xx ante xx qꝫ post caniculares di
es opaca ī domo Dionisio vti
medico cōsuluisti. nec p̄clarū qd
ſꝫ qd vel mediocriter peritꝰ medi
cus sciret ꝓtulisti Ad vero sen
ciendā si liberos procreare vellet
vniorē ducendā vxorē respōdisti
q̄libet id q̄ nature vires ac etatū
cōsiderauit nō peiꝰ te ipō videret
Qvr aūt ei sapientissime deor
Charilao ac archilao la
cedemonior regibꝰ multo vtilius
fore rndisti. si agri quē bello acq̄
fuerit media Apolloni partem

attribuerūt cur porro alteri Apol
lini tribueret? Nō enī tibi petebas
neqȝ ita ego te īpudētē audeo dicere
99 Archilochū aūt Sunt her
poetā oīū poetarū petulātis
simū q̄ de mulierib⁹ ea scripsit.
q̄ nemo frugi eq̄ aīo audiret. et
Euripidē a socratica phīa ꝓbatū
ꝛ Homerū quē plato tāqȝ īutilē
a ciuitate sua reppulit laudibus
ad astra tulisti. archilochi enim
pr̄i de filio quereti dixisti: ꝓdar⁹
hic īter hoēs erit o Thelesicles.
Dixit fere de Euripide Nascet̄
tibi fili⁹ Mnesarchide optimus
atqȝ gloriosus Homerū āt ꝛ feli
cissimū qī deū ꝛ miserū q̄m ī agēda
vita nō prauos tulit labores pro
nūciasti. Quid igit̄ erat q̄ īmor
litatis tibi Archilochus dignus
videbat̄? Dic q̄so absqȝ īuidia
vt mirabilē ei⁹ virtutē etiā nos
īuitati ad celū silr̄ cōscendam⁹.
An vituperādas oēs mulieres
putas que nobis nubere nolūt
ut Archilochus fecit Vȝ ꝓpter
carmiā videlȝ tibi placuit Dy
enī et viri diuini carmīe vtūt̄
nec dom⁹ nec ciuitas aliq̄ nec
nationes sine carmīe ꝓbe guber
nāt̄. Quare q̄ eū occidit Archi
as a tēplo qī scelest⁹ erro abs te
iussus est musarū enī occidit a
micū. Qua vero virtute Dy

Euripidē admirati sūt nescio ni
si coronas ac plaudētia theatra
soleant admirari an q̄ publice
ī arce atheniēsiū caneret. an q̄
macedonū ꝑpli eū laudabat ce
lo dignū iudicasti? Homerū
vero cur deū. cur felicē fore pu
tabas? cū de morte īterrogāti
rn̄disti patriā querere Nā hac
me tibi nō pr̄ dedit Vȝ nō ꝓcul
a rrymois tellure īsula ē. ī qua
tibi erūt vltima fata cū adoles
cētiū abditū sermonē audies.
Graue nāqȝ o sapiētissimi virorū
deorū volui dicere graue maxime est si
neqȝ vbi natus est neqȝ vbi mo
riet̄ sciet Homerus Similemque
michi videt̄ ac si scarabe⁹ vehemē
cia ventorū a stercore vbi nat⁹ est
ad alia stercora lat⁹ delphicū Apol
linē īterrogaret. quoniā e stercore
nat⁹ eet ꝛ ī q̄ deniqȝ moreret̄ Vȝ
de poetis hactenus
40 Tu vero nō poetas solūmō
sȝ pugiles etiā ac athletas
ī deorū cāns oraculis honores con
dixisti. Ytnā cū mare metiri
possis ꝛ harenarū nūm non ig
nores. surdos ītelligas ꝛ mutos
audias hec oīa nescires ꝛ illud
probe teneres q̄ pugiles a cala
tratib⁹ nil differūt Sic enī āt asi
nos q̄ deos putares aut Diome
dē pugilē nō qī deū honorares.

Vltimus heroū Diomedes que
veneritor sacris Cur enī o grecor
iterpres vt Plato dicit ad celū illū
hoīe rapuisti An q vno ictu olȳ
pico certamīe aduersariū deiecit
apertisq pectorib⁹ eius manu
pulmonē abstraxit O rē mira
bilē an q q̄tuor talentis dāna
tis nō tulit : s merore ac ira co
mot⁹ colūnā qua dom⁹ susteta
bat ubi iudiciū filij docebant
subtraxit : miseraq oēs morte
cōfecit Sz illud forsan admira
tis q ī loculū psequētes fugiēs
sacrū īgressus tegmē loculi sic ap
posuit atq tenuit vt inde nō po
tuerit abstrahi Ideo ergo de⁹ et
nō mōrtalis ideo virtute ei⁹ dij ad
mirati sūt ī celū ipsū sicut Ga
nymedē rapuerīt Sz illū pul
chritudine psuasi. hūc robore
corporis ⁊ q virib⁹ bene vsus est
Cur nō de asinis q̄ bene calca
trātib⁹ vt de pugilib⁹ oracula red
dis. Precipuus deor siluester
asin⁹ nō Diomedes quē venera
tor sacris Quippe ⁊ Diomedē
⁊ multos alios si calcib⁹ secum
certaret vno superaret. ipz etiā
pugilē thasiū ad barathrū de
celo calcib⁹ facile deiceret Cre
dam⁹ enī deo q etiā thasius ā
brosia nectareq deor ī celo vtat
Nūc demū ītelligo diuinū q̄d

ēe celestib⁹ vti Q'd si phi oēs in
tellexissent oī virtutis gn̄e spreto
Thasiū pugilē imitati fuissent
an īmōrtalitatē q̄de vt Diomedi
dij nō cōcessērut Sic āt honora
uūt vt cū enea statua ei⁹ q̄ ani
mata sup pulsātē hostē cecidit
Cūq Thasij q̄ diuinarū rerū
ignari scelus illud putasset. in
mareq statuā idcirco piecerint
dij cōmoti īgenti ānone penu
ria eos vexabāt Tu āt Apollo
q̄ deor humanissim⁹ ābiguū vt
soles auxiliū eis pbuisti sic dicēs
Reductis ī patriā exulib⁹ cerere
metetis Thasij vero q̄ maiori cure
deor hūanitati exules q̄ statue fo
rent restituerīt eos ī patriā ⁊ nulla
vtilitatē cōsecuti sūt. donec quidā
videlicet sapiēs pugilis dimersā
statuā ītelligi p oraculū exposuerit
q̄ restituta fecūditas agror thasijs
restituta est Simile q̄d locris accidisse
fert q̄ cū Eutymolē q̄ pdicōis co
sciū ī carcerē īcrusisset ⁊ p⁹ morte
ei⁹ statuas dehonestarēt. fame la
borātes oraculū acceperīt vt deho
nestatū honorarēt si agros non
frustra vellent arare Nō mīn⁹
igit athletas dij videt diligē q̄
boues saginati ab hoīb⁹ diligūt
q̄b⁹ sacrificatis tu apollo placari soles
Quid āt dicā q crudelissimis et
tirānis sic adularis vt su

mos viros putare videaris. Quid
enim ais de Cypselo? Felix hic vir
Cypselus etiam. Quod autem si Cypse
lus felix phalaridem tamen ille similis
fuit beatum fuisse negabimus. Imo
vero non video qua ratione Phalaris
etiam tibi ac Ioui placuit. Sic enim
ipsi quod tradidisti Apollo Iupiterque pro
vita Phalaridi prorogavit quod Cha
ritona et Menalippum humanissime trac
tavit. Nam cum illos insidiantes sibi de
prehendisset pacientiam quam dum torqueret
ostenderet admiratus dimisit 42

Methymnensibus autem utile fore
m asseruisti si ligneum Dionisi
caput colerent. Colunt enim certe methy
nenses ligneum Dionisi caput tibi
hortanti persuasi. Alii vero lapideis a
lii eneis nonnulli aureis multi arge
teis simulacris sacrificant. Triginta
deorum milia in terra esse censet Hesiodus.
Ego autem multo plures lapideos atque
ligneos hominum creatores ac deos esse
video. Sed tibi o apollo mirabile visum
est quod ligneum humani capitis simula
crum dum iactum traheret methymnenses
extraxerunt colenduque illud divinis ho
noribus esse tradidisti. O rem mirabilem ex
profundo maris ita repente retibus eneum
Dionisi caput prosiluit. Hec Enomaus.

43 Nunc in hoc sexto evangelice
preparationis volumine falsitatem
oraculorum a falsa de fatis opinione
profluxisse neque aliunde quam celestium motu
corporum divinacione illorum coniectura
collectam fuisse ostendemus.

44 Posit ergo rursus magnus a
pud gentes Porphirius qui in li
bro de oraculis manifeste hoc in his
verbis aperit. Quecumque igitur dii fatata
predicunt stellarum motu ita futura sig
nificant quod omnes et maxime Apollo multif
ariis aperuit. Cum enim ab eo quereretur
masne an feminam in utero habens
mulier pareret feminam tradidit ideoque
a concepcionis tempore precepisse declarat di
cens non sperato mare phebe cum cra
tes cyprie radiis tenebat. Egrotaci
ones etiam stellarum cursu predicabat.
Talis enim pulmonem agitari humori
bus tradidit quod salebris Saturnus preme
ret et in alio versu fatatus tibi adest
dies quem Saturnus mavorsque simul
statuerunt. His abunde intellectum puto
non divina quadam virtute sed celestium mo
tus observacione ac racione mathema
tica gentium deos futura cognovisse.
Ita nichil divinum quod homines asserebant.

44 Quare modo attente considera
quod non solum exteriora et que in
potestate nostra non sunt verum etiam volun
tates hominum fatatas arbitrabantur. Sic enim
ipse Apollo cum de milite quodam interro
gatus esset quare tam periculo se dedi stu
deret tradidit dicens Mars cum geneth
liacus coactat adeo autem generosi quidem
illi dii fatum extulerunt ut nec templa sua
defendere se posse a fulminibus confitentur

Qua igit᷑ spe vota illis reddūt᷑: aut
cur pie colēdi adorādiqȝ sūt q̄ sibi ip
sis sufficere nequeūt Que oīa ora
culo suo hys vb᷑ edito Apollo cōfirmau᷑
Nos ab erichtonii generati sangui
ne magni
Qui quando structura cadet pul
cherrima tēpli
Percupidi scire hec oracula nr̄a
petistis
Cū validi magnis venti cū frigo
re surgent
Compressus cum fulminibus cu
ctvndiqȝ crebris
Exhetqȝ ether: que ~~excel~~ tēpla ex
celsa deorū
Sub mediisqȝ vndis naues mul
tasqȝ cremabūt
Atqȝ altos ferient montes: ipsos
qȝ fugabūt
Pastores trepidos: speleaqȝ pos
cere cogent
Tunc quoqȝ terrifico p̄cussū hoc
fulmine templū
Ardebit. sic stat fatorū immobi
lis ordo
Ferre autē longe prestat quodcū
qȝ seuere
Et fixa ɀ stabili statuerunt lege
sorores
Esse eteni certū stabile inuiola
bile semper
Quicqd̄ nent fusis parte rex
iussit olympi

Si ḡ nec tēpla sua defēdē dii p̄nt
sȝ venire nc̄e ē q̄ parcarū fusis sīt
euoluta. q̄d oportet deos āt colere
aut de futuris īterrogare si tā bo
noꝝ q̄ꝫ cōtrarioꝝ causa necessitas
erit fatalis᷑. Erit igit᷑ hec nc̄itas
dīs oīb᷑ spretis sola veneranda q̄ si
parcarū dn̄s Iupiter ē q̄ q̄dcūqȝ
fusis parce cōuoluēt īmobile fore
statuit. cur nō ceteris oīb᷑ relictis
solū illū deū ɀ solū bonoꝝ largito
rē magna p̄dicas voce᷑: p̄serti cū
ipē solus cōsilia parcarū vt alibi di
cis mutare facile possit. Vera igi
t᷑ racio illū eē deū illū sequēdū
atqȝ colēdū solūmodo astruit.

56 Contra vero pithius apol
lo maleficiis artib᷑ fata sol
ui contendit. Cū eni q̄reret q̄dā
cur iept᷑ ad rē quāpiā ab Apolline
iudicat᷑ eēt q̄d q̄d faciēdū eēt vt q̄i (q̄d qȝ)
apt᷑ suscipere᷑t. fatoꝝ īpedita vi eū
r̄ndit quā magicis artib᷑ eū effugē
poterat. Unde aperte patet magi
cā diuinit᷑ artē hoīb᷑ cōcessā vt aliq̄
mō fatū repelleret. Hec porphiri
nō mea sūt q̄ āt re magica fata
hoīb᷑ soluēda cōsuluit: quō ipē qu
deꝰ ē fatatū tēpli nō reppulit īcēdiū᷑.
Nobis āt illud etiā cōsiderādū ē q̄ꝫ
dignꝰ dei appellatione ille sit. qui
nō ad philosophiam sȝ ad malas
artes hoīes hortat᷑.

Porphirius āt metuī quoqȝ

deos fatetur exquisitam futurorum cognicionem di-
cens non hominibus solum sed multis eciam
deorum incomprehensibilem esse. unde interro-
gati non sponte menciuntur igitur. Qua-
re predicere solent non posse se vera
respondere. homines autem ex amencia per-
severancia cogunt ut credeant. Apollo
igitur delphicus cum huiusmodi celi
ac continentis affectio esset ut verum
providere non posset. retine dicebat pro-
vatem vim istam et potencia verba
hec non proferas falsa dicam si coges
Et in alio versu nichil hodie inquit
stellarum michi via dicendum prestat
Deinde concludens ait manifestum
iam fecimus unde falsitas ad deorum o-
racula subrepat. Hec Porphirius
Nos autem dicimus hinc patere nichil
in deorum oraculis divinum fuisse. Quo-
modo enim deus cuius natura veritas est mencietur:
aut quomodo boni demones falsitate que-
rentes fraudabunt. quomodo eciam homine su-
perior erit qui stellarum motu impeditur
Sed mortalem quemque hominem cui aliqua cura vir-
tutis sit nulla racione cogi posse ut men-
ciatur non dubitamus. Nam si eciam verbera
et cedem minaberis non dubitabit excla-
mare ensem acue ignem afferas corpus
meum incidas totum cremato stelle in
terram descendent et terra in celum ascendet
quam falsum a me unquam audias. Deum
autem aut bonos demones ad continentis
celi necessitatem ignoranciam suam referen-
tes credimus minime

Non enim dii aut boni sed perni-
ciosi ac nequam demones sunt
qui libertatem nostram destruxerunt et stel-
lis non exteriora solum verum eciam volun-
tates nostras cogi nobis persuaserunt
Quod si esset iaceret omnis philosophia iace-
ret pietas. nulla laus esset virtutis.
nullus fructus laboris. nec puniendi
essent improbi. nec admirandi studiosi
si non libera voluntate et nostra sponte
susceptis laboribus sed necessitate fa-
torum hec fieret. Ita universam hominum
vitam hec evertit opinio. Nam si cetera
eventura omnino sunt prospera vel adversa
unicuique hominum estque necesse hec me agere
et te illa quid oportet cura laborisque consi-
Nam si quis miliciam ire cupit non sponte
sed fatis coactus id cupit. et latrones
similiter ac adulteri ceterique nequissimi
homines et econtra modesti et iusti fatis
compelluntur. Quomodo igitur hoc dogmate
imbutus quisquam monenti ac precipienti
mentem adhibebit: aut quomodo non excla-
mabit non sunt potestatis hec mee o doc-
tor. Ac ideo quid oportet sollicitum esse
nisi eciam fatis hec michi sollicitudo
destinata sit: Quod si docendi pre-
cipiendique tibi necessitas insistat frus-
tra tamen doces ac precipis. Faciam enim si
fata volunt. ymmo vero laborandum mi-
nime est. Accedit enim in contrario quod fata-
tum est et profecto qui hortatur et docet. qui
peccantes castigat et probos commendat
is re ipsa liberum nobis arbitrium tenere

ondens solo fator vtit noie siliꝗꝫ
facit vt si ꝗs bonitate nature qua
vniuersa gubernat neqꝫ ac apellet
vocabulo eode eni certo pacto cum
manifeste oes no aliunde sꝫ a libe
ra nra voluntate admonendos fi
lios castigandosqꝫ seruos indicam
ꝛ sponte nos aliud velle aliud
nolle cognoscam. Uehementer
errat q hec necitate fatoꝝ fieri co
tendit: et studia hoim retundit
Exhortacione naqꝫ atqꝫ doctrina
bene vita agi humana videm. que
oia vna cu legib hec opinio si sibi
constet radicit euellit. no eni erit
opus aut peccantes castigare. si
quide coacti fecerit. aut honores
probis viris retribuere: q vtraqꝫ
profecto videm magna vim alte
ru ad iprobitate rephendenda / alte
ru ad probitate amplexanda te
nere. Pietas eni in deu none
funditus euertit si nec ipe de nob
nec pie orones ꝛ cultus ei necess
sitate iuctis hoib pt prodesse.
Quo at cu sentiam nra nos
appeticione moueri. no omo a
necessariu erit ab exteriore qda
vi qi animi expertes moueri nos
credere. Hic eni libera voluntate
alia fugim alia sequim vt que
admodu dolere gaudere videre
audire no racionando sꝫ re ipsa
coprehendum ita a nrm ipoꝝ

consilio ad fugiendu aut sequendu
moueri nos pfco sentim. Quas
ob res ronalis nature libertas
iure negari no pt. Si at multa
pter voluntate eueniut qbus
nonnulli turbant distinguenda res
elegant est. consideranduqꝫ diligent
q rone fiant. videbim eni non
fatoꝝ sꝫ alia qda atqꝫ sublimiori
puidencie rone ita fieri. Age igit
altius re consideremus. Uniuersa
igit diuina prouidencia existere ac
gubernari vera pietatis pdicant
iura ppria vero rone singula scꝫ
formas suas qda habitu queda
natura queda sensu alia rone ac
iudicio ꝛ voluntate mouent ꝛ alia
qde antecedente rone fca. alia ve
ro consequente ad ea q p antecedente
producta sut. variu totu atqꝫ di
uersu constituut ornatu. cuqꝫ sin
gula reru gna ppria nature de
terminataqꝫ fabrica a pma cau
sa consecuta sint. hinc libertatis
qs nre rone facile pspiciet. cu
eni no simplex queda res homo
existat. sꝫ a duob contrariis aio
atqꝫ corpore constet. cuqꝫ corpus ex
consequenti vt organu aio attributu
sit. aia vero de intellectus substa
cia pcedente sit rone creata ꝛ illud
qde irrationabile corruptibile ac
mortale. hec at irracionabilis i
corporea atqꝫ imortalis cuqꝫ corpo

re beluis aĩo r̃onali ĩmor̃liq; na
ture cõiugam᷑ Iure ita c̃ppositũ
hoc aĩal cũ simplex natura sit
dupliciter diuersaq; via viuendi
rõnẽ c̃plectit᷑ Nã ⁊ nature cor
poris seruit ⁊ diuiniorẽ partẽ
si seipẽ cognouit nõ spernit liber
fuit tatis cupidũ ita idẽ ⁊ seruit ⁊ libe
rũ est. talẽ enĩ a deo corporis atq;
aĩe q̃bꝫ ipẽ sciuit rõibꝫ cõiuctionẽ
homo c̃secutus ẽ Sic ḡ q̃spiã q̃
corporis aut aĩe nature sũt fati
vocabulo abusus nc̃itati subiȝũt
vehemẽter errat si enĩ nc̃itas q̃ ipe
dic̃t nõ pt fatũ ẽẽ ĩtelligit᷑. multa
vero aĩe ⁊ corporis naturã c̃seque q̃ nã cor pis/ ptin
cia ĩpediũt. ĩsuntq; forinsecꝫ pter
naturã ⁊ aĩe ⁊ corpori accidut. quo
fatũ ⁊ natura idẽ atq; vnũ erit.
fiũt enĩ in nobis multa volũtate
que ĩ nobis est cuiusmõi sũt que
scd̃m naturã aĩe appetim᷒ multa
etiã corporis natura fiũt alia is
tis aĩe dico ⁊ corpori accidut. que
aliis natura cõueniũt. sꝫ neq; aĩe
libertatẽ neq; corporis naturam
neq; q̃cũq; forinsecꝫ accidut. iure
quispiã a causa ~~accidut~~ subtrahat
Causa vero oĩꝫ et que libertatis
nr̃e sũt et nature corporis sũt ⁊ q̃
accidũt extrinsecus de᷒ est a q̊ vni
uersa que sũt produciũt᷑ De oĩbꝫ
enĩ que sunt scriptura id dicit
q̃m ipẽ dixit ⁊ f̃ca sũt ipẽ mãdauit

et creata sunt Sic ḡ cũ alia vo
lum᷒ alia preter opinionẽ acci
diũt nr̃am meminisse tñc debem᷒
cõiuctionis hui᷒ nr̃e que corpore
atq; aĩo constat. vnde rõnal atq;
ĩtellectiua aĩa ĩ infantis corpore
preter naturã suã irracionalis ẽẽ
videt᷑ ⁊ ĩtellectꝫ egrotacione corpo
ris versus insanit: ⁊ senectute ĩ
strumẽtis oĩbꝫ c̃fectis ĩtellectiue
aĩe virt᷒ hebetat᷑: dolores rursus
pter naturã vehemẽtꝫ corpꝫ vegẽ
tes libertatẽ aĩe deiciũt q̃ doloribus
victa corpꝫ c̃seq̃t᷑ Ita patet ĩeuita
bilia quedã vincula libertati aĩme
ptinẽ ab exterioribꝫ ĩmmerere. sꝫ volũ
tas hoĩs ad tãtũ virtutis interdũ
puenit vt ⁊ nature corporis ⁊ exte
rioribꝫ cũctis resistat Corpus enĩ
plerũq; ad venerẽ fert᷑ ⁊ aĩa habẽs
vtẽs rõnis subigit corporis ĩpetũ
atq; domat fame siti ac frigore
corpus c̃ficit᷑: ⁊ remedia q̃ritat:
at volũtas ẽcõtra ea ipã nõnũq;
eligit. et ieiunio ceterisq; laboribus
appetitũ carnis frenat. pterea na
tura corporis titillacione gaudet
voluptatũ ⁊ volũtas laborẽ plerũ
q; amat Multi aũt peiora secuti
naturalẽ vsũ ad eũ q̃ pter naturã
ẽ cõuertũt. masculi ĩ masculos tur
pitudinẽ operãtes. Ita nõ ĩ oĩbus
rõ vincit᷑ sꝫ iterdũ ipã ducit inter
dũ aũt ducit᷑ adeo vt nõnũq; mori

meli⁹ quā viuere iudicauerit. ppriis
homo manib⁹ seipm interimat Si
ergo solūmõ ad corp⁹ vniuersa sibi eēt
certacio. nõ magna bene viuendi
eēt difficultas Nūc cū hāc vitā
de⁹ inter multa cõstituerit. iter hoīes
inter beluas inter ignē etiā atq₃ a
quā cõtinentē aera nõ est sibi solū
modo pugnādū aduersus cõiūcta
corporis naturā. verū etiā ad infi
nita pene exteriora Crebro enī
natura etiā aboꝝ ꝛ cõtinētis tem
peries aut econtra frigora estus
aliaq₃ huiuscemodi cõplura natu
ra quidē facta. nobis aūt per acci
dens incõgruencia nõ parū ꝓpter
corporis naturā que nõ facile pt
excessus exteriores sufferre volūta
tē hoīs perturbāt ad hec illi quibus
cū viuim⁹ volūtatē plerumq₃ nrā
rōib⁹ aut quouis alio mõ ad suā
cõuertūt. ꝛ alias meliorē alias
peiorē efficiūt Solet enī cõuersa
cio praua nocere. sicut econtra bō
prodesse. bonos quippe mores con
uersacio mala corrūpit. velut e
ciā prauī mores proba cõuersa
cione corrigūtur. sic igitur rōnal aīe
virtus huc atq₃ illuc ab exteriori
bus fertur. Rursus aūt viribus
suis diuinis aliqn̄ superat cūcta
ꝛ inuicta robore pbatur Quid di
cā qz quibusdā sclīs excelso magno
qz aīo hoīes et robustissimi corporib⁹

abūdarūt. nõnullis econtra. que
oīa gubernacione tocius aptissīe
cõgruētia quod maximū ornatū vari
etate rerū faciūt Oībus aūt simpliciter
tā hijs quorū nos sumus causa quam
hijs que a natura fiūt aut extrī
secus accidūt. vna oīpotens atq₃
oīa penetrans puidēcia dei psidet.
que vniuersa ineffabilib⁹ gubernans
rōib⁹. multa etiā eoꝝ que natura
fiūt cõmutat auxiliumq₃ affert.
vt ea quorū nos sum⁹ causa ꝛ eli
gam⁹ et operem̄. hijs oīb⁹ tripito
vt dixim⁹ diuisis in ea que in nob
sūt. in ea que scdm naturā. et in
ea que per accidens fiūt. oībus
qz istis ~~que~~ ad volūtatē dei reduc
tis nullū locū fatoꝝ possidet rō.
hinc etiā vnde maloꝝ scaturiat
fons apperitur quod nullū locū habet
in hijs que scdm naturā aut corpo
re aut aīo fiūt. sz nec in hijs que
forinsecus accidūt Solūmõ aūt
in libero aī motu. quādo nõ scdm
naturā neq₃ recte mouetur. sed a
regia exiens via sponte dns enī
sibi ipi aīm⁹ est pter naturā fertur
cūq₃ precipuū honorē a deo accepe
rit vt liber sit ꝛ sui mot⁹ iudex
diuina quedā lex iuncta sibi natu
raliter est que in ipo anteriore reces
su exclamat via regia pficiscēte
ris. noli ad dextrā neq₃ ad sinis
trā declinare. via vero regia recta est

quā vnicuiqȝ aīe qi natura insitā
legē auxiliatricē ad opus creator
nobis instituit. Hic per legē rectā
ostendit viā. p ptātē vero liberā
efficeat: vt ī ipā eēt virtutis p̄mia
sine vi aliq̄ eligere cū possit etiā
cōtraria malle. Ita si ꝓprio motu
naturalē despexerit legem fons
viciorꝫ sponte nō aliunde neqȝ vlla
nēcitate sȝ libera volūtate atqȝ iu
dicio suo est. eligentis igit̄ culpa
ē. deus vero īculpabilis ē. nec enī
prauā deus aut naturā aut sub
stanciā aīe creauit. Cū enī ipse bo
nus sit bona sūt oīa que ab eo
creata sūt. Bona igit̄ sūt ōnia
que natura insūt. Vnicuiqȝ
rōnabili aīe liberū arbitriū na
tura inest. Bonū ergo ē id ad eli
genda bona creatū. ideo qm̄ ma
le agit nō est natura culpanda
nō enī natura sȝ preter naturā
malū agit̄ cū sit electionis deꝑ
uate nō nature opus. Cū enim
virtus ad eligēda bona inest si ea
nō elegit. sȝ sponte melioribꝰ spre
tis mala imitatꝰ sequit̄. q̄s pt eū
dicere morbi sui causā nō fuisse
pserti cū insitā atqȝ salutare legē
volens cōtempserit. Qui g̊ istis oī
bus reiectis a nēcitate motuque
stellarū oīa dephēdē putat. nec no
bis sȝ virtuti q̄ oīa mouet̄ peccādi
causā tribuit. is quō nō ipiꝰ atqȝ

amēs erit: Nā si fortuna ⁊ casu
absqȝ aliq̄ ꝓuidētia ferri oīa opina
t̄ ipietatis crimie reꝰ mēte captꝰ q̊ȝ
videbit̄. qm̄ pulcherrīꝫ rerū ōniū
ordinē nō ꝓspiciat. Sin vero proui
dencia dei et rōne cūcta gubernari
fatet̄ qm̄ nō peccare vi fatorꝫ delin
quētes cōcedat nēce est causāqȝ de
lictorꝫ diuine attribuat ꝓuidētie
mutato vocabulo nēcitatē et fatū
ipsāqȝ appellās ipius profecto iu
dicabit̄. ymo vero pessimus oīm
q̄a creatore vniuersi alios ad adul
teria alios ad rapinas alios ad
alia vicia īpelli arbitret̄. Vnde
sequit̄ aut hec pctā nō eē aut pec
cādi causā in creatorē referri. Nā
siue cū videat vniuersa/cūctisqȝ
adsit/peccare hoīes cogit. siue stel
larū motu vim cogendi concessit/
Ipē certe aut per se ipm̄ aut p or
bes celestes q̄i per organū nolētes
hoīes ad vicia īmittit. Quare nō
iure hō sȝ creator eius pctōr erit.
quo dogmate nichil scelestius ex
cogitari pt. Ita q̄ fatorꝫ nēcitatē
eē credit. is aperte deū ⁊ ꝓuidētiā
negat veluti econtra. q̄ deū vni
uersis preesse putat vi fatorꝫ oī
no destruit. Aut enī idē est deus
qd fatū aut diuersū. idē certe nō
erit. Nā si serie causarū ieuita
bilē celestiū motu affectā fatum
eē opināt̄. quō elemēta corporea

vnde celestia etiā constant priora fa
to nō erūt · et quō q̄d elemētis ⁊ ce
lo posterius ē idē erit q̄d p̄ma cau
sa · Quod si elemēta ⁊ rōnis et
aīe expertia sūt . de⁹ aūt incorporeus
et vita et sapiā est / rebus oībus
et vt sint et vt bene sint bonitate
sua largiens · nō erit profecto v
nū ac idem deus et fatū · q̄d celes
tia corpora cōsequāt̄ eoꝝ accidēs ē
Si ergo diuersū querēdū vtrū me
lius deo est an nō Sȝ nichil deo
melius nichil potencius excogita
ri pt̄ · Vincat ergo deus supera
bit exterminabitq̄ oīno fatū · aut
si patet̄ ipm̄ extare cū possit vi
cius malignā cōpescere tn̄c ad se
ipm̄ malignitatis causā attrahet
ymo vero siqdem creator oīū de⁹ est
fatū q̄ꝫ ab ipō productū est · Ita
nulle videbit̄ sibi cure vniuersū
ēē cū tn̄ ab ordine rerū et alterius
ad alterā affectionē · ⁊ ab hiis que
a libera ptāte aīi fiūt aperte puidē
ne pateant effectus · Nam et si
nulle quedā partim corporis parti
externarū rerū āīmū pleruq̄ȝ a
virtute repellant · ad oīa tn̄ resistit
⁊ inuicta diuino auxilio libertas
humana euadit · que res certa
mine martirū que pro euāgelica
doctrina cūcta libere subigerunt
pericula cōprobat̄ · Infiniti pene
hoīes nō solū greci et barbari verꝫ

etiā mulieres tenereq̄ȝ puelle itre
pide cruciatu dn̄i superato libet̄
a corpore abierūt · Nec q̄sq̄ȝ po
terit fatoꝝ necitati hec attrībuo
dare Quādo enī alias taliū ce
lestiū motus efficit certamina ·
aut qn̄ vita hoīꝫ q ān saluatoris
nr̄i doctrinā tales luctacōēs ppo
suit · Vbi aūt doctrina huiusmōi
vnq̄ȝ fuit que p̄uā superstitionē
deiceret · et cognitionē veri dei oī
bus oīb⁹ imitteret · Quis aūt sa
piens vnq̄ȝ potuit doctrinā suā
ad vniuersū orbem dispergere · et
deus vel ab oīb⁹ vel a plurib⁹ credi ·
Quod si hec nuq̄ȝ fuerūt . non ē
certe causarū series ⁊ fatalis ne
cessitas oīū hoꝝ causa · Nā si eet
pfecto alius q̄ꝫ eadē aut similem
stellarū necessitatē nascens ha
buisset Cuiu⁹ porro fatis salua
tor nr̄ verus deus p vniuersū or
bē p̄dicat̄ ⁊ q̄ apud grecos vel ap̄
barbaros dn̄ putabat̄ nō alia re
q̄ꝫ p̄dicacione nr̄i saluatoris de
iecit̄ · Quod vero fatū vniuersi
creatorē ip̄ȝ ēē cōfitent · q̄ nullā
ēē fatoꝝ vim docuit atq̄ȝ docet ·
quō igit̄ ip̄ȝ fatū nō ēē seip̄ȝ p̄di
cat Qui aūt p̄dicacōis euāgelice
grā vel certarūt iā multis annis
vel etiā nū certāt · quō ad vnā
volūtatē et fidē et ad eadē virtutē
āi viuēdiq̄ȝ rōnē diuersis tpibus

et tam multi nostra memoria com-
pulsi sunt. Quis mentis compos
credere unquam poterit iuvenes simul
ac senes viros et feminas servos et
liberos doctos atque indoctos non
in uno climate orbis neque in eadem
hora natos sed ubique terrarum diver-
sis temporibus fatis coactos unam et
eandem novam atque inauditam doctri-
nam. et quidem cum periculo mortis
patriis ritibus anteposuisse. et
vere philosophie dogmata duriciemque vi-
vendi quam delicias maluisse. Cer-
te profecto de hiis ut trito proverbio
dicitur recte iudicaret non necessitate
sed libero hec fieri arbitrio

[49] Plura dicere possem. sed quoniam
prius testibus gentes non
argumentis nostris confundere instituimus
Oenomaum rursus audiamus: qui
magno animo in libro de maleficiis ar-
tificibus hiis adversus Apollinem
verbis utitur. Sedeas igitur in delphis
tu: neque possis tacere cum velis. Sic Io-
vis filius Apollo vult modo non quia
vult sed quia necessitas velle ipsum compellit. Videtur
autem michi quoniam in hunc sermonem deduc-
tus sum de potestate nostra quam fundamentum
humane vite multi appellant diligen-
tius querere. hanc potestatem nos libertatem
nuncupamus. Democritus autem si bene me-
mini atque Crysippus alter servam al-
ter semiservam pulcherrimamque omnium huma-
num ~~[struck]~~ rerum conatur ostendere de quibus

tamen non multum curandum est. Quod
si deus etiam adversus nos est quid faciemus?
Sed non est equum vel Apolline repug-
nante veritatem prodere. Charisto e-
nim Chironis sic respondit patria re-
licta. Euboeam pete ubi fatatum
tibi est urbem edificare. Quid ais o
Apollo. An non est potestatis mee pa-
triam relinquere. quod si michi fata-
tum est ibi urbem edificare sive tu
consulas sive non. et sive ipse velim
sive nolim omnino faciam. eritque michi
necesse etiam si nolim. Sed forte melius
est tibi quam omnibus credere. Illud igitur
afferas nuncia parens o thesidos [?]
in aeria urbe sibi concedendam fore. Nun-
ciare michi quoque etiam si tu non properes
quoniam fatatum est. Aeriam autem thasum
insulam archilochus thelesidis filius
prius appellatam fuisse docuit. et parens
coloniam illo mittere persuasit. qui
videlicet numquam id fecisset nisi tu
iussisses. Cur igitur fatatum erat?
Sed quoniam ociosi sumus age nunc michi
responde. Sumusne ego ac tu aliquid?
Sumus certe respondebis. Qua ratione
id ita iudicabis? Non aliunde videlicet
quam sensu perceptioneque quadam nostra.
Quod porro quod cognovimus animalia
nos et ex animalibus esse. Ut ego quidem
dico homines ex hominibus. alter maleficus
alter maleficia redargutor. Ut vero
tu diceres alter homo alter deus et alter
divinator alter sycophanta. Quod

tibi facile concedam. si omnibus ita michi
esse ondes Quid ais. an non recte
iudicavimus sensu ac perceptione nostra
illud intellexisse. Nam si non ita se
habeat quomodo aliquis ad delphicum o
raculum veniat: nisi senciat intelli
gatque aliquius se rei indigere. Quomodo
autem Chrysippus qui se in servitutem
induxit id quod dicebat intelligebatque.
aut quomodo autem cum presente Arcesilao
disputat vel absenti epicuro iudicet
si nec quid sit Arcesilaus. nec quid
Epicurus omnino percepit nec percipere
potest ymmo vero nec quid ipse sit. Si hec
adversus vos quispiam diceret nul
lo modo ferre possetis Quare o de
mocrite et o Chrisippe et o tu celes
tis divinator. si molestum vobis vi
detur cum quis intelligentiam atque sensum
eripere a nobis conatur. nonne nos
quoque moleste ferre debemus. si magni sen
sum et mentem vestram putatis nobis
autem fati necessitatem nescio quam iniungatis
quam alius verum a deo esse asserit.
alius ab athomis deorsum latis
ac inde sursum repercussis que modo
coniunguntur modo resolvuntur fieri contendit.
Cum aperte con sensu ac mente quo
nos aliquid percipimus. nec fugit nos
quantum interest inter ambulare ac
ferri aut inter velle atque cogi Quor
sum hec. quia hec nescire videris o A
pollo. quenam sit ea quia domini sumus
que a nostra voluntate dependet. Hec
certe voluntas nostra non paucarum rerum
principium est Tu autem cum omnia scias hoc
principium ita te latet. ut que hinc se
quuntur nullo modo scire videaris Non
ne igitur impudens es qui laio respondisti
quod interemptum iri a filio fatatum esset. Ig
norasti quippe quod voluntatis sue dominus
nasciturus filius foret. Illud por
ro ridiculum est conviccione nescio
quam esse causarum et serie. Utuntur
autem sapientiores vestri quadam Euripi
dis laium enim aiunt dominum sui fuisse
sive vellet filium procreare sive nol
let. filio vero nato necesse fuisse ab
eo interfici. quare potuisse id ratione
Apollinis providencia percipi. verum fi
lius quoque sicuti et pater sue volun
tatis erat Et quemadmodum ille da
re operam liberis et non dare. sic iste
interficere et non interficere poterat
huiusmodi sunt omnia vestra Apollinis
qui etiam apud Euripidem ad laium
dixit: universa tua sanguine corru
et domus Series igitur causarum que
nata fuit. Cedes patris antecessit. et
enigmatis solucione matris nup
cias consecutus est filius Ad hec
alter nepotum regnum rapuit alter
profugus Adrasti filiam in uxorem
duxit. Unde septem duces ridiculo
se movent que series ista congluti
navit. Nam si Edipus regnare
voluisset aut Iocastes nuptias
repulisset quomodo maledictione illa

euripidea in filia edixisset. Preterea si Edipodis filii convenissent simul vel vicissim regnare vel si quis profugus non ad agros sed in extremas terrarum oras abiisset vel si cum in agros venisset Adrastus ei filiam non dedisset: vel si uxore ducta in patriam redire non curasset aut si cuperet quidem ipse Adrastus vero et ceteri duces contempsissent aut si cum parati ad pugnam thebas perrexissent timore passus frater cum fratre convenisset. quo universa domus corruisset. Sed fata sunt omnia ista dices. fateor. Non enim rem sed seriem istam rerum necessariam pernego. quamcumque enim rem mihi obtuleris simili quodam pacto eam incidere potero. ac ita omnino nullam esse in rebus necessariam seriem. Quippe cum singula principia et causas rerum agitabilium libere homines mutare possint. an intelligis quod et asinus et canis et pulex proprio appetitu movetur? Que omnia tu nullo modo sentire videris Apollo tibi Jupiter dedit loco tripodis dabitque. mala non esse o Apollo non invitate hominem tam male dii tractant. Cur enim Jupiter huius necessitatis auctor nos autem semper punit. Ipse ipsam necessitatem agendi nobis imposuit. Cur ergo nos plectimur quod huic seriei resistere nullo modo possumus. Tu quoque ipse vaticinandi inanem artem depone. Erit enim quod fatatum est etiam si non predixeris. Lycurgum autem illum quare bone laudasti o Apollo. Nam si bonus erat non illi hoc sed fatis tribuendum. Si enim omnia necessitate agimus ut tu predicas non sponte sed vi bonus erat. Quasi quispiam mente captus formosos laudet. et deformes vituperet. Iure namque neque homines dicere possunt noluisti nos o Jupiter bonos esse. immo vero etiam coegisti pravitatem amplecti. Tibi autem o Crisippe atque Cleanthes nulla laus attribuenda est. si boni fuistis ita virtute quidem laudabo. vos autem minime. Quare Epicurum quoque non dignum fuisse assero. quem obprobriis peteres? molle atque iniustum appellas cum o Crysippe quis iuris sui non fuit. Licet quod dicebas si sponte ipse peccare non credebas? Hec Enomaus que tibi si non satisfaciant reliquos philosophos perlegere non graveris. Multi enim atque insignes adversus huiuscemodi dogma scripserunt. Inde igitur aliquid quod multi tam docti quam indocti falsa opinione tenent sumere statui.

60 Primum igitur Diogenianum adversus Crysippum audias. Crisippus enim et nos causam esse agibilium et omnia fieri fato contendens. Homeri testimonio utitur

bat⁹ qd paru fuisse ab eo itellectu
Diogenianus ondit Sz Crysip
pi pri⁹ queda ponem⁹: q i pmo
de fatis libro ncitate oia fieri at
testate multor arguit. et demu
Homeru inducit dicentem
Que data sorte michi est nato
fors me inudra pressit
Que nato inoluit simul sibi
parca severis
Cu mr peperit illu Et alibi
Non est qui fixas parcaru aver
tere leges
Effugere aut possit
Non recordabat eni inquit contraria
istis alibi. Homeru cecinisse qb⁹ et
ipse Crysippus in scdo libro tunc usus
fuit. cu multa etia a nobis fieri
ondere volebat: qd eni clari⁹ atq
acrius [illegible] illis
Ut caderent tribuit sua certe ame
cia causam Et rursus
Qua falso accusant superos stul
tiq queruntur
Mortales: eteni nror causa
malorum
Nos sum⁹ et sua queq magis
vecordia ledit
His eni et hor silib⁹ no ee cuncta
ncitario et fatis facienda nob plat
qsius etia ab illis carminib⁹ paru ab
Homero Chrysippi dogma cofirt
Non eni oia sz nonnulla fato fieri
rebus suis Homer⁹ sit Cu dicat.

Que data sorte michi est nato
fors me inuida pressit
Non oia profecto sz morte fatis
ac necessario evenire ondit: hoc
ipsz etia illud vult
Que nato inoluit filis sibi
parca severis
Non eni oia sz queda fato desti
nata ncitario sibi eventura confir
mat Illud qq ab Homero opti
me dictum est
Non est qui fixas parcaru a
vertere leges
Effugere autem possit
Quus eni ptlncitario ipedet effu
gere. Non ergo suffragat Ho
merus Chrysippo: veru etia re
fragat Ille naq aptissie a nob
multa fieri pdicat ncitario aut
cuncta fieri nuq ab eo dictu est.
Chrisipp⁹ vero ncitate fator cuncta
fieri conat ondere Et ille qde cu
poeta sit no polliceti veritate re
docere sz varias hoi opiniones ple
runq ponit. Unde no e alienu ab
eo contraria nonuq dicere Phis at
et contradicere sibi ipis turpe est. et
poetaru uti testionio magis q
rone turpissiz. Putat at isolubilib⁹
uti argumetis expositione nomiu
fatu eni dicit dictu quodda de
terminatuq diuinit⁹ ee Parcas
at e contrario qm nemini parcat
Sortes qz ita sortitu vnicuiq sit

ac ideo tres ee parcas arbitrat':
q tria sut tpa i qbus oia īvolun
tur. Lachesimq dictā ee. q La
chanū grece euenire p sorte de
signat. Atropon q verti non
possit. Clotho qm cōtorta ꝫ coor
dinata oia teneat hoc enī noia
ipa greca ligua ondūt. Hys nu
gis fatalē putauit neccitatē de
mōstrasse. Ego aūt satis mirari
nō possū quō nichil se penitus
afferre nō sensit. Significet. n.
noia queadmodū exposuit. po
sitaqz ab hoīb' sint ea de causa.
Cur igit' o Crisippe vulgares
vbiqz opiniones sequeris. An
forte q oēs vulgo pspicacis veri
tatis tibi videt'. Quō igit' stup
sisti nemīnē hoīz q nō eque ac
orestes et alcmeon īsaniat pter
solū sapiētē. Deinde addis vnū
vel duos aut admodū paucos
sapiētes fuisse opinionesqz mul
toz de gloria de diuicijs de reg
no de voluptate que oēs pene hō
arbitrāt' taqz vulgares refutan
das ducas. Aut quō oēs pene le
ges male positas a rebus publi
cis putas. Cū aūt tam multos
eciā libros cōscripsisti. Nō enī
docendi sūt qui falsas opiniones
nō hnt nisi forte recte tūc ōnes
opinari dicas qm terū cōuenut
cū vero diuersa q tu putāt tunc
furiosos apelles. Nā cū te sapien
tē nō nomines nō eris nob' argu
mēto rēē illos sapere q tecū cōue
niūt. Deinde qre oēs furere dixisti
cū laudare qui sapiētes q te sequi
t' debuisses. Ad hec etiā si nō fu
rere illos ego asserā cū tn̄ a sapia
longe absint ridiculosū est pter
positionē noīz eoz vti testimōio
quos nō prestanciores te ipo neqz
sapienciores arbitraris, nisi forte
eos qui ab īicio hec noia excogi
tarūt sapiētes fuisse cōtendas
qd ondere nullo pacto poteris.
Sz sit ita: quid ergo noīb' signifi
cat' oia simpliciter fatis fieri: et nō
ea solū que fatata sūt. Nā et par
carū nūs ꝫ noia ipsarū ꝫ fusus
et glomeratū in eo filū ceteraqz
huiusmōi īmutabile a sclo deter
minatione causarū ondūt. Que
tn̄ neccitas earū rerū solūmō est
que neccio euētura sūt q'qz alit'
accidere nō pnt. Que vero nō
qs īfinitas ee scim' earū alias
dijs hoēs attribuerūt alias vo
lūtati nrē subiecerūt alijs natā
preest alijs fortuna quā muta
bilē atqz īstabilē ee volentes
prisci hoēs significare ī pila se
dentē depingūt. An hec dicibus
ita ee nō videt'. Ita quecūqz fa
to aut fortuna fiūt oia diuinit'
fieri arbitrant'. quecūqz aūt nos

agim' nec volūtati attribuūt. Qua re vides nō attestari tibi vulgarē hoīz opinionē s3 pocius repugnare. Paulopost deinde ait. Sed ī pmo quidē libro huiusmōi demōstraciōib' vtit'. Chrisippus vero ī sc̄do repugnācia opinioni sue soluē conat' que nos ~~isipietes~~ incipientes cōstrapsim'. vt pfata studia hoīz retundūt'. nec laus aut vituperacio moue hoīz poterit. q̄re ī sc̄do libro ait manifestū esse multa fieri a nobis que tn̄ ad gubernacionē tocius referant' ea fatata ee. Vtit' at huiusmōi exēplis. Non inq̄t simpliciter fatatū fuit vestē te nō posse amittere s3 si eā diligēter custodieris ab hostib' q̄3 nō capi te fatatū est si hostes caueris. liberos q̄3 habē fatū si vxorē volueris cognoscē. Nā vt si quis diceret milonē īq̄t pugilē intactū fato certamine abiturū nō rc̄e arbitrareris si luctaturū eū putares. sic ī alīs res se habet. Multa enī sūt q̄ fieri nō pn̄t nisi nos q̄3 studiū cōferam'. Ita enī fatata sūt si nos voluerim'. Mirāda profecto est huius sermonis īcōstācia. Nā quēadmodū dulce amaro ⁊ nigrū albo ⁊ calidū frigido cōtrariū est. sic et fatū libertati nr̄e cōtrariū. Nā que fatata sūt siue nolis siue velis omnino fiunt. Que vero ī nr̄a ptāte sūt ea sicut volum' diligēcia nr̄a disponūt'. Sic ḡ diligēti obseruacione ī ea factū est ne vestē amiserī. et liberi nati q̄3 vxorē cognoscere volui. nec capt' ab hostib' q̄3 fugi. ⁊ intactus ex gymnasio recessi q̄3 certare nolui. quō fatata hec erāt. Nā si fatata erāt nichil volūtas mea cōtulit. ⁊ si contulit nō fatata. Nō pn̄t enī hec simul cōuenire. Fatata inq̄t hec sūt. nā volūtas nr̄a fatis cōtinet'. Quō inquā fatata sūt: si mee ptātis ē pugnare et nō pugnare. Sed nō cōtineri fatis volūtatē nr̄ā3 verbis q̄3 suis aperit'. Habebis enī filios inquit si vxorē cognoscē volueris. si nō lueris igit' nō habebo. hec ita dicē in rebus fatatis nō possum'. Nō enī moraturos oēs hoīes aut nō morituros si hoc vel illud fecerit s3 sipliciter morituros dicimus susceptibilesq̄3 doloris eē sipliciter dicim' siue velit siue nō. Quare p3 q̄n aliq̄d fit q3 nos operam dederim' a nulla causa cōtineri. s3 nr̄e id eē ptātis. qd̄ si ita est nulla serie causarū a sc̄lo cōtinebat'. nisi forsan ips3 q̄3 velle ac nolle fatatū in nobis sit vt nr̄e sit velle aut nolle vxorem cognoscē

Nulla igit͛ ĩ nob̄ p̄tas eēt nisi dili
gencia mea vestis saluaret͛. et si
amitteret͛ oīs ego culpe p̄fecto ex
pers quēadmodū nulla dignus
laude si saluaret͛. Hec Diogenia
nus Nūc aphrodisiū audiam⁹
Alexādrū p̄clarū in ph̄ia virū q
in libro quē de fato ad Antoniū
edidit hijs verbis Chrisippi dog
ma refutat Oīm que fiūt igit
q̈tuor sūt cause vt dixim⁹ Aristo
teles demōstrauit Causarū eñi
q̄dā efficiētes quedā ad materiā
reducūt͛ q̄dā ad formā q̄dā fina
les sūt. Finale aūt causā dicim⁹
cui⁹ grā q̄uis eñi nō oīa q̄ fiūt
q̈tuor hijs causis egeat nulla tñ
res quaternariū causarū nūm
excedit. verū vt res aperior fiat
ĩ re aliq̈ ista cōsiderem⁹ Statue
igit͛ causa efficiēs artifex ē quē
statuariū appellam⁹ Es vero aūt
lapis vt materia Species vero
aut forma que huic subiecto ab
artifice īponit͛ etiā cā est Nec is
te tres solūmō cause sūt. verū etiā
nō min⁹ finis cui⁹ grā facta sta
tua ē vt verbi grā ad quēdā hoīez
honorādū Nā absq̄ aliq̈ huiusmōi
causa nō eēt facta profecto statua
Cū igit͛ iste cause rerū sit ac ita
se manifestissīe differat q̄uis in
nōnullis cōcidere videat͛. fatū ad
efficiētē cām nō iniuria reducim⁹

Nam ad ea que fato fiūt ita se ha
bent sicut ars ad statuā Quare
si aperte videre volum⁹ vtrū cūcta
an quedā fatata sint efficiēs nob̄
cā diligēci⁹ est cōsiderāda Dicim⁹ igi
t͛ que fiūt. q̄dā alicui⁹ grā fiunt
cū efficiēs ad finē aliquē tendēs
ea faciat. q̄dā nulli⁹ vt barbe tac
tus/ man⁹ nōnūq̄ extensio ⁊ silia
que q̄m sine aliq̈ ītencōe temē
fiūt oīno relinquēda sūt Que
aūt alicui⁹ grā fiūt alia natura
alia rōne fiūt Nam ⁊ natura
certo quodā ordīe ad finē p̄uenit
nisi īpedita fuerit Cū aūt finē
cōsecuta sit cessat mot⁹. rō etiam
nichil frustra facit. sz ad determi
natū sp̄ mouet͛ finē Racōe aūt
fieri dicim⁹ q̄n q̄ facit cogitacōe
que factur⁹ ē p̄seq̄t͛ que sūt que
artificio ⁊ que volūtate fiunt.
Inter hec ⁊ ea que natura p̄ducū
t͛ id interest. q̄ naturalia ī se ip
sis p̄ricipiū atq̄ causas gn̄acōis
habēt ⁊ fiūt q̄de ordīe sz natura
faciēs nulla vtit͛ rōcinatione.
Que vero arte ac volūtate fiūt
foris habēt motꝗ p̄ricipiū ⁊ fa
cientē cām nō ī ip̄is p̄ductoiq̄
sue facientis preest cogitacio For
tunā aūt ⁊ casū ad ea reducim⁹
que alicui⁹ grā fiūt Differūt aūt
ab hijs que precedēter alicui⁹ grā
sūt q̄m ī illis que finē antecedunt

ipsi⁹ finis grā fuit In casu āt atq̧
fortuna q̄ ante finē fuit alterius
grā fuit Accidit āt eis cū alteri⁹
grā fiāt q̄i finis q̄d a casu ⁊ for
tuna factū est. Hec cū ita se ha
beāt cōsiderādū est ad q̄snā effi
cientes causas cōnumerare fa
tū debem⁹: an ad eas reducēdū
ē q̄ nulli⁹ grā s̄z fatū ad finem
aliquē tendere oēs dicim⁹ quā ob
rem ī hijs q̄ alicui⁹ grā fiūt col
locādū est Hec cū p̄mū ita par
titus sit Alexāder. multis deīn
de argumētis ōndit nl aliud ēe
fatū aut fatatū q̄z q̄d nāta fit.
Nullo enī mō inq̄t ad rōnē et
volūtatē nr̄aq̧ reduci fata p̄nt.
Preter naturā etiā fieri nōnulla
ōndit cū interdū accidat īpedimē
tō quodā naturā detineri Si ē
p̄ter naturā quedā fiūt pfecto si
nāta fieri ē fato fieri. fient etiā
preter fatū Videm⁹ enī inq̄t corpo
ra hūana egrotacōib⁹ alijs aliud
sc̄d̄z particularē eoꝝ naturā esse
subiecta nec sum⁹ nesci huiꝰmōi
nātalē corpoꝝ disposicionē diligēti
norma viuēdi ⁊ medicoꝝ arte et
deoꝝ cōsilio in meli⁹ verti: q̄d sili⁹
aīō q̄z accidit Nā p̄ter nātlē īcli
nacionē ei⁹ quā cōplexioē corpis
h̄z exercitio atq̧ doctrina melior
sepe fit Vnde cū phisio gnomo
Zopyrus turpia quedā de Socrate

et a virtute ipi⁹ aliena dixiss̄z ac a
multis idcirco derideret Nō errat
Socrates īndit. Zopyrus huiꝰmōi
enī natura eēm nisi naturā phi
losophia supasse Huiusmōi ergo
ait ēē q̄b⁹ natura preest: que natu
ralia nichil a fatis differre ōndit
A fortuna vero ei fieri ait q̄ nullo
mō intēdūt q̄n alteri⁹ grā quedā
fiūt et aliud accidit q̄d ab īnitio n̄
sperabat quidē. vt si q̄s fodiēs the
saurū inuenerit cū hui⁹ grā nō fo
deret: et equus casu salu⁹ q̄n nō
hui⁹ grā s̄z alimēti cupiditate hos
tes fugiens domū redierit. q̄ oīā fa
to nō fiūt Sūt āt īq̄t cause q̄dā
hōib⁹ penit⁹ ignote Nōnulla enī
suspēsa morbos aliq̄s curare dicūt
ī q̄b⁹ nullā certā habemus causā
Incātaciones etiā maleficiaq̧ ar
tes quā causā habeat incertū est
Sz p̄ter hec sūt quedā que ad vtrū
libet cōtīgēcia dicūt q̄ fato fieri
oīno negam⁹. vt mouere pedē le
uare supcilia tacere loqui ceteraq̧
huiusmōi īnūabilia: q̄ fatis fieri
nullo mō dici p̄nt Nō enī q̄d fata
tū est cōtrariū suscipit Preterea
cōsiliū hōis frustra nō ē. esset aut
frustra si hō necessario ageret q̄ agit
Aperte āt id p̄ter aīalia cetera hō
possidet vt nō siliter illis phātasiā
seq̄t s̄z rōnē habeat q̄ facīēda iu
dicet cui⁹ q̄dē vsu ea q̄ ī phātasia

inaderũt examĩnãs ſi q̃de examinata
ꝓbat cõcedit phãtaſie: ⁊ ad agẽdũ
mouet᷑ Sin vero ĩprobat tũc ex
pellitq̃ ipã rationi obtẽperãs vnde
solũmõ de hys q̃ agere possumus
deliberare solem⁹ Et si aliqñ ni
mia cupiditate nõ maturo q̃caq̃
cõsilio egerim⁹. temeritatis atq̃ ſpre
ti cõsilij tenemẽ postea nos ipos ac
cusam⁹. oẽs temere aliq̃d agẽtes
vituperam⁹ hortamurq̃ cõsilio
vti q̃i agendi ptãs in nobis sit.
Quod aũt opinio q̃ de fato habet᷑
falsa penit⁹ est. inde pȝ q̃r etiã e⁹
opinionis auctores ⁊ docet ⁊ hor
tat᷑ et discit et cõsulũt Increpat
etiã castigãtq̃ suos q̃i ꝓpria volũ
tate peccãtes pluriã q̃ cõscribũt
q̃bus ad rectos iuuenes adhortat᷑
mores veiaq̃ dignũ putãt si q̃s
ĩuitus peccat spõte aũt deliquẽtes
puniẽdos nõ negãt Quare vel
scdȝ ipos hec nccitas fati nulla
penit⁹ ẽ libertas igit᷑ nrã natura
inest oĩb⁹ Pluriã tñ nõ ẽe nrẽ
ptãtis cõcedim⁹. vt oĩa q̃ natura
vel fortuna fiũt. nullus fatis sb
iecta dicere audebãt. hys ita nob⁹
cõpẽdio se a sũmis phõr̃ sũptis.
q̃ diuinus nrĩsq̃ scripturis astipu
lãt᷑. opinionẽ vero de fato ſipli
citer redarguimꝰ nõ ẽ alienũ ad
uersus etiã malignĩã chaldeorũ
astrologiã quã veluti disciplinã
aliquã profitẽt᷑ nõ nichil afferre
Dicam⁹ igit᷑ nõ mea sȝ ea q̃ 61
Bardesanes vir gn̄e q̃de
sirus. doctrina q̃dẽ celestiũ corpo
rũ oĩȝ chaldeoȝ excellẽtissimus ĩ
dialogo que sciscitãtib⁹ amicis cõ
posuisse ait hoc modo scribit.
Natura hõ nascit᷑ ĩquit alitur
crescit comedit. bibit. dormit. se
nescit morit᷑. q̃ oĩa sibi cũ ceteris
aĩalib⁹ cõia sũt Sȝ bruta quidẽ
cũ aĩalia sint cõuictione para
ta natã diuo ferũt᷑. leo carnes ẽ
saluti sue ꝓpugnat si q̃s iniuriã
infert. Oues fenũ edũt carnes
nõ tangũt nec ab iniuria se defen
dũt Scorpio aggerẽ comedit et
pestifero nõ ĩiuriantes stimulo p̱
cit. Formica natã dure hyemem
suspicat᷑. idcirco sũmis laboribus
futura sibi alimẽta in estate recõ
dit ⁊ Apes mel operãt᷑ et inde nu
triũt᷑. Plura mirabilioraq̃ posse
narrare sȝ hec sufficere arbitror
ad ĩtelligẽdũ natã ferri expria
cõnis aĩalia et scdȝ eã iocũde viuẽ
Soli aũt hoĩes cũ ⁊ natã ducãt᷑ vt
dictũ est. mẽtẽ etiã ⁊ orõnẽ que
a mẽte profert᷑ q̃i pcipuũ q̃ddam
donũ possidẽt q̃ nõ natã ferũtur
Nõ enĩ vn⁹ ab⁹ oĩb⁹ ẽ. sȝ alij sicut le
ones nutriũt᷑ alij sicut oues. nõ
est vnus vniuersis vestitus. nõ
mos nõ lex nõ vnus viuẽdi mod⁹

nō simplex rerū cupiditas Sigu
li eni hoīz ꝓpria volūtate vitā si
bi eligit. nec vicinos nisi quātū
volūt imitāt. libertas eni hoīs
seruituti subiecta nō est Nā etiā
si spōte seruiat libertatis sue id q̊ꝫ
ē vt possit cui velit seruire Multi
hoīz ac marīe alanorꝫ gētes q̃si
atroces bestie carnib' alūt. panē
nō comedūt. nō qꝛ nō habent sꝫ
qꝛ nolūt. nōnulli carnes ōīno fas
tidiūt. alij pisces solūmō edūt. nō
nulli etiā si fame morerēt pisces
nō cēnt. alij aquā. alij viuū. alij
ceruisiā bibūt Adeo multiplex at
qꝫ diuersa cibi ꝛ pot' ī hoīb' ē dif
ferētia. vt ī olerib' q̊ꝫ comededis co
uenire nō videat Sūt etiā q̊ ve
luti scorpiones aut aspides nō le
si ~~videat~~ iniriāt. ꝛ q̊ nō iniriāt
quidē sꝫ lesi ꝓpulsāt īiuriā nōnul
li tāq̃ꝫ lupi rapiūt et sicut rate fu
rant. alij tāq̃ꝫ oues sic oīa ferūt
vt etiā iniriā vexati ꝑciat Vñ
alios iustos alios īiustos appellam̄
Ijs reb' apertū est nō natā ī oīb'
hoīz ferri. Vna eni ī oīb' natura
ē. hec vero diuersa sꝫ ī q̊busdā natā
ī q̊busdā volūtate Quare ī hijs
laudē vel vituperatione meretur
In illis āt iure īculpabil' ē Post
pauca deinde subijcit diuersas hoī
bus leges scriptas et nō scriptas
ī diuersis regiōib' latas eē. e q̊b'

inq̊t narrabo quāto meli' possum
Apud seras lex ē nec occidē nec
fornicari f nec furari nec adorari
simulacra. Vnde ī illa regione
nullū tēplū cōspicit. nulla mulier
meretrix. nulla adultera nemo
Fur nemo homicida. nec volūta
tē alicui' illorꝫ ardētissiā stella mar
tis ī medio celi cōstituta ad cedem
hoīs coegit. nec veneri marti coiūcta
vt alienā quispiā sollicitaret vxo
rē potuit efficere At q̊ singul' etiā
apud eū dieb' in mediū celi mar
tē peruenire nāē est. et ī tanta
regiōe singul' hoīs nasci hoēs ne
gandū Apud indos āt ꝛ bactros
multa milia hoīz sūt q̊ brachma
nes appellāt. hij tā tradiciōe pīz
q̊ꝫ legib' nec simulacra colūt. nec
aīatū aliqd̄ ~~colūt~~ comedūt. viuū
aut ceruisiā nūq̃ꝫ bibūt. ab ōni
demū malignitate absūt soli
deo attendentes. At vero ceteri
oēs indi ꝛ eadē ipā regiōe adul
terijs cede temulētia simulacrorꝫ
cultu īuoluūt īueniunturq̃ꝫ ibi nō
nulli ymo vero gens indorꝫ est ī
eodē climate habitās q̊ hoēs venā
tes atq̃ꝫ sacrificātes deuorāt. nec
vlli planetarū q̊s felices ac bonos
appellēt a cede ac scelerib' istis
ꝓhibent nec maligni brachma
nas pellere ad male faciendū
potuerūt Apud persas lex erat

filias sorores matres q̃ ipãs ĩ matri
moniũ ducere. nec ĩ perside solũ
verũ etiã q̃cũq; p̃sarũ ad alia
climata orbis e patria exierunt
nefanda hec diligẽter matrimonia
celebrarunt: quos alie gẽtes hoc
scelus abominate magusseos
appellãt: suntq; vsq; ad hodiernũ
diẽ in media egypto phrigia
galaciaq; plurimi magussei suc
cessione p̃m eisdẽ scelerib9 conta
minati nec dicere possum9 ĩ ter
minis et domo Saturni cũ sa
turno ipõ in natiuitatib9 oĩm
marte aspiciẽte venerẽ fuisse.
Apud getulos lex est a mulierib9
agros coli edificari ĩ edes: huius
mõi cetera opera fieri et ad hec
vt quibuscũq; velint cõueniãt
nec a maritis accusant̃. nec ad
ulterre appellãt̃. cũ passĩ oĩbus
misceãt̃ ac p̃cipue aduenis.
Aspernãt̃ q̃q; apud eos femĩe v
niuersos odores nec tinctis ves
tibus induũt̃. et nudis oẽs pedi
bus degũt. cũ viri apud eos e
contra et vestibus ⁊ odoribus
et coloribus gaudeãt. nec id mol
licie faciũt Fortes enĩ et bellico
sissimi p̃ter ceteras gẽtes sunt
Nec oẽs apud eos nate femĩe
ĩ capricorno aut aquario ma
le affectam venerẽ habuerũt.
nec viri oẽs ĩ ariete vna cum
marte cõstituta venere nati sũt
q̃d fortes simul ⁊ delicatos effi
cere viros caldeorũ nuge conda
mant. Mulieres ĩ bactris p̃s
tanti ornatu atq; vnguentis
vtũt̃ et ab ãncillis et seruis mul
tomagis q̃ earũ mariti culte
singulari quadã põpa eq̃tãtes
exeũt auro atq; lapidib9 phale
ris equorũ oñtis nec caste viuũt
s; tã seruis q̃ cõuenis p̃miscẽt̃
nec a viris accusant̃ quippe cũ
eorũ dñari videãt̃. nec bactria
narũ oĩm natiuitas venerem
cũ Joue ac marte ĩ medio celi
et terminis venereis habuit. Apud
arabes adultere oẽs ĩterimũtur
et suspecte solũmõ puniũt̃. In
parthia vero atq; armenia ĩter
dũ a iudicib9 interdũ occisis cog
natis homicide necãt̃. Qui at
vxorẽ aut filiũ aut filiã aut ce
libẽ frẽm aut ĩnuptã sororẽ ĩterfe
cerit nec accusat̃ q̃ de lege nãq;
ita sãcitũ ẽ cũ apud grecos et
rõnos videam9 maiori supplicio
parricidia expiari In atenis qui
aliq̃d vel minimũ furat9 ẽ lapidi
b9 obruit̃. In bactris q̃ pauca fu
rat̃ sputis decoerat̃ Rõnorũ le
gib9 vulnerib9 cedit̃. ab eufrate
fluuio vsq; orĩetalẽ oceanũ qui
cedes vel furtũ obiat nõ mag̃
merore torquet̃. Qui vero pudore

masculo eripuit si res ī luce vene
rit magnitudiē ignomie scriptꝫ
interficere cogit᷑ Brecq̃ etiam
sapiētes speciosos seq̄ pueros nō
verēt᷑ In eadē oriētis plaga pa
rentes atq̄ cognati si cognouerīt
filios aut agnatos turpitudini
se subiecisse ⁊ iterficiūt ⁊ sepultu
re tradē nō dignāt᷑ Apud gallos
aūt pueri publice nubūt: nulloq̄
dedecore ꝓpter legē notāt᷑ nec ē ꝑ
fecto possibile ōnes q̇ apud gallos
prodūt florē etatis venerē ⁊ mer
curiū ī domo saturni ⁊ martis ter
mino occidētes habere Multi vi
ri apud britānos vnā vxorē hn̄t
apud parthos ecōtra multe femi
ne vnū maritū· casteq̄ ōes viuūt
legib⁹ obtēperātes Amazones vi
ros nō hn̄t ẜ tp̄e veris fines suos
egrediētes cū vicinis ꝯueniunt
Unde ōes natali lege eodē tp̄e
pariūt· masculisq̄ īterfectis so
las feminas alūt· bellicoseq̄ ōes
siliter sūt magnā exercitacionis
bellice curā gerētes Mercuri⁹ in
domo sua cū venere a chaldeis
efficere dicit᷑ hōēs numularios ⁊
q̇ fingē atq̄ pīgē sciūt· ī domo ve
ro veneris vnguētarios vocē ex
ercētes histriones actoresq̄ fabu
larū At apud saracenos ⁊ mau
ros ī superiori q̄ libya ⁊ exteriore
germania ⁊ apud sarmatas et

schythas ceterasq̄ gentes q̄ septen
trionales ponti partes habitant
ī Alania q̄ atq̄ ī albania Othe
ne Sauria atq̄ Aurea nullus
numulari⁹ nullus pictor nō ar
chitectus nō geometra nemo
exercēs vocē nemo fabularū ac
tor īuenit᷑ ẜ ianus dn̄o in tot
tantisq̄ orbis terrarū partibus
mercurii atq̄ veneris huiusmōi
ꝯiunctio īuenit᷑. ōes medi canes
nō parua alūt cura· q̇b⁹ moriē
tes hōēs adhuc spirātes ꝓiciūt
neq̄ ōes ī natiuitate diurna lu
nā cū marte sub terra in cancro
habuērt Indi mortuos cremāt
q̇buscū sponte vxores ꝯcremāt᷑
nec ōes q̄ spōte rogū mariti ascē
dūt mulieres natiuitate noctur
na solē cū marte ī terminō martis
ī leone habuērt Plurimi germa
nor᷑ laqō gulā frāgūt· nec est
possibile ōes q̇ ita se suspēdūt īter
ceptā a Saturno atq̄ marte lu
nā habuisse Quid plura· sin
gulis horis apud ōes gētes hōēs
nascūt᷑ Ubiq̄ aūt leges atq̄ mo
res ꝓpter liberā hōis ptāte ꝑua
lere videm⁹: nec natiuitas aliq̄
nolentes Seras ad homicidiū
ꝯpellit· aut brachmanas ad esū
carniū nec perse a sceleratis nup
ciis remouet᷑· nec indi a rogo nec
media canib⁹ nec parthi ne mul

tas ducant uxores nec a castitate
mesopotamienses femine. nec greci
a gymnasiis ubi nudis corpori
bus exercent. nec romani ab impe
rando nec galli ne muliebria pa
tiantur. nec gentes omnes quas barbaras
appellamus musarum cognicionem ap
probandam duxerunt. Singule namque gen
tes ut volunt et quando volunt libertate
sua utuntur legibus moribusque obedien
tes natura contra ipsarum quod corporis hominis tribu
it sequentes interdum sponte sepius
etiam coacti. suntque ubique divites at
que pauperes principes et subditi sa
ni et egroti. nemoque istorum necessaria
nativitatis sorte hec consecutus est.
Hec o Bardesane quamvis satis
nos movent. astrologi tamen terrarum
orbem in septem climata partiuntur. et
alius in alio climate planetarum domina
ri dicunt. diversasque leges hominum a
principibus positas quas non aliena
a legibus quas tulerit loca stellarum
habuisse non est impossibile. Non est
o Philippe vera modo hec ratio. Nam
et si terrarum orbis septem partibus di
vidatur. in singulis tamen partibus multas
nec septem solummodo septem planeta
rum instar nec xii ad xii numerum sig
norum. nec tantarum immo xxx et sex
sed innumerabiles legum differentias inve
nimus. Repetere igitur debetis vobiscum
crebro quod dixi In uno enim indorum
climate atque regione sunt qui a

carnibus omnino abstinent. et qui vel hu
manas carnes devorant. et magus
sci non in perside solum sed ubicumque ha
bitant filiabus matrimonium iure conne
ctunt. multeque barbare gentes alie
meridiem alie occasum alie orientem a
lie septentrionales partes diversas
et regiones et climata habitantes
nulla mercuriali scientia participant
quod sapientes putatis malas le
ges sanxisse. qui leges necessitate
solutas. qui victores leges victis
dedisse. nec tamen stellarum aliqua
partium clima mutavit. nostra me
moria in arabia Romani vincentes
irruerunt et barbarorum expulsis
legibus suas servari iusserunt
Sed exponam vobis quod omnes facile
ad veritatem adducere potest. Omnes
iudei mosaicam legem in octava
die pueros circumcidunt. nec alicu
ius stelle vi coguntur nec regionis
temperie impelluntur. nec alienis mo
ribus ut aliter faciant inducuntur.
Nam sive apud syros sive apud
galatas sive in italiam sive in
grecia sive in parthia ubicumque
sint legem suam servant quod necessita
te nativitatis fieri nullo pac
to potest. Non enim possibile est eadem
habere nativitatem omnes iudeos.
Preterea unam semper unum dierum ubi
cumque fuerit ab omni opere cessant
nec iter agunt nec igne utuntur nec

genethliaca queda ro cocerret Ju
deu edificare et diruere. domu ve
de aut emere illo die. atq multi
eoz eo die nascunt. multi egrotat
aut sanant. multi deniq eo die mo
riut. hec eni liberi arbitrij no sunt
In siria et osroene sicut etia galli
et phrigia mrī deoz multi absinde
bant. Deinde rex abgarus oiz qcq
manus q id agebat absciddi iussit
nec qsq postea i osroene biulia
sibi aputauit. Quid at dicemus
de xpianoz secta q in oi parte or
bis pmo vero i oi ciuitate inuenit.
nec multas parthi xpiani ducut
vxores nec medi matrib9 misceiꝯ obiciut
Medi nec perse filias ducunt nec
batriani nec galli matrimonia cor
rumpunt nec egipcij Apim aut
canem aut hircu aut fele colunt
s ubicuq sut alienis legib9 et mo
rib9 viuere nec cogi pnt nec geneth
liaca rone aut sua aut ptīcipes a
licuius ipelluntur vnq. vt que nepha
da mgr eoz duxit facienda putet
Sz paupertate labores ignominia
cruciatus intolerabiles sufferunt
Na quemadmodu libertas nra co
gi no pt. sic corpus nrz no facile pt
picula effuge. et certe si oia pta
tis ecent nec nos ecem9 vniuersu
sin vero nichil posse alioz eemus
organa nichil nra volutate pdu
centes Deo at volete nichil ipediri
pt. illos eni ptate cunta subiciunt.
q vnicuiq nature precipuu aliqd
largitus e. Hoi at illud dedit ex
imiu vt libertate voluntatis atq
iudicij vteret. Hec Sirus ille
Veru qm ab exteriorib9 mul 62
ta ia ad hac re collegim9
no erit ab re nonnichil a sacris af
ferre litis. vt vndiq falsitate ob
ruta veritas facili9 emergat. Sz
qm nudas itellige sacras voces
psfoz e ab excellenti earu iterprete
expositione petam9. Audisti qppe
quant9 fuit ille Origenes. q no
negauerit laborib9 suis psuasus
ieffabili eterne gle vti gaudio. q
exteriores etia pter mirabile in
oi gne reru doctrina minime igno
rat. Audi g qd de pposita questioe
sentit. et quo tota hac re i commeta
rijs sup genesi coplexus e. Valde
necessariu e inqt diligecius expone
i signa fra ee luminaria sole scilicet
atq luna et reliqs stellas. Non
eni solu getiles stellaru coniunctioe
atq aspectu que i terris sunt nra
rio accide credunt. quam vi fatu ap
pellat. veru etia multi ex fidelib9
conturbant ipossibile aliter fieri ee
dentes q stellaru cursus efficerit
Vnde seqt nulla in nobis ee lib
tate nulla operatione nra lau
dari aut vituperari iure posse ita
pductu a scripturis dei iudiciu quo

alii ad eterna supplicia alii ad eter
nā beatitudinē destinat̄ falso fore
p̄dicaret. Quid plura ꝫ ip̄ā q̄q3
fides ⁊ saluatoris nr̄i aduent⁹
⁊ oīs ꝑparū labor ac aplōꝝ̄ in
cōstituēdis ecclesiis p̄dicacio īanis
erit nisi forte. Christū3 q̄s aude
at dicere celestiū corporū vico ac
tu fecisse que fecit. passuq3 fuis
se q̄ passus est. nec sue dietatis
ſ3 stellarū certa virtute euenisse
hiis ipsis verbis eciā illud cōfi
cit. vt fideles fato ducti ī xp̄ꝫ cre
dant. quos libēter īterrogabim⁹
quā obrem de huiusmodi mūdū
p̄duxit. An vt ī eo alii absq3 vlla
culpa muliebria pateret̄. alii
īmanes bestias crudelitate vi
cerent homicidio ⁊ rapina gau
dentes. Quid oportet hec īnua
bilia dicē. ī q̄b⁹ nō hoīb⁹ ſ3 deo
culpā attribuūt quē nullo mō
iustū ee vnde poterit. Quō enī
q̄ tot tantaq3 mala p̄duxit iust⁹
ee dicet̄. Preterea īterrogandi
sūt vtrū eciā ipi q̄ hec dicūt stel
lis subiecti sūt. an soli miseria
effugerūt. si p̄mū: manifestū ē
q2 a stellis eciā hāc opinionē cō
si secuti sūt. q̄ si vera ē: cur oīb⁹ insita
siliter nō est. Sin alterū cur nō
oēs siplicater ab huiusmodi necita
te liberam̄. Ad hec si fato res
huāne agūt. cur orant. cur vouent.
cur temere a deo aliq̄d petunt.
Quid plura. abūde nāq3 hiis
paucis patet temē suscepta a mltis
opinione de fato. q̄re āt cū illud cō
siderem⁹ sunt in signa lunaria in
hūc sermonē incidim⁹ nūc expli
cem⁹. Qui verā alicui⁹ sciencā
ab aliis acceperūt aut ab hiis q̄
īterfuerūt passiq3 sūt aut ab hiis
q̄ viderūt aut ab hiis q̄ nullo mō
īterfuerūt ſ3 auditu didicerūt do
cent. Si ḡ ab alio q̄s audit factū
ee aut futurū aliq̄d cui⁹ tn̄ ille nō
fuit nec erit causa si idcirco qm̄
ab illo didicerit cām ipī⁹ fuisse illū
vel futurū ee arbitrat̄ nō paruo p
fecto errat veluti si q̄s ꝑphete librū
īuoluat ī q̄ de prodicione Jude scri
bit. et cū iā patratā rē videat
qm̄ a libro futurū id didicit librū
cām putz. aut si nō librū ipsum
auctorē libri vel hūc q̄ dē minime
ſ3 deū q̄ inspirauit. Nā quēadmo
dū ꝑpheciē de Juda dilēgēc⁹ verba
examinata nō fuisse deū cām pro
dicionis ondūt ſ3 solū significasse
q̄d prouiderat ex malignitate illi⁹
futurū. Sic si q̄s alc⁹ voluerit p̄
sciēcie dei vniuersaliter rōnē scru
tari. ⁊ q2 in q̄busdā futura nō im
pressit ſ3 eū q̄ p̄sciuit oīa que p̄sci
uit nec eas res q̄bus p̄scita ipres
sa sūt cām ee ꝑfecto ītelliget. Dū
igit̄ oīa futura p̄sciē quāq3 eciā

per cor3 de deo cõceptū clarissimū sit
tñ ⁊ a scriptura nõnichil afferamus
Susannā q̄ audiam⁹ dicētē Deus
eterne q̇ absconditor͛ es cognitor
q̇ nosti oīa anteq̃ fiat. tu scis q̄ fal
sū testimoniū tulerūt aduersū me.
Dilucide āt in tercio regū nō solū
res geste s3 ip3 quoq̄ nomē regis coplu
res annos ꝓphetice sic cōscribūt᷑ Et
constituit Jherobeā diē solēnē in
mēse octauo quīto decīo die mēsis
ī similitudinē solēnitatis q̄ celebrabat᷑
in terra Jude. ⁊ ascēdit ī altare qđ
erat in bethel vt īmolaret vitulis
q̊s fabricat⁹ fuerat Et post pauca
⁊ ecce vir dei venit de Juda ī sermōe
dnī ī bethel Jherobeā stāte super
altare ⁊ ~~[struck]~~ thus iaciēte. ⁊ exclama
uit cōtra altare ī sermōe dnī ⁊ ait
Altare altare hec dns. ecce fili⁹ nas /dicit/
cet᷑ domui dauid Josias nōīe. et ī
molabit ī te sacerdotes excelsor͛. qui
nūc in te thura ~~accēdūt~~ succendūt
⁊ ossa hoīm īcendet sup te. deditq̄ in
die illa signū dicēs hoc erit signū
qđ locut⁹ est dns Ecce altare scīdet᷑
⁊ effūdet᷑ pinguedo q̄ in eo ē Deinde
significat᷑ repēte altare scissū ac ef
fusā pinguedinē fuisse. scđm signū
qđ hō dei dederat ī verbo dnī apud
Esaiam āt q̇ multo ān captiuita
tis tpa fuerat nōīatim de Cyro
mēcio fit q̇ captiuitati finē attulit
Hec dicit dns de⁹ xpo meo Cyro

cui⁹ apprehēdi dexterā vt subiciā an
faciē ei⁹ gentes ⁊ virtes regū fudā
aperiā an eū ianuas ⁊ vrbes nō
claudēt᷑ Ego ante ibo ⁊ montes
humiliabo. portas ereas cōterā. et
vectes ferreos cōfringā. ⁊ dabo tibi
thesauros absconditos: vt scias q̄
ego dns q̇ voco nomē tuū deus
Jsrahel ꝓpter seruū meū Jacob ⁊
Jsrahel electū meū. qb⁹ dilucide
significat᷑ ꝓpter bñficia q̄ ipse
cōtulit multarū sibi gētiū regna
diuinit⁹ fuisse cōcessa. Apud Da
niele quoq̄ Nabugodonosor per
imaginē futᷓa regna cōspexit
Aurū nāq̄ assirior͛. argētū psar
es macedonū. ferrū romanorū
īperiū ptendebat In eodē ꝓpha
de Dario ac Alexādro. ⁊ de qua
tuor alexādri successorib⁹. de Pto
lemeo quoq̄ rege egipti q̇ cognoīa
tus ē lago. hijs vbis scribitur
Ecce āt hircus caprarū venie
bat ab occidente super faciem
totius terre. ⁊ habebat cornu int᷑
oculos suos ⁊ venit vsq̄ ad ari
etē illū cornutū quē videram sta
tem corā vbal. ⁊ cucurrit ad eū
ī impetu fortitudinis sue. Cūq̄
appropinquasset ꝓpe arietē. efferat⁹
ē in eū ⁊ percussit arietē. ⁊ cōtri
uit duo cornua ei⁹. nec poterat
aries resistere ei cūq̄ misisset eū
ī terrā cōculcauit ⁊ nemo qbat

liberare arietē de manu eius. hircus
autē caprarū magnus factus ē nimis
cūq₃ creuisset fractū est cornu eius
et orta sūt quatuor cornua subter
illud per quatuor ventos celi. De v
no autē ex hys egressū est cornu vnū
et factū est magnū cōtra meridiē
De xpō vero etiā minutissima pdcā
fuisse nō ignoramus. locū vbi natus
vbi educatus est. recessū in egiptū
miracula etiā que fecit ⁊ quo Iu
das eū tradidit. Hec enī oīa argu
menta sūt deū ab eterno cuncta pscire
Ipēq₃ saluator euersione hierosolimorum
pdixit. Quorsū hec vt facilius eno
dare possimus quō stelle ī signa fue
sūt. Sic igitur sitas ee ī celo stellas
nō ignoramus. vt et cōtrario motu
qui ~~vniuersal~~ vniuersū. ⁊ alias
tardius alias velocius ferant. vt hoc mō
per varios earū aspectus atq₃ cōiunctio
nes tā vniuersa quā singula non
quidē hoīes excedit enī omnino certissima
motus stellarū cū mente hoīs sed virtu
tes quibus vt postea ondemus hec scie
ntie est percipiat. Cū autē hoīes aut
quibusdā obseruationibus aliquorum spiritu
ū doctrina qui ordinē suū transgres
si multa hoībus suggesserūt nōnul
la stellarū motu cōfusius prouiderit.
putarūt eas a quibus capiūtur causas
earū ee rerū quas nō efficiūt sed
significāt. de quibus oībus breuiter
ac exquisite scdm vires nrās dicemus

Proponātur igitur hec ordīe cōsideranda
quo pacto cū a scdō futura deus oīa p
sciat libero nos arbitrio fruamur. et
quō stelle nō sūt humanarū rerū causa
sed solūmodo signa. ⁊ qd hoīes exacta de
hys cognitionē habere nequeāt. sed
virtutibus que superiores hoīe sūt hec
signa diuinitus deputata sūt. Postre
mo quā causā fuerit vt deus signa
futurorum ad cognitionē futurorum expres
serit. Primū igitur aggrediamur qd
gentiliū sapientes ī magnos intrusit
errores. Cū eī pscire deū vniuersa
minime negaret necessario nos agere
quicquid agimus crediderūt. Nā si ab
eterno īquiunt iniustū aliqd futurū
deus puidit. nec scīa diuina falli pot
erit omnino ille iniustus nec possibile
ē iniustū eū nō fore cū nō possit ali
ter agere quā deus pscīat ex quo adseque
cia etiā nōnulli descendētes frustra
culpari iniustos cōtendūt. similiter
qz de ceteris delictis ⁊ de virtutibus
opināntur. Vnde sequitur liberā non
ee hoīs volūtatē si deus frustra pre
sciat. Aduersus quos dicendū qd oīa
deus ab eterno videat antecedencia se
quencia causas rerū atq₃ effectus
Nec tñ oīs ipse causa ē. nā quēad
modū si quis temeritatē hoīs ali
cuius pspexerit quā ignorātē eū cog
nouerit. ⁊ propter temeritatē eius
nō dubitet periculosa eū ac lubri
ca aggressurū itinera ī quibus lapsus

misere iacebit. non efficiat hunc ipse temeratum illi homini lapsum sit deus tamen vnusquisque voluntatem prouideat hic peccatum illum vere acturum non ignorat. Non quippe prognicio futurorum causa nec enim ullo pacto ad peccandum deus quemquam impellit aut mouet. sed econtra dicam enim etiam si absurdum multis forsan videatur. id quod futurum est causa est ut deus euenturum illud prouideat. non ergo ideo fit quia prescitur sed quia futurum erat prescitur. Distinctione autem hec res indiget. Nam si quis quam futurum aliquid dicimus sic accipit quasi necesse sit omnino fore minime id ei dabimus. Non enim dicimus quia proditor Judas presciebatur necesse fuisse ipsum prodere. Si sic enim esset non vituperaretur ab hiis qui proditurum prouiderit vituperatur autem nimium quoniam potuisset etiam non prodere. Audi quid propheta de ipso dicit. nec sit qui misereatur pupillis eius pro eo quod non est recordatus facere misericordiam. et persecutus est hominem inopem et mendicum. et compunctum corde mortificare. et dilexit maledictionem et veniet ei: et noluit benedictionem et elongabitur ab eo. Si quis autem ita futurum accipit quasi euenturum sit possibile autem etiam aliter fieri hoc ipsum est quod dicimus. prescientiam enim dei veram non esse impossibile simpliciter est. Que vero contingentia sunt quecumque accidere et non accidere possunt ea vel euentura vel non euentura deus certe prouidit. Sed liquidius forsan hoc modo dicetur si contigit Judam prodere presciuit hoc deus si non contigit deus similiter presciuit. cum quippe hec duo contingentia sint et potestas in Juda sit deus in prescientia sua prouidit quod a Juda eligitur. nec prescientia dei ex contingenti necessaria fiet proditio. Si enim ponam deum scientem loquor possibile est Judam proditorem fore. sed contrarium quoque possibile est. cuius quippe contingens utrumque sit. ego tamen video proditurum. Non enim similiter istud accipiendum est quemadmodum si diceres prouidere deum hunc hominem nunquam volaturum nulla enim volandi potentia inest homini sed delinquendi et non delinquendi potentia inest. Cum quippe utrumque possibile sit quoniam homini non obtemperat is peiora sequitur. ·A· Ille voluptate delinitus nil de honestate curat. hic homini concupiscentie persuasionem anteponit. Sic alter voluptati resistere non potest quia laborem sufferre nolit. alter spernit atque repellit voluptatem omnium quia dedit eius formidat. Quod vero prescientia dei nulla necessitatem nobis imponit inde quoque affirmari potest quia sepius in scriptura penitentiam [illegible] per prophetas mandasse inuenitur nec cognouisse simulauit utrum conuerterentur delinquentes an non ut apud Hieremiam scribitur. Forsan audient et agent penitentiam. sed equaliter utrumque contingens a dictis esse ostendit ne prescientia

·A· Qui vero rationem cunctam idcirco requirit ut rationi pariat: is virtuti adheret

sua palā facta audiētes deciat
qi necessario aliqd eorum futurū sit
nec ī delinquētib9 cōuerti ꝛ non
cōuerti ptās insit et hec eos per
cādi causa foret ꝛ ecōtra si con
uersione eorum diuino futurā pdix
isset huiuscemōi pdictio dissolucio
nis causa fuisset faceretqꝫ ne ui
tiliter in voluptate īsurgeret qui
emēdacio velit noluntue futura
sit Sic enī pdictio īpedimēto fu
turi boni eē videt. Cū enī puti
liter deus mūdū gubernet merito
futura celauit quorum cognicio mi
nime hoīb9 conducit Si enī malos
futuros se pnideret desperatione
sui bonos dissolucōe ac enerua
cione distraheret. Cuius rei grā
dictū eē in exodo arbitror qs fecit
surdastrū ꝛ surdū ꝛ videtē ꝛ cecū
an nō ego dns deus. Cecū enī
cecū atqꝫ videtē fecit alterū ad p
sencia alterū ad futā De surdas
tro vero ac surdo dicere alienū ab
hoc proposito ē Nō aūt ambigitur
ea que ī nobis nō sūt causā esse
īterdū eorum que in nobis sūt Faci
mus enī aliq plerūqꝫ libenter aut
nō facim9 qꝫ nōnulla que volū
tatis huāne nō sūt presēt Si
vero quispiā absolutā eē nrāz vo
lūtatē putet ut nulla re pcedete
volūtas nrā hoc aut illud aplec
tatur. is mūdi se particulā eē con

tinetiqꝫ ab vniuerso oblitus est
Sz de pscīa diuina qꝫ nullā ne
cessitatē agēdi hoīb9 afferat bre
uiter ita dictū sit Nūc ondam9
nichil huanū rerū a stellis effici
sz tātūmō significari Primū
igit illud ptz si qd a stellarū sex
tili ponam9 aspectu q hodie fiat
efficeret. nullo posse illud pacto
pteritū eē. pri9 enī efficiēs effectuē
Nō ignoram9 aut eos qui hanc
sciāz profitēt multa pterita ho
dierna stellarū cōposicōe pdicere
Nā cū posicione zodiaci dilige
ter ī duodenas sedes diuiserit.
gradusqꝫ ac minuta singulis cō
ueniencia domib9 ascripserint ac er
raticas stellas ceterasqꝫ ut solet
apte collocauerit. et ortus atqꝫ
occasus aspect9 ꝛ coniūctiones cō
siderauerit. nō solū futā verum eciā
ea que natiuitatē hoīs et concep
cionē pcesserūt dicere conat.
Patris enī fortunas et corpori
ei9 prosperas aut cōtro disposi
ciones siliter matris atqꝫ frm
ab hodierna posicōe percipi
posse ~~posse~~ putāt Verū de
gradib9 domorum aliisqꝫ huiusmōi
postea dicem9. Nūc qui exquisi
tissime oiā possit īuenire iterro
get. si res huanas necessitate
agi stellarū putatis. quō talis
hodiern9 aspect9 ea que pcesserūt

potuit efficere. Quod si hoc im
possibile simpliciter ē. inuenit aut
verū dixisse astrologus de p̄teritꝭ
patet nō a stellis illud effectū fu
isse. Si quis igit̄ nō nichil veri ca
rem putat cōtinere certe n̄re ē.
vt cōcedat nō fecisse id stellas ſʒ
solūmō significasse. Nō si quis
piā obiciet p̄terita q̄de significa
ri. futura vero a stellis effici dif
ferenciā ondat causā discriminis
afferat. Quare que ad patrem
matrē fratresqʒ pertinēt p̄terita
qʒ sūt hec positio significat: fu
tura vero q̄ efficiēs causa pduc̄
Sʒ nullā huius rei causā afferre
vnqʒ verisimile poterūt. Quare
nisi pertinaces sīt nichil hūarꝫ
verū a stellis effici ſʒ forsā signi
ficari cōcedet. tā qʒ si nō a stellis
tā p̄terita qʒ futa. ſʒ ab ipō deo
p ꝓphetica orōne quadā q̄spiā
perciperet. Nā queadmodū ꝑtas
hūana vt diximꝰ minime tollit'
q̄uis deꝰ quecūqʒ facturi sumꝰ
p̄uideat. sic eciā signa que ad sig
nificādū diuinitꝰ ordiāta sunt
libertati n̄re neqq̄ officiūt: sed
est vniuersū celū q̄i liber quidē
apertꝰ oīa futa ī se cōscripta cō
tinēs. Id circo ī orōe Joseph qd a
Jacob dicit' sic intelligi pt. Legi
enī inqt ī tabulis celi quecūqʒ
cōtinget vob' et filiis vr̄is. Forsan

āt eciā illud cōplicabūt' celi: vt
liber significatiuas futurorū rōnes
~~manes~~ cōsūmatas. ī vt ita dix
erī adīpletas fore ondit. sicut p
phecias eciā adīpletas dicimꝰ
cū iā euenerit. hoc mō ī signa
scdʒ scripture. vocē stellasfras
arbitrant'. Iheremias āt vt ho
mines ad se ipā cōuertat. vtque
formidinē que a signis īpedit
auferat. ac vt oēʒ forsā huiusmo
di opinionē ab hoīꝫ aiō eiciat
A signis īqt celi nō timeatis.
Sʒ rursus alia voce nō efficiētes
stellas eē ondamꝰ. Concedentes
igit' inueniri posse ab hoīb' hanc
sciāʒ cōphēdi quererimꝰ quō a mul
tis natiuitatib' eadē rē cōtineri
cōtedūt. Nā si patibulo moritu
rū aliquē dixerit nō a natiuita
te sua id solūmō verū eciā fratrū
filioꝝ alioꝝqʒ attinēciū imo vero
eciā interfectorū posse intelligi
credūt. Stultū michi certe videt'
ī vnaqqʒ tā multarū natiuita
tū morte vnius esse contentā.
Nescio āt quō credere poterit si
quis eos īterroget. In vna enī vni
uersa positione iudei oēs ī lucē
edūt' vt n̄re sit ī octauo die oēs
circūcidi. et statī ī hac vita igressi
male vulnerib' affecti medico e
geant. Ismaelitas āt q̄ in arabia
degūt tredecennes circūcidi

Ita enī de tpis traditū est. quō enī
hec in q̄busdā gētib' stelle ꝑpetue
fecerūt ī q̄busdā nūq̄ȝ ⁊ nulla pro
fecto rō verisimil' vt in q̄dē videt'
afferri pt. Verū cū multe puide
di vie ab hoīb' excogitati sit. vt
augurīū aruspiciū sōniorū
īterptacio. nescio cur alias oēs
vias significare tm̄ genethlialo
giā vero efficā putarūt. Quare
a stellis pocius q̄ȝ extis aut aui
bus aut sōnijs aut fulgurib' aut
tonitruis producūt'. Hijs satis
demōstratū ee puto stellas nō ee
causas huiusrū rerū. In p̄senciaꝝ
p̄scrutem' an verū sit exquisita
loca stellarū et domoꝝ posse ab
hoīb' inueniri: qd' supercd' enī nichil
enī oberat decdimi. Asserūt igit'
Genethlialogiaci planetarū loca
exactissimē inueniēda vt ⁊ gradus ⁊
minuta ⁊ minutoꝝ minuta nō
ignoret'. Aliter nō signū solū
modo verū etiā gradū ⁊ gradus
minuta p̄me dom' quā ascendētē
appellāt rcē teneri oportere. Quō
igit' cū vna hora largo mō medi
am signi occupet partē ascēdētis
minutū inuenies cū tā minutā
diuisionē tēporis habere nequeas.
Opus enī eēt scire quota hora ⁊
minutis minutorūq̄ȝ minutis
ex vtero puer effusus est sit. Alia
enī atq̄ȝ alia posse significarī vo
lūt minimo tpis discrīē habito
In piscib' vero atq̄ȝ ariete per ob
liquā istoꝝ ascēcionē signoꝝ ho
ra enī et tercia hore parte ascē
dere pene videt' minimā tpis
partē magnā mutacionē face
nō ignoram'. vt vel vigesiā ho
re vni' pars gradū ascēdētis
īmutet. Sȝ hoc etiā eis cōcedat'.
Demōnstratū āt ee stām' que
admodū erratice ab occasu ad
ortū ferūt'. sic et fixas cētū ānis
vno gradu moueri ⁊ ī hoc spa
cio tēporis posicionē signorū
mutari cū aliud sit intelligibile il
lud signū aliud qd' q̄ı figura
quedā est. At nō ad figurā sȝ ad
intelligibile aiūt oīa signū ee re
ferēda. qd' nescio quō cōphendere
queāt. Sȝ hoc etiā sibi cōdonem'
vt aut intelligibile signū cōprehē
dere aut a sensibili veritas haberi
possit. Qui āt cōmixtiōe cōposi
cione ac cū tēperie diuersoꝝ aspec
tuum fieri asserūt profecto cō
cedent nullo mō sciri posse. Quō
enī quātū diminuat' a lesiōe ma
ligni ꝑpter inspectioēq̄ benigni per
cipies? Et vtrū auferat malig
nus qd' a benigno cōcedit' qm̄ lo
cū ei' aspexerit aut mutet aut i
minuat aut mixtura q̄dā inde
fiat quis percipiet. Que oīa si
q's alcius inspiciat facile credat

nō posse ita huāno īgenio penit⁹
percipi Unde si q̄s harū rerū peri
culū fecerit videbit ī plurib⁹ erra
re q̄ veritatē cōsequi genethlia
logicos Quā ob rē Esaias eciā
q̄i hec oīb⁹ īpossibilia sīt ad filiā
chaldeoꝝ q̄ maxīe ista ꝓfitet̄ ait
Adsīt ꝛ saluāte faciāt astrologi
celi ānūciet tibi q̄d tibi accidat
Hys enī verbis docem̄ vel dilige
tissīos ī hac re chaldeos ī hac re nō
posse p̄dicere que velit vnicuiq̄ue
genti de⁹ attribuere. Hec Orige
nes demōstratū iā ēe puto nec
deos nec bonos demones gentiliū
deos ēe Sz cōtra seductores quos
dā atq̄ maleficos nulli magis
rei studētes q̄ veritatis euersioni
Ita cū magnos ī gn̄e hoīz erro
res perspexerit. fatoꝝ eciā necessitate
falsa pene oēs gentes deceperūt
a q̄b⁹ errorib⁹ nemo a sclō q̄ dn̄s
et saluator nr̄ Jhs xp̄s liberauit
Que oīa idcirco ī hac euāgelica
p̄paracione priora collocamus:
vt rebus ipsis videas qua frau
de maiores nr̄i opp̄mebātur et
vnde nos per solā euāgelii doc
trinā emersimus

Hiis ḡ ita dictis atq̄ dis
[63] positis iā tēp̄ ē de p̄hia
hebreoꝝ ac pietate viteq̄ morib⁹
disserere Nā q̄m falsā religiōez
gēciū nō absq̄ rōe spreuisse iam
demōstraui⁹. reddēda mō rō est

quare sapiēciā hebraice scripture
delegim⁹ Qd̄ āt nulla sit culpa a
barbaris veritatē velle cognoscere
alio tp̄e oēz p̄hiaz ōnēq̄ disciplīaz
a barbaris grecos accepisse ondem⁹
Nūc vero aperire ꝓposuim⁹ ab hebre
is solūmō vere pietatis fūdamēta
iacta fuisse Ceteri enī hoīes ceter
eq̄ gētes vniuerse preter hebreos
nichil fere de īmortalitate aīmi
senciētes. nec aliq̄d preter hec vi
sibilia cogitātes corpoꝝ voluptate
felicitatē termīauit. adeo vt q̄si
maxiā deoꝝ voluptas ab eis cole
ret ac ꝓpter voluptatē vitā op
tabilē duceret Quare alii solem
et lunā et reliquas stellas a q̄b⁹
hāc vitā dari putabāt Alii ter
re fruges ꝛ reliquas mūdi ꝑtes
vnde nō paruā se voluptatē cap̄e
videbāt deos et auctores oīz rerū
ēe p̄dicauit Alii nō veriti sūt ti
tillacionē sensuū cupidinē ꝛ vene
re nō sibi solū verū eciā ceteris
dn̄s ꝓposuisse Alii pricipes ac ty
rānos q̄ eis voluptati fuerūt ꝛ vi
uos adorarūt ꝛ [139] morte ī celū ascē
disse crediderūt Alii malignos q̄s
dam sp̄us q̄ cupiditates eoꝝ incen
debant ꝛ culti voluptatib⁹ exple
bāt venerati sūt Alii hui⁹ religio
nis falsitatē ꝑspiciētes nō ēe deos
oīno arbitrati sūt Alii multo ī
pudēci⁹ ceteris sūmū bonoꝝ oīz su
maq̄ btītudinē ipazq̄ voluptatē

ee crediderunt. cui qui supreme deo
seruire perpetue nō erubescebant
Nam et eorum mulieres ut sancti
apostolus dicit mutarunt nālem
femine usū in eū q est pter natu
rā. Mares etiā spreto similiter
nāli usu alter i alterū exarserunt
masculi i masculos turpitudinē
operātes. et erroris eorum mercede
i seipsis capiētes. Ita greci simul
et barbari docti oēs atq indocti
laudib' et hymnis tā in deorum solē
nitatib' q i publicis spectaculis
voluptate efferebat. Fornicationis
enī vitiū est idolorum exquisitio.
Tanto enī errore īplicati mala
malis addebat. In nefādis nup
ciis parētes cū liberis ac mares
cū marib' sceleratissīe vitā trahē
tes ac ipsas īmanes bestias turpi
tudīs cumulo longe superātes
Que oīa a phīs et historicis
suis confirmata sunt 69
Solū aūt hebreorum genus it
tot tantosq errores ab
vno voluptatis collo tāq hydra
in diuersa capita perfusos verā
pietatē secutū est. Hebrei enī
soli pia sanctaq cōsideratione
primū elemēta et que ab elemētis
cōposita sūt. sole siliter et lunā et
ceteras stellas et celū ipm nō solū
deos nō ee. verū etiā aīe penitus
expertia iudicarunt. Deinde qm

neq a lapidib' casu vnq sine ar
tifice domus edificari. nec pāni
absq texēte fieri. nec nauis sine
gubernatore nauigare pt. cū et
aīalib' rōnalib' atq irratiōalib'
et substātiis aīatis atq iaīatis
plenū huc mundū videret non
absq sapīa dei hec oīa facta pu
tantes a magnitudīe atq pul
chritudīe creaturarū puritate
mētis creatorē oīm īmortalē ipsū
atq inuisibilē cognouerūt. Cū
aūt nō cōtenēda toci' partē hoīs
ee videret partē ei' precipuam
aīam videlz verū hoīem corp' vero
q hoīs īdumētū ee affirmarūt
Quare maiorē curā aīum
aīe afferre nō dubitarūt. creato
ri hoc deo placere arbitrantes
qui genē hoīm nō corporis robore
sz aī roē oīa que i terris sūt gu
bernari cōstituit. Hīs funda
mētis iactis corp' qdē et q corpis
suauia sūt nō maioris q reliq
pecora fecerūt. Aīmū aūt q roīal'
atq ītellectu' est. quiq ad similitu
dīe dei creat' ē sūmo studio ex
coluerūt. nec qcq verū bonū p
ter bonorum oīm largitorē deū cre
dentes extremū finē sūmaq bea
titudīe i cognitiōe atq cōtuiti
one dei posuerūt. q solus huāne
vite rerūq oīm causa est. Quare
illū solū deū cognoscē illi se soli

vite puritate coniuge studuerunt
hac pietate veraque in deum religione
altissimi sacerdotes genus electum
atque regium et gens sancta aliisque si
milibus appellacionibus digni visi sunt
Cur igitur reprehendendi nos sumus
qui hec grecorum egipciorum phenicum ce
terarumque gencium nugis preposuimus?
In tantum autem virtutis multi ex ge
nere ipsorum peruenerunt ut angelorum
visione diuinisque oraculis non sylo
gismis seu coniecturis instituerentur. ut [mg: ita]
que futura erant plerumque gracia dei
repleti quasi presencia viderent Hec autem
grecorum nomine erat immo vero etiam
ante Moysen et ante iudeorum genus
priscas hebreis innotuerunt Post enim
Moyse a Juda iudei appellati sunt
Hebrei vero ab hebere a quo Habraam
originem traxit multis ante Moyse
seculis absque lege aliqua scripta pie
sancteque viuebant. absque doctrina legum
oraculis veritate diuinis et mentis
acumine magnitudineque qui consecuti
Primus vero apud eos eximius ille
theologus Moyses scripta reliquit
qui diuinitus antequam leges poneret ma
iorum vitas omnis hominis inpressit Ita bo
norum premiis et impiorum suppliciis ad
amplexanda virtute et fugienda impi
etate exhortatus leges tandem in me
dium proposuit Judicauit etiam ne
forte difficilia legis precepta iudei
ducerent atque ab illis resilirent prisco

rum exempla esse proponenda ut omnibus pate
ret absque legum mandatis sola racione
nixos optime maiores iudeorum vix
isse atque ideo non esse sibi difficile
vitas illorum imitari. si paria di
uinitus consequi premia desiderarent

Non autem ab re compendio vitas [mg: est]
illorum a mosaica scriptura
exceptas perturrere Nam quemadmo
dum ab egipciis egipciam a pheni
cibus pheniciam theologiam et a gre
cis grecam. sic et ea que ab hebreis
dicuntur ab illis ipsis petenda sunt
Non enim aliunde quam a philosophis opini
ones philosophorum narrantur. nec medici
na ab aliis quam a medicis perdis
cenda est. ut igitur hebreorum scriptu
ra docet ante diluuium post primam
originem hominis multi iusti deoque a
mici homines fuerunt quorum primus nomen
domini dei sperauit inuocare. quibus
verbis ostenditur quod nil aliud ille quam
creatorem dominum et deum secutus fuit
quem credebat non solum virtute sua
a non simpliciter ente produxisse verum [mg: cuncta]
etiam tamquam magne ciuitatis dominum v
niuersa regere ac gubernare atque
ideo ceteris omnibus contemptis sperauit
inuocare nomen domini dei His dua
bus appellacionibus creatoris atque gu
bernatoris totius virtutem amplexus
Quare primus homo verus apud hebre
os conscribitur Enos enim vocatus est
quod latine verus homo interpretatur

Neminē enī putant verū hoīē ēē
preter eū qui verū deū & cognoscat
et pie colit· alios vero nichil a pe
coribus differre arbitrant' qz videlz
veluti bestie ad terrā proni ventri
et veneri obediāt· quare alios lupos
alios canes alios porcos. alios
serpētes varia q̄dā viciorū simili
tudīe scriptura inderū appellare co
sueuit Quēadmodū si quādo
coīter genꝰ hoīz appellandū est co
modissima similiter voce appella
cione Adam significauit q̄ noīe
a terra natus designat'. Primꝰ
igit' iustorū Enos q̄ pmꝰ nomen
dn̄i dei sperauit inuocare· et certe
semꝑ atq̄ cōtinue dn̄i dei nomē
inuocare· id profecto ē sūma extre
maq̄ btitudo Illū nos virū nō
fallaces gentiliū heroas imitādū
arbitrātes optamus· illud nobis
auxilio saluatoris nr̄i cōtingere
vt nomē eiꝰ firma spe ꝑpetuoq̄ i
uocare queamꝰ. Post istū q̄dā
alius ābulat cū deo et nō inueni
bat' quia ꝑpter virtutē eiꝰ trāsposuit
eū deꝰ Is certe perfectꝰ hō ī deo est
qui periculosa multorū colloquia
fugit Vbi enī forū curia theatra
quia aliquis seq̄t' ī ipō malignitatis
profūdo submergit' Is āt hoībus
inuisibilis ē· neq̄ ab ipīs facile iue
nit' q̄ deo caritate coniūctus ab eo
solo cognoscat'. hūc hebrei Enoch
appellant q° nomē latine graciam
dei significat· cuiꝰ solius mutacōe
dixerit' mich cōcedi magis opto
q̄ oīa simul q̄ virtutis cultores a
pud gentes narrāt' fuisse Tercius
vir iusticia eximius in sclō suo
Noe fuisse perhibet' cuiꝰ quanta
fuit virtus et pietas hic cognos
cat' nefanda malignitas· vniuer
sū genꝰ hoīz tūc occupauit Na
et gigātes illi q̄ per ora oīz volitāt
ipīs factis q° adhuc usq̄ ꝑdicant'
deo pugnā id virtuti et pietati nō
erubuerūt inferre· et qui eos pro
duxerūt sine īmortales q̄dā sine
mōrales malefica q̄dā artificia et
magicā puitatē pmi excogitasse
dicūt' Quas ob res cū deꝰ eodē oēs
diluuio perdere statuerit vnꝰ cū
suis ī illo gn̄e hoīz Noe iustus re
pertꝰ ē q̄ oībꝰ vi aquarū submersis
cū filijs suis simul ac nurībꝰ mi
rabili quodāmō q̄i semē huāni
gn̄is cōseruatꝰ est· que vtinā q̄si
viua quadā imagine imitari no
bis cōtingat. et hij q̄dē ante dilu
uiū fuerūt· post diluuiū āt alij
quare vnꝰ altissimi dei sacerdos iusti
cie ac pietatis miraculo rex iustꝰ
ligua hebreorū appellatꝰ ē· ꝗ apud
quos nec circūcisionis nec mo
saice legis vlla mencio erat Qua
re nec iudeos posteris enī hoc nō
fuit neq̄ gentiles. qm̄ nō vt gen

tes pluralitatē deoꝝ inducebat sȝ he
breos ꝓprie noīari aut ab Hebere ut
dictū est: aut q̄ȝ id nomē trāsitivos
significat Soli quippe a creaturis
naturali rōne ⁊ lege īnata nō scrip
ta ad cognicionē veri dei trāsiere ⁊ vo
luptate corporis cōtēpta ad veraȝ vita
pervenisse scribūt. cū q̄bus oīb⁹ p̄cla
rus ille tocius gn̄is origo Habraā nu
merād⁹ est cui scriptura mirabilem
iusticiā quā nō a mosaica lege septi
ma enī post Habraā gn̄acōe Mo
ises nascat̄ sȝ nāli fuit rōne conse
cut⁹ sūma cū laude attestat̄ Credi
didit enī Habraā deo ⁊ reputatū est
ei ī iusticiā Quare multarū q̄ȝ
gencium p̄reȝ divina oracula futurū
ac ī ipō benedicēdas oēs gētes hoc vi
delicet ipꝫ qd̄ iā nos videm⁹ aperte
p̄dictū est. cui⁹ ille iusticie ꝑfectionē
nō mosaica lege sȝ fide cōsecut⁹ est.
q̄ post multas dei visiones legitīȝ
genuit filiū. quē p̄mū oīȝ divino
persuasus oraculo circūcidit. ⁊ cete
ris qui ab eo nascerēt̄ tradidit. vel
ad manifestū multitudīs eoꝝ futu
re signū. vel ut hoc q̄i paterne vir
tutis insigne filii retinētes maio
res suos imitari conarēt̄. aut q̄bus
cūq̄ȝ aliis de causis Nō enī id scruta
dū nobis mō est, Post Habraam
fili⁹ ei⁹ Isaac ī pietate successit. fe
lice hac hereditate a parētib⁹ accep
ta q̄ uni uxori coniūct⁹ cū geminos
genuisset castitatis amore ab uxo
re postea dicit̄ abstinuisse Ab isto
natus est iacob q̄ ꝓpter cumula
tū virtutis provētū Israhel eciā
appellat⁹ est. duob⁹ noīb⁹ ꝓpter du
plicē virtutis usū Jacob enī ath
letā et exercētē latine dicē possu
m⁹. quā appellacionē p̄mū ha
buit cū practicis operacionibus
multos ꝓ pietate labores ferē
bat Cū aut iā victor luctando
evasit ⁊ speculacōis fruebatur
bonis tūc Israelē ip̄e de⁹ appella
vit eterna p̄mia b̄titudineq̄ȝ
ultimā que ī visione dei cōsistit
ei largiens hoc enī q̄ deū videat
Israel nomē significat Ab hoc xii
iudeoꝝ tribus ꝑfecte sūt Innume
rabilia de vita istoꝝ viroꝝ fortitu
dine prudēcia pietateq̄ȝ dici pnt.
q̄ȝ alia scōꝝ scripture verba histori
ce cōsiderāt̄. alia tropologice ac al
legorice īterp̄tāt̄. de quib⁹ multi
cōscripserūt ⁊ nos ī libro quē ī
scripsim⁹ de doctrina priscoꝝ viroꝝ.
Preter hos Job iustū verū piū
īnocuū ab oīq̄ȝ malignitate ali
enū fuisse īvenim⁹. qui q̄uis ii
deo gn̄i nō fuit affinis pietatis
tn̄ laude vel in p̄mis ꝯfert̄ Ve
Jacob liberi religione ac pietate
cōmuniti hebreoꝝ famā ꝑ̄ale ad
maius adeo produxerūt ut toci⁹
egipci principat⁹ ab uno eoꝝ Joseph

dependeret q̄ castimonie p̄mus co
conat⁹ gubernacione tot tātarūq̄
ciuitatū suscepta virtute hebreoꝝ
manifestauit. Is suoꝝ īsidijs ad
seruitute redact⁹ tāto cumulo vir
tutis refulsit vt nemo possit rem
ordine assequi. Aderat enī ei liber
tas cū maxia robur īuictū pudor
eximius iusticia modestia pruden
cia sūma. sꝫ pietate ī verū deum
maxīe prestabat. cuiq̄ dn̄i sui
vxor erat enī mirabili corporis p
ditus formositate q̄ adolescencia
virtutib⁹ ornata insignis videbat²
furore cupidinis acta verbis et p
cibus persuadere nō potuiss̄. ma
nusq̄ īiustā inicere nō dubitass̄
p̄cepta parētū nō oblit⁹ certe ipa
hebreū se ēē ondens mulierē q̄de
magna vi reppulit. q̄ⁱ at a rabi
da fera euaserit fuga salute que
siuit. cogitabat enī atq̄ dicebat
si dn̄s me⁹ domui sue me p̄posuit
quō ego huiusmōi rem turpissiā
corā deo faciā? hijs ille virtutib⁹
ad egipti gubernacula diuinitus
peruenit. que vtinā ceterosq̄ oēs
de q̄b⁹ diximus imitari possim⁹. Fuit
āt eciā hic hebreus nō iude⁹ nōdū
enī iudei fuerūt. ī multitudine.
deinde magnū gen⁹ creuit. paula
tim q̄ diligētissia norma viuēdi labe
bat² ꝛ parētū pietas obtundebatur
Ita p⁹ aliq̄ scl̄a egipcioꝝ cōuersacione
deprauati adeo fuerūt vt nichil ab
egipcijs differre videret². Cū de⁹
pm̄ suoꝝ Moysen ad eos mittit
ac per eū inauditis factis mira
culis cōueniētē iudeoꝝ morib⁹ legē
posuit. Nā cū iā corrupti virtutē
mutare nō possent. alia manifes
te mandauit. alia occulta⁹ suggessit
symbola vmbrasq̄ nō nudā veri
tatē cōseruare ipīs p̄cipiēs. Hoc
pacto iudeoꝝ disciplina a tpibus
Moisi cepta vsq̄ ad saluatoris nr̄i
aduētū scꝫ voces p̄phetarū durauit
Sic enī a Moyse alijsq̄ p̄phetis
dictū īuenit² mosaicā legē vsq̄
ad xp̄i tp̄a duraturam

66 Verū qm̄ breui hebreorū
q̄ ante moisē fuerūt vitas
tetigim⁹ ꝛ pietatis eoꝝ adumbra
cionē ostendim⁹. ita nūc theologica
eoꝝ dogmata a Moyse alijsq̄ p
phetis fūdata cōsiderem⁹. Prim⁹
igit² oīꝫ eximi⁹ ille theologus qui
diuinas leges cōscripsit cū pieta
ti cōueniētē disciplinā tradere vo
luiss̄ nō cōib⁹ atq̄ tritis exordijs
vsus ē. sꝫ nichil prius⁹ ducens q̄
priscoꝝ gn̄is sui theologiā ad
rte viuēdi normā pertinere a deo
scꝫ hebreoꝝ theologiā incepit
nec vt egipcij aut phenices aut
certe oēs gentes multitudinē
deoꝝ falso induxit. sꝫ a p̄ma vi
sibiliū oīꝫ atq̄ īuisibiliū causa

exorsus illũ docet creatorẽ ẽe vnũ
& regẽ atq dñz nõ solũ quas ipe
scripturus erat legũ verũ etiã na
ture ipi⁹ cuius solo nutu a non
ente simpliciter cũcta fuisse pduc
ta ondit. cui⁹ virtute oĩa q̃ pduc
ta sũt gubernari docet Primũq
oĩz celũ verbo dei fuisse firmũ z po
dus soliditatẽq terre pter natu
rã suã sup aquas suspẽsã asserit
verbo etiã dei solis stellarũq mo
tu diem ac noctẽ sibi vicissi suc
cedere. leges q diuina vicissitudines
mutacionesq tpm ãnuq volu
ciones fieri lege dei atq ĩstituto
ĩ locis suis fluctuãcia reuolu
maria minime statutos audẽcia
terminos pertrãsire Instituto
similiter diuino ĩnumerabilia
plãtarũ atq arborũ gña e terris
germinare ac vt breuiter dicã
naturã oĩz matrẽ ĩstituto dei
seruiente diuine legi sẽp parere
Non enĩ casu aut fortuna neq
irracionali racione orbẽ circũuol
ui neq temere mũdũ tãtã tãq
pulcherimãz rem ẽe productũ. sz
dei ẽe creaturã z ab eo gubernari
ita legib⁹ hoĩz nature leges ante
posuit maxĩe deo vacare exhorta
tus Nã si vniuersus mũd⁹ celũ
sol luna stelle oĩs terra z q̃cũq
ĩ ipsa sũt cũcta natẽ opera na
turaq ipã creatori deo seruit. q̃to

magis hoĩes rõne ac libero deco
ratos arbitrio obtẽperari crea
tori decet. Germinet terra vi
rẽtẽ herbã z lignũ pomiferũ
faciens fructũ z habens vnũ
q̃dq semẽtẽ scdz speciẽ suã. et
statĩ nõ mõ tũc sz vsq ad hunc
diẽ paruit terra: parebitq sp
in posterũ. Producãt aq repti
lia aĩe viuẽtis z volatilia vo
lãcia sub firmẽto celi. z vna cũ
verbo nutuq diuino op⁹ effectũ
est. z eo instituto sp ita factitat
Sit sol z luna ceterẽq stelle in
signa z tpa in dies z ãnos. neq
vnq̃ hoc pceptũ stelle neglexe
rũt. sz ĩcessabili mirabiliq suo
cursu dies z noctes tpa z annos
cõficiũt Quã igit̃ veniã hoẽs
cõsequẽt̃ diuina negligẽtes mã
data hec ill⁹ theologia nõ recepit
Nichil enĩ huiusmoĩ apud cete
ras gentes ĩuenire potuim⁹. sz
p⁹ hãc primã theoligiã ad eã q̃
scdã est ordĩe pcedit. deoq cogni
to necẽriũ putauit hoĩ ẽe cognos
cere seipm Quare deinceps q̃d
hõ sit q̃dq ipm ĩ cognicoẽz z pie
tatẽ dei adducat. z q̃lis pricipa
liter hoĩs vita ẽe debeat doc In
aĩãz enĩ z corp⁹ hoĩez diuidit. ve
rũq hoĩez aĩã terminat q̃ in cor
pore ĩtellectualisq substãcia est
tãq ad imaginẽ dei creata corp⁹

vero terrenū ī indumētū aīme
eē confirmat q̄b' tercia parte
addidit spiritū scʒ vite q̄ virt⁹
quedā est. qua terrenū corpus
et que ad ymaginē dei creata ē
aīa cōiungūť atqʒ viuūť. Hunc
hoīeʒ a deo creatū ī felicissiō pa
radisi loco bonis īmortalibus
pleno cōstitutū legeqʒ dei muni
tū affirmat trāsgressione aūt
diuini p̄cepti ad hāc miseram
vitā peruenisse. Hac ille phi
losophie veritate ante ponēda
rū serie legū aggrederetur audi
tores instruit. Non enī fas est
imagīeʒ dei vnde īmortalitatem
cōsecuti sum⁹ viciose viuendo
despicere. Primitiua vero ve
raqʒ dei imago verbū suū est
sapiētia vita lux ꝛ veritas per
seipʒ existēs. cui⁹ imaginis mēs
hūana imago ē propter quā
ad imagīeʒ dei eē fcī dicimus
Ita necessariū duxit hec legib⁹
eē p̄gustanda. Recordari enī
profecto debem⁹ q̄d nrī a terra
sūptū in terrā reuerteretur ꝛ q̄d
meli⁹ deoqʒ simile vt cognoscam⁹
quid sum⁹ nec viciis eam parte
nrī maculem⁹ que ad imagi
nē dei fcā est. vtqʒ a ꝑpetuo desi
derio prime illi⁹ beatitudīs per
deam⁹. ꝛ redire oīb⁹ viribus diligēt
conemur. ꝑparemusqʒ nos ad
iter q̄ illuc perueniť. Vnde di
uini mādati neggligēcia Adeo
dim⁹. Ad hec verū diuinarū at
qʒ hūarū ille nō hūana doctri
na ſʒ dei visione peritissimus
nequā quedā demonē īuidū at
qʒ versutū vniuqʒ hoīʒ īhere
re docet. quē serpētē venenī ple
nū atrū tenebrosūqʒ appellat.
q̄ salutis nrē īuid⁹ ad hunc vsqʒ
diem multos insidiis suis de
cepit. cui⁹ fraude parētes quoqʒ
nrī beatitudinē illā amiserunt
Quare vigilādū est semperqʒ
aduersus maliciā ei⁹ īsurgēdū
Sʒ q̄d oportet hec ita ſ cōscribe
cū ipʒ audire liceat nō silogismis
neqʒ hoīʒ callidis argumētis ſʒ
sps sā grā cū magna venustate
atqʒ grauitate cūcta scribente
In p̄ncipio inquit fecit de⁹ celū ꝛ
terrā ꝛ dixit de⁹ Fiat lux ꝛ fcā est
lux Et rursus dixit de⁹ Fiat fir
mamētū ꝛ fcm est Et paulo p⁹
dixit de⁹ Germinet terra ꝛ ger
minauit. ꝛ iterū dixit de⁹ Fiant
luminaria ī firmamēto celi et
diuidāt diē ꝛ nocte ꝛ sint ī signa
ꝛ tp̄a et dies ꝛ annos ꝛ luceant
sup terrā. Preterea dixit deus
Producāt aque reptilia ꝛ vola
tilia et factū est Itē producat

terra q̄drupes ⁊ reptilia et besti
as terre scḋꝫ species suas ⁊ factū
est ita In hijs igit̄ oīb⁹ cū a scrip
tura dixisse deū dicat̄ nutu ⁊ vo
lūtate diuinā nō voce sillabis
plata ondere voluit· deinde vni
uersū huc repetens sermonē hic
inqt lib̄ celi ⁊ terre q̄ die fecit de⁹
celū ⁊ terrā ⁊ oīa que ī ipis sūt.
huiusmoī hebreoꝝ theologia ē·
que verbo dei creante vniuersa ēē
pducta verissime sola docuit ad
hec nō ēē relictū mūdū a deo gu
bernacione illi⁹ puatū· sꝫ puidē
cia ei⁹ rei asserit Nō enī solum
creauit cuncta verū eciā saluator
rex dux oīb⁹ psides oīa disponēs
dicit̄ oīa cū vidē oīb⁹ adēē Vni
uersa inde gubernari docet Si
militer ⁊ q̄ p⁹ eū fuerūt pphe nō
nūq̄ a persona ipi⁹ dei exclamat
De⁹ appinquās ego sū· ego sū dicit
dn̄s ⁊ de⁹ delonge Quid faciet
occulte hō q̄d nō cognoscā: nōne
celū ⁊ terrā ego ipleo: Nōnūq̄
a seipis hoc pacto īterrogātes q̄s
aquā mensurauit: q̄s mōtes po
dere ac valles iugo firmut: quis
cognouit mētē dn̄i: aut q̄s cōsili
ari⁹ ei⁹ fuit: Et rursus q̄s cōstitu
it celū et extēdit tanq̄ scenā· Et
alibi eleuate oculos vros ad alta

et videte q̄s ondit hec oīa: Et de
increps dn̄s de⁹ q̄ fecit celū ⁊ fixit
illud· q̄ firmat terrā ⁊ que ī ea sunt·
q̄ dat spiraculū populis q̄ degūt
ī ipa ⁊ spm̄ eis q̄ calcāt ipaꝫ Et
rursus Ego dn̄s de⁹ sol⁹ extendi
celū ⁊ firmaui terrā nō est ali⁹
preter me Et alibi sic dicetis ip
sis· dij q̄ celū ⁊ terrā nō fecerūt
perdāt̄ a facie terre· dn̄s q̄ fecit
terrā in fortitudiē sua erexit ha
bitabilē ī sapiēcia sua ⁊ ī pru
dencia sua· extendit celū ⁊ adux
it nubes ab extremis terrarū
fulgura fecit ī pluuiā ⁊ adux
it ventos ex thesauris suis Et
rursus q̄ ibo a spū tuo: ⁊ vbi a
facie tua me occultabo: Si as
cendero ī celū tu illic es: si desce
dero ad infernū ades Si supse
ro pēnas meas diluculo ⁊ ha
bitauero ī extremis maris: ete
nī illuc man⁹ tua deducet me·
Hec posteriores cōueniēcia psi
cis diuinit⁹ pdicabat Sꝫ eos eciā
qui dicebās q̄ ante Moisen fuerūt
Dixit aūt Habraā ad regē sodo
moꝝ Extendā manū meā ad
altissimū deū q̄ fecit celū ⁊ terrā
Melchisedech q̄ꝫ dei sacerdos ha
braā his verbis bndixit Bene
dict⁹ habraā deo altissīo ⁊ bene

dictus de⁹ qui fecit celū et terrā
ꝛ Habraā rursus pone manū
tuā sub femore meo ꝛ adiurē
te per dn̄m deū celi Et subiicit
dn̄s de⁹ celi ꝛ de⁹ terre q̄ cepit me
a domo pr̄is mei ꝛ a terra ī q̄
natus sum · Postremo ī ip̄a vi
sione Moisi de⁹ interrogat⁹ quis
eēt diuino videt oraculo Ego sū
q̄ sū sic dices filijs isrl̄· q̄ ē misit
me ad vos hec breuiter ab īnu
merabilib⁹ excerpta sūt Estne
igit⁹ dignū gentiū theologiam
īmo vero īpietatē cū istis vllo mō
cōferre q̄z alij nullū eē deū alij
celestia corpora eē crediderūt Et
stellas ignē in celo fixas dicētes
aut ignē via ꝛ arte circulatum
loco dei adorarūt alij nulla dei
ꝓuidēcia mūdū ſ irracionali
q̄dā natura gubernari· alij celes
tia solūmō diuinit⁹ regi· nō aūt
ecīā terrestria mūdūq3 sine ortu
neq3 vllo mō a deo productū· sed
casu ꝛ fortuna cōstitutū eē nōnul
li ex atomis ꝛ īaiatis corpusculis
eē cōglutinatū asseruerūt

Dicit

His ita alterā ꝙ̄ ꝑsona a
p̄ma persona genitā nō
creata hebreoꝝ scripture signifi
cāt quā verbū sapiēciā virtutē
dei appellat vnde iq̄t Job inuēta
est sapiēcia Quis aūt locus ei⁹ est
Nemo mortalis viā ei⁹ nouit · Et
Dauid ī psalmis· verbo dn̄i celi fir
mati sūt· ꝛ Salomō ex ꝑsona ip
sius sapiēcie Ego iquit sapiēcia
cōsiliū ꝛ cogitacōēs cōstitui ꝛ dn̄s
possedit me ī inicio viarū suarū
ad opera sua ī principio anteq̄ terra
fcā est· anteq̄ abyssi ꝓducti· anteq̄ mō
tes firmati ante colles genuit me
Et alibi q̄d aūt ē sapiēcia ꝛ vnde na
ta sit dicā ꝛ nō occultabo Sp̄s ip̄a
ē itellectualis scī vnigenit⁹ oīpotēs
oīa penetrās vapor enī est virtutis
diuine ꝛ fluxus gl̄e oīpotētis ve
rissim⁹ fulgur eterne lucis· ꝛ imacu
latū speculū virtutis diuine ac bo
nitatis ei⁹ ymago ab extremo ad
extremū oīa trāsiens ac oīa rc̄te
gubernās· q̄d q̄dē diuinū verbū
a p̄re ad hoīz salutē missū scrip
tura confirmat Vō deū ꝛ dn̄z
id ē creatorē ꝛ gubernatorem a
Moise ꝓphetisq3 appellari cōspi
cim⁹. Venit aūt ad hoīes hoīe as
sūpto a p̄re missū ꝓpter salutē nos
trā Misit enī verbū suū inquit
ꝛ sanauit eos Vnde doctrina e
cia euāgelica ꝓphetica ꝛ patern
na hebreoꝝ renouās theologiā
hoc pacto icipit In principio erat
verbū ꝛ verbū erat apud deū ꝛ de⁹

erat verbum hoc erat in principio apud
deum omnia per ipsum facta sunt et sine ipso
factum est nichil. Quod factum est in ipso
vita erat et vita erat lux hominum.
Merito igitur eodem spiritu Moises
plenus factos celo et terra qui cum filio
suo verba conferentem. sic deum primum
introduxit dicentem. Et dixit deus faci
amus hominem ad ymaginem et similitudi
nem nostram. Quod plasmasti etiam
occulcius significavit dicens. Ipse
dixit et facta sunt. ipse mandavit et
creata sunt. Aperte namque prius ad
filium ordinem atque mandatum more
humano nec enim aliter poterat ex
pressit. Nemo enim negabit omnem
qui aliquid dicit ad alium dicere. et qui man
dat ac precipit alii preter ipsum manda
re atque precipere. Manifestius autem
Moises duorum dominorum patris videlicet
atque filii mencionem fecit dicens. Pluit
dominus a deo sulphur et ignem. et David
similiter. Dixit dominus domino meo sede a
dextris meis. Donec ponam inimi
cos tuos scabellum pedum tuorum. Et
paulo post eternam illam et ineffa
bilem generacionem verbi designare deside
rans ait. Ex utero ante luciferum
genui te. Hec ita se habent non solum
veteris scriptura occulcius non enim omnes
tunc ferre poterant. verum etiam nova ip
sis quasi solaribus radiis dilucidius predi
cat. quamvis nonnulli iudeorum sancti gratia
spiritus carentes aliter interpretati sunt a quibus
nonnulla ponam idcirco non inutilia que
nam non effusum in aera verbum dicunt
nec spiritum non subsistentem. sed diversas
personas probe sicut et nos. male
autem quod diversas quasi naturas opinantur.
Philonem quoque audias scripture voces
interpretacione sua explicantem. quam ob
rem inquit qui de altero deo dicit in yma
gine dei feci hominem. Perpulchre id divi
nitus scriptori fuit inspiratum. Nullum
enim mortale ad supremum patrem tamquam
imago conferri potest. sed confertur ad secun
dum deum qui patris verbum est. Necesse enim erat primi
racionalem vim a deo verbo anime hominis im
primi. Deus enim qui super verbum est ita
supremus est ut nulla racionalis natura
similitudinem eius possit recipere. Hec in
primo questionum libro Philonis dic
ta sunt. qui in primo de agricultura
verbum dei filium quoque dei appellari hys
verbis non dubitavit. Hec universa
pastor ille et rex deus vere gubernat.
legemque statuit. rectum eius verbum et pri
mogenitum filium qui curam totius gregis
qui maximi regis lux diligenter susci
pit. Item in secundo quasi dubitando ruborem
effugere velis: audacter dicat nul
la re materiali machinam mundi
conservari. sed verbo eterni dei sempiter
no quod a medio usque ad extrema. et ab
extremis ad media protensum invic
tum nature sustinet cursum fovens ipsum
atque conservans quod vinculum quoddam pater
qui genuit ipsum constituit. Merito igitur

nec terra vnq̄ʒ aliq̄s submerget:
nec ignis extigēt extīguet nec
cetera peribūt· cū verbū dei voca
le inter multa elemēta cōstitutū
oīa cōseruet· hec Philo Rōne
igit̄ vera hec nr̄a sūt qui verbo
ac sapīa dei oīa ꝑducta ēē ꝑdi
cam⁹ falsa vero illa q̄ nec verisi
militudiē vllā habet· ꝛ inter se
cōtraria sūt Tales enī milesius
aquā origīnē rerū dicit Anaxi
menes aerē Heraclitus ignē·
Pythagoras numeros Epicur⁹
atq̄ȝ Democrit⁹ indiuidua quedā
corpuscula Empedocles q̄tuor
elemēta hoc dei verbū magni cō
silij āgelū lucē verā iusticie solē
etiā nominat Tercio sp̄s addit̄
sc̄s a scriptura que sicuti p̄rem
et verbū suū eadē dignitate
atq̄ȝ honore honorari precipit
Terci⁹ igit̄ a p̄re sp̄s ēē ondit̄
tā q̄ȝ a p̄re ꝑ sapiēciā elucēs post
hāc eternā dei substāciā rōnales
virtutes nec nūo nec spēcie nob̄
notas ȝ solū visibiliū ꝓporcione
alia enī glā solis est· alia lune·
alia stellarū scriptura videoȝ nō
vt deos ȝ vt mīstras honorādas
ōndit Et m̄oīli q̄dē nat̄ȝ stellarū
nūs ōmo ignot⁹ est De⁹ vero mł
titudinē etiā ītelligēciarū ꝛ no
mina nō ignorat Scribit̄ enī
q̄ stellarū multitudiē nūat ꝛ oīb⁹

ipīs noīa īponat īnūabilia eī gn̄a
ꝓfcō ꝛ ītelligēciarū ꝛ stellarū sūt
deo āt oīa nūata sūt. de ipō enī
dicit̄ mille milia mīstrabāt ei
ꝛ decies milies cētena milia co
corā eo assistebāt· Cū enī nūȝ vi
deat̄ aliquē noīare nūatas illas
ōndit ēē virtutes a deo Cū vero
tātā nūi quātitatē dixerit igno
tū nobis illū nūȝ ꝓpter īnūabi
litatē suā ēē ōndit Sȝ de substā
cia earū sic psalmista scriptū re
liq̄t Dn̄e de⁹ me⁹ q̄ȝ vehementer
magnificat⁹ es cōfessiōē ꝛ decorē
induisti amict⁹ lumē sicut vestimē
to· extendēs celū sicut pellē· q̄ facis
āgelos tuos sp̄s ꝛ mīstros tuos
ignis flāmā Noli credē de hoc
corruptibili igni dicī nec de irra
cionali aere atq̄ȝ spū· ȝ alia q̄dā
atq̄ȝ sublimiorē enī ē· cū a sensu
nr̄o verba prodeāt trāslatiue nō
ꝓprie de ītellectualib⁹ dici· vnd ip̄ȝ
q̄ȝ deū spūȝ ꝛ ignē ꝛ lucē ꝛ huiuscē
·moī noīb⁹ significam⁹. Virtutes
āt illas āgelos archāgelos spūs
celeste exercitū p̄ncipat⁹ p̄tates·
thronos dn̄acionesq̄ȝ nūcupam⁹
Quarū oīȝ iusticie solē ꝛ sūȝ p̄m
ei āuerū vna cū deo ac p̄re crea
tore atq̄ȝ gubernatorē scriptura
cōfirmat· que vnū deū ab vniuer
sis sicuti p̄rē ac dn̄ȝ hymis glorifi

cadū ꝓphā p̄cipit dicēs. Laudate
dn̄m de celis: laudate eū in excelsis
Laudate eū oēs āgeli eꝰ: laudate
eū oēs virtutes eꝰ. Laudate eū sol
et luna: laudate eū oēs stelle et
lumē. Laudate eū celi celoꝝ: et aq̄
q̄ super celos sūt laudēt nomen
dn̄i. Quia ipē dixit et fc̄a sūt. ipē
mādauit et creata sūt. Statuit
ea ieterna et in sc̄lm sc̄li p̄ceptū po
suit et nō p̄teribit. Hec hebreorū
dogmata merito erroribꝰ gencilū
spretis cōplectimꝰ virtutes celoꝝ
vt dei ministros honorātes. Solum
aūt deū et verbū ac spm̄ eiꝰ q̄ celū et
terrā et oīa que i ipis sūt creauit
et a nichilo simpliciter ꝓduxit. vt
hebreoꝝ doctrina occultiꝰ et euāge
lica expressius precipit colimus
atq̄ adoramus

68 Nunc cōsequēs ēē videtur
vt q̄lē hebrei de cōtraria
virtute doctrinā tradiderīt ꝓspiciā
Virtutes igit̄ ministrātes et spūs q̄
ad misteriū mittūt ꝓpter eos qui
eterne cōsecuturi vite sūt heredita
tē sc̄os dico āgelos dei diuina luce
frui ac idarco luminaribꝰ celi cōferri
docti a scriptā credidimꝰ a q̄bꝰ per
uersi q̄dā spūs cū sua nequcia diui
nā lucē suscipē nequiuerīt tenebre
facte sūt. Quoꝝ p̄mū q̄ eciā aliis
defectionis causa fuit. qm̄ periuꝰ

propter ipietatē suā in terrā de
cidit. quiq̄ tociꝰ venenose p̄uita
tis auctor ē. spōte a lūie ad tene
bras lapsū draconē serpētēq̄ leti
feri veneni productorē atrocē be
luā et leonē huānis carnibꝰ viuē
tē ac deniq̄ basiliscū scriptura
solet appellare. Causa vero qua
lapsus est furor mētis et arrogan
cia hoc pacto dicitur fuisse quō deci
dit de celo lucifer q̄ mane oritur
cōtritꝰ est in terrā. qui mittit ad
oēs gentes. tu aūt dixisti in mēte
tua i celū ascēdā super astra po
nā sedē meā et ero altissīo similis
Et rursus hec dicit dn̄s qm̄ exalta
tū est cor tuū. et dixisti deꝰ ego sum
et domiciliū dei habito. Et iterū
i mōte dei natus es īter igneos
lapides īmaculatꝰ i diebus tuis
ex quo die creatꝰ es donec īiusti
cie īuente in te sūt. Exaltatū ē
cor tuū in pulchritudīe tua: cor
rupta ē sciā tua cū pulchritudīe
tua ꝓpter multitudine delictoꝝ
tuoꝝ in terrā deieci te. Hiis verbꝰ
apertissīe cū superioribꝰ illū virtu
tibus cōuersatū fuisse docemur
Et qm̄ ceruices extulit ꝓpter ar
rogāciā decidisse sub q̄ īuisabiles
quidā sūt spūs filii ipietatis errore
pro lucida diuina regna beataq̄
habitacōe ad cōueniencia sibi ac
oībus ipīs loca tātam setēcia dei

depulsi Que loca abyssū diuina
scriptura ⁊ tenebras nō hās s; q̄s
diuina verba itelligūt solz appel
lare ex nūo q̄z multi exercitac
onis hoīz grā in terra ⁊ regione
que sublima ē de reliti erroris
hūani ⁊ ipietatis gēcau cōcausa
simul fuerīt Quib' iterdū noīa
indit scriptura maligno' sps. et
demones ptātes ⁊ pricipat' mū
di hui' appellās interdū sȳbolice
cū piū atqz religiosū virū ne mł
titudinē domonū formidz hortet'
Sup aspidē enī ait ābulabis et
cōculcabis leonē ⁊ dracone Dig
nū at ē deū ab ipis odio haberi c
uisqz volūtati repugnare: q̄m sep
sos deos putari cupiūt. ⁊ dei cul
tū in se trāsferre conat' diuinatio
nib' atqz oraculis tācq̄ itentius
stultos alliciētes q̄s a deo rapiētes
ad pfūdū ipietatis detrudīt Solis
āt hebreis malicia illoz a priscis
fuit itellecta tpib' apertissiē dānā
tib' oēs deos gētiū demōnes ēē Nūc
āt dei grā p saluatoris nrī euan
gelicā doctrinā vniūsis orb' viciā'
deorū solut' deū verū glorificat
69 Sed phenicū q̄dem ac egip
ciorum theologia casu homi
ceteroruqz aīaliū pductioē factam
e terra dicebat: nullū inter rōna
lē substātiā discrimē arbitrata q̄
bus abiectis hebreos laudamus
qui pulcherriē ac sapiētissiē ac ide
o verissime de p̄ma hoīz pductioē
docuerūt duplici q̄dā natā cōstitu
tū ēē hoīez asserētes cui' altera pars
cū icorporea ⁊ imōrtalis sit ver' ho
existit ad imagiēz ⁊ silitudiēz dei
nō fortuna ⁊ casu s; a deo ipō cre
atus. Voluit enī sup̄ma oniū
cā nō carere rōnalib' terrā aīalib'
vt nō solū a celestib' verū etiā a de
gentib' i terra maiestas sua lau
daret' Itaqz dixisse deū scriptura
testat'. Faciam' hoīez ad imagiē
⁊ silitudinē nrāz. ⁊ fecit de' hoīez ad
imaginē ⁊ silitudiēz suā fecit eum
Et rursus Formauit igit' de' hoīez
de limo terre ⁊ ispirauit i facie ei'
spiraculū vite: ⁊ fact' hō i aīmā
viuētē: quē textū iude' Philo ex
ponēs his verbis vtit' Ceteri q̄dē
ab etherea natā mētē nrāz cōstare
dicētes. etheri affinē ēē hoīez volue
runt Moises āt ille nulli creatu
rarū rōnalē aīaz similē. s; nomis
ma dei verbo suo isignitū ēē voluit
Inspirauit enī de' inq̄t i facie ei'
spiraculū vite. ⁊ fact' ē hō i aīam
viuētē Et q̄m nichil ē mittēti nisi
similē ēē: ideirco ad imaginē dei
hō nō ad imaginē creaturarū ali
cui' fact' ēē asserit' Aīā igit' hoīs
verbo designata: nichil fuit corp' q̄
ad fulgētissimas partes mūdi vi
sū erigere Hec philo Nō q̄ absq̄

causa cetera q̄de aīalia nutu dīno
vel a terra vel aq̄s p̄cipisse Solus
āt hō ad imaginē z silitudinē dei
factus asserit Quare solus oīz
que sūt ī terra rōnes participes
principari ac regē leges ferre artesq̄
īuenire pt Sola enī hois ītellec
tualis aīa ac rōnal' ē: reliq̄ oīno
mortalia ad seruiediū hoī facta sūt
preest enī vniuersis q̄ dns atq̄
dux hō rōnis virib⁹ robustiora cor
pore domās · idcirco prudencie iusti
cie aliarūq̄ virtutū capax ē z ad
celestia seipz extollēs stellarū cursu
orbiūq̄ voluciones ita querit vt
celestē se eē argumētū prebeat ·
Qd āt sibi continuacet terrenū cor
pus opus z ipz dei est de terra sup
tū z ī terrā reuertes Quapropter
oportet sicut pecoris cuiusdā ita
corporis hoīz curā habere · aleremq̄ ·
colere vt seruū ad huius vite
misteriū perutile dnz vero īteriorē
q̄ dei affinē vehemēcius amare ac
honorare q̄m z a pma cā hōrat⁹
ē hoī igit⁹ sic diuinit⁹ ornato ido
neū de⁹ largit⁹ domiciliū fuit Ipe
āt sua sponte diuini cōteptu p̄cep
ti ī domiciliū mortale decidit : ppter
a pietatē eē adhibedā censem⁹ z vir
tuti dādā operā vt delictū nrm delea
m⁹ z ad pmū redeam⁹ statū Non
enī in terris finē hoī eē cōstitutū
sz illuc vnde resilut restitucioe ima
ginis quā dep̄uaui huiusmoi

sūt que de nata hois hebreor doctri
na antea q̄z greci oīno eent philo
sophata e Greci vero heri vel nu
diustertii nati nonulla e barbaris
multa ab hebreis vt progrediētes
mōstrabim⁹ furati sūt
Uerū q̄m hebreor veritas v
nū creatorē oīz deū cognos
cit ipsius q̄z subiecte corporib⁹ sub
stācie quā hylen appellare solent
Innuabiles vero tā barbari q̄z gre
ci cōtra opinant⁹ Aly malignitatis
fontē eē hylen nec genita nec cor
ruptibilē dicētes aly nata sin abs
q̄z qualitate figuraq̄ asserentes
virtute diuina mūdū ab ipā for
matū asserit Racoib⁹ demostra
dū est solā hebreor opinionē nō
falsā eē Vtar āt vt soleo nō me
is sz alienis Dionisi⁹ igit⁹ ī pmo
aduersus sabeliū her de ppositaq̄ ques
tione reliq̄t Non sūt absq̄ scelere
illi q̄ materiā pmā ad factionē to
tius deo subiecerūt · quā dicūt ai
passibilis mutabilisq̄ nata sit di
uinit⁹ ad grācionē oīz alteracīi ·
Respondeāt nobis vnde silitudo ac
dissilitudo materie pme ad deū ē
necē enī est si positionē suā volūt
sustentare superiorē queda deo ex
cogitare qd nefādissiz est Preterea
cū nō ~~genita~~ genitū eē silit de
vtroq̄ dicat⁹ · z aliud alterū ab
altero sit : vnd idipsis aduenit

Nam si non genitus deus per se est et ipsum non genitum esse ut quispiam diceret substantia sua est non erit non genita hyle. Non enim idem est deus et hyle: quod si utrumque est quod utrumque est id est deus quod est deus materia vero prima materia. Inest enim utrisque non genitum esse patet aliud esse ab utroque et utrisque prius atque superius. Ad hec causa reddi postulabimus: quare obrem cum utrumque non genitum sit deus quidem impassibilis immutabilis immobilis atque actus est. materia vero prima econtra passibilis mutabilis mobilis omnis alterationis receptiva. Quod autem etiam apte convenerit utrum ad materie prime naturam ad aptaverit se deus cum ab ea mundum fabricaturus esset an econtra. Sed hoc ultimum impossibile. Non enim potest res insensibilis accommodare se ad artificem. Primum autem penitus nefandum si quis putet sicut artificem ad materie aptitudinem primam causam se accommodasse. Relinquitur igitur ut a dei sapientia varia et ut ita dicam multiformis formarum scilicet omnium receptiva hyle producta sit. Multa dici possunt. sed modo non est nobis hec questio proposita. meliores tamen sunt qui hec dicunt quam qui innumerabiles deos alium aliud creasse contendunt. Hec a Dionisio supra sufficiant. Nunc Origenem audias. Siquis autem putat non posse deum absque subiecta ingenitam materiam quicquam efficere quam nec statuarius absque lapide statuam nec lignarius ~~absque~~ faber sine lignis rogandus est si arbitratur deum posse quod quod velit. Eo enim pacto quo sicut vult ad totius ornatum ineffabili virtute ~~absque~~ atque sapientia qualitates non entes producat quod omnes qui providentiam fatentur concedunt. similiter quasi ~~quod~~ quod vult producere potest. Michi autem videtur qui hec dicunt fortunam quasi deos antecedere qui nisi materiam primam forte repperissent non esset auctor nec pater nec creator et dominus universi. preterea unde factum est ut sufficiens ad universa fingenda nec superfluens aut deficiens materia subiecta sit: Sequitur enim necessario a providentia quadam deo superiore ne scilicet ars dei perderetur si non haberet materiam artificium susceptibilem deo materiam esse subiectam. Unde autem omnium que deus vult receptiva materia esset nisi eam deus talem qualem voluit produxisset. Sed non genitam esse materiam supponentes sic adversus eos insurgemus. si nulla providentia deo materiam non subiecit quemadmodum ei subiecta quasi per providentiam esset subiecta. Quid prestantius factum est quam ea que casu fuit. Quod si non est a deo producta materia cur mundum ab eo formatum dicunt. an quia tanta mundi fabrica nisi a sapientissimo artifice non potuisse fieri credunt. Sed materiam quasi tantam atque talem ut corporalium rerum formas omnes possit suscipere non nisi ab omnipotente sapienteque arti

fice fuisse credendu Cu at obiciat
nemine posse artifice absq mate
ria qcq facere sciat se multo dissi
milia dicere Providencia enim sp
hoim artib materia subiciat Hec
adversos illos dca sufficiat qui
qm invisibil terra informisq dicat
idcirco materia prima no genita
existimarunt Hec Origenes
Philo at iudeus de hac questione
sic scripsit De quatitate at sub
stancie utru facta sit dicendu e ad for
macione universi tata materia
deu creasse ut nec superflueret n
deficeret: absurdu enim est hic vel
illu artifice diligentissie de quati
tate materie sufficientis pcipue i
preciosa materia pvide: deu vero
q nuos et mensura oim novit nume
de hoc pvidisse Ausi igit exclama
re nec pluri nec pauciori materia
ad creacione mudi opus fuisse
Non enim integer ex oib ptib mu
dus eet si no a sufficienti materia
eet formatus Sz cu prudentis pocius
artificis sit antea q incipit suffi
cienciam materie pspicere. ho qde
mortalis errare pt. ut nonnuq deficie
ti materie additamenta qrat. non
nuq ablacione a supfluente Deus
vero cui nichil deest qcq oia pot
ad unguem sufficiente pvidit hyle
Sz q cavillari volunt argumenta

multiplicat. q vero phari verita
te veru cotenti sunt Hec eciam phylo-
maxio vero insigni apud xpianos
viro liber qdam de materia script
e. unde nonnulla michi sumenda
ee video ad exquisita qstionis decisio
ne Credo inquit te q mecu vide duo
no genita simul ee no posse. q
ius illud addidisti alteru ex duob
necessariu videri. aut separatu esse
deu a materia aut coniuctu Si
igit coniuctu ee qda voluerit dice
unu no genitu dicet Nam si con
iuncta simul sunt duo no genita
eo no pnt Sz sicut consequeter di
cam una re genita hoim ee mul
tis partib costitutu sic necce est
si no est separat a materia deus
unu no genitu dicere. sin vero
separatu qs dicet necce erit aliqd
inter eos ee discrimine q dissepararet
no enim pt aliud ab alio distare
nisi tercium qdda sit q distare dicit
Istud alteru pgredit Nam si tercia
dabunt ingenita silit de ipis qra [ingenita]
et si coniuncta qs dicet superiore re
feram racione. sin vero separata: quar
tu necessario introducet que separa
cio efficiat Sz illud forsitan quispiam
prior cogitabit nec separatu ee deu
a materia nec rursus coniuctu
sz ee i materia velut i loco et ma
teria i deo tamq cotinens Erit ergo
a materia circuscript deus cuq

ipa in stabilitate sua huc atq3 il
luc ferat. ipe q3 mutabilis erit. p
terea si materia i formis fuit. cre
ata vero formis ad melius a deo
mutata: deus q3 erat i re locoq3 in
formi. Ad hec interrogandu e vtru
deus replebat materia. an i parte
aliq materie fuit. na si i parte
fuit minor multo q3 materia e
s3 tota replebat: quo ea trasmu
tado forauit. nece eni est aut cotrac
tu illud formasse: qd sine cotracti
one vacuu fuit relictu. aut se q3
ip3 vna cu materia trasformasse
Qd si materia ee i deo qspiam
dicat siliter qrendu est vtru qi
separata vt volucres i aere an vt
i loco. Si eni separata vt volucres
i aere dixerit partibilis g deus ymo
re ipa scissus: scidere disseparari
q3 nece e ad receptione aliorum
Si vero vt i loco cu deformis ma
teria per se sit nec a pravitate alie
na erit deus deformitatis et pravitatis
locus. qd cogitare nefadissi3 e. Ita
cu hylen ingenita putes ne ma
loru causa deus ee videatur. maligni
tatis receptaculu deu dice cogeris

Si g materia no genita pri
cipaliter dicere multis
rōibus ipossibile id ee demostrare
veru qm maloru ipa3 cam ee opi
naris: et ex hoc etia iducens vt
no genita credas. ad hoc vertēda
michi orō est. Si eni adiperiā q
pacto mala fiat omdaq3 no esse

possibile qm maloru auctor deus sit
si materia ei alunde ad creandu
subiciat. opinio hec fundit evertit
Sine qualitatibus g coeterna deo fu
isse materia. vnde mundu istu cre
auit opinaris. Sic prorsus. Si
g sine qualitatibus materia fuit. sut
at in mundo qualitates. qr a mate
ria divinitus factus e qualitatu psto
deus pductor est. Ita michi videtur
qualitates porro no a subiectis quali
tatibus factas ee et aliud a substan
is dicis. Ita opinor. Si g nec a sub
iectis qualitatibus educte a deo qualitates
nec a substantijs qm substantie no
erant. ex no ente simpliciter crea
tas divinitus fateri nece est. Falso
ergo abs te i superioribus dicebatur
ipossibile ee a no ente simpliciter fie
ri qcq3 a deo. qd tanto absurdius
videbitur quanto si diligentius qspiam
cosideret. vel hoies q maxie ex aliq
facere videtur a no ente qda pducere
Architectus eni vrbe facit ex no
vrbe. et tepla ex no teplis. Qd si
qr substantia subiecta e architecto
idcirco ex ente ip3 facere opinaris.
no paru erras: no est eni substa
cia que vrbe facit aut tepla: sed
ars q circa substantiam e: hec at q3
uis ex arte fiat q in hoie est. no
e tn i lapidibus. s3 forsan dices ideo
no ee ex no ente arte q vrbs costat
qr sit ab artificio qd i artifice est.
Ego vero tibi ostendo arte illa que

in homine est non ab alia quadam arte
sed a non ente in homine fieri. Accidentia
enim omnia in substantiis et fiunt et sunt.
Homo enim sine ullo artificio ex-
istit: ars vero nulla erit nisi prius
hominem esse intelligamus. Quare ars
a non ente in homine facta necessario est:
quod si hominibus hoc modo se habet: quomodo non
oportebit deum non solum qualitates ve-
rum etiam substantias a non ente simpli-
citer arbitrari posse creare? Si
enim aliquid ex non ente simpliciter pos-
se fieri a deo fateris, substantias
etiam a non ente simpliciter ab eo
posse fieri concedas necesse est. Ver-
um apprime audire desideras unde ma-
la oriantur. Quero abs te utrum substan-
tias aut qualitates substantiarum
mala opinaris? Qualitates
substantiarum arbitror. Materiam
autem absque qualitate ac deformem fate-
ris? Dictum memini. Si igitur substan-
tiarum qualitates mala sunt: et mate-
ria sine qualitate est: deusque omnium qualita-
tum creator creditur: erit malorum omnium
auctor deus. Quare si absque ma-
teria non genita ponebatur ut ma-
lorum causam deum dicere non cogereris
cogeris autem hoc facere: multo magis
materiam eis ad creandum subiciens
frustra id certe opinaris: hec suffi-
cere michi videntur. Si tu aliquid habeas
ego si contentionis non veritatis cupi-

ditate verba hec faceremus nil amplius
quererem. Verum quoniam caritas est que
nos mouet et utilitatis proximi
causa disputamus, alias de his dis-
serendum arbitror. Et quoniam nichil ali-
ud quam veritas queritur. quoque modo pu-
tas facilius atque dilucidius id fieri
posse. Sic ordine utaris ut non tibi so-
lum verum etiam in magnas conferas
fructum. Sed quoniam qualitates esse mala
superius diximus nunc substantias potius
quasdam mala esse arbitror. Quid
tu substantiam dicis. Nonne illam que
ita per se existit ut nullo modo indi-
geat ut existat. Sic dico. Malum
autem actum aliquem esse opinaris: an
quomodo? Actum profecto. Nonne
igitur actus agentis est? Et profiteor.
Cum autem nil agens sit: putas tu ac-
tum esse posse? Minime. Si igitur substan-
tia nulla re alia indiget ut exis-
tat mala vero actus sunt, et omnes actus
cum aliquid sit agente aliquo sunt
et non agente non sunt, non erunt profecto
mala substantie. Quod si ea que agunt
substantiam putas: verum id quidem est
ut homicida eatenus quatenus homo est substantia est.
Cedes autem ipsa non est substantia sed
hec opus ac ideo interdum bonum
hominem interdum malum vocitamus. Dicun-
turque ab his hec nomina de homine propter
bonos et malos actus qui sunt acciden-
tia. Cedes enim non est substantia
sed nec liberalitas. Nam quemadmo-
dum a gramatica gramaticus et a

medicina medicus dicat᷑. cū sub-
stācia nec medicina nec gramati-
ca sit. ſʒ ~~ab~~ hō ab hīs accidētib⁹
appellationē accipiat. siliter a
malis mal⁹ hō dicat᷑. ⁊ a bonis
bon⁹ cū neutrū eoꝝ sit Quare
si quē aliū ꝑter hoēs causā ēē ma-
loꝝ putas. fili mō mōstrū hoībus
suggerit malā ab actu suo ipē
q̄ʒ malus erit Sic enī ⁊ homo
malus dicit᷑ qꝛ mala agit Que
āt agūt᷑ mala nō est ipē q̄ agit
ſʒ act⁹ ei⁹ a q̊b⁹ appellacōēʒ accipit
Nā si agētē eā dicem⁹ q̄ agit.
agit āt cedē erit hō cedes Et
sic qm̄ que agūt᷑. cū agūt᷑ solū-
mō sūt. facta vero ēē desinunt.
erūt hoēs cū agūt. ⁊ cū nō agūt
nō erūt Que falsa atqꝫ īpossi-
bilia sūt Sūt ꝗ̊ mala hoīs act⁹
appellaturꝗʒ hō malus. nō ex eo
qꝛ substācia est. ſʒ ex eo qꝛ mala
agit Malū enī dici ab accidēti-
b⁹ substācie q̄ nō sūt substancia
iā cōcessim⁹ vt gramatica gratic
dicit᷑ Quod si que agūt᷑ tūc ī-
cipiūt qm̄ act⁹ īcipit᷑ c̄et̄eris eti-
ā qui male agit tūc īcepit mal⁹
ēē qm̄ male agere cepit Non ē
ꝗ̊ malū absqꝫ ꝑncipio. nec non
genita mala sūt. ſʒ ab eo genita
atqꝫ perfecta a q̊ agūt᷑ Recte
o amice ē ꝓsuppositus enī probe
ītulisti Nā si absqꝫ q̄litatib⁹ ma-
teria ꝑma ē. estqꝫ q̄litatū auctoꝝ

deus. mala vero q̄litates sūt mala
erūt a deo Sʒ cōtra rōnē istā hec
que dixisti suffiriūt. michi vero
ī mētē nūc venit falso absqꝫ q̄li-
tatibus hylen asserī Nulla enī
substācia vere absqꝫ q̄litatibus
dicat᷑. cū enī absqꝫ q̄litatib⁹ dicat᷑
q̄litas ei⁹ ꝓfecto significat᷑ Qua-
lis enī quedā materia certe pri-
ma dicat᷑. cū huiusmōi ēē dicat᷑
vt aliqd ī se nō possideat. queres
certe q̄litatis qdā species ē Ad
hāc igit᷑ rōnē oro respondeas
Nā cum nō genita hyle michi vi-
deat᷑ q̄litates ēē īnatas habē vi-
det᷑ ⁊ sic ab ea defluere oīa que
mala sūt Ita de⁹ maloꝝ cā nō
erit Magna te puto laude dig-
nū qꝛ absqꝫ vlla pertinacia ve-
ritatē queras. causāqꝫ nobis ꝑ-
beas. vt aut a verbis tuis facil⁹
tibi persuadeam⁹. aut tuis ꝯb⁹ acq̊-
escentes veritatē discam⁹ Sʒ si
īnatas hʒ materia q̄litates cu-
ius rei auctoꝝ erit de⁹: cū neqꝫ sub-
stācias nec q̄litates produxerit
quippe cū tā substācia q̄ʒ accidēs
secū huiusmōi rōnis vi a prīci-
pio fuerit Dic igit᷑ queso quo
pacto deū creatorē appellas Vt-
rū qꝛ substācias ī alias substā-
cias mutauit. an qꝛ substācias
qdē nō mutauit: q̄litates āt ea-
rū mutauit Absurdū michi vi-
det᷑ mutatā fuisse substāciā dicē-

Qualitatū igit᷑ mutacoē cre
atorē appellari deū assero Nam
queādmodū e lapidib⁹ dom⁹ fit
nō ē dicēdū lapides ī domū esse
mutatos Sz q̄lr q̄dā deꝫ cōpo
sicione domū factā eē· cū q̄litas
ista nō cōposicio̅is lapidū alia
sit ab ea quā prꝰ habebat Sic
michi videt᷑ ꝑmanēte substācia
q̄litatū mutacione hūc mūdum
factū eē diuinit⁹ Cum ḡ q̄lita
tes quodāmō quasdā a deo fac
tas ais: vn̄de michi nō dedigneis
mala substāciarū ne q̄litates sūt
⁊ q̄litates inherent materie semꝑ
an īpresse fuerūt In se dico absqꝫ
pⁱⁿcipio: has igit᷑ q̄litates a deo
mutatas fuisse asseris. Ita pror
sus Utrū igit᷑ ad meli⁹ aut ad
peius? Ad melius scꝫ Si ḡ q̄li
tates ī materia īherēt q̄ ī meli⁹
mutate sūt· q̄rēdū adhuc restat
vnde mala orta sūt· aut enī nō
permāserūt q̄litates ille male
natā vt erāt· aut si permāserūt
male malignitate earū ī melius
de⁹ nō cōuertit· ⁊ sic maloꝝ causa
ad deū rursus refert᷑· aut forsā
malas q̄litates materie mūtas
eē nō dicis Earū vero mutacione
q̄ indeferētes erāt vniuersa di
uinit⁹ cōstructa opinaris· hoc mō
certe Cur igit᷑ malas q̄litates
reliquit? vtrū qꝛ euellere noluit?
an qꝛ nō potuit? Nā si noluit
⁊ potuit· nēce tibi erit cām ma
loꝝ deo attribuere· q̄ mutacoē
mūdū creās nō destruxit neqꝫ
mutauit ī meli⁹ mala cū potue
rit Nec poteris si ita opinaris
deū nō culpare q̄ malignitatē
materie nō abstulit cū possꝫ· sꝫ
ad ꝑniciē creaturarū reliq̄t Pre
terea maria q̄dā iniuria ipsiq̄qꝫ
materie illata ē: prius enī modo
se hꝫ q̄ꝫ anq̄ꝫ fōrret᷑ tūc enī īsita
sibi eē mala neq̄qꝫ senciebat· nūc
vero multe partes ei⁹ acerrimū
maloꝝ sensū percipiūt: qd̄ exem
pli grā in hoīe videam⁹ Materi
a enī hoīs anq̄ꝫ fōrret᷑ ⁊ creatoris
artificio ī aīal cōmutaret᷑· nichil
percipiebat postea vero q̄ꝫ ī hoīē
versa est· acutū hꝫ maloꝝ sensū
ita qꝫ diuinit⁹ materie ab bn̄fi
ciū ipius euenisse asseris peius
ille fuisse īuenit᷑ Sin vero nō
potuisse deū insita materie ma
la tollere cōtendis īpotētē deū
eē asseris q̄ aūt īpotēs ē aut nāa
ībecillus est aut superioris cuius
dā terroris ac formidine ꝑmit᷑
Si ībecillū arbitraris ⁊ tīm⁹ in
hoc ꝑposito cōsistis· actū est de sa
lute tua Sin aūt a maiore q̄dā
ꝑmit᷑ erūt mala deo efficaciora

q̄ꝫ vires eius retondut: qđ dictu ne
fas de deo ē Ad hec q̄re mal̄ꝰ po
cius deꝰ nō est si q̄de illū ēē deū di
cimꝰ cuiꝰ vires sup oīa sūt Sed
tūde in q̄o de materia ip̄a rursus
querēti vtrū siplex q̄dā erat an
cōposita Nā si vnica fuit atq̄ꝫ
siplex quō mūdꝰ q̄ ex ea ē cōposit⁹
vere dicat̄ cū illud cōpositū sit· qđ
a multis varijsq̄ꝫ cōstitutū ē Nō
si cōpositā fuisse videbis erat ꝗ
a siplicibꝰ q̄busdā cōposita: quare
absq̄ꝫ pricipio nō genita eternaq̄ꝫ
materia ēē nō pt· nō eñ erat an
q̄ꝫ siplicia ex q̄bꝰ cōponit̄ conueni
sent· Deinde nō duo ꝫ multa tibi
erūt nō genita Siplicia eñ ex
q̄bꝰ hyle tibi cōponit̄ multa ac
varia ēē nāc est Preterea videt̄
ne tibi q̄cq̄ꝫ sibi ip̄i repugn̄re atq̄ꝫ
opponi Nichil oīno Quid por
ro aque ignē opponi negas: nul
lo mō· luci at̄ tenebras· frigido
callidū· sicco humidū· nōne siliter
opponit̄ Siliter nō ificiar Si ꝗ
nl̄ sibi ip̄i opponit̄ nō erit materia
vna nec ex materia vna simul e hu
ic illud ē· qđ mō q̄rā videt̄ ne tibi
alicuiꝰ totiꝰ partes alie aliarū des
tructiue Neq̄ꝫ: Ignē at̄ aut aq̄ꝫ
ceteraq̄ꝫ huiusmōi nōne materie
partes putas: Sūt certe materie
partes Ignis porro nōne aq̄ des
tructiuꝰ: ꝛ cōtra tibi videt̄ Saliꝫ
Si ꝗ partes totiꝰ alie aliarū destruc
tiōne nō sūt: ignis at̄ ꝛ aq̄ cetera
q̄ꝫ huiusmōi alterū alteriꝰ destructi
uū est nō erūt partes vniꝰ mate
rie· nec ip̄a erūt materia· q̄m nich
il sui ip̄ius destructiuū est· nichil e
ñi sibi ip̄i opponit̄ aut repugnat·
aliud certe alij oppōit̄ vt albū nō
opponit̄ albo ꝫ nigro· ꝛ tenebre nō
tenebris ꝫ luci Si ꝗ vnaq̄dā eēt
materia nulla opposicio i rebꝰ iue
niret̄ Cū at̄ alie rerū alijs oppo
nat̄ nō eadē ēē videt̄ materia oīꝫ
Hec tharimꝰ Sꝫ huius volumis
iā modus sit· i q̄ priscoꝝ sc̄oꝝ he
breoꝝ vitas q̄ multo āīt Moisen
fuerāt breuiter perstrixi: q̄s oēs
admirati diuinis laudibꝰ ꝓseq̄m̄
ꝛ ꝓsequem̄ Imitacionē illoꝝ tāti
nobis faciāmꝰ· vt eā nobis recte cō
cedi diuinitꝰ deprecemur

Nunc ordine ꝓgredientes ad
moisi disciplinā q̄ sc̄os q̄ꝫ du
tenuit ꝛ solis iudeis nō alijs gētibꝰ
data ē trāsitū ~~facites~~ faciā Cū at̄
nulli alij genti ꝫ iudeis solūmō
Mosaica disciplina data· nec idone
a uel possibilis alijs fuit tp̄e suo
ꝓbabimꝰ ꝫ queadmodū egipciorū
doctrinā ip̄oꝝ egipcioꝝ vocabꝰ expo
nebā ceterarūq̄ꝫ gēciū theologiā
suoꝝ testimonio auctoꝝ explicabam

ita nunc quod faciendum est a iudeis ipsis
et ab illis maxime qui doctissimi habent
ante oculos omnia ponam si prius quo
in linguam grecam et quanta diligencia libri
iudaici traducti sunt exposuero Com
modissimum id enim michi ad evangelicam
doctrinam cuius ad comparacionem modo scri
bimus fore arbitror Cum enim iam salua
toris nostri tempora videretur propius
aduenire conducebatur maxime saluti
omnium gencium que ea que a prophetis scripta
fuerant intelligere per linguam grecam
quam fere omnes gentes intelligunt iuda
icam scripturam vniuersis proposuit
Aut enim post saluatoris nostri tempora non
habuissemus iudeis ex iudea occul
tantibus aut corrupciores nobis de
dissent aut si recte haberi potuisset
in suspicionem traductores facile
vocaretur Saluator igitur noster qui vt deus
omnia prouidebat optima disposicione
vsus Ptolomeo egipciorum regi tra
ducendorum librorum cupiditatem iniecit
Quam rem aristeus vir doctus vt pote
qui rebus aderat diligenter conscripsit Fu
it autem traductio facta temporibus secundi pto
lemei qui philadelphus vocatus est
Et Aristeverba opere precium est au
dire Demetrius inquit Phalereus
in regia bibliotheca constitutus grandem
a rege pecuniam accepit vt vndique
ad bibliothecam regis vel emendo
vel transcribendo libros congregaret
meminique interrogatum me presente
a rege quot nam libri iam in bibliothe
cis essent dixisse plures quam ducen
ta milia: sed breui tempore non erunt for
san pauciores quingentis milibus
si non ab vniuersa grecia solum
quod feci verum eciam ab aliis gentibus
ac precipue a iudeis quorum doctrina
vtilis inesse dicitur quam plura possu
mus volumina congregamus Et que
nam rex inquit causa detinuit ne iudeorum
libros que regio nobis affinis est
aut emeris iam aut transcripseris
perfectum cum ad hec te tanta tibi pres
tetur pecunia quantam pecieris Tum
Demetrius de traductione opus est inquit
propria enim lingua et diuersis vtuntur
quam egipciorum litteris Multi eos syria
ca et lingua et litteris vti censent quod
ita esse non inuenio Post hec rex pre
cepit Demetrio scribere ad se de
iudeorum librorum traductione Omnia
enim tanta diligencia faciebat vt
vel res minimas peticionibus atque
mandatis exactissime scriptis age
ret Quare ipse quoque cuncta vt ges
ta sunt conscripsi Hanc igitur episto
lam Demetrius Philadelpho misit
regi magno Demetrius Cum pre
cepisti o rex vt vndecunque possim
in bibliothecam tuam libros vtiles congeram
maiestati tue refero
iudeorum disciplinam et leges litteris
et lingua sua conscriptas perutiles

michi videri ferūt enī abiecte nō
nulla trāslata tante certe admira
tionis: vt et integra ⁊ diuina so
la legū sanctio iudaica videatur
Sic enī etiā hecateꝰ abderita ꝓp
ter sanctionē legis nec a poetis
grecū tactā arbitrat̄ nec diligent̄
ab historicis expositā Si ergo tibi vi
detur o rex scribat̄ ad pōtificē iudeo
rū vt de singulis tribubꝰ seniores
viros legis peritos ⁊ probos sex
mittat vt diligēti examīe id di
gamus ī quo plures cōueniēt tra
ductores Ita quippe res digna michi
maiestate tua videt̄. felix sis ꝑ
petuo Tūc rex ad Eleazarū scri
bit iussit ꝗ captiuos iudeoꝝ remi
serit. ⁊ auri quinquaginta talēta argē
ti centū. ⁊ lapides nō paucos ad
crateras: phialas ⁊ mensā cetera
ꝗ vasa ⁊ sacrificia faciēda deo iu
deoꝝ obtulit cuiꝰ epla hec ē Rex
Ptolemeus Eleazaro pōtifici sa
lutē Nō ignoras multos iudeoꝝ
ī regione habitare nrā q̄ ab hie
rosolimus persarū in tpe q̄ illi reg
bāt abstracti fuerāt: quoꝝ multi cū
prē nrō in egiptū īgressi maiori
mercede ī legionibꝰ cōscripti sunt.
cuiqꝫ fideles īuenissꝫ ī ꝑsidns collo
cauit. vt eoꝝ formidīe ciues egip
tioꝝ cōprimeret Nos etiā postqꝫ
regni habenas suscepimꝰ huānī⁹

tuos tractātes plures ꝗꝫ cētū milia
captiuos redemimꝰ ac liberauimꝰ
cōuenienti mercede dnīs deposita. et
si qd̄ īpetu multitudīs ꝑperā gestū
est totū correximꝰ Putauimus enī
id maxīe deo grātū fore q̄ tātū reg
nū cū pace ac glā nob cōmēdauit
de tuis etiā florētes etate volētesqꝫ
militare cū dignitate aliq̄ ī exer
citu cōstituimꝰ ⁊ apud nos nōnul
los amisimꝰ Quia igit̄ volumꝰ
⁊ tibi ⁊ iudeis tā p̄ntibꝰ ꝗꝫ futuris
gratissiꝫ facē. decreuimꝰ vt lex vrā
lrīs grecis ab hebraica ligua tradu
cat̄. vt vrā ꝗꝫ volumīa cū alijs re
gijs libris ī bibliotheca nrā inue
niat̄. rcē igit̄ facies ⁊ nrō studio
cōdigne. si viros probos ⁊ seniores
peritos legis ligue grece nō ignaros
sex ab vnaqꝫ tribu elegeris Opor
tet enī qm̄ res ꝗꝫ maxia ē illud
eligat̄ ī q̄ plures cōueniāt tducto
res. hac re gesta nō paruā nos glo
riā cōsecuturos arbitram̄ De his
rebus latiꝰ tecū loquet̄ Andreas
de intimis cubicularijs ⁊ Aristo q̄
⁊ p̄ mittas ad vasa ⁊ sacrificia ī
tēplū portat. argēti atqꝫ auri pō
dus nō cōtemnēdū Scribe tu q̄qꝫ
ad nos de q̄buscūqꝫ volueris Gra
tū enī id nob erit ⁊ amicicia nrā
dignū ⁊ ꝗꝫ p̄mū fieri curabimꝰ
qd̄ pecieris Vale Ad hec Elea
zarus sic rescripsit. Eleazarus

pōtifex amico vero Ptolemeo sa-
lutē Bītu ⁊ arsinoe regina ⁊ so
ror ⁊ filij vr̄i valetis bn̄ e. ⁊ vt vo
lum⁹ sit. ipi q̄q̄ valem⁹. Mag
no gaudio effecti sum⁹ cū per
lr̄as tuas bonā erga iudeos
volūtatē tuā cognouerimus
Itaq̄ vocato pp̄lo publice epis
tolā tuā legim⁹ vt ~~ferre~~ sciret
quātū ī deū nr̄ȝ habes pietatē
ōndimusq̄ vigiti aureas phialas
q̄s misisti ⁊ argēteas triginta.
⁊ crateras quīq̄. ⁊ mēsā argēte
ā ad sacrificādū. ⁊ ad alia sacri
ficia q̄b⁹ tēplū egeret argēti talē
ta cētū que Andreas ⁊ Aristo
viri probi ⁊ docti ⁊ te digni abs
te nobis tradiderūt q̄bus laci⁹
dicim⁹ q̄ visa sūt Oīa enī q̄ tibi
cōferūt etiā si preter naturā erūt
tu petētis grā̄ efficē parati sum⁹.
Pluriā enī ac maxiā ⁊ q̄ obliuis
ci nūq̄ poterim⁹ nr̄o grū̄i bn̄ficia
cōtulisti Quare ill̄o pro te ⁊ regi
na ⁊ filijs ⁊ amicis tuis sacrificia
obtulim⁹ deo. ⁊ orauit vniuersus
pp̄ls vt cūcta tibi sicuti vis suc
cedāt. regnūq̄ tibi cū glā dn̄s om
ni⁹ cōseruet Preterea vt diuine
legis cōmode ac secure fiat tra
ductio. sex ab vnaq̄q̄ tribu seni
ores elegi quos ad te cū libris des
tinaui Recte igit̄ facies rex optime

exq̄sitissime traducta scriptura cu
rare vt ad nos viri redeāt. Vale
Multis deinde hac de re dictis p⁹
iā traductā scripturā hec subiūg̃
Recitata igit̄ examiataq̄ traduc
tione seniores īterptū ac sacerdo
tes ⁊ multi egipciorū pricipes corā
rege cōgregati, positis ī medio li
bris magna voce dixerūt: qm̄ pbe
ac scē diuina scriptura traducta
ē. decēs mō est rex iustissiē vt caue
āt ne q̄s puertere aliq̄d audeat
q̄d cū oēs voce approbassent iussit
rex scd̄ȝ morē suū maledicere. Ma
ledixerūt ǵ vt solet si q̄s addide
rit aut subtraxerit aut mutaue
rit aliq̄d rectissiē id agētes vt ppetu
o īuiolata scriptura seruaretur
Hijs ita gestis mirabiliter fuit
affectus gaudio Lecta vero vni
uersa sibi fuerāt ⁊ admirat⁹ legis
latoris prudēciā dixit Demetrio
quō nemo poetarū neq̄ historico
rū de tot tantisq̄ reb⁹ gestis nul
lā mēcionē fecit Cui Demetri⁹
diuina hec lex est. ⁊ a deo data vt
vides ac ideo si q̄ tetigerūt a deo p
cussi resilierūt Affirmauitq̄ au
disse a Theopōpo q̄d repetenti
nōnulla a iudaica scriptura trās
lata greca orōne ornare. ⁊ illico
turbatione q̄dā mētis ⁊ cū pculs⁹
magno studio deū orasse cu⁹ rei

gracia id sibi acciderat. Audiuis-
set per somnium quod res diuinas
lenocinio inquinatis hominibus aderet
Ego quoque ipse inquit a Theodoto
tragediarum poeta accepi: quod cum
nonnulla e iudaica scriptura ad
fabulam quandam transferre vellet ca
luminibus captus fuerit. que quoniam re
didit hac de causa id sibi euenisse
magno tempore penitenciam egit. et tan
dem sibi visus fuerat restitutus. Cui
rex magna cum diligencia sancte scrip
turam iudaicam iussit reseruari

Nunc disciplinam mosaicam
ut doctissimi iudeorum scrip
serunt exponam. Philo igitur de iu
deorum ab egipto egressu in primo
libro quos de ypotheticis inscripsit
ubi pro iudeis quasi aduersus eorum
accusatores hiis verbis utitur.
Populus inquit iste qui a Chalde
o parente traxit originem a syri
a in egiptum translatus post multos an
nos: quoniam multitudinem eorum egip
tus non capiebat et magnitudine
animorum ac simul quoque sompnis ac visio
nibus excitus ei diuinitus significa
batur magnopere in eam terram unde
maiores sui in egiptum profecti fue
rant redire cupierunt. Quo facto
adeo creuerunt ut ad hec usque
tempora iudeorum genus durauerit. Et
paulo post ducebat autem eos vir unus
quem si vis nichil prestanciorem cete
ris putato. Petiuit enim multi eum
obprobrijs arte quadam maleficia

et lenocinio verborum omnia illi confecta
fuisse dicentes. Sit sane sed artifici
um tamen illud maleficium et versucia
hominis non modo vniuersum populum
a siti fame ceterisque periculis
que quotidie locorum asperitate et soli
tudine accidebant liberauit ac velut
in copia rerum omnium aluit. verum eciam
longe ab omni sedicione et sibi obtempe
rantes obtinuit. Hec breui tempore
ista sed tanto seruata sunt. quanto
nec domus vna in pace atque concor
dia conseruari facile potest. Itaque non
sitis non fames non calamitas aliqua
non futurorum formido non ignorancia
euentorum aduersus maleficium illum
virum seductos populos incitauit.
Quam igitur vis artem aut verborum
lenocinia aut prudenciam aduersus
tot tantaque accidencia quotidie mala
suffecisse. Aut enim subditus illi
populus natura obtemperans humilis. et
pericula futurorum ~~mundus~~ libenter eum
sequebatur. ac si illi mala fuerant
que dura omnia eius mitigabat. et tam
propiciam quoque futurorum noticiam Moisi
concedens effecit ut tandem ab omni peri
culo populus suus euaserit. Utrum e
nim istorum concesseris magna laude
Moisem certe effeceris. Postea quam
in terram istam venerunt et siquo pacto
eam consecute sunt diuine litere signifi
cant: malo tamen ego probabili coniectu
ra quam veritate historica uti

Utrū enī quispiā voluerit tpe co
ctā aut multitudine. aut armo
rū pericia syrios ꝛ phenices pa
trie ꝓpugnātes vicisse. aut vi qͦdē
nichil fecisse. ſʒ a dn̄tib' spōte regi
onē accepisse. ac nō multo post
pie ꝛ sc̄e viuēdi oēꝫ disciplinā co
stituisse. Alterū enī fortissios eos
viros. alterū a deo sic amatos
significat. vt eciā inimicos suos ve
nerabiles videret'. quippe hostes
atqꝫ inimici erāt eoꝝ a qͦb' regioēꝫ
vbi ꝛ ipi ꝛ maiores sui nati edu
catiqꝫ fuerāt repēte auferre vo
luerit. Quō igit' nō ē mirabile
atqꝫ diuinū si quasi melioribus
sine vlla vi spōte hostib' cessisse fa
tearis? p' hec nescio qͦd p̄mo quid
scd̄o collocabo. probitatē ne legis.
an obediēciā ſc̄itatē iusticiā ꝛ pie
tatē illoꝝ q̄ virū illū a qͦ legē acce
perūt sic admirati sūt vt quicqͦd
ille vellet hoc deū velle putarent.
Nā siue prudēcia illi' hec agebat'.
siue a superiore qͦdā virtute doct'
faciebat. ad auctorē deū oīa redu
cit'. Mirabile nēpe m̄ videt' du
ob' āno. milib' imo maiore tpe iā
fere transacto. nō enī exqͦsitissime
ānoꝝ possū dicere nūm̄ nec verbū
vnū ī lege illi' eē īmutatū ſʒ ten
ces vnusqͦsqꝫ Judeoꝝ moriet' q̄
legi mosaice derogabit. Jpos dic
tis cōpēdio trāsacit disciplinā
ciuilē. quā iudei lege mosaica te
nuerūt deinceps. Nichil igit huī'
modi apud iudeos ē nō forū et
iudicia. nō postergaciones ꝛ mo
re. nō lites ꝛ accusaciones. ſʒ oīa
vera supplicia ꝛ cōstācia. Si ad
ulteratus es. si virū īiulisti. si
fornicatus. si aliqͦd hoꝝ feceris
morte punieris si seruū si libe
rū vituperaueris. si vitul' p̄mis
si abductū vēdideris. si priuata
si sacra subtraxeris. si impieta
te vsus fueris nō opere solū ve
rū eciā verbo ꝓpici' at nob' sit de'
qui hec cogitauimꝰ si ī prēꝫ si ī
mrēꝫ aut in bn̄factorē tuū mor
te morieris nō cōi ſʒ lapidibus
obrutus. p̄terea mulieres viris
seruire oportere nō ad cōtume
liā ſʒ ad obediēciā parētes ī fi
lios ad salutē eoꝝ habere īperi
ū vnūquēqꝫ suoꝝ eē dn̄ꝫ nisi
deo ea obtulerit. Nā si verbo
solū deo dedicauerit tāgē āpli'
nō licet dei oblata neminē ra
pere. nec aliena oīno furari. ve
rū eciā si verbū emiserit qͦ sua
oīa deo oblata eē videat' ac de
mū penitēcia duct' tāgē aude
at. aut ad aliū sensū prolata
sibi verba īterp̄tet' aīaꝫ amittat
Sʒ lōgū eēt oīa dicere. Jnnūa
bilia preterea sūt morib' ꝛ con
suetudine sine scripto seruata
que quis odit. nō faciat q̄ nō
locauit. nō tollat nec a prato
nec a torculari. nec ab area m̄g
nū aut paruū aliqͦd auferat.

Igne̅ petenti dare aquarū fluenta
nō includere inopib⁹ ꝛ manus opē
petentib⁹ stipē ꝑpter deū ēē concedendā.
mortuis sepulchri locū nō ēē ne
gadū. mortuoꝝ sepulchra non
mouere. nichil mali cuiqꝫ infer
re nō obtūdere aut excīdere sperma
nulla vi fecunditate̅ mulierū vetar
dare. nō aliter vti aīalib⁹ q̄ꝫ deus
ꝛ lex voluit. semīa nō dispergere
iugū nō īponē iniuste. nō habere
modiū preter mēsurā. nec numū
adulteratū. amici arcana in[-]
[ᵘ]imicicias lapsus nō patefacias
nō separes liberos a parentib⁹
eciā si captiuos habeas. nō vxo
re̅ a viro eciā si argēto tuo eme
ris. hec maiora pulchrioraqꝫ sꝫ
illa parua multis videt̄ nō des
truere domi nidū ¶ Nulli⁹ aīalis
p̄res cū ad te lamētanti silē re
fugiat cōtenere velis. Sꝫ lex que
ista iussit magna cura seruanda
ēē constituit. maledictiturqꝫ qui
nō seruat. ꝛ de⁹ ipē q̄ oīa ꝓspiat
vltor inuocat̄. ¶ Et paulopost nō se
mel sꝫ sepius imo vero singulis
diebus septimis ꝑpter malos hec
repetit̄ maledictiturqꝫ q̄ nō s̄uat
Ita nō solū ad agēdū exercitatos
verū eciā legū peritos legislator
singulos effecit. septimis enī die
b⁹ ī idē cōgregari voluit. vt cōside
tes scripturā audiat ne q̄s se ig
noracione possit excusare ¶ Ita cō
ueniunt sꝑ. ꝛ sedentes magno cū

ti vtūt̄ silēcio /nisi ad laude̅ dicto
rū verbū aliq̄d cōiter emiserint.
Sacerdos āt aut de seniorib⁹ vn⁹
legē recitat ꝛ exponit. sitqꝫ ꝑ totū
id die septimū vsqꝫ ad vespertinū
crepusculū: deinde abeūt ꝛ sacra
rū legū periciores ꝛ pietate mul
[otiosi] to iuniciores ¶ Nū ociosi septiz
peragere die̅ iudei tibi videntur
an hec que faciūt ceteris oībus
necessaria magis ducis? hace
nī re fitne a iurecōsultis q̄d fa
ciēdū sit queritet nec ꝑ ignorāciā
fallant. ¶ Sꝫ vnusq̄sqꝫ facile de le
gib⁹ atqꝫ morib⁹ īterrogat⁹ rndeat
et vir vxori. pr̄ liberis. dn̄s seruis
legis p̄cepta tradit. facile de sep
timo qꝫ ano q̄uis nō silr̄ dicere
possim⁹. nō enī ipi ab operibus
sicut septimus dieb⁹ cessat. sed a
gros ipos cessare paciūt̄ vt vi
[pri] res ad futura suscitat ¶ Multo
enī fecūdiores reddūt̄. si cū cessa
uerit inoualia rursus ꝓscidūt̄
q̄d eciā corporib⁹ hoīꝫ accidit. sꝑ
enī eūde̅ ferre labore̅ ꝛ valitudi
ni obest ꝛ robur aīi atqꝫ corporis
decit. Sꝫ si q̄s iudeo polliceat̄
fecūdiore̅ in septīo anno agrū
futurū si eū coluerit neq̄q̄ꝫ id
facere paciet̄ nā ꝛ ipi a laborib⁹
acquiē se volut. ꝛ agros aliqn̄
q̄escere vt ꝛ ipi leciores et agri fe
cūdiores alio ītio labor̄ suspto
efficiat̄ ¶ Magne āt humanitatis
eoꝝ illud p̄cipue signū ē ¶ In

septimo anno qz ipi ab agricultur
laborib' abstinet. si qd spote agri
ptulerit no colligut neqz depont
sz qz nullo suo labore pductu est
coiter cuicuqz volenti omittit.
Quare at septz num ita lex
honoravit nemo a me qrat. qui
a medicis atqz phis de vtute qua
ad oia maximeqz ad natura hu
mana possidet audiunt. Hec phi
lo. Similia vero ipi et Josephus
i scdo de antiquitate iudaica hoc pacto
coscripsit ab ipis reb'. Si qs cete
raru gencui leges nris coferret
diligenter videret. licet quisna
maxime ta iustissias leges qz
pietate in deu vera hostib' tra
diderit. Na cu infiniti guber
nadaru civitatu modi in hos
paucos gnaliter reducut. at
alii pricipatu vni' alii pauco
ru potencia. alii toci' ppli iudi
cio gubernet. nre legis coditor
hec oia despexit et soli deo dicam
eni caa si dicai videat gubernaci
one iudeor attribuit. ad illu eni
tanqz oiz bonor causa respiciedu
solumo censuit. quae nec factum
ullu nec cogitatu fuge pt qui cu
imortalis eternusqz sit oia pot. nec
alia nobis rone qz creaturis su
is cognoscit. Hec eni deo deo opi
nari oportere sapietissi caa grecor
pricipiis ab illo suptis testantur.
Na et pythagoras et anaxagoras
et Plato multiqz alii hec ipa ~~sensent~~
censisse videt. Sz paucis hac ve
ritate tradita i multos efferre
ausi no sut. Nostre at legis la
tor qm opa legib' cosona esse
cit. no solu sui tpis iudeos sz
oes usqz ad huc die i vera circa
deu pietate reduxit. atqz redu
cit cui' rei ca est. qm et leges ip
sas utilissimas oiz tulit. Non
eni virtutis parte pietate ee
docuit. sz oes virtutes pietatis ee
partes declaravit et ipas vtutes
iusticia dico: modestia fortitu
dine civiu inter se cocordia ala
oib' ipressit. Omnes eni operaci
ones nras oia verba et cogitacio
nes ad eu referedas ee voluit. nec
aliquid hor icastigatu reliqt.
Duplex eni disciplina mor est
Na cu ~~disciplina~~ qd faciedu sit | et doctrina |
discim'. et exercitacione facilio
res ad agendu simus alii qde
legu latores altera solumodo
racione usi sut. Na lacedemo
nii atqz Cretenses no verb' sed
re atqz cosuetudie instituebat.
Athenienses at et ceteri pene gre
ci oes q facieda eet vel no legib'
iubebat. Nr at atqz opera ad
cosuetudine bene vivedi redire
hoes neglexerut. At vero Moi
ses diligeter utraqz coiunxit. nec
recta vivedi cosuetudine doctri
na privavit. nec doctrina pro
cul ab exercitacoe iacere passus
e. sz a pmus stati alimentis iapies

domesticā viuēdi vsū ita cōplex⁹ ē
vt nl' adeo paruū sit qđ volūtati
vtētis ꝑtermiserit. ſ; que cōme
denda sūt. ⁊ a q̇b⁹ abstinēdū. ac
de oib⁹ que simul viuūt de dilige
cia pterea ī agēdo ac de requie
alab oib⁹ legē q̄i regulā posuit
sub qua tāq; sub pr̄e ac dn̄o vi
uētes nichil ex ignorācōe peccam⁹
Nō enī semel aut bis ſ; singul'
hebdomadib⁹ ab oī labore q̇escen
tes ad audiēdā legē cōuenire iuſ
sit vt p̄ceptis ei⁹ maxīe oīz cōgnı
tis nemo se posſ; p' īprudenciā
purgare. qđ ceteri oēs legū cōdi
tores ita reliquerūt vt plurimi
vere hoēs tūc tandē q̇aq; ꝓhibitū
ēē discant. cū iā p̄uaricati sint
⁊ q̇ p̄cipuos maximosq; gerūt
magistrat⁹ ignorācīā legū pre
se ferūt: cū legisꝯsultos sciū
sp̄ habeāt assistentes Quēcūq;
vero iudeū de moisi legib⁹ īterro
gaueris. facili⁹ tibi oēs ꝑferet
q̄; nomē suū ꝓferre posſ; Ita fit
vt ab ineunte nobis etate leges
nob īp̄mat̄ ⁊ raro q̇de aliq̇s traſ
gredit̄. ⁊ si q̇s trāsgress⁹ fuerit.
nullo pacto penā deprecari pōt
Qua ex re mirabil' g̃nī nr̄o cō
cordia inest Nā ⁊ q̄ eadē oēs
de deo sentim⁹. ⁊ q̄ ī viuēdi mori
b⁹ nulla dencia sūmā oēs cōcor
dia cōiūgim̄ Nō audies enī a
pud nos diuersas de deo sētenci
as: qđ apud alios nō vulgares

tm̄ verū eciā ph̄i factitāt quorū
alij nichil oīno deū ēē cauillāt̄.
alij deū ēē cōcedētes gubernacōez
rerū ipī cōcedē noluit Apud nos āt
a mulierib⁹ eciā ⁊ seruis audies
oīā nr̄ā studia ad deū referri opor
tere: vnde factū est vt nōnulli
tāq; magos atq; īertes nos accu
sent. q̄ nouarū rerū īuentores
nō sum⁹ qđ apud alios ita laudat̄
vt qui patria cōsuetudīne cōtēp
ta īnouare q̇aq; potuerīt sapien
tes fuisse videāt̄ Nos āt econtra
id p̄cipuū prudēcie āc v̊tutis mu
nus existimam⁹. vt nichilomin⁹
contra legē aut facias āt cogites q̄
res maximo argumēto ē leges cō
ſi optime atq; diuinit⁹ latas ēē.
nā que aliter se habēt experiēcia
redarguite reddert. nr̄e āt legis qđ
nā aliq̇s mutare queat̄. vel qđ
meli⁹ aut īueniet aut ab alijs ac
cipiet̄. Num vniuersū discipline
ciuilis modū rep̄hēdet Sz quis
iustior aut melior mod⁹ excogita
bit̄ q̄; hic sit q̇ deū principē posuerit
et sacerdotib⁹ cōiter maximq; rer
gubernacionē attribuerit ac sū
mo pōtifici. sacerdotis tū oīz regi
mē cōmiserit: q̇s nō censu aut
g̃n̄e ſ; virtutis prestācia ad dei
cultū assūpsit ⁊ legis aliarūq;
rerū curā illis cōmisit vt ipī ⁊ du
bia decidāt ⁊ peccātes puniant
Quis igit̄ principat⁹ hoc melior
aut q̇s maior deo pt honor afferri

Tota quippe multitudo pyssime
deū colit. et sacerdotes maxiarū
verū cura comittit. Ita fit ut to
ta disciplina civilis quedā solēni
tas eē videat. Nam que paucis
diebus uix aliȝ faciūt mistēria et
dies festos appellātes. hec nos to
to aīo firmaq3 sn̄ia multis s̄dis
et cōseruauim⁹ et cōseruam⁹. Vide
āt q3 vere suplices itegreq3 nr̄e o
piones sūt. Primū eni oīz de deo
opinant q̄ ipē pfectissim⁹ atq3 be
atissim⁹ sit. sibi atq3 ceteris suffici
ens. oīz ipē rerū p̄ncipiū. ipē medi
ū ipē finis. operib⁹ notissim⁹ atq3
manifestissim⁹. s̄tā penit⁹ invisibil'
cui silē nec vidēre nec excogitare
q̄cq3 possum⁹. Quare nec mateīa
vlla ad imaginē ei⁹ suscipi. nec
ars imitari eū fingēdo pt. Ope
ra ei⁹ oculis cernim⁹. celū terrā sole
lunā lucē fluuios mare aīalia
plantas q̄ ipē fecit nō manib⁹ ne
q3 labore nec alicui⁹ auxilio. s3 cū
voluerit oīa bene fieri. oīa illico bō
facta sūt. Hūc sequēd⁹ oīb⁹ hoībus
ē atq3 colēd⁹. colit āt sāctissime o
peracione virtutis. Vnū ē tēplū
vni⁹ dei. amicū eni oīb⁹ q̄d silē est
cōe tēplū oīb⁹ ē. q2 cois de⁹ ē. hunc
sacerdotes p̄cipue colūt. q̄b⁹ vnus
preest. huic q̄ nō obtēperat tāq3
īpi⁹ punit. Sacrificia offerim⁹
nō ad repletionē ebrietatēq3 neq3
q̄ deo ac oīb⁹ probis odio sūt. s3 ad
emēdacionē purgacioneq3 nr̄am

ī q̄bus p̄ cōi pri⁹ salute oramus
deinde pro nr̄a. Gratissim⁹ eni
deo est q̄ cōez salutē sue anponit.
Petim⁹ āt a deo petitātes nō vt
bō⁹ nob' cōcedat. q̄ spōte iā pbuit
s3 vt capaces eoz bonoz ita nos fa
ciat vt cū sc̄ cepim⁹ nō efferam⁹.
Sacrificātes a luctu ab vxore a
lyscq3 p multis abstinere lex iub3.
Hec de deo sentire mosaica lege
didicim⁹. Longū eēt oīa p̄currere
q̄ de nupciis conexione sexuū cū
vxore ad procreacionē cōstituit. q3
q3 seuerissie p̄ter naturā agētes
vlciscit. q̄ de latrocinio atq3 furto
que de rapina et vi. q̄ de liberis e
ducādis. q̄ de parētacoīb⁹ mortuo
rū vt nō magno sūptu. neq3 mag
nificēcia sepulchoz cariitateq3 fiat
purgari āt ^a cadauere veniētes iu
bet quasi īmūdos vt hīc discam⁹
q3 magna īmūdicies ī cede hoīs
sit. Parētes s̄cd̄o loco p⁹ deū ho
norari iussit. et īgratū aduers⁹
parētes hoīez lapidib⁹ obruēdū esse
censet. seniores a iunioib⁹ hono
rari p̄cepit. nl' inter amicos oc
cultū eē vult. et si dissidiū acciderit
amicitiā arcana efferri nō sinit.
Iudici muneib⁹ corrupto morte in
tulit q̄ nō auxiliatur supplicāti
cū possit reus s̄cd̄z legē ē. nō tol
las q̄d nō deposuisti. nō tanges
alienū. nō mutues fenore. In
numerabilia huiusmōi sūt quib⁹
societas et disp̄lina ciuil' inter nos

continetur. Sed non est pretermittendum
quo erga alienigenas affectos
nos esse voluit. sic enim diuinitus hanc
rem etiam curauit ut nec nostra cor
rumpi possent nec inuidere his pos
semus qui legem nostram recipere vellet. Qui
cumque enim nostris legibus viuere desiderant
omnes humaniter suscipiendos iussit.
cum non genere sed viuendi disciplina
coniunctionem hominum distinguere videatur
si qui autem non integre sed simulatione
accedunt hos repellendos imperat
ne conuersatione sua corrumpant
Cetera vero quorum usus necessarius est
petentibus danda esse constituit igne
aquam alimentum ceteraque huius. ut
viam ignoranti ostendere. insepultum
hominem non negligere. Quam humani
ter autem bella esse gerenda censuerit
inde patet quia nec igne nec fer
ro agros hostium populari dimit
tit nec eos spoliare qui ceciderint
in prelio. nec captiuis iniuriam inferre
maxime mulieribus tantaque facilita
te ac mansuetudine fuit ut vel
brutorum animalium curam habuerit pretermitto
nam usum congruentem eorum nobis concedens
crudelius ea tractare prohibuit
nec interficere sinit si que quasi
supplicancia ad nos refugiunt par
cendum etiam in hostili regione. nec
interficiendum animalia illa voluit. quo
rum labore homines iuuantur. Sic undi
que cum docendo tum puniendo a viciis
ad virtutem reduxit Mors enim
imminet si adulteratus es. si puellam
rapuisti. si marem tentasti. si ten

tatus confessisti. de aliisque omnibus pu
niciones rebus conuenientes absque de
precatione conscripsit Seruatoribus
autem legum premia posuit non argentum
neque aurum neque oleastri aut hede
re certa et inane quoddam preconium
sed et ipse predixit et de miraculis con
firmauit. Si quis etiam mortuus esset
pro lege viuet tamen et meliora ma
ioraque premia consequetur. Inde
factum est non enim vereor dicere quod res
ipsa predicat ut multi magno animo
summos cruciatus et mortem ipsam subi
re maluerint quam quicquam facere aut dicere
preter legem. Et sane certe si gens nostra ig
nota ceteris hominibus esset. nec legis nostre
sanctitas ullo modo cognosceretur.
et aliquis omnia diligenter scripta grecis
nunc legeret narraretque tale se alibi
in orbis parte viuendi vidisse discipli
nam quam multis seculis cum summa in
deum pietate seruatam diceret omnes ad
mirarentur. Nullus enim vere sanctio
res leges excogitauit. nec tot seculis
leges suas animis hominum firmiter im
primere potuit. Platonem qui veram
opinionem de deo in multitudinem ef
ferre non esse tutum confitetur. et leges ver
bis inanibus conscripsit. unde nulla uti
litas nisi forsan eloquentie consecuta
est. Lycurgum autem homines admirantur. et
Spartam in celum efferunt quod longo tempore
leges illius inuiolatas Spartani con
seruarent. que res certe non parue vir
tutis est. sed illi breui tempore id fecisse
inueniuntur. si quis eos cum Iudeis comparat.
qui non minus fere quam duo annorum milia

i legibus permanet. Preterea lace
demonij libera quidem leges seruabat. quam
primum autem fortuna mutata fuit to
cius viuendi discipline ordinisque suarum
pene legum obliti. nos autem sepius aduer
sa fortuna multo magis quam ceteri
homines vexati. nec etiam in summis peri
culis legem nostram tradidimus.

Hec Josephus de Mosaica
iudeorum disciplina. Multa
vero dici posse de occulta legum vir
tute et allegorica speculatione. sed ta
men pauca que ab Eleazaro atque
Aristobulo summis apud iudeos vi
ris nobilissimisque qui Ptolemei tempore
prefulserunt. quorum alter Eleazarus ponti
ficatus etiam dignitate insignis fuit
vt paulo ante scriptum est cum de traduc
tione scripture in linguam grecam dice
remus. qui regis legatis virtutem
scripture occultam esse ondens. his
verbis vsus est vt Aristeas alter ex le
gatis conscripsit. Dignum autem est michi
nonnulla eorum que ab eo audiuimus
breuiter ponere. Precipue quoniam teme
quedam de puris atque impuris animalibus
in lege scripta multi arbitrantur.
Interrogatus enim a nobis quam ob rem
si a deo vniuersa creata sunt impu
ra nonnulla scriptura vocitat. a qui
bus abstinendum esse iubet. ita differuit.
Vides quanta vi habet conuersacio atque
consuetudo. malos enim homines si cum im
probis laudabiles si cum probis conuer
santur facile facit. Primum igitur legum
diuinarum lator ita deos curam parte

ondit. vt nihil agi nihil excogitari pos
sit quod eum lateat. deinde ceteros ho
mines falso multitudinem deorum
introducere docuit. cum ipsi multo
prestanciores sint quam dij sui quos vene
rantur. quare simulacra lapidea vel
lignea tamquam imagines eorum qui ad
vitam sibi nonnichil contulerint adorant
sensum ipsi habentes ea que insensata
penitus sunt. Cur autem omnino qui dij arte
ficibus coluntur illi qui ad vsum humane
vite aliquid inuenerint cum non fecerint
neque produxerint ipsi quicquam. sed me
liorem eorum que sunt vsum excogitarint.
aut cur hodie quam multi non adorantur
cum antiquioribus adinueniendum excogi
tandumque multa sagaciores acu
cioresque sint. Nam de Egiptijs
quidem nescio quid dicere oporteat. be
luas enim et serpentes et viuos et
mortuos venerantur. Hec igitur in
spiciens diuinus ille vir menibus
ferreis et inuiolabili vallo a ceteris
gentibus separare nos voluit. quo
pacto facilius corpore atque animo imma
culatos longeque ab huiusmodi
falsis opinionibus remotos fore vi
debat. vt solum verum deum preter cete
ras gentes adorantes illi solummodo
inhereremus. Vnde factum est vt a non
nullis egiptiorum sacerdotibus qui dis
ciplinam nostram altius considerarint dei
homines gens nostra sit appellata. quod
nemini nisi deum verum colat accidere
potest. Nec id iniuria. reliquis enim cibo
potu vestituque indulgentibus nostri omnibus
istis contemptis per totam vitam de omnipote

cia dei cogitat. Ne igit conuersaci
one atq consuetudie alior corrup
ti ad ipietate eor deferam. cibi et
potus tactus et audit atq visio
nis purificatoe legali nos a se
ceteris separauit. Cuncta eni ab
vna potencia oipotetis dei guber
nata naturali rone similia sut
quius singula a qbus abstine
m et qb vtim pfuda habeant
rone. quor vnu aut alteru ex
epli gracia pona ne putes te
mere de reb tam paruis a Moise
fuisse coscriptum. sz oia videas ad
pbitate hoiz et iusticie perfectioez
sce pertinere. Volucres eni oes
qb vtim domestice mudeq sut
tritico aut leguminib enutri
te vt columbe turtures pdices an
seres ceteraq huiusmoi. q vero
phibite sut eas rapaces carnib
q aliaru auiu nutriri copies
a qb agnes hedisq raptis hoib
q tam viuus q mortuus isertur
iniuria q oia merito imuda no
minauit. vt vel hic rapina et
cede nos deterreret et ad iusticiam
hortaret moneretq iustissie atq
pacifice viue. sicut oes volucres
mude q nulli auiu nec oino ali
is iniuriat. Ita hijs qi simbolis
ad iusticiam intelligetes couertit.
Nam si aialia huiusmoi tagenda
no sut propter inmudiciam suam
qles erut hoes q prauitate mor
ibus se siles reddut. Oia igit

hec tropologice sancteq intellca plu
rimu coferut. cosideracio eni vn
gule fissane an cotra sit disting
uedos ee singulos act pbe sig
nificat: quos q no distigut oes
qi pecora parietes simul et filie
sorores et fres. qdq nec i pecu
dibus inuenit mares inter se co
mascet. a qb oib nos loge ab
sum. Unde manifeste vna et
hic distiguedi modu docuit et vite
costitucionisq nre haceda esse
memoria ~~docuit~~ monuit. Cu
enim dixisse quacuq vngulam
scidut. cadent et rumiat. Rudi
il eni aliud p rumiacione
signat q vite costitucionisq
nre vt dixi memoria habente
viue. hoc vita alimeto cosuat.
Ita et alibi iubet dices. Memo
ria recordaberis dni dei tui qui
fecit i te magna et mirabilia. In
gencia eni profecta sut si quis
diligeter cosiderat forcas corpo
ris alimeti dispesacio. et ad sin
gula mebra mirabilis transitus
ac multomagis sensuu vis me
tis agitacio et suma velocitas.
vnde singule q artes iuete sut.
Ruare monet memoria tene
dei oia que diximus diuina vtute
et fieri et gubernari. loca deinde
ac tepora oib accomodauit. vt
semp et vbiq memoria dei habe
amus. et incipietes quq agere et
desinetes. et cu interagendu sim
costituti. iam cibi et pot tam mudicie

qz imudicie qz priuacois qb' fas
postea vtimr ad deū nos couertit
Preterea per vestitū etiā silē fe
cit. qd plura. In ipis qz ianuis
pcepta dei scribē iussit. vt cotinu
ā ei' haberem' memoriā. ⁊ ima
nib' ipis circūferre ipa voluit.
vt ōnderet oīa nobis iuste facienda
creatore timētib'. ⁊ nrē creacōis
memoriā firmā retinētib'. Iubz
enī siue qs dormitū eat siue a
lectulo recipiat. siue ābulet siue
sedeat dei opera sibi ēē meditāda
⁊ i singulis dei potēciā q sumus
⁊ possum' verbis tm mō. vez etiā
cogitacione atqz aīo admirāda
laudāda amāda. Sz de cibo ac po
tu dicta sufficiat. De sensib' aūt
ita iussit. vt nichil audiēdū nich
ilqz tangēdū velit qd imūdū sit. ⁊
hoc sili quadā rōe. Rapaces enī
prauequ bestiole sūt. a quarū tac
tu nos phibuit sicuti catte ⁊ mures
pestifera qdā aīalia ⁊ oīno inutilia
hoīb'. ita lex nrā nec verbo nec ope
iniuriose queqz dicere aut facere p
mittit. ⁊ tā expresse qz p signa
⁊ simbola oībqz modis nō fabulo
se sz veris verū indicās ad iusticiā
⁊ oīpotēte nos deū couertit. Oīs
enī mētio mūdoz atqz imūdorū
aīaliū ad hec refert. Videbat
igit̄ m Eleazarus rōe ad oīa res
pondisse. nā etiā vitulos arietes
⁊ iuuēcos nō siluestres sz domes
ticos offerendos dicebat vt q sacri
ficabāt hac re itelligeret mites
se atqz humanos ēē oportere p serti

cū oblatū affectus cū significet
Hec Eleazarus ad legatos q ad
eū de iterptacione legū a ptole
meo missi fuerūt. qb' aperte sig
nificauit pfundā quadā rōne
ac allegoricā in lege diuina coti
neri. quā iuestigare deberet qui
scripturā itelligere optaret. Aris
tobolus āt ille cui' scds Macha
beoz liber meminit queqz Aris
totelica peritū fuisse phia cōstat
siliter man' ⁊ cetera mēbra q
de deo dicūt̄ itelligēda ēē i libro
quē ad Ptolemeū scripsit hys
verbis declarat. Veniam' nūc
ad ea de qb' etiā tu o rex signifi
cari tibi voluisti qd velit tibi dicē
scriptura nrā cū man' ⁊ brachia
facies ⁊ pedes iter ⁊ quiete deo at
tribuat. Que oīa couenieter in
tellēcta racōm de deo snaz nō fabulo
sā aut falsā cōstit. Magne nāqz
res que sensibus nō cadūt multis
profecto modis a sensibilib' a scrip
tore legū exponūt. Et ideo q rcē
itelligūt sapiaz illi' ⁊ diuini spūs
graciā q pphetā eū efficit veheme
ter admirāt̄. Qui vero a sensu
ei' pfundiore remoti lrē tm mō ihe
rēt. nichil magni eū scripsisse ar
bitrāt̄. Explanabo igit̄ singula
breuiter atqz clare qptū in me situ
ē. qz si longe a veritate abfuero
nō scriptori q rcē ac pfunde oīa
edidit. sz michi parū diuinas illas
leges itelligēti temeritatē attribu
as. Manū igit̄ etiā nobis multis
modis dici apertissimū ē. nam cū

magnū exercitū ⁊ legiones tuas
aduersus hostes mittas magnā
manū te habere dicē vulgo sole
mus · ⁊ oēs q̄ audiūt vires tuas
per manū significari nō dubitāt
qđ etiā Moises designauit dicēs
In manu potenti eduxit te ab egip
to deꝰ. ⁊ alibi a persona dei Mittā
manū meā ⁊ pcutiā egiptios·
⁊ rursus ad egiptiorꝫ regē Ecce
manꝰ dn̄i inquit erit ī pecoribꝰ
tuis ⁊ ī oībꝰ agris mors magna·
q̄ potencia de iure significatur·
Omis enī hoīꝫ ⁊ actus oīs ī manu
eorꝫ sita eē trāslatiue dicit̄ Idcir
co legis scriptor vocabulū manꝰ
ad potenciā dei trāstulit Quies
ꝯt diuina nō īiuria vt puto dicī
pt stabilis creaturarū diuinas atqꝫ
īmobilitas quā eē pcipimꝰ. qꝛ deꝰ
cū oīa subiecit̄ ita cōstituit: nū
q̄ꝫ enī celū ī terrā cōuersū est ne
q̄ꝫ terra ī celū mutata: nec sol lu
na nec luna sol facta ē Et ī aīali
bꝫ siliter nō ē enī in naturā hoīs
fera cōuersa· nec hō in beluā vnq̄ꝫ
ptrāsiuit Hec igit̄ quies atqꝫ sta
bilitas diuina dicī pt Descēdisse
ī mōte etiā tpe q̄ lex ferebat̄ scrip
tura deū phibet. vt oēs operacioēꝫ
dei cōspicerent· quā descēsū appel
lamꝰ Scribit̄ enī exarsisse mōtē
igne qm̄ deꝰ descendit tubarūqꝫ vo
ces exauditas fuisse. cūqꝫ tota mł
titudo nō pauciores q̄ꝫ decies cen
tena milia eēnt p quīqꝫ dies ī oī
loco mōtis ardēs ignis aspiciebat̄
Ita descendēs ille nullū localē mo
tū significat. vbiqꝫ enī deꝰ ē: ꝫ virībꝰ

ignis que mirabiles sūt· qꝛ vniūsa
consumunt quīqꝫ dierū spacio sic
ardentis vt nichil ibi cōsuptū fue
rit: ꝫ ipsā q̄ꝫ herbarū viriditas in
tacta pmāserit. tubarūqꝫ sonitu
ītolerabili nullis editis īstrumētis
descensus dei oībꝰ significat̄ Desc̄
dit enī qm̄ voluit diuinis iudeorꝫ
genus legibꝰ cōmunire hec Aristobꝰ

Cetū qm̄ diuinarū legū pre
cepta paucimꝰ ⁊ formā al
legoricā sensus tetigimꝰ. illud pre
termittēdū nō est vniuersā Iude
orꝫ gentē ī duas maxiē partes fu
isse diuisā. vnā que pcepta legis
certo quodā lrē sensu sequebatur.
alterā que maiore phia firmata
aliꝰ atqꝫ subtilius oīa speculabat̄
q̄ ⁊ phi iudeorꝫ eē putabāt. horū
disciplinā oēs q̄ nouerūt vehemē
ter admirati sūt Josephus vero
atqꝫ philo iudei ꝑpetue memorie
vitā eorꝫ cōmēdauerūt· itqꝫ ne tā
sublimes viri neglecti eē videāt̄
a libro Philonis quē pro iudeis
cōposuit nōnulla sumēda michi
eē arbitror Preter ceteros mīgt
quos pene īnūabiles sāctio mōsa
ica ad bene viuēdū īcitauit Esse
sini oīꝫ atqꝫ maximi sūt ab ho
siotete. id est greca lingua sāctitate
sicut michi videt̄ appellati quorꝫ
secta nō gn̄e ꝫ virtute atqꝫ huā
nitate discernit̄ Itaqꝫ nemo pu
er nemo adolescēs ꝑpter īstabilita
tē etatis vr̄· ꝫ viri oēs aut senes sūt

qui nullo corporis morbo nulla animi perturbacione feruntur sed vera solius hominum libertate fruuntur. cuius rei vita sua testimonium prebet. Nemo proprium aliquid possidet non domum non pecus non vas aliquid sed omnibus in medio positis communiter vivunt. habitant simul et conviuunt quasi sodales. cuncta omnia pro communi utilitate faciunt. alia aliorum negocia sunt que impigre subeuntes certant non frigus non calorem non aliquam mutacionem aeris formidantes. sed ante ortum solis ad solitos labores versi crepusculo vespertino cum gaudio redeunt non aliter quam qui certamine gymnico exercentur. Meliora enim et iocundiora tam animo quam corpori ea certamina putant que non senescunt cum corpore. Sunt autem eorum alii agricole alii pastores alii apum cultores alii variarum artium magistri. ita ut perfecte inter se vivant aliis non indigentes. nichil facere recusant quod cum utile societati sit turpe non est. Cuiusque a laboribus suis mercedem receperit apud eum deponit qui questor creatus est. Is omnia diligenter procurat quibus egent. egent autem paucissimis cum omnem luxum tamquam anime atque corporis morbum aspernentur. Communis est ipsis non mensa solum verum etiam vestis tenuis quidem omnibus secundum quatuor in hyeme. que in uno deposita loco est. unde unusquisque indifferenter assumit. Egrotacio quoque corporis si acciderit studio atque cura omnium pro re communi curatur.

Seniores si absque liberis nature concedunt felicissimi omnium putantur honorati a ceteris non minus quam si eos genuissent. et quoniam cautissime matrimonio huiusmodi societatem facile dissolvi posse perspexerunt. uxore ducere omnino vitavere sanctam castitatem summopere studentes. Nimium enim mulier seipsam amat et zelotypia maxime mordet. at viri mores artificio quodam atque lenocinio facile potest in peius pervertere. si vero etiam liberos cum viro pepererit. que prius astute faciebat ea iam audacter atque aperte aggreditur. omni vi regem mariti conatur. q̄s Quare uxor huic societati inimicissima ~~iudicata est~~ iudicata est. non servat enim mores nec probus erga omnes est quia aut voluptate victus aut liberorum amore superatus in servitutem uxoris deducitur est. Et ita vita eorum fit ut non privati solum verum etiam reges atque principes eorum philosophiam plurimum admirentur. Hec quidem in apologetico Philo scripsit ut diximus. In eo vero libro quem inscripsit omnes studiosos liberos esse ita de Esseis narrat. Palestina maxima gens Iudeorum habitat inter quos qui dicuntur Essei comperiuntur plures numero ut ego opinor quam quatuor milia. Essei dicti quasi sancti grece. quoniam dei cultores precipue sunt. non animalia sacrificantes sed mentes suas virtute

minutas offerēdas deo putantes
In ciuitatib' nō habitant existi
mātes vt cōtagione aeris corpo
rib'. sic cōuersacioēz vulgi aīmo
nocere Horʒ alii agros colunt.
alii pacificas artes ad vtilitatē
suā ⁊ proximorʒ exercet. nec arge
tū nec aurū repont. nec i gentes
agros laudāt ȝ tm̄ colūt quātū
necessitati possit sufficē Hii enī
ex oīb' pene hoīb' soli pecunia et
fundos negligētes virtute ditissimi
putāt͛. facilitatē viuēdi ⁊ paucorʒ
idigenciā rēē magnas ee diuicias
iudicātes Nemo eorʒ tela enses
galeas scuta ceteraqʒ belli factitat
istrumēta. ȝ nec eas artes exer
cent q̄b' facile ees in iprobitatē
labūt͛ nulla mercatura nullus
cauponat' nulla eis cognoscit͛
nauigacio ees rapine occasiones
depellūt Nemo seruꝰ ē apud eos ȝ
cū vniuersi liberi sit alteri alteris
seruiūt Dēs q̄ seruus vtūt nō so
lū q̄ eq̄litatē cōtēnt tāqʒ iniustos
oderūt. verūenciā qī nature leges
trāsgressos oīno despiciūt Dēs
enī ciuit qī nr̄e eadē nat̄a genuīt
q̄re q̄ʒ iuis nō vocem͛. Sunt tn̄ recipa
fres. auaricie crimie abalienati
rōnalē phie partē nō necessariā
ad viuēdū natalē maiorē q̄ʒ hūa
na nat̄a cōsequi poss̄ putantes
alterā sophistis alterā leuioribus
reliq̄rūt hoīb' illa phie parte solū
mō approbātes q̄ de deo ⁊ de creatione
oīʒ scrutant͛ morali maxīe inuigi
lant ad quā absolute cōsequedā

paternis legib' adiuuāt͛. q̄s rēē
itelligē nemo sine diuino auxilio
pt Has sp̄ q̄dē ȝ marie septimis
dieb' docēt͛ Dedicata enī septiā
dies deputat͛. i q̄ ceteris oīb' neg
lectis ad sacra loca cōcurrentes
q̄ sinagoge appellāt͛. ordine sub
seniorib' iuniores cōsidere solent
legūturqʒ scripture diligēter ⁊ ex
ponūt͛ a peritissīs sībolis enim
prisco more scripturā vti marie
arbitrāt͛ Discūt igit͛ pie sancte
iusteqʒ viuē triplici regula vtētes
amore dei ardētissīō. virtutis cul
tu diligētissīō. caritate proximi
feruētissima. Quod igit͛ sūme
deū diligāt multa nobis argu
mēto sūt Castitas ꝑpetua Iuris
iurādi nulla mēcio. mēdacii odiū
⁊ ꝑpetue q̄ bonorʒ oīʒ nulli' mali
cām ee deū opināt͛. q̄ virtuti stu
deant. patet q̄ pecuniā negligūt
gloriā spernūt voluptatē oderūt
constātes seueri magnique aīi sūt
ceteraqʒ huiusmoī inuiabilia.
Caritatis āt argumēta sūt beniuo
lencia societas eq̄litas Nullus
enī domū habitat q̄ oīʒ cōis nō
sit. vnū erariū vni' sūpt' oīb' est
Preterea vestis cōiter oīb' ꝑposita
cōis cib' ⁊ potus. cōis mensa. oīs
vita cōis est Que oīa multoma
gis illi opere faciūt q̄ʒ alii v͛bis
significāt Nec mirū queacūqʒ e
nī q̄tidie laborātes cōsequūt͛ nō
ipi seruāt ȝ i mediū afferētes

coi utilitati attribuunt. nō negligū
t apud eos egrotātes s; a cōibus
curāt. Seniores nō minꝰ q̄ꝫ parē
tes liberi venerāt. huiusmōi hōes
sine greca doctrina mosaica phīa
effecit. que virtutis opus hoīb; ꝑpo
suit a q̄ libertas et orit et cōsistit.
Nā cū multi atqꝫ varij diuersis
tēporibꝰ alij crudelitate carnificū
more vniuersā Iudeā vexarit alij
astutia simulacione adeo ad ꝑbi
tatē cīctos peruerterit. ac sue ipi
etatis inhūanitatisqꝫ calamitates
hoīꝫ ꝑpetua monumēta reliquit.
nullus vnqꝫ ita efferatus fuit. nullꝰ
ita veterator ac malꝰ vt Esseorū
aut pociꝰ scōꝝ vitā criminari vo
luerit. s; oēs probitate illoꝝ supe
rati q̄ a natā liberos putātes sū
ma veneracione atqꝫ laudibꝰ pro
secuti sūt. Hec philo

Verū qm̄ phōꝝ disciplīa iā
patuit. et tociēs etiā multi
tudīs mores diuinis legibꝰ mu
niti expositi sūt. Restare videt̄ vt
iuniorꝝ theologiā pietati maiorꝝ
idoneā atqꝫ cōsentaneā ostendamꝰ
Dic enī ꝑdiscemꝰ quales ī theologia
et ī ceteris disciplīs hebrei fuerīt
Philonē igit̄ rursꝰ ꝑmo libro su
per legē audiamꝰ. Nonulli aūt
mūdū magis q̄ꝫ auctorē mundi
admirati nō ortū s; eternū esse
mūdū putauerūt. male nullū
pene opꝰ deo attribuētes cū econ
tra oporteret dei q̄dē virtutes q̄si
creatoris atqꝫ pris admirari.
mūdo aūt nō maiorē q̄ꝫ creature
cōueniat laudē attribuere. At
vero moyses q̄ et ad sūmū phīe
peruenit et dei cūsis secreta na
ture didicit optime cognouit ne
cesse eē vt rerū aliud q̄dem agat
cū sit integerrimꝰ intellectꝰ atqꝫ pu
rissimꝰ oī sciā prestancior oī bono
melior oī pulchritudīe formosi
or. aliud vero inaīe ꝑ se atqꝫ imobi
le s; ab intellectu cōmotū atqꝫ for
matū ꝑfectissimū opꝰ huc mūdū effe
cerit. Quē qui fuisse ortū negat
ꝑutilē atqꝫ ad pietatē necessariā
ꝑuidencie virtutē radicitꝰ sustulerūt
Patrē enī atqꝫ auctorē operi suo
ꝑuidere rōe ꝑbat. pr enī oīs atqꝫ
auctor ea q̄ genuit aut fecit dilige
ter studet cōseruare q̄ oppīme ꝑnt
expellens q̄ vtilia sūt suis acquires
ad id vero q̄d nō fecimꝰ nulla con
iūctio nobis ē. Perniciosa igit̄
res oīno est vt sine principatu ciui
tatē sic mūdū sine auctore ac iu
dicem quo vniuersa gubernet̄ cōsis
tere posse putare. Mirabilis igit̄
ille moises q̄d sine principiū est
alienū a re visibili oīno existimas
Quod enī sensibile ē mutacioi
subiectū nūqꝫ idē est inuisibili q̄dē
atqꝫ itelligibili ꝑpetuitatē attribuit
sensibilitati aliud vocabulū accōmo
dauit. Nā qm̄ visibilis atqꝫ sensi
bilis hic mūdꝰ ē. necessario ipsū
ortū habuisse affirmt. Vnde non
ab re creacionē eciā eiꝰ magna cū

theologica venustate conscripsit.
Hec de origine vniuersi. Quo vero
prouidencia mundus gubernetur in libro
quem de prouidencia scripsit. contrarijs
primum expositis deinde confutatis
magnifice probauit. ceterum plura
quam longiora sunt compendio sicus ponam
Prouidenciam esse inquit arbitraris
cum tantam rerum perturbacionem esse vi
deas. Quid enim humanorum ordine cer
to gerit. An solus ignoras peruos
atque rapacissimos homines bonis omnibus
florere diuicijs gloria cultu multitu
dinis magistratibus bona valitudine
quibuscumque dicitis voluptatibus affluere.

Beatus at amicos ~~Diuit at amicos~~ omnibus malis oppres
sos paupertate infamia humilitate
duricie viuendi affligi. His alijs
que compluribus ita dicas rendz postea
hoc pacto. Non tiranice neque vio
lenter vel crudelitate. sed vt rex regnum
iuste vniuersum mundum deus gubernat
rex autem verus et iam pater est. vt enim se habet
pater ad liberos ita rex bonus ad ciui
tatem et deus ad mundum: quippe que natu
stabili lege principatum et prudenciam
insolubili coniunctione vna copula
uit. Quare quemadmodum non neg
ligenter omnino viciosi a parentibus
liberi immicorum opus esse putantibus sub
mersos inuadere. sed maiore interdum
opere fouentur cum nullum in eis presidium
esse videatur. Similiter ergo deus omnium cura
gerit nec minus eorum qui prospera viuunt
tum vt occasionem eis prauiem prebeat.
tum vt natura se prouiciam esse ostendat

Ad hec longe ab sis a veritate si
malorum aliquem felicem arbitraris cum
a si Creso dicior. acucior visu quam
linceus maioribus corporis viribus quam
crotoniata ille Milo Ganymede
formosior sit omnibusque alijs corporis
et exterioribus bonis abundet. Qui
enim mente sua pluribus dominatur
ac pessimis subiceat cupidinis doloris
timoris stulticie iniusticie felix atque
beatus esse nullo modo poterit etiam si
si vulgo beatus appelletur. Nam si ani
oculos paruper volueris eleuare
atque vt possibile homini est de vero bo
no considerare. omnia que nunc admira
ri videris magno risu prosequeris
Sepe enim cum meliora lateant in loci
eorum mala irrupencia laudantur. cum
vero in medium adsunt bona. tunc que
contraria sunt ac luce dilucidius tur
pitudinem suam ostendunt. Si ergo diuinum
illud bonum mente conceperis. nichil
eorum que dixisti facile apud vicio
sos inueniri iniciter bona collocabis
Preciosissima nempe illorum argenti at
que auri metalla sunt: que a pessima
terrarum parte solent prodire. permul
tum namque profecto interest inter me
tallorum sterilitatem et fecunditatem ter
re non metallose. Longe quippe ab
est argenti atque auri natura a boni
tate frugum sine quibus viuere nequimus
quod maxime in annone patet caritate
Omnes enim thesauros pro modica tem
poris alimento tunc propter necessitatem
indicantes libenter omnes pro care solent

qn̄ at necc̄aria nobis cumulate
affluūt nat̄e bonis abūdātes cō
tenti eē nō possum⁹. sȝ argēto atqȝ
auro inhiantes. ⁊ q̄i ocul' capti
terreno pondē huc atqȝ illuc ꝑpt
auariciā ferim². cōtinuoqȝ pecu
nie gracia bello vexam². Uestes
etiā magnificas cupim⁹ q̄ nich
il aliud sūt q̄ͣ textorie artis lau
des ⁊ flos ouiū vt nōnulli poete
dixerūt. Diu: vero glorie adeo
cupid⁹ ē vt vel a mal' laudari cu
piat huc ꝓbū eē necc̄ ē. quippe
vnūqdqȝ suo sili gaudȝ. bonā āt
valitudinē aurū querȝ si dēdire
rit nō paruos cū morbos ab au
ditu oriri q̄ virib⁹ corporis ceruicē
eleuat atrocissias ante oculos be
luas ponit. Ita enī intelligȝ tur
pissimū eē ferarū virib⁹ hōēȝ glāri
formositate corporis iactare mētē
cōpos nemo poterit: q̄ breui adeo
extīguit² tēpore vt anq̄ florescat
defloruisse videat². ꝓserti cū etiā
īcīāta artis opera picta ficta tex
ta nō parua videat extā pulchri
tudine. Quor oīȝ nichil vnquā
apud deū inter bō enūatū ē. qd̄
dico apud deū: cū neqȝ periti ho
mines q̄ rec̄ philosophāt² bona
caducas has res aut arbitrent²
aut appellet. q̄ vero falsā ⁊ noīe so
lū philosophiā sequūt² hy cū se
medicos ꝓfessi seruituti corporis
īherent. nec corpor̄ q̄dē medicos i
mitāt². q̄ si rex ac pn̄ceps egrotet
oīa trāsgressi inter columia portic⁹

tabulas argētū alabaticū aurū
lapides cubile ipȝ illico petunt:
nec vestē auro īsertā admirati
nec lapidib⁹ ornatū cōsiderātes
lectulū q̄ͣ̄cius p̄nt ceteris oīb⁹
cōteptis man⁹ egroti tāgūt: pul
sū examinat: interdū etiā vestib⁹
sublatis q̄ durane sit venter quo
calore pect⁹ ardeat quo motu cor
exiliat inquirūt. Ex q̄bus oīb⁹
aliisqȝ cōplurib⁹ quātitate ⁊ q̄li
tate egritudīs ꝑcepta curā mor
bi tandē aggrediūt². Oporteret
igit² etiā philosophos cū mp̄ciaȝ
cū tenere profiteat² oīa despicere
que falsa hoīs opinione maxi
mi faciūt: ac mētis ipi⁹ cubile
ingredi diligēti⁹: ⁊ cōsiderare si
ꝑpter trā īequaliter puls⁹ mouet².
tactuqȝ ipō examinare si aspera
maledicēdo lingua effecta est. si
cupiditate tumid⁹ venter. et vt
breuiter dicā q̄ ītēperie īteriora
turbata sūt. Hoc enī pacto ido
nea poterūt adoptare remedia:
nūc vero cū nequeat lucē veram
aspicere exterior̄ falso rerū nito
re perculsi q̄i cecā peterrat regi
nā oīno mēte negligētes. ⁊ sa
tellites ei⁹ diuicias gloriā sani
tatē aliaqȝ huiusmodi ꝓsequētes.
Et quēadmodū sūma insania
ē aut cecos de colorib⁹ aut surdos
de harmonia musica. sic ⁊ vino
sos viros de bono ⁊ malo iudices
cōstituere. mēte capti naqȝ sunt

et interiorib⁹ tenebris occecati discer
nere nequeūt Merito igit᷑ lauda
t᷑ Socrates ⁊ alij q̄ paupertate cō
pleri nec questuosa ipā artificia
didicerūt nec ab amicis aut re
gib⁹ magna sibi oblata munera
acceperūt Nichil aliud q̄3 vir
tute ꝑ bonū putabat Nos i mor
tali corpori circūducti ⁊ morti vt
hoīes subiecti aut cū multitudīe
iniustoꝝ hoīz maxīa viuētes iui
ria perierūt; cur accusāda nata
ē cū crudelitas hoīz culpāda sit
Nō enī facile pt euadere q̄ degit
ī regione pestifera Et veluti cū
magna vis pluuie descēdat nisi
sub tecto sis nec̄e ē etiā si sapiēs
sis imbrē perferre. cūq3 frigidis
simꝰ ꝑflat boreas frigore premi
et estatis ardore calefieri Eodē
profecto modo si cū iniustis vitā
agis nec̄e ē multa ide ꝑpeti mala
Verū oēs q̄ virtutē negligētes
falsa corporis laudāt bona a so
le se vngi: ⁊ a ioue lauari putāt
Symbolica enī hec priscaq3 pro
uerbia re ipā eē ondūt᷑ ne enī
pꝰ mortē solūmō s3 etiā per totā
vitā aīo simul atq3 corpore iniu
sti hoīes pendēt Cui rei q̄ siciliam
cōscripserūt historiā testes locu
pletissimi sūt Nā vel amātissimā
vxorē suspectā adeo fuisse tirāno
dicit vt tabulis cubiculū strraue
rit quo maior sonit᷒ cū ad eū ne
crearet᷑ nudūq3 ita vt nichil
ferre poss3 aditūq3 ip3 fouea in

tercepisse vt vel saltib⁹ vel longis
gradib⁹ vel ascēsu descēsuq3 per
gredi nullū poss3 telū occultare
Quod quātisq3 igit᷑ curis hoīs
q̄ vel vxorē ita suspectā habebat ma
lis refertus erat Illis certe in silim⁹
videt᷑ fuisse q̄ cū ad alta precipicia
scandant ānq3 ad cacumē ꝑuene
rīt timore perculsi nec altiora pe
tūt iam fessi nec descēdere audent
cū ad hiatū ⁊ ꝓfūditatē desperent
Tirānidē nepe q̄i diuinā rē aggres
sus cū pericula ei⁹ cognouisset et
stanti ī ꝓposito mutābilia videbat
indies pericula ⁊ ab eūti mortē ī
minē nō dubitabat. oīb⁹ ⁊ si non
corporib⁹ s3 aīo tū aduersus eū ar
matis. qd̄ ille ipē dionisi⁹ ita eē sig
nificauit Nā cū q̄dā vitā tirānicā
apud eū q̄i beatā laudib⁹ efferret
vocasse ad cenā regio apparatu cō
structā hoīz dicit᷑ ac sup caput illi⁹
sedentis acutū gladiū tenuissimo
filo suspēdisse. quē postea q̄3 repē
te cōuiua ille respexit nec surgē
inde ausus timore tirāni nec bi
bere aut cōmedē potēs periculo ꝑ
culsus ceruice ac oculis ad pēden
tē gladiū directis mortē expecta
bat Quod cū vidiss3 Dionisius
inquit iā igit᷑ itelligis q̄3 bta sit vita
nrā: talis enī est nisi velim⁹ no
bis metipsis adulari Nā enī
rerū copiā habētes ꝓpter frequē
tiā periculoꝝ ⁊ īpēdentē formidīē
nulla frui possim⁹ Illis similes
qui a deformib⁹ sepe meretricibus

decipiunt que vestibus aut auro val
de ornate et fuco faciei deformitatem
occultantes qui hamo pisces his insi
diis captos attrahunt adolescentes
Hac infelicitate non premuntur quam mul
tis felices videntur. Et sicut tormentis
multi coguntur mentis sue archana pan
dere. sic interdum huius vite moles
tia victi verissimas voces de mi
seria nostra emittunt. Illis enim certe
similes animalibus tiranni sunt que sagi
nantur quibus comedendi bibendique non
ad aliud quam ad perniciem sua copia
solet offerri. Multi autem pecunie
cupiditate victi manifesta dederunt
supplicia. Cuius rei exempla et si quoti
die videmus unum tamen ex priscis refer
re operepretium duximus. Dicit igitur
qui fetidos sacrum bellum conscripserunt
cum lex esset aut precipites ex alto de
ici aut in mare submergi aut ig
ne cremari sacrilegos cum Philo
melus Onomarchus et Phailus
tres isti Delphicum spoliauerint tem
plum secundum legem supplicia diuinitus de
disse. Alterum enim cum per aspera scan
deret loca precipitem decidisse acuta ex
spirasse. Alterum cum eques per littora
ferretur in profundo lapsum una cum equo
fuisse aquis demersum. Phailum autem
alii sacro morbo consumptum alii cum
templum in Abis incenderet una concre
matum fuisse tradiderunt. Nemo pro
fecto ex casu nisi amens accidisse
putabit. Omnes enim hos tres eisdem
temporibus propter idem delictum non aliis

suppliciis quam lex volebat iure puni
tos non fortuna et casu sed diuinitus
credere debemus. Quod si nonnulli
rapaces et factiosi homines qui non alie
nos solummodo populos sed patrias etiam
suas subiecerunt impune id fecisse
videntur mirandum non est. Primum enim
non similiter deus atque homines iudicant.
homines enim de manifestis tantummodo cog
noscunt deus vero in animum ingressus ipsum
nudos voluntatis perspicit motus.
Quare nunquam humana iudicia di
uinis tanquam meliora et iustiora pre
ponenda sunt. Multis enim homines fal
luntur sensibus corporis atque turbatio
nibus animi. In deo autem nichil est fallat qd
sed summa iusticia una cum veritate
cuncta gerunt. Deinde recte illud in
primis fertur id esse apud populum tira
nos quod sunt in lege supplicia. Cum
igitur in ciuitatibus adeo abundat ut
nulla legum reuerencia sit tunc deus ut
vicia repellat et ad virtutem homines
conuertat crudelibus atque tirannicis
viris non iniuria potenciam prebet.
viciorum enim cumulus sine crudelitate
mundari non potest. et quemadmodum vi
dices publicarum rerum ad homici
das proditores et sacrilegos interfi
ciendos publice aluntur. non quia
tale hominis exercicium laudetur sed quia
populo necessarium est. eodem profecto pacto
huius mundi gubernator qui omnes vi
dices tirannos in ciuitates exsusci
citat. vt iniuria atque impietate alia
quam huiusmodi vi et crudelitate istorum

priuat q̇ qm̄ nō iro aī ꝓposito ſꝫ
crudelitate cōmoti diuine volun
tati ſubministrauerit. vt ignis con
ſupta materia demū extīguit
sic ⁊ ipi aī ciuitates ꝑuas ma
nes hoīꝫ fecerit tūc demū ī perni
cie īcidut. Quid at miram ſi
tirānoꝝ iterdū miſterio effuſas
hoīꝫ īiurias deꝰ cōpeſcat. cū etiā
ſepiꝰ nō alioꝝ ope ſꝫ ꝑ ſe ipm̄ fame
terremotu peſte alyſqꝫ huiuſmōi
q̇bꝰ multas vrbes deſolatas vide
muſ id faciat. Satis dein ēē pu
to neminē q̇ male viuat ēē feli
cē vnde maxie prudēcia ēē ꝓbat
Et pꝰ aliq̄ Ventoꝝ iſt ipetus ⁊
pluuie vis nō ad priuatē nauiga
cīū aut agricolarū ſꝫ ad vtilitatē
huāni gnīs diuinitus mittitur
Aquis enī terrā ventis vero regi
onē que ſub luna eſt īundare
ſolꝫ ⁊ vtriſqꝫ aīalia ⁊ plantas
alit auget perficat. Nō ſi nau
gātes aut agricolas nōnūqꝫ ꝑdit
mirari nō debes. Iā ſi aī oculos
parūꝑ volueris eleuare. atqꝫ vt
poſſibile hoc de vero bono cōſide
rare oīā que nūc admirari vide
ris magno riſu pſequeris. Nā
enī cū meliora lateant ī locū eo
rū mala īcuriā laudantur.
Cū vero ī mediū adſit bō tunc
que cōtraria ſūt hac luce dilu
ci turpitudīe ſuā ondit. Si
ē diuinū illud bonū mēte conce
peris nichil eoꝝ que admiratꝰ
fuiſti facile apud viciosos īuenū
inter bona collocabis. Nīma enī
q̄dā huiuſcemōi particula ſunt
cura vero tocꝰ huāni gnīs deo eſt
(marg.: ne) Vt ḡ ī editiōīs ludoꝝ atqꝫ certami
nis edilis ꝓpter aliq̄s rei. ꝑ. vſ
dā certamīs mutato fecerit nō
nullos luctarū nō affuiſſe Sic ⁊
deꝰ q̄ magne cuiuſdā ciuitatis
tociꝰ orbis curā gerens hydiorē
eſtatē ⁊ vernalē hyemē ad vtili
tatē tocīꝰ efficit. cuiꝰ nōnulli hac
tēpoꝝ inequaliter magna dāna pa
ciant. Elemētoꝝ igit in ſe tranſ
mutaciones ex q̇bꝰ mudꝰ conſtat
⁊ q̇bꝰ cōſeruat tāqꝫ neccarias ipſe
cōſtituit. pruine at ⁊ niues cetera
qꝫ huiuſmōi ad frigiditatē aeris
cōſequūt ſicuti ad cōcuſſionē nu
biū fulgura ⁊ tonitrua qꝫ nichil
forſan ⁊ prouidēcia ſit. Pluuie
vero ac venti alimēti cremētiqꝫ
cauſa plantarū atqꝫ aīaliū ſūt
prudēcia certe fiūt. ⁊ ex iſtis illa
cōſequūt. vt ſi editoris munerū
liberalitate atqꝫ magnificencia
magna vnguētoꝝ copia ꝓponat
vnde guttis q̇buſdā in terrā
defluxis lubricꝰ valde locꝰ efficitꝰ ſit
nemo nō īſanꝰ prudēcia editoris
munerū liberalitatē factā ēē cōtē
deret. ſꝫ ad magnificēciā habūdā
ciāqꝫ vnguētoꝝ conſecutā cōcederet
Iris ſiliter ⁊ alia huiuſmōi nō ſūt
nature opera pricipaliter ſꝫ nubi
bꝰ natali q̄dā rōne accidēcia. ⁊ tn̄
ciā het prudēciorībꝰ conferunt

tranquillitate enim aeris mot' ven
tor' hyemes et serenitatem his signis
predicere solent. formices porticusque
nunc vides quod plurimi ad meridie
respiciunt ut deambulantes in hyeme ca
lefiant et in estate opaco fugere vias,
quam rem illud consequitur non ab edificatoris
sentencia factum quod umbris que a basi exci
dunt hore significantur. Signis similiter
nature opus est necessarium quem que acci
des quodvis fiunt consequitur. Cum tamen
quem non parvam attulit utilitatem
Interdum enim non igne et fumo adue
tum hostium significantur. Talis eciam
in eclipsibus dici potest que solem atque lu
nam consequuntur. et aut mortis regum
aut urbium desolaciones prudentibus
signa solent afferre. Lacteus vero
circulus stellas licet eius substanciam
cernere. Cuius rei causam quamvis difficilis
sit non tamen negligunt sed diligenter curant
philosophantes. putant enim et recte
iucundissimam rem per se ipsam esse scienciam
Sicut igitur sol et luna ceterorumque stelle
per providenciam facte sunt. sic perfecto celestia
omnia quamvis nos naturam atque virtutem
omnium investigare nequeamus. Terremo
tus autem et pestilencie fulminum ictus
et similia mala dicuntur et non sunt. Nullius
enim mali deus causa est sed elementorum
mutacione generantur. neque sunt prin
cipalia nature opera sed ad ea que
necessaria et principalia sunt consequuntur.
Et si aliquid dampnum inde habuerit non
est accusandus gubernator. Primum
quod quos bonos esse ipsi putamus boni
fortassis non sunt. Deinde quemadmo

dum in re militari ad sedandam sedi
cionem que forte primum oblata est plecti
sunt et ad extinguendam tyrannidem cog
natos eciam si in culpa non sint legis
exterminat. eodem modo in pestilencia
ut reliqui moderaciores fiant iterdum
eciam innocentes cum corrupcione aeris
pereunt. Sic et in navigio equaliter
omnes periclitantur quamvis non eque pec
caverit. De atrocibus autem bestiis ex
tractacionis bellice gracia providencias
divinum diceremus. Nichil enim ma
gis corpus ad labores et animos ad re
sistendum hosti corroborat quam venacio
nisi tu hinc defensionum componendo
detraxisses. sed tamen et que bellicosi sunt
animosiores bestiis se opponentes facili
fiunt. et qui pacem amant domi atque in
urbibus viventes longe ab omni huiusmodi
periculo absunt. Sues enim et leones
similiaque animalia ne insidiis hominum aliquid
paciantur procul ab habitacionibus hominum
versantur. Si que autem ex negligencia
inermes saltus peragrant se ipsos
pocius quam naturam accusant. sicut in
equestri certamine qui uno loco sedem
aut spectare non paciuntur. cum hic illic
transeat currum impetu plerumque
conterunt. Serpentes autem venenosi
non providencia sed consequencia quadam rerum
in superioribus dixinus producti sunt.
Fiunt enim cum innata materia humidi
tas calidior facta est. Sic et nonnulle
bestiole corrupcione nascuntur ut cor
rupcione alimenti vermes pedicu
li a sudoribus. Que autem spermate na
tura duce generantur ea quam natura

p̄ncipaliter īttendit prudētia nas
ci nō negamꝰ· ꝯtinuis enī illa du
abus rōnibꝰ ad vtilitatē hoīz au
diui p̄ducta q̄s celare nullo mō
decreui ¶ Primū igit̄ venenosa a
nimalia multos ad morbos et
maxīe perniciosissimos, remedia
cōferre saluberrīa medici p̄hibent
¶ Videbisq̄ si diligēter attēdē volu
eris ī magnis theriacis nō nulla
mēbra eoꝝ accuratissīe sumi ¶ De
inde deos ista eē parata dicit in
peccatores· sicut eculeos et alia
tormēta ī iudicijs p̄parata videm̄ꝰ
¶ Quod dixisti ī domibꝰ hoīz maxi
me ista nasci falsū oīno ē· Paul
enī in desertis īueniūt̄ locis hoīz
q̄i dn̄z fugiētia· Si vero ī habitati
onibꝰ hoīz nascūt̄ corruptiōe ma
gis p̄ducūt̄· ꝯtinuis ꝛ carniū nido
re aīalia huiusmōi attrahant̄·
¶ Hirudines at̄ si nobiscū versant̄
mirū nō est nā qm̄ eas hoēs nō
venāt̄· idcirco plurīe habūdant
nā e regione fugere illa videbis
q̄bꝰ insidiant̄· nō enī hoībꝰ solum
veruētiā brutis ut se salua velint
natū est ¶ Urbe maritima q̄dā
ciuitas ē noīe ¶ Ascalo q̄ tūc applí
cui q̄n oratur atq̄ sacrificatur
¶ Hierosolima ad patriū tēplū mis
sus fui· eo cū applicuisse magnā
colūbarū multitudīne videns ad
mirabar īterrogātiq̄ michi quā
ob rē hec auis oīa pene loca illa
occupasset· respōsū fuit lege apud
eos colūbarū vsū eē p̄hibitū ¶ Apud
egiptios at̄ mirabilē quiddā con
sideraui ¶ Crocodilus enī oīū belua
rū sꝰ atrocissimꝰ ī sacratissīo natus
ꝛ enutritꝰ nilo ꝯtinuis sub aquis vi
uat vtilitatis tū sue nō ē ignarꝰ
¶ Magna enī copia apud eos cro
codiloꝝ īuenit̄ q̄ ciuitati id tāq̄ sa
crū venerat̄· minime at̄ regni apud
eos p̄t q̄ eū venāt̄ ꝛ nauigātes
hic q̄dē nec digito aquā fluuij tā
gere audent crocodilis statī īsul
tantibꝰ ¶ Hi vero timidiores etiam
hoēs vel ludo ī nilū natātes p̄si
liūt· ¶ Barbaras regiones fecūdi
tate agroꝝ excellere videmꝰ
vbi magnis īgenijs hoēs ꝑraro
nascūt̄ ¶ Hic alimētis q̄dē ha
būdant hoībꝰ at̄ q̄r gr̄a diuinꝰ
alimēta p̄ducūt̄ carere videt̄·
¶ At cōtrā accusāda ¶ Grecia est
que sine semine atq̄ cultu nl̄
p̄ducit· sꝫ sola hoēs generat vere
celestes atq̄ diuinos natā ad ō
nē sciāz natos cuiꝰ causā ē sub
litas aeris ¶ Nō enī temē dixit
¶ Heraclit ¶ Aer sictior aiā prudē
cior atq̄ melior· cuiꝰ signū q̄ ie
nātes at̄ vigilātes prudētiores
illis sūt q̄ cibo ꝛ potu sēp replēt̄·
¶ Immergit̄ enī quoddāmō mo
mētis quā cogitatiōez appellamꝰ
¶ Verū in barbaris regiōibꝰ ꝑpter
maioꝝ alimētoꝝ copiā agroꝝ
robur nō solū aīalia plurīa ma
ioraq̄ verū etiā arbores maxīe
nasci solent ¶ Nō est at̄ culpa terra
tiue si tā marinus quā terrestribꝰ

aīalib⁹ crudeliter vescam². Nō enī
ad huiuscemōi voluptates nata
ꝫ crudelitas nos atq; itēperātia
incitat. Ad mūdi enī totā cōsu
matione nāe erat vbiq; varia
nasci aīalium gn̄a. Nō fuit aūt
necessariū vt hō q̄ sapie decore ōet
ab hūanitate in feritatē cōuſ⁹
cede aīalium voluptatē sibi para
ret. Unde ad hec vsq; tpa qui
curā cōtinētie gerūt ab oībus
abstinēt carnibus suauissimo
cibo herbarū fructuumq; vtentes.
Quu vero carnium vsū nata co
cedi arbitrat² migris τ legib⁹ qb⁹
cure modestia ē ab esu īmoderato
ꝓhibet². Rose at τ croc⁹ variiq;
flores atq; aromata nō volupta
tis grā ꝫ bone valitudis ꝓduc
ta sunt. Nā τ odore ipō iuuant
interdū. τ ī cōpositione medici
narū (magnas enī vires habet)
a medicis adhibet². Multa enī
singula nil ꝓsūt. coniuncta vero (quē
admodū maris atq; femine cō
iunctio ad ꝓcreationē) sic vires su
as ondūt. Hys ceterisq; huiusmo
di nisi cōtenciosus sis cōcedas
oportet diuina vniuersū hunc
mūdū ꝓuidencia gubernari. Hec
a Philone cōpēdiosi⁹ scripsi. tū
vt ondā q̄les hebrei etiā maio
res viros habuerūt. tū vt ꝑia
de deo sniā iudeor appareat
Nūc at testimonia etiā ex
teriorū de ipsis diligēter

citabim⁹. Illustrissimi enī etiā grecor
nō iperiti oīno iudaice philosophie
aly vitā eor scriptis suis approbas
se vident²: aly theologiā cōtū potu
ere secuti sūt. Sic enī disces non
temere ꝫ absoluta exq̄sitaq; rōe
iudaicā phiā gētilib⁹ nugis ꝑpo
sitā a nobis fuisse. Primū igit²
ea ponā que de vita iudeor pre
clarissimi grecor testant². Theo
phrastū igit² audias: cui⁹ nōnul
los textus Porphiri⁹ ī hys libris
posuit q̄s de abstinēdo a carnib⁹
cōscripsit. hys verbis iudei ad hec
vsq; tpa Theophrastus ait aīalia
quo sacrificat: vt si q̄s nos ad i
mitacionē illor hortaret² audire
nō paterem². Nō enī cōmedūt ex
sacrificatis ꝫ mel atq; vinū noc
tu īfūdūt holocausta facientes
nichilq; inde reliquētes. vt nec
ille qui oīa ꝓspicit rē tā ꝑuā
īspicē possit. qd faciūt iteri ieiu
nantes. at q̄m phī natura sūt
de deo inter se colloquētes noctu
āt stellas aspiciētes orōnib⁹ deū
īuocāt. Primi enī isti oīm hoīz
τ beutā τ se ipsos offerre ceperūt
nulla necitate aut cupiditate id
facientes. Et ī quarto eiusdē nego
cij hec a se ipō scribit Porphiri⁹
Essei iudei gn̄e sūt. Hy alter alte
rū magis diligūt q̄ ceteri hoīes
faciūt: τ voluptatē q̄z q̄i viciosā
aspernāt²: cōtinēciā τ integritate
aīi ab oī perturbacōe remotam

propria putantes virtutem. Uxores non ducunt. alienos autem liberos teneros adhuc et ad omnem aptos doctrinam adoptantes pro suis educare ac moribus suis stabilire solent. quod faciunt non quod matrimonium abominentur sed quod mulierum mores cavendos putant. Divitias omnes adeo spernunt ut mirabilis in eis quedam communitas sit. Nullus ergo preter ceteros aliquid possidet. omnia eis communia sunt. Nemo alio dicior aut pauperior. Una omnibus quasi fratribus facultas est. Ungi oleo non paciuntur. quod si quis forte oleo tactus fuerit. diligenter quasi a magna macula corpus illi abstergitur. non enim molles sed aridi atque duri esse corpore cupiunt. alba semper induuntur. Electione communi questores et gubernatores sibi creant. et indivise in omnibus res sunt. Non habitant urbem unam sed hic illo facile migrant. Semperque assequentes heresim suam proficiscuntur a quibus ita suscipiuntur ut una eos semper vixisse dicas. Unde fit ut proficiscentes nichil secum ferant. Vestes et calceos antequam omnino tempore dirumpantur non mutant. neque emunt aliquid neque vendunt. sed commutacione rerum utuntur cum egeat. Nam inter eos singuli quecumque volunt assumunt etiam nichil afferentes. Erga deum maxima pietate utuntur. nam antequam sol oriatur nichil eis prophanum dicatur sed patria oratione utuntur qua solem oriri precantur. Deinde a prefectis singuli ad artes operasque suas mittuntur

et postea quam horis quinque laboraverint ad unum rursus locum congregantur et aqua frigida perloti in domum veniunt quo neminem nisi eiusdem secte introire licet. Ita mundi qui in templum ad cenaculum veniunt. ubi in magna tranquillitate sedentibus ordine omnibus panis apponitur et ferculum unum unicuique. Primus autem omnium sacerdos facta oratione comedere incipit. nephasque putant omnino ante orationem quicquam gustare. cumque pransi fuerint multo diligencius orant. Ita et incipientes et desinentes laudes dei diligenter concinunt. post hec vestibus quibus prandentes quasi sacris utuntur depositis ad opera rursus exeunt nocturnoque reversi crepusculo similiter cenant. Hospitibus considentibus eciam si qui forte affuerint clamor aut tumultus numquam apud eos auditur sed ordinata colloquuntur ut tanto eos inter se uti ordine atque silencio mirabile videatur. cuius causa perpetua continencia est. Cibus et potus ut necessitate mensuratur. Cum ad eam sectam venerit non statim sed postea quam foris anno integro eisdem moribus vixerit tunc suscipiuntur. non tamen omnino sed propinquius quidem accedunt. Una vero cum illis vivere non licebit nisi duobus aliis annis paciencie signa dederit. et antequam communiter cum eis vescatur iure iurando confirmat primo pios se erga deos futuros. deinde iusticie ita fore cultores ut nec spon

te nec imperio alicui homini sit noci
turi· odioque semper iniustos sibi futu
ros· putaturosque semper seipsos ledi
si iniusto videat iniuriam fieri· fideles
fore omnibus ac maxime principibus. Non
enim absque dei voluntate principatum
alicui commendari. Ad hec si ipsi pre
essent numquam se quicquam facturos quod in
macularum perfecturam videret· nec
veste aut ornatu quodam meliore quam
subditi se usurum· veritatis fore ami
cos et mendaces accusaturos· ma
nus a furto etiam ab iniusto lucro pro
cul retenturos· nec occultaturos
aliquid sociis· nec eorum secreta aliis
se dicturos etiam si mortis pericu
lum immineret· postremo nullo ali
ter hereseos dogmata tradituros
quam sicuti ipsi acceperunt· pro se futu
ros a latrocinio· conservaturosque
secte libros diligenter et nunciorum
nomina. Hec servaturos se omnia iu
rant. Qui autem non servant diligenter
illico expelluntur et omnes fere tum ad a
liam dietam ac vitam veniant moriuntur.
Sed multos ipsi rursus miserantes
recipiunt· cum prius putaverint non
minores iam ipsos penas dedisse
quam delicta eorum postulabant. Tanta
vero tenuitate paucitateque rerum
utuntur ut raro plus quam semel in sep
tem diebus alvi purgatione indigeant.
Qua quidem ex continentia in tantam perve
niunt patientiam atque robur· ut nec
eculeo nec igne nec alio questio
num genere impelli possint ut aut verbis
legis latorem vituperent· aut illicitum quic
quam comedant. quod maxime in bello quod si
bi a romanis illatum fuit ostenderunt
nulla enim adulatione ad torquen
tes umquam sunt usi· nullas lacrimas
torti emiserunt sed suaviter in doloribus
ridentes et eis illudentes a quibus torquebantur
sic expirabant intrepidissime ut ad pa
triam redire videretur. Firma enim hec
opinio apud eos est corpora quidem mor
ti esse subiecta animas vero tamquam immor
tales semper vivere· cumque a subtilissimo
ethere demittantur naturali quodam
delatos impetu corporibus coniungi cum
vero a vinculis corporum quasi a longa ser
vitute liberati sint· tunc summo cum gau
dio altiora petere. Qua quidem vita
et pietate facile fit ut multi apud
eos futura provideant: presertim qui a
sacris voluminibus et varia carnis cas
tigatione et prophetarum dictis exercentur.
Hec et Porphyrius de pietate ac philosophia
Esseorum testatus est.

Hecateus autem Abderita vir
et verbo et re plurimus historiam
de iudeis conscripsit a qua nonnulla
sumere non erit alienum. Multa igitur
castella oppidaque iudeis sunt· una ve
ro urbs munitissima quinquaginta pene
stadiorum habens circuitum· plures quam cen
tum et viginti milia hominum habitantes
que vocatur Hierosolima· in medio
cuius edes lapidea est quinque iugerum
longitudinis· latitudinis cubitorum centum:
cuius porte duplices sunt· in eo ara qua
drata est integris lapidibus ac i ōctis
composita cuius singula latera viginti

altitudo autem duodecim est cubitorum apud
quam domus magna est ubi altare
atque candelabrum: utraque aurea sunt pon-
noctè deris talentorum duum ubi lux atque die in-
extinguibilis ardet. Nullum ibi simula-
crum est nulla omnino ymago nec planta-
tio nec lucus aut aliquid huiusmodi. ubi
nocte ac die sacerdotes caste versantur
numquam in templo vinum bibentes. Deinde
cum rege quoque Alexandro nonnullos ait Iu-
deorum militasse et successoribus eius fide-
les fuisse: sequens cum uno eorum sermonem
habuisse hiis verbis narrat. Cum ad
mare rubrum proficiscerer inter alios
equites iudeus quidam nomine Mysonicanus
me sequebatur homo quem omnes tam greci quam bar-
bari qui eum cognoverant et animi maximi et
robusti corporis predicabant. Erat autem
etiam arcu peritissimus. Is cum augur quidam
omnes nos stare iussisset: interrogavit quare
sic staremus augurque avem ostenderet atque
dicente conducere ita stare quousque quo avis
tenderet prospexisset ut si ad anteriora
volaret ceptum iter peragerent: sin autem
posteriora volatu peteret reverterentur
silentio arcu tracto avem percussit ac in-
terfecit. Tunc augur et nonnulli alii
valde commoti illi ei maledicebant. Ipse
vero quis est igitur iste furor o homines? quo-
modo avis ista que nil de sapientia pro-
viderat verum aliquid de itinere nimio
poterat nobis predicere? que si futura
prescisset numquam huc venisset: ne a Mysoni-
ano iudeo interficeretur. Hec ab He-
cateo sumpta modo sufficiant.

Clearchus autem peripateticus in
primo libro de somno Aristo-
teli attribuens verba hec de iudeis scri-
bit. Multa igitur Aristoteles possent
de ipso dici. sed pauca nobis referenda
sunt. quamvis non ignoro multos so-
mnia fingere me putaturos. Tunc
Hyperochides iocunde quoniam mirabi-
lia dicturus es igitur audire magis
gestiam. Tunc Aristoteles ergo in-
quit ut rethorica solet de gente ipsius
primum si placet dicamus. Ita pror-
sus placet Hyperochides inquit.
Ille igitur subiunxit. Aristoteles
iudeus erat qui sunt Calani ex in-
dia. Iudei autem a loco quem habitant
appellati sunt. Urbs eorum a pri-
mo quodam nomine Iherusalem nun-
cupatur. Hic ab altioribus asie locis
ad maritimas civitates descendens
et lingua et animo grecus fuit. Cumque
accidisset ut eo tempore nos quoque in mari-
timis asie locis versaremur: philosophie
amore ad nos sponte venit qui
multo plura nobis attulit quam
accepit. Hec Clearchus. Clemens
autem noster Numam romanorum regem
pythagoricum fuisse asserit. et mo-
saica nixum doctrina legem dedisse ro-
manis nullam imaginem deo attri-
buere. unde annis centum atque sep-
tuaginta ab urbe condita nullam
imaginem nec fictam nec pictam in
templis romanorum respicere potuisse. Ita
Numa occulte significavit nul-
lo modo nisi mente ad similitudinem
dei homines pervenire posse. Megas-
tenes autem qui cum Seleuco vixit vir
historie peritissimus in tertio indi-
carum rerum hec dicit. Omnia

que de natura prisca Greci scripse-
runt alii etiam ante ipsos scripserunt
Nam et brachmani apud indos
qui et iudei vocantur multo prius philo-
sophati sunt Aristobolus etiam in pri-
mo ad phylometorem his verbis utitur
legem nostram in multis Plato secutus
est Aperte namque in multis diligenter
examinasse singula videtur Mo-
saica enim volumina ante alexandrum
et ante persarum imperium traducta fu-
erant. unde plurima sicut et pytha-
goras philosophus ille accepit Nume-
nius autem pythagoricus aperte scribit
nichil esse platonem aliud quam Moi-
sen attica lingua loquentem in primo
volumine de bono Plato inquit atque
pithagoras que brachmanes
Magi Egipcii Iudei que invene-
runt ea grecis ipsi exposuerunt Et in
tercio Moisi meminit his verbis
Iannes et Iambres egipcii erant viri
magicis artibus adeo potentes ut
Museo iudeorum duci viro deo coniunc-
tissimo soli resistere posse a cunctis
egipciis iudicati sunt multas enim
calamitates quas Museus egipto in-
tulit solvere visi sunt his verbis Nu-
menius et miraculis a Moise factis
et quod deo coniunctissimus esset Moises attes-
tatur Sed iudaice gentis Cherilus etiam
poeta priscus meminit et multos e-
orum cum Xerxe in grecia militasse af-
firmat Porphirius autem in primo de philosophia
responsorum appollinem ipsum conduit de iu-
deis hoc oraculum edidisse Attendere
inquit oportet quam omni divina repletum

sapiencia est oraculum Appollinis quod dic-
turus sum Dura via illa nimis e-
ratis clausaque portis
Que vitam nobis aperit donatque beatam
Nec vero verbis facile enarraver ullis
Exponique queat. illo qua semita ducat
Quam primi ante omnes ceperunt
tradere pulchras
Qui Nili epotant lymphas:
phenicibus inde
Proximaque assirius ea cura: sed
inclita longe
Gens hebrea illam novit notamque
recepit
Et subiicit exponens ita viam ad deum a
barbaris inventam fuisse. didicimus ab
egipciis scilicet atque Caldeis hii enim
Assirii sunt et maxime a iudeis Idem
Apollo etiam quodam oraculo aptissime
demonstrat his verbis
Caldeis que vera est sapiencia tantum.
Hebreisque ipsis concessum agnoscere puram
Eternum qui mente colunt regemque deumque
Sed de iudeorum pietate atque philosophia
hactenus dictum est

De historia vero hebraica ve-
ritate dicenda conscripta quam mul-
ti conveniat modo consideremus Cum
igitur Moises diluvium ducit illatum
conscribat a quo Noe cum suis archa lig-
nea evasit Berosus Caldeus Iero-
nimus egipcius et Nicolaus damascenus
historici eadem de re ut Iosephus in pri-
mo antiquitatis iudaice scribit memi-
nerunt Scribit enim nicolaus in nona-
gesimo sexto libro aut super miniadam
magnum montem esse in armenia Ba-
rim appellatum quo multos temporibus

diluviu confugisse: ac nonnullos circa
vectos in cacumina montis applicuisse
lignaque arce illius longo temporis spacio
postea perdurasse unde bitumine
ablato et expiaciones ut berosus
ait homines uti solent. Hec Josephus
Ego autem ab Abideno historico non
nulla tibi transcribam. Sisithrus
inquit principatu deinde accepit cum
Saturnus magnam vim aquarum fu
turam significavit. Quare salvare
se cupiens ad armeniam navigio
confugiebat. sed aqua ipsum in via oppres
serunt. Tercio autem die postquam aque cessa
verunt aves emisit ut per eas sciret
sicubi terra extaret. que cum omnia pe
lagi facie tegeretur ad Sisithrum
nullibi enim consistere poterat reuerse
sunt. Post aliquot dies similiter factum fuit.
Tercio emisse reuerse ad eum fuerunt
limo pedes referte. et tunc deum ab hominibus
Sisithrum rapuerunt. Navis autem ad
huc invenitur in armenia. cuius ligna
remedium hominibus adversus multos
mirabiliter morbos afferunt. Rursus
post cum primos homines moises longis tem
poribus vixisse assereret huius rei testes gre
corum historicos Josephus citavit.
Nullus igitur brevitatem vite nostre consi
derans falso scribi opinetur tam mag
no annorum numero priscos vixisse. Illi
enim deo amici et ab ipso deo immedia
tius producti. et integriore utentes
alimento quod longiore tempore poterat per
manere non iniuria longioribus tempo
rum spaciis vivebat. Preterea etiam
virtutis gratia et ut res possent per
utiles Astrologiam geometriamque
invenirent. longius sibi vivere vita lar
gita fuit. quam invenire non potuisset
nisi saltem sexcentis solaribus annis
quibus magnus annus revolvitur vixisset.
Cuius rei testes sunt omnes simul gre
ci atque barbari qui de antiquitate dili
gencius conscripserunt. Nam et Manetus
qui egipciorum et berosus qui chaldeo
rum historiam collegit. mochus preterea
estiaus Hieronimus egipcius et qui
phenicum historiam tradiderunt et ad
hos Hesiodus hecateus Elanicus A
cusilaus Ephorus ac deinde Ni
colaus consona nobis dicentes mille
annos priscos illos vixisse affirmat.
Hec Josephus de turris edificacione
scripsit. Moises et ab una lingua in
multas tunc hominum genus confusum fuisse
asserit. Et abidenus his verbis illud at
testatur. Primos homines ferunt e terra
natos robore atque magnitudine
confisos deos spretis turrim eo in loco
ubi nunc babylonem ad solem usque tol
lere contendisse. cum iam fere ad celum
edificando pervenissent. vi ventorum
deos (deos) affuisse quam super diruta tur
ris cecidit. cumque ad eam usque tempus v
nius lingue fuissent multas in linguas
divisas fuisse. bellumque inter Satur
num et Titanum tunc ceptum locumque
babylonis nomen habuisse propter
confusionem linguarum quam hebrei babel
vocant. De turri autem et confusione lingua
rum etiam Sibilla meminit dicens. Cum
omnes uno uterentur sermone turrim edifica

re cōstituerūt q̄ in celū ascēderent ea
dē ventis diruerūt. ⁊ lingua hoīꝫ
mirabili varietate cōfusā essent
vt babilō ea ciuitas vocaret. De
campo aūt q̄ Senaar appellat. Esti-
eus sic memorat Sacerdotes igr̄
q̄ euaserūt Iouis sacra ī senaar
babilonie cōtulerūt. cōfusaqꝫ lin-
gua hoīꝫ diūsas orbis partes habi-
tare ceperūt. Moises rursus vitā
habrae late cōscripsit. cui multos
exteriores historicos attestari Iose-
phus his v̄bis cōscribit. De pre-
at nrō habraā ꝗ̄uis nō noīat
scribit tn̄ berosus ita vt a reb' ipīs
nō de alio q̄ꝫ de ipō dicē videat. De-
cima inquit p' diluuiū gñacōe p-
clarus quidā iustusqꝫ vir ⁊ singu-
lari celestiū doctrina predit' apud
Caldēs fuit. Hecate vero libr̄ de ha- os
braā cōscriptū reliqt. Nicola' etiā
Damascen' ī quarto historiaꝝ her
narrat. Damasci habraam regnabat
cū exercitu a Caldea profect' nec
multo tp̄e post etiā Damasco abi-
ens ad Cananeā q̄ mō iudea di-
cit' migrauit. cui nomē etiā nūc
magnū apud damascenos est.
nullaqꝫ ibi demōstrat' habraā
dom' appellata. Verū cū fama
cananea p̄meret. egiptus vero
magna copia rerū efflueē diceret
libēter illo vt etiā egipti sacerdo-
tes de diis dicētes audiret. cū suis
pfect' est. Aut enī aliqd ab illis
discē aut meliora se traditurū ꝓ
ipīs arbitrabat'. Et p' pauca cū
ꝗ̄ vna cū peritissīs egiptioꝝ v̄sare-
tur ⁊ virtute ⁊ gliam suā multo
clariore essent. Egiptus eū diuersis
vinctib' morib' ⁊ aliis alioꝝ mores
obstenis psequētib' verbis ille semꝑ
quin absentes dicebat falsa eē de-
mostras respuebat. Vnde factū ē
vt taqꝫ ꝗue sapieteqꝫ viri admirati
ta ad intelligēdū q̄ꝫ ad psuadendū
qd vellet paratissi⁹ duceret. Hic vero
arithmeticā ⁊ astrologiā eos docuit
Nā ante aduētū ei' nichil harū re-
rū sciebāt egipcij sꝫ a chaldeis in
eos vnde ī grecos q̄ꝫ disciplīne iste
affluxerūt. Het Iosephus. Alexā-
der historic' q̄ multarū rerū peritiā
habuit ī volūie de iudaica histo-
ria Eupolemō aīt het de iudeis scrip-
sisse. Ciuitas igr̄ babilō ab his cō-
dita p̄mū fuerat q̄ a diluuio eua-
serunt. Quos oēs gigātes fuisse
cōstat sparsos p vniuersā terrā.
postqꝫ turris quā edificabat diuin'
cōcussa decidit. Decīa vero gñacōe
ī Camurne babilonie vrbe quā a-
lij Vrien dicūt quod nomē latine
Caldeopoli significat nat' ē Ha-
braā q sapiā oīb' excelluit a q̄ gas-
trologia fuit apud caldeos inuēta
Is iusticia pietateqꝫ sua sic deo gr̄-
t' fuit vt diuino p̄cepto ī phenice
venerit ibiqꝫ habitauit ⁊ rōnem
solaris mot' atqꝫ lunaris aliaqꝫ
astrologica phenices docuit. vnde
pheniciū regi gratissim' fuit. Sꝫ cū
Armenij tp̄ib' suis bello phenices
vicissent forte factū ē fratruelem
etiā ei' captiuū abducerent. habraā

vero vernas suos armavit. factoque impe-
tu fudit fugavitque armenios nec fra-
truelem solum liberavit verum etiam mag-
nam ab hostibus predam habuit. Cuius de-
relegati ad eum pro captivis ab ar-
meniis missi. Ille autem omnem oblatam re-
cusavit pecuniam sumptibusque solummodo
que ad victum pertinebant captivos hu-
manissime reddidit. Cum vero ab eo
bello habraam rediret in urbe Algariza
id est latine in monte altissimi a Melchi-
sedech dei sacerdote civitatisque illius
rege hospitaliter susceptus magnificis
fuit donatus muneribus. Et post paulum
annone autem caritate oppressus in e-
giptum migravit. ubi uxorem eius quam
sororem et viduam esse dicebat rex egiptio-
rum abduxit. sed peste domum eius ingressa
ab haruspicibus didicit id mali sibi
accidisse quoniam alienam uxorem abduxerat.
Ita viro suo intactam reddidit mulierem.
Vixit autem habraam in Heliopoli cum
sacerdotibus eius a quo astrologiam sacerdo-
tes didicerunt. quam tamen non invenisse sed ab
Enoch per successionem sibi traditam fa-
tebatur. Subiungit deinde primum scilicet
babilonis belum regnasse quem latine
Saturnum dicimus. a quo belus secundus
et Chanaan orti fuerunt atque a Cha-
naan patrem Phenicum natum fuisse qui
genuit Chum. hunc autem Chum
Asbolum appellari a grecis ac ethio-
pum patrem et fratrem Mestraim patris e-
giptiorum fuisse. grecia autem igitur Atlantem
aiunt astrologiam invenisse. Sed Atlantem
et Enoch eundem asserit fuisse.
Enoch porro igitur genuit Mathu-

salem qui ab angelis dei multa cogno-
vit et ceteros docuit. Artapanus
vero historicus Germinit Iudeos
dicit appellatos fuisse et hebreos ab
habraamo dictos quem ait ad Pha-
rethatem egiptiorum regem migrasse et as-
trologiam illi tradidisse. et post viginti
annos in loca Sirie rursus redisse.
Melo autem in libris quos adversus Iu-
deos conscripsit. post diluvium igitur ab Ar-
meniis reliquias diluvii que ad e-
as pervenerunt pulsas montana Si-
rie que deserta erant occupasse. et post
terciam generationem habraamum natum
fuisse. quod nomen patris amici signifi-
care asserit. eumque sapientissimum ait fu-
isse. duasque uxores duxisse alteram
egiptiam alteram indigenam. suscepisse-
que ab egiptia que ancilla erat filios
duodecim Arabiam obtinuerunt divi-
sam. unde ad hec usque igitur tempora duode-
cim regibus Arabum populi reguntur. Ab in-
digena vero igitur uxore unum habuit
filium Isaac quem latine risum appella-
re possumus a quo duodecim similiter filii
nati sunt. quorum ultimum Ioseph ap-
pellavit. a quo tercius Moises fuit.
Ad hec Alexander historicus addit pre-
cepto dei ab habraamo in monte quem-
dam ductum Isaac fuisse ad sacrificium
divinum a tali sacrificio ereptum ari-
eteque qui repente astitit pro eo sacrifi-
catum fuisse. Josephus etiam in primo
de antiquitate iudaica quod Afram
habrae filius libiam occupaverunt. ac
ab eius nomine illa regio Africa appel-

lata sit Alexander igit i oi peritissi9
historia his verbis testat Cleode
mus vocat polha qui et Malchas di
cit no aliter fere qz Moises de iu
deis scripsit Ex Achetura multos
habraamo fuisse filios narrat qz
tres nominat Afer Assur Afran
et Assiriã ab Assur dictã contedit ab
Afran vero Afer urbem Afrã et re
gione Africã appellata Hz de Ha
braã hacten9 De Jacob at ide A
lexader dicit Cũ septuaginta quinqz
ãnos nat eet in Mesopotamia
paretũ iussu fugisse ut iram fris
Esau vitaret: reliquissetqz parete
Isaac cetũ et triginta septe ãnos na
tũ Et postqz septem ãnis i Meso
potamia fuit fratris materni filias
Liam et Rachael duxisse ac i aliis
septe ãnis duodecĩ filios suscepisse
qr no mo noia verũ etiã menses
i qb9 nati fuerũt memorat cũqz
redire ad paretes vellet rogatũ a
laba alios sex ãnos pmasisse Ita
viginti ãnis illũ i Mesopotamia
vixisse redeũtẽqz ad Chanaam
cũ ãgelo dei fuisse colluctatũ vn
de no Jacob sz isrl appellatũ ha
bitasseqz ipz apud hemor ãnos
dece et a Sichen filio hemor di
na decene q̃tuorqz mesiũ raptã
fuisse Quare Simeo viginti
et vnũ ãnos ac meses q̃tuor na
tũ et leuin ãnos viginti et meses
sex comotos Hemor et Siche
filios ei9 ceterosqz oẽs mares int
fecisse Multis deinde locis mu
tatis tandẽ in Ephrata quã etiã

Betleem appellat venisse ubi Ra
chael postqz ei genuit beniamin
mortuã fuisse quã cũ Israhele co
uixisse ãnos viginti tres Inde ab E
phrata i mabri ad paretes Isaaci
rediisse Cui Joseph dece et septe an
nis natũ egipciis venditũ fuisse as
serit et carcerũ vincula tredecĩ ãnos
pessũ. Somnij regij declaratione libera
tũ septe ãnis egiptũ gubernasse
Isaacũ vero ãno vno ante vendi
cione Joseph cetũ et octuaginta na
tũ ãnos die suũ obiisse Joseph
deinde i egipto Aseneth filia pe
thefri sacerdotis i vxore duxisse.
ac duos Manase et Effrem na
tos ab ea suscepisse. et p9 ãnos no
ue postqz i magnũ puenerit statũ
priz ac fres in se va aduocasse Pas
tores cũ oẽs illos fuisse. que res
egipciis turpissiã videbat. ac ideo
tandẽ vocatos docuisse ne si a rege
interrogaret de artificio suo pasto
res se diceret Questione etiã mo
uet q̃re i prandio quincuplas benia
mi germano suo partes opponi
Joseph iusserat. qd ideo factũ assrit
qm septe filios Lya pri ei pepererat
Rachel at mater sua duos: pptere
a beniamĩ quinqz partes dedisse. et
ipz duas accepisse. ut septe etiã ipi
partes ẽet et Lye filii haberet. ne do
m9 matris sue minor videret. Habi
tasse at eos in terra Chanaã ãnos
ducetos et quidecĩ Habraã viginti
quinqz Isaac sexagita Jacob centũ

trigesima. cumque iam tertio anno fames om
nes illas partes depopularetur: mi
grasse in egiptum Jacob annos centum et
triginta natum. Etate deinde omnium filiorum
Jacob quam transmigrantes habebant
conscribit fuisseque asserit ab Adam usque
in migratione Jacob in egiptum an
nos tria milia sexcentos viginti quatuor.
A diluuio vero annos mille trecentos
quadraginta mortuumque fuisse Jacob
in egipto annos natum centum quadraginta
septem. Leui autem centum et triginta septem
annorum natura concessisse filiumque reliquis
se Caath nomine annorum quadraginta a quo
natum esse alterum Habraam in cuius etatis
anno quartodecimo Joseph diem suum
in egipto obiisse natum annos centum et de
cem. Habraam deinde hunc pastorem dux
isse vxorem Jochabeth auunculi sui
filiam. et in septuagesimo septimo etatis
sue anno Aaron et Moise ab ea sus
cepisse. inter quos tres annos interfuis
se dicit. mortuumque fuisse Habraam
natum annos centum et triginta sex. Hec
ab Alexandro supra sufficiat. Theo
dorus autem elegantissimo carmine gentis
iudeorum historiam conscribens hec eadem
de Jacob et de filiis suis et de Joseph
conscripsit. Artapanus similiter et Phi
lon non iudeus in xiiii de Hierosolimis
ipse quoque carminibus similia de iudeorum ma
ioribus testatus est. Aristeus autem in iudaica
historia de Job quoque conscripsit dicens E
sau ipsum filium fuisse habitasseque in Idu
mee atque Arabie finibus fuisseque ipsum et
iusticia et diuiciis precipuum: temptatumque
diuinitus magnis calamitatibus fuis
se. Primum enim armenta eius latrocini
o sublata. deinde septem milia ouium
vna cum pastoribus periisse: et postre
mo filios eius domo super ipsos lapsa
expirasse atque vno eodemque die corpus
eius vniuersum vlceribus repletum fuisse
cumque male ita afficeretur esset Eliphan
Temanitarum rege et Baldad sau
theorum tirannum et Sophar mineo
rum rege et Eliu zobite ad consolandum
ipsum accessisse. Quibus Job respondisse
sponte sua se paratum esse omnia ita
sufferre vt a pietate in deum nunquam re
moueatur. Ita propter hanc magnani
mitatem eius liberatum a morbo et diui
tem quam prius factum diuinitus fuisse.
Nunc Eupolemum de Moise audi
amus. Ait enim sapientissimum hominem
Moysen fuisse et litteras iudeis primum
tradidisse et a iudeis Phenices
accepisse. Grecos vero a phenici
bus. Artapanus autem Merim Che
nephri egipciorum filiam regis ait
puerum quem ipsa non pareret iude
um adoptasse quem iudei Moysen
inquit greci Museum appellant. cuius
doctrina multa Orpheus didicit.
Hunc Moisen instrumenta bellica
inuenisse asserit. litteras quoque quas sacerdo
tibus tradidit. egipciorumque vrbem
in sedecim partes diuisisse ac singulis
prefectos instituisse. quoniam videlicet
fecerat: ne populi vt solebat conspiran
huc mo | tes monarcham illum regno expelleret. Vn
de factum esse ait vt quasi deus ab egipti
is coleretur. et propter litterarum inuencionem
Mercurium appellatum. Quibus rebus
Chenephri inuidia commotum causa
interficiendi Moisi quesiuisse et sic

adversus ethiopas in egiptum irruen
tes cum imperium ipsum misisse. exercitumque
sibi a iudeis maxime conscripsisse ut
propter imperitiam militum una cum eis per
iret. Quod bellum ut ab heliopoli
tanis accepisse asserit decennio gestum
fuit et propter diuturnitatem eius civitatem in
eo loco conditam ubi sedentes ethiopum
impetum sustinebant: quam Hermopoli
tani id est Mercurii civitatem appel
lant ibi consecratam ibin primo fuisse:
quam nocentes interficeret serpentes. Ethi
opas autem admiratione virtutis ita Mo
ysen coluisse ut etiam circumcisionem ab eo
didicerint. Ita peracto bello cum victor
redisset verbo quidem a rege bene sus
ceptum re autem cotidie morte illi quesita
ac insidias multis modis para
tas maxime cum ad Meridam matrem
ultra egiptum in ethiopie finibus se
pultam fuit Meroen appellatam nunc
mun⁹ quoque ibi cultam fuisse. Que cum
Moyses percepisset in Arabiam illico pro
fugisse. Et Raguelis Arabie regis
filiam in uxorem duxisse. Interea Chepha
re morbo quem multis modis Iude
os premebat egiptiorum regem exspirasse. Ad
alia enim opera quam ipsos construere iussit
diversa etiam quod egiptii veste indui vo
luit. ut facilius cogniti ab omnibus tanquam
ipsi punirentur. Moysen autem adeo cotidie
liberationem populi petere. et quadam die
repente coram eo ignem e terra ubi nul
la incendio apta materies erat sub
ito erupisse ac vocem editam fuisse
liberandos sibi esse Iudeos et in antiquam

patriam conducendos. Hac re fretum prius se
exercitum comparasse ad regem ~~iudeorum~~ egiptiorum so
ceri consilio descendisse. dixisseque orbis
domini iussu liberandos esse Iudeos. Quo
audito in carcerem ipsum fuisse intrusum. ve
de nocte custodibus mortuis. et repente
portis patentibus armisque omnibus que ibi
fuerant fractis exiuisse. recta via in
regiam usque ad regis cubiculum ianuis
apertis ad ipsum regem intrasse. interroga
tumque a stupente rege quod nam esset dei no
men a quo missus esset cumque a circumstantibus
inclinatus Moyses in aurem sibi dixisset
audientem mutum cecidisse et a Moyse
suscitatum fuisse. scripsisse quoque ipsum no
men dei in tabula dicit. quas litteras cum non
nulli sacerdotum derideret legem nescien
tes spasmo autem omnes exspirasse. Cum
etiam signum regem petere baculum a Mo
yse in serpentem conversum. omnibusque magno
timore perculsis a cauda captum dra
conem in baculum rursus convertisse. Deinde
nilum per baculo percussum abundasse adeo
ut universa egiptus submersionem timue
rit. singulisque annis ex illo tempore similiter
abundare. Postea cum aqua rursus bacu
lo percussa in alveum suum redisset. ani
libus cunctis in fluvio morte corruptis
magno fetore aquam ita olevisse ut e
giptii siti et pestilentia simul laborarent
regem autem preteritum inclinatum iam fuisse
ad dimittendum populum. sed mephiticos sa
cerdotes vocatos moxque iussos. nisi
aliquod signum ipsi etiam ederent. magicis
artibus dracone producto et fluvium
colore mutato effecisse ut elatus rex

^ ex precepto regis proficisceret a nomine eius urbe ubi sepulta ~~fuit~~

atrociter iudeos tractaret. Tunc a sacerdote
ipsa terra baculo percussa muscas ve
nenosas deinde rursus percussam ranas
locustas. aliaque huiusmodi monstra pro
duxisse. Unde apud egipcios ubique
in templo Isidis baculum deponitur atque co
litur. Terram enim Isidem esse que baculo per
cussa monstra producebat. Tandem cum
grandine pateretur et terre motus egip
tus vniuersa quateretur quo domus et templa
multa ceciderunt perfractum calamitatibus
regem iudeos liberasse. quos ab egipciis
argentea aureaque vasa veste ac alia
gaza multo accepisse. ac tercio die
postquam recesserunt in mare peruenisse.
Dupliciter deinde rem ferri dicit. Me
phitas enim dicere cum magna locorum
Moyses haberet periciam refluxum ma
ris obseruasse ac ita cum populo transiuisse
Heliopolitas autem propter gazam quam
iudei mutuo abstulerunt regem commo
tum magna manu in iudeos profectum
fuisse. Moisen vero percussisse baculo
mare ut celesti voce admonitus fuit
et sic diuiso mari transisse. cumque post iu
deos persequerentur egipcii cum fulminibus
tum refluentibus aquis periisse iudeosque
liberatos annos triginta in heremo
vixisse qui nunc deo quotidie illis
pluente que nutriebantur. Moisen autem
longum ait fuisse flauum canum pro
lixiore capillo ac barba. et denique
statura et facie dignitatis permag
ne. omnia vero ipsum absoluisse ait annos
natum octuaginta noue. Ezechielus
eciam poeta vniuersam iudeorum historiam
carmine moreque tragico scripsit. et in

omnibus fere cum diuina scriptura conuenit.
Et Demetrius historicus similiter quod dicit
Moisen ex egipto in madian perfu
gisse. ac ibi Jothoris filiam Sepho
ram nomine in vxorem duxisse. quam con
iecturam a nominibus captam ex Habraam
genus traxisse asserit. Habraam enim
ex Chetura Jessan genuisse. et ex
Jessan natum fuisse Adam a quo
Rachuelem ex Rachuele vero Jo
thor et Hab. Jothoris filiam Moisi
nuptam fuisse. generaciones quoque ait
ita conuenire ut verisimile sit Sepho
ram et Moisen et Habraam descendentes
eisdem temporibus fuisse. Moisen enim septimum
Sephoram autem ab Habraam sextam fu
isse et Madiam urbem ab vno filiorum
Habrae nominatam fuisse. Eupolemus
vero Moisen ait lx. prophetasse an
nos Josue autem triginta. et vixisse cen
tum et decem. et tabernaculum ab eo in
silo fixum fuisse. et post eum Samue
lem prophetasse. ac quod iussu dei Saulem
ad regendum electum regnasse annos xxi.
Post eum Dauid filium eius a quo Siros
et Phenices vsque ad Euphratem
domitos fuisse Idumeos etiam
Ammanitas Moabitas Ituros
Nabateos Nabdeos Suronemque
Tyri ac Phenices regem bellabat
coactos tributa Judeis contulisse.
eique petente locum fuisse diuinitus monstratum
tratum vbi templum esset edificandum. An
gelum enim vidisse in eo loco stantem vbi
altare postea conditum fuit. cuius angeli
li nomen Dianatha fuisse a quo

nō fuisse permissu Dauid qui sag
uie hoīz ꝓpter bella que gessit tota
miat erat teplū edificare· sȝ cū
magnā possȝ facere ꝑparacōne vt
teplū a filio eius facili conderet Itaqȝ
cōparasse ipsȝ eris argēti auri taleta
nō pauca lapides etiā ⁊ ligna cypres
si atqȝ cedri tiaues enī eū ꝑparasse
Melanus Arabie ciuitatem misis
seqȝ i insulā Napthen i rubro ma
ri positā auri metallis abūdātissi
mā vnde i Judea mirabilia pene
pondo auri delata fuisse regnasseqȝ
Dauid ānos qdraginta: ac ab eo
regnū Salomoni filio duodecī an
nos argēti traditū fuisse· ipsatūqȝ
vt teplū edificaret a q iā regnāte
ad Naphrē egipti rege hoc exēplo
lrās missas fuisse Rex Salomon
Naphri egipcio regi amico pruo
salutē Scias me a deo magno da
uid pris mei regnū accepisse cuiqȝ
m pr ꝑceperit teplū deo qui celū
⁊ terrā creauit cōdere vt etiā ad te
scribere ꝑcepit Scribo igit ⁊ peto
abs te vt artifices atqȝ fabros ad
edificandū teplū dei mittere velis
Ad hec Naphre sic rescripsisse·
Rex egipti Naphres regi Salo
moni salutē· lectis lrīs tuis nō
paruo affect gaudio sū cū pr̄a tu
o optiō viro ⁊ diuīt ꝓbato i reg
nū successisse Ad edificandū at̄ te
plū dei īter fabros atqȝ ministros
octuaginta milia hoīz ad te destina
ui Dabis igit operā vt ordīe vi

uāt ⁊ reb necessariis nō careat· teplo
qȝ dei cōdito icolumes ad nos redeat
Tyrio qȝ regi scriptū fuisse hoc mō
Rex Salomō Suron tyri sidonis
atqȝ phenicie regi amico pruo salu
tē Scias me a deo magno Dauid
pris mei regnū accepisse cuiqȝ michi
pr ꝑceperit teplū deo q celū ⁊ terrā
creauit cōdē vt etiā ad te scribere ꝑcep
Scribo igit ⁊ peto abs te vt artifices
atqȝ fabros ad edificandū teplū dei
mittere velis Ad hec Surone qqȝ
sic scripsisse Suro tyri sidonis ⁊
phenicie rex Salomoni regi sa
lutē lectis lrīs tuis grās egi deo
q tibi regnū pris tradidit Et qui
scribis fabros ministrosqȝ ad con
dendū teplū dei eē tibi mittendos
misi ad te milia hoīz octuaginta
⁊ architectū tyriū hoīez ex matre
iudea· virū in reb architecture
mirabilē Curabis igit vt necessariis
nō egeat· ⁊ teplo dei cōdito ad nos
redeant· Scripsit at̄ Salomō in
galilea ⁊ samariā ad moabitas
īquit ⁊ amanitas ⁊ galaadas vt
frumēta ⁊ vinū cētū ⁊ sexaginta
milib hoīz diligenter subministra
ret Oleū at̄ a iudea eis ꝑbebat
ligna igit ꝑmū q prē ipsi i mō
te libani cesa recebat ꝑmanē in
Joppen ac inde i hierosoliā duxis
se· icepisseqȝ teplū dei edificare
ānos tredecī natū· populosqȝ ꝑ
dictos i opere iugiter fuisse· ⁊ ꝑ
ter frumētū ac vinū ceteraqȝ ne

tessaria sūt a iudeis per singulas
trib' singulis mēsib' ministrata Fun
datūq templū longitudīs cubitorum
sexaginta ⁊ latitudīs siliter fada
mētorūq latitudine dece cubitorum
fuisse Sicenū Nathan dei pphā
iussisse edificatūq tēplū totū vndi
q a pauimēto vsq ad tectū deau
ratū ⁊ tectū laquearib' factū au
reis ⁊ tegulis eneis deforis cōtectū
duasq colūnas eneas altitudini
eq̄les tēplo dece cubitos ī circuiti
tu cōtinētes auro deauratas soli
ditate vni' digiti alterā a dextris
alterā a sinistris templ statuisse
Cadelabraq̄ aurea talēt talētorum
singula dece ad exēplar eorum quea
Moise ī tabernaculo fcā erāt fe
cisse. et alia a dextris tēpli alia a
sinistris posuisse Lucernas aūt
aureas sexaginta septē ī vno q̄q
candelabro factas ⁊ fornicē max
imū ad boriale tēpli patē edifi
casse: que q̄dragīta octo eneis co
lūnis sustētabat̄. fecisse etiam la
beū viginti cubitorum lōgitudinis ⁊
latitudīs siliter. pfūditas aūt cubi
torum quinq: gradusq circūductos
cōstruxisse vt sacerdotes adire ac
pedes ⁊ man' lauare possēt. po
suisseq ad dextrā partē altaris
iuxta quē basī fecisse duorum altitu
dīs cubitorum. vt in ea rex staret q̄
facili' ab vniūso pplō videretur
Altare q̄q fecisse duodecī cubitorū
altitudīs ⁊ cathenas tāq̄ recia
sup oēs tēpli altitudinē viginti cu

bitis īstrumētis extēdisse a q̄b'
q̄drigēta tintinabula erea depen
debāt: hoc factū fuisse ne aues
sup tēplū sederēt neq nidos ī
laq̄arib' ei' facerēt. vt tēplū ab
oī foret īmūdicia cōtaminatū
Hierusalē q̄q vrbē muris turrib'
ac foueis ab eo fuisse circūductā
regiā q̄q ibi edificasse que hierō
Salomonis id ē latine Salomo
nis edes fuit appellata: vnde cor
rupto postea vocabulo vrbē hieru
salē vocatā fuisse. ⁊ hierosolima
grece appellari Cuiub' factis sacri
ficiū deo mille boū in Sylo fecisse
⁊ tabernaculū altareq simul: et
vasa oīa a Moise fcā Inde ī hie
rosolima ad tēplū dei trāstulisse
Arcā siliter ⁊ cādelabrū ⁊ mēsā
ceteraq oīa vt ppha p̄cepit deoq
holocaustū duo milia ouiū. et
tria milia quīq̄gīta q vitulorū
Totū aūt aurū qđ ī tēplo colūnis
ceterisq oīb' tēpli vasis fuit cōsup
tū q̄dragesies sexies cētena milia
fuisse. Argēti vero ad clauos ⁊ alia
īstrumēta mille ducēta triginta
duo talēta Eris vero ī colūnis for
mab' ac ceteris talēta dece et octo
milia ⁊ quīquagīta. misisseq oēs
ī regiones suas phenice simul
atq egipcios Dece auri talenta
singulis data Talētū aūt dico igit
qđ Siclū appellāt Et egipciorū
q̄de regi oleū ⁊ mel ī magna quā
titate misisse Suroni aūt colūnā

aureā q̄ tyri ī tēplo Jouis cōspicit̄
Unde ille simulacrū filie fecit qđ ī
aurea colūna iposuit. mille q3 scu
ta fuisse a Salomone aurea cōfir
mat. Dixisse q3 ipm̄ actā annos qnq̄
gīta duos ꝛ regnasse q̄dragīta
Thimochares atq̄ Anthiochi res
gestas cōscripsit q̄dragīta stadijs ē
circuī Jherosolimā asserit. abruptis
vallib' vndiq3 natā munitā vrbē
q̄ ipam̄ multis aq̄s adeo irrigari.
vt hortos q3 multos extra vrbem
aq̄s inde fluctib' irrigari. Ab vrbe
at vsq3 ad q̄dragīta stadia mag
nā eē aquarū penuriā. Philo at
fontē fuisse ī vrbe asserit maximū
q̄ tp̄e hiemis deficiebat. estate vero
copiosissime defluebat. Aristē ēcia
ī libro de īterptacione legis iuda
ice de aq̄s Jherosolimoꝝ hoc modo
scribit. Templū mag̃t ad ortū respicit.
posteriora ei' ad vesperā tendunt.
lapidib' at ornatissimē pauimentū
tēpli cōstratū est. ꝛ aq̄ sepi' ī templū
mittit' vt a sanguīe detergat. Mul
ta enī aīaliū milia ī solennitatib'
offerunt'. Fons vero copiosissimē atque
integer ī tēplo ipo statuit ~~est~~ ex quo
magna vis aq̄rū p doctas plumbo
cōsolidatas defluit. His ita dictis
nō ē p̄termittēdū qđ de Jheremia
Polyhistor cōscripsit Alexander. Tē
porib' mag̃t Joachī Jheremias p
phetauit q̄ missus a deo cū iudeos
aureo simulacro cui nomē erat Ba
al sacrificātes repperisset futurā eis
ꝓter hoc calamitatem p̄dixit. vnde

Joachī viuū iussit cremari. Illū aūt
dixisse foueas ipos a rege assirioꝝ
captos iuxta Tigridē atq3 Eufra
tē eisdē lignis facturos. Hec Nabu
chodonosorē babiloniorū regē audi
uisse: ac a Stibare Medorū rege
ī auxiliū abducto cētū ꝛ octuagīta
peditū. eq̄tū cētū ꝛ vigīta milia du
cēte. ac decē milia curruū. Primo
samaritanas oēs. vrbē Basilea
Sathopoli ꝛ Galatidem euertisse
Deinde Jherosolimā ꝛ iudeoꝝ re
gē Joachī viuū cepisse. ꝛ aurū ar
gētū es ceteraq3 oīa q̄ in tēplo fue
rant arca excepta ꝛ talib' ī babilo
nē asportasse. Arcā enī mag̃t Jhe
remias detinuit. Et rursus p' aliq̄
Nabuchodonosor īgt p̄dicta me
nia edificare cepit. grauiter egro
tauit. mortuusq3 ē p' q̄dragesimū
terciū anū regni sui. Cui Euilma
lurchus fili' successit. Hic ꝓpter
iniq̄tatē ꝛ lasciuiā a Neriglisaro
sororio suo īsidijs except' in scđo
anno regni perijt. Deinde filius ei'
Labesoracus mēsib' nouē q̄ īsidijs
īterfecto cōi cōsilio Nabonida īsi
diatoꝝ vni' regnauit. q̄ babilonie
muros q̄ iuxta fluuiū sūt laterib'
ꝛ bitumīe cōdidit. In septio aūt ꝛ
decio āno regni ei' Cirus rex psaꝝ
magna manu babilonios perijt. Na
bonida vero regnū suū defensur'
exercitū cōstruxit. ꝛ vict' pugna
in borsippū vrbē cōfugit. quā Cir'

babilone capta obsedit Sz Nabo
nida diu ferre obsidionē nō potuit
seqz Ciro tradidit. q̄ cūz humanissiē
ipz tractauit ac ī Carmania cū
dignitate uēre iussit. vbi nō multo
post natē concessit. Hec iudaicis li
bris. Ymo vero nris conuenire vr̄.
Scribit enī in ipis decio atqz octa
uo ano regni sui Nabuchodono
sore tēplū destruxisse qd̄ scd̄o anno
regni Ciri restitui ceptū decimo
āno regni Darij tandē cōditū fuit
Sz Alphe' etia de assirijs z Nabu
chodonosore hoc mō scribit Me
gasthenes igr̄ vir priscus Nabu
chodonosorē hercule robustiorē
dicat fuisse. vniuersaqz lybie ceterā
qz Asiā vsqz ad Armenios domu
isse quē Caldei dicūt. cū ī regnū
suū rediss3 furore diuīt' captum
magn̄ exclamasse voce futura o Ba
bilonij vobis egra calamitate pnūcio
quā nec belus ille: nec vlla vis de
orz auerteret. Veniet persa semiasi
nus q̄ vobis afferret seruitutē. His
alijsqz huiusmoi dcīs subito euanu
it. Cui fili' Malmarudoc successit
quē Iglisares īterfecit ac loco ei'
regnauit. Cui Habaso Arasc' fili'
successit Quo īsidijs īterepto Na
binidochus reguit. huc Cir' cap
babilone Carmanie pricipē fecit
De babilone qz Abiden' hec scribit
Oiā igr̄ illa loca aq̄s cōtecta fuis
se dicūt. Belus āt regioēz sicasse
phibet z babiloniā cōdidisse que

menia aq̄rū illuuione deleta.
Nabuchodonosor' accepisset cōtinu
o babilonē triplici muro quīdecī
dieb' muniuit z fluuios Arma
chalē atqz Acrachanū ab Euphra
te ortos abstruxit. paludē etiā effo
dit viginti passuū altitudīs pasa
georz qz q̄dragita. portasqz ī ea fe
cit q̄s ēniotenētes appellabāt. qb'
apertis babilonie campos irriga
bant. rubriqz maris inundacioēz
obstruxit. z Teredonē vrbē ad sī sus
tinēdos Arabū īpet' cōdidit. z in
regia pensiles hortos plātauit. Hec
ab Abideno sumē placuit. Cū
legit' apud danielē Nabucho
donosorē ī tēplo suo ābulantē cū
gr̄acia motū dixisse. An nō est ista
babylō magn̄ quā ego ī potencia
mea ad laudē glē mee ī domū reg
ni cōstruxi. Et adhuc ista loquētē
euersū fuisse. Ad hec oiā illa placet
afferre que Josephus ī libro de ā
tiq̄tate iudaica dicit Sufficiūt igr̄
ad ondēdā ātiq̄tatē iudaicā Eg
iptiorz simul z Chaldeorz z Phenī
cū scripture z grecorz īnūabiles
historici: maxime Theophilus
Theodorus Mnasses Aristopha
nes Hermogenes Euemerus
Conō ac deniqz Zopirio q̄ oēs
z alij forsan cū plures nec enim
oīa ipe legi diligēt de nris cōscrip
sere. qz multi z si pnōnullis aber
rarit. cōiter tn̄ ab oīb' ātiq̄tati nre
testimoniū phibet. Cuius Phalereus
Demetrius z philon senior q̄ carmine

cōscripsit. ac Eupolemus nō longe
absunt a veritate. q̄ venia danda est
qm̄ magnā nr̄arū lr̄arū periti
am non habuere

HEc Josephus & alia hui9
modi multa q̄ brevitati cō
sulentes p̄termisim9 & ad alia trā
sire cōstituim9 Nā qm̄ q̄b9 rōnib9
gētiliū fabulis cōteptis. scripturā
hebreorū suscepim9 dictū ē. ac ipsos
grecos ī vita & doctrina hebreorū
admiratos fuisse auctorib9 suis
demōstratū Age iā declarem9 mul
taq̄ ab hebreis grecos sūpsisse.
Quēadmodū igitur geometriam
Arithmeticā Musicā Astrono
miā Medicinā. Ipsa denique lrā
rū elemēta artesque ceteras a bar
baris ut postea ondā acceperunt
Sic de pietate ī vnū deū ac reli
gionē q̄ ad vtilitatē aīe ptinē vi
det. dogmata nō aliunde q̄z a iu
deis vt paulo post patebit habu
erunt Nō si q̄s cōtendat nālī q̄dā
rōe ipsos ea īuenisse. nec hoc q̄dē
recusabim9 Nā si ea q̄ a prophetis
iudei acceperit & p̄clarissimi gre
corū phī cōscripserunt diligēter seq̄
volum9 nō etiam9 certe accusandi

NOn āt miret q̄spiā si ab
hebreis multa eos fura
tos esse asserim9 cū nō mō disci
plinas atque artes a barbaris ab
stulerit. verū etiā ad hos vsque dies
ābiciōni servientes alter alterius
īvētionē furet Immo vero nōnulli
vniversa aliorū volumina suis nominibus as
scripserunt Nō sunt mea hec vba. sed
eos ipsos audias. cū alter alterū fur
ti arguat Nō primū ondē aggre
diamur vt mores eorū facilius cognos
cas Cū enim ipsi alter ab altero fur
ti honorē sibi arripiat q̄ mō absti
nē a nr̄is poterit Clemēs igitur nr̄ ī
sexto adversus gētes poetarū phōrū
historicorū oratorūque furta p̄ oculis
posuit Certus enim ipsos Orphei
Homeri Hesiodi Heracliti Plato
nis Pithagore Herodoti Theopō
pi Thucidide Demosthenis Es
chinus Isocratis aliorūque tūscripsit
& cōtulit: recte ipsa ondit multos nō
b9 suis aliorū edidisse volumina. Ve
luti Eugāmō Cyreneus Museū
Thesprotis librū itegrū sibi attri
buit: nec solū peculiaria a barbaris
dogmata furatos eē. verū etiā q̄
nobis p̄ scōs viros miraculose tradi
ta sunt imitatos fabulis īplicuisse
pervertātque ab eis falsa ne sint
q̄ scribunt ā veritatis aliq̄d cōtineat
Si falsa igitur dicet vt mēdaces cōtē
nent9 Sin vera cur ea q̄ a Moise
ac prophetis scā eē dicunt nō credit Si
milia enim multa eē nemo ignorat
sicut illud q̄d ī primus fert logō tpe
Jouē olī nō pluisse Universamque
greciā agrū penuria cōfectā Apol
linē iterrogasse q̄d sibi eēt faciendū
tūsūque orare ipsis Eacū ops eē Ascēd
igitur rogat9 ī mōtē Eacus & mundis

in celū extēsis manib⁹ eoꝝ pręꝫ oīꝫ inuoca
uit. orauitqꝫ vt ab hac calamitate libe
rare greciā dignet̄. q̄ adhuc orāte nu
bes excitate tonitrua fcā: magnaqꝫ
vis pluuie subito irrūpēs vniuersā
greciā irrigauit. Ita orōib⁹. Eaci so
cidissimus greci an⁹ tūc fuerat. hoc
inde suptū ēē q̄s nō viderit. Et inuo
cauit Samuel dn̄z et dn̄s voces et
pluuiā in dieb⁹ messis innūabilia
huiusmoi Clemēs scribit. q̄b⁹ fura
citatē grecoꝝ ondit. que si legeris
quāta sit eoꝝ ābicio nō ignorabis.
verū q̄m iste tīc ē. ab ipis grecoꝝ pl̄is
vt solem⁹ latrocinia grecoꝝ ondam.
Audias ḡ q̄d de hac ipā re scripsit
Porphiri⁹ in libro de studioso auditu
Apud longinū inq̄t ad honore pla
tonis vt singul' ānis fieri solz. mul
[struck] ph̄i cenabant⁹ simul. et p⁹ cenā
vt fit colloq̄bant̄. Cū inter ē iter Cau
strū et Maximū orta dissēcio ē. Max
im⁹ enī Ephoꝝ Theopōpo anpone
bat. Caustri⁹ vero fure fuisse. nihil
a seipō scripsisse ondebat. aca De
macho et Callisthene et a Anaxi
mene plura q̄ꝫ tria milia comatū
sublata et in cōcione traspostita on
debat. Tūc Apolloni⁹ gratic⁹. Igno
tas iq̄t Caustri Theopōpū etiam
quē tu laudas furtis plenū ēē. Nā
ī vndecio de philippo ab Areopagi
tico Socratis q̄ nīl aut boni āt ma
li aliūde q̄ꝫ a se ipis hoīibus accidat
ceteraqꝫ hui⁹ ad verbū transcripsit
Sꝫ nō orōnes solūmō me furat̄. ver
etiā alioꝝ gesta falso alijs tribuit

Nā cū Andro historiā diuinacio
nū cōscripserit. dicatqꝫ de Pitha
gora q̄ aquā a puteo haustā in
metapōto sitiēs postqꝫ bibit ī ter
ciū die terremotū fore pdixerit hec
oiā Theopōp⁹ ad alios transtulit
Pherecidem enī syrū ita pdixisse
asserit nec ī metapōto. sꝫ in syria
id fuisse dicit. Sibaris q̄ꝫ vrbis cap
tiuitatē ad Mesene vrbis casū trā
stulit. Tū Nicagoras ego q̄ꝫ inq̄t
cū historiā eī legerē. multa ipꝫ a
Xenophōte accepisse mutasseqꝫ ad
peiꝰ cōsideraui. Xenephō ī q̄rto eni
pharnabazi Agesilai collocucōēz
pter Apollolophanē Cyzicenū
factā ita cōscripsit. vt et dignitas
et mores vtriusqꝫ. quo legas cerni
oculis videat̄. hac re ī vndecimū
historie grece Theopōpus traduxit
Itaqꝫ dicit vt muta tardaqꝫ videat̄
Ut enī furtū celaret ea īterposuit
q̄ cunctacione quadā colloquēciū cō
tedit. et cunctā Xenophōtis orōnē
corrūpit. Tū Apolloni⁹ Cur theo
pōpū et Ephoꝝ viros ī dicēdo tar
dos furti accusam⁹. cū Menāder
q̄ꝫ similiter fecisse inueniat̄. Et ab A
ristophane gratico q̄ eū valde a
mabat admonit⁹ fuisse dicatur.
Unde latinus sex libros edidit
q̄s de Menādri furtis īscripsit
vbi oīa que ab alijs accepit. v
nū ī locū cōtulit sicut philostra
t⁹ Alexādrin⁹ de Sophocle fecit
Cecili⁹ āt īteḡā ad finē fabulā

Antiphanis qui Ionista dicitur a
Menandro in disidemone transcrip
ta ostendit. Sed quoniam in hanc rem nescio
quomodo incidimus, ego quoque accusare Hy
peridem volo multa fuisse a Demos
thene furatum. Verum quoniam eisdem fuerunt
temporibus vere puto coniecture relinquendum
quisnam ab alio furatus sit. Ego vero
Hyperidem existimo. Sicut vos Demos
thenem ab illo accepisse contendentes
laudo, quoniam que accepit multo
prestantiora reddidit. Vituperan
dum autem Hyperidem duco. Si elegan
tissima Demosthenis orationum ad pe
convertit. Et post pauca: Ellanicus
etiam inquit que de moribus barbarorum con
scripsit ab Erodoto et Damasto
intercepit. Quid vero, ait, de Ero
doto dicam, qui in secundo ab Heratheo
milesio multa transtulit, veluti de
phenice aut de fluviali equo et de ve
natione crocodilorum. Aut de Isocrate
atque Demosthene, quorum alter in nu
mularia oratione, alter in oratione adversus
Onetorem omnia que de questionibus ipse
in oratione de hereditate Chilonis dix
it eisdem fere verbis transtulerunt. Aut de
Dinarcho qui multa eisdem verbis tra
scripsit. Antimachus etiam poeta
multa furatus ab Homero parumque
immutata scripsisse invenitur. Verum ne
alios furti crimine accusando ipse
qui fur reprehendi possum. Unde hec
habui dicendum michi esse video. Lysi
machus igitur duos libros de furtis
Ephori scripsit. Pollionis etiam ad
Soteridam epistola exstat de Ctesi

furtis. Liber etiam eiusdem legitur de Fili
herodoti crimine: et in libro quem de ves
tigiis conscripsit furta Theopompi re
citat. Cum presertim alios quidem fures
deprehendistis, Platonem autem cuius solem
nitatem tamquam herois celebrantes apud Lo
ginum convenimus hoc ipsum fecisse vereor e
tiam furti vocabulum dicere. Cum de Plato
ne verba facio non deprehendistis. Quod
ais inquit Galieta? Alio inquit quod rebus
ipsis probabo. Et fortassis multo plu
ra invenirentur si omnes qui apud Platonem
philosophati sunt libri omnes reperirentur.
Nam cum forte his diebus Protagore li
brum de ente legerem adversus eos qui
unum ens dicunt esse, eadem omnino inveni
scripta que apud Platonem leguntur.
Quod ut ita esse cognoscatis ipsi au
diatis. Novitate namque rei commotus
memoriter omnia tenere studui. His dic
tis verba ipsorum philosophorum conscribit quibus
apertissime furem fuisse Platonem ostendit.
Sed satis iam dictum est quod altero greci
furentur et alter alterum studiose redarguat.

Non est autem ab hac preparatione
Evangelica alienum breviter
ostendere disciplinas omnes et artes a bar
baris grecos habuisse, ne quis accusa
re nos audeat si ab hebreorum scrip
tura pietatem didicisse predicemus.
Cum qui veri aliquid apud eos dicere
videantur nec fabulis theologiam im
miscere hebreorum doctrinam plane i
mitari cognoscantur. Iuniores enim omnes
sunt qui apud grecos vere aliquid philoso
phati sunt. Non hebreis solum nec phe

nicibus atque egipciis. sed prius etiam ipsis grecis. Primus enim omnium ex phenicia Cadmus Agenoris filius misteria et solemnitates deorum grecie tradidit: simulacrorumque consecrationes etiam et hymnos. Deinde ex Thracia Orpheus Linus etiam et Museus quos circa tempora troiana floruisse asserunt a quibus nichil aliud quam egiptiorum atque phenicum falsitas paucis commutata grecie commendata est. Quibus quidem in temporibus Plytie Clarius Dodonei maxime celebrantur simulacraque aliorum deorum atque heroum et templa constituebantur. Et post multa secula philosophie data ita diligenter opera est ut cum nichil veri in tradicionibus maiorum philosophantes invenirent preclara illa maiorum oracula cum auctoribus suis contempserint. quippe ab illis nullam se consequi utilitatem videntes aliena tamquam nudi atque pauperes veritatis et discipline non temere scrutabantur et ab aliis gentibus que utilia veraque censebant in omnibus artibus atque disciplinis non sine labore mutuabantur. Nempe ipsi greci confitentur post Orphea Linum et Museum antiquissimos ut ipsi dicunt theologos et multorum auctores errorum septem quosdam viros admirabiles adeo sapientia fuisse ut sapientes vulgo appellati sint qui omnes temporibus Cyri persarum regis floruerunt. Cuius quidem tempore apud hebreos novissimi omnium prophete fuerunt annis post troiana tempora pluribus quam sexcentis A Moise autem non paucioribus quam mille et quingentis quod paulo post planius faciemus. Verum ab istis

sapientibus nichil aliud quam sermones quedam commode atque breviter dicte ad utilitatem humane vite compertum est. Magno deinde spacio temporis interpositis philosophorum genus incepisse fertur. Pithagoras enim primus omnium fuit qui philosophie nomen invenisse constat. hunc multi samium. alii tirrenum. alii syrum aut tyrium fuisse contendunt. Ita non plane grecus maximus et primus philosophorum ab omnibus dicitur. Nam pherecidem doctorem Pithagore syrum omnes fuisse tradunt. Ceterum non eum solummodo sed persarum etiam magos et egiptiorum divinatores audisse Pythagoras asseratur. eo tempore quo iudeorum alii in babilonem alii in egiptum transmigrarunt. Audivit autem et Brachmanas indorum philosophos sic ab aliis astrologiam ab aliis geometriam ab aliis musicam ab aliis arithmeticam ab aliis [illegible] ab aliis habuisse. A grecis autem nichil eum habuisse ausus quispiam est dicere. tanta doctrine et bonarum artium penuria in grecia fuit antequam Pythagoras omnia que ab illis collegit summo studio docuit. et divinos propterea meruit honores. a quo prima philosophia processit. quam ytalicam quoniam ibi maxime docuit appellare solent. Secunda est quam Thales unus ex de septem sapientibus tradidit que Ionica nominatur. Tertia Eleatica dicitur cuius xenophanes colophonius auctor ascribitur. Thalem autem multi non grecum sed phenicem dicunt nonnulli milesium fuisse

arbitrat' que tradut ab egipciorum
vaticinijs plerasq accepisse Solomone
lomone vero vnu de septe q leges
atheniesiu coscripsit tpe q iudei
egiptu frequetes habitabat illo
pueniss Plato in Timeo testa
t q qde in libro docen eu a barba
ro videm' his vbis O Solon
Solo greci sp pueri estis senex
at null' vnq grecorum fuit ac i
deo apud nos nulla disciplina
vetus inueniri pt. Plato q tpe cu
italica phia hauserat i egiptu ab
isse tradit nec breui tpe conuersat'
ibi fuisse Unde grato aio oia q
optia sut a barbaris se cosecutu p
fitet Dicit eni i epinomide cum
fuisse barbaru illu q pm' hec inuen'
Uetusta eni regio mgt eos aluit
q pmi hec inuenerut. longa aut
etate multi cosecuti sut pter es
tiui tpis serenitate. qua egiptus
maxime atq siria possidet Qua
re ab initio vsq ad hec tpa inutabi
lib' aiis exammata vere nobis
tradita sut Deinde subiat Fate
ri at oportet qcqd a barbaris gre
ci acceperit ad meliore illud fi
ne perduxisse Hec plato Demo
crit' at multo prius a barbaris se
didicisse his verbis gloriat Ego de
ro iqt multo plures q oes veteri
hoies q mo sut regiones peragraui
multas vrbes vidi Sapietes vero
audiui nec qsq me i demostraci
one linearu superare potuit nec
ipi qde q arsepedonapte ap' egip

tios appellat Octoginta eni anos
longe a patria disciplinaru amore
absfui babilone eni etia iste et persas
i egiptu vt disceret perit Quid de
Heraclito ac de alijs grecis dicam
p qs oes illuminata doctrinis grecia
costat. Na ante scia eorum vatib'
et oraculis deorum ihiabat nec aliqd
solide discipline vestigiu cotinebat.
Mirabilia vero apollis illa insa
nichil perit' hoi b' cotulerut: sz er
rantes huc atq illuc magno sudo
re aliena sibi hoes cogesserut: geo
metria eni ab egiptijs. astrologia a
chaldeis et alia ab alijs acceperut
Sz nl vnq tanti mutati sut qua
ti hoc e qd ab hebreis habuerunt
Uni' eni dei cognicioez ide recepe
rut et multitudiez deorum suorum
spreuerut Cur q nos incusat si
hebreorum scriptura barbara vt ipsi
dicerent grece phie anteposuim' qm
oia bo a barbaris ipi furati sint
nec qcq vtilitatis a dijs suis habu
erut Quos iure multi apud eos
cotepserut vt ipi dicu q deonia
venerari maluerit Cur igit nos
accusat aut no magis laudant
atq admirat q falsitate cotepta
ea theologia secuti sum'. que sola
vera e ab oi falsitate remota Na
neq i impietate icidim' vt multi
grecorum sapietes nullu deu coletes:
neq rursus vt mirabiles phi su
mu deu cognoscetes multorum fal
sitate deorum falsitati permisaim'

Sz de hys alias Nūc āt nō philosophi
cas solū doctrinas: sz oīa inēta hoīz
hūane vite vtilia a barbaris grecos
accepisse cōprobem⁹ Primi⁹ igit̄ lqu
lrārū elementa grecis tradidit Cad
mus ex phenitia erat: vnde phe
nitia lrārū elemēta prisci poete dix
erūt Multi syros lrās pmos cō
perisse asserūt Syri āt eās hebrei
sūt Nā iudea i siria sb a scriptori
bus habita ē ⁊ phenitia eciā apud
priscos appellari cōstat Tpib⁹ aut
inis palestine Syrie appellat Ar
gumento āt illud maxīo ē apud
hebreis repertas ēē lrās ipārū lra
rū apud grecos appellatio Singu
la enī apud hebreos elemēta appel
latione significatiua vocat̄. qd a
pud grecos nullo mō fieri pot.
Vnde nō ēē ab illis īuēta sz ab a
liis accepta declarat̄ Oēs aut
lrē apud hebreos vigintiduē sunt
quarū pt pma Aleph dicit̄ qd latīe
disciplīa dici pt Scdā Beth qd do
m⁹ significat Tercia Gimel quod
vocis plenitudinē sīt Quarta delth
qd librorū dici pt Quinta ita qd vo
cabulū ista significat q oēs voces
talē sensū efficiūt Disciplīa dom⁹
plenitudo librorū hec Sextū elemē
tū apud eos Va dicit̄: q vox lati
ne in ipā dici pt Deinde cai: qd
vocabulū sīt viuit Septz it: qd
sīt viuēs totū hoc simul i ipa viuit
viuētis Nonū teth dicit̄ id ē bonū
Decimū Ioth ⁊ iterptat̄ pricipiū
Simul hec duo bonū pricipiū signi
ficat Vndecimū Caph latine tū

Duodecimū labd. qd ⁊ postea sa
mech qd interptat̄ auxiliū. totū
hoc simul ex ipis sīt disce. totū
simul tū disce Deinde seqt̄ eleme
tū qd men appellant qd iterptari
pt ex ipis Deinde Nun idē sem
piternū auxiliū hys accedit.
Ain qd latīe fonte aut oculū sīt
Deinde phi qd os dici pt Deīde
sade q vox iusticia iterptari pot.
simul sensus ē fons aut oculus
⁊ os iusticie Elemētū deīde accedit
Coph id est vocatio Deīs ris qd
caput sīt Deinde sen qd dētes di
cere possum⁹: postremo thau quod
signa dici pt Hz igit̄ sens⁹ ele
mentorū hic ē Disciplīa dom⁹
plenitudo librorū hec i ipa viuit
viuēs bonū pricipiū tū disce ex
ipis sēpiternū auxiliū fons aut
oculus atqz os iusticie. vocacio
capitis ⁊ dentiū signa. hec est
elemētorū hebraicorū latine dcā
sētētia q disciplīe lrārū summopere
cōuenit: qd apud alios gentes
īueniri nequit Vnde fateri ne
cesse ē nō ab aliis qz ab hebreis
lrās ēē īuētas grecos vero ab
hebraicis accepisse ipā lrārū ap
pellatio sīt hebrei enī Aleph:
greci Alpha dicūt Illi bet greci
Beta gama greci gimel illi. deīde
delth illi. deltha isti. ⁊ alteri zai.
alteri zeta cetera qz siliter Vnde
patet ab hebreis lrās īuentas
ad alios ⁊ ad grecos tādē puenisse
hec de lrīs dcā sufficiat Clemens
qz cū in simile inciderit materia

egipcios ostendit medicinam invenisse
et esculapium amplificasse. Atlantem
autem ex libia primum navem construxisse
ac navigasse. Astrologiam primos
Chaldeos egipcios deinde edidisse.
Phriges avium volatus primos ob
servasse et tuscos aruspicium con
perisse. Telmissinos sompniorum inter
pretacionem. Tyrrhenos tubam phri
ges fistulam ex phrigia enim erat o
limpius et Marsyas qui fistulam invene
runt. Lucerne usum egipcios qui annum
in duodecim partes primi distinxerunt
primique legem non convenire mulie
ribus nec templis prohibuerunt nec
intrare in templa quemquam a muliere
nisi lotum sanxere. Geometriam etiam
ipsos invenisse. Gelmete vero et
damnameneum ideos in cipro pri
mos ferrum invenisse. ferri autem tinctu
ram aut temperiem qua robur accipit
Delam ideum comperisse quamvis Hesiodus
delam ex schithia fuisse asserat. fal
cem thraces comperisse. ut primo peltes
equestres usos quam illirii primo in
venerunt. Cadmum auri metalla
primum in monte pangeo excogitasse.
Quadriremem a carthidoniis pri
mum factam fuisse. cuius architectus
Bosporus fuit. Medeam primam
tincturam capillorum excogitasse. pan
nones qui noricum habitant quos no
ropes appellant eris usum invenisse.
Olimpum ex mysia lydiam har
moniam. Citeredum assirios. Sam
bucam instrumentum etiam in musica
troglodytas. Marsyam phrigem tri

cordum diatanamque harmoniam et myxo
phrigiam atque myxolidiam. Thamiri
Thracia harmoniam doricam. Sydoni
os triremem. Siculos phorminga
non valde a cithara differentem. Her
demes noster ceteraque huiusmodi a Cydippo
mantineo Antiphane Aristodeo
ac Aristotele collegisse ait: operere
autem precium est a Josepho etiam iudeo
nonnulla transcribere. Is enim vir cum de
antiquitate iudaica scriberet multo
iuniores fuisse grecos ostendit. ac a
barbaris omnia collegisse. diversasque inter
se ac varia conscripsisse. Verba igitur
eius hec sunt. Non possum inquit non admi
rari eos qui putant de vetustissimis rebus
solis esse grecis credendum. nobis autem
ceterisque hominibus nullam esse fidem adhibe
dam. Nam si ab ipsis rebus veritatem dis
cere voluerimus que a grecis facta
inventaque sive urbes conditas dixe
ris sive artes excogitatas sive
legum sanctiones heri aut nudiuster
tius si eum nostris conferas incepisse
putabis. Scribende vero historie
curam omnium postremam ipsius fuisse con
stat. Unde ipsique Chaldeos phe
nices et egipcios non enim libenter mo
nos quos istis continuare aperte fatentur
vetustissimam firmamque priscarum rerum
tradicionem tenere. Regiones enim ha
bitant que minimas continentes regiones
paciuntur. multaque opera ac mag
no studio sibi incubuerunt omnia preclara
facinora publicis scripturis ab e
loquentissimis viris posteritati comme
dari. Greciam vero non ignoramus se
pius devastatam rerum gestarum me

memoriã amisisse Ita nouo gñe viuendi sepius istituto a se origiñe verã incepisse putarũt lrãs aut posteriores pene oĩb9 acceperũt a Cadmo eni didicisse gloriat̃ Nec tñ aut ex teplis aut loco publico scripturã se habuisse dicere audet que id significet vnde magna q̃stio ẽ Vtrũ troiani belli tp̃ib9 lr̃is vteret̃ et paulopost Cadmus vero milesius et argiuus acusilaus qui p̃mi apud grecos historiã scribẽ aggressi fuerũt nõ multo ante Xersis tp̃a fuisse p̃hibẽt̃ Preterea Pherecides sirius Pithagoras et Thales q̃ de celestib9 atq3 diuinis reb9 p̃mi greci pauca scripserũt ab egiptiis et Chaldeis cũcta didicerũt quos oẽs vna voce greci vetustissios oĩ3 p̃dicãt Quo igit̃ supme arrogãtie nõ ẽ sibi solis antiq̃tatis memoriã attribuere. Aut q̃s ab ipis scriptorib9 nõ facile papient nichil certũ. s3 oĩa coiecturis grecos scripsisse Pugnat enĩ inter se oẽs et alter alterĩ falsitatẽ redarguit. nõ est op9 vt eos moneã q̃d melĩ9 me sciat. q̃d Ellanic9 cõtra quã Acusila9 de genealogiis ediderit Nec vt enumerẽ igit̃ quãtisp3 Hesiodũ rep̃hendit Nec dicã quo Ephorus Ellanicũ Thimeũ Ephorũ Timeũ posteriores Herodotũ oẽs rep̃hẽdũt Nõ ẽ necesse de singulis atq3 minorib9 dicẽ cũ de p̃sarũ ĩ greciã ĩpetu et de preclaris facinorib9 tũc gestis inter se

vehemẽter scriptores discrepẽt. cũ etiã Thucididem q̃ accuratissie suo tẽpore tẽpis cõscripsisse historiã credit̃ quasi medacẽ nõnulli accusent huĩ9 discrepãcie q̃uis multe possint ẽẽ cause: due tñ michi p̃cipue videt̃ Quarũ p̃ma et maxĩa ẽ q3 nullã curã vt publice p̃clara facinora scriberẽt̃ greci p̃pli habuerũt ac ideo magnã ĩ scriptoribus mẽciẽdi licẽciã fuit Nã ipi etiã Athenienses q̃s et indigenas putãt et diligẽciores fuisse cõstat: p̃mas oĩ3 publice scripture leges draconis de cede qui paulo ante pisistratũ fuit cõmẽdatas fuisse asserũt Nõ oportet de arcadib9 dicẽ q̃ q̃uis vetustissios se oĩ3 p̃dicent vltimi tñ oĩ3 lrãs didicerũt Quare cũ nĩl extaret publice q̃ et ignari doceret̃ et mẽdaces redarguerẽt̃ parti ignorãcia parti affectione factũ ẽ vt mag̃ ĩter scriptores discrepãcia ĩueniat̃ Altera causa ẽ q3 nõ veritatis amore q̃uis ita p̃fiteant̃ s3 eloquẽcie sue ostẽtacione q̃m veteres scriptores superaturos se facile credebãt scribendi laborẽ sumebãt Ita nõnulli fabulas: nõnulli ciuitatũ aut regũ laudes aut vituperaciones nõnulli veterũ scriptor3 vt ipi eloquẽciores videret̃ emẽdaciões3 conscripserũt Vnde fit cũ historia scribere ~~videat~~ p̃fiteat̃ nõ id s3 huĩ9 oppositũ faciat Veritas

enim historie illud signum est ut de
eisdem rebus eadem omnes conscribant Illi
vero sic se veraces visum iri puta
runt si unusquisque aliter quam ceteri
conscripsisset. hec Josephus Sed non
erit ab re quin aperte diodori testimo
nium afferre Hiis igitur in primo hiis
verbis utitur Dicendum modo de hiis
est qui priscis temporibus prudentia doctri
naque clara clari ad egiptum usque
profecti sunt Sacerdotes enim egip
ciorum in sacris libris scriptum inveni
unt Orphea Museum Mela
poda Dedalum Homerum poetam
Licurgum spartiatem Solonem
Atheniensem Platonem philosophum
Pithagoram Samium Eudoxium
mathematicum Democritum abde
ritam Enopidem chium egiptum petiis
se quorum omnium vestigia aliorum imagines
aliorum nomina locis aut instrumentis
indita extant asseruntque universa
illos quibus apud grecos claruerunt
ab egiptiis accepisse Orphea
enim misteria Dionisii et errores
cereris sic conscripsisse ut misteria
osiridos et errores isidos se habent
nominibus solummodo immutatis Sup
plicia vero impiorum apud inferos et
amenos piorum campos ad imitaci
onem eum fecisse earum rerum que in
sepulchris ab egiptiis geruntur.
quam rem Orpheus primus apud gre
cos transtulit et Homerus amplifica
vit Melapodem autem aiunt ea que de
saturno et de titanum pugna di

cuntur ac de aliis deorum calamitatibus
ab egipto in greciam traduxisse De
dalum autem affirmant voluciones laby
rinthi fuisse imitatum qui usque ad hec
tempora in egipto permanet a mendote et
situs quidam dicunt a rege maro mul
tis annis ante Minoem constructus
cuius rei signum est statutarum numerus
quas dedalus apud grecos confinxit
neque enim plures neque pauciores sunt
quam apud egiptios sint Ita vero esse
inde maxime patet aiunt quia in Mem
phide propilea vulcani dedalo archi
tecto facta ostendunt que quidem opere adeo ad
mirabilis ingenii visus ut lignea
eum statua donaverit qui in eodem vul
cani templo conspicitur. Ideo enim super
aiunt egiptios a quibus didicit ut post
multa que adinvenit honores di
vinos apud eos consecutus sit Tem
plum enim dedali ad hec usque tempora in
insula quadam iuxta memphim summo
pere colitur. Argumenta quoque nonnulla
solent afferre quibus fuisse in egipto Ho
merum plane ostendunt ac maxime
quod Helenam scripsit potionem Thele
macho apud menelaum hospitati
prebuisse qua factum est ut calamitatum suarum
oblivisceretur. quam quidem potionem ab
egiptiis dicit poeta helenam a poli
nesta quadam thanis uxore didicisse
Nam usque ad nostra tempora sole diospoliti
ce mulieres iram atque mesticiam po
cionibus sedare consueverunt Diospolis autem
Thebe sunt Venerem quoque auream Ho
merus appellat quo nomine vulgo ab

egiptiis noiat'. ut lucius veneris
auree apud eos adhuc inveit'. Ly
curgū siliter Platone atq3 solo
ne multa i libris atq3 legib' su
is cōscripsisse patet. q ante illo⁊
tpa egiptii habuerūt Pithago
ras q3 geometriā ⁊ Arithmetica
ab eis didicisse ⁊ aie ⁊ cetera aia
liū migracioe⁊ a dogmatib' egip
cio⁊ sūpsisse. democritū vero pu
tāt quinquēnio i egipto cōversa
tū multa inde didicisse Enopide
q3 ab egiptiis astrologis ⁊ alia
cōplura ⁊ obliqcione zodiaci pce
pisse Eudxou etiā ab egipto in
grecia multas astrologice rōnes
trāstulisse Ceraculē siliter atq3
Theodo⁊ Rheti filios q simula
cru Apollis pythii fabricati sūt
quiq3 fingēdo apud priscos oēs
excelluerūt multis anis i egipto
versatos cōtendūt. hec a Diodoro
supta supta sufficiat. Si q ab
oib' barbaris quiq3 clari apud
grecos fuerūt nō pauca neq3
minima acceperūt. nec idcirco q̄s
piā eos accusavit. cur nos accu
sant q vera pietate cōmoti scrip
tura hebreo⁊ cōplectimur

Verū ne forte quis cogni
one unius dei hebreos solū
modo vere habuisse dixim'. at ab
eis ceteros si qd hac de re pter he
breos vere senserūt accepisse cōte
dim' nec qs unq3 aliter actū pu
tet. at a grecis iudeos hoc habuisse
dogma cōtendat declaradū ē quib'
tpib' Moises ⁊ pphe fuerūt Plu
rimū q putabis naq3 res ē de an
tiqtate moisi ⁊ pphaꝝ scripserūt
a qb' nonulla trāscriba. cuius ip
sa nova via rōneq3 usus hic mo
re disponē statui Nemo insa
as ibit iperatoris romano⁊ Augus
ti tpib' salvatoris nri nativita
te fuisse doctrināq3 quītodecimo
Tiberii cesaris āno evangelii i
cepisse. Si qs q ab hoc tiberii āno
ad superiora scādens diligēter
usq3 ad dariū psarū regē ⁊ resti
tucionē tēpli pveniet quīgētos
quadraginta octo ānos iter Ti
beriū ⁊ scdm Dariū ānū itersuis
se cōperiet. Scdus enī darii ān'
sexagesiē quīte olipiadis pm'
fuit Tiberii at quītdecim' du
centesiē a pme olipiad' quartus
invenit'. Ita cētū ac triginta septē
olipiades itersuisse manifeste
videt' q nūs quaternario auctus
quadrienniū enī olipiadi attribui
t' quīgētos qdraginta octo ānos
efficit. In scdo at āno Darii sep
tuagesim' hierosolimo⁊ ⁊ tēpli
destructionis fuit ut iudeo⁊ histo
ria ondit. Qd si a scdo Darii
ānō ad pmā olipiadē pmītas
olipiades qdē lxiiij ānos ccl vi
itersuisse cōperies qs qdē ānos
si ab ultiō desolacōis āno ac res
tauracionis pricipio ascēdendo

auferas ad quinquagesimum annum
Ozie iudeorum regis quo tempore Isaias et
Osee prophetarunt omnino pervenies Ita
prima olympias Isaie temporibus fuisse
invenitur Inde autem a prima olympia
de usque ad captivitatem troie ut
grecorum ipsorum historie significant
quadringenti ac quinquaginta anni colli
guntur quem annorum numerum a quinquagesimo
Ozie anno similiter auferendo ad ter
tium annum labdonis iudeorum iudicis
pervenies Ita troiane urbis des
tructio septem annis ante Sason
hebreos iudicasse fuisse ostenditur
quem corporis robore invictum fuisse
ut herculem greci scribunt hebrei
testantur Inde a captivitate troia
na si quadringentos ascendendo annos
auferas ad Moisen et terrigenam
cecropem devenies Omnia vero que
apud grecos mirabilia narrantur
post Cecropem fuisse constat Ita deu
calionis diluvium phethontis ince
dium nativitas Erichthonii pro
serpine raptus Cereris miste
ria Eleusiniorum constitutio Trip
tolemi satio Europe raptus a io
ve Apollinis partus Cadmi ad
thebas adventus et ad hec minio
res illi dionisus et minos esu
lapius perseus dioscuri hercules post
cecropem omnes fuerunt Quare omni
bus hiis multo vetustiorem Moisen
fuisse confirmatur A moise vero usque
ad primum annum vite habraam quin
gentos ac quinque annos reperies quos

si a Cecropis regno ad superiora
auferas ad assirium Nimum tandem
pervenies quem aiunt primum totius
asie india solum excepta regnasse
a cuius nomine civitas Ninus appella
ta est quam iudei ninive dicunt
Eo tempore zoroastes magus apud
bactrios regnabat Nino autem ux
or Semiramis successit Nim
um atque Semiramidos zoroastisque
temporibus habraam fuisse constat Nam
hec omnia nobis certis rationibus in eo libro
demonstrata sunt que de temporibus inscrip
simus Notat autem in presenciarum por
phirius de vetustate moisi testimo
nio illius videlicet qui hebreorum atque
christianorum inimicissimus omnium tumulo
ipsum quoque Moisen atque prophetas in nobis
petere verbis ausus est Sic enim in
imicorum testimonio vetustas Moi
si magis comprobabitur In quarto
ergo eorum quos adversus nos libros e
vomuit his verbis utitur Narrat
autem iudeorum historia verissime quam et
locorum et virorum omnia similiter atque nomi
posuit sachoniatho berutius quam cer
tum omnium monumenta ab hierobal
to dei ievu sacerdote asserit habu
isse Qua quidem historia a belbalo
berutiorum regi inscripsit quorum virorum
tempora multo ante troiana tempora fu
isse comperiuntur Is Sachoniatho in
phenicum lingua parti a singularum
urbium analibus parti a libris sacris qui
templis dedicari solebat collegit ingen
io quem non multo post Moisen fe

miramidos temporibus fuisse scriptum est hec Porphirius. Si que Semiramidos temporibus Sachoniatho fuit, ea vero multo ante troianam calamitatem fuisse probabitur, erit Sachoniatho quoque troianis temporibus multo vetustior. Sachoniathonem vero ab aliis collegisse historiam ipse porphirius testatur, quos et ipsos iuniores Moise fuisse concedendum est. Sed ponamus etiam eisdem temporibus Moisi Sachoniathonem fuisse: quoniam tamen moises Semiramidos temporibus huius philosophi testimonio comperitur, quoniam nos habeamus fuisse concedimus. Antiquior est moises secundum porphirium quam ipsi opinantur. Fuit autem Semiramis octingentis annis ante troiana tempora. Quare moises quoque similiter. Primus vero apud argivos Inachus regnavit, quando nec civitas nec nomen Atheniensium erat. Primus autem argivorum rex quinti assiriorum regis temporibus fuit, centum quinquaginta annis post moise atque semiramidem, in quibus nihil apud grecos illustre factum invenitur. Quadringentis autem annis et quinquaginta fere post semiramidem Primus apud athenienses cecrops indigena ut ipsi dicunt regnavit, Triopa septimo post Inachum regnante apud argivos post Inachi autem tempore ogigium dicitur diluvium dicitur fuisse. Et Apis apud Egiptios primus deus appellatus est, et Inachi filia quam Ysidem egiptii nominant. Prometheus quoque et Atlas illis temporibus fuerunt. A Cecrope autem usque ad troianorum calamitatem paulo pauciores quam quadringenti

annorum colliguntur, in quibus diluvium Deucalionis et incendium phaethontis fuisse non ignoramus. Cecrops autem primus deum Iovem appellasse fertur et aram instituisse primus et simulacrum palladis erexisse. Post Cecropem autem deinde grecorum omnes nati fuisse videntur. Ita ad Troiana tempora a temporibus Moisi plures quam octingenti annorum Porphirii testimonio fuisse comperiuntur. Homerum vero atque hesiodum multo iuniores troia fuisse manifestum est. Pythagoram vero et democritum in quinquagesima olimpiade septingentis fere annis post troiam fuisse constat. Quare huius philosophi auctoritate mille quingentisque annis ante grecorum philosophos Moises fuit. Verum quoniam multi preclari apud nos viri atque doctissimi iudeorum antiquitatem certis verisque argumentis probant, quorum alii a grecis alii a chaldeis atque egiptiis nonnulli etiam a phenicibus atque hebreis propositum suum approbarunt, nos vero cuncta simul conferentes mirabili ratione ac via singularum gentium preclara facinora que in eisdem temporibus gesta sunt collegerunt; ex eorum nonnullas voces verbaque transcribam, ne labores suorum studiorum auctores perdant. Utar autem testimonio multorum, ut ex omnibus hebreorum vetustas indubitata habeatur. Africanus igitur in tertio annalium his verbis utitur: usque ad olympiadas nichil explo

ratu in historia grecor inuenit.
sz oia cofusis coscripta tpib sut
Post olipiadas vero qm qdrien
mo diligetissie oia notabatur
nulla penit cofusio tpm sit.
Quare pclara fabulosaqz faci
nora que ante pma olipiade
fuerit sumati colliga. que vero
p gesta sut ita cu hebraicis psi
cisqz historiis cofera vt ea que
i eode tpe fuerit apte signific.
hebreor igit i babilone migra
cio a Nabuchodonosore facta
septuagita durauit anos Cyr
regnauit olipiade quiqgesia
quita a diodori thali castoris po
libii phlegotisqz historiis patz
q ano Jhesus fili Josedech pri
ma particularemqz deductione
pli fecit vt apud Esdra iudeu
coscriptu e. Verum ista vt dixi
pter olipiadu certitudinez eode
mo ab oib coscripta sut. cum
nulla oino cofusione patiant
Ab ogige at idigena cui tpib p
mi z maxi diluuiu inactica
fuit. z phorone argiu regnat
vsqz ad pma olipiade ani fue
mille atqz viginti Ita eni oes
asserut q atheniesiu anales co
scripserut ellanic dico atqz phi
lochorus Castor ecia z Thalus
i hoc couenuit q siria historia
diliget tractarit Diodor qz qui
orbis historia i bibliothecis co

tulit alijqz permulti z p pauca
Dicam q ogige a q pmu diluui
u noiatu ogygiu e tpib Moisi
fuisse: qd hoc pacto pbam Ab o
gige vt dixi mille viginti quiqz a
ni vsqz ad pma olipiade fuerut
a qua vsqz ad qnqgesiam quita
olipiade id est vsqz ad pmu anu
Cyri persaru regis z iudaici pli
reductione ani fuerit ccc et vii.
Quare ab Ogige ad Cyrum
mille ducenti xxxvii fuerit. qs si
auferas ascededo ad anu illu p
uenies q ab egipto Moises pplm
eduxit. Fuit g moises ogigii tpi
bus a q Eleusis codita e. Atticos
igit anos ab ista sumam et p
pauca Ogige vero pter vasta
one diluuii cetu nonagitanoue
anis vsqz ad Cecrope attica sine
rege z pene deserta fuisse phibet
Atticu eni que post Ogige nonul
li fingut ceterosqz vsqz ad cecrope
nuda solummo ex noia philochor
scribit. z p aliq coputacoe anor
a iudaica scriptura diligen fru
A Moise igit iqt vsqz ad Cyru
mille. cccxxxvii ani colligutur
Qd ab Ogige ad Cyru ecia scdz
grecor historicos colligi demostra
uimus sz grecor ecia nonulli h ipi
testat. Polemon eni i pmo gre
caru historiaru tpib iqt apidos
phoronei filii magna pars egip
cii exercit ab egipto expulsam in

palestina syrie nõ lõge ab Ara
bia habitarũt. Apio etiã possido
nii filius gramaticorũ oĩz diligẽtiss
historie pscrutator ĩ quarto histo
riarũ et ĩ libro adũsus iudeos J
nacho igit regnãte apud Argi
uos et Amasi apud egiptios iudei
duce Moise ab egiptiis defecerũt
Herodotus quoq Amasidos et defe
ctionis huius ĩ scdo mẽtione facit.
Judeorũ etiã quodãmodo meminit
cũ syrios dicat q̃ palestinã habi
tant circũcidi solere. Ptolomeus
pterea mendesius q̃ egiptiorũ histori
ã ab initio cõscripsit hiis ita cõue
nit ceterisq3 oẽs vt minima qdam
ãnorũ differẽcia ẽe videatur. Ita
nõbilia gesta mirabiliaq3 greco
rũ siue vera siue ficta p(ost) Moise
fuisse cõperiũtur. Visu ẽ at michi
a tpe regni attici res grecorũ he
braicis conferre. Primo igitur ogi
ge ãno quo usq3 ad pmã olimpiadem
mille ac vigĩti fuisse ondimus
exitus iudeorũ ab egipto factus ẽ et in
attica ogygiũ illud diluuiũ neq3
id iniuria. Cũ enĩ ira dei grandine
ac tẽpestatibus pcuteret egiptũ
nõ poterat aliq̃ partes etiam
orbis nõ cõmoueri: attica precĩ
pue q3 coloni egiptiorũ vt multi
alii et Theopõpus in Tricarano af
firmãt athenienses fuerũt Post q̃tuor
aũt et nonagĩta ãnos Promethe(um)
fuisse a nõnullis dicitur. quẽ finxisse
hoĩes fabulantur formasse: qm sa

piencia eloquẽciaq3 sua a bestiarũ
vita ĩ cultũ trãsformãuit. hec Africa
nus. Tacianus vero q̃ seipsũ ĩ Assi
ria regiõe natũ dicit vir lingua
greca doctissimus gẽcis oĩbus
Moise antiq̃tate ãtepones de
homero igit Stesimbrotus Thasius
Callimachus Colophonius Ro
ginus Theagenes q̃ fuit cãbyse
tpibus et herodotus halicarnasseus:
aliiq3 cõplures scripserit. Sed qm
aliter alii tradiderũt. quibus fuerit
tpibus affirmare nõ possimus. Cra
tes enĩ ante reductionẽ herculi
darũ octuagĩta p(ost) troiana tpa
ãnos floruisse cõtendit. Erato
sthenes p(ost) cẽtũ ãnos Aristarchus
qn ionica colonia deducebat cẽ
tũ et q̃dragĩta ãnos p(ost) destructiõe
troianã. Philochorus archippi
atheniẽsiũ principis tpe cẽtũ et
octuagĩta anis post captiuitatẽ
troianã. Apollodorus ducẽtis
et q̃dragĩta p(ost) troiana tpa: nõ
nulli ĩ prima olimpiade q̃drigẽtis
ãnis p(ost) ilii euersionẽ alii Ar
chilochi eqlẽ fuisse cõtẽdũt qui
fuit olimpiade vigesia tercia tpibus
Gigis regis lidorũ. Sz hec relin
quãtur. Nã qui ita cõfuse de tpibus
scribitur: vniuersa historia titu
bat. Sz ponamus homerũ ipsius
Agamẽnonis tpibus fuisse Moi
ses enĩ nõ mõ multo ãte illa
tpa verũ etiã ãte Dardanũ fuit

Constat autem testimonio ~~iudeorum~~ chaldeorum phenicum et egipciorum. Berosus enim vir babilonius sacerdos multo antiquiorem troiano bello Moisen fuisse scripsit. Theodotus autem Ypsicrates Mochus phenices fuerunt qui eorum historiam in grecam linguam adiutus vir disertus tradiderit ubi scribitur troianum bellum paulo ante tempora Salomonis fuisse. Egiptios omnes sciunt magnam temporum diligenciam semper habuisse quorum anales Ptolomeus non rex sed mendesius sacerdos a sacris libris collegit atque edidit. Is regnante Amoside apud egiptios Moise duce iudeorum exitum ab egipto fuisse affirmat. Amasinque fuisse tunc dicit qui Inachus in argis regnabat. Apio eciam gramaticus Inachum et Amasidem eisdem temporibus fuisse affirmat. Fuerunt autem ab Inacho ad bellum troianum generaciones viginti. Quare ante iliacum bellum quod congenitis admirnus antiquus tempus fuisse concedendum est. Si igitur post Inachum omnia preclara facinora grecorum fuerunt necessario eciam post Moisen fuerunt. Inachus enim primus argis ut diximus regnavit. Deinde Phoroneus quo Ogigium in attica diluvium fuit. Apis postea deinde Argivus Crassus Phorbasque regnavit quo tempore Acteus fuit a quo Attica regio atheniensium appellata est. Triopas deinde argis regnavit quo Prometheus: Epimetheus. Atlas. Io. et biformis Cecrops fuisse traduntur. Post Triopam Crotopus regnavit temporibus cuius Phetontis incendium et Deucalionis diluvium fuit. Sthenelo postea regnante Danaus in peloponesum venit et Dardanus Dardaniam condidit et ex phenicia europa rapta fuerat. Danaus postea regnavit deinde Lynceus quo regnante proserpina rapitur. Cadmus thebas condidit. qui grecis litteras tradidisse una voce ab omnibus dicitur. Minos in Creta regnat. Pretus postea regnavit quo Eumolpus atheniensibus bellum intulit. Deinde Acrisius cuius tempore a phrigia in greciam pelops transiit. Ion athenas petiit. Sidon Cecrops floruit. Perseus postea regnavit et preclara gessit facinora. Euristheus Demum Atreus atque Agamenon qui decimo atque octavo sui regni anno urbem troianam expugnavit. Quare omnibus diis atque eroibus grecorum multo vetustior Moises invenitur: et oportet seniori a quo iuniores hauserunt multo magis credere. Non enim homero solummodo Moises superior verum eciam omnibus qui aliquid apud grecos scripsere. Quippe Cadmus a quo greci litteras habuerunt multo posterior Moise invenitur. Scripserunt autem apud grecos ante homerum Linus Philamon Thamiris: Amphion Orpheus Museus Demodocus Phemius Sibilla Epimenides cretensis qui spartam petiit Aristeus

Proconesius Asbolus Centaurus
Isatis Orimo Eualus ciprius
Orius Samius et Atheniensis
Pronetida. Linum igitur herculis ma
gistrum fuisse constat. qui ante troia
num bellum una fuit generatione. Cle
polemus enim filius eius cum agame
none in ilium militauit. Orphe
us equalis herculi fuit. quem
museus audiuit. Amphio du
abus generationibus troianum bellum pre
cessit. Demodotus vero atque
Phemius alter in Ithaca alter
apud pheacas troiani belli temporibus
viuebat. Thamiris etiam et phi
lammo non ante ipsos fuerunt. Sed
de poetis satis dictum est. Nunc de
hijs scribamus. qui apud grecos sa
pientes habiti sunt. Minos i
gitur qui sapientia et legum solercia cete
ris omnibus excelluisse videtur Lyncei
temporibus qui post danaum argis regnauit
vndecima generatione post Inachum
fuit. Lycurgus autem centum annis an
te primam olympiadem leges lacedemo
niis dedit. Draco in olympiade
trigesima sexta leges atheniensibus
tulit. Pithagoras in sexagesima
et secunda floruit. Ondinus autem in su
perioribus quadringentis et septem annis
post Ilii euersionem olympiadas incepis
se. Thales vetustissimus omnium qui septem
sapientes appellantur in quinquagesima
viuebat olympiade. Iam vero Tatia
nus Clementem audiamus. Apio
inquit gramaticus vir historiarum

peritissimus qui plistonices nominatus
fuit. acerrimus iudeorum hostis a
deo ut etiam aduersus eos volumen
ediderit nec iniuria egiptius enim
fuit erat. Ptolemeum Mendesium
sacerdotem qui tria volumina de rebus
gestis egiptiorum edidit testem ad
ducit quod Amosis qui auarin egip
tiorum vrbem euertit. et Inachus ar
giuorum eisdem temporibus fuerunt. Cuius
quidem Amoside regnante ab e
gipto Moise duce iudeos pro
fugisse confirmat. Res autem argo
licas que ab Inacho ceperunt
Dionisius Halicarnaseus in libro de
temporibus omnium grecarum rerum vetustissimas
recondit. Ab Inacho autem troia
na tempora viginti generationes continen
tur annorum ad minus quadringenti. Assiri
orum autem regnum antiquius ceteris om
nibus fuisse constat. cum quadringentesimo
atque secundo anno trigesimo scilicet atque
secundo Beluchi octaui Moyse
duce populus ab egipto exiuit
Inacho argiuis et Amoside in
egipto regnante. post Inachum
Phorone argis regnauit. quando
ogygium fuit diluuium et Egiale
in Sicione regnauit a quo Sycionum
regnum incepit. tunc etiam Cretus
primus in creta regnauit. Acusila
vero Phoroneum omnium hominum primum
ait fuisse. vnde Phoronidos poe
ta mortalium patrem appellat. Et ab
Inacho ad Agamenonem viginti
generationes fuerunt. Deno autem

et octavo anno Agamenonis reg
ni troia euertitur. Demophonte The
sei filio atheniensibus regnante. Fuit
autem Theseus imitator herculis ge
neratione una ante bellum troianum.
Ita Moises ante Dionisii inde
os translacionem sexcentos et quatuor an
nos fuisse inuenitur. Perseo enim
regnante tergesio in atque secundo an
no Appollodorus in libro de temporibus
scribit Dionisius hominem exiuit. a quo
ad herculem et Jasonem aliosque gre
corum heroas qui in argo fuerunt
sexaginta tres anni colliguntur. quibus
cum etiam Esculapius atque Dioscuri
ut rhodius Apollonius in argonau
tis testatur fuerunt a regno autem her
culis in argis usque ad translacionem
suam et Esculapii iudeos triginta
et octo anni fuerunt ut Appollodorus
scribit. hinc autem ad castoris et Pol
lucis assumpcionem anni liii quando
etiam troia euersa fuit. Verum
quoniam ut hesiodus ceterique poete di
cunt Semele cadmi filia Dio
nisium peperit Cadmus autem lynceo
regnante Thebas peciit et litteras
grecis tradidit Patet etiam tes
timonio poetarum quod etate Dio
nisius fuit. Leo vero qui de egip
ciorum diis conscripsit Isidem Cererem
esse affirmat. que Linceo regnante fu
it undecima generacione post Moisen. A
pis vero argiuorum rex. ut Arisip
pus in primo arcadice historie scribit
menphim in egipto condidit. quem Aris
teus argiuus Serapidem appellatum asse
rit. hunc ab egipciis diuinos hono
res consecutum non ignoramus. Nympho
dorus autem amphipolitanus in tercio de asi
aticis legibus Apim taurum mortuum
in soro grece quod latine arcam dicere
possumus positum Sororapin ac idem Se
rapim appellatum fuisse contendit. Fu
it Apis tercius ab Inacho latona vero
Cyti temporibus fuit que Tantalo equalem
fuisse omnes testantur. Zetus vero atque
Amphion musice inuentores Cad
mi temporibus fuere. Iram et si Phemone
oracula reddidisse Acrisio dicatur.
tamen post phemmonem xxxvii annis Or
pheus museus et Linus herculis
magistri floruerunt. Homerus autem ac
athesiodus multo iuniores bello ex
troiano extitere. Lycurgus vero et
Solon legum apud grecos conditores
et septem sapientes Phereades etiam
Syrus et Pithagoras circiter prime
olimpiadis tempora ut diximus fuerunt. Non
ergo solum poetis ac sapientibus verum etiam
diis grecorum multo vetustior Moises
inuenitur. verum quoniam non greci solummodo
sed iudei quoque de hac diligenter scripserunt
non erit ab re ab ipsis etiam aliquid su
mere. Utar autem hoc loco Flauii Jo
sephi testimonio. Incipiam igitur primo
ab egipciorum auctoritate. verum quoniam vo
ces illorum ponere impossibile est Manethi
egipcii qui grece scripsit quecumque a sacris
egipciorum litteris ut dicit transtulit verba
transcribam. hic igitur in libro secundo her
de iudeis scribit. Tutimei temporibus

inquit ab orietali parte ignoti
hoes i egiptu irrupert facileqz ipaz
ac sine bello cepert. quā gētē hy
cussos appellāt qd significat reges
hic eni lingua sacra rex dicit. Us
sos at pastor appellat. hos non
nulli arabes fuisse opinati sut.
qm̄uis multi hicussos nō reges vt
diximus sz captiuos pastores signi
ficare assert. Hic eni cu aspiraci
one egiptioz lingua captiui dicit
qd m̄ verisimili videret. Isti tenu
erut egiptu quīgētis atqz vndecī
anis. deinde cu pelleret loci omi
part cu nomē auaris: q vndiqz
munito egiptioz īpetu euitabāt.
Themosossis at cu obsidēdo non
poss eos capere. couenit cu eis vt
libere cu suis q vellet abiret. qui
nō pauciores ductis q̄dragītaqz
milib virorum nō i Syria. qua te
assirij q̄z vires erat āplissie tene
bat. sz in eā profecti regione q nūc
iudea vocat hierosolimā codidert
Hec Manethus q scdz egipcias
tras z historia duo nobis nō pua
testat̄ ē. pimū q aliude nri maio
res i egiptu migrarut. deide q ab
egipto mille fere anis āte troiana
tpa abiert. Hec Josephus ab egip
cioz historia. Phenicu etiā testimo
nio etiā vsus ondit certu q̄dragīta
trib anis ante a Salomōe teplu
fuisse coditu. q̄z a tyrus Carthago
coderet. Sz qd op̄s ē plurib vti tes
tib cu vna voce ab oib multo āte

troiana tpa Moises fuisse pdicet.
Sz de ill' etiā aliqd dicam q p Mo
ysē fuert. Post eu igit Josue iude
oz anis vt nōnulli auut triginta
pricipatu tenuit. deide vt asserit
scriptura anis octo alienigene
dnati sut. postea Hothoniel anis
quīq̄gīta. deinde Eglu rex Moab
anis xviii p que Aod anis lxxx
Rursus alienigene anis xx Post
qs debora z barach anis xl Madi
nei vii. Gedeon xl Abimelech trib
Thola xxiii Jaher xxii Amani
te xviii Jephthe vi Esbō vii Ca
lo x Labedon viii Alienigene xl
Sapson xx Eli sacerdos xl qbus
tpib troia euersa est Samuel
deide ppl'z iudicauit. p que Saul
regnauit anis xl Dauid filius xl
Salomō etiā q̄dragīta Roboam
xvii Abia tres Assa xli Josaphat
xxv Jora viii Ochozias ano vno
Gotolia anis vii Joas xl Amas
sias xxix Ozias lii Tuc pphe
tarut Amos Jonas Esaias De
inde regnāuit Jolathā a xvi Achaz
siliter xvi huius tpib olipiades ce
perut. pimusqz olipio stadio vic
tor argiuus Corilus fuerat declara
t. Achaz at successit Ezechias ā
nis xxix. tuc romo codita fuit.
Deide Manasses anis lv Amō
duob Josias xxxi qn pphetarut
Hieremias ~~Baruch~~ baruch Olda
aliqz nōnulli Deide Joachaz trib
mēsib Joachi anis xi ac demu
Ezechias anis xii Urbe deinde

ab assiriis euersa: templo quoque cremato
in babilone populus abductus est vbi Daniel
et Jezechiel prophetarunt et post annos lxx
Cyrus persarum regnauit. et tunc
Jesus Josedech filius et zorobabel Sa
lathiel in patriam deducti fundamenta
iecerunt Aggeo Zacharia et Ma
lachia prophetantibus post quos non fuit
amplius apud iudeos propheta Circa
ea tempora vii grecorum sapientes quibus
nullus philosophus antiquior traditur floru
erunt. quorum Thales milesius apud gre
cos primus appellatus est physicus. quem
audiuit Anaximander. ipse quoque
milesius et Anaximandrum Anaxi
menes milesius. et hunc Anaxa
goras clazomenius quem audierunt
Pericles Archelaus et Euripides
de quibus Pericles opibus et potencia
inter Athenienses excelluit Eu
ripides autem poetice arti se tradidit. et
Scenicus a nonnullis philosophis appella
tus est Archelaus autem primum apud lamp
sacum Anaxagore scholam suscepit
deinde Athenas profectus et multos
alios et Socratem auditores habuit
Anaxagore temporibus vero Xenophanes
et Pythagoras fuerunt Pithagore
successit theano vxor ac Telau
ges et Menarchi filii Telauge
vero Empedocles audiuit qui etiam
eraclitus cognomine Scotinus id est lati
ne tenebrosus florebat Xenopha
ni vero Parmenides successit Par
menidi Mellissus Mellisio Ze
no eleates que autem cum tirannide

depone conaretur linguam dum a tiran
no vt conscios diceret torqueretur
dentibus abscissam in faciem eius spuisse
hunc audiuit leusippus leucippum
democritus Democritum Protago
ras temporibus Socratis Hec igitur phi
grecorum post Cyrum persarum regem fuisse
coperiuntur Cyrus autem lxx annis post
iudeorum captiuitatem. id est post moisen
mille ac centum fere annis fuisse perhi
betur. ita necesse est vt fatearis philosophiam
grecorum ac maxime platonicam multo
posteriorem Moise fuisse Plato e
nim cum Socrate primo deinde pitha
goricos audiuerit omnes qui ante ipsum
fuerant in philosophia tum eloquencia tum pru
dencia superauit Floruit autem Plato
circa finem regni persarum paulo ante
Alexandrum macedonem ccc annis vel
paululum plus ante Augustum Cesarem

Quare cum nonnulla ita dixis
se Platonem ostendemus vt a
pud hebreorum scriptores inueniuntur col
latione temporum certiores eris. non hebreos
a grecis sed grecos ab hebreis accepis
se Nunc aliud principium facientes iam
aggrediemur ostendemusque sapientes
grecorum iudaicam fuisse imitatos doc
trinam vt nullus nos accusare iuste
possit. si quos ipsi non recte intelligentes
imitati sunt eos nos saluatoris nostri
doctrina et gratia veritatem intelligentes
et admirarimur et sequimur. hoc enim fere
nil magni a grecis conceptum preter elo
quenciam comprobabit Quia vero a iudeis
atque barbaris furatos comedi dixisse

admirabitur: quod et eloquentes et fortes fuisse non ignoret. Quod in superioribus non auctoritate nostra sed suo ipsorum testimonio confirmavimus. Non autem in omnibus sed in principalibus neque omnes loqui enim id esset. sed precipue omnium Platonem id fecisse confirmabimus facile namque unusquisque postea per se ipsum considerare poterit: si a Platone ceteri fere omnes grecorum philosophi acceperint. et plato ab hebreis fundamenta omnis bone philosophie a iudeis grecos accepisse. Verum quoniam apud ipsum nonnulla obscuriora sunt. expositorum eius testimonia etiam non recusabo. Illud vero ante omnia dictum sit. nonnulla platonem non convertisse sed pervertisse. quod non accusandi illius sed excusationis nostre causa dicimus ut non iniuria ceteris contemptis iudaicam amplecti scripturam videamur.

Omnem philosophiam Plato in tres partes physicam ethicam et logicam partitus est. Physicam deinde in sensibilium doctrinam et incorporalium speculationem subpartitur. quam divisionem etiam apud iudeos multo ante platonem factam esse invenies. sed primo que platoni placuerit ab Attico preclaro platonico summam ex eo libro quem adversus eos conscripsit. qui Aristotelica habentes scientiam platonica profiteri non audent. Cum igitur tripartito inquit vera perfectaque philosophia dividatur in moralem scilicet et naturalem et logicam. cuius prima pars in singulos homines probos constituat. et domos integras ad rectam gubernationem reducat. ac populos denique diversis regendi modis construat. secunda ad divinarum rerum cognitionem perducat. in parvi dico quod prime sunt causarum altissimarum. et aliorum omnium que inde duce natura emanant. atque ad harum duarum partium inventionem atque cognitionem. tertia pars accedat manifestum omnibus est Platonem primum maxime omnes has philosophie partes usque ad etatem suam sicut membra Penthei disiectas atque confusas in unum corpus atque animal integrum reduxisse. Thales enim Anaximenes atque Anaxagoras de naturalibus solum rebus consideravit. Pittacus vero Periander Solon Lycurgus ceterique istis similes de gubernandis hominum cetibus solummodo conscripserunt. Zeno autem et omnis eleatica disciplina logice solummodo studuerunt. Plato deinde post omnes hos natus vir natura prestans et vere divinitus missus nulla parte philosophie imperfecta reliquit. sed omnes diligenter complexus nec in necessariis defuit nec ad inutilia dilapsus est. Verum quoniam singulas philosophie has partes physicam scilicet ethicam atque logicam Platonem divinius profecisse. Age nunc ita esse ut dicimus comprobemus. Hec Atticus quibus attestatur Aristocles peripateticus in septimo eorum librorum quos de philosophia edidit his verbis. Plato germane atque perfecte preteritis omnibus philosophatus est: nam Thalem secuti naturales solummodo fuerunt. Pythagorici vero cuncta celabant. Xenophanes quique ab eo profecti sunt. ita contentiosas moverunt rationes ut confusionem potius quam auxilium philosophie

losophātib' attulerāt Socrates vt
ꝛ plato scripsit. ꝛ prouerbio dicit
Ignē igni addebat Cū eni nata
īgeniosissim' eēt. ꝛ de oī re dubi
tare p̄itus morales ꝛ ciuiles cō
sideraciones īduxit. ꝛ de ideis p̄
mū dicere aggressus ē Cū's at
alij partes phīe tractarūt q̄dā
medicinā nōnulli mathemati
cas disciplinas. alij musicā ꝛ po
eticā. cōplures āt oroīs diui
admirati sūt. q̄r alij se rethores
alij dialeticos p̄fitebātur Socratis
vero successores varij atq; cōtra
rij sibi ipsis fuerūt. alij eni hūili
tatē ꝛ turbacionū sedacionē lau
dabāt. alij voluptatē secuti sūt
ac nōnulli q̄ de oīz sciaz sibi arro
gabāt. nōnulli nl se scire p̄fite
bāt. ꝛ alij vel cū īfimis cōuer
sabātur. alij ecōtra difficiles ꝛ soli
tariū viuebāt. Plato at p̄m' et
rē ītellexit atq; diuisit. dixitq;
p̄mū eē de natā vniūsi negociū
alterū de hoīb' terciū de rōne pu
tauitq; nō posse nos res huma
nas p̄spicere nisi p̄i' diuinas ī
tellexerim' Nā queadmodū me
dici cū mēbra q̄dā corporis cura
re velit at totū se p̄i' corp' cōuer
tūt. sic si q̄s velit res hūanas per
spicere. naturā vniūsoz p̄i' cōsi
derare d; pars eni vniūsi hō est
Bonū etiā duplex eē dicebat. al
terū nr̄m alterū vniuersi p̄ncipa
lis at eē bonū vniūsi. ab illo eni
hoc profluere. quā rōnē Aristote

nes musice ab īdis emanasse con
tendit Indū eni quēdā ait Athe
nas petiisse Socratiq; colloquētē
ab eo quesiuisse quo ꝛ q̄d faciēdo
phūs eēt. tūq; Socrates rn̄disset
si quō viuēdū sit hoī cōsideres ri
sisse īdū atq; dixisse nēminem
posse rcē hūanas res ītelligere
qui diuinas ignoret Vniuersā
igit' phīa Ploto ī phisicā ciuile
ꝛ logicā partitus ē hec Aristoteles

Hinc triptitā particionem
si diligēter attēderis multo
ante platonē hebreos p̄speriisse
nō ignorabis In p̄mis eni mora
lē partē sūmo studio reoz magis q̄
verbis āplexos fuisse iudeos cōstat
Finē eni bonoz vteq; terminū vite
pietatē erga deū arbitrāt'. queq; de
finē p̄ceptis dei cōseruādis. nō volup
tate corpoz s; epicurū cōscq puta
bant. neq; triptita scdz Aristotilē
bona corporis scz aīe. ꝛ exteriora e
quali lance p̄sabāt. nec ignorātia
oīz reū. quā nōnulli honestiori vo
cabulo retinēciā appellarūt multi
fecerūt. nec deniq; ī ipaz cū virtute
finē posuerūt Quid eni ipa sine
diuina grā ꝛ absq; pietate ad ēe
tā vitā cōferre pt̄. p̄pter quā a spe
quā ī deo habebāt. q̄i a fine depen
dentes deo grātos solūmō btos opi
nati sūt. Quia p̄fcō tū oīz bo
noz largitor de' vite fons. ꝛ v'tutis
origo sit solus ad beatā vitā eas suf
ficit q̄ verā pietatē ad ipz tendūt
Vnde sapiētissim' ille Moises qui

p̄mū oīz hoīz vetustissiōꝝ vitas he
breoꝝ cōscripsit cuilē atq̄ actuū
viuēdi modū narratiōe historica
docuit. quā q̄dē doctrinā ab vniuer
salioribꝰ ita istituit vt deū causā
auctoreq̄ oīz q̄i fūdamētū ieceīt
⁊ mūdi atq̄ hoīs ortū p̄ ocul' posu
erit. Deīde ab vniuersaliorib' ad
particularia descēdēs priscoꝝ vi
roꝝ vita ad imitatiōe virtutis
ac pietatis eoꝝ lectorē hortatur.
p̄terea cū legū eciā auctor sūma cū
pietate fuerit. certe patet q̄ mag
nū studiū ad corrigēdū hoīz mores
habuerit. Longū eēt si p̄pharū q̄ p'
Moisem fuerūt. vel exhortationes
ad virtutē. vel dehortatiōes a viciis
recēsere vellem'. Quid at si sapiē
tissimi Salomonis ethicā vellē
mō doctrinā traducē. Nā īter alia
libꝛ q̄ edidit. quē parabularū seu
p̄uerbioꝝ p̄pter sniarū breuitatē
appellauit. Sz moralē q̄dā discipli
nā. vel ancq̄ p̄ma elemēta lrārū
greci cognosceret sic absolute p̄fecit q̄
te poci' q̄ verbis iudei retinebant

Racionalē vero partē non
vt greci cauillatiōib' ⁊ fic
ta oratione discebat. Sz ipi' veritat̄
tē p̄ceptione quā q̄dē veritatē di
uinit' illūīati edidicerunt. Licet ra
tionali doctrina ab ineūte etate sa
crarū verū ⁊ vtilissiarū narratiōe
historiarū catiuū cātīcorūq̄ ī certa
cōpositione enigmatū ~~apud eos~~
~~expositores~~ q̄ ī speculatiōis allego
rice discreta elegātiq̄ orōne suos

erudiebat. Erat enī legū sacrarū
ac enigmatū apud eos exposito
res q̄s scribarios solebāt nūcupare
Vnde sapiēs q̄z Salomō ī para
bularū ūcio qi eam libri hac ce
dixit. vt sciret sapiāz ⁊ disciplīaz
ītelligeretq̄ verba prudēcie ac sus
ciperet eruditiōez doctrine iusticiā
⁊ iudiciū et eq̄tatē. vt dēt' puulis
astucia ⁊ adolescētib' ītellectus
Audiēs sapiēs sapiēcior erit. et
ītelligēs gubernacula possidebit
Aīaduertet parabolā ⁊ obscura
verba dcā sapiēcie. tū eciā enig
mata eoꝝ. Ita negociū logice ac
cōmodatissīe ad sapiēcia liguaq̄
suā ī oīb' p̄pharū libris si libros
diligēter legeris p̄ sto iuenies. Cū
si q̄s lingue sue pericia habebit elo
quētissimos certe multos eoꝝ ora
tores fuisse putabit. Sunt enī eci
ā apud eos artificiosa carmina
vt Moisi cant' ille magn' ⁊ ce
tesim' decim' octau' psalm'. Q̄d
heroico metro q̄d exametrū dica
t' cōponitr'. Sunt alia q̄z trimetra
⁊ tetrametra. Sz q̄ ad dictiōez per
tinet elegātissīe ac cōgruissīe īcōi
dissiēq̄ cōposita sūt. q̄ vero ad
sensū nulli hoīz scriptura cōpa
randa. Dei enī ipi'q̄z veritatis vba
p̄ eos p̄lata sūt. q̄b' p̄ia doctriā
rerū cognicio. ⁊ salutaria dog
mata continet'. Argumētū at
exq̄site illoꝝ doctrīe ab īposiciōe
noīz capi p̄t. cui' rei Plato hebre

is testioniũ ꝓbuit Nã cũ Moi
ses ꝓm⁹ multo an̄q̃ phie nomẽ
greci cognosceret · ĩmutabilia dei ĩ
positiõe noĩʒ dixerit · vna natura
duce aut dei iudicio noĩa ẽẽ ĩpo
sita ondit Plato q̃ꝫ nõ ĩpositiõe
nuda · ſʒ natã duce cõmode reb⁹
ĩposita ẽẽ noĩa docet · idq̃ꝫ hebraico
rũ auctoritate cõfirmasse videtᷣ
hebreos meo q̃de iudicio ſignificãs
Nõ enĩ apud alios facile tale ob
seruatione ĩueneris Sic igitᷣ ĩ
Cratillo scribit · nõ ẽ illud nomẽ
q̃d aliq̃ qm̃ ita velit rei cuipiam
ĩdiderit Sʒ rerũ q̃dã cõditio na
tura duce apud grecos ⁊ barba
ros noĩb⁹ ꝑmitᷣ Et ꝓgress⁹ aliquã
tulũ q̃ ita dignũ ẽ inq̃t legis cõ
latorẽ rõnalis partis ac noĩʒ im
positiõis sciãʒ habẽ · Lignarij ar
te fabri officiũ est clauũ cõmode
vt gubernator iubet fabricari
aliter enĩ clauus ĩutilis erit · le
gis lator at nomẽ ita ẽ iq̃ꝫ Nõ
q̃ vile q̃de est o Hermogines cuĩa
noĩs ĩpositio · ſʒ doctissĩoꝝ atque
prestatissĩoꝝ viroꝝ Tu Cratill⁹
tue aīs ĩq̃t duce noĩa reb⁹ accom
modata putas · nec quẽuis hoc
facẽ posse · ſʒ illũ solũmõ q̃ ad na
turã rei respiciẽs pt ad eã nomẽ
accõmodare ⁊ p⁹ multo ĩtelligo ĩ
q̃t pluria grecos a barbaris sup
sisse · q̃ si q̃s q̃ĩ greca lĩgua essent
deducta ĩterptari velit nũq̃ꝫ reb⁹
poterit adaptare Iter Plato

Nunc at cõsidera quõ q̃ ipse ver
bo docuit multo ant Moises
veluti sapiẽtissim⁹ ac eloquẽtissim⁹
re ipã prestitit Et formauit de⁹ de humo
oẽs feras agri ⁊ oĩa volatilia celi ·
⁊ adduxit ipã ad Adã vt videret q̃d
vocaret ea Oẽ enĩ q̃d vocauit Adã
aĩe viuẽtis ipʒ ẽ nomẽ ei⁹ : cũ enĩ
dicat ipʒ ẽ nomẽ ei⁹ nl aliud certe
vult dicere : nisi cõueniẽter ad na
turã rei nomẽ inditũ fuisse Nõ
enĩ vocatũ ẽ inq̃t hoc ẽ ĩ ipã natã
Nã ⁊ nomẽ ipʒ Adã terrigena aut
terrenũ pt significare Adam enĩ
apud hebreos humus dicitᷣ · cuius
per trãslatione rubeã corporeã q̃ꝫ
natura significet : ita terrigena
atq̃ꝫ terrenũ aut corporalẽ hoĩem
hac appellatiõe signauit Sʒ hoĩẽ
Enos q̃ꝫ appellat q̃ vocabulo nõ ter
renã ſʒ rõnalẽ naturã significatᷣ
Proprie at si verbũ de verbo latine
exp̃mas obliuiscẽte Enos denota
re videtᷣ · q̃lis certe natũ rõnalis
corpori alligata efficitᷣ Nõ enĩ de
re ĩcorporeã diuinũ rõnaleq̃ꝫ est
nõ solũ trãsacta recordatᷣ · ſʒ futu
roꝝ ꝓpter sublimitatẽ speculati
onis hʒ cognitionẽ Nõ at carni
cõiunctũ est · q̃d q̃ꝫ magno corporis
põdere ꝑmitᷣ ignorãcia · obliuio
neq̃ꝫ ĩuolutũ recte iudeoꝝ sermo
Enos id ẽ obliuiscẽte appellauit
Ita enĩ iacet apud quẽdã ꝓphetã
quid ẽ Enos ꝙ memor es eius ·
aut fili⁹ Adã ꝙ visitas eũ : quasi

dicat. qd est iste ho . iste dicā obliuis
cens q tu q es de⁹ memor es ei⁹ cō
ius obliuisces sit aut fili⁹ Adam
id ē terreni hois Ita carnalis ho
Adā noīe Rationalis vero Enos
appellacōe significat. sic hebreor
sermo exquisitissime noīa deducit.
Plato aūt hoīe hoc ē Anthropen
greco a verbo Anathrī id ē vidē
atq recogitare dici opinat ut sit
Anthropos q recogitat que vidit
Rursus hebrei virū heis vocat. qd
qde vocabulū ab hes qd igne signi
ficat deducit. ut natā viril' ignea
et calida verbo expmat. Femia vō
qm a viro supta hessa Rurs⁹ Mo
ises hebraica lingua celū firmame
tū appellaūt. primū eni p⁹ incorpo
rale intellectualēq substāciā fir
mū sensibileq corpus ē Nomen
aūt dei ppe ineffabile dicit ēē nec
ipa mēte hois cōphēsibile Quod
vero nos deū dicim⁹ heloi vocant
apud eos robur et potēciā signifi
cat. ut sit nomē dei qi oipotēs Pla
to vero deos idest grece theos a
thein qd ē currere dici opinat.
Stellas eni que sp mouent deos
appellabāt Clarorū q hoīz appel
laciōes nō frustra ēē positas Pla
to cōtendit Ita hectora a cratin
q solus troiā sustinebat Aga
menona q valde menin hoc est
perseueranter cōstanterq in reb⁹
permāsit. appellatos cōtēdit Ores
tē q montan⁹ atq siluester inanis

eni morib⁹ fuit. ceteraq similiter ac
cōmodare conat Nemo aūt ita
violēta mosaica dicē audebit. si
didicerit. Cayn apud hebreos
inuidiā dici. arsit eni certe ille i
inuidia fr̄is Abel latinē luctū dicē
possum⁹ na q pⁱm⁹ oīz hoīz pa
rētib⁹ luctū intulit. hoc noīe
ab eis diuina quadā prudentia
fuit appellat⁹ Dauid de habra
ā dictā. q cū celestiū corpor scād
maxie prestaret Abraā id ē la
tine pr superior corpor vocabat
cū de⁹ ab hys q videt ad inuisibi
lia protrahēs. nō vocaberis igit
abrā. sz Abraā erit nomē tuū
qz multarū te gētiū prēz posui
sz longi⁹ mō ēēt extraq posit
diligēci⁹ hec percēsere Platois
aūt testimoniū nō negligam⁹ asse
rentis nonulla hoīz diuīa quadā
posita virtute ēē Magno igit
studio i ponēdis noīb⁹ vigila
dū est. quus nōnulla eor dimo
re quādā quā hoīz v'tute indita ēē
videat. verū qd ipe paucis vbis
dixit. id hebreor scriptura ac p
m⁹ oīz Moises ipi Abraā Ysa
ach et cōsit noīb⁹ re ipa diuinit⁹
factitatū edocuit. tistē eni Ysaach
iterptat ineffabilis scz gaudij
qd pys daturū se de⁹ pollicit est
symbolū gerēs. hui⁹ qde filius
Jacob Israel a deo appellatus ē
ab actiua vita ad cōtēplatiuā

videlicet translatus Plātator e
nī Jacob interptat q̄i virtutis
certamina perāges atq̄ p̄currēs
Israel vero vides deū dicit̄ q̄lis
certe cōteplatiui hōis atq̄ intel
lectus est. Non est opus logio
re ēe oīa, percurrēte. Cuncta eni
apud eos noīa ad vnguē reb⁹
accomodata sūt vsq̄ ad ipa pri
ma lr̄arū elemēta q̄ q̄dē noīa
qd̄ greca velit nec ipe plato ad
īuenire vnq̄ potuit: cū videret
etiā pueri si forte interrogaret
quid alpha. qd̄ ipi alph dicunt
ēt cōfestī disciplinā respōdebūt
Betha vero qd̄ ipi beth vocāt. do
mū vt sensus sit dom⁹ disciplīā
ac si q̄s diceret disciplīā atq̄ doc
trina quedā economie ac dispē
sacōis ī ceteris q̄ oīb⁹ hoc ipm̄
īuenies vt ī superiorib⁹ locīs dc̄ī
e. q̄tuor q̄ vocales ad vnū colla
te ieffabile atq̄ arcanū dei nomē
illis vocabulis cōtineri vulgo a
pud eos fert̄ qd̄ grecor̄ etiā aliq̄s
ab hebreis sc̄z doctus his carmi
nib⁹ significauit
Inuictū magnūq̄ deū nil mo
lis habentem
Corporq̄ auctor̄ hoīz rerūq̄ parēte
Dulcisona extollūt septē me
carmina voci
Ex septēq̄ meū constat vocali
bus ipsum
Compositū miro signorū fe
dere nomen

Ast eterna chelis ego sum que
montibus acta
Celorū dulci resono modulami
ne cantus
Quid plura ip̄z q̄ gētis no
mē a noīe heber deductū ē. quod
trāsitū trāseūte lingua eor̄ sonat
Ita ipā gētis appellacōe a terre
nis ad celestia trāsire. et a visibi
libus istis ad īuisibilia cognicio
neq̄ creatoris migrare admo
net. Vnde priscos illos q̄ creatori
deo vera inherebant pietate hebre
os appellauit. qd̄ oportet plura cō
gerente īmorari. cū apud eos eq̄
sitissime accomodatissimeq̄ reb⁹
noīa īposita sint. q̄ ex re maxiē
sūmā roīalis partis doctrinam
habuisse demōstrat̄ cū etiā sc̄dm
Platonē nō cuiuslib⁹ sc̄z sapiētis
sūmeq̄ dialetici viri sit rerū na
ture apte nomē accomodare Se
quit̄ nūc vt quō ī phisicis sentie
bant hebrei ostendam⁹

Hec igit̄ pars cū apud
eos intellectualiū inde
corporaliūq̄ rerū cōteplacione et
sensibiliū phisiologiā diuisa rīe
a p̄phetis nō cōiectura nec mōdi
u aliquo. sc̄z sc̄i sp̄s gr̄a docente
habebat̄ Mrā eni īmodū. cū o
pus sit nōnulla phisica ī libris
suis scripsisse ipos videm⁹. hinc
multa illis futura p̄dca multa
de vniuersi cōstitucione. multa
de aīaliū nata. multa de plātis
naturaliter expressa. Moises aūt
in vestiendo pontifice lapidib⁹ q̄

sꝫ virtutes optime perceperat. nō
absq; causa vtiq; Salomon etiā
sūmus phisiologus fuisse a scrip
tura perhibet Locutus ē enī Sa
lomon inquit tria milia para
bolas: fueruntq; cōde ipsius quinq;
milia. Locutusq; est de lignis a
cedro que ē in libano vsq; ad iso
pū que a muris pgreditur. et locu
tus est de pecorib; et volatilib; celi
et serpētib; et piscib; et cōfluebat
vniuersi audire sapiētiā Sa
lomonis. Hac rōe cōmotus qui
librū sapie psone sue inscripsit
Ipse enī michi dedit hor que sūt
sciam cert vera vt sciā disposi
cione orbis terrarū. virtute ele
mētoꝝ initiū fine et medietate
tēpm pmutaciones atq; vicissi
tudines. stellarū cursus. anni
voluciones. naturas aīalium. et
iras bestiarū. vim ventoꝝ et cogi
taciones hoīꝫ. differencias plātaꝝ
et virtutes radicū. et quecūq; sunt
abscōdita et inuisibilia cognoui
oīꝫ enī artifex sapiēcia docuit
me Idem rursus fluēte corpoꝝ
substāciā ondes ī ecclesiaste ait
Vanitas vanitatū et vanitas
Quid habꝫ ampli9 ho de vniu'se
labore suo q labꝫat sub sole et
subiacet Quid ē qd fuit. ipsū
quod futurū ē Quid ē qd fcm
est. ipꝫ qd faciēdū ē Nichil no
uū sub sole: ceteros qz si diligēt
percurres nō expertes naturalis

doctrine cōperies. nec de plātis
oīmq; animāciū natura solūmō
verū etiā de celo ac stellis mag
nā periciā habuerunt Nō enī
paruā in libris eoꝝ īuēcione
de vesa et pliade. de orione atq;
arcturo que greci boote appel
lant fieri videmus Ad hec de o
rigine mūdi. de oī mutacione
alternacioneq; rerū. de aīe sub
stāciā. de rōnalium oīm natura
de inuisibili atq; visibili creatura
de vniuersali prouidēcia ac p
pcipue pma rerū oīꝫ cā. de cete
risq; oīb; que sola mentis īspec
cione cōprehēdūtur ita tractarūt
vt si greci voluissēt ac potuissēt
tamē iuniores vetustissimā eorū
doctrinā in oīb; sequi: nulla
profecto ī re fūdamētis eorū
iactis errassent Sꝫ phisiolo
giā duplicē ēē vt diximus non
ignorātes eā qde pte. q. sc. de sē
sibilib; est nō oīno offerēdā ar
bitrāt. pter necessarias quasdā
eius partes vtputa nō casu
fcm ēē vniuersū. nec temere cir
cūferri sꝫ deo auctore virtuteq;
illius ineffabili gubernari

De intellectualib; at q
sūt. et q sūt. q ordie qua
virtute. q discrimine dissepant
quātū scire oporteat ad bn viue
dū. pieq; sēciēdū p sacratissimā scrip
turā oīb; q audire volūt traditū

est Profūdū āt atq3 occultū re
rū istarū sensū ī arcanis reliq
rūt. vt hy videlȝ qrāt q̄ hec pspi
cere āt discere digni sūt Plato
āt ī intellectualib⁹ etiā atq3 in
corporalib⁹. siue ab illis didice
rit qñ ī egipto fuit vbi multi
hebreoȝ persis regnātib⁹ iterū
a pr̄ia expulsi exulabat. siue a
seipo intellexerit siue a deo tale
cognicione habuerit Moisen
hebreorūq3 poetas secut⁹ videt
De⁹ eni īgt ipis maifestauit.
cuius inuisibilia a creacōe mūdi
creaturis ītellcā cōspicuit: cetēq3
ipi⁹ virtus atq3 diuītas vt excu
sari nō possit Qd ita ēē verbis
ipsius Platonis pbat. nā cū ex
persona dei Moyses scripserit
Ego sū q̄ sū sic dices filijs isrl
Qui ē misit me ad vos: quib⁹
verbis aperte soli deo ēē attribuit
Cūq3 vt diximus Salomō futurū
ēē qd fuit et faciēdū qd fcm est
nec nouū aliqd ēē sub sole vnde
dupliciter ens partiri videtur
Nā aliud īmōrtale īcorruptibile
stabileq3 natā ītellectuale incor
poraleq3: aliud influxu muta
cione sp ēē determinat: et vt bre
uiter colligā cū ad vnū cuncta
iudei pricipiū referāt. vnūq3 ēē
absq3 ortu. qd vere atq3 pprie appel
lant ens corporaliū oīz atq3 īcor
poraliū causam vide quō nō solū

sensū verū etiā verba ipa Plato
expressit Quid ē īgt qd semp ē
ortū nō habens et qd qd sp fit. est
āt nūq3 Illud certe mente ac ra
cione pcipit eodē sp ens modo
hoc vero irracionali sensu cōpre
hēdit et ortū occidit. vereq3 et
stabiliter nūq3 ens ē Ita qd a
Moise breuiter dicit pcunctaci
onib⁹ laci⁹ explicauit Sibi eni
ipi videt dices mēte ac racione
cōprehēdi Illud vero Salomo
nis qd fuit sȝ qdq3 futurū est
per ortū et occasū expresse. qb⁹
subicit hec eni oīa erat sȝ ac e
rit tēporis partes sūt. q nō recte
ad eternā substāciā trāsferim⁹
cui ē solūmō vere accōmodat.
Erat āt et erit fluētib⁹ solū vere
adaptat Nā qd sp eodē se habz
mō cū icorruptibile sit atq3 im
mobile nec senescat tpe nec fu
isse aut fore vere dicit. nec ali
quid eoȝ quē sensibilib⁹ accōm
modāt rē illi adaptat Spēs
eni iste sub tpe sūt. qd eternī
tatē circulari ac ordinato mo
tu imitari videt Verū ne
qs male me forsan platonis
verba intelligē suspicet a pclā
ro pythagoreoȝ Numenio hu
ius rei pbacionē assumā. q̄ sic
ī scdo volūie de bono scriptū re
liqt Age igit īqt quātū possū
pxime ad ipz ens accedamus

dicamus, q ipm ens nec unq no
fuisse nec unq no futuru. sed ee
in determiato pnti tpe solu. Qd
qde pns sic intellectu eternitate
appellam. Preteritu eni tepus
ptereit iam z no e futuru vero no
du e sz venturu videt. Quare
si pteritu atq futuru ipi enti
accomodabit, ipossibile quodda
evenit ide ee videlicet z no esse.
Trasijt eni qd fuit. z nodu per
venit qd futuru e. Ipsu at ens
est. erit ergo z no erit. Ipsu aut
ens vere est nec localiter unq
movebit. nec eni sursu aut de
orsu. nec ante aut retro nec
ad dextra a sinistra. nec circa
mediu movebit. Stat g ipsi
convenit qm eode mo semp se hz.
Et p pauca dicta ne me qspia
derideat incorporee rei nomen
scire cotendete. Est eni nomen
eius essencia z ens. nec eni fcm est
neq corrupet. nec motu ullum
suscipit. Simplex pterea e atq i
comutabile i una eadeq simpli
cissima idea cositutu. nec volu
tate sua. nec ab alio cogi pot
vt ab identitate sua recedat. Pla
toq in Cratillo ait silitudie rer
noia ee iponeda. Sit g nomen
itellectualis icorporee etheq sub
stancie ipz ens. Hec maiorq cuiusq
da inventa fuisse puto potencioris
viri q Plato fuit. vtputa pytha

gore Platoq dicit. Quid e qd
semp e z ortu no hz. et qd qd semp fit:
est at nuq. illud certe mente ac
rone percipit. hoc irracionali sensu
z estimacione coprehedit. factuq
transijt. z vere stabiliterq nuq
ens est. Peracietat igit qd sit ipz
ens absq origie ipm ee indicet.
mutat eni qd orit. qd at muta
t eternu ee no pt. Deinde pgressus
aliquatulu subicit. Si g ipz ens
eternu atq imutabile est. nec
erit unq a se ipo. sz eode mo se
semp hz. hoc pfcto est quod mete atq
racione pcipit. Corpus aut fluit
cuq trasierit no est. Quare hoc
est qd sensu atq estimacione pcipit
vt plo dicit ortu occidit vereq nu
q ens est. Hec. Numeniu no in
iuria g dixisse ipz fert. qs eni e
Plato q Moises attice loquens.
Tu at cosidera quo z mo
saice theologie z alijs eo
ru verbis. qb de a scriptura dice
itroducit. Ego su dns de vr. z no
mutatus. i z pphe illi q dicit
Tu at ide ipe es z ani tui no defi
cient. Cosidera igit si plutarchus
i libro i quo sensu Ei verbi greci
qd in delphici tepli pileis scrip
tu erat. qdq aut si autes latie
significare pt his q diximus cove
nienter exponat hys verbis no
numeru. neq ordine nec coniucti
one aliqua. nec aliud aliqd iper

fectũ ea dictione significaui exis
timo Sz perfcã quedã ad salu
tate deũ michi tñsio videt vna
cũ voce ad diuine virtutis me
moriã tndẽtẽ couertes In eodẽ
enĩ loco scriptũ est Cognosce te
ip̃z qd deꝰ accedẽtes salutãdo co
clamat. ac ideo vicissim nos res
pondentes dicimꝰ ei qd ẽ es. ꝓ
quã voce q̃ vera ⁊ soli deo acco
modatã salutati deo tndẽmus
Nobis enĩ vere ẽẽ accõmodari
nõ pt Natura enĩ nr̃a inter
ortũ ⁊ morte cõsistẽs instabil
q̃dã ⁊ q̃ phãtastica ẽ. nam si
mẽtem collegeris: ac ip̃az õino
cõprehẽdere volueris: quẽadmo
dũ aq̃ maĩbꝰ haustã q̃tomã
gis pmit tãto ciꝰ defluit Sic
mutabilia cũcta. q̃tomagis co
ꝑseq̃tᷣ. tãto magis amittit Cũ
enĩ oĩa sensibilia ĩ fluxu sint
cõtinue fiũt atq̃ corrũpũtᷣ:
nec eadẽ vnq̃ permãre pñt.
Fluuiũ at eũdẽ bis itrare sc̃dz
heraclitũ ĩpossibile ẽ: q̃re nec
mõtalẽ substãciã si iterato cõsi
deres eadẽ habitu ẽẽ dices Sz
mirabili cõmutacõis veloci
tate mõ dissipatᷣ mõ cõtrahitᷣ
Imo vere nõ rẽ dici mõ ⁊ mõ
tũ simul aliud ascistat. aliud
perdat ⁊ aliud ei eueniat aliud
abeat ab ea Ita nũq̃ adẽẽ ꝑue
nire pt. nũq̃ enĩ gñacio eiꝰ stat
sz embrio a spermate. deĩde ĩfãs

puer adolescẽs vir senex. decrepitꝰ
ac q̃buslibz p̃mis corruptis etati
bus ad nouas venĩes tãdẽ õino
moritᷣ Ridiculosi q̃ sumꝰ hoẽs
vnã timẽtes morte. q multoci
ẽs iã mortui sumꝰ ⁊ sepiꝰ morie
mᷣ Nõ enĩ ex̃tinctio ignis aeris
solũmõ gñacio ẽ vt heraclitꝰ dice
bat. sz apertius hoc ip̃z ĩ nob̃ q̃z vi
detᷣ Corrũpitᷣ enĩ iuuenis ĩ viri
vir in senẽ. puer ĩ iuuenẽ. infãs
ĩ puerũ. ⁊ q̃ heri fuit ĩ eũ q̃ e hodie
quiq̃ hodie est ĩ crastinũ. manet
at nullus idem Nullus enĩ ẽ idẽ
sz ĩ vno momẽto circa fantasmata
vnũ ⁊ cõẽ materiã influẽte ac
refluẽte oĩ momẽto comuta
mur Quõ enĩ si sumꝰ idẽ alijs
nũc q̃z ãtea gaudemꝰ Alia modo
amamꝰ atq̃ odimꝰ. alia laudamꝰ
atq̃ vituperamꝰ. alijs v̄bis vtimᷣ
alijs passionibꝰ mouemᷣ. nõ eandẽ
figurã nõ eadẽ ex reb̃ similitz habẽ
tes. Nõ enĩ possibile ẽ sine cõmu
tacione alijs nũc q̃z ãtea cõmoueri
nec q̃ alijs atq̃ alijs mutatᷣ idẽ
ꝓfc̃o est q̃ si idem nõ ẽ nec ẽ sz flu
it cõtinua mutacio Sensus autẽ
ignorãcie ip̃iꝰ entis fallitᷣ ⁊ ẽẽ pu
tat qd nõ ẽ Quid igitᷣ vere ens
est. qd eternũ ẽ qd ortũ nõ habet
qd ĩcorruptibile ẽ. qd nullo tp̃e
mutatᷣ Mobile nãq̃ tp̃s ẽ ⁊ mo
bili materia cõmũctũ fluit. sp̄ et
q̃ corrupcõis at gñacionis vas
nichil retinet Vnde priꝰ atq̃

posterius et fuit et erit nichil omnino
sit. Quod vero ex tempore esse videtur quod
adhuc dicimus et nunc dicimus hoc ipsum
tanquam fulgur velociter transit. Re-
te cum tempus mensura sensibilium sit
apte dicimus ipsa sensibilia nunquam
permanere. nec enim esse sed gign[i]
atque corrumpi secundum mensuratis
natura. Erat igitur et erit ipsi enti
accommodari non possunt. Transitum enim
hec et mutationem rei significant.
Deus autem si phas est dicere nec est
in tempore aliquo sed in eternitate immobili
cuius nil prius nil posterius nil futurum
nichil preteritum. sed cum unus sit ens
in uno nunc illud quod est semper replevit.
Solum igitur ipse est vere ens quod nec fuit
nec futurum est nec incepit nec ces-
sabit. et sic ipsum colere ac salutare
oportet. aut certe ita intelligendum
est quemadmodum nonnulli priscorum
dicebant pro ei pro es accipientes
et unum supplentes ut sit tu solus u-
nus es. Non enim multa deus est ut
singuli nostrum ex innumerabilibus fere com-
positi, sed unum est vere ens. Diver-
sitas enim cum differentia in esse fa-
ciat in ortum non entis pervenit.

Preterea cum Moyses deus
hebreorum propheta ineffabile rem intelligi
quam solum perceptibile deum esse doceat
huiusque rei symbolum scriptum apud
eos quattuor vocalibus nomen dei ferat
quod proferre non possunt. Consona huic
etiam plato in magna epistola dicit
Effabile mathemata nullo modo est sed ex mul-
ta inhesione in exercitationeque ut ita di-
xerim circa rem ipsam et vite integrita-
te repente quasi ab igne accensum lumen
animo innascitur quod se ipsum alit. hoc quidem
lucis exemplum multo prius ante Pla-
tonem hebreorum propheta protulit dicens
Signatum est super nos lumen vultus
tui domine dedisti leticiam in corde me-
o: et rursus. et in lumine tuo vi-
debimus lumen

Moyses unum esse solummodo
deum docuit. Audi enim dicit
Israel Dominus deus tuus unus est. Plato
quoque in Timeo celum unum et deum
unum esse dicit his verbis. Utrum
igitur recte unum celum esse dicimus et deum
unum esse dicimus an multos innume-
rabilesque dicere rectius erat. Unum
igitur certe siquidem ad exemplar cre-
atum est. Nos enim intellectualia continens
animalia duplicatum esse non potest. Cum
et si secundum aliorum consuetudinem plures
nonnunquam esse deos dicere videatur. ab
epistola tamen ad Dionysium ubi de-
orum nomine earum epistolarum facere
principium dicit. quas negligenter
et ad gratiam aliorum non ex animi sui
sententia scripserit. ab unius vero dei
nomine illas incipere quas studiose suis
ediderit aperte patet unum deum
putasse. De signo igitur epistolarum
quas cum studio mitto. et quas non recte
arbitror te meminisse. Adver-
tendum autem est tibi diligenter quia mul-
ti a nobis litteras petunt quas repellere

no possum⁹ Cu qꝫ studio et ex
simia scribim⁹ cu de principiu
epistole prebet. Cu at no. no de
scdm In legib⁹ vero a priscis id se
didicisse hijs verbis ondit Deus
igit͛ vt a priscor͛ sermone acce
pim⁹ cu principiu fine ꝛ mediu
rerum oiu cotineat rcte oia nata
perfectius determiat. cui sp ad
heret iusticia seuera vltrix e
or͛ q diuina lege cotenut. qua
q ad btitudine erigit͛ humili
ter seruat Si qs at arrogacia
elatus pecunijs aut dignitatib⁹
effert͛ vel fortuna corporis ꝛ iu
uete amencia inces⁹ aim detinet
ꝛ qui nullo pricipe ac duce indi
gens ipe alijs posse se preee
arbitrat͛. is derelict⁹ a deo vni
uersa cu sodalib⁹ suis pturbat
ꝛ multis magni⁹ qde videt͛.
breui at diuit⁹ deiectus seipz
domu patria sua simul euertit
Hec Plato Cu at qd dixit p
principiu fine ꝛ mediu reru a
deo cotineri. illi phetico cofe
ras Ego de⁹ pim⁹ Ego eciam post
hec Quod vero nata pfect⁹
determinat dixerit illi simile
creaturis sciunt facies ei⁹ Cu
at dicit iusticiam deo adherere
vltrice eor͛ q diuina negligut
lege illi cosentaneu iust⁹ dns
ꝛ iusticiam dilexit. ꝛ m vindicta
ꝛ ego vlciscar dicit dns Qd
humiliter deo adheret qui ad

beatitudine erigit͛ illi copare
p⁹ dnz deu tuu ambulabis. et
denicꝫ qr a deo derelinqt͛ q arro
gancia effert͛ illi omnino quadrat
Deus superbis resistit. humilib⁹
at gram prebet. ꝛ leticia ipior͛
casus singularis Sz hec q de
de vno deo dicta sufficiat.

Nunc de vnigenito filio dei. que verbu dnz ꝛ deu
ex deo hebreor͛ scriptura ee denotat
dicedu est Moises igit͛ aptissime
dni appellacoe bis posuit dicens
Et pluit dns a dno igne sulphur
vbi bis quatuor vocalium ineffabilem
cocursu q ineffabile dei nomen
significat͛ cosc͛ripsit Et dauidꝫ
ꝛ ppha ꝛ rex iudeor͛ i psalmis scri
bit Dixit dns dno meo sede a dex
tris meis Quo eni a dextris do
mini dns sedet nisi duas psonas
intelligam⁹ Qua qde re ali⁹ apts⁹
dicit Deu oipotente ꝛ creatore oiz
ee dextris assidete patris declarans
Verbo inqt dni celi firmati sunt
Saluatore qꝫ ipz oiu q eu suscipiut
hijs verbis ondit Misit verbu s⁹
ꝛ sanauit eos filiu⁹ eciam ei⁹ Salo
mo vocabulo sapie pro vocabulo
verbi vsus hec ex psona ipi⁹ sapie
dicit Ego sapia cosiliu atqꝫ cog
nicione fabricata su Et p⁹ pauca
dns possedit me i inicio viaru su
aru anteqꝫ qcqꝫ faceret a principio
ab eterno ordinata su. ꝛ ex antiq
anteqꝫ terra fieret nec du montes

grani mole cõstiterãt Ante col
les ego parturiebar. qñ pparabat
celos aderã. ⁊ alibi Est ĩ illa sps
ĩtelligẽcie sanct⁹ vnic⁹ multiplex
subtilis mobilis discret⁹ icoĩqna
tus. oẽz habẽs virtutẽ. oĩa pspi
ciens. per ĩtellẽtuales oẽs spirit⁹
mũdos atqꝫ subtiles ĩgrediens
oĩb⁹ enĩ mobilib⁹ mobilior ẽ sa
piẽcia trãsit aũt ĩgrediturqꝫ per
oĩa ppter mũdiciã Vapor enĩ
virtutis dei. ⁊ emanatio glẽ oĩ
potẽtis sincera: ⁊ ideo nichil iq̃
natũ ĩ illa icidit Fulgor enĩ est
lucis eterne ⁊ speculũ imacula
tũ dei maiestatis. ⁊ ymago boni
tatis illius Attingit aũt a fine vsqꝫ
ad finẽ fortiter. ⁊ disponit oĩa su
auiter Hec a priscis iudeor⁹ auc
torib⁹ mõ sufficiãt Philonẽ etiã
ã audias. qñus nõ rẽte ĩ oĩbus:
dilucidius tñ hec ita exponẽtẽ
vt iure q̃s credere possit. nõ aliũ
eẽ scripture sensũ q̃z ecclesia p
dicat In libro enĩ quẽ ĩscripsit
q peiora soleãt meliorib⁹ ĩsultare
hijs verbis vsus ẽ Decet oẽs qui
scilꝫ q̃riũt ad deũ prẽ mẽtẽ erigẽ
Si vero nequit ad ymaginẽ saltẽ ei⁹
scꝫ verbũ sacratissĩ Itẽ in eodem
⁊ si nõdũ aliq̃s fili⁹ dei appellari
dign⁹ ẽ. studeat tñ ad pĩmogenitũ
ei⁹ verbũ ãgelis oĩb⁹ ãtiq̃s: et q̃si
pricipẽ ãgelorũ ĩ vlcõnẽ sequi.
Origo enĩ ⁊ de⁹ ⁊ verbũ ⁊ yma
go ad quã hõ creat⁹ ẽ. ⁊ isrl⁹ vidẽs

appellat⁹ Quare paulo ãte pro
fusior ad laudes eor⁹ fui. dixit
oẽs nos vni⁹ hoĩs filios eẽ Et
⁊ si nõdũ digni sum⁹ existimari
dei filij sum⁹ tñ ppetue imaginis
ei⁹ verbi videlicꝫ sacratissimi Ver
enĩ ymago ẽ verbũ antiquissĩz
Percepim⁹ etiã a q̃dã Moisiso
dalium dictũ eẽ Ecce hõ cui nomẽ
ẽ oriens: noua ĩauditaqꝫ appel
latio nec rei cõueniens. si ex aĩa
⁊ corpore hoĩẽ dici putabis Si
vero ĩcorporale illũ q̃ diuina hꝫ
formã ĩtelliges cõmodissĩe oriẽ
tis nec noĩe appellat⁹ ẽ Hũc enĩ
pĩmũ filiũ pr̃ oĩz creari fecit quẽ
alibi pĩmogenitũ noĩauit Nũc
platonẽ audiam⁹ q̃ huiusmoi
verbis ĩ epimenide vsus ẽ Lau
dẽ aũt nõ q̃dẽ alij ãno. alij mense
alij nullo ĩ tpe ĩ q̃ polum suũ
trãscurrit mũdũ Vne effigies
quẽ verbũ illi⁹ ordiauit. qd rex
oĩz ẽ diuinissĩz Et ĩ epistola ad
tres sibi amicissimos Hermiã dico
Horastũ ⁊ Coriscum. hijs verbis
cautissĩe sacratissĩz hoc dogma
illis cõmẽdauit Hac igit epl'am
oẽs tres vna legetis: vel ad mi
nus duo cõiter totiens q̃ciens
potentis Oportet enĩ vos vti
hac lege iureiurãdo cõfirmata
diligẽcia eleganti: ⁊ studio cũqꝫ
sorore doctrina: vt p deũ prici
pẽ oĩz presenciũ ⁊ futuror. et
per prẽz ⁊ causã pricipis ⁊ diij

unctis Que si recte philosophiam
clare quantum homini contingere potest
cognoscemus Nonne tibi videtur pla
to hebreorum scripturis insudasse vn
de nonnulli ipsum quam ab hebreis discere
possit patrem et dominum deum appellare ac
deum principis et dominum patrem nominare
Aut quis vnquam apud grecos a di
uinissimo verbo mundum dixit esse
ordinatum Quod si platonicorum
dixit testimonio philosophi suam confir
mari cupis Plotinum audi quod
in eo libro dicat que de tribus hy
postatibus a quibus omnia principium ha
bent inscripsit mundum igitur hunc
sensibilem si quis miratur magni
tudinem pulchritudinem et perpetui
motus ordinem considerans et de
os qui sunt in eo alios visibiles
alios inuisibiles demones et e
tiam animalia plantas ceteraque
omnia ad primitiuum exemplar men
te ascendat et ibi cuncta intellectu
alia contemplet corumque omnium eter
nam mentem atque sapientiam perspi
ciet et paulo post subiungit di
cens Quis igitur hunc genuit
Ille simplex scilicet qui ante hunc est
qui causa est vt ille sit et talis sit
qui nunc facit Non enim nunc
primus est Ante dualitatem enim
vnum est deinde dualitas est ab
vno nata et progressus aliquantulum
addit quomodo igitur et quod intelligendum
est circa illud quod stabile manet
splendorem scilicet ex illo ex illo autem

manente sicut splendentem lucem ex so
le Ita ex eo semper profluentem ex ma
nente autem vniuersa etiam que sunt
ab ipso itaque manente progrediuntur
et ab eius virtute substantia eorum ne
cessario dependet Imago igitur
primitiui est vnde nata est Sic ig
nis caliditatem suam et nix frigi
ditatem non in se solummodo continet
sed extra etiam producit maxime autem
que odorem emittunt ista rei testantur
que donec sunt emittunt quod de circa
se est quod propinqui sunt perfruuntur
omnia etiam que perfecta sunt generant
quare quod semper est et semper perfectum est semper
generat et quod ex eo generatur perpetuum
est quamuis et minora etiam quam ipse
sit generat Quid igitur oportet
de perfectissimo dicere aut de maxi
mo post illud maximum autem et secundum post
illud intellectus est intellectus enim intelli
git et eget illo solummodo Illud autem
hoc non eget et quod a summo intellectu
natum est intellectus est Melior autem
omnibus intellectus est quoniam omnia post ipsum et
post paucia amat autem omne quod genuit
et maxime quando sola sunt generans et
generatum Cum autem etiam optimum
est illud quod genuit necessario cum
illo simul est vt in eo solummodo
quod alius est separetur Imago enim
illius intellectus esse dicitur et progressus
subicit idcirco etiam Plato terna
omnia esse circa regem dicit primum circa
prima deinde circa secunda et tercio
esse tercia ipsarumque causam rerum pre

habere dicit causam rerum intellectum appellans. Creatorem enim intellectum esse censet. et ab hoc animam esse creatam in illo cratere. Cum igitur causa intellectus sit ipsum bonum quod ultra intellectum et ultra substantiam est, patrem eius appellat. Multis autem in locis ipsum ens et intellectum ipsum idem nominat. Cognouit igitur Plato ex ipso bono intellectum esse, ex intellectu vero animam. et sermones hos non esse inanes. nec modo sed a priscis temporibus non ita explanate dictos. posteriores autem sermones expositionis pacto esse factos. Testibus vero quod hec opinio prisca sit scriptis ipsius platonis utemur. Hec Plotinus. Numenius etiam in libro de bono hiis verbis utitur. Qui de primo atque secundo deo quecumque intelligere conscit singula prius ordine distinguere debet. aliter enim sui studii thesaurum effudit. quod ne patiamur deo huius orationis duce inuocato. ut cogitationis nostre thesaurum eliciat incipiemus. Orandum autem prius est deinde distinguendum. Deus primus quidem cum in semetipso sit indiuisibilis atque simplex est. Deus autem secundus et tertius unus est. et materie que dualitas est inherens unit eam. cuius disseparetur ab ipsa que tota cupit et fluit. Et post pauca. Nec enim oportet igitur deum primum creare. sed creatoris dei patrem esse. Et progressus aliquantulum. primum igitur deum regem omnium ab omni opere cessare

oportet. Creatorem vero deum omnia gubernare dicimus. a quo interiora mens mittitur ad omnia que ad cognitionem illius ordinata sunt. Cum igitur ad nos conuersus deus respiciat nos, tum ipsius radiis fit ut viuamus corporaque alantur atque viuant. Cum vero in altitudinem suam deus se ipsum conuertat, tunc corpora quidem extinguuntur, mens vero viuit vitam beatiorem. Ista illis psalmiste similia sunt. Quam magnificata sunt opera tua domine: omnia in sapientia fecisti. impleta est terra possessione tua. omnia autem te expectant ut des illis escam in tempore. dante te illi colligent. aperiente te manum tuam omnia implebuntur bonitate. Auertente te autem te faciem turbabuntur. auferes spiritum eorum et deficient. et in puluerem suum reuertentur. Emitte spiritum tuum et creabuntur. et renouabis faciem terre. Quid enim hec ab illis differunt. cum philosophus asserat respiciente deo viuunt ipsius radiis animalia. conuerso autem in suam altitudinem extinguuntur. cum rursus salutari doctrina saluator noster predicet. Ego sum vitis. pater meus agricola est. vos palmites. Audi quomodo Numenius consentanea istis scripsit. Quemadmodum inquit agricole ratio quedam est ad plantas relata: hoc modo se habet primus deus ad creatorem. Primus enim cum semen omnis vitare sit res omnes seminat

~~Que putatis intellec~~tum o homines
non est ~~primus sed alius~~ ante ipsum est maior
atque diuinior. Creator vero plan-
tat et distribuit transferetque ad sin-
gulos nos que inde iacta sunt
et aliquantulum progressus ut osten-
dat quod secundus deus a primo est. res que
de humane igitur ab eo qui dat ad ac-
cipientem transeunt. diuine vero a do-
dantur et ab eo non absunt. qualecumque quid
scientia est. quam qui accipit melior
factus est quam qui dedit nichil amisit
Lucerna etiam ab alia lucerna sic
accenditur ut primo non extinguatur
Materia enim alterius ab igne al-
terius accenditur Sic et scientia non receditur
a dante. et tamen in accipientem transfun-
ditur. tamen humana non est. Substancia
vero que facit hoc idem est apud deum
dantem et apud accipientem. Porro
Platonici a Prometheo in homines
magno quodam splendore ignis sa-
pienciam venisse asserunt. et post pauca
alia igitur primi dei vita est. alia secundi
primus enim stat secundus autem mouet. et
primus intellectualibus Secundus intel-
lectualibus et sensibilibus. Nec mi-
reris de hiis verbis. Mirabilius
enim illud est quod modo dicam. Nam statum
etiam primi motus assero esse innatum
a quo vniuersi ordo statusque sempi-
ternus et salus in res omnes transfunditur
Idem in serto [?]. Nam qui non ignora-
bat Plato creatorem ab hominibus solum
cognosci. Primum autem intellectum quem ens
ipsum appellat omnibus esse ignotum idcirco
hiis vtitur verbis quasi magna voce
clamet. Que putatis intellectum
o homines non est primus sed alius ante ipsum
est maior atque diuinior. Et aliquan-
tulum progressus gubernator igitur
cum in pelago feratur clauo inherens
gubernaculo sedendo dirigit nauem
oculi vero eius et mens in altum ad ethe-
ra tendunt. sic via nauigatur per ma-
ria per celum dirigitur. Non alio modo
creator ne materia repellatur aut
diffluat harmonice partes ligauit
et tanquam nauis in ipsa insidet. et harmo-
nice dirigit. perideas [?] quasi per clauum
gubernans respiciensque non in celum
sed in deum superiorem. quem speculando
discernendi vim accipit. quem deside-
rando motionem recipit. Hec ille. Similia
sunt nichil potest filius a seipso facere nisi
videat patrem facientem. Ita platonici
omnes et ante platonicos ipse Plato
ab hebreis ea nomina videtur habuisse
quibus excelluerit. Nam etsi non recte intel-
lexerit. verbis tamen suis manifesti
sunt cuncta ab hebreis accepisse.
Vnde Amelius quidam illustris inter iu-
niores platonicos quamuis Johannis
euangeliste nomen celauerit. barba-
rum ipsum tamen inde fuit appellando ver-
bis tamen eisdem fere vtitur dicens Hoc pro-
fecto erat verbum quod ea que sunt facta sunt
vt Heraclitus etiam diceret. quod etiam
ipse barbarus putat in ordine princi-
pii atque dignitate constitutum apud
deum esse. et deum esse per quod vniuersa
simpliciter esse producta. in quo quod viuit

vita habet. et in corporea ipsum cadere
et carnem indutum hominem ita videri ut
nature dignitas non lateat. quare
rursus resolutum in deum redire et deum
talem esse qualis fuit antequam in corpus carnem
et hominem deduceret. Hec enim non occulte
sed aperte ac nudo capite ut dicitur
a barbari iudei theologia transposi
ta sunt. Barbarum enim neminem alium
certe hic quam Salvatoris nostri evange
listam Johannem appellavit. qui evan
gelium sic incipit In principio erat
verbum. et verbum erat apud deum et
deus erat verbum. Hoc erat in pri
ncipio apud deum. omnia per ipsum facta
sunt et sine ipso factum est nichil. Quod
factum est in ipso vita erat. et vita e
rat lux hominum et lux in tenebris lucet
et verbum caro factum est et habitavit
in nobis et vidimus gloriam eius. Sed
alium etiam ab hebreis theologum
audias. qui est inquit imago invisibilis
dei totius creature primogenitus in quo
creata sunt omnia. que in celis et que in
terra sunt. sive visibilia sive in
visibilia. Sed que de filio dei dicta a
platonicis sunt ad hoc usque predicat
Cum autem scriptura hebreorum cum patre
ac filio spiritum numeret. ac beatissi
mam sanctissimamque trinitatem unum
deum esse significet. quod expressius eccle
sia et sentit et predicat. operepretium
est audire quid enigmate Plato ad
Dionisium scribens usus est. Dicendum
inquit tibi enigmatice censeo ut si
epistola exciderit qui legerit non intelli
gant. Sic enim res se habet. omnia circa regem

universi sunt illius gratia cuncta sunt
Ille causa bonorum omnium est. Secundo circa
secunda: et tertio in tertiis. Hominis igitur
anima discere contendit qualia ista sunt.
Traditur enim ad comparationem eius. Hec que
Platone exponunt ad primum deum
et ad secundum eam atque tertiam: quam
mundi animam esse dicunt. Divina vero
scriptura patrem et filium et spiritum sanctum
unum verum omnium principium esse confitetur.

Nunc de bono quod scriptura
quod platonica dicat perscru
temur. Scriptura igitur ipsum bonum
nil aliud esse docet quam ipsum deum. Bonus
enim inquit dominus omnibus sustinentibus eum
et confitemini domino quoniam bonus. quoniam in secu
lum misericordia eius. Et Salvator Cur me
inquit dicis bonum? Nemo bonus nisi
unus deus. Plato autem in timeo Dica
mus inquit quam ob causam universum hoc a
creatore productum est et confestim sub
iungit Bonus erat bono vero nul
la unquam inest invidia. quare omnia quam
maxime similia sibi fieri voluit. et in
libris de re publica Solem inquit
visus quidem non esse causam vero ipsius sic est
ut ab eo ipso videatur. Sic puta me
dicere boni emanationem. Genuit
enim simile sibi. quodque ipsum in intel
lectualibus est ad intellectum et intellecta
hoc in visibilibus ad visum et visa. Et
post pauca Quod igitur veritatem rebus
cognitis prebet. et cognoscenti cog
noscendi virtutem ideam esse boni esse
dicito. Et rursus ~~no~~ Non enim rebus
que oculis cernuntur visum quo videatur
solummodo a sole preberi concedes. verum

etiā gnācōnē cremētū alimētū
cū sol ipē gnācō nō sit Sic igit̄
etiā rebus cognitis nō solū vt
cognoscant̄ sibi a bono īest. verū
etiā eē ꝛ substāciā ab illo habet
cū tñ ipꝫ bonū substācia nō sit
sꝫ oēꝫ substāciā virtute sua exce
dat. hijs verbis plato snīaꝫ suā
maīfestissiē aperit. ꝙ ītellectuales
etiā substācie a bono id ē a deo
hñt vt sint: ꝛ substācie sit Bo
nū aūt ipꝫ vltra oēꝫ substāciā cen
set: q̈re nō sūt deo cōsubstācia
les ītelligēcie. ꝛ cū eē atqꝫ substa
ciā a deo acceperit create pfecto
sūt Que aūt create sūt nefas e
rit deos putare. cū etiā natā ipꝫ
bonū nō sit. qd̄ vni soli vere atqꝫ
per se bono attribuit̄ Sꝫ Nunc
nūc cursus Platonis sēsū de bo
no lacꝰ exponētē audiamꝰ Cor
poralia īqt a signis ꝛ silibꝰ q̄bus
dā cōprehēdē possūmꝰ Ipꝫ vero
bonū a nullo insito signo: nec a
silitudine sensibili cōprehēdi vllo
mō pt̄ Quare necē ē queadmo
dū si q̄s in specula sedēs paruam
nauiculā solā ī magno pelago
inter undas acutie visus vno ī
tuitu pspexerit. sic lōge a sēsibili
bus iumētis q̄i specula sedētē so
lū. ita vt nl̄ penitꝰ magnū aūt
paruū perturbet Sꝫ diuina qd̄a
oīꝫ desolacio sit ipꝫ bonū pfūda
trāquillitate ac pace q̄rere Inue
hit̄ enī ꝛ īheret substācie q̄i nauiculē

cule Si q̄s aūt sensibilibꝰ detentꝰ
ipi boni q̄i phātasmatibꝰ mo
uet̄. ac ideo putet bonū ipꝫ pro
spexisse vehementer peccat Nul
lū enī phātasma ipiꝰ ē Ma
igit̄ atqꝫ rō ītelligēdi boni op
tima ē vt pmū sensibilia oīa
negligat̄. deinde vt ī disciplis
nūr ipi īspiciat̄. ac inde ad ītelli
gēdū ipꝫ eius eleuari Hec ī pri
mo libro de bono In q̄nto vero
si ē inq̄t substācia ꝛ idea ītellectu
ale q̄d. cuiꝰ cam ītellectū eē con
cessū est. seq̄t̄ vt itellectꝰ iste solꝰ
sit ipꝫ bonū Nā si creator deus
gnācōis ē: satis ē vt ipꝫ bonū
substācie principiū sit. cū q̄ de
bono creator deꝰ pporcionalis est
cū sit imitator eiꝰ. sbē aūt gnācio
pporcionalis Imago enī ē eius
ꝛ imitacio ꝙ si creator gnācōis
boni ē erit substācie creator bonū
ipꝫ sbē cōsitū Cū enī duplex
scd̄s sit ipē ꝛ mūdū ꝛ idea eius
facit cū sit creator Quatuor
q̄ sūt pmꝰ deꝰ q̄ ~~fecit~~ ipꝫ bonū
Imitator eiꝰ q̄ oīꝫ creator ē q̄ bonꝰ
est Essencia vero altera q̄ de pmi
altera vero scd̄i. cuiꝰ imitacōe ē
pulcher mūdꝰ boni pticipacōe
ornatꝰ Sic plato bonū pmo
deo solūmō tribuit Nā si bonꝰ
scd̄s deꝰ ē. a pmo tū bonꝰ ē Sepa
rata vero. ꝛ ī diuisis hec libris
posuit Deorsū enī circulare cre
atorē appellauit. dixitqꝫ ī timeo

bonus erat In libris aut de re pub
lica ipsum bonum boni esse ideam censet
ut sit creatoris idea ipsum bonum
quo participatione solus primum bonus
esse probatur. Sicut enim homines dicun
tur hominis idea ut ita dicam impressa
et bones bonis sit cum creator sit
bonus in participatione primi boni
Primus intellectus idea erit quod est
ipsum bonum. Quod cum ita se habeat hunc
mundum necesse est imaginem non esse
alicuius Intelligencias enim omnes
illud in se ipso continet sicut hic mun
dus nos. Hec Plato in Timeo quem
sensum ab eo libro Didimus sumam
que inscripsit de placitis Platonis
Determinata igitur sensibilium exe
plaria ideas appellat. et quibus
sciencia et diffiniciones fieri censet
Preter enim omnes homines hominem quendam
intelligi et preter equos omnes equum
ac alia communiter preter animalia animal
nec generabile nec corruptibile. ut
quemadmodum ab uno sigillo mul
ta signantur et multe similes fiunt
eedem imagines. sic a singulis sensibili
um ideis multa formantur. Est autem
idea perpetua substancia tamen et princi
pium ut singularia talia sint qualis
ipsa est. et quemadmodum primitiva
sensibilium exemplaria ad hec cor
pora producit. sic que omnia in se ipsa
continet pulcherrimam atque perfectis
simam huius mundi exemplar est. ad
quam a creatore deo ab universa
sua mundus simillime formatus est.

Hec Didimus ex summa Platonis
que omnia multo alius sapientissimus
ille Moyses a quo hec iste detorsert
breviusque conscripsit. quod ante hunc
solem et stellas et celum visibile quod
firmamentum appellat. ante aridam
hanc terram. ante diem hunc et noctem
hanc lucem aliam et diem et noctem aliam
a deo vero creatoreque omnium facta fuis
se ostendit. Prophetaque invisibilem
solem ostendens oratione deo accommoda
ta. Timentibus inquit me sol iusticie
orietur. Ipsam quoque iusticiam non dico qua
litatem aliquam. sed qualitatis creatri
cem hebreorum ille propheta significavit
cum de deo dicat. Quis suscita
vit ab oriente iusticiam vocavit eam
in facie eius. Verbumque in principio
creatorem ab hebreis appellatum o
stendimus. De quo quidem verbo hec a
pud eos feruntur. Qui natus est nobis
sapiencia a deo iusticia et sancti
monia et redempcio. dicitur enim et
vita sapiencia et veritas et omnia
substancialiter. Subsistit enim a
sapiencia hec et verbum hoc ut ab he
breorum scriptura docemur. Cuius
philo iudeus scripture interpres
ac expositor aliter sentire videatur
quem non est alienum audire

Quos voluerit igitur significa
cionibus uti verbis nichil
aliud intellectuale dicens esse mundum
quam dei iam creatis verbum. Nichil e
nim aliud civitas illa intellectualis
est quam creatoris racio creare iam cogi

tantis qd dogma Moisi nō me
ū est Aperte nāqꝫ scribit ad ima
gine dei hoīē ee formatū. q̄ si po
pars imago imaginis e. τ vniu
sus iste mūdus sensibil' ad exē
plar diuine imaginis factus ē
pmitiuū ē sigillū q̄ itellctuale
mūdū appellam' ipꝫ exemplare
Primitiua idea ideaꝝ oīū dei
verbū In pricipio āt dicit fecis
se deū celū τ terrā nō scdꝫ tēp'
pricipiū itelliges vt mlti putāt
Nō fuit eni tēp' āte mūdū sꝫ āt
cū ipo aut p' ipm Mesura eni
mot' tēpus. motus āt re mota
pōr ee nō pt. sꝫ aut posterior aut
simul Quare nce ē tēp' aut
p' mūdū aut vnā cū eo fcꝫ fuis
se Reliquit' ē pricipio hic nūē
ee itelligēdū. vt i pricipio p pri
mo accipiat' Et p' pauca Pri
mū igit' celū fecit icorporale
τ terrā iusibilē aeris ideā τ va
cui Quoꝝ alterū tenebras. ni
ger eni aer ex natā e alterū a
bissū appellauit Vacuū eni
pfūdissimū τ effusissimū est
Deinde aque atqꝫ sp̄s icorpo
ralē substāciā. τ deniqꝫ septiē
lucis. q̄ etiā icorporal' τ itellctual'
solis exēplar τ oīū stellarū fuit
Duo āt sp̄s scꝫ τ lux digniora
videt' Alterū eni dei noīauit. q̄
sp̄s viuacissim' ē. vite āt dē ca
ē Alterā āt valde bonā ee affir
mauit Tanto eni intellctualis
lux visibili hac fulgenciore vt
michi videt' q̄nto sol tenebris
dies nocte τ itellect' totius aie
dux oculis corporeis Inuisibil'
āt τ itellctualis illa lux diuini
verbi est imago qd enarrare e
lucis explicuit. q̄ est supcelestis
stella. fons sensibiliū stellarū
a q̄ sol luna cetereqꝫ stelle p vir
tute sua fulgore hauriūt. qui
fulgor simplex atqꝫ sincerus ta
tū denigrat' postea q̄ i muta
bilia trāsierit. q̄ntū ab itellctua
lib' sensibilia distant Nichil
eni sincerū ē eoꝝ q sentiūtur.
qui vero luce fcā tenebre abie
rūt. τ termini vtriusqꝫ spacius
fixi sūt certis vespere τ mane
spaciū tp̄is qd hic effectū fuit
diē nūcupauit. τ diē no pmā
sꝫ vnā que dcā ē pp̄ter itellctual'
mūdi solitudinē qui vnicā hꝫ
naturā Et sic q̄dē icorporal' mū
dus absolut' ē diuino verbo co
stitutus. ad cui' exēplar cesibil'
creabat'. cui' pmā parte atqꝫ op
timā celū efficit. τ firmetū ap
pellauit q̄ corporeū ē Natura
eni firmū atqꝫ solidū corp' est
pp̄ter trinā dimēsione Nulla
eni alia corporis solidi atqꝫ fir
mi notio ē q̄ trina dimensio
Iure igit' ita noīauit vt ab itel
lectuali atqꝫ icorporeo sēsibile

hoc ꝛ corporeū distiguerēt Hec
Philo. quib⁹ cōsentanea Cle
mes q̄ꝫ nr̄ i sexto dicit. Rudū
igit̄ pl̄ia barbarū aliū itelligi
bile aliū sensibile censet. alterū
pmitiuū. alterū boni exemplaris
imaginē ꝛ itelligibile q̄de vnita
ti attribuit. Sensibile vero senari
Conubiū eni a pithagoreis sec
as dicit̄. q̄ fecūdus numerus ē
In vnitate igit̄ celū īuisibile fc̄ṁ
ē. ꝛ terra scā lux itellectual'. In
pricipio eni fecit de⁹ celū ꝛ terrā
ꝛ terra erat īuisibil'. Et subiūgit
ꝛ dixit de⁹ fiat lux ꝛ fcā est lux.
Insensibilis at̄ mūdi creatione
solidū creauit celū. q̄d vero solidū
ē sensibile etiā est. terra īuisibilē
ꝛ lucē q̄ cernit̄. Hec laci⁹ dixit
vt ondam⁹ ideas aialiū i itelligi
bili mūdo positas. a q̄b⁹ sēsibilia
ista sc̄dm Platonē creat̄. ab hebre
oꝝ scriptura ee deriuata. Unde
etiā didicit Plato icorporeas vir
tutes ꝛ bonas ꝛ cōtrarias ee
Scribit eni i decio de legib⁹
si oīa q̄ q̄ volūt mouent
aīa gubernat. Quare celū etiā
ab aīa gubernari nō dicimus.
Certe inq̄ꝫ dicēdū ē. Unū ne i
git̄ aut plures. paunciores i̇q̄ꝫ
duab⁹ benefactrice sc̄ atq̄ꝫ cōtra
ponēde nō sūt. Et p⁹ pauca Con
cessū iā nobis ē multarū bonaꝝ
virtutū celū ee repletū cōtrarijs
etiā nō vacare. Unde nob⁹ bellū

absq̄ꝫ fine īdictū ē. i q̄ agendo
patrocinio nob⁹ op⁹ ē. Auxiliato
res at̄ nobis dij ꝛ demones sūt
Nos vero possessio q̄dā sum⁹ deoꝝ
ac demonū. Unde ista Plato ad
īuenisti. ego q̄de nescio aliud
preterq̄ꝫ q̄ mille añis ante tuā
etate vulgo apud hebreos h⁹
dogma ferebat̄. Scribit̄ eni et
venerūt āgeli dei vt coram deo
assisteret. ꝛ diabolus venit in
medio eoꝝ. Diabolū q̄de cōtra
riā virtutē. āgelos at̄ bonos
appellauit. q̄s ꝛ virtutes bonas
ꝛ sp̄s diuinos ꝛ mistros dei
scriptura noiat. q̄ facit dicens
āgelos suos sp̄s ꝛ mistros ei⁹
ignis flāma. Bellū etiā q̄ cō
trarijs nob⁹ inferri scriptura si
gnificat dicēs. nō ee nob⁹ hanc
luctacionē adūsus carnem et
sāguinē. sꝫ adūsus pricipat⁹
ptātes. ꝛ pricipes hui⁹ mūdi ad
uersus sp̄ualia nequicie i celesti
b⁹. Cū at̄ possessionē nos deoꝝ ꝛ de
monū censeat illud. Moisaicū
traduxisse videt̄ q̄ dicit̄. q̄n al
tissim⁹ gētes partiebat̄ dissemi
nauit filios Adē ꝛ cōstituit ter
minos gētiū sc̄dm nūꝫ angeloꝝ dei
Et de aīe at̄ imortalitate
Moise ē secut⁹ q̄ primus
imortalitate ee docuit cū eā ad
imagīne ee dei. Jmo vero ad i
magine dei ee asseruerit. Et fecit
igit̄ de⁹ hoīēꝫ ad imagīeꝫ dei fec̄ eū

Et distingues i corpus & aiaz hoiez
subiungit & sufflauit i facie eius
spiraculu vite. & fcus e ho i aiaz
viuete. Principe vero ee hoiem
atqz regez oiz q in terris sut os
tendit dices. Et dixit deus faciam
hoiez ad imagine & silitudie nraz
& psit piscibus maris & volatilib
celi. & bestiis vniuersesqz terre. Et
creauit deus hoiez ad imagine et si
militudine sua: ad imagine
dei creauit eu. Quo at aliter
imago dei. & deo similis erit nisi
scdm intelligedi vim. Sz Pla
tone qz audiam ut qz bon. No
sacre scripture discipulus fuit
no ignorem. Scribit eni in al
cibiade habem ne aliud meli
atqz diuini in aia qz illud e qd
sapit atqz itelligit. nichil preest
hoc q illud e qd deo simile e. qd
si vnusqsqz in seipso cognouerit
deuqz no ignorabit. In libro vero
de aia duo inqt gna reru pone
da sut visibile atqz inuisibile qz
alteru scz inuisibile eode se semp
modo hz. Alteru vero nuqz se hz
eode modo. Nostri qz alteru cor
pus est alteru aia. Et corpus
quide visibile. aia vero inuisibil
est. & qn corpore vtit ad cosidera
du aliquid. vtit at aut videdo
aut audiedo aut oino sentiedo.
tuc a corpore ad hec trahit que
nuqz eode mo se habet. Quare

fit vt erret. turbet ac qsi tumulē
ta deficiat. qn at per se ipaz aliqd
cosiderat tuc ad immortale sincera
sempiternu eodeqz modo sp se
habens se ipaz erigit. & qsi quedā
amangtio ei ad illud redit. qn
ad se ipaz redit. & tuc ab errore
cessat. & eode mo sp se habet. qz
sempiternu attigit. que passio
aie prudencia nucupat. Valde
qz recte & vere dices o socrates. tuc
socrates. Utri qz tibi videt cog
natus atqz simili esse anima.
Eine qd eode mo se hz an rei mu
tabili. Primo qz oino. Cu at
ad seruiendu corpus ad principa
du aiaz finxerit. Nonne hac etiā
rone. cu participari diuinu sit.
seruire at caduca atqz mortale
manifestu est. deo aiaz simile ee.
Omnino itaqz Cebes iqt. Sic
ita est o amice Socrates itulit.
None vt corpori conuenit mori
atqz dissolui sic aie conueniat nu
qz mori atqz dissolui. Qd cu
Cebes concessisset. Sic qz iqt Socra
tes munda nichil a corpore secu
contrahēs decesserit. qz vita se ipaz
quantu poterat i corpore collige
bat: spreqz corpore contepto de morte
meditabat. qd nil aliud e qz recte
philosophari. Meditacio eni
mortis pphia e ad simile natura
inuisibile diuina imortale prudente
qz pfecto vera beatitudine fruit

ab oī errore stulticia· terrore ali
isq3 hoīz malis liberata Sin vero
ro īmūda maculisq3 plena eri
erit. qr corpus dilexit ꝛ coluit·
ab eo ꝛ voluptatibꝰ eiꝰ adeo ab
lecta vt nichil aliud bonū pu
taret. qꝫ qd corporeū ē. qd vero
ītelligibile est oderit atq3 fuge
rit sincera ī se ipā nō ē Ver pla
to q̄ in pmo ad Boethū latiꝰ
exponit Porphiriꝰ dicēs firma
certaq3 rōne eā plato putauit
q̄ a similitudīe aliq̄ vī accipit
Nā si deo imortali silis aīa ē quo
etiā ipa sicut exēplar suū imortal
nō erit. Cū enī duo quedā apte
opponātur· qrit cui oppositoꝝ adhe
reat aīa qui optimꝰ demostrati
onis modus in hiis rebꝰ īuenit
Et qm̄uis a pma etate vsq3 ad
senectute multa cōtra ratione
faciamꝰ peccātes. tn̄ qr vere cōli
deo ī multis silis aīa ē racōlis
ēē ab oibꝰ creditur. Cū igit duo a
perte oppōi cōcedatur. imortalis
viz atq3 diuina natā ꝛ terres
tris atq3 corruptibil Dubitat
cīt a nō nullis. cuiꝰ partis aīa
sit. a similitudine putauit Pla
to veritate ēē querēdā Et qm̄
nō sensibili ꝛ mortali corpori deo
scdꝫ operaciones silis ē. hinc
silitudinē etiā in substācia quā
dā habere. ac inde imortalē ēē
racionatur. Nā vt que irracōlia

sūt statiā a diuina substācia cū
sint caduca ꝛ īstabilia lōge ab
ēē videtur. sic certe cōsequēs est· q
operacione ītelligēdi cōueniūt
eā imortalitate q3 sibi cōuenire
Qm̄ enī substācia cōueniūt
idcirco etiā operacione cōueni
ūt. Fluit enī a substācia opera
ciones ac quedā eiꝰ sūt emana
ciones Nā similia deo aīa est
qd opus ē pluribꝰ verbis ad de
mostrādū imortalitate eiꝰ Nō
enī diuinis operacōibꝰ vteretur
nisi etiā ipa diuina eēt Nam
ꝛ si cū in caduco mortaliq3 corpo
re defossa sit. cōtinet tn̄ diuini
tat illud diuinā suā ostendens
substāciā· nec pondus corporis
eā oīno deicere pt. quo si e cor
pore liberabitur aucta sua spes
nō perfulget. Aut quo ipa
imortalis nō erit cuiꝰ presciā
corpus nō moritur Et pgressus
aliquātulū diuina ē aīa inqt·
qm̄ idiuisibili silis ē. mortalis
at videtur. qr mortali corpori cōiū
gitur. ita ꝛ mortalibꝰ silis ē. Hō
enī etiā est q̄ ventri sicut peco
ra deditus ē. hō āt ꝛ ī maria
periculis naues gubernādo li
berat· morbis affert remedia·
veritate rerū pscrutatur diligēter
atq3 inuenit Instrumēta varia
fabricatqꝫ ē qbꝰ celestiū corporū
motus cōprehēdē potuit· q diui

ne atq; imortal' certissima mentis
argumeta sut. q̃uis multi vo
luptatis deliniti illecebris imor
le ea putauerut ex hijs q videt
extrinsecus ratiocinates l hec por
phiri'. hoc igit oiu doctor Moy
ses fuit. q a silitudie creatoris
qua aia possidet imortalitatem
eie confirmauit. Sz reliq vide
amus In oib' eni hebreor filis
Plato est. q̃uis i multis vt dixi
m' errare ideo forsan videtur.
qm diuina scriptura nemini p
ter ppha's cu saluatoris tpa patuit

Moyse igit' vniuersa a deo
creata predicante In pricı
pio inqt creauit de' celu et terra
Vide queadmodu no extidit ab
hac sn'ia Plato Omne iquit qd
fcm est neccario a ca fit e: fieri eni
nchil pt absq ca Omnis igit'
aut celu aut mud' aut quauis
alia nõi et appellacioe cosideradu
Vtru erat sp nullu generacois sue
habes pricipiu. an fcm e. et ab
aliq icepit pricipio Visibilis i
git' et tangibilis e cu corpus sit
Cuncta vero hec sensibilia sut Q
vero sensibilia sut opinioi sub
iacere et fca ee demostrauimus
Qd porro fcm e a ca fcz ee ncce e
Causa igit' et creatore vniuersi
q sit inuenire difficile e. et cu iue
neris i vulgus edere impossibile
Et post pauca Sic igit' ratio
ne sequetes neplias e dicere. hu
matu hūc mundu ac vere meta
le a dei prouidetia no ee fcm

Rursus cu Moises sole et
luna et ceteras stellas a
deo productas ondit Et dicit de'
inqt Fiat luiaria i firmameto
celi: et sint i signa et i tpa. et fecit
de' duo luiaria magna et posu
it ea i firmameto celi et stellas
Siliter Plato q dicit a verbo et
mente diuina sole et luna et a
lias quinq; stellas cognoiatas
erraticas ad gnatioe tpis facta
ee Quor corpora de' fecit et po
suit in circulis Diligeter igit'
cosidera qd dicit a verbo et mete
diuina Illi eni verbis q tpis co
sentaneu est qd psalmista dicit
Verbo dni celi firmati sut et spu
oris ei' ois virtus eor Deide cu
Moises i firmameto positas stel
las dixerit. eade aperte Plato vsus
i circulis posuit igit Id hec per
singula scripta dicit Et vidit de'
q bonu. et summati repetes Vi
dit de' oia et erat bona valde Pla
to at Si bonus e inqt iste mud'
et creator bon' Et rursus hij op
timi' effectiuu ille optia causarum

Preterea de cosumatione
et mutatione mudi capte
et magis aperte scriptura pdicante
q coplicabit celu sicut liber. et
rursus erit celu nouu et terra

noua. Audi quod Plato etiam hoc dogma comprobauit: in Timeo dicens. Constituit celum visibile atque tangibile. et propter hec et ex istis et talibus et ex quatuor numero mundi corpus factum est proporcione conueniens a ceteris omnibus indissolubile preterquam ab eo qui colligauit. Et paucis. Tempus igitur cum celo factum est. ut simul facta simul etiam dissoluantur si qua solucio quando eorum fiet. Et post pauca subicit quod ligatum est solubile est. Verumtamen si bene aptatum beneque ligatum soluere velit bonus non sit. Quare igitur deo attribuens verba dicit quoniam ego creator ac pater sum quem facti estis immortales quidem non eritis nec indissolubiles omnino. Non tamen dissoluemini nec in morte deducemini maiore vinculo colligati. et in libro de re publica hoc inquit. Uniuersum aliquando quidem tempore deus conuoluit aliquando autem dimittit. cum circulaciones conuenientis mensure temporis habuerit. Nonnunquam autem cursu in contraria circuduit cum animal sit et prouidenciam ab eo qui fecit in principio susceperit. Celum enim corporeum est quare absque mutacione penitus esse impossibile est. Circulariter autem motum minima sui motus habet mutacionem. nil autem per se ipsum semper voluere preter corpus quod omnium que mouentur est principatum. quod nullo modo potest modo sic modo aliter moueri. ex quibus omnibus non oportet hunc mundum a se ipso volui semper concedere nec a deo binas et contrarias voluciones accepisse nec quidem a duobus diis inter se dissidentibus. Sed sicut modo dictum est aliquando quidem a diuina causa ducitur vita rursus consecutus. immortalitatem a creatore suppeditatam. Aliquando autem cum dimissus fuerit per se ipsum voluitur tempore quo dimittit. quoniam cum maximus sit ac equalissimi ponderis nimio nixu mouet multa annorum milia voluitur. Dum igitur que mirabiliter accidunt hec de uniuersi circulacione causa est que aliquando sicut nunc voluitur aliquando in contraria. Uarias igitur tunc mutaciones fieri putandum. ac multas corrupciones animalium interitus hominum et alia noua atque inaudita

Progressus deinde aliquantulum mortuos reuicturos dicit. quod nescio unde ita aliunde quam a iudaica scriptura intellexerit. Ferebat inquit a priscis illos eos qui in ultima circulacione moriuntur. viuos futuro tempore in prima rursus resurgere ac ab eiusmodi hominibus multa nobis nunciata esse que nunc vulgo non recte falsa putantur. Consequens enim est hos senes ad puerorum rursus naturam conuerti. et mortuos qui

iacent in terra rursus tunc esse re
uicturos generacione sequentes
que in contraria reuoluitur ni
si quis deus in alia condicione tra
duxerit Et progressus dicit tem
pore omnium exacto cum mutacio
nem fieri oportet cum terrenum
genus defecerit omni anima per ge
neracionem in corpus iussu de
ducta tunc uniuersi gubernator
habenis gubernacionis dimissis
ad altitudinem suam abibit mun
dum autem rursus parte et innata
cupiditas euertet quod cum fieri
viderit dii minores partes mundi
sue gubernacioni commissas re
linquent Mundus autem reuolutus
atque in contrarium latus et magno
terremotu concussus inauditam
omnibus animantibus pestem inducet
Et tempore aliquo exacto omni turbacione
sedata solitum cursum recipi
et Deus enim ne omnino dissolua
tur gubernacula rursus capiet
et omni expulsa turbacione immor
talem ipsum et insenescentem efficiet
Et post pauca dicam tibi sermonem
fortissimi viri Heris nomine genere
Armenii qui olim in prelio mortuus
post decimum diem fere iam corpore
corrupto delatus a suis domum
cum in rogum poneretur decimo die
postquam deciderat reuixit multaque
ibi se vidisse narrauit ac inter
alia quod anima egressa a corpore cum

multis in locis querendam deinde de
uenisset ubi terre hiatus inter
se connexi maximum erat et ex oppo
sito duo ad celum itinera Iudices
autem sedentes vidisse a quibus qui iusti
fuisse iudicabantur in anteriore parte
signis alligatis ad dexteram et sur
sum in celum ire videbantur Iniusti ve
ro ad sinistram et deorsum signis ad
posteriorem partem eorum alligatis in
quibus scripta erant eorum facinora
que cum vidisset accessisse atque rogasse
se dicebat ut liceret ei hominibus hec
nunciare quod cum illis placuisset per
omnia illa loca diligencius dux fuisse
Hec Plato Plutarchus autem in pri
mo de anima hec narrat Enarchus
inquit nuper egrotans tamquam iam mor
tuus a medicis fuit relictus et bre
ui tempore in se ipsum postea reductus
dicebat se mortuum fuisse et in corpus
iterum restitutum nec me egrotaci
one moriturum reprehensosque aiebat
vehementer a domino suo eos ipsos qui
animam ei duxerunt ad Nicandam eum
missos non ad illum fuisse Nicandas
autem coriarius erat et in palestris
non ignobilis quod eo tempore quo Enarchus
reuixit in manias incidit febres
ac repente mortuus est hic autem vi
uit superstesque est felicissime nobis
cum manens Hec ideo posui quia
scriptura eciam hebreorum non
nullos reuixisse verissime pro
narrat.

Verũ qm ĩ repromissionib⁹
scripture solis pijs terram
quãdã reseruari fert̃ scdm illud
Mites aũt hereditabũt terrã hec
ro celestis ẽ quã ppha ex preciosis
lapidib⁹ allegorice cõstare significat
dicẽs Ecce parabo ego tibi carbone
lapides · et ponã pinacula tibi ex
iaspide : et fundamẽta ex Saphiro
et circuitũ tuũ ex lapidib⁹ electis
Considera ergo quõ ipse ergo Plato
similia ĩ libro de cãa ex psona
Socratis scribit Glauci artifici
ũ inquit nõ posset exponere que
tũ ibi sũt Ego aũt etiã si posse
o Simia vita tñ ~~prohibet forma~~
~~illius~~ michi nõ sufficit : nichil
tñ prohibet formã illi⁹ terre. vt
michi qd videt breuiter expli
care satis hoc est Simias ĩquit
Credo inquit Socrates addidit
qm ẽ in medio celo rotũdo. nil
sibi opus ẽe ne cadat. nec aere
nec nulla re alia Deinde maxim
rem quãdã ẽe. nec huic simile
in qua tanq in sterquilinio for
micas. aut ĩ palude ranas ho
mines video habitare Et post
pauca ipsã vero terrã mũdam
ĩ celo mũdo vbi stelle sũt posi
ta ẽe credo Et pgress⁹ si natura
igit humana illa possz superiora
pspicere cognosceret ibi ẽe verũ
celũ. verã lucẽ et verã terrã. hec
enĩ terra et ista lapides et oĩa q

hic sũt corrupta exesaq sunt
queadmodũ ea que ppe mare
sũt a salsedine maris Et post
pauca digna re auditu dice
re inqt si fabulã audire velle
tis Nos aũt inqt Simias libẽt
audiem⁹. Dic ergo Socrates ĩ
quit talẽ illã terrã ẽe si quis
totã ab alto pspiceret q̃lis est
duodecim colorib⁹ exornata sphera
q̃ ista colores qb⁹ scriptores abu
tũt q̃i feces sũt Ibi aũt vniũsa
illã terrã a fulgẽciorib⁹ et meli
orib⁹ ẽe depicta. atq aliam
parte ei⁹ cerulea. aliã aurea
aliã albã multo albiorẽ niue
et ex alijs colorib⁹ alias mira
bili pulchritudine coloratas
et vltra q̃ oculus hoĩs pspice
rit In tãta igit̃ taliq terra pro
porcionabiles arbores nascũt̃
flores et fruct⁹ pporcionabilit̃
gerentes mõtesq collesq sũt
et lapides ĩ simili pporcione quorũ q̃
particule ista lapides sũt Nich
il enĩ bonũ ẽ qd ibi non sit

Quem etiã scriptura iu
dicaũ postq hic aberim⁹
ciarũ futurũ dicitet. et p alia
multa. et per hoc nõ minus
Judiciũ inqt sedit. Fluui⁹ ignis
corã eo fluebat mille milia mi
nistrabat ei. et decies centena
milia assistebat ei Iudi ciã
Platone de iudicio dicẽte et flu

uij Noe vtente multasq3 p(ri)or(um)
mansiones (et) diuersa i(m)pior(um) sup
plicia no(n) aliter ~~vero~~ fere q(uam)
hebreor(um) scriptura narrantes·
Scribit eni(m) in libro de a(n)i(m)a sic
Tercius amnis i(n) medio istor(um)
exit · (et) iuxta hostiu(m) i(n) latissimu(m)
i(n)cidit locu(m) igni ardente(m) · vbi fac(it)
palude(m) mari multo maiore(m)
aq(u)a (et) limo ebulliente(m) ac i(n)de tur
pidus atq3 limosus terra(m) circu(m)
a(m)plexus p(er) palude(m) Acherusia(m)
ad(e)e defluit · nec ipi p(er)mixt(us) s(ed)
crebris sub terra(m) vorticib(us) circu(m)
lutus infra tartaru(m) exit · hic e(st)
amnis que(m) pyriphlegethonta
nominat Ex opposito hui(us) sty
geus e(st) quartus amnis a quo
palude(m) styge(m) no(m)i(n)e fieri credit
In huc fluuiu(m) q(ui) incidit co(n)uert(itur)
in aqua tortus fert(ur) circuuo
lut(us) pyriphlegethonti opposit(us)
tandemq3 p(er) Acherusia(m) palude(m)
ex opposito venit · nec etia(m) hui(us)
aqua cu(m) alia miscet(ur) s(ed) circula
ta i(n) tartaru(m) ta(n)de(m) exit i(n) oppositu(m)
pyriphlegetonti · hunc poete cocy
tu(m) appellant · hec cu(m) ita se habeant
cu(m) defuncti ad eu(m) locu(m) deuenerint
q(uo) deportat(ur) p(ri)mu(m) diiudicat(ur) q(ui)
n(on) iuste · (et) q(ui) n(on) contra vixerint
(et) si q(ui) videbunt(ur) medio quoda(m) mo(do)
vixisse i(n) vehicula scandunt sua
(et) p(er) acherota i(n) palude(m) deferunt(ur)
vbi grauiu(m) supplicio depurgant(ur)

et postea liberati honores co(n)sequu(n)
t(ur) s(e)c(un)d(u)m b(e)n(e)factor(um) suor(um) dignitate(m)
Qui a(utem) videbunt(ur) p(ro)pter magnitudi
ne(m) pecc(atorum) [illegible] curari no(n) posse · i(n) tarta
ru(m) o(mn)es deiecti nu(m)q(uam) inde p(ro)deunt exire
Qui vero curabiles sunt quamuis
maxime peccarint vt puta si co(n)t(ra)
p(at)re(m) (et) m(at)re(m) ex ira aliq(ui)d fecerint
vel homicidio vel alio q(uo)da(m) faci
nore contaminati hos i(n) tartaru(m)
deuenire n(e)c(ess)e e(st) · (et) anno toto te(m)
poris spacio eiciunt(ur) ab vnda · ho
micide quide(m) i(n) cocytu(m) · p(at)ris aut(em)
et m(at)ris violatores i(n) pyriphlege
thonta cu(m)q(ue) ad Acherusiade(m) fue
rit palude(m) clamantes vocant · alij
q(uo)s vituperarunt · alij q(uo)s occiderunt
cu(m)q(ue) vocarint rogant (et) supplicant
vt i(n) palude(m) suscipiant Et si exo
rauerit exeunt (et) liberant(ur) a malis
Si vero no(n) exorauerint rursus i(n)
tartaru(m) ferunt(ur) ac inde iteru(m) in
fluuios nec p(ri)us ~~cessent~~ cessant
q(uam) exorauerint q(uo)s leserunt hec eni(m)
vltio a iudicib(us) i(m)ponit(ur) Qui a(utem)
sanctitate viuendi excelluisse vi
debunt(ur) hij sunt qui ab ista terra
q(ua)si a vinculis liberant(ur) · hor(um) q(ui) se p(h)ylo(sophi)a
purgarunt sine labore i(n) sempiternu(m)
viuunt · (et) habitaciones pulcherrimas
co(n)sequunt(ur) · q(ua)s nec verbis exprime(re)
possibile · nec si posse(t) te(m)p(u)s sufficeret
Hor(um) igit(ur) gratia o Simmia cunctis
viribus virtutis cura(m) oportet
i(n) hac vita gerere · optimu(m) eni(m) pro

positū est. ⁊ maxīa spes. Hec plato
Quod aūt dixit nō eē possibile vbis
pulchritudinē illarū habitationū
exprimē nōne silē illi nrō ē? No
vidit oculus nec auris audiuit
nec ī cor hoīs ascēdit q̄ parauit
de amātib' eū. Habitaciōes aūt
multas dixit. et nos multas esse
apud prēz māsiones didicimus
pyriphlegethonta vero ignē eter
nū eē q̄s dubitabit. Hebreorū eīn
pphā similiter clamat. q̄s nūciabit
vobis q̄z ignis ardet? q̄s nūciabit
vobis locū eternū? Et rursus. ver
mis eorz nō morietur ⁊ ignis nō ex
tinguetur. Platoq̄z ī tartarū deiec
tos īpios nō exituros īde asseru
it. ⁊ pios ī btis locis ī sempiternū
victuros affirmat. q̄d vero addit
sine labore. Nōne illi silē ē vnde
abest dolor meror et gemitus. Qd
aūt dixit nō simpliciter. sz cū ī vehi
cula cōsederit sua ī acheronta
amnē depelli. quēnā aliā vehicu
la denotare pt. q̄z corpora quib'
assumptis vna cū eis scdm hebreorū
scripturas vite retributio fit

Verū qm̄ hoc volumē satis
iā creuit ad duodecimū libr
trāsgressi que restat ad ondēdam
platonicā phiam ab hebreis de
fluxisse cōscribem' vt multi vide
āt. nō nobis solū verūetiā plato
nī ipē scriptura hebreorū placuisse

Censet igit' sine dubitati
one aliqua leges seque
dās esse hoc mō scribēs ī primo
de legibus. Siq̄s rēe laconū āt
cretensiū leges reprehēdē possz
aliq̄ questio est. Ego aūt iudico
optimā eē legē: que iubet ne
q̄s iuuenū cogitari. Senex aūt
si q̄s dubitauerit principib' aut
equalib' referat nemine iuue
nū audiēte. Nono igit' multo
ante Platonē diuine lr̄e fide
ceteris pposuere vtutib'. Vnde
apud nos q̄z īpietib' ac īper
fectionib' q̄i scdz ai3 infantib'
simplici' scripture legit'. Crede
dū eīn oīb' est oīa que ī ea feru
t' sicuti dei verba verissima esse
Illis aūt q̄ ad maiorē iā habitu
scripturarū peruenerūt altiora
petere. ac rōnē singulorū querē
cōcedit'. hos iudei q̄i scripturarz
expositores secundarios appellare
solebant. poeta deinde Plato ait
Theognim ex megara ciuē te
stē habemus: q̄ ait fidelē viru
oī argento atqz auro in sedicio
ne meliorē. Nemo eīn integer
atqz fidelis sine oī virtutis mō
in sedicionib' eē pt. Quorsum
hec? q̄z leges lacone q̄ a Ioue
missus est. ita leges cōscribere
oportere censem' vt ad maximā
sp̄ virtutū respiciat. quā the
ogni secuti fidē q̄ maxie ī pe
riculis lucet eē arbitram'. eam
nō īiuria perfectā iusticiam
noīare possum'. Ita plato nō
irrationale fidē. sz eā que vtuti

coniuncta est comprobare videtur quod
Saluator noster breuius apertius
ac diuinius posuit. Euge inquit
serue bone atque fidelis. Et rursus
Quis putas erit fidelis et prudens
pater familias. prudencia vero et
magnanimitate fidei coniunxit
Preterea plato aliquantulum pro
gressus. Certe inquit defunctorum anime
virtutem quandam habent qua vel post
mortem rebus humanis auxiliantur
Vera enim hec opinio est. sed nisi
pluribus racionibus probari non potest
Credere autem oportet huiusmodi
sermonibus qui a priscis valde
viris traditi sunt. Credendum quoque est
eciam illis qui ita hec se habere
legibus confirmant. Sic certe Ihe
remiam traditum fuisse iudei con
tendunt. Et machabeorum liber
retulit visum ipsum fuisse post mortem
orare pro populo

Primum deinde inquit pue
ris fabulas tradimus
Fabula vero est ut breuiter dicam
tum falsum quoddam quamuis et verum
esse possit. fabulis autem prius quam gym
nasiis pueri exercendi sunt. Hec
plato. Iudei autem re ipsa scripture
historiam simpliciter quam fabulas a
dolescentulis tradere solent. Cumque
non magis etate quam habitu scrip
turarum euenerit altiora et laten
cia dogmata per secundarios docent
Maximum deinde ait plato in
omni opere principium est presertim in iuue
ne atque tenero. Tunc enim precipue
animus formatur. et quod quis dicens sa
cilius ingressum insidet. Quare
non quascumque fabulas sed probatas ac
utiles a matribus atque nutricibus
tenellis puellis infundat. quas in
adultos puerculosque retinere non erit
inutile. Hec multo ante platonem
iudei obseruabant. Cum enim sancti presbiteri
gratiam discernendi de spiritibus poterant
dicta et scripta diligenter examina
bant. et que aliena videbant a ve
ritate sicut pseudo prophetarum libri
reprobant. Scripture quoque ut diximus
historiam parentes et nutrices te
nellis pueris infundere solebant ut
eis facilius cum viri essent uterentur

Plato autem in Gorgia audi ser
monem inquit quem tu fabulo
sum dices: ego vero verissimum arbi
tror: et post pauca qui iuste sancteque
vixerit eum postquam mortuus fuerit in
beatorum insulas profectum absque ullo in
commodo summa in beatitudine viuere
Qui vero iniuste atque impie eum in
atrocissima perfecturum supplicia que
tartarum appellat. Et post pauca
Iudicium autem mortuum iudicat et iudex
ipse nudus est. quoniam defunctum et animam
conspicit ab omnibus derelictum cog
natis ac ceteris que hic habebat
ut iustum iudicium sit. Et subiciat
Hec sunt o callicules que ipse audi
ui: et vera esse apprime credo. Ex
his autem sermonibus tale quid ipse me

cū cōtinari soleo nichil aliud mo
mors michi videt᷑ q̄ corporis at
q̄ aīe dissolucio · q̄ postq̄ disiūcta
fuerit retinet vtrūq̄ habitū suū
que hoīe viuo habuerat Nam
corpus si magnū erat viuo hoīe
⁊ mortuo q̄ magnū: ⁊ si pingue
pingue q̄ postq̄ aīa decesserit ali
quo tpe manet. ⁊ si cicatrices vul
nerū habebat viues: aut ossa q̄da
fracta vel mēbra trūca eōde mo
pfecto se hʒ pᵒ morte ātea q̄ oī
no corrūpat᷑ Similiter ⁊ in aīa
postq̄ denudata corpore fuerit:
habit' oēs in quib' se exercuit
passiones ⁊ studia mēc pspici
ut᷑ Cū igit᷑ ad iudicē aīa pue
nerit veluti ad Rhadamanthū
asiaticū. cōfestī iudex eā si regis
magni aīa eēt. ī ea pspiat vulne
ra ⁊ cicatrices iniuriarū: q̄s singu
le operaciones aīe īpresserūt Vi
det tortuosa ɔ oīa falsitate atq̄
supbia cognoscat nichil ibi esse
rectū pter licēcia delicias: cōtu
melias incōtinenciaq̄ ī viuendo
cernit oī turpitudine aiam eē
repletā Quare rēc ad carcerē
tartari immittit · vbi suppliciis
torquet᷑ vt aut ipi purgati me
liores fiant · aut exēplo suo alii
moniti formidine cruciat᷑ a pec
cando deterreat᷑ Purgat᷑ at qui
cūq̄ curabiliter peccarūt dolorib'
⁊ hic viui: ⁊ apud inferos mortui

Non enī aliter possibile ē ipres
sas viciorū detergi maculas Qui
vero maxime iniuriati sūt ac in
curabiliter peccarūt · nulla hiis
vnq̄ vtilitas accidere pt quia
icurabiles sūt. sʒ alii exemplo
suo iuuāt᷑. ex q̄b' ego archela
ū fore ⁊ similes ei tirānos no
dubito Reges enī pter pecca
di licēciā oēs pene scelestissimi
sūt Testis ē Homer' q̄ reges
atq̄ tirānos apud iferos in
sepiternū cruciari asserit᷑ Ta
talū Sisiphū Titiū Thersitē
aliosq̄ cōsimiles · puatos aūt
hōēs nullus vnq̄ scripsit pre
cius taq̄ icurabiles apud in
feros cruciatib' detineri Certe
feliciores certe sūt puati pricī
pib'. nec tn̄ phibet aliquē bonū
virū pricipē eē · sʒ cū arduū atq̄
difficile ī magna peccādi licen
cia se ipz cōtinere magna laude
dignū ē o callicules pauci tn̄
inueniunt᷑ Vnus vero de hiis q̄
potencia habuerūt Aristides li
simachi virtute pclarus fuit
vt q̄ dixim' atrocissimas vicioꝝ
ferentes ī aīa cicatrices a iudice
ī penas mittūt᷑ Qua at ab oī
cicatrice peccatoꝝ detersa videbit
quāz · nec que sit · nec vnde fuerit
querens admirat᷑ ad btoꝝ isulas
misit Hec eadē eciā Eacus ba
culū habēs sicut ⁊ Rhadamant᷑

iudicat. Minos autem aureum scep-
trum tenens solus sedet utriusque
iudicium considerans. Ego igitur o
Callicules has rationes verissimas
esse credens nichil aliud considero:
quam quomodo mundissimo animo ad iudicem
accedam: ac ideo neglectis humanis
honoribus conabor recte vivendo quam
optimus fieri. Obsecro autem ceteros
omnes et te ipsum ad hunc calcem virtutis
curriculo tendere. Turpissimum
est tibi ipsi in illo iudicio nullo
modo prodesse poteris. Hec forsan
fabulose tibi quasi ab anu quadam
dicta videntur ac ideo spernis. Non
esset autem mirum hec a te sperni si di-
ligenter querentes meliora verio-
raque istis invenire possemus. Nunc
vero cum sitis tres grecorum omnium sa-
pientissimi tu et Polus et Gor-
gias non poteritis tamen vere dicere
quod oporteat aliam quandam nos vi-
tam quam istam vivere que illuc etiam plu-
rimum conducat. Quia enim alia fa-
cile redarguuntur. Hic vero sermo
firmus atque stabilis semper manet.
Quare cavere magis debes
ne ledas quam ut ledaris. Omnes
enim studere debent non ut boni vi-
deantur: sed ut et publice et privatim
boni sint. Plato igitur Eacum Mi-
noem Rhadamanthum defunctorum
iudices constituit. Divina vero
scriptura ipsi deo iudicium attri-
buit qui singulis secundum opera sua

redditurus meritum est.
Q[illegible]ucas Plato inquit ne tudi-
bus hec hominibus committas. Hic enim
nichil magis quam has utilissimas
narrationes deridet. quemadmodum
econtra ingeniosi ac sapientes nil
magis admirantur. Quare cum eas
sepius hec narrantur crebro audiendi
vir tandem ut aurum multo labore
purgatur. Sic et divina scriptura
res misticas ad multos efferen-
das prohibet apud quam primus
Moises scribitur recusasse prefectum.
Alium enim inquit supplico domine qui hoc
onus ferre possit mittere velis. Sa-
ul etiam occultasse se dicitur ne reg-
num susciperet. Hieremias quoque re-
cusasse fertur. et Plato similiter con-
sulit dicens. Propterea o Thra-
simache ut modo dicebam nemo
sponte ad gubernandam rempublicam accurrit.
Ad hec cum hebreorum prophete con-
tumelias omnes atque pericu-
la subeunda propter virtutem et verita-
tem condamnet consentanea. Plato
in secundo de republica scripsit. Non
ut videatur inquit iustus generosus
vir qui iusticiam colit: sed ut sit. Si enim
ergo iustus videatur honores conspicua
licet nascitur incertum sit utrum propter
virtutem an propter honores iusticiam
sequitur. Sed figuram ut cum nemi-
nem unquam leserit iniustus videatur.
Si quis sic affectus nullo periculo
nullo cruciatu a virtute remo-

uet. hic vere iustus atqz generos᷒
ē hec plato verbis q̄re ipi iusti
viri apud iudeos copꝑarunt. qui
tacqz ĩiqui alij lapidib᷒ alij gla
dio. alij alio mō necati sunt Ca
prarũ atqz ouiũ pellib᷒ induti re
bus pene oīb᷒ egentes ĩ desertis
errantes. ĩ montib᷒ ꝛ speluncis
ꝛ terre cauernis Apostoli eciã
Saluatoris nr̃i maria pietate
ꝛ iusticia vincẽtes malefici mul
tis videbãtᷣ Quare spectaculũ
fcã sunt mūdo ꝛ ãgelis et hōib᷒
esuriẽtes sitientes nuditate ac
verberib᷒ laborãtes vt ait apostol᷒
Sz iniuriã vt ipe addit passi bn̄
dicebant persecuciões magno
ferebãt aīo turpi afferti fama
afficiẽtes ad virtutē exhortabãtᷣ
ꝛ q̃i qsquilie orbis ꝑ reputati ꝯ
gaudebãt. ꝛ vsqz ad hec tpa ge
nerosi martires vbiqz terrarũ
nō vt videatᷣ. sz vt sunt pii atqz
iusti multo plura maioraqz
q̃z Plato verbis expressit. ce ipa
paciũtᷣ. victi verberibus afflicti
tormentis atqz eculeis cruciati
Et demũ post multos diuersosqz
dolores crudelissime gn̄e aliquo
mortis cōsũpti Quib᷒ simile
apud gentiles aliquē nũqz ĩ
uenies. vt nō ĩiuria de iudeis
nrisqz p̄claris viris que pietate
ac vera iusticia ꝑfulserunt Plato
illa perscripsisse videatur

Cum Moises ineffabili q̄
dã voce ĩ principio creacio
nis mũdi paradisũ quedã a
deo plãtatũ dixerit hōiēqz ibi a
serpente ꝑ muliere deceptũ nar
rauerit aperte Plato conui
tatis nōib᷒ ĩ simposio allego
rice similia posuit Pro para
diso eñi dei hortos Jouis appella
uit pro serpente decepcioneqz ipi᷒
paupertatē insidiãtē posuit
Pro viro aũt p̄mo: quē dei cō
siliũ atqz prouidencia q̃i nup
rime natũ filiũ ꝑduxit consilij
filiũ Porũ nōīe posuit Cũqz
Moises in ipa cōstitucõe mũ
di factũ hoc dixerit. cũ Ven᷒
facta eēt id accidisse Plato nar
rauit venerē allegorice ꝓpter
pulchritudinē mũdũ appellãs
Sz verba ei᷒ hec sunt Cũ nãt
fuĩ eēt Ven᷒ ꝛ alij dij ꝛ consi
lij filius Porus ĩ cōuiuiũ cō
uenerũt: ꝛ p᷒ cenã inopia tã
q̃z mēdica ad ianuã dom᷒ vbi
cōuenierãt accessit Porus aũt
nectare superat᷒ nōdũ eñi vini
vsus ĩuētus erat ĩ hortos Jouis
ĩgressus grauiter dormiebat Ino
pia vero ꝓpter indigẽciã ad insi
diãdũ parata vt ab eo liberos sus
ciperet apud eũ accubuit. ꝛ hoc
dolo cupidinē a Porro cōcepit hiis
Plato allegorice illa mosaica vo
luit significare

Preterea Moises dicete Ade
dat nō inueniebatur adiu
tor similis eius Immisit ergo deus
soporem in Adam Cumque obdormis
set tulit vnā de costis ei⁹ et reple
uit carnē pro ea et edificauit de⁹
costā quā tulerat de Adā ī mulie
rem Cū nō itellexerit Plato quo
sensu id dictū est. quia tn̄ mosai
ca oīā fuerat admirat⁹ voluit
oīno preterire Itaque Aristopha
ni comedo. q̄ etiā reb⁹ honestis
illudere solebat orōne ī Symposio
attribuit dicēs. oportet primū
vos naturā hūanā et passiones
ipi⁹ pdicere Prisca enī nostra
natura alia erat quam nūc ē Non
enī duo gn̄a hoīz vt mō. sz tria
fuerūt Ad masculū enī atque fe
minā. tertiū etiā aderat vtrisque
cōe. cui⁹ tn̄ nomē solūmō relic
tū est Res vero penitus perijt
Nā Androginū tūc re ipa et
noīe ex vtrisque mare sz et fe[m]ia
cōstabat Istis cū aliquātulū
vt Aristophanes solebat illu
serit subiūgit dicēs Hec Juppiter
dixit. et iscidebat hoēs medios
Et apollini iussit partes ī(n)sor
ita cōiūgere vt facies ad cesurā v(er)teret

Cum Moises primā hoīz
vitā ī paradiso dei nul
la re indigentē q(ui) diuinā asserat
oīāque spōte a terra pducta nu
dosque fuisse cōfirmet Audi que
admodū ea ipa Plato grece con
scripsit Deus inquit pascebat eos
sicuti nūc hoēs nōnulla aīalium
gn̄a. nulla tūc erat respublica
nec liberorum procreacio A terra enī
hoēs emergebat. et hec oīa q(ui) mō
sūt habentes magna optimorū
copia fructuū facilime atque optie
viuebat. quos nō culta sz sponte ter
ra edebat. nudi sine aliqua erat
molestia: vicissitudines enī tempus su
ma tēperie conectebat

Prudenciores oīb⁹ bestijs terre ser
pentē fuisse et sermonē eius
vicissim cū muliere habitū Moi
ses scribit: quā rē quō Plato nar
rauit nō ē alienū audire Qui sa
turni tpib⁹ erat inquit tāta virtute
pollebant vt nō cū hoībus solū
verū etiā bestijs orōne vti possent
Sz nō ad plurimaz et inter se et cū
bestijs hac virtute vtebāt dilige
ter scrutātes de singulorū nāra
ad accumulacionē prudētie Sz cibo
atque potui tāque eluones cōtinue
inherentes fabulas serū et cū bestijs
tales conferebant. quales modo
de ipsis narrantur

Moises in scribēdis legib⁹
antiqtate magna p ordi
dio vsus vitas hoīz et diluuium
narrat. et virtutes atque delicta no
bilissimorum virorū q(ui) p⁹ diluuiū fue
rat diligēter exponit Nā putile
hāc historiā legib⁹ futurā iudicaui⁹

huc scribẽdi modũ ĩ legib(us) Pla
to imitatus ẽ. hijs ĩ p(ri)mordijs enĩ
legũ antiquitate vtit(ur). et diluuij
mentione facta vitã etiã q(ue) p(ost)
diluuiũ fuerat explicare nõ re
nuit. An nãq̃ igit(ur) prisci ser
mones veri nobis videt(ur). q(ui)a
multis pestib(us) atq(ue) diluuijs
hões ita perijsse vt paucissimi
relicti sint. Valde nãq̃ hoc ve
risimile cunctis videt(ur). Intelligẽ
dũ est igit(ur) eos. q(ui) tũc effugerũt
mõtanos quosdã fuisse ĩ cacu
minib(us) altissimor(um) mõciũ habi
tãtes a quib(us) postea hões multi
plicati sũt. Quare nec fuerat
artiũ disciplineq(ue) ciuilis ĩperi
tos fuisse. ac ab õni ambicione
habendiq(ue) cupiditate ceterisq(ue)
vicijs que in ciuitatib(us) maxĩe
sũt liberos. hijs talibusq(ue) lacius
narratis vitas hoĩz q(ue) p(ost) dilu
uiũ fuerũt exposuit. Deĩde
ad grecor(um) ãtiq̃tatẽ descẽdit vt
ad hebreor(um) Moises. Eor(um) igit(ur)
meminit qui p(re)clara facinora
in troia fecerũt disciplinã lace
demonior(um) ciuilẽ nõ p(re)termittit.
Persarũ q(uo)q(ue) vitas tã eor(um) q(ui) recte
q(uam) eor(um) q(ui) p(er)uersẽ vixerũt nobilissio
rũ tetigit. Et p(ost) historiã huius
mõi legũ posicionem aggres
sus est. adeo etiam in hijs
Moysi doctrinam admira
tus est.

Cum Moises vniuersas
leges suas disciplinãq(ue)
viuendi a pietate ĩ deũ depen
dere voluerit. ac ideo a creatore
oĩz iniciũ librorũ suorũ fecerit. et
res hũanas a diuinis dependere
docuerit ipsasq(ue) diuinas ad deũ
creatorẽ oĩz retulerit. Operẽ
preciũ ẽ cõsiderare quõ Plato
eũ diligẽtissime sequẽs cretẽsi
ũ ac lacedemonior(um) leges incusat.
Mosaicã vero legẽ aperte p(ro)bat
sic ĩ p(ri)mo de legib(us) dicẽs. Recte
sũt leges oĩb(us) grecis nõ maxĩe
cõferũt. Ita enĩ recte posite sũt vt
vtentes eis cũ oĩa bona idẽ cõ
sequãt(ur) felices sint. Duplicia
at bona dicũt(ur). alia enĩ hũana
sũt. alia diuina. dependet aũt a
diuinis hũana. Diuinis igit(ur)
que maiora sũt susceptis mi
nora etiã possidet. Illis at spre
tis vtrisq(ue) ciuitas priuatur.
Minor(um) vero p(ri)mũ est sanitas.
deinde pulchritudo. tercio vires
ad cursũ et ad alios corporis mo
tus. quarto diuicie que nõ cece
sũt. vt vulgo dicit(ur) si prudẽcia
cõsequũt(ur). que q(ui)dẽ prudẽcia diui
narũ rerũ p(ri)ma ẽ. deĩde recte habi
ta moderacio ex hijs duob(us) fortitu
dine adhibita iusticia tercio emer
git. quarto et fortitudo q(ue) oĩa
nata reb(us) hũanis anteponũt(ur).
Quare oportet vt legislator huic

ordine sequatur. deinde mandauit
cuiusque ut ad hec respicientes operen-
tur. Humana enim ad diuina diuina
vero ad principem intellectum referenda sunt
Et post pauca Quibus istis legis
lator custodes preficiet eos qui pru-
dencia et vera laude gaudent ut
intellectus hec omnia moderacio-
atque iusticie coniuncta non autem diui-
cias aut ambicione sequatur Que
omnia in legibus Jouis et Apollinis
pythii quas Minos et Licurgus
composuerunt inesse videbitis Pa-
tent enim hiis qui artificio et exerci-
tacione legum periciam habent Cete-
ris vero nullo pacto Moises quoque
multo prius a diuina doctrina
facto principio et viuendi disciplina
ad illam relata omnibus principes atque
custodes dei sacerdotes preficit
viros scilicet iustos prudencie ac ve-
re laudis amatores

Consilio igitur ut ab ineun-
te puericia inquit ludendo
atque studendo rebus tamen semper congruent
has res pueri percipiat. hoc enim
modo in bonos viros euadet. Si enim
agricolam quendam aut edificatorem
probum fore desideramus eum in tenera
etate ludentem puerilesque quasdam domos
edificare videbimus aut instrumenta
quedam agriculture fabricare. quod quam-
uis inutilia sint. ad imitacionem
tamen utilium verorumque instrumentorum
non parum conferunt In omnibus enim
ludendo conari debemus ut puerorum

studia et cupiditates eo vertamus quo
ipsos peruenire desideramus Caput
autem doctrine instruccionem alimentum esse
quod ludencium animum ad expetendum illud
abducet. quod in virili etate ipsos uti
decreuimus multo breuius hoc Moi-
ses atque dilucidius Et erunt verba
hec inquit que ipse tibi hodie precipio
in corde tuo et in anima tua et propo-
nes ea filiis tuis quod ex prisca con-
suetudine ad hodiernum usque diem
diligenter iudei conseruant In secundo
autem legum disciplinam inquit appello vir-
tutem. que puerorum animos continere
potest. voluptas enim et dolor amor
et odium quemque recte fieri potest antequam racione
moueatur in animos eorum fluunt. ut fa-
cilius tamen ad racionandum peruenerint
conuenienter racioni omnia peragant quorum
conuenienciam virtus perfecta est Assue-
fiant quoque a puericia dolore ac volup-
tate recte moueri. ut a principio vs-
que ad extremum vite oderit quod odis-
se oportet et amat quod amanda sunt
Sed multo ante Dauid que odio
insequenda et que amanda sunt inuicem
et puericis similiter declarauit dicens
Venite filii audite me timorem
domini docebo vos Quis est homo qui
vult vitam. diligit dies videre bonos
Prohibe linguam tuam a malo et la-
bia tua ne loquantur dolum Diuerte
a malo et fac bonum. inquire pa-
cem et sequere eam Et Salomon au-
dite filii inquit disciplinam patris

legē meā nolite obliuisci. Et rur
sus. Viā impior̄ nō ingrediaris
Innūabilia huiusmōi facile ī
scriptura inuenies. q̄b⁹ adolescen
tes atq̄ prouecti simul ad pie
tatem exhortantur

Diuinis oraculis Moisi
dictū est. facies oīa scd̄m
figurā que tibi mōstrata ī mōte
est. Id apostolus latius exposu
it dicens Umbrā exemplūq̄ ce
lestiū legalē cultū fuisse. Aptis
sime naq̄ mosaica vniūsa tā
q̄ vmbre ac symbola celestiū sūt
Nunc vero audi queadmodū pla
to in sexto de republica hunc lo
cū imitatus est. Deo igit̄ ⁊ mū
do verus phus loquēs mūdus
atq̄ diuin⁹ quātū pt efficietur
Si q̊ necce fuerit q̄ ibi videt in
morib⁹ hoīz ⁊ p̄uati ⁊ publice
ponere. vt nō mō se ipz. verz etiā
alios per illa cōfirmet. putas
ne modestie. iusticie. ⁊ ōino vni
uerse virtutis ipm̄ mgr̄m fu
turū? Minime inq̄. Sz multi
videlicet parū nobis credūt dice
tib⁹ nō aliter posse felicē ciuita
tē fieri nisi pictores illi eā de
pingant. q̄ diuino exemplari ad
pingendū vtūt. Sz qd est mod⁹
picture. Quasi tabula ī quā
ciuitas ⁊ mores hoīz p̄mū qd
oīz difficilimū ē. mūdi puriq̄
faciundi sūt. nō enī prius scribere
sūt leges q̄z mūda fecerīs ciui
tatē. Deinde formula discipline
scribenda depīgendaq̄z est

Odas etiā canēdas putat
sic dicens. tercia ⁊ quat
dictū est disciplinā ee puero⁊
educatione. que ad rectā legalēq̄z
vitā perducat. Ut igit̄ pueri
aīm⁹ legē ita sequat̄ vt vna
cū ea gaudeat atq̄ doleat odas
perdiscant crebroq̄z canticent.
q̊bus laudes atq̄ vituperaciōes
earū rerū cōtineat̄. q̄s lex lau
dat atq̄ vituperat. Cum enī
teneriores aīi rōne virtutis nō
suscipiūt ludo atq̄ cantu p̄pa
rantur. Iure igit̄ apud nos p
phetarū ode a pueris addiscūt̄

Pdete inq̄t Plato q̄ recte
di sūt carmib⁹ dicē bo
nū quidē modestū iustūq̄z virū
felicē ee atq̄ btm̄. siue magn⁹
siue paruus sit. ⁊ siue diues.
siue pauper. Si vero iniust⁹ eet
etiā si ditior eēt q̄z Cyniras āt
Mydas miserrimū oīz ee. Di
cant igit̄ ~~[illegible]~~ poete neminē
ee virū appellādū. q̄ nō oīa que
vulgo bona dicūt̄ iuste acq̄rat
atq̄ disponat. q̄z hec bona nō
recte bona dicūt̄. Sanitas enī p̄
mo. deinde forma. tercio vires.
quarto diuicie numerat̄. Innu
merabilia huiusmōi cetera sūt
Nam ⁊ acute cernere atq̄ audi

re aliisq̃ sensib⁹ integre vti bona
videnť Et ad hec oĩa posse face
que cupias. ⁊ demũ imortali
tas cũ ipoꝝ oĩũ possessiõe Ego
ãt assero iustis sanctisq̃ viris
hec optima eẽ: iniustis ãt pessĩa
Bonũ eñ eẽ acute cernẽ ⁊ oĩ
no facile sentire ac imortaliter
viuere absq̃ virtute pessima sunt
Talia q̃ rhithymo ac nũo a po
tis cõposita adolescẽtes perdiscãt
Ego eñ dicere nõ dubito ea q̃
mala vulgo dicit iniustis bõ
eẽ. iustis mala Que vero bona
videť bona vere bonis sũt mal
ãt mala Hec multo ante odio
Dauid sãspũs gr̃a cõmonit⁹
cõscripsit: docuitq̃ q̃s vere btũs
ẽ et q̃s btõ cõtrarius Psalteriũ
eñ suũ incipiẽs inquit Beat⁹
vir qui nõ abijt ĩ cõsilio ĩpioꝝ
⁊c̃ Vnde Plato admõit poetis
dicẽdũ eẽ. ait bonos viros btõs
eẽ Diuites ãt si mali sit. mise
ros eẽ q̃d ipe dauid sic ĩ psalmis
edidit Diuitie si fluãt nolite
cor apponere Ceteraq̃ oĩa que
hic plurĩs dicit ad verbũ fere ĩ sa
cro psalmoꝝ volumĩe scripta ĩueniẽs

Addit deinde Plato dei ãt
viri diuini opus eẽ rite
rhythmo atq̃ carmĩb⁹ vti. q̃re
diligentes l̶r̶a̶s̶ hac de re leges
ponendas eẽ censet. q̃b⁹ ad vir
tute vniuersa musica respicere

cogať Hoc ille verb. re ãt ipã iudei
cõgebant nõ alios hymnos ⁊ odas
suscipere q̃s eas q̃ a spũsc̃o pphetis
eẽnt cõposite Concedo deinde plato
q̃d vulgo dicit voluptate musicã
diiudicare Sz illã esse optiaz mu
sicã que optimos ⁊ doctos viros
delectat. ac maxime illũ q̃ vĩtute
ceteris prestet Virtute igitur
opus est iudicib⁹ ⁊ pserti forti
tudine atq̃ prudẽcia Neq̃ eñ
theatri plausu aut pp̃ter ignorã
ciã aut pp̃ter formidinẽ dicã deb
bent Apud iudeos etiã priscis te
porib⁹ diuinoꝝ cãticũ iudiciũ nõ
multitudini tradebať Sz erant
aliq̃ q̃ꝝ ĩus paucissimi diuĩo spũ
hec iudicãtes quib⁹ solũmõ lice
bat pphetarũ libros cõseruare. vt
ita dicã ac cõprobare. ea vero
que aliena a spũsc̃o videretur
improbare atq̃ reicere

Carthaginẽsiũ inq̃t legem
magis q̃s lacedemonioꝝ
atq̃ cretensiũ laudo. vt nũq̃ ĩ
castris quisq̃ vinũ gustare gau
deat. sz toto milicie tpe aq̃ vsu
cõprobari In ciuitate ãt seruus
nũq̃ vini vsus cõcedẽd⁹ ẽ. nec ma
gistrat⁹ tpe q̃ rempublicã guber
nant vino vtãť. nec gubernato
res. nec iudices. nec q̃ deliberatu
rus ĩ cõsiliũ vocať ẽ. nec vllo mõ
ĩ die nisi valitudĩs gr̃a. nec noc
te eos tã viros q̃s feminas. q̃ libe

tis dare operā statuerunt. leniores
enī hoīes vini vsu fiūt. ⁊ cie cale
facte tāq̄ꝫ ferrū ignitū molliores
reddūt'. Hec multo ante Moyses
cōstituit. Sacerdotes enī iubet
sacrificādi t̄pe a vino abstinere
Locutus ē enī inq̄t dn̄s ad Aarō
dicēs. Vinū ⁊ siceram nō bibetis
tu ⁊ filii tui tecū. qn̄ i testimōii
tabernaculū igredimini. aut
qn̄ ad altare accēditis ne mori
amini. ⁊ lege hoc ieternū i ge
nerationes vr̄as firmatū sit.
votū etiā voventib' silr̄ p̄cepit
dicēs. Vir aut mulier qui vo
tū facit a vino ⁊ sicera mūd'
erit. et acetū vini ⁊ acetū sice
nō bibet. Salomō q̄ꝫ magistratus
⁊ iudices a vino abstinere iubꝫ
Consilio inq̄t oīa facias. cōsilio
vinū bibe potentes. q̄ iracundi
sūt vinū nō bibant. ne si bibe
rit sapiē atq̄ꝫ laboris obliviscāt'
Nec ignorabat Plato scriptā hec
apud barbaros fuisse. qd̄ occulta'
hiis verbis denotauit. Si quidē
inquit dubitāt verū huiusmo
di disciplina civilis fuit. aut
etiā nūc ē apud aliquos barba
ros procul ab oculis nr̄is. aut
futura vnq̄ꝫ sit parati sum' rō
ne ostendere factā iā fuisse ⁊ ee
i presencia futuraq̄ꝫ ee qn̄ eadē
musa in aliqua civitate p̄valē
bit. nec nos īpossibilia dicere

Recte inquit a nobis dem
ē oēs hoīes sibi ipsis pug
nare. neminēq̄ꝫ ee q̄ sibi ipsi
hostis nō sit. Quare p̄ma
optimaq̄ꝫ victoria ē seipꝫ vin
cere sicut ecōtra turpissiꝫ atq̄ꝫ pessiꝫ
a seipō vinci. Et p' pauca vir
ē vnusq̄sq̄ꝫ nr̄m. sꝫ duos secū
cōtrarios ac amētes habet cō
siliarios voluptatē atq̄ꝫ dolo
rem. q̄bus opiniones futuro
rū accedūt. quas cōīter spei
noīe appellam'. porro aūt que
ante dolorē spes est timor. que
vero ante voluptatē cōfidencia
noīat'. Ad hec oīa racio accedit
melior aut peior quā cū quid
publice cōstitutū sit lex nūcu
pat'. Deinde hee passiōes inq̄t
i nobis qi nervi aut funes
hīc ⁊ illuc ad cōtrarias ope
rationes attrahūt. Racio vero
vni sp̄ rōi oportere cōstāter in
herere p̄suadet que quidē rō
aurea quodā fine atq̄ꝫ rōi lege
videlicet civitatis muniti solet
Alie aūt dure aspereq̄ꝫ tāq̄ꝫ ferree
sūt. Hec vbiq̄ꝫ ferme diuine lr̄e
p̄dicāt appetitū rōi pugnare
docētes rōneq̄ꝫ optimā ee que
dei lege ducit'. victoriāq̄ꝫ lau
datissimā cū hīc rōi appetit'
subicitur.

In decimo aūt legū inte
inq̄t tā virtutū q̄ꝫ viciorū

causā ēē aīām · qd mos aīco illi
cōsentaneū ē si aīma pecca
rit · et si aīa delictū fecerit
Quomi ī hebraica scriptu -
ra de studioso verorꝫ phi
losopho dicit · bonū ē viro si
tollat iugū in iuuētute sua · se
debitꝫ solus ꝛ tacebit · cū diuini
phīe ac sublimi phīa ī motib᷒
atqꝫ speluās degerint ad solū
deū metes erigētes · Audias que
admodū etiā Plato huc viuēdi
modū cōprobauit dicens Qui
pn̄pui ī phīa sūt ab adolescen
cia etiā ipsaꝫ viā que ī forū ab
ducit ignorāt · nec vbi curia āt
cōis alius cōueniēdi loc᷒ sit sciūt
leges āt decreta nec scripta vide
rūt nec audierūt · sodalicia et
migratus · cetus ꝛ cenas nec so
nio quidē viderūt Si bene aūt
aliq̄d aut male a viris vel mu
lierib᷒ in ciuitate factū ē nō mi
nus eū fugit qꝫ maris harena
q̄ oīā ita nescit vt nec nescire se
q̄dē sciat Non enī hec fugit vt
melior videat̄ ſꝫ vt sit Quare
si etiā corpore in ciuitate sit ·
mens tū oīā hec cōtenens super
terrā volauit vt ē apud Pindarꝫ
quo iō dicis o Socrates iq̄t ai
Thressa quedā Thale celestia
respiciēte ~~in aliqua ciuitate~~
~~preualebit nec nos impossi~~
~~bilia dicere~~

~~Certe inq̄t a nobis dictū ē~~
~~oēs hoīes~~ qꝫ cogitatione
occupatus ī puteū deciderat rep
hendisse dicit̄ qd dū celestia que
reret q̄ ante pedes sūt nō videret
hoc inq̄t scōma ī oēs phōs dici pt
vere nāqꝫ q̄ rite philosophat̄ nō so
lū ignorat qd vicin᷒ faciat ſꝫ pe
ne si homo ē aut pecus a nō ani
aduertit Quid sit hō ꝛ qd pri
pue hoīꝫ facere cōueniat · id vero
diligētissime querit · q̄re o charis
sime Theodore si qn̄ huiusmodi
phūs ī iudicio vel alio loco publi
co loq̄ de rebus istis hoīꝫ cogitur
risū omnib᷒ pbet · ꝛ si difficultates
qm̄ inexpertus est q̄ ī puteū ma
dit Propriū enī sibi ē neminē
cōuicijs petere · et ī laudatiōib᷒ cū
nō ficte ſꝫ vere ac ex aīo dicere vi
diatur · leuis q̄dē atqꝫ īsan᷒ vi
det̄ Si regē enī laudari aliquē
audiuerit agasone vt bubulcū
laudib᷒ efferri arbitrat̄ · qd si mil
le iugera terre possidē aliquē au
dierit · parua hec ducit q̄ vniuer
sū orbē cogitatione cōplecti con
sueuit Valde āt etiā illos cōtē
nit q̄ se generosos p̄dicāt · ꝛ auos
pauos attauosqꝫ suos ī mediū ad
ducūt · amentiā ipoꝫ ideo spernit
qꝫ vniuersū hoīꝫ gen᷒ cognoscē neq
ūt · Auos enī ꝛ pgenitores innūabi
les singuli habuimꝰ · q̄ꝫ alij diuites
alij paupes alij reges serui barbari

greciqȝ fuere. ideo videt qͥ i quinqȝ
aut viginti progenitor genealogia
nonulli glorient. In omnib igit
istis verus phus vulgo deridet
Et mo superb mo rerum humani
ignarus putat. Et paulo post si
dixis michi o Socrates ut michi per
suaderes maior pax et paucio
ra mala eent i hoib. Non est
possibile o Theodore iqt mala
oino ab hoib auferri. non eni a
pud deos sz apud mortales ne
cessario et i hoc loco versant. qȝ
obrem toto aio conari debemus
hic illo trasire. Transit aut et
fuga terrenor e imitacio dei qntu
hoi possibile est. Imitatur at deu
iusticia sactitate prudencia. Sz no
e inqt facile persuadere multis
ita se ista habere. sz neqcia fugie
da virtutēqȝ sequeda putat no
veru ipartu gra sz ut boni videant
Hec inqȝ aniles fabule sut. veri
tate at alcius nos exponam. De
nullo mo iniustus e sz qȝ maxie
iustissim. nec e ei simili aliquid
qȝ si qs nrm iustissim fiat. que
dei cognicio sapia est et vtus vera
Ignoracio vero ruditas e et neq
cia manifesta. quecuqȝ at alia
dicit sapia videt quide sz no e
Nā qui i rebus civilib e onero
sa que vero in artib fabril. Cui
cuiqȝ igit iniuriat sapiens pter
asticia sua dicedus no e. Igno
rat eni quod minime ignorare

oportet quātu iniusticia detrime
tu afferre soleat no qd ipi detri
mentu putant vulnera vel mor
te. que paciut etia q nl iniuria
tur. sz qd effugere iniuriantib
ipossibile apud scriptura etiam
humana diuisa hec sapiencia
stulticia noiat. Scriptu est eni
perda sapiencia sapientu et intel
lectu itelligenciu destruam. vbi sa
piens. vbi scriba. vbi conqsitor
huius scli. Vnd at q vere ac se
cundu deu philosophat nl pni
sapere debet. Inde discim qȝ no
ea que videt que teporalia sut
sz ea que no videt que eterna sut
cosiderare iubemi. Nequicia aut
in terris et in hac mortali vita
couolui pphia ondit dicens Sz
futuru et ad vlteriu et cedes fu
sa in terra sut. et sanguine sangui
ni comiscet. Ad deu at hic fugi
endu ee Moyses ondit. Post
dnm deu tuu ambulabis et ipsi
adherebis. Imitandu qȝ deu esse
significat dicens Sancti sitis qȝ
Dns deus nr scus e. De iusticia
vero dei Dauid clamat Iust
dns iusticia dilexit. De diuici
as cotenendas ee docuit dicens
Diuicie si affluat nolite cor ap
ponere. et rursus Noli timere
cu diues factus fuerit ho. et cu
multiplicata fuerit dom eius
qm cu interierit no sumet oia
principatus etia hoiz no multifa

cere monet cu dicat Nolite co
fidere in principib' i filijs hoim
quibus no est salus Exibit
sps et abibit in terra suam
i illa die peribut oes cogitaciones ei
Q Uu at inqt Plato ali
cuu ci ciuitate sua le
gislator putabit falso aliqd
ac fere inepte ad vtilitate in
uenu dicere · maxime si quod
falso dicat audientes ita attra
hat vt no vi[...] pote iusticiam
velint suscipere. solidu eni bonu
veritas. s no ita facile plerumq
persuadet Immutabilia huiusmo
di verba sunt in scriptura vt puta
qn penitere deu aut dormire
aut irasci aut alijs perturba
cionib' ferri scribit q quis ala
iterptata no pcul a veritate sit
verba tn ipa vel terendo vel per
mulcedo nonichil prosit illis
q altiore vestigare sensu nequnt
R Ecte in superiorib' Plato
inquit viros et mulieres
liberos et seruos · iuuenes et se
nes sic disciplina ciuile dtin e
aplecti oportere · vt nunq cessent
varijs modis atq carminib' que
diximus decantare Et i quinto de re
publica Nichil inqt o Theodore
ad gerenda rempublica ptinet qd
ad mulierem qr mulier no ptine
at [...] aut ad viru pertineat qa
[...] vir Sz tn vna nata vtrius

qz qualis sit que ad viru natura
hec ad mulierem eadem natura ptinet
e at i oib' imbecillior viro mulier ·
Vtru igit viris oia : mulierib'
vero nichil cotedemus? no rte inqz
Recte inquit dicis · na mulier alia
medica ee pt · alia musica · alia
ad vtruq inepta nata · siliter alia
bellicosa · alia no alia philosophi
ca · et alia no alia magni ai · et a
lia pusillanimis et alia ad cus
todiendã ciuitate nata · alia no ·
sicuti et viri · eade eni e vtriusq
nata · pter qz qr altera imbecillis
et altera robustior · que similes na
tura inuicem mulieres ad cohabi
tandu simul qz rempublicam gerendu
viris dande sunt Decet eni vt na
tura similes potiusq dissimiles
conueniat · hec re ipa apud iudeos
factitata cognouim' Docet eni
eoru historia · nonullas mulieres
virtute atq prudentia ciuitatem
ab hostib' liberasse Doctrina quq
nra oe genus hoim ta viroru qz mu
lieru liberoru simul et seruoru gre
coru aliqliter ac barbaroru puliu
etate ac seniu in hoc diuino veroq
philosophandi genere nro liben
ter suscipitur
I N parabolis Salomonis
memoria iusti laudibus
efferri · et nome impiorum extigui bre
uiter atq comode dicit Siliterq
dictu est ne beatu aliquem putes

anteq̄ʒ moriat᷑. Audi q̄ quo hanc
ipsam rem laudꝰ in septimo de legib᷒
posuit Plato. Quicūq̄ʒ inq̄t ciues
ꝓ̄clare laboriose q̄ʒ aut aīo aut cor
pore gesserit. legibusq̄ʒ sp̄ obtēpe
rantes fuerit laudib᷒ post morte
efferri oportet. viuos eū laudare
anteq̄ʒ e vita exierit. ac bonoꝝ o
perū fine īposuerit tutū nō ē hec
nō de viris solū. verū etiā de muli
erib᷒ intelligendū censeo. Diuicias
atq̄ʒ paupertatē ne m̄ des ī para
bolis Salomō dixit. Plato q̄ʒ ī ter
cio de republica. Jā diximꝰ inquit
que custodes ac migratus ciuitatis
diligenter pellere semꝑ debet: cura
req̄ʒ ne aditū in ciuitate habeant
que ista inquit sint. Diuicie inq̄ʒ
et paupertas. altere nāq̄ʒ delicias
ociū ꝛ factiones afferūt. altera il
liberalitatē malignitatē ꝛ factio
nē. Malignitatē vero appello ope
racionē īfamē. Moises in legib᷒
prem atq̄ʒ mrem scripsit vnusq̄sq̄ʒ
timeat. ꝛ alibi dixit. Honora prē
ꝛ mrem vt bene tibi fiat. q̄ ambo
in libro de legib᷒ Plato coniunxit.
Vnusq̄sq̄ʒ inquit nisi mēte captus
sit. ꝛ timet ꝛ honorat parentes.
Et rursus seniores re ꝛ verbo vn
usq̄sq̄ʒ vereat᷑. et si vltra digniti a
nos excedūt tanq̄ʒ parētes honoret.

130 Quom Moises hebreū hebre
os seruire nō decens duxerit
ꝛ si acciderit septiō āno liberū esse
ti iusserit. Plato ī libris de repub
lica grecū greco seruire prohibet
dicens nec grecū seruū habeas. et
ceteris grecis similiter face cōsu
las. Sic eñi ad barbaros grecia
versa facilius a se ipā abstinebit.
Nemo inq̄t Plato fines atq̄ʒ ter
minos terre moueat. nec domes
tici nec ciuis. ne vicini. putauit
eñi ita illud intelligendū ee. nō
trāsgrediaris terminos āntiquos
q̄s posuerūt p̄res tui.

131 Quicūq̄ʒ aūt inq̄t fines trās
gressus vicini arauerit
agros. damnū restituat. ī pudēcie
aūt atq̄ʒ illiberalitatis penas det
duplūq̄ʒ loco supplicij ei deponat
cuius agrū arauit. Patris inq̄t
pccā nō luat filij. nisi q̄s mor
tis suppliciū alicui deberet. hoc
aūt nō ad filiū aut nepotē solū
sʒ vsq̄ʒ ad pronepotē ꝓcedat. hoc a
pertissimē inde traxit. q̄ reddit pccā
prim filijs vsq̄ʒ ad terciā generacio
nē. In furto q̄druplū reddi iussit
Moises. si occiderit vel vendiderit
que furto ablata fuerūt. Sin aūt
q̄d furatus est sit viuū apud ali
quē reperiat᷑ duplū reddi iubet.
Et plato vna inq̄t lex de furto po
nat᷑ duplū eñi reddi par ē. Si
aūt reddere nō lʒ vinculis teneat᷑
quousq̄ʒ aut reddat aut aduer
sario placet. Cū Moises scrip
serit nō ee homicidā eū qui furē

in fouea latente interfecerit Con
gruenter Plato dicit. nocte furem
interficere licere Innocens qz sit
inquit q spoliante interfecerit Si
vero inqt brutu aliqd al hoiem
interfecerit extra vrbe interficiat
nisi in certamine id factu sit No
ises vero si cornu inqt taur viru
aut feia3 percussent atqz interfe
cerit lapidib interficiat. nec car
nes eius comedat Dns at eius
inocens erit. cu pphetica scriptura
dicat Ecce dns isrl filii hois per
mixti oes sut eri stagno. plubo
z ferro. i medio camini argetu p
mixtu sut Ideo hec dicit dns. qm
facti estis oes mixtura vna. ideo
ego suscipia vos. sicut suscipit
argetu z es et ferru z plubu. et
stagnu i medio camini vt sufflet
i eo ignis z ifudat Perspice quo
plato totu huc locu itellexit z qi
fabula exposuit Audiatis inquit
fabula. oes q in eade ciuitate vi
uim frs sumus. sz cu deus no
fingeret auru cu illis miscuit.
q ad gubernadu apti sut. argetu
at cu illis q armis ciuitate defe
dut. ita z isti honore digni sunt
ferru at z es agricolis z alijs arti
ficibus infudit. hec non nuqz alte
ru ex altero fiut Nascit eni ex
auro argetu. z ex argento auru
Magratib at de pcipit vt magna
diligencia habeat. si qs denegauerit
ab auro i argetu. aut ex argeto
i peiora nullo mo ignoscat. sed
nature cogruetes reddetes honore
i opifices aut agricolas deducat
Qd si a peiorib argetu aut auru
pductu sit honoret iste. ad conue
nietemqz locu argeti aut auri con
scendat hoc maxime seruadu est
Cu eni ferru aut es ad regendu
puenerit. tuc ciuitas destruetur
cu pphetica scriptura ad psules
ppli dixerit O pastores isrl' an pas
tores seipsos pascut: none oues
pascut pastorib. Ecce lac deuora
tis. pingue oue occiditis. vellerib
indumenta cofitis. oues at meas
no pascitis. nec qd perierat qsiuis
tis. nec fractu alligastis. nec erra
te reduxistis Plato i pmo de repub
lica sit ista iterptatus e Dic igt
Trasimache illud dicedu pastoris
ee pingues qz maxime pt pecudes
reddere Tu at dicebas no ad oium
vtilitate sz ad sua istud sibi esse
faciendu qi aut apes aut vt maio
ris vendat oues pasceret Mo est
at hoc modo pastor. sz helluo qda
aut auarus Pastor at ille e cui
nil cure aliud e qz vt optie opus
suu faciat. opus at suu pascere e
Quare fateri oportet pricipis qz
opus ee no alteri ~~vtili~~ vtilitate
cosiderare qz subditi. cu i scriptura
ferat. a timore tuo dne i vtero ti
o cocepim z parturiuim z pepe

timus spm salutis Socrates apud
Platone in thetico sic imitatus e
Cum meam inqt versant ide pati
unt quod parturientes doloribus eni
partus ac dubitatione replet mul
toque magis quam mulieres parturientes
fatigat. que quidem dolore partus ex
citare et sedare ars mea facile pt
Ezechiel scribit. et vidi Ecce vent
turbinis veniebat ab aqlone. ac
paulo post et in medio eius silitudo
quattuor aialium. et aspectus eorum silitu
do hois in eis et quattuor facies vni.
Silitudo aut vultus eorum facies hois
et facies leonis a dextris ipsorum quattu
or. et facies vituli a sinistris ipsorum
quattuor et facies ~~aqu~~ aqle a dextris
ipsorum quattuor. que Plato imitatus
sic est Imaginem inqt cui figam
talem videlicet. quales apud priscos
nate quidam fuisse narrant Chimere
scilicet Scylle ac Cerberi dicuntur
inqt hec. finge quidem vna ideam
varie fere atque multiplicapitis
que domesticarum capita et silues
trium ferarum habeat Difficile igit
est quod fingere te volo. sed tamen quam faci
lius oratione quam cera fingimus
pgrediamur Altera quoque idea leonis
fingatur. et postremo hois Coniugatur
deinde sic in vnum vt hois ymago
extrinsecus compleeti cetera videatur
vt quod oculis hoc aiat cernit co si
militer cum ea solummodo videat et
interiora lateat hoc solummodo

se putet. his ita factis iniustissie
faciet et inutiliter consulit qui dicit
leonem et ceteras feras nutrien
das esse. hoc aut fame sic denecan
dum vt facile a feris ducatur. ipsas
quam feras non esse ad amorem reducen
das sed incitandas potius vt inter se
pugnantes alia aliam deuoret
Is aut iustissime simul atque vtilis
sime consulet. qui dicet dandam esse
operam diligenter vt aialis huius
compositi ac multiplicapitis prin
cipatum solus teneat homo. et quasi
agricola que mansuete sunt mode
rate nutriet. immanes aut feras
et leonis viribus vsus domet
132 In duodecim tribus iudeorum ge
nus diuisum nemo ignorat
que diuisionis nuz cuiubus suis
Plato attribuit dicens in duodecim
quam equaliter fieri pt vniuersa
regio partes patiatur. et sorte v
na tribus vna parte possideat
et duces singularum tribuum eligatur
133 Positi iudei metropoli sua
diuino consilio longe a mari
et montibus condiderunt Plato quoque
quam in legibus condit vrbem in simili
hierosolimorum loco eam constituit
vt videatur ad vrbem hebreorum respi
ciens verba composuisse Ferme
namque inqt o amice pdecem milia
passuum a mare aberit hec ciuitas
portuque habebit quam optimum et agros
regioneque fecundissima. carebitur

aut ne alia civitas preter nimium
sit. Maritimam enim condere non de-
bemus ne alienis moribus variis
vilibusque facilibusque corrumpatur.
Cum autem per decem milia passuum
distet a mari: portuosaque opti-
me sit nec utilitate iocunditate-
que maris omnino privatur. nec ita
facile moribus alienis repleta
nequitiam fovebit

134 In decimo autem de legibus
omnium rerum humanarum etiam
curam et gubernacionem deo crea-
tori attribuit. impietatisque crimi-
ne illos accusat. qui non agi gu-
bernarique omnia divinitus putant.
Primum enim inquit deum iam ab om-
nibus concreditis videre audire scireque
universa. nichil ipsum penitus effu-
gere atque latere posse. Est ne ita
inquit. an aliter? Ita prorsus.
Quid porro? posse ne deum omnia
concredimus an contra? non est negan-
dum inquit deo omnia possibilia esse
optimum autem esse omnes concreditum iam
concessimus. Non ergo igitur desidia qui-
dam ocioque pernicioso tentus deus
videbitur si cum possit et sciat. uni-
versum gubernare negligit. Rec-
tissime id abs te dicendum est inquit
Deum igitur putare debemus quanto
melior potentiorque ceteris est. tanto
vero potentissimus atque optimus
atque sapientissimus omnibus simul pro-
videre. Non enim fas est aliter omnino

opinari. falsumque omnino est non habere
curam artificem hiis de rebus quas arti-
ficio suo effecit. Et post pauca nul-
la inquit mundi particula dei provi-
dencia effugit. nam cum pars totius
gracia non totum partis factum sit nul-
lus bene totum gubernat. nisi par-
tes provideat. Et post aliqua nec enim
negligeris certe facies. nec si in
profundum terre devenieris. aut si
in celum evolaveris. sed supplicio con-
gruenti verberis. aut hic aut a-
pud inferos. quod michi de illis etiam
dictum putato. quos tu quoniam magnos
de parvis scelere quodam evasisse vi-
disti a miseria in beatitudinem venis-
se dicebas. Hec nonne similia illis
sunt. Quo ibo a spiritu tuo? et ubi
a facie tua me abscondam? si as-
cendero in celum tu illic es. si descende-
ro ad infernum ades. si sumpsero pen-
nas ventorum et habitavero in extre-
mis maris. etenim illuc manus
tua deducet me

134 Sed abunde iam ut puto pla-
tonicam philosophiam quasi hebre-
orum lingua in grecam esse translatam
demonstratum est. nunc reliqua prosequemur.
Primum igitur considera quomodo priscam
de diis opinionem tamquam falsam re-
darguebat. hoc modo scribens in Timeo
Sed de aliorum demonum atque deorum
generacione scribere maius est opus
quam humeris nostris ferre possimus
quare hiis qui hec crediderunt

credere debemus. q̄ cū a dijs orti sint
& parentes suos qui sint optīe te
neant nullo mō fallūt: q̄re q̄uis
nec necessario nec verisimiliter di
cant. tn̄ q᷑ rem suā enarrat. equū
ē vt eis fidē adhibeamꝰ. legi obte
perantes. q̄re scd̄z priscoꝝ istituta
genealogia deoꝝ terminet᷑. creda
turq̄ celi et terre filij oceanus. &
Tethys fuisse ex quibꝰ phorc᷒ Sa
turnus. Ops. & alij q̄plures na
ti sūt a Saturno āt & Ope Ju
piter & iuno Primū igit̄ deorū
nepotes poetas appellans deride
mihi deos videt᷑. nō deos s᷒ hoīes
nepotibus eoꝝ natura similes fu
isse ondens. deinde theologos ipos
quos deoꝝ nepotes appellant ve
hemēter carpere videt᷑ cū inferat
q̄uis absq̄ necūria mō vero ve
risimili demonstratione dicat. Jo
cari āt videt᷑ dicēs. q᷑ ipi probe
progenitores cognouerint suos
& qd̄ ipossibile sit deoꝝ filijs non
credere preter simaz āt cū siui de
os eē appellasse manifeste ondit
q᷑ vt legē patriā virq̄ sequeret᷑.
ita dixisse fatet᷑. Que oīa ita
eē facilius cognosces si audias
quō clara voce theologos gētiū
oēs hijs verbis i epimenide rep
hendat. Theologia ē iqt & vniūsi
productione: qm̄ male maiores
nr̄i de hijs tradiderūt. sūsq̄ᵹ me
lius ē ac ita defendere vt adusus

ipos dicere nl̄ timeamꝰ. Jure
āt maiorū theologiā cōtemnē
dā eē. i scd̄o de re publica docet.
vbi de poetis & de theologis & de
gentiliū dijs hijs verbis docet vtit᷑
que diligēter ip̄so aīo voluas.
In maioribꝰ inqt minores q̄q
videbimꝰ oportet enī eādē eē na
tura et idē posse maiores atq̄
minores nonne ita tibi videtur.
Videt᷑ inqt s᷒ nō intelligo q̄s tu
maiores appelles Eos iquā q̄s
Hesiodus atq̄ Homerus ceteriq̄
poete nobis tradiderūt Omnes
namq̄ poete fabulas cōponētes
falsa hoībꝰ & cecinerūt et canūt
Reiciendi q̄ sūt nō solū q᷑ men
tit᷑. verū etiā maxie. q᷑ nō bene
mētiūt᷑ s᷒ sūt q̄i pictores dissili
a oino illis pingentes atq̄ con
traria q̄ pingere debuerūt. Hec
inqt rec accusanda sūt s᷒ queriā
sūt falsa atq̄ iprobe dicta Pri
mū inqt maximū. & de rebꝰ max
imū mēdaciū nō bene mētit᷑ ē
q̄ dixit celū ea fecisse q̄ ab Hesio
do narrat᷑. & q᷑ Saturnꝰ ipsū
vltus fuerit Na etiā si vera eēnt
tacēda tn̄ oino putarē nec ita fa
cile ad oēs efferenda. s᷒ maxime
esse celāda. q᷑ si necessitas q̄da
dicē cogeret paucissimis tradēda
fuisse Ardua enī sūt nec pdicā
da o Adimāte i ciuitate nr̄a. Nec
enī iuueni psuadēdū ē. vlasci

parentes oportere. eciā si iniuriam
inferant. nec āt oīno credendū ē
deos inter se ita dissidere vt alii
aliis bella et pugnā cieant. nec
enī vera hec sūt. nec nobis condu
cibilia. q̄ si rē publicā conserua
re volumus. intestina bella odia
et simulaciones turpissimas ducē
debemus nec gigātū aduersus deos
pugnas & heroū ī cognatos a
dolescētib' explicādas iudico. s;
si aliq̄ mō possemus nūq; ciui
ciuē fuisse inimicū id libenter
persuaderemus. Hec enī maxi
me adolescētib'. hec viris hec
sermoīb' p̄dicāda. Quare po
ete cogēde eciā sūt hec carmīb'
edere. Saturnū āt vincula et vul
canū a p̄re proiectū cū auxili
ū pulsate mr̄i efferret deorūq;
pugne q̄s Homerus cōscripsit
nullo mō audiēde. Nā eciā po
ete q̄ optime atq; vtiliter de
deo fingere d̄nt. Multū enī ad
virtutē huiusmoī carmina de
ducūt. Quas igit' dicem' vti
les ad virtutē de diis fabulas ēē
vt videam' si q̄s iterroget

Non sum' inq̄t o Adima
136 te ī p̄ncia poete s; vrbiū
conditores. Conditorē āt vrbis o
portet formas q̄sdā rerū tenere
ī q̄b' versari poete ita debēt. vt
degredi sibi nō liceat. Recte inq̄t
dicis. Sz que nā iste forme sūt.

Tales certe inq̄t q̄lis sit de' i heroi
cis 'l lricis Tragoediisq;. dicēdū ē
nā cū deus bon' vere sit. nichil ei
mali attribuere debent. Bonū
āt nullū nocet an nō. Ita vide
t' inq̄t. Putasne igit' q̄d inocē
ū est nocere an nō. Nullo mō
inq̄t. Quod āt nō nocet facit
ne q̄cq; mali. neq; id q̄dē. Quod
porro nichil mali facit nulli' cer
te mali causa erit. Assencio. Nich
il q̄ nocebit. Preterea dē bonū
vtile est an nō. Vtile d' videlz
Erit q̄ causa felicitatis. Ita prer
sus sequit' q̄ ipz bonū nō ēē cau
oīz s; eoz solūmō q̄ probe se habet
maloz vero mīme. Id iā negari
nō pt. Recte igit' ē inq̄ qm̄ de'
bonus ē nō oīz vt multi putat
s; paucioz paucioza enī bona
q̄ mala sūt cau ēē. Malorū
vero nō de' s; alia q̄dā causa ē
Hec michi verissime dici videt'
Nō q̄ audiēd' ē homer' cū ita
īpudēter de deo loq̄t'. q̄ duo apd'
iouē dolia sūt. alterū bonis ma
lis alterū fatis plenū & cui Iu
piter ex vtrisq; dederit. is modo
feliciter mō cōtra se habet. cui
āt mala solūmō destinauerit
hūc magna sp̄ erumna calami
tosaq; pestis īseq̄t'. federis āt co
fusionē si q̄s per pallada & Iouē
ēē cernierit nō approbabim' nec
cōtēciones atq; pugnas deoz. nec

quod Eschilus dicat. occasiones dum
nit hominibus causam malorum qui eos deus
perdere voluerit. Nec nobis calami
tates ceteraque huiusmodi audienda sunt
Sed vel non fuerunt a deo illa facta vel
si a deo facta contendunt dicendum cum
hi puniuntur miseri sunt non deum crea
torem sed miseriam suam sibi debita sup
plicia concitasse. quibus cruciati me
liores facti sunt sed modo hec pretermit
tenda. Malorum autem si quis audet
causam deum dicere. si quidem volumus
bonis civitatis legibus fundare
nullo modo patiemur. Nec enim fas est
id dicere nec conducibile nec con
gruens sed divino nefandum ac falsum
probatur michi hec lex inquit. sitque
ista prima formula quod nulli omnium
liceat malorum sed bonorum solummodo
causam deo attribuere

Ad hec respondeo quaeso. Utrum
putes ab illa in aliam for
mam deum mutari ut nos decipiat
an simplicem esse ac nunquam mutationem
aliquam suscipere. Non habeo in
quit modo quod respondeam. Si quid autem
a forma sua mutatur. vel a se ipso
vel ab alio mutari necessarium pu
tas an non. Necessarium certe quod
autem summum optimum potentissimumque
est mutari ab illo non poterit. hec
autem omnia deus est. Non igitur diversas ab a
lio formas accipiet. A se ipso autem
mutari quis potest dicam. Utrum enim ad
melius an ad peius mutabitur.

Necesse est inquit si mutatur quod mu
tatur optimum est ad peius mutari.
Videtur igitur tibi o adimante sponte
sequenti se in peius mutare. Minime
inquit. Nec igitur est cum sit
pulcherrimus atque optimus simpliciter
sumus eum esse. ac in forma sua se
constantissime manere. Michi
etiam ita videtur inquit. Nullus igitur
nobis deo qui peregrinos orbem
circuire asserat. nec multa de
Proteo ac Thetide mendacia di
cat. nec iunonem in Antistidem con
mutatam eam fecisse contendat que
multi conscripserunt. Sed hec omnia
quis hiis similia pellatur a civitate
Sed forsan inquit ipsi quidem dii nullo
modo mutantur. Ceterum vero phan
tasmata ita movent ut mutari
nobis videantur. Quid igitur inquam
vellet ne unquam deus mentiri. aut se
ducere re vel verbo. falsa nobis
phantasmata imprimens. Nescio
id quidem inquit. An ignoras inquit
quod vere falsum est si ita dici convenit
id non deo solum verum etiam hominibus
odio esse. Quo id dicis inquit.
Non enim intelligo. Putas enim in
quam magnum quid me dicere. ego
vero dico cum falsum ita in animo se
habeat. ut errore intellectus versari
voluntatur atque ignorantia nemo
peritus hic id vellet et oderunt
omnes id falsum. hoc enim est quod pau
lo ante dicebam vere falsum cum se in

quod metitur ignorantia Falsitas enim
que in verbis est. eius falsitatis
imago est. qua animus seducitur
quod quidem falsitatis simulacrum
sincera puraque falsitas non est
atque ideo non similiter odio dignum est
Conducat enim nonnumquam vel adversus
hostes vel ad eos qui amici dicun-
tur. quando mali aliquid inferre conantur
Cur enim ad incommodorum eversionem
falsitate uti non incommodum est pris-
ca etiam que certe scire nequimus
quam verisimiliter fingentes non nichil inde
utilitatis adipisci conamur. Ce-
terum igitur ratione falsitas deo conveniet.
Utrum quia prisca nesciat. an quia
hostes vehementer formidet. an
quia suorum insidias velit effugere.
Nichil inquit horum de deo dici potest
mentiri ergo deum nefas est dicere. Unde
simplex maxime et verus et verbo
atque re est. nec ipse in seipsum muta-
tur. nec alios aut phantasmatibus
aut verbis signis vigilantes
aut dormientes decipit. Recte is-
ta omnia dicta sunt inquit. Sit ergo ista
secunda formula ne cui liceat seducto-
rem aut mendacem aut mutabilem
aliquo modo deum appellare. Quare
non est laudandum illud homericum
quod somnium Agamenoni missum est
nec Eschilus audiendus cum fingat
Thetida dicere Apollinem in nup-
tiis suis optimos eam filios ac
longe vite habituram cecinisse

Et ego Thetis apud eum divinum
Apollinis os falsum posse dicere non
sperabam. nunc autem video ab eo ipso
qui nichil secundum de filiis ~~filiis~~ ceci-
nit filium meum esse interfectum. Hec
ceteraque huiusmodi pellenda omnino
a civitate sunt. Quod igitur Plato
verbis precipit. id ipsum re in hebreorum
scriptura factitatum invenies. nulla
enim de deo turpis fabula nulla de
angelis nulla de priscis viris invenies
Cum autem bonorum causam esse deum Plato as-
serat. nonne a moise illud accepit
qui singulis creatis subiungit Et
vidit deus quia bonum. et omnia simul repe-
tens. et vidit deus inquit universa que fece-
rat. et erant valde bona. nec umquam apud
hebreos malorum causa deus putatus est quare
potius etiam ad homines qui sua se voluntate
depravaverunt. hiis verbis utitur Fruc-
tuosam ego te vitem plantavi quomodo te
conversa es quod si alicubi mala di-
vinitus improbo dari scribitur penas
atque supplicia mali vocabulo intel-
ligere debemus. quas deus cum sit bonus
non ad detrimentum eorum qui puniuntur
sed ad utilitatem atque commodum mittit
sicut medicus ad salutem laborantium
cura nonnumquam utitur amara dolorisque
plena. Unde apud platonem
quoque dictum est utilitatem consequi eos
qui puniuntur. et iudeis quidem dixit
Castigat dominus quem diligit. quod autem
mutari deus non potest sic a persona eius
in scriptura dictum invenitur. Ego dominus

deus ve[ster] et non mutor. et apud psalmistam Omnes sicut vestimentum veterascent. et sicut opertorium mutabis eos et mutabuntur tu autem idem ipse es et anni tui non deficient. quod si dei verbum in forma figuraque hominis venturum scriptura predicat. quod nos iam venisse affirmamus atque ideo mutationem deo attribui nonnulli putent Sciant quod non ut gentium fabule de protheo Thetide atque Iunone. nec ut ceteri dii qui errantes sicut peregrini orbem circuierunt Ita verbum dei hebreorum scriptura in hominem mutatum esse affirmat. Verum quoniam rationale animal homo dei adeo errauit ut neque deum deique prouidenciam neque seipsum cognosceret. sed in naturam bestiarum male agendo inciderit Idcirco deum ut medicum et saluatorem venturum predicabat. non quidem a sua natura mutatum. Non enim seduxit eos qui viderunt. sed utramque verissime conseruauit: visibilem dico atque inuisibilem naturam. visus enim homo est et quidem verus homo fuit. verbum eciam dei verum. filiusque dei verus est. Quare non seduxit credentes neque falsitas ulla in eo inuenta est. qualis eciam Platoni de eo esse videtur. Namme igitur deus verbum verbo atque re simplex est. nec a seipso mutatur umquam fuit. nec alios aut phantasmate aut verbo aut signo vigilantes aut dormientes decepit Sed sicut rationalium medicus animarum salutem uniuerso generi hominum afferens vere non phantastice hominem assumpsit. ac ita nobis diuinus ad veram pietatem ad veramque dei cognitionem conuersionem largitus est. Talia igitur nostra sunt. eos vero qui aliter dicunt ab ecclesia tamquam a ciuitate Platonis consilio compellimus

138 Deos autem grecorum a Socrateque contemptos fuisse. et hac de causa eiectum atheniensibus diximus. Hijs enim fere verbis in euthiphrone Plato utitur. Ipsi enim homines euthiphron igitur Iouem optimum atque iustissimum deorum putant. et tamen fatentur suum patrem ab eo victum fuisse. quod filios impie deuorabat: michi autem irascuntur quia patrem iniuriantem ulciscor Et si contraria sibi ipsis de diis et de me dicere inueniuntur. Num inquit Socrates o Euthiphro propterea ipse accusatus sum quod egre fero talia dicere de deo. Hec Numenius in libro de arcanis Platonicis hoc modo exponit Si accusationem de Atheniensium theologia Plato scripsisset. unde dissensiones sediciones parentum atque filiorum. et deuoraciones blasphemiasque. et nephanda matrimonia impie diis a theologia eorum ~~tribui~~ attribui: dedisset meo quidem iudicio causam Atheniensibus incitassetque ipsos ad cedem suam

atqz ita morte Socratis obijsset sed
viuere quidē ille īpietate noluit
nunquam voluisset. qui vero et viuere
et vere ac pie dicere tuto poterat
Euthiphronē quidē virū arro
gancia corruptū pro persona
nō atheniensiū solūmō. sz omī q
pie nō senciit Ipm at Socra
tem pro persona sua posuit.
atqz ita veritatē z securitatem
simul consecutus est

139 In Critone at morte p
veritate oīno despiciēdam
hijs verbis ondit Ego vero igt
o Crito nō mō nūc sz sp tal' fui
vt nulli magis qz roi credā ei
que michi optima videatur
quā obrem nō possū nūc qm
isto casu oppressus sū rōnes e
eas qī falsas cōtēnere. quas z
prius vt optimas pdicaui et
nūc similes michi videt. et nisi
meliores alias dicere habeam9
nec si etiā maiora qz mors et
vincula pecuniariaqz oblaciōes
īniceret pericula tamqz puer lar
uis territus a pposito desistam
Sz videam9 an recte prius di
cebam9 qz oporteat opinionū
alias īprobare alias minime
Nā si hoc antiqz mors īstaret
rēe dicebat. nūc vero aliter videt
ludus q̄dē z deliramē disputacio
nrā fuit Sz qm pns tibi cala
mitas nulla īpendet. nōne sen

tencia̅ meā pbas. qz sz alie hoīz
opiniones āplectēde sūt alie ne
quaqz. nec hoīz oīm sed aliorū
opiones eligēde. aliorz vero minime
Quid agis. Probe igr dicit
Bonas q̄ eligēdas pnas at cen
cēdas asseris an nō. Assero igt
Bone at nōne sapiētū sūt. prūe
at insipientiū. Quid in vtrū
igit vir bon9 laude atqz vitupe
racione z opinione cuiusius mo
uebit. an eius solūmō q̄ ea in re
ppriū habeat artificiū Eius so
lūmō michi videt. Fugiēda q̄ est
vituperacio z laus expetēda Nū
quid multorz sz eius solūmodo
q̄ ppriā habeat rei cui9 laudes
desideras doctrinā Ita faciūdū
viuēdūqz vt ipē monet ceteris oī
bus cōtemptis Quare ne cetera
pcurrā. de iustis qz atqz iniustis
turpib9 z honestis nō multorū
opinionē sequi oportet. sz eius
solūmō qui hec recte itelligit. ip
vereri atqz timere qz ceteros oēs
oportere ipē censeo. quē nisi sequim
nec iusti videlicet nec pbi erim9
viri Quare nec viuēdū nobis est
ita corruptis Non q̄ curare de
bemus qd multi sz quid dicturi
eet. si qs īelligeret aut ipa veri
tas si ei attribueret ōrō. hoc vbi
qz pro pietatis veritate ita facti
tatū. ā nrīs ē vt null9 iterz volu
tatē alioz cōsideret. sz oēs vno aio

xpm sequant' nullas pecuniarũ
ablaciones. nulla vincula. sz nec
mortẽ q̃z p̃pt̃ xp̃m timentes quales apud
hebreos etiã priscis temporibus
multi fuerunt

140 In eodẽ nullo pacto iniuriã
dũ ee Plato censet. Affert
ne inqt turpitudinẽ iniurianti
et dedicus iniuria an nõ? Affert
inqt. Nullo igitur pacto iniuriari
oportet. Fateor inqt. Nec ergo etiã
leso referẽda iniuria ẽ vt multi pu
tant. qm nullo pacto iniuriãdũ
ẽ. Et qm male facere nichil aliud
est q̃ iniuriari. nõ oportet male
alicui facere etiã si innũabilia
mala perpessus sis. Hec nobis a
xpo clarius precepit. Et propheta
multo ante Platonẽ. Si reddidi
retribuentib' michi mala decidã
ab inimicis meis inanis et cetera.
Cum hiis q̃ oderunt pacẽ erã paci
ficus. Nõ aũt pro veritate mori
debeamus. qd multi hebreorũ
fecerũt. cristianorum vero ferme
innũabiles. Socratẽ audi apud
Platonẽ in apologetico dicentẽ
Si diceretis inquit michi o iudi
ces Anito q̃dẽ accusatori tuo So
crates valere dicẽm' Te aũt hoc
pacto et federe liberam' vt nũq̃
ãplius vt solebas phĩari audeas.
Et si aliter feceris vt moriaris
Si hec michi diceretis cõstanter
rñderẽ qr ego diligo q̃dẽ vos o
viri athenienses. credo autẽ deo
magis q̃ vobis. Quare quisq̃
viuã et possũ. nũq̃ phĩari d
est rẽ vivere nõ desinã. nec cẽ
sistã vnq̃ hortari admonereq̃
vos quẽadmodũ cõsueui. Hec
Platonis Socratisq̃ sententia
vix a solo Socrate ab hebreis
aũt et aũ xpm multis et p' xpm
innũabilib' cõstanter ipsa re ap
probatã inuenies. hebreos enim
etiã Saluatoris nr̃i discipu
los fuisse nõ ignoram'

141 Sed videam' qd de hiis
dicat qui pro defensione
patrie magno aĩo militantes
mortui sũt. Nonne igitur inquit
eos qui milicie fortiter pro patri
a facientes interierũt aurei ge
neris fuisse dicemus. Pindi
quit. Credemus igitur Hesiodo
postq̃ aurei generis hoĩes mortui
sũt a multis hoĩes angustiis se
mideos factos liberari. mortali
umq̃ oĩz ẽẽ custodes ac in posterũ
q̃ deos colemus. eorũq̃ adora
bimus monumẽta. Similiter
etiã oẽs qui preclare vixerunt.
quo quõ mortui sũt honora
bimus. Hec nos cotidie facitim
mus q̃ vere pietatis milites
vt dei amicos honorãtes. ad
monumẽta q̃z illorũ accedim'.
votaq̃ ipsis facim' tamq̃ viris
sanctis. q̃r intercessionẽ ad deũ

nō paru̅ iuuari ꝓfitemur. Hec
a platone collegimus ut ondere
mus hebraica illi̅ phia mu̅g
tu̅ nr̅is c̄osentanea scripsisse
Plura istis apud eu̅ inueniri
ab hebreor̅ suscepta scriptura nō su̅
necessarius ꝫ oīa colligere longu̅ ē
Veru̅ ne soli nos ab hebreis tu̅
platoni q̄z aliis multo furto
ee ablata c̄osp̄exisse videamur
alior̄ q̄z testimonia q̄ hoc ip̄z ꝓ
spexerunt ꝓponēda sunt Primu̅q̄z
Aristobulu̅ audias. q̄ i libro
quē ad rege̅ Ptolemeu̅ c̄oscripsit
hiis verbis vtit̄. Apertissimu̅
quidē est lege̅ ꝛ disciplinam
nr̄a̅ diligenter fuisse Plato
nē secutu̅ Non eni̅ latet. si
q̄s attentius eu̅ legat. perlec
tu̅ ab eo ꝛ quidē diligeter scriptura̅
n̄ra̅ fuisse Iam̄ etia̅ oes a̅te
Demetrij phalerei tp̄a. imo
vero ante Alexandru̅ ꝛ Persa
ru̅ imperiu̅ quosq̄z Moisi li
bros i greca̅ lingua̅ quauis nō
c̄omode traductos fuisse Tota
vero scriptura nr̄a Demetrij
phalerei opera ꝛ Philadelphi
regis tu̅ ꝓgenitoris iussu ap
tissime translata ē Et ꝓ pau
ca diuina̅ voce inq̄t tu̅ dicat
Et dixit deus fiat ꝛ f̄cm ē. nō
sillabis prolatu̅ sermone. ꝫ
operis nutu ip̄ius c̄ostitucione̅
itelligere debemus Cō mea

quidē sentia̅ Pithagoras Socra
tes atq̄z Plato sentiti dei voces
audire dicebat Vniuersi pro
ductione̅ a deo emanasse vide
tes. ꝛ virtute illius c̄otineri nō
dubitātes Sꝫ Orpheus etia̅
i carminib᷒ q̄ inscripsit de verbo
sacro diuina virtute oīa gub
nari. cunctaq̄z a deo producta
hoc modo asserit
Vos qui virtute̅ colitis. vos
qd mea tantu̅
Dicta aures adhibete aio̅s
q̄z intendite vos
Contra qui sanctas leges c̄o
temnitis: hinc vos
Effugite: et procul hinc mise
ri procul ite profani
Tu vero qui diuinas specula
ris: et alta
Mente capis muse voces a̅
plectere: et illas
Aspiciens sacris oculis sub pec
tore serua
Hoc iter ingressus solu̅ illu̅
suscipe mu̅di
Ingentem auctore̅ solu̅ inter
tuq̄z carentem
Quem nos presentib᷒ qui sit
sermone docemus
Vn᷒ ꝑfect᷒ de᷒ ē q̄ cuncta creauit
Cuncta fouens. atq̄z ip̄e feres
super oīa sese
Qui capitur mēte fatu̅. qui
mente videtur

Qui nullu̅q3 malu̅ mortalibus
iuehit vnq̅3
Quem preter no̅ est alius tu
cuncta videto
Hic ipsum ı̄ terris melius quo
cernere possis
Hic eteni̅ video ipsius vestigia
fortem
Hicq3 manu̅ video veru̅ ip3 ter
nere quis sit
Nequaq3 valeo. nam nubibus
insidet altis
Nemo illu̅ nisi chaldeo de sang
uine quidam
Progenitus vidit. que̅ celoru̅
aurea sedes
Sublimisq3 tenet. cuius se dex
tera tendit
Occeani ad fines quem de ra
dicibus ymis
Concussiq3 tremu̅t montes. nec
pondere q̅uis
Immenso sunt ferre queunt. qui
culmina celi
Alta colens terris. nu̅q3 tame̅
ille sit absens
Ipse est pri̅cipiu̅. medium quoq3
et exitus idem
Priscoru̅ nos hec docuerunt. om
nia voces
Que binis tabulis deus olim
tradidit illis
Aratus eciā sic de deo loq̅t
Ab Joue pri̅cipiu̅ sunt idmus
omnia plena

Que reticere nefas: Joue cu̅c
ta vtuntur. ab ipo
Nos simus: ille fauet. vires
cunctisq3 ministrat
Joue̅ eni̅ hic Aratus sup̅mu̅
deu̅ noiauit
Sz no̅ hus solu̅ sz oibus p̅his
qui hoc noie digni visi su̅t. ita
pia de deo s̅nia videt̅ habenda
n̅ra lex sola diligētissime facit
Ad pietate̅ eni̅ vera̅ sola nos ad
ducit. et vere virtutis cura̅ habe̅
co̅pellit Et post aliq̅ Quib᷒ ergo
productis inquit ad requie̅ a la
borib᷒ septimu̅ die̅ nobis co̅cessit
Et paulo post Prima vero res
naturaliter lux: ı̄ qua vniu̅sa
co̅spiciu̅t dici pt. quia q̅dē luce̅
sapieciā q̅3 appellare possumus
Tota neppe lux ex sapia ē. vnde
q̅dā peripatetici fulsore̅ ipa̅3 ap
pellaru̅t. qm̅ q̅ eā seq̅t per tota̅
vita̅ nu̅q3 cespitabit Nō clari᷒
Salomon ille dixit. ante celu̅
et terra̅ sapiēciā genitā ēe affir
mās Id at scriptura dicit. re
quieuisse deu̅ in septima die.
id no̅ q̅3 nichil d᷒ postea faciat
dictu̅ vt no̅nulli putāt. sz qm̅
ordo reru̅ fixu̅ habuit statu̅ qui
nu̅q3 mutat̅ cessasse deus dicit̅
Ideo eni̅ dicit̅ in sex dieb᷒ illu̅ celu̅
et terrā ⁊ oiā que ı̄ eis sūt creasse
et vt tp̅a et ordo reru̅ scd3 prius ⁊
posterius significet̅ Eo eni̅ ordie̅

facta sūt q̄ postea gubernāt᷑ ꝛ trās
mutāt᷑. lege āt iussit hāc diem
nobis ēē seruādā ī signū rōnis
septime que ī nobis cōstituta ē
ī qua huarū diuinarūq3 rerū
cognicionē cōseqm᷑ Hebdoma
dibus āt vniuersū voluit᷑ cir
ca fouens que viuūt ꝛ germi
nāt. vnde noīe eꝰ sabbatū appel
lamus. qd̄ latine quies īterpta
tr pt Hoc ipz̄ hesiodus ꝰ hys
carminibus probauit
Primū p̄ma dies dehinc q̄rta
ꝛ septima sacra ē Et rursus
Septima lux rursū sacra et
prefulgida venit
Homerus etiā sensisse videt᷑
cum dicat.
Septima lux aderat cunctaꝛ
perfecta fuerūt Et rursus
Septima vbi octa dies Achero
tis liq̄mus vndas
Hoc enī significat q̄d obliuione
viciorq3 aīe in septima sc̄dz veri
tatē rōne vbi cognicione veri
tatis adipiscim᷑ oīa p̄dcā reliqui
tur. Linus etiā hec cecinit
Septima cū venit lux cuncta
absoluere cepit
Omnipotens pater meq3 bonis
ē septima: et ipsa
Est etiā rerū cunctarū septīa origo
Septima prima eadē perfecta
et septima: septem
Unde etiā celū stell᷑ erratib᷑ altū

Voluitur: et circlis totidē circum
vndiq3 fertur
Hec ab Aristobulo nobis scripta
sūt. Hinc clemēte qd̄ de hac ipā re
scripserit audiam᷑ Modo inqt
a barbaris vt ipsi diceret phīa mi
tos furatos grecos fuisse ondam᷑
Deinde stoici corpus dicūt eē ī
corpore et spiritu sc̄dz substācia
q̄ totius aīaz Hec aperte ī scrip
tura inuenies Alciorē enī sensū
atq3 verū perspicere nequiuerūt
vnde per vniuersa mūdi substācia
tāq3 fouēte aīam trāsire deum.
asseruerūt Seducti āt sūt ex de
sapiēcia dicit᷑ per oīa ipm̄ trāsire
tenuitate atq3 mūdicie sua. nō
enī intellexerūt de ea sapiencia
que prima creatura ē scriptū ee
Hilen eciā3 in principiis philosophi
stoici sc3 Plato Pythagoras et
Aristotiles posuerūt quā īforme
et absq3 qualitatib᷑ asserūt. Ejus
Plato in Timeo vnū occulte pri
cipiū censere videatur his verbis
Quid nobis videt᷑ de oīm pri
cipio. aut principiis modo dicēdū
nō est. nō alia de cā nisi difficilimū
est Ille etiā locus scripture terra
quoq3 erat īuisibilis ꝛ informis
occasionē eius dedit vt Hilen deo
subicerent Vaciū āt Epicurus
posuit qm̄ illud nō recte itellexit
Vanitas vanitatū ꝛ oīa vani
tas Aristoteles vsq3 ad lunare

pilam prouidentiā dei deduxit illo
psalmo deceptus Dn̄e in celo
misericordia tua: et veritas tua
vsqꝫ ad nubes Prophetica enī
dicta ante Saluatoris nostri
tp̄a magna obscuritate tegebāt
Supplicia vero apud īferos esse
tam poete q̄ꝫ phi a nris accepe
runt ad hec aūt sequit̄ necessario
īmortalitas aīe. qd enī supplici
o et cruciatu vexat ōmo viuit
Plato vero qd hebrei gehennā
dicūt ignis. fluuios. tartarū.
cocitū. acheronta. et piriphle
gethonta scdm poetas appellat.
viros vero igneos dicit damna
tas aīas ad supplicia impellē
angelos videlicet quosdā a qb
īiusti puniūt ad hec angelū
vnicuiqꝫ ad custodiā diuinit9
datū a scriptura nos didicim9
Et Plato scribere nō dubitauit
hoc modo Cū inquit oēs aīe
sorte viuēdi modū eligē ordīe
ad sortē suā progrediūt. mōte
a demone que singule sortite
sūt. qui ad custodiendā hanc
vitam. et ad perficiendā q̄ ele
gerint vna cū eis mittit Hoc
ipsū credo Socrate etiā signifi
casse cū demone quodā sepius
atqꝫ sepius gubernari se dixerit
Mūdū quoqꝫ factū ee. a Moise
didicerūt Peritissimis naqꝫ pla
to vniuersi huius factorē atqꝫ
patrē deū appellat quasi ab eo
solo ex non ente formatū Sto
ici qꝫ huius opinionis sūt. et
que scriptura diabolū nōinat
malignā aīam x° i decimo de
legibus Plato appellauit ad
uersus quā pugnā nobis ee
constitutā ondit Cū aūt mū
dū aliū intelligibilē aliū sen
sibilem ee Moises ondat et ali
ū primitiuū atqꝫ exemplar aliū
exemplaris illius simulacrū
q̄ꝫ alterū scꝫ intelligibile vni
tati. alterū scilicet sensibilem
senario accōmodet nūo. qui
a pithagoreis q̄si secūdus co
iugiū appellat Nam ī vnita
te quidē inuisibile celū terrā
sanctā et lucē intelligibilem
creatā fuisse asserit In princip
o enī inquit fecit celū et terrā
Terra enī erat inuisibilis Et
dixit deus Fiat lux In creatio
ne vero mūdi sensibilis soli
dū celū creauit Solidū por
ro nichil aliud q̄ꝫ sensibile ē
Terrā similiter visibile et luē
visibilē produxit sic Plato
Ideas et species sensibiliū. in
telligibiles ītelligibili mūdo
collocauit corpus a terra for
matū Moises asserit qd ter
renū Plato habitaculū appel
lauit. rōnale vero aīaꝫ ad im
faciē affirmat Unde phi in

capite intellectuue aie sede arbi
trati sut. Ad similitudinē autē
dei factū hoēz cū audiuerit se
quela illā intellexerūt de qua
scribit alibi Moises. post dnz
deū nrm ābulate: et mādata
eius seruate. Sequitur nempe
deū oēs qui pie ac scē ipz colūt
hinc stoici phi philosophādi
finē cōgruenter nature viuere
terminarūt. Plato vero deo p
silitudinē inherere. et dē bonū
bono amice ēē atqz simile. Et ī
Timeo iuxta libri finē oportē
inquit vt intellecto intelliges
scdm priscā naturā silē faciat
Cuqz simile fcm sit illū sēper
pre oculis habere finē. q oib9
optime vite finis a dijs ppositꝰ
est. hucqz finē ī pnti. et ī futuro
tpe seq. fres qz hoēs oēs qm ab
vno deo pducti sūt Sz alios
qi ferreos. alios qi argenteos
alios qi aureos ait In theeti
co at cū verā phoz vita descri
bat. nōne xpianoz: vt a supe
riore qdā virtute cōcit9 descrip
sit. Pithagoras vero Socrates
et plato. cū se vocē dei audire
affirmaret cōstructioēq vniuer
soz diuinit9 factā atqz guber
natā intelligebāt Mosaicam
illā vocē exprimētes. et dicit et fcz
ē. Hesiodus vero de creacioē Pa
dore dicit. et Vulcano Jupiter

iussisset. aquā terre cōmiscē. et vo
cē atqz mētē hoīs limo īmittē.
Preterea ignē et lucē allegorice
deū appellat scriptura Stoici ve
ro naturā ēē dicūt ignē artificiū
osū via ī generacione gradientē
Epicharmus at pithagoreus
vnde nisi a scriptura didicit nich
il clam deo ēē. et ipz naturā oīa
videre. nichilqz īpossibile ipi ēē
Democritus qz oīa inqt Jupi
ter cognouit. oīa ille dare et oīa
pt auferre Rex oīz ipse solus ē
Joue enī plerūqz pma cāz solent
appellare Sz Pindarus multo
magis iustice tāqz pithagoreꝰ
vnū inqt hoīz genꝰ ē. et ab vna
mrē cūcti Vnū prēz creatorem
sūmū atqz optimū artificē ha
bemus q progressus singulis
diuersos scdz merita pbz Patrē
profecto Hilen appellauit illud
at Platonis ī epistola ad Erasto
et chorisciū ōino diuinū. prēz enī
et filiū noiat. et per eos pie tāqz
vniuersi cāz inuadiū ēē asserit
et illud siliter circa regē oīz oīa
ēē Scdo circa scdā Tercio circa
tercia Que at aut illi diuinitꝰ
reuelata sūt. aut qd reliquū est
ab hebreis eorūqz scriptura accepit
Sanctissimā enī trinitatē illis ver
bis significari nō dubito Ter
cio enī spm filiū scdo prēz pmū
ordine posito collocauitꝰ Heraclit

vero ephesius vnu mudu sepiter
nu atq incorruptibile opinat
semper fuisse futuruq affirmas
alteru corruptibile & fem diuinit
Plato rursus in septimo de repub
lica hanc diem nocturna diem
appellat propter hui mudi forti
priapes Bonu at & morte via
aie in corpus siliter vt Heracli
tus ee confirmat. q ob re vt pu
to sps scs ore phete de Salua
tore nro hys verbis pdixit Ego
dormiui & soporat su. surrexi
qm dns suscepit me Non eni
resurrectione solumo deu eructa
tioneq a somno. s descesu etia
eius in carne somnu allegorice
appellauit Ego vero de dominico
etia de die in decimo de re publi
ca hys verbis vaticinatu fuisse
platone censeo. cu inqt in pto
septem dies singuli affuerint
tunc surgetes hinc oportet in oc
tauo die ipos proficisci & qtri
duo peruenire Prata vero oc
taua sphera tanq amena sctor
loca intelligimus Septe aut
dies erraticaru spheras et oem
operosa arte carte ad fine requi
etis festinate. via vero inqt q
vltra erraticas stellas e ad su
pmu celu ducit ad motu viq
& die octauu. qtriduo vero perue
nire ait per qtuor elemeta via
fieri significas Septima etia

diem no hebrei solu s oes fere
tam phi q poete sanctionem
ee cognouerunt. Antisthenes q
pheticu illud cui me assimu
lastis dicit dns comutauit de
uq dixit nulli simile ee Qua
re ipossibile est iqt ip agnosce
cu ymagine nulla habeas
Simulia etia Xenephon athe
niensis hys verbis scribit. q
oia quatit & oia qescere facit
magnus potesq est. qd omib
patet. qlis at forma sit nemi
ni patet. nisi ipi soli qui luce
sua oia perlustrat. qs eni cor
poreus deu veru celeste atq
imortale oculis cernere pt Et
Xenophanes colophonius
Vnus inqt de inter deos atq
hoes maximus nec corpore atq
mete mortalib silis Cleathes
etia stoicus Interrogas me i
quit qlis de sit Attende igit
bonus ordinat iust scs se ip
possides. vtilis speciosus oportu
nus seuerus liber sp comod
intrepid sine mesticia sine do
lore tut gloriosus caritas q
ee oes couenitur mitis acer tar
dus sine querela sp manens
Deinde idolor cultu oculi
meo qde iudicio reprobas subiu
git Illiberalis at atq seru e
qui opinione vulgari ducit
qi bonu inde qcq cosecutur

Noli ꝫ vulgari opionē deũ co
lere nec maligni huius figuras
honorare Heraclit aut verbi
qd ē sp inqt sensũ hoēs nō ca
piūt nec anteꝗ̃ audiat · nec
cũ pmo audierit Hecateus
vero q̃ vniuersā historiā colle
git · cũ de Abraam ⁊ egiptis
dicat Sophocle tragicū in tra
gedijs scripsisse affirmat Vnus
vere vnus ē deus q̃ celũ latꝗ̃ ter
rā fūdauit · q̃ ceruleā ponti vndā
⁊ vētoꝝ flatus pduxit Moẏses at
errore seducti ex aere ⁊ lapidibus
auro eboreꝗ̃ simulacra nocētiū
deoꝝ cōstituim̄ q̃s sacris solēnita
tibusꝗ̃ pestiferis honorātes fal
sā pietatē ꝑplectim̄ Manifestū
ēt vnũ pricipiū rerū locrēsis Ti
meus in libro de natā hijs verbis
pdicauit Vnũ inqt pricipiũ oīū
rerũ est ipm̄ absꝗ̃ origīe Nō eni
erit pricipiũ si ab alio fcm̄ ē · ſꝫ illud
vnde fcm̄ est pricipiũ erit Epichar
mus ēt comicus de diuino verbo
aperte sic scribit Diuinũ igit ver
bũ ē · qd artes hoīb suggerit · do
cetꝗ̃ facere qd cōducat Nō inuene
rũt enĩ hoēs artē · ſꝫ de hoīb eam
inmisit Verbũ ēt hoīm a diuino
verbo defluxit Tu ēt p Ysaiam
sposēs clamet qd op' m̄ ē sacrificia
oꝝ multitudine vr̄oꝝ dicit dn̄s
plenus sũ holocaustis agnoꝝ pin
guedine ⁊ thauroꝝ sāgine nolo

Et post pauca Lauamini purificate
vos ⁊ eiciatis iniq̃tate ab aīs v̄ris
ceteraꝗ̃ huius Menader comic'
vide queadmodũ ī comedia eisdē
fere verbis a sua vsus ē Si q̃s o
pāphile thauroꝝ ī sacrificiũ obla
ta multitudīe · aut deoꝝ aliorũꝗ̃
huiuscemōi ꝑpicuũ se habiturũ deũ
arbitrat' penitus errat mētes leui
tate seductus Sꝫ oportet iusticiam
seruare nō adulterio · neꝗ̃ vgīnũ
vti corruptione · nec acus q̃de tenue
filũ si alienũ est cōcupiscē De' enĩ
pxe ē ⁊ oīa videt · qd illi simile ē de
appropiquās ego sũ ⁊ nō de delon
ge Faciet ne hō aliqd ī occultis et
ego nō videbo ipm̄ Dephilus etiā
comicus nō aliud ꝗ̃ a scriptura ī
comediā trāstulit ea q̃ de iudicio dic'
Tu putas igit mortuos q̃ delicōse
vixerūt dei iudiciũ effugisse Sꝫ ē
iusticie oculus q̃ oīa pspicit Duo
enĩ itinera mortuis pposita esse
putam' · alterũ iustoꝝ alterũ ipioꝝ
Caue igit' ne erres Nā ⁊ apud ī
feros iudiciũ est · qd deus dñator oīū
exercebit cui' nomē terribile qd ego
dicē nequeo Si q̃s ēt moꝛtuũ male
agēs putat dei oculũ effugē · is ī
pia ducit opinione Cauete qui
putatis deũ nō eē · ē enĩ · est inqꝫ
Si q̃s ēt prauā agit tēp' lucratur
nā postea dabit penas In orpheus
q̃ꝫ scriptũ inuenit · cũ oēs deos occul
tauerit · ad letissimā rursus restitu

et luce. Quare si iuste sancteque vi-
vemus et hic beati et postquam hinc
recesserimus beatiores futuri sumus
quia beatitudinem non determinato
quodam temporis spacio habebimus sed in
eternum requiescere poterimus una
cum ceteris habitantes immortalibus. Inde
Orpheus cum invisibilem deum affir-
maverit uni solummodo cognitionem
sui donasse de genere chaldeorum asserit
Abraam ut ego puto aut aliquem ex
suis significans hiis fere verbis. Nullus
inquit deum novit nisi quidam unige-
nitus a genere chaldeorum defluxus.
Deinde commutatis verbis illud
expressit. Celum michi est et sedes. ter-
ra vero scabellum pedum meorum. Deus
namque in celo aurea in sede firmus
sedere cognoscitur. Terra vero sub
pedibus eius est. Manum autem et dex-
teram ad fines oceani ostendit. Mon-
tium radices tremiscit a viribus eius
resistere non possunt. Celestis igitur ipse
est et in terra omnia pervenit. Ipse
initium omnium medium atque finis. Hec ab
illis prophetis effluxerunt. Quod si aperi-
es celum tremor universa comprehen-
det et abs te montes liquefiet sicut
a facie ignis liquitur cera. Et quis
metitus est celum palmo. Quid
oportet singula singulis conferendo
longiorem esse. Omnia que apud gre-
cos vel apud barbaros sive poe-
tas sive philosophos recitus dicta sunt ap-
tissime a iudeorum scriptura derivata

ta videtur. Hec Clemens. Nos autem
Platonem maxime admirantes neque
id abre diligentissime namque scriptu-
ram sequi videtur. philosophorum tamen ei ten-
emus. qui purissimum scripture
aurum non omnino immaculatum ser-
vavit. Sola enim divina eloquia
sancta puraque sunt longe ab omni
mendacio remota. argentum pur-
gatum et probatum terre. platonis
autem ceterorumque omnium dicta simul
ac scripta qui humanis cogitatio-
nibus atque coniectura ad consideran-
dam naturam rerum accesserunt. nonnich-
il falsitatis permixtum possident

142 Iam si quis voluerit amore
atque odio depositis exquisi-
ta ratione veritatem inspicere mira-
bilem illum philosophum simulacris que ma-
nibus hominum facta in virili similitudine
fuerant dei appellationem turpiter
attribuisse comperiet. Ita per subli-
mem illa theologiam qua patrem et cre-
atorem universi unum deum esse conscrip-
sit a celo in profundum idolatrie de-
lapsus populi atheniensis opinionibus
ferebatur. Nec veritus est Socrates
in pireum ad solvendam dee vota des-
cendentem. laudare gallum etiam
Esculapio sacrificari probe iussum
a Socrate fateri videtur. et delphi-
cum demona paternum grecie inter-
prete appellat. Divinis libenter
laudibus prosequitur. Audi enim cum quam
turpiter vulgare de diis opinio-

nē cōfirmat dicēs · Alioꝝ āt demo
nū gñacionē cognoscere ac dicē
magis quoddā opus ē q̄ȝ nos fa
ce possimus Sȝ credendū est hijs
qui iā diu dixerūt q̄ deoꝝ nepo
tes sīt · et vt aiūt clare ꝓgeni
tores suos nouerūt · Nō enī pos
sibile est deoꝝ filijs incredulos eē
Nā et si nullā necessariā aut
verisimilē afferant demōstraci
onē · tū q̄r sua se narrare affir
mant · leges patrias sequentes
credamus · ꝓpter hec et cetera
huiusmoi iō phūs nobis qm̄ se
cū ipse desidet relinquēdū ē · Nā
qui poetas poetariūq̄ȝ fabulas
in libris de legib' cōtempnit · quiq̄ȝ
mētitū illū ait qui pͥm fingere
ausus ~~fuerit~~ fuit · ea celū fecisse
q̄ ab hesiodo scribūt · ceteraq̄ȝ
hui' · quō nūc de' ꝛ deoꝝ nepotes
Saturniū Iouē Iunonē et cete
ros appellat

143 Hec hec tū media rōnaliū
natura nō absq̄ȝ ortu sȝ
genita scriptura ꝑdiceret · ex qua
per lapsū genus demonū eē cōfir
met · atq̄ȝ ideo nullo mō angeloꝝ
aut demonū aliquē deū appellet
qm̄ nec natura immutabiles sīt
nec a se ipis sȝ a pͥma cā tā eē
q̄ȝ bene eē immortalitateq̄ȝ cōsequūt'
Plato incorporeas q̄de has in
tellectuales substācias ꝛ rōna
les similiter asserit Sȝ pͥmū nō

recte nō genitas tam ipas q̄ȝ oc
ciāq̄ȝ opinat' · deinde q̄m nata de
fluxisse a pͥma cā · ꝛ ita cōstitu
tas eē contendit · Nō enī dimo
cā nō ente simpliciter factas arbi
trat' · Quare plurimoꝝ deoꝝ
gen' q̄m defluxus q̄sdā ac ema
naciones pͥme cause ꝛ sede · vt
ipe dicit nobis ꝓponit hos nata
bonos eē nec posse a ꝓpa virtute
labi ac propterea deos eē affirmat
Genus āt demonū aliud q̄sdā
facit · q̄d oīs nequicie ac ī peiora
mutacionis capax eē dicit · hoꝝ
alios bonos alios prauos ꝛ eē et
appellari hec a scriptura iudeoꝝ
id ē a veritate ipa alienissimā sīt
Nemo enī mētis cōpos a corpo
rali materia que irracional' ē
rōnale naturā demonū vnq̄ȝ
cōstituet · Quod si eciā ipi ema
naciones quedā superioris nate
sīt · vnde igit' nequicia ī his pos
terioꝝ ab' q̄ a pͥmis emanarūt na
ta est · Quō āt amaritudo dul
cedine ꝓcessit · Nam si praui
demones oēs tenebras ꝛ omnem
amaritudine malignitate su
perarūt · quō ex defluxu melioris
nate ortū habuerūt · Ex qua si
emanassent nō mutari profecto
ad peiora potuissent · Si vero mu
tati sīt nō emanarūt certe ab
impassibili natā · Nō si neq̄ȝ a su
periore natā defluxū q̄dā ema

nasse ipsos tunc cōfiteri cogimur.
nec a corporum materia productos
sequitur nō genitos eē. Et sic ad cor
porū naturā nō genitā terciam
quādā naturā absq ortu cū deo
vniversi collocare videtur. Ita nō
erit sibi deus creator ac pr omni
Sed de hiis satis dictū e

144 Nunc de aīa quid senciat vide
amus. Iam igitur cū imortale
hebreis similiter scripserit ac ad dei
similitudinē formata putauerit. sb
stanciā eius. tū ex indiuisibili coten
dit. Dicit enim in Timeo quando
atq virtute priorē corpore quidē
aīam eē productā hoc modo. Ex in
diuisibili substancia inquit que semper eodē
modo se habet et diuisibili terciā
quādā substanciā inter hec extre
ma cōstituit. et quod multo peius est
diuinā illā incorporeā racionale deo
q similē aīaz ad asinos lupos
formicas apes ceterasq bestias des
cendere asserit. et huic opinioni
absq demonstratione aliqua ceteros
adherere hortatur. Usq adeo inquit
in libro de aīa errant. quicumq cupi
ditate corporis tursus corpori co
pulent. Talibus autem ~~copol~~ copula
tur quales mores prius in hac vita cōpa
rarunt. Nam qui ventri atq turpi
tudini dedite fuerant asinorum et si
milium bestiarum corpora ingrediuntur
que rapaces atq tirannice luporum
atq accipitrum corpora ingrediuntur

que populares fuerant et vulgarē
modestiā atq iusticiā cōsuetudi
ne cōi nō phia et mēte apparuit
vel formicarum vel eqū hoīz rursus
accipiunt corpora. Et in phedro
ad idem inquit. Unde singule
aīe venerunt ad decē usq annorum
milia nō revertuntur. Non enim ala
te pennateq fiunt āte hoc tempus
nisi sedulo philosophate fuerint
aut cū phia puerorum indulserint
amoribus. Iste autem ter deinceps si
hanc vitā elegerint post mille annos
circumuoluuntur. et sic alate atq
pennate in tribus annorum milibus
tandē perveniunt. alie vero post
q hanc vitā exierint aut sub ter
ra dānate puniuntur. aut in celi
aliquē locū levate cōgruenter
huic vite cōuersantur. et post mille
annos ad quācumq vite elegerint
utreq revertuntur. Descendunt enim
etiā in bestiarum corpora. et ex iis
alia periodo rursus corpora hoīz
ingrediuntur. In libris autem de repub
lica ab Orphei dicit aīa cyg
ni vitā muliebris odiis gratia
quoniam a feminis occisus nolebat
femineū rursus uterū intrare
electā fuisse. Sed Tigranus aut
humanā vitā elegit. Hec cetera
q huiusmodi scribens nō hebre
os sed egiptios in hoc fuit secu
tus. quod certe nō fecisset si verita
tis esset amicus. quam falsitatis

non grauarer refutare si ratione
aliqua niteretur. Nunc vero quoniam
ipse sibi desidet reliquatur. Nam
vt alibi ostendimus impias animas a
pud inferos eternaliter puniri
scribit. Et ex hiis que modo dixi
mus ex sententia sua corpus eligere
asserit. Pias autem in sempiternum in
insulas beatorum profectas feliciter
viuere in aliis et in gorgia scrip
sit. Quomodo igitur in corpora redeunt.
Sed hoc quoniam manifeste falsum con
temnendum potius est quam refutandum.
Illa vero sua opinio qua rationalem
animam ex diuina et ex passiua quo
dam atque irrationali compositam esse
arbitratur a multis etiam plato
nicis spreta neglectaque est. Se
uerus enim platonicus in libro de
anima hiis verbis hanc positionem
Platonis aggreditur. Si ex pas
sibili atque impassibili substantia
diuinitus anima constituta est qui ex
albo et nigro medius quidam co
lor necesse est ut disseparatis extre
mis eam penitus dissolui. Quare
non immortalis sed mortalis anima erit.
Concedit enim quecumque natura sine con
trario non sunt spacio tandem temporis
disseparari. Si igitur anima ex impas
sibili atque passibili substantia facta
est necesse est quemadmodum siccum ab
humido calidum a frigido leue
a graui dulce ab amaro album
a nigro. Sic et ipsam tempore distrahi

soluta contrariorum compagine. Cum vnum
quodque ad naturam suam necessario ten
dat. An non videmus quod graue est
corpus a leuiore vinculo eleuetur. Defer
ri tamen et ascendendi tarditatem atque
difficultatem leuiori coniunctione af
ferri sua. Ac similiter leue corpus
deferri cogatur ad superiora tamen
niti. Quecumque enim a duobus con
trariis coniuncta sunt impossibile est
eodem modo semper manere. Sed non est
certe anima hec duobus contrariis com
posita: sed simplex natura atque incor
porea. Unde Plato recte immortalem
eam putauit. Verum quoniam ex anima et
corpore constare hominem ab omnibus dicitur.
ac passiones que nobis sponte
contraque accidunt anime passiones
esse dicuntur. Hoc signo multi seducti
passibilem substantiam eius corporalem
mortalemque opinati sunt. Plato ve
ro impossibili eius nature possibilem
substantiam annectere coactus est.
Nos autem aliter se res habet a virtu
tibus ipsius anime actiuis conabor ostendere.
Hec de anima sufficiant

De celo vero ac stellis quamuis
a patre omnium hebreis similiter
productas asserat quas deos tamen celes
tes cunctas colendas consulit. Sic in
epimenide dicens. Celum inquit sicut
omnes alios demones atque deos ho
norare oportet. et vota ipsi appri
me facere. Et post pauca deos vi
sibiles maximos colendos primum

cissimos ac divinos primos stellarum naturam dicendum est. Deinde demones colendi sunt. Quod autem si hec omnia facta sunt ut ipse alibi testatur sicut in superioribus diximus deorum cultu honoranda sunt. cum ille solus creator omnium secundum veritatem scripture atque auctoritatem colendus sit. Hec perstringere placuit ut videas quam rectissime a nobis hebreorum scripturam platonica philosophia preposita est. Ex hiis autem que nos scripsimus facile unusquisque cetera comperiet que tetigimus. non ut Platonem accusemus. quem summopere admiramur. sed ut ostendamus quanto ipse distat a mosaica et prophetica veritate. Nam si quis accusare vellet multa certe in eo invenire posset. qualia sunt que de mulieribus in libris de republica scripsit.

Quorum nonnulla referre alienum non est. Forsan inquit si quid preter consuetudinem dixero ridiculum tibi videbitur. Quid enim inusitatius quam mulieres in gymnasiis nudas nec solum iuvenes sed etiam anus cum viris luctantes videre. Et subiungit. Si quis irridebit quia gratia virtutis nude mulieres exerceant. is quam utilis sit res ista non intelligit. Similia et in septimo de legibus precipit. Lex enim in ea inquit quecumque masculis tribuit eadem etiam mulieribus exercitia tribuit. Nec unquam ipse dixerim equitare armaque movere ita virorum esse ut a mulieribus aliena sint. Hec longe remota a vera hebreorum disciplina quis non viderit. Non enim non dico mulierum sed nec virorum quidem viri quam absque nutu divine providentie preclarissime res gerunt. Nisi enim deus inquit edificaverit domum in vanum laboraverunt qui edificant eam. Nisi dominus custodierit civitatem frustra vigilat qui custodit eam. Mirabilis autem ille philosophus in gymnica mulieres certamina deduci non veretur. Mulieres inquit adolescentule nudo cursu et equis certent. Que vero quartum decimum annum excesserunt amictu convenienti vestite in certamine cursus descendant. in aliis quoque certaminibus que ad viros spectant. ut in luctatione et iactu lapidum in arcu et funda. Et similibus non viros solum sed etiam mulieres adhibere precipit. In solemnitatibus etiam nudas in sexto de legibus adolescentulas cum nudis iuvenibus tripudiis saltare iussit. Hiis illa que in libris de republica de communitate mulierum dicta sunt addenda michi videntur. Lex inquit ponenda est ut mulieres viris omnibus communes ~~fuit~~ sit nullaque cum uno solummodo habitare possit. hoc enim modo filii quoque communes putabunt

nec filius prem cognoscet Et p⁹
pauca nõ tñ quibusius mulieres
coiter subicimus. sȝ ꝑtati pma
pũ totã rem comittedã arbitra
rii vt quẽadmodũ pecunias pub
licas digne distribuut sic mulie
res q̃ȝ fortibus viris ⁊ vtrusqȝ dig
nitate tribuant. Multa huius
cemodi sũt apud eũ imo etiam
multo turpiora que negligẽda
potius q̃ȝ scribẽda duxim⁹ Sȝ
vt quãtũ distet mens hũana
q̃uis ꝑspicui phi a mẽsa mosa
ica que diuĩt docebat² apertius
videas leges Platonis de cede
cũ mosaicis conferas

Quodcũqȝ igt̃ deus de fur
to ⁊ de fure dixerit id di
ligenter ciuitas oraculũ dei se
cuta faciat Et si q̃ de liber aliq̃s
iudiciũ fecerit gloriã vtutis asse
quat² Si vero scies nõ dixerit
infamis esto Seruus si q̃d idix
erit publice dñõ ei⁹ pecunia refe
rat² ipe aũt liber sit Si vero sci
uerit et obticuerit morte suppli
ciũ luat Morte crudelissĩe iudi
cio q̃dem meo nõ indicetẽ puni
ri ꝑcipit cũ eos q̃ furta homi
cidiaqȝ cõmiserut viuere patiat²
ac cũ dñõ interfici seruũ p nich
ilo putz Purget² inq̃t si q̃s ser
uũ suũ occiderit Si vero ira cõ
citatus alienũ obtrũcauerit du
plũ dñõ reddat Si q̃s aũt liberũ

hoĩez nõ ꝑmeditacione atqȝ isidiis
sȝ repente ira cõmotus iteremerit
cũ ea fecerit q̃ illi faciẽda sũt. qui
absqȝ ira occiderit: duob⁹ ad do
mãdã irã exulet ãnis. q̃ vero i
sidiis hoĩez excepit hic ⁊ alia silit
faciat ⁊ exulet nõ duob⁹ sȝ trib⁹
ãnis. q̃ si p⁹ exiliũ rursus hoĩem
interfecerit ꝑpetuo exulet Parẽ
tes si filiũ vel filiã interfecerit tri
bus exulet ãnis: cũ redierit con
uersari iure simul nõ permittãt²
Vir aũt si vxorẽ aut ecõuerso ne
cauerit triẽnio siliter exulz. cuiqȝ
redierit cũ liberis suis nõ cõuerset²
Frater si frẽz. aut soror sororẽ silit²
Quod si frẽ in defensiõe principis
frẽz q̃ hostẽ interfecerit mũdus
sit. siliter quecũqȝ aliq̃s se ipm
defendendo trucidauerit mũdus
sit preterqȝ si seruus p defesiõe
sua liberũ interfecerit. de q̃ ea sta
tuim⁹ de paricida q̃ parentes sȝ
interfecerit dicta sũt Hec si mo
saicis cõferas ~~huana~~ hũana di
debuĩt ad diuina cõferri Si quis
ĩquit percusserit sponte hoĩez ⁊ p
cussus decesserit morte moriat²
Qui vero nõ sponte percusserit lo
ca dabo q̃ fugiẽdũ ẽ Si q̃s dolo
atqȝ insidiis hoĩez interfecerit etiã
ab altari si illo refugerit ad mor
tẽ rapiat Qui prẽz aut mrẽm
verberat moriat² Si q̃s i iurgio
lapide aut pugno pcusserit hoĩez

si hō nō morietur dānū ⁊ medicamē
ta restituet q̄ percussit Si seruū
aut serua ī manibus dn̄i dū ab eo
verberetur interierint vlcione dn̄s
vindicabit. si vero die vnū vel
duos superuixerit nō vindicabit
argentū enī eius est Si q̄s seruū
aut serue oculū eruerit. liberta
tē ei pro oculo dabit Hec moises
Illa etiā nō est ab re audire que
de rebus minimis ītaliter plato
sanxit Si q̄s inquit ficus aut vuā
absq̄ cōsensu patroni acceperit
qui que sua nō sūt ~~dat~~ accepit
dānetur Quod si seruus q̄spiā
fecerit per singulas ficus atq̄
racemos eq̄lia nūo vulnera pa
tiatur Hec certe magnifica mēte pla
tonis digna nō sūt Sed audi modo
vicissim atq̄ cognosce q̄ hūanis
sime atq̄ diuine Moises Si in
troieris inquit ī vineā proximi
comedes vuā ⁊ īplebis aīam tuā
nichil aūt exportabis. ⁊ rursus si
ī messē proximi tui veneris nō
īmittes falcē. sed spicas ī manib⁹
tuis colligas. si metēdo manipulū
oblitus fueris ī agro nō reuerte
ris ad accipiēdū. inopi relinquas
vt benedicat tibi dn̄s deus tuus In
vindemia nō reuerteris ad vinde
miādū iterū Inopi erit si quid
relictū ē Innūabilia ī platone sūt
q̄ rephēdi possūt: sed ea q̄ dc̄a sūt sa
tis multa eē opinor ad ostēdēdū

iure nobis iudiciū platonis atq̄ referri
Nunc aliorū q̄ phōrum sectas
Immo vero nugas cōpen
diose ponamus. q̄rum errore nō a me
ipō. sed contradictione et pugna
inter eos mirabili cognosces
quos q̄n inter se aut cū alijs
cōparo nō facile negauerim illos
claros fuisse viros Cū vero
hebreorum theologis atq̄ phīs cō
paro ⁊ doctrina doctrine illorū
cōfero. caduca ⁊ friuola oīa
q̄ phī excogitarūt michi videntur
nec mirū Illa diuinitus edita
sūt hec humanitus
Adeo vt nō sim⁹ accusādi
si grecorum doctrina despi
cimus ⁊ hebreorum scripturā am
plectimur Nam opere p̄ciū est
ad hanc cōparacionē euāgelica
diuersas atq̄ inter se cōtrarias
multarū in phīa heresū opinio
nes videre. ipsosq̄ phōs verbis
ābiciose sibi ipsis pugnantes
plato enī ille oēs q̄ ante ipsū fue
rūt reprehendere acriter solebat
Platonē deinde ac platonicos
alij increparūt: ⁊ ipsi peripathe
tici rursus eos nichil scire nichil
q̄ dicere putabāt. stoica ab alijs
deridetur. ⁊ ipsi ceteris illudere nō
verentur Ita vt iā nō lingua ⁊ ca
lamo solū verū etiā manibus
pliū gerant Hijs Pirronē Aris
tippū Metrodorū Protagorā

Xenophane Parmenideq͡ʒ addem
nec voluptatis defensore Epicu
ru ptermittam⁹. hos oes ita re
darguem⁹ vt alteri⁹ armis ꝉ al
teru vtam'. Sic enī inutilis ee
disciplina ipoꝝ ac luce clarius
videbit'. no dico hec q̄a grecos
odio habea. aut q͡ꝛ eloquenciam
eoꝝ cotemnia. Sꝫ q͡ꝛ falso accusa
ri reprehendiq͡ʒ me video. q͡ꝛ falsa
ac fabulosa hebreoꝝ scriptura
elegimus. Quo enī falsa esse
hebreoꝝ doctrina q̊ ab initio hua
ne vite vera phiam ꝛ pietatem
inuenerut ꝛ itemerata coseruaue
rut. qui nichil vnq͡ʒ addiderut
ad detraxerut hijs q̊ summa vi
scriptis ediderut. Principio enī
sapientissim⁹ ille Moises quem
oibus grecis multo atiq̊ore in
superiorib⁹ demostrauim⁹. nichil
omo ex hijs mutauit que sincera
suoꝝ maioꝝ theologia tradidit.
Pterq͡ʒ q͡ꝛ viuedi disciplinaꝫ tpib⁹
atq͡ʒ hoib⁹ illis cogrua dedit. scr
it ꝛ q̊ multis sclis p⁹ eu vixerut
pphe nec vnicu qde verbu a mo
saice legi aut theologie priscoru
a Moise coscripte icogrues mi
nusq͡ʒ cosentaneu dixisse inueniu
t'. Cristiana q͡ʒ veritas a scriptura
iudeoꝝ pfecta. ita ei cogruit si
rc̄e intelligit' vt nulla repugna
cia excogitari possit. Talia igit'
nra sut vna sententia vna voce

a primus q̄ ante Moisen fuerut
a medijs qui fuerut a Moise vsq͡ʒ
ad xpm rutilarut. a nouissis dis
cipulis dico xpi q̄ vera pietate id
est Saluatoris nri doctrina virtu
te a gracia ipsius comuni in lucem
ediderut. pdicant' ac cofirmantur
Vniuersumq͡ʒ orbe magis in dies
florente fide cospicim⁹. nec iperato
ru edicta. nec hostiu insidie. nec
innocoꝝ gladij pualere potuerut
Gencium vero pclara illa phia q͡
vnq͡ʒ fructu pduxit. Na queadmodu qui ante Platone fuerut
ab ipo derideat'. mox ipi⁹ platonis
verbis audies. Protagoꝝ enī he
raclitu Empedocle ꝛ Parmenide
idcirco redarguit. q͡ꝛ dissenciētes
inter se manifeste videt'. Cuius Pro
tagoras omo ipius q̊ nullu esse
deu opinatus e. Sic enī in libro
de dijs edito ab eo statim incepit
Nescio inq̊t si dij sint nec q̄li forma sint cognoscere possu. Demo
critus vero qui protagora docuit
principia reru inane a plenu ee
dicebat. plenu ens ꝛ solidu vocabat
Inane vero ac vacuu no ens. asse
ritq͡ʒ no magis ipꝫ ens ee q͡ʒ no
ens. Ab eterno enī inq̊t i vacuo
cotinue atq͡ʒ velociter entia mo
uet'. Heraclitus vero principia re
ru igne putauit. ex q̊ vniuersa
fieri. ꝛ in que cosolui vicissim ar
bitrat⁹ e. tempusq͡ʒ resolucionis d

in ignem determinatum esse ait. et generacionis ex eo similiter. Hii omnes cuncta moueri asseruerunt. parmenides autem eleaticus unum esse uniuersum affirmat non genitum neque mobile pileque figura conglobatum. Hunc melissus audiuit ac cum in omnibus sequitur de quibus omnibus hec Plato in theeteto conscripsit. Ex uersione [?] inquit ex motu et ex mixtura ad inuicem omnia fiunt que esse dicimus non recte appellantes. Nunquam enim aliquid est. sed semper fit. et de hoc omnes philosophi preter Parmenidem conueniunt Protagoras dico Heraclitus Empedocles et utriusque poeseos summi poete comedie quidem Epicharmus Homerus autem tragedie. qui cum Oceanum generacionem dicat deorum omnia fluxu atque motu producta esse uoluit et paulo post heraclitum ait qui in epheso ~~ioniaque~~ ioniaque philosophari uidentur nullo modo curant quietem aliquod interrogare ac reddere. et si quid ab eis quesieris enigmata quedam uerba quasi sagittas ex arcu proiciunt quorum si rationem quandam aut significacionem quesieris alio percussieris enigmate. nec quicquam cum eis efficere poteris. Quippe nec ipsi secum firmi unquam aliquid dicunt. Immo id apprime studere uidentur ne quid certi aut in verbis aut in animis eorum insit et subiaceat. Ab istis igitur nichil unquam disceremus. sed ipsi nos desideremus quod ab antiquioribus accepimus occulta

ab illis ac poetice dictum quod oceanus et fluxus generacio rerum est. quod nulla res prorsus stet atque quiescat quod posteriores apertius adeo dixerunt ut iam etiam coriarii fabrique omnes tacite se tenere philosophiam putant liberatique ab errore uideantur. qui iam falsum esse cognoscant alias rerum quiescere alias moueri. Omnia enim moueri a preclaris illis philosophis didicerunt: quos magnis laudibus prosequuntur. Fere autem oblitus sum o Theodore illorum qui uniuersum immobile esse contendunt. Mellisus enim et Parmenides et quicunque eos sequuntur spernentes illos stare omnia quiescereque affirmant. Ipsum enim unum inquit uniuersum non habet locum in se ipso quo moueatur. Quid igitur nos in medio istorum intercepti o amice dicemus. nisi magno animo defendi effugiemus. quemadmodum in palestra nonnulli intercepti aliis ab aliis simul tracti pereunt. Sic nos in contraria isti trahentes penitus lacerabunt. Hec in Theeteto. Sed uideamus que cursim quidem de prioribus philosophis in sophista scripsit. Facilia quedam parmenides inquit locutus est. Et quicunque de prioribus iudicare de entibus quot et que sint uoluerunt fabulam quandam quasi pueris nobis narrare mihi uidentur. Alius enim tria encia dicit esse. et modo inter se pugnancia modo alterum ab altero fieri. coniunctiones

que partus et educaciones quasi filiorum
confingit. Alius duo facies hu-
midum videlicet atque siccum aut ca-
lidum et frigidum in unum copulat et
producit. Genus autem eleaticum a xe-
nophane et ante ipsum incipiens
omnia unum esse affirmat. Iades vero
quedam museque sicelides coniungen-
dum ita putarunt. ut diceret ens et
unum et multa esse secundum amiciciam et
inimiciciam deferre. Distractum enim
nunc ens semper aiunt ferri per contencio-
nem illi qui intenciores musas co-
luerunt. Remissiores vero sic semper
se habere negarunt. Sed modo quidem
unum esse aiunt universum ex virtu-
te Veneris amicum sibi atque con-
veniens. modo autem multa cum ipsum
sibi ipsi propter contencionem repug-
net. Et post pauca. Quidam autem
inquit sunt inter quos gigantum bellum
assiduum geritur. Alii enim ~~quita~~ quid
quod manibus comprehenditur tactuque
sentitur id solum esse contendunt corpus
atque substanciam idem omnino esse affir-
mantes. Alii eos illudunt qui separa-
tas a corpore substancias esse asse-
runt. Dicunt enim quasdam intelligibiles
atque incorporeas species veram esse
substanciam. His aliisque huiusmodi
verbis omnes qui ante ipsum fuerunt
Plato deridet. Quale enim ipse de
rebus opinionem habuit in superi-
oribus explanavimus cum a iudaica
ipsum scriptura accepisse plurima

probaremus. Sed successores eciam eius
in medium adducamus.

Platonem igitur ferunt in acade-
mia primum docuisse. ac ideo
academicam philosophiam vocitatam fuisse.
Post illum vero Speusippum ex sorore
nepotem platonis. deinde xenocratem
Polemonaque docendi vices suscepisse
qui post mortem Platonis novis opinio-
nibus illico academiam repleverunt.
Ita sincera platonis doctrina una
cum eo extincta. Contenciones namque ac
pugne post eum inter philosophos orte usque
ad hodiernum diem maximopere viget.
Paucissimi vero immo vero duo vel
ad summum tres in tanto spacio temporis
veri platonici sunt reperti. Nec tamen
eciam ipsi ab adumbrata cavillacione
omnino alieni. Polemoni Arcelaum
aiunt successisse. qui fertur platonicam
omnino philosophiam commutasse. novamque
quandam constituisse. qua nichil compre-
hensibile sit. et in utramque partem
raciones equalium sint virium. sensusque
fallaces esse. racionesque nullam omnino firmam
fieri. Unde illud hesiodicum
Mens celata latet homines haud
cognita umquam
Atque ipsam superi dii detinuere la-
tentem
Summis laudibus efferebat post Arce-
silaum Carneades atque Clithoma-
chus priore philosophia contempta terciam
instituerunt academiam. Quartam
philon et charmidas. Quintamque

nonnulli dicunt Antiochum induxisse
hii quidem successores Platonis fu
erunt quorum philosophia qualisnam fuerit si quis
discere cupiat Numenium audiat
qui in libro de dissensione academico
rum a platone hec scripsit. Speusip
pus inquit Platonem Xenocrates Spe
usippum Polemon Xenocratem in acade
mia secutus est qui in omnibus fere mores
platonis et dogmata permutabant
preterque quod hec nobilis incomprehensi
bilitas nondum illos invaserat Ita
stati post illum aut ignorantia aut
alia quadam de causa platonis philosophiam
contempserunt Nolo enim amore xeno
cratis id dicere. immo vero platonis
gratia id dicam Doleo namque quia philosophiam
et vitam platonis mutati non sunt.
Nam et si non erat melior magno
illo pithagora. forsan tamen etiam pe
ior non fuerat. quem quidem pithago
rum discipuli eius diligenter secuti
maiorem doctori suo accumulaverunt
honorem. quam tamen quamvis utinam non
fecissent studiosissime imitati epi
curei sunt. qui cum sapientem putarint
epicurum fuisse multis post eum tem
poribus. nichil penitus aut illi aut
alteri alteri contrarium dixerunt. sed
impietatis crimine inquinatus videtur
qui noue aliquid dicere audeat Ita
magna quedam inter eos concordia
est similisque est epicuri secta discipli
ne civili Quippe cum sine seditione
summo consensu sic agatur ut unam

mentem unamque suamque habeant Itaque
firmiter atque concorditer Epicuri
defendunt ut etiam in posterum secu
turi videantur Stoicorum vero status
ab ipsis principiis factionibus plena
nondum quieverunt Suntque inter eos
adeo divisi ut aliis magis alii
minus se stoicos esse fateantur Plato
autem pithagoricus certe fuit. nec ig
norabat Socratem tres deos posu
isse imitatione pithagore quod et
ipse secutus eo modo conscripsit
ut nec usitate nec clare dixerit.
sed inter manifestum atque occultum
sententiam suam celaverit. non invi
dia quadam neque malivolentia
sed rerum dignitate commotus Hoc
igitur considerantes separare ipsum
omnino debemus ab Aristotele ac Ze
none et quem academia sua divi
sa est ab eaque ipsum distinguimus
ac ipsum in se ipso considerantes Pi
thagoreum appellamus Sed nunc fu
riosissime et hinc et illinc et totus
et singula membra trahuntur vir
inter pithagoram et Socratem
medius Sublimitatem namque illam
Pithagore ad humanitatem deduxit
Humile vero ac deiectum So
cratis ad gravitatem reduxit
ac ita pithagora popularior ac
quam Socrate vero gravior
visus est Sed redeamus illo un
de nobis defluxit oratio Polemo
nem igitur Arcesilaus et Zenon

audiuerunt eiusdem Zenon antequam
Polemo doceret Xenocratis etiam
fuerat auditor qui etiam Cratetem
cynicum in nonnullis imitatus est
Sed Stilponemque et heracliticos est
secutus. Nam cum Zeno et Ar-
cesilaus Polemona simul audi-
rent disputandi ambicione contra
se quotidie pugnabant. Ita Ze-
no Heracliti Stilponis et Crate-
tis auxilio nixus insignis pug-
nator a Stilpone factus et au-
sterus ab Heraclito Cinicus
a Cratete. Arcesilaus vero Cran-
tora platonicum et Diodorum et pir-
rona in subsidiis tenuit. et Cran-
tor quidem credibilem eum effecit oratorem
Diodorus vero sophisticum. Pir-
ro autem mutabilem eum fecit et trans-
fugam et omnino nichil. Unde di-
cebat de ipso quod ex anterioribus
esset plato: ex posterioribus pirro
ex mediis diodorus. Hic subti-
litatibus Diodori qui acutus di-
aleticus erat. et Pirronis ra-
ciocinacionibus platonicam elo-
quenciam fecundavit. et modo hoc
modo aliud dicens hinc illo et
illinc huc facile tamquam nichil
sciens volvebat. Sciret tamen mul-
te eloquencie umbra videbatur
nec umquam fuit in eo ut unum et
idem bis diceret. nec putabat in-
geniosi esse viri in eisdem permanere.
Cavillator igitur suum vocabat.

cum ita se hiis que dicebantur dare
adaptareque sciret quod fuerit premeditatus
Ut cum ipse nichil sciret. nec alios
scire quicquam pateretur. Terrebat enim
omnes turbabatque sophismatibus gau-
debatque ac gloriebatur feditate il-
la mirifice. quod nichil turpe nich-
il honestum nichil malum cognos-
ceret. Sed si quod primo turpe dix-
erat repente commutatis pluribus
conabatur racionibus que prius construx-
erat ~~committere~~ confutare. Erat
igitur hidra capita sua ipso ense
amputans. nec aliquid habens
utile nisi quod libenter et audiret
et videret. Nam et facie benig-
na et ore rotundo et suavibus erat
oculis preditus. quia non repente ac-
cipiuit. Sed aptus ad hec natura
exercitacioneque ab initio firmavit
Audivit enim puer Theophrastum
mitem virum nec a cupiditate alienum
quoniam formosissimus erat. Ipse post-
ea Crantori fuit amatus et Diodori
cavillatorie nata commoditate bre-
vissime secutus. Pirronemque fuit i-
mitatus in cuius sua eiusdem pirro-
nicus appellatus non sit ~~appellatum~~
permansisse videtur. Aperte namque
Mnaseas ~~philus~~ philomelus et
Timon septicum ipsum idest scepti-
cum fuisse affirmat. Verum enim et
falsum et verisimile ipse quoque ut illi
destruebat pirronicus igitur re non
nomine fuit. Sed Crantoris pudore ad

amabat nomine non re academicus
erat. Magna igitur pugna inter
Arcesilaum atque Zenonem fuit. et
alter in alterum et dicendo et scriben-
do impudenter ferebatur. Cuius Ze-
no non melius faceret quam Cephi-
sidorus orator qui cum graviter fer-
ret Isocratem quem audiebat ab A-
ristotele premi dicebat scribebat-
que non in Aristotilem quidem ut puta-
bat sed in Platonem a quo alienus
non erat. Nam cum Aristotelem nul-
lo modo intelligeret. putaret autem
quoniam Platonem Aristoteles audi-
uerat Platonicum illum esse bellum
quidem indixerat Aristoteli Pla-
toni vero et eius dogmata. que tamen
nesciebat reprobare conabatur
putans non platonis dogmata sed
Aristotelis refutare. Ita magnus
iste orator non eum percuciebat cui
bellum indixerat. sed eum quocum pa-
ce habebat. Sic igitur et Zeno Ar-
cesilao pugnans Platonem lacera-
bat. Non enim erat forsan nescius
eorum que Arcesilaus dicebat. plato-
nica vero penitus ignorabat. ut ex
libris suis manifeste colligitur.
Ita que non debebat impudenter cra-
gitabat. et que debebat minime tan-
gebat. et certa si platonica non op-
pugnasset dogmata bonus meo iu-
dicio fuisset plus. sed de hac re latius
si ocium erit. Utinam autem numquam michi
tantum sit ocium ut ad huiusmodi res

non ioco sed serio reuertar. Stude-
bat igitur Zeno Arcesilai omnia
dicta refutare ~~ac~~ ac maxime
incomprehensibilitatem quibuscumque
poterat argumentis aggredie-
batur. Quem Arcesilaus alia depel-
lebat alia succidebat alia sup-
plantabat. Ita contradicentes deici-
ebat et auditores in stupore ver-
tebat facile putantes non verbum
non operam non passionem non quicquam
aliud esse magnum aut paruum
nisi quod pitaneo Arcesilao vi-
deretur. Illi vero nichil prorsus
videbatur nec affirmabat quicquam
sed verbis solummodo pronunciando
terebat. Lacides autem qui Arcesilao
successit economicus appellatus est
quia rei familiaris magnam cu-
ram habebat. manibus cuncta propriis
negocia sua gerebat non pau-
pertate oppressus nec seruis in-
digens. sed quare immo vero tamen unus-
quisque per se ipsum excogitet. Ego
vero illud suauitatis gratia bre-
uiter perstringam quo maximo ar-
gumento usus nichil penitus
ab hominibus comprehendi posse puta-
uit. Volebat semper in seruorum absen-
cia penu claudere: clauemque in lo-
culo depositam obsignare: an-
nulumque quo diligenter signauerat si-
bi filo ligatum per paruulum quoddam
ianue foramen intro iacere. Cum
autem sibi aperiendum erat retracto

per filiū anulo clauiqȝ resignata
ac cursus simili mō ꝛ claudebat
ꝛ aperiebat Quā rē cū astucia
a seruorū percepisset absente La
cide aperientes clanculū vniuer
sū penu pro aīm eorū ferebat
cōsumebant exportabant fundebant
Lacides aūt cū ꝛ signacula q̄ fere
bat integra īueniret ꝛ anulū
vt dimiserat. penu aūt maīfeste
diminutū. putauit hoc illud ēē
qd apud Archesilaū de icōprehē
sibilitate rerū. qd nichil videre
nichil audire nichil denique ī
telligere sincere ac vere possu
mus. audiuit disputari mali
cia q̄ȝ seruorū nichil vere cerni
scirique posse ab ipso se audiuisse
affirmabat Quare cōfusus
nō academicā sȝ stoicā apud
seruos disciplinā pfitebatur
Illi vero academicā icōprehen
sibilitatē verā ēē cōtendebant
Ita coactus Lacides aliter igitur
in scholis disputans aliter do
mi viuens disputacoīb⁹ ac scho
la neglectis domū sedens obser
uabat Hec de Lacide dicta suffi
ciant Huic audiuere q̄dē mul
ti sȝ precipuus oīȝ atque īsignis
Cyreneus fuit Aristippus Suc
cessit aūt ipi Euander. post quē
Carneades academici factus
princeps gymnasij terciū con
stituit academiā Is Archesilai

morē in disputando secutus ē Nā
ad vtramque partē ita dicebat vt
oīa que alijs asserebat refuta
ret īcōprehensibilitatē tn̄ Arche
silai nō probauit Nō enī ēē pos
sibile dicebat hoīēȝ ita ī oībus se
retinere vt nichil affirmet dif
ferēciā in īcertū ꝛ īcōprehēsibile
et certa quidē īcōprehēsibilia ēē
sȝ nō incerta Is stoicarū q̄ȝ rerū
nō ignarus ambicione magis
q̄ȝ veritatis amore stoicā phīā
persequebatur Numenius hec scrip
sit Carneades magister pugnandi
more Archesilai renouauit oīb⁹
contradicens. ꝛ huc atque illuc nec
affirmando nec negando volubili
tate orōnis oīa distrahens. cūque
rē nactus ēē grauiorē ꝛ atque ve
hemens amnis fluxu orōnis
atque verticib⁹ cōtradicentes obrue
bat Ita ceteros quidē nōnunquam vi
argumētorū seducebat. ipse vero
se ipm̄ qd in Archesilao nō erat
rec̄ intelligebat Quippe mul
to prius ille se ipȝ q̄ȝ auditores
decipiebat Carneades vero et
pmulcebat ꝛ depopulabatur. nā
furta quidē occulte latrocinia
vero aperte irruens faciebat nō
dolo modo vi. etiā paratos pre
meditatos etiā hoīes cōfundebat.
Ita nullus ei resistere poterat Sȝ
erant oēs quib⁹ cū pugnabat mul
to inferiores Carneadi aūt Cly

thomachus successit. Clithoma-
cho Philon, de quo idem Nume-
nius hec perstrinxit: Philon cum Cli-
tomacho successisset nimia letitia
confusus est, gratiam habens quod illi
visa fuerant confirmabat amplifi-
cabatque ac adversus stoicos cunc-
tis viribus armabatur. Sed temporis
spacio veritate rerum convicta in-
comprehensibilitatis opinio fuit.
Quare Philon, quamquam ipse ne transf-
uga videretur redargui magno-
pere cupiebat. Hinc Antiochus
in academia successit, qui stoicum
mnesarchum secutus Philoni pre-
ceptori non paucis contradixit, et
aliena dogmata in academiam in-
duxit. Hec de successione Plato-
nica ab ipsis ut vides philosophis tra-
dita sunt. Considera igitur altius
oro falsitatem dogmatum et pugnas
philosophorum, qui et si semper per universum
orbem amore veritatis erraverint,
nullum tamen laboribus dignum fructum
posteris transmittere potuerunt. Sed
nec ipsi magnam utilitatem consecuti
sunt. Cultus enim idolorum et multitu-
dinis opinio quasi pestis omnia conta-
gione sua invaserat, que ipsos quoque
philosophos moribus civitatum ac legibus
sacrificantes summerserat.

Nichil enim veri de his a pri-
oribus accepperunt, sed suis
cogitationibus coniectura ducti de na-
tura philosophantur, quod Porphirius
in epistola ad egiptium Anebonem
his verbis fatetur: Incipiam, inquit,
a diis et demonibus bonis, de
quibus plurima grecorum philosophi dixerunt,
sed que dixerunt coniecturis preci-
pue nituntur. Et subiungit: magna
pugna de his rebus apud nos est.
Humanis enim rationibus de bonis co-
nicimus, quod autem aliqua hoc modo inves-
tigant cum pervenire nequeant
quo proficisci voluerint frustra phi-
losophantur. Idem ipse in libro ad Boe-
thium de anime historia inquit: Omnis quidem
de hominum sententia immortale esse animam
predicat. Rationes vero que a
philosophis adducuntur faciles refutatu
sunt. Nulla enim apud philosophos o-
pinio propter contrarias rationes quas
facile contradicentes invenerunt fir-
ma esse videtur. Immo vero etiam de
his que oculis cernuntur nichil esse
confirmandum multi opinati sunt.
Et in libro de [illegible] ipso Apollinis
oraculo in testimonium citato se-
ductos fuisse grecos et ab egip-
tiis chaldeis et hebreis verita-
tem ut in superioribus diximus con-
spectam affirmat. Videmini igi-
tur accusandi nos quod seductas
gentes contempsimus et hebraice
scripture toto animo adhesimus.
Cur enim oportet nos philosophos au-
dire ac magni quicquam ab illis
velle discere si coniecturis utuntur
et variis rationibus atque diversis in su-

oīz dubitatione adducat. quod ut re ipsa videas ipsorum philosophorum de principiis de diis de universe constitutione varias uno vero contrarias sententias exponam.

Nisi prius ostendero nichil astrologiam arithmeticam geometriam musicamque ipsi mathematicas disciplinas quas vocant quecumque non ipsi invenerunt sed a barbaris acceperunt ad inveniendam ut ipsi putant veritatem conferre. Nam si disciplinarum inquiunt cognitio aut non formaverit nullus rerum philosophari nec de ea cognoscere potest. Ita qui de ipsis ipsis numeris teneat nos quas eas disciplinas non admiramur precides esse arbitrantur nec magni aliquid posse nos intelligere contendunt. Res autem ipsa ondit multos apud grecos fuisse inimitabiles apud barbaros qui cum eius has disciplinas optime tenuerint nec deum tamen nec rerum universi normam cognouerint. E contra multos sine illos pie simul atque sanctissime vixisse. Itaque Socrate quem merito omnes admirantur non magni has disciplinas fecisse Xenophon in libro de dictis socraticis scribit. Docebat igitur quantum oporteat singularum rerum atque artium habere peritiam. Nam tantum geometrie studendum consulebat quantum sufficeret ad mensurationem agrorum ac distributionem. quod adeo facile dicebat esse ut si quis diligenter animadvertat qui primum quantitatem agri cognouerit mensurationem ignorare non possit. reprobabat vero tantam eius rei curam ac studium ut difficilium figurarum cognitioni invigilare velis. Nullam enim utilitatem in illa speculatione videre se asserebat nec erat geometrie imperitus. sed a multis atque utilissimis studiis ea a hominis vitam ad alienarum considerationum studia deducere non oportere putabat. Similiter astronomiamque discendam consulebat ut dies ac noctis horas et menses et annos recte percipiamus. Que res ad iter agendum et navigationes atque custodias multaque alia in nocte aut in mense aut in anno peragunt perutilis est. Eousque autem astronomiam discendam quousque planetarum motus et distantias eorum a terra comprehendas vehementer improbabat. Nullam enim utilitatem etiam in hac re videre dicebat nec erat expers earum istorum. Sed cum longa tempora spatia desiderat non conferre arbitrabat utiliora relique et in hiis vitam conterere. Divino autem non esse curandum homini dicebat ut per celestia corpora futurorum que in potestate divina sunt cognitionem perquirat. Nec enim posse homines illa cognoscere nec diis gratum esse si quis illa otil

tacuit ea tu diligenter inquiras
posseqꝫ facile ira deorū ī insania
Anaxagore cadere. qui cū celesti
ū sciaꝫ profiteret in id amētie
incidit vt solē ignē penit9 puta
ret. Nec ꝓspicere poterat facile
nos ad ignē oculos erige cū solē
respicere nequeam9. nec corpora
hoīz acriora fieri ab igne queād
modū a sole. Nec cernebat oīa
que a terra germinat absqꝫ sola
rib9 radiis atqꝫ calore celesti cresce
nō posse. que oīa igneo calore lan
guescunt ac pereunt. Logicāqꝫ dis
cedā ita cōsulebat vt magnū ei9
studio multāqꝫ operā īprobaret
Hec Socrates apud xenophōte
ipe at Xenophō ī quadā ad Esch
inē epistola hec de platone ac de
hiis qui naturalē sciaꝫ profite
bant scribit. Nobis inqt patet
diuinas res cognitione hūana
cōprehendi nō posse. quare sufficit
pie ipos deos et ex aīmo colere
quales at sūt nec īuenire nob9
possibile est. nec fas ē querere nec
enī seruis codicit. nec eis lauda
bile dixeri si dnōꝝ suoꝝ cōsilia
nisi quātū ad misteriū suū per
tinet scrutari voluerit. Quando
enī o Eschine Socratē quispiā
audiuit de celestib9 aliqd corpori
bus dicere. aut ad subtiles linea
rū speculationes perdiscendas ex
hortari. Musicā enī ipꝫ scimus

auribus solūmō percepisse. qtidie
at de fortitudine. de iusticia. de
aliis virtutib9 disserebat. Hec
niaqꝫ bona hoīz appellare solebat
Cetera vero vt percipi ab hoībus
nō posse aut nō longe a fabul'
distare. Sophistarūqꝫ ludis si
milia ee hec ille et ceteris cōsu
lebat et ipe pm9 faciebat. hinc q
quib9 Socrates nō placuit aut
taceat aut ad qd equū ē rede
ant. Socrati enī viuo sapientia
dei deo soli attestat9 ē. Qui
vero eū interfecerūt penitencie
stimulos effugere nō potuerūt
Isti at bona egipti et ꝓdigiosā
pithagore sapientiā adamarūt
et solidā Socratis tenuitate cō
tepta tirānidē coluerūt. et te
nuissimā vitā dapib9 sciliis cō
mutare nō erubuerūt. Hiis ver
bis xenephon platonē occul
cius pugnabat. Socrates vero
apud ipꝫ platonē ī libro de re
publica gimnasticā musicā et
astronomiā ita loquit9 vt etiā
Plato nō ~~multus~~ multū at
tribuere videat9

Erū vt facili9 merito cō
tepta ee a nobis hanc
inanē grecoꝝ phiam cognoscas
nō grauabimur aliquas varias at
qꝫ diuersas imo vero iter se con
trarias phoꝝ opiniōes repetere
Assumā at ea a libro plutarchi

quē de dogmatib' phoꝝ inscripsit
Thales inqͣt milesius de septē
sapientib' vnus pricipiu reꝝ
aquā putauit His pim' phān di
cit' incepisse. ꝛ ab eo ionicā phi
am ee appellatā. Dicit at̄ uni
ꝯ in egipto fuisse. et mileti se
niorē redisse. Induct' at̄ fuit vt
ex aqua vniuersa pmo ee dice
ret ꝛ in aquā demū resolui. qꝛ
sperma oīꝫ aīaliū origo humi
da substācia ē. Vnde verisimili
putauit hoc mō ex humido cūc
ta oriri. Deinde qꝛ herbe ac pla
te vniuerse humido alūt'. ꝛ fruc
tus ferūt. cuius at̄ penuria lāg
uescūt ac decidūt. Tercio quia
ignis stellarū atqꝫ solis ꝛ ipē
mūdus aqueis vaporib' alit'.
quā opinionē Homer' q̄ӡ ap
probare videt' cū dicat Oceanū
qui oīꝫ fuit origo. Anaximāder
at̄ milesius pricipiū reꝝ infi
nitū ee asserebat. ꝛ ex hoc oīa
pmū oriri. ꝛ ī hoc tandē deueni
re. idcirco īfinitos oriri mūdos
atqꝫ rursus corrūpi. Infinitū
at̄ ee dicit ee pricipiū ne qd̄ de
sit neue creacio terminet'. Erra
uit at̄ qꝛ nō aperuit īfinitū
istud aer ne an aqua sit aut
aliud qđdā corpus. errauit ē
ciā qꝛ subiectā materiā dices
efficientē cām deseruit. Infinitū
enī nichil aliud q̄ӡ materia est

que actu ee nō pt nisi ab efficiēte
eliciat'. Anaximenes vero mile
sius pricipiū reꝝ aerē opinat'
ē. ex quo fieri cūcta ꝛ ī quē reso
lui contendit. aiaꝫ enī neqꝫ aere
ee ait. hic enī nos cōtinet. Vni
uersū etiā mūdū spūs ꝛ aer fo
uet. Idem at̄ aer ꝛ spūs apud eū
ē. Hic etiā errauit. qꝛ ex informi
ac simplici spū atqꝫ aere aīalia
posse cōstitui putauit. Impos
sibile at̄ oīno ē pricipiū rerum
solū ee materiā cū necce sit effici
entē cām ponere. Nō enī ex ar
gento aut ligno aut aere vascu
lū vnqꝫ fiet nisi artifex fecerit.
Heraclitus vero ꝛ Hippasus me
tapontinus ignē ee pricipiū pu
tarūt. quo extincto cetera gignū
t'. cui' solidiorē partē in se cōtrac
tā atqꝫ cōstipatā terrā fieri. terrā
porro ab igne resolutā ī aquā
verti. ꝛ exalaciones aquarū ī
aerē trāsire. Rursus at̄ vniuersa
corpora mūdūqꝫ ipꝫ ignis ardo
re corrūpi. Pricipiū igit' ignis ē
inqͣt. qꝛ ex eo sūt oīa ꝛ in eū de
mū resoluūt. Democrit' quē e
picurus seqt' pricipiū reꝝ asse
rit corpuscula quedā minutissia
q̄s atomos appellat. eos cognos
cibiles solidas nō q̄ābiles nec cor
ruptibiles oī factura superiores
q̄ alterari nō posit. has in vacuo
ꝛ per vacuū moueri asserit qd̄ infi

nitu ee optinat. Atomos q ipas
infinitas nuo dicit qb accidunt
figura i magnitudo scz Demo
critu Epicurus etia pond adicit
Non eni mouebunt inqt nisi po
dere deferant. Figuras porro ato
mor nec infinitas nec eiusmoi
ee asserit vt frangi no possint
Atomos eni dicta est no q mi
ma sit. s q diuidi ac frangi ne
queat. Atomos at ee dicunt q
vacuu ~~at x~~ q atq vnitas deme
ta sut Empedocles vero agrigen
tinus qtuor elemeta igne videl
aere aqua t terra pricipia ponit
Duas etia virtutes amicitia atq
litem. t amicitia qde coniugere
litem vero distiguere. Hec fuit p
mor phor discrepancia. Iste sunt
de pricipijs illor inanes opinioes
Nec eni deu creatore nec deos di
uino aut icorporeas i irrationales
substanas. nec illud qd sup sen
su sit i pricipior nuo accepert
Primus at grecor oim Anaxa
goras fert intellectu reru oim cam
asseruisse. q philosophandi amore
agros suos multos dicit reliqsse
In pricipius efficiete cam ronale ar
~~bit~~ bitrat e: cofusa eni oia simil
fuerut. s intellectus a cofusione
i ordine ea redegit. admiratione
vero dignu e. q ita dicete paru de
fuit quin athenienses lapidib ob
rueret. q videlicet no sole s solis

creatore venerabat. Is et si reb
oibus intellectu posuit no tame
consequeter vbiq seruauit Vn
de Socrates apud platone de
eia vehemeter eu incusat Cu
legissem iqt Anaxagora dicete
oim cam ee intellectu magna
leticia perfusus putaui inuenisse
iam me Anaxagora inuenisse.
qui diceret oia optime ab itel
lectu ee disposita. t a quo disce
possem vtru terra rotonda an
triangularis sit Causa enim
afferre ipz arbitratus su Qre
altero alteru melius. t q opti
mu e tale terra ee. t si i medio
ipam diceret illico exponeret q
optimu e in medio sita ee ac eo
de modo de sole luna t de veloci
tate ipor t de alijs singulis q
optimu sit alia pati alia facere
que paciut t faciut. no eni ali
a ca q optima reddi pt si a ra
cione atq ab intellectu disposi
ta sut. magno eni gaudio sepe
libros eius perlegi t progressus
aqua aere igne ceteraq huius
modi afferre Anaxagora vi
dens eisq ~~ratio reru~~ causas re
ru attribuere nec intellectui ac
tom aliqd attribuere magna de
spe decidi Simulimu eni mihi
facere videbat. ac si qs diceret
oia intellcu atq toc a Socrate
fieri Deinde cu reddere causa

vellet quare hic sedeã · rnderet qꝛ
corpus meũ ossibus atqꝫ nervis
constat · cũ ossa articulos cõiuncti
onesqꝫ habeant nervis colligatas
⁊ nervu trahi atqꝫ retrahi soleat
flecti hoc mõ corpus facile possit
qꝛ de causa fit ut sedeã · nõ enĩ ve
ra cã reddit · ꝫ qꝛ videlicet cum
athenienses mortis crimine con
denarit · ⁊ michi iustius visũ ẽ
sñiaꝫ hanc subire · Idcirco exspec
tans hic sedeo · Nam ꝑ canẽ in
si hoc eet si fugere michi melius
visũ eet · hec oĩa ⁊ isti meruĩ me
gare ⁊ in boecio ceñt · si qs vero
contendat nõ posse me q̃ michi
optima videt absqꝫ nervis ⁊ os
sibus ceterisqꝫ huius efficere ve
re quidẽ dicit · Hec enĩ facio ra
cio ãt eoꝝ q̃ intellecũ sũt non
hec ꝫ melioris aut certe opti
mi est · Et pᵒ pauca ita ⁊ terrã
alius revolucione celoꝝ ĩ me
diũ depelli alius ꝑter latitu
dinẽ suã ab aere sustinerẽ · qd
ãt melius sit in medio sitã ee
ne qrũt qde · Est ãt qd oĩa li
gat ⁊ bonũ ipꝫ qd nescio quõ
oẽs negligũt · Hec Socrates · A
naxagore ãt successit Archesi
laus quẽ Socrates audiuit · ꝑ
terea ⁊ xenophanes ⁊ Pitha
goras qui Anaxagore tꝑibꝰ
floruerũt de eternitate dei ⁊ de
aĩe ĩmortalitate philosophati sũt ·

Nunc videamꝰ q̃les opinio
nes de hiis habuerũt · Plu
tarchus sic in libro scribit ꝓdicto ·
Nõnulli phoꝝ inq̃t veluti Diago
ras Milesius ⁊ theodorꝰ Cirena
icus ⁊ Euemerus cyciata ⁊ Ca
limachus nullo mõ deos asserebãt ·
Euripides eciã tragicꝰ ꝯsciꝰ Ario
pagitarũ formidĩe nõ dino se a
peruerit · Sisiphũ eñ ĩduxit q̃
huius opinionis ꝓtectorẽ ⁊ qui
buscũqꝫ potuit raci͡obꝰ sñiaꝫ eius
tutatus ẽ · ⁊ Anaxagora q̃ vna
stetisse corpora cõfuse ꝑmo affir
mauit · Deinde a deo ĩ ordinem
disticta · ⁊ platonẽ q̃ nõ stetisse · ꝫ
ĩordinate mota fuisse ꝑmo dixit
deinde a deo ĩ ordinẽ redacta re
prehendit qꝛ dixerit deo de hiis
ĩferioribꝰ curã ee · Beatũ enĩ il
lud ãt atqꝫ ĩcorruptibile inquit
oĩ bono repletũ · ⁊ oĩs mali expers
ad beatitudinẽ suã cõuersũ res
hũanas nõ aĩaduertit · Miserũ
enĩ eet si fabri aut operarij mo
re ad huiusmõi fabricã se cõuer
teret · Preterea deꝰ que dicit ante
ordinacionẽ tociꝰ aut dormiebat
inq̃t aut vigilabat · aut si neutrũ
verũ est nec erat dino · Si q̃ dor
miebat a sclõ mortuũ fuisse ne
cesse ẽ · Sepiternꝰ enĩ sonꝰ mors
ẽ · Deꝰ ãt nec sonĩ nec mortis par
ticeps ẽ · Si in vero vigilabat ãt
ꝑfectã btitudinẽ habuit aut maca

atq̃ iperfectã Si pfcã nulli rei
indigebat. q̃re nec ad noua rerũ
pductione descendisse ipz credibile
sit Si ãt manca btitudo affue
rat. quõ vere dici deꝰ pt cui q̃cq̃
abfuisse cõcedit . Ad hec quõ si
diuitꝰ huna gubernat. boni vero
ant et mali feliciter viuũt Tha
les mundũ deũ ee asserit Demo
critꝰ mũdi aiaz ait deũ ee ⁊ eũ
pile ignee formã possidere Py
thagoras de principiis vnitatem
deũ ⁊ bonũ. vnitateq̃ ee vnius
naturã itellectũ videlicet ipsũ
dualitatẽ vero demonẽ ee ac ma
lũ i qua materialis ẽ multitu
do Socrates ⁊ plato vnicũ vni
forme qõ vere vnũ atq̃ bonũ est
hec ãt vocabula ad itellectũ oĩa
spectare Deus igit̃ intellectus
est ⁊ species separabilis id ẽ ꝑcul
ab oĩ materia ⁊ nulli passibili
cõiuncta Aristoteles supmũ deũ
separabilẽ specie vniuersi sphe
re insidientẽ Spherã ãt corpꝰ
ethereũ qõ ipse quitũ appellat
Qd cũ per multas spheras di
uidat̃ natura cõiunctas ⁊ rõne
separatas vnaq̃q̃ spherarũ
cõpositã ex aiã et corpore ãt ee
arbitrat̃ et corpus q̃de vt dixĩꝰ
cũ ethereũ sit circulariter moue
ri Aiam vero q̃uis per se sit imo
bilis ipaz tñ motus causam ee
Stoia deũ artificiosũ ignẽ atq̃

intellectuale asserũt via ratioẽq̃
ad generatione mũdi pgredi
entem. qui mũdus oẽs sperma
ticas rõnes quibꝰ singula scdz
fata gignũt̃ in se cõtinet Deũ
ãt spiritũ ee per vniuersũ mũ
dũ penetrãtẽ diuersis noibꝰ ap
pellatũ scdz rerũ per q̃s transit
diuersitatẽ Mũdũ etiã deum
ee ⁊ stellas et terra Supremũ
ãt oim ee in ethere Epicurus
deos hoĩz formã habere q̃uis nõ
sensu pter tenuitate nature. s;
rõne percipiant̃ Quatuor de
inde corruptibiles ponit natu
ras atomos vacuũ infinitũ
similitudines. quas quidem
naturas similiũ partiũ ⁊ ele
menta ipse vocat Hic manifeste
videmꝰ nullã grecos ante Py
thagorã atq̃ Anaxagorã dei
habuisse cognitione q̃re antiq̃ssi
mis tpibꝰ vt Phenices ⁊ egip
cii qui vt ostendimus nõ incor
poreas quasdã virtutes. sed
mortales viros vt deos colebãt
Sic greci quoq̃ diuinos hono
res hominibus cõferebãt
Verũ qm alii phorum
sensibus cũcta cognos
ci arbitrabant̃. alii contra ra
tioni solũmodo credendũ et se
sũ oĩno abiciẽdũ dicebãt Nõ
ẽ inutile quid aduersus istos
aristoteles i octauo de phya con

scripsit perstringere Multi in
quit rõne solũmodo sequentes
sensũ ac phantasiam õnino
abiciebant vt xenophanes co
lophonius ɀ parmenides eleata
et Zeno ɀ milesius de antiquorib'
De iunioribꝰ aũt Stilpo ɀ me
garici qui dicebãt vnũ ẽe quod ẽ
ɀ quod diuersũ ẽe videt̃. diuersũ
nõ ẽe nec gigni q̃cꝫ nec corrupi
nec moueri penitus aduersus q̃s
q̃muis in phĩa multa dicãt. ta
men etiã nũc pauca dicamus
Diuina igit̃ res in nobis ra
cio est. indigemus tamẽ sensu
queãdmodũ et corpore Nam
et sensus nature de sensibilibꝰ
iudicat Qui enĩ sentit aliq̃d
patit̃. et qui sentit quod patit̃
eam passionẽ profecto cognoscat
Sensus igit̃ cognicio quedã ẽ
Preterea si sentire pati quoddã ẽ
et oẽ quod patitur ab aliq̃ patit̃
Omnino diuersũ aliudq̃ q̃d faciat
ẽ ab eo quod patitur vt color
et sonus a sensu Deinde ipm
eris ab vno nouerit. sed nec in
mobile Sensus enĩ motꝰ q̃dã
est. quĩd aũt si nichil ad cogniciõ
onẽ conferũt nullus est q̃ nol
let scdm naturã sibi sensus ẽe
dispositos Omnes enĩ integri
tates sensuũ organorũq̃ sanit
tatẽ desiderãt qui melius ita
de sensibilibus iudicant Qua

re natura duce tantus amor no
bis inest vt nullus nõ insanus
vnũ sensũ pro oĩbus bonis que
vocant̃ extrema vellet cõmutare
Cur aũt si nichil sensibꝰ egeant
nõ eruũt oculos nec auditũ destru
unt. vt opere ostendant verum ẽe
doctrinã suã Nũc vero verbis q̃dã
eos vituperant. re aũt maxime
oĩm vtũtur Melissus enĩ cũ sen
sibilia nichil ẽe velit ostendere per
sensibilia hoc ipm efficere conat̃
Si enĩ terra est inquit et aer et ig
nis et ferrũ et aurũ et aliud vi
uens. aliud mortuũ. aliud nigrũ
aliud albũ. ceteraq̃ oĩa que vere
ẽe hoĩes credunt. si etiã nos recte
videmus. audimus atq̃ sentimꝰ.
ens quoq̃ tale quid ẽet profecto
quale nobis primo visũ est. neq̃
transmoueret̃ nec aliud ex alio fi
eret. ꝫ sibi ipsi simile ꝑmaneret
Nũc vero cũ dicamus recte senti
re videt̃ nobis q̃d calidũ ẽ et frigi
dũ. et frigidũ in calidũ. similiter
et molle in durũ. atq̃ contra per
mutari Merito igit̃ posset q̃spiã
percunctari Rõne igitur calidũ
in frigidũ transmutari ceteraq̃
huius sensu cognouisti Sed ra
ciones opinionesq̃ istorũ iam ita
explose sũt vt nec dicte quidã esse
videant̃ Recte igit̃ proculdubi
tacione illi philosophant̃ qui et
sensũ et racionẽ ad cogniciõnem

rerũ suscipiunt. hic Aristoteles Ze
nophanem et eius similes vexa
uit. Xenophanē at Protagoras
et Nessas audiuerunt. Nessā Me
trodorus. Metrodorũ Diogenes.
Diogenē Anaxarchus. Anaxar
chũ Pyrroh a quo sceptici philo
sophi appellati sunt. qui nec sensu
nec racione quicq̃ȝ posse cōprehen
di docentes magno risu omniũ
explosi sunt. Amen

Eusebius Paphili de euã
gelica preparacione ex greco
in latinũ translatus :·
Explicit feliciter
Per me fratrem hennricũ Russiese
Anno dñi ·1·4·5·3· In pfesto pasche

LANDES-
UND STADT-
BIBLIOTHEK
DÜSSELDORF

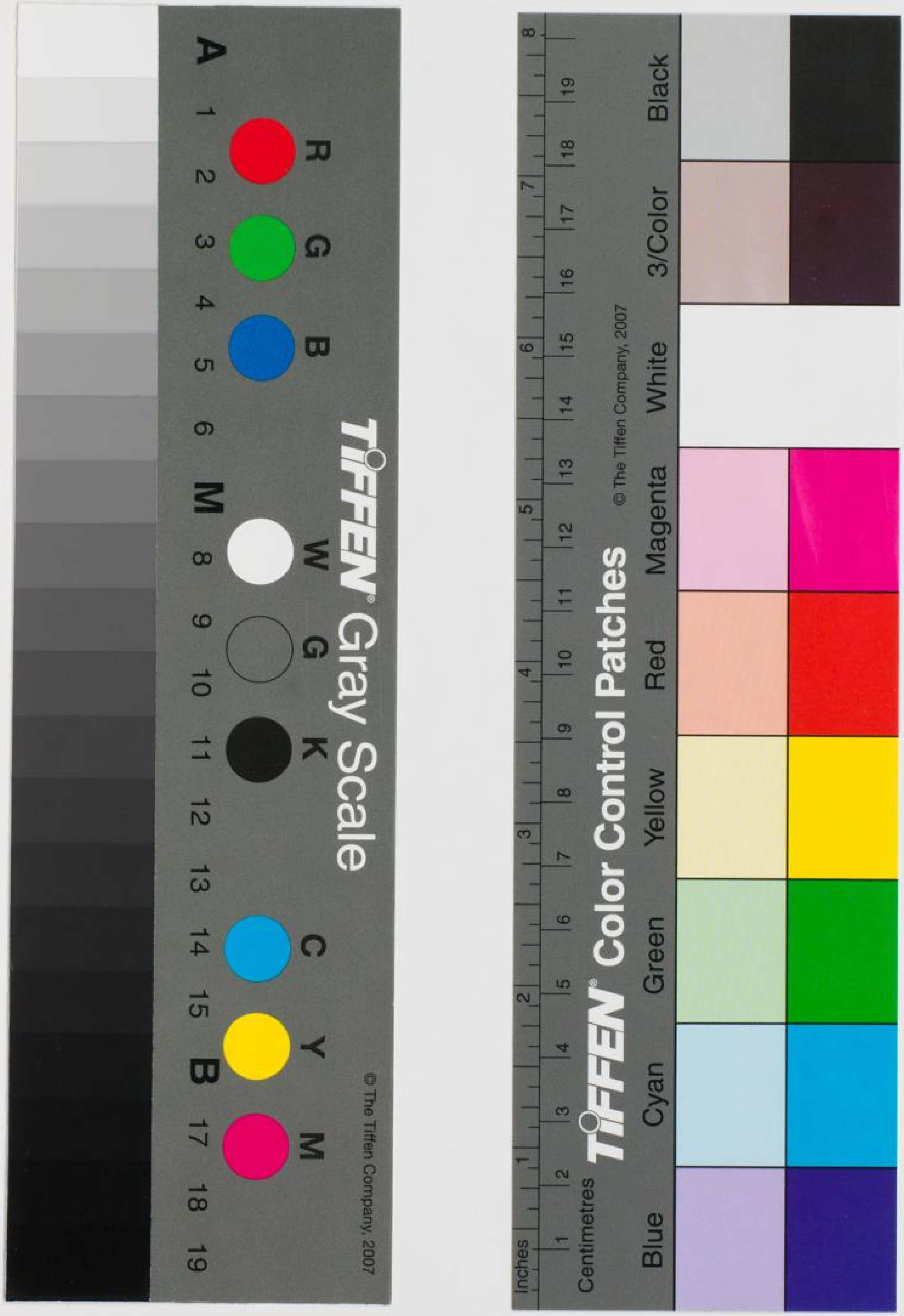
TIFFEN Gray Scale
A 1 2 3 4 5 6 M 8 9 10 11 12 13 14 15 B 17 18 19
R G B W G K C Y M
© The Tiffen Company, 2007
TIFFEN Color Control Patches
© The Tiffen Company, 2007
Inches
Centimetres
Blue Cyan Green Yellow Red Magenta White 3/Color Black